

**T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**HİLÂL-İ AHDAR GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYON VE
DEĞERLENDİRİLMESİ (1. CİLT)**

Yüksek Lisans Tezi

UFUK GÜZEL

AMASYA

Ağustos – 2022

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

HİLÂL-İ AHDAR GAZETESİNİN TRANSKRİPSİYON VE
DEĞERLENDİRİLMESİ (1. CİLT)

Hazırlayan
UFUK GÜZEL

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Songül KEÇECİ KURT

AMASYA – 2022

ETİK BEYAN

Tezimin içerdığı yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin ortaya çıkması durumunda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 22/07/2022

İmza

Ufuk GÜZEL

TEZ ONAY SAYFASI

Ufuk GÜZEL tarafından hazırlanan “Hilâl-i Ahdar Gazetesi’nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (1. Cilt)” başlıklı bu çalışma, aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile 22/07/2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi kabul edilmiştir.

Jüri**İmza**

Danışman: Doç. Dr. Songül KEÇECİ KURT

.....

Üye: Doç. Dr. İbrahim Caner TÜRK

.....

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Hadi BELGE

.....

ONAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. .../.../2022

(İmza)

Doç. Dr. Nevzat AYDIN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

HİLÂL-İ AHDAR MECMUASI 1.CİLT TRANSKRİPSİYONU

Ufuk GÜZEL

Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, Temmuz / 2022

Danışman: Doç. Dr. Songül KEÇECİ KURT

İçki, insanlık tarihi kadar eski bir geçmişe dayanmaktadır. Birçok medeniyet alkollü içecekleri tüketmiş bunun yanında kimi medeniyetler ise içkiyi kutsal saymışlardır. Türkler, sarhoş edici özelliğinden dolayı eğlence alemlerinin vazgeçilmezi olan içkiyi kırmızı şeklinde tüketmiştir. Birçok devlet içkinin maddi ve manevi zararlarına karşı tedbirler almaya çalışsa da ekonomik kaygılar nedeniyle başarılı olamamıştır. Bu anlamda sağlığı tehdit edici içki ve bütün bağımlılıklara karşı yapılan mücadele, herhangi bir ekonomik kaygı gütmeyen sivil toplum ve dernekler tarafından yapılmıştır. Bu çalışmamızda ilk adıyla “Hilâl-i Ahdar Cemiyeti” olan günümüzde de “Yeşilay Derneği” olarak misyonuna devam eden kuruluşun çıkardığı “*Hilâl-i Ahdar*” gazetesi 1. cilt transkripsiyonu yapılmış ve içerdiği konular hakkında bilgiler verilmiştir. Hilâl-i Ahdar gazetesinin transkripsiyonunu yaptığımızda gazetenin sadece içki ve diğer bağımlılıklarla ilgili değil toplum sağlığını ilgilendiren bütün konularda eğitici bilgiler içerdiği görülmüştür. Bu çalışmada incelenen gazetenin, yalnız bağımlılıklarla mücadelede değil günümüzdeki toplum sağlığı dergileri gibi değerlendirilmesinin mümkün olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İçki, Bağımlılık, Hilâl-i Ahdar, Yeşilay.

ABSTRACT**TRANSCRIPTION OF HİLAL-İ AHDAR MECMUASI VOLUME 1****Ufuk GÜZEL**

Amasya University, Institute of Social Sciences

Department of History, M.A., July / 2022

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Songül KEÇECİ KURT

Alcohol is as old as human history. Many civilizations have consumed alcoholic beverages, and some civilizations have considered the drink sacred. The Turks consumed the drink in the form of kumiss, which is indispensable for entertainment due to its intoxicating feature. Although many states have tried to take measures against the material and moral damages of alcohol, they have not been successful due to economic concerns. In this sense, the fight against health-threatening alcohol and all addictions has been made by non-governmental organizations and associations without any economic concerns. In this study, the first volume of the "Hilal-i Ahdar" newspaper published by the organization, which was originally known as the "Hilâl-i Ahdar" Society, and which continues its mission as the "Yeşilay Association" today, was transcribed and information was given about the subjects it contains. When we transcribed the Hilal-i Ahdar newspaper, it was seen that the newspaper contained educational information not only on alcohol and other addictions, but also on all issues concerning public health. It is thought that it is possible to evaluate the newspaper examined in this study not only in the fight against addictions but also as today's public health magazines.

Keywords: Alcohol, Dependence, Hilâl-i Ahdar, Yeşilay.

ÖN SÖZ

Bağımlılıklarla mücadele bütün dünyada her dönem devletlerin ve hükümetlerin toplumu maddi ve manevi korumaya yönelik tedbirler almasını gerektirmiştir. Bağımlılıklar, toplumsal hayatını derinden yaralayan ve aileleri parçalayan özellikle gençler üzerinde etkisini güçlü bir şekilde gösteren bir tehlikedir. Alkol, tütün ve diğer madde bağımlılıkların yanı sıra günümüzde bir de teknoloji bağımlılığının ortaya çıktığı görülmektedir. Bu çalışmada incelediğimiz dönem teknoloji bağımlılığını konu edinmese de bağımlılık anlamında günümüzün sıkıntısı olarak toplumu meşgul etmesi nedeniyle burada ifade edilmeye değer görülmüştür.

Alkol, tütün ve uyuşturucu geçmişten, günümüze madde bağımlılıkları içerisinde ilk sıradaki yerini korumaya devam etmektedir. Maalesef bu madde bağımlılıklarına başlama yaşı her geçen gün daha da küçülmektedir. Bu nevi bağımlılık içeren maddeler yalnız dindar toplumların değil seküler milletlerin de önüne geçilmesi gereken bir problem olarak değerlendirilmektedir.

Günümüzde bütün dünyanın başına bela olan bağımlılıklara karşı özellikle gençlerimizin beden ve ruh sağlığını korumak amacıyla kongreler, sempozyumlar, televizyon ve dergiler vasıtasıyla farkındalık oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bunların içinde basın yoluyla yapılmaya çalışılan faaliyetler yeni bir yöntem değildir. Bu çalışmanın da esas amacını oluşturan ve geçmişten günümüze bağımlılıklarla mücadeledeki faaliyetlerini ilk günkü gayesine uygun olarak sürdüren kuruluş bugünkü adıyla Yeşilay Derneği olmuştur. Yeşilay ilk defa 23 Şubat 1920’de Hilâl-i Ahdar olarak kurulmuştur. 1929 yılında Yeşil Hilal adını alan kuruluş, 22 Ocak 1936’dan bu zamana kadar Yeşilay adını taşımaktadır.

Çalışmamız üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde bağımlılık denildiğinde ilk akla gelen içkinin Türkiye’de ve dünyadaki tarihsel gelişimi değerlendirilmiştir. Türklerin ve diğer dinlerin içkiye karşı bakışı ve alınan tedbirlerin neler olduğu incelenmiştir. İkinci bölümde, Türkiye’de içki ile mücadelede önemli yer tutan ve çalışmamızın da konusu olan Hilâl-i Ahdar Cemiyetinin kuruluşu ile bu cemiyete emek veren önemli isimler hakkında bilgiler verilmiş ve gazete de yer alan konular hakkında açıklamalar yapılmıştır. Üçüncü ve son bölümde Hilâl-i Ahdar mecmuasının 1.cildinin 1’den 18. sayıya kadar olan bütün sayılarının

transkripsiyonunu yapılmıştır. Çalışmamıza mecmuanın bütün sayılarının “VARAK” görüntülerini eklememiz mümkün olamadığı için her sayının sadece ilk sayfaları “Ek” kısmında sunulmuştur.

Hilâl-i Ahdar gazetesinin 11 ve 12. sayıları hariç diğer sayıların hepsi 7-8 sayfadan oluşmuştur. Yine bütün gazetelerin son sayfasın da hep aynı reklam metinlerine yer verilmiştir. 10. sayıya kadar ayda iki defa yani on beş günde bir yayımlanan gazete bu sayıdan sonra aylık olarak yayımlanmaya başlamıştır. Gazetede yazılar her sayfada üç sütun olarak yayımlanmıştır. Bu sütunlarda yer alan konular çoğunlukla resimlerle zenginleştirilerek okuyucunun dikkati çekilmek istenmiştir.

Gazetenin transkripsiyonu yapılırken transkripsiyon yapılan sayfada yer alan resim veya fotoğrafları koyamadığımız için konu bütünlüğünün de bozulmaması amacıyla ilgili yerde bir resmin bulunduğunu belirtmek için satır arasına koyu parantez açarak; “(RESİM: Hilâl-i Ahdar Kâtibi Umûmîsi Doktor Fahrettin Kerim Bey)” şeklinde açıklama yapılmıştır. Mecmuanın nüshalarına Hakkı Tarık Us dijital kütüphanesi arşivinden ulaşılmıştır. Mecmuanın orijinal sayfaları dijital kütüphane de fotoğraflanarak yayımlanmıştır. Her fotoğrafta iki yaprak “VARAK” görüntüsü bulunmaktadır. Çeviri sırasında kaçınıcı sayının hangi fotoğraf görüntüsü yapıyorsa ilgili sayfa; “(15-3. VARAK)” ifadesiyle mecmuanın 15. sayı ve 3. sayfasının transkripsiyonunun yapıldığı açıklanmıştır. Mecmuanın her sayfasında üç sütun bulunmaktadır. Sayfanın çevirisi diğer sütuna geçmişse paragraf başı yapılarak paragrafın başına kaçınıcı sütunda olduğumuzu parantez içi koyu sayı ile; “(2) veya (3)” şeklinde gösterilmiştir. Transkripsiyonunu yapamadığımız kelimeler çok nadir olsa da vardır ve bu kelimelerin yerleri (***) şeklinde bırakılmıştır. “Hilâl-i Ahdar Gazetesi’nde Yer Alan Önemli Konular” başlığında dipnot gösterimi oldukça fazla sayfadan oluştuğu için konunun başlangıcında ilgili makalenin hangi sayıya ait olduğu açıklanmıştır. Çalışmamızın transkript bölümünde de mümkün olduğunca günümüz Türkçesine yakın bir dil kullanılmıştır.

Bu çalışmamız da benden desteklerini esirgemeyen Doç. Dr. Songül KEÇECİ KURT hocama, sınıf arkadaşım İbrahim YILDIZ ve ağabeyim Cihanser KARKILI’ya teşekkürü bir borç bilirim.

Kıymetli eşim Esra’ya, çocuklarım Ali Ağâh ve Ömer Faruk’a sevgilerimle...

Ufuk GÜZEL

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN.....	i
TEZ ONAY.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
GİRİŞ.....	1

I. BÖLÜM

1. TÜRKLERDE VE DÜNYA'DA İÇKİ TÜKETİMİ.....	4
1.1. İçkinin Tarihi Gelişimi.....	4
1.2. İslamiyet Öncesi Türklerde İçki Tüketimi.....	5
1.3. İslam'ın ve Diğer Semavi Dinlerin İçkiye Bakışı.....	6
1.4. Müslüman Türklerde İçki Tüketimi ve Yasaklar.....	7

II. BÖLÜM

2. BAĞIMLILIKLARLA MÜCADELEDE HİLÂL-İ AHDAR CEMİYETİ.....	11
2.1. Hilâl-i Ahdar Cemiyetinin Kuruluşunu Hazırlayan Etkenler.....	11
2.2. Hilâl-i Ahdar Cemiyetinin Kuruluşu.....	12
2.3. Hilâl-i Ahdar Gazetesi'nde Yer Alan Önemli Konular.....	14
2.3.1. Hilâl-i Ahdar Takvimi.....	15
2.3.2. Sıhhî ve İctimâî Şuûn.....	16
2.3.3. Çocuk Hıfz-üs-sıhhası.....	18
2.3.4. Halk Hıfz-üs-sıhhası.....	22
2.3.5. Spor ve Sıhhât.....	26
2.3.6. Kokain ve Morfin.....	29
2.3.7. Gençlik Aşısı.....	33
2.3.8. Reklamlar.....	40
2.4. Hilâl-i Ahdar Cemiyetine Emegi Geçenler.....	42

2.4.1. Mazhar Osman (Usman).....	42
2.4.2. Şeyhülislâm Haydarizâde İbrahim Efendi.....	43
2.4.3. Milaşı İbrahim Hakkı.....	43
2.4.4. Hakkı Tarık Us.....	44
2.4.5. Fahrettin Kerim Gökay.....	44
2.4.6. Ahmet Emin Yalman.....	45
2.4.7. Safiye Hüseyin Elbi.....	45
2.4.8. Said Nûrsi.....	46

III. BÖLÜM

3. HİLÂL-İ AHDAR GAZETESİ 1. CİLDİN TRANSKRİPSİYONU

3.1. Sayı 1	47
3.2. Sayı 2.....	65
3.3. Sayı 3.....	85
3.4. Sayı 4.....	101
3.5. Sayı 5.....	118
3.6. Sayı 6.....	137
3.7. Sayı 7.....	155
3.8. Sayı 8.....	174
3.9. Sayı 9.....	192
3.10. Sayı 10.....	211
3.11. Sayı 11 ve 12.....	230
3.12. Sayı 13.....	253
3.13. Sayı 14.....	277
3.14. Sayı 15.....	301
3.15. Sayı 16.....	325
3.16. Sayı 17.....	344
3.17. Sayı 18.....	361
SONUÇ.....	380
KAYNAKÇA.....	382

EKLER.....	384
Ek 1. Hilâl-i Ahdar Mecmuası 1. Sayısının İlk Sayfası.....	385
Ek 2. Hilâl-i Ahdar Mecmuası 2. Sayısının İlk Sayfası.....	386
Ek 3. Hilâl-i Ahdar Mecmuası 3. Sayısının İlk Sayfası.....	387
Ek 4. Hilâl-i Ahdar Mecmuası 4. Sayısının İlk Sayfası.....	388
Ek 5. Hilâl-i Ahdar Mecmuası 5. Sayısının İlk Sayfası.....	389
Ek 6. Hilâl-i Ahdar Mecmuası 6. Sayısının İlk Sayfası.....	390
Ek 7. Hilâl-i Ahdar Mecmuası 7. Sayısının İlk Sayfası.....	391
Ek 8. Hilâl-i Ahdar Mecmuası 8. Sayısının İlk Sayfası.....	392
Ek 9. Hilâl-i Ahdar Mecmuası 9. Sayısının İlk Sayfası.....	393
Ek 10. Hilâl-i Ahdar Mecmuası 10. Sayısının İlk Sayfası.....	394
Ek 11. Hilâl-i Ahdar Mecmuası 11-12 Sayısının İlk Sayfası.....	395
Ek 12. Hilâl-i Ahdar Mecmuası 13. Sayısının İlk Sayfası.....	396
Ek 13. Hilâl-i Ahdar Mecmuası 14. Sayısının İlk Sayfası.....	397
Ek 14. Hilâl-i Ahdar Mecmuası 15. Sayısının İlk Sayfası.....	398
Ek 15. Hilâl-i Ahdar Mecmuası 16. Sayısının İlk Sayfası.....	399
Ek 16. Hilâl-i Ahdar Mecmuası 17. Sayısının İlk Sayfası.....	400
Ek 17. Hilâl-i Ahdar Mecmuası 18. Sayısının İlk Sayfası.....	401
ÖZGEÇMİŞ.....	402

KISALTMALAR DİZİNİ

age: Adı geçen eser

bkz: Bakınız

c: Cilt

DİA: Diyanet İslâm Ansiklopedisi

s: Sayfa

S: Sayı

nr: Numara

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı

GİRİŞ

Bağımlılık denildiğinde akla ilk gelen içki olmuştur. İçki, insanlık tarihi kadar eski olmakla beraber bütün zevk ve sarhoşluk verici içeceklerin genel bir adı olarak kabul edilmektedir. İçki bağımlılığı toplumun temel taşı aile, başta olmak üzere devletleri sosyal ve ekonomik yönden buhrana sokan en büyük tehlikelerden biridir. Bu tehlikeye karşı da dünyanın birçok yerinde mücadele başlatılmıştır. Amerika ve Avrupa’da kurulan Uluslararası İçki Düşmanları Cemiyeti bunun ilk örneklerindendir. Türkiye’de ise içkiye karşı ilk mücadele 23.02.1920 yılında Dr. Mazhar Osman tarafından kurulan Hilâl-i Ahdar Cemiyeti tarafından başlatılmıştır. Cemiyet çalışmalarındaki ilk başarısını kuruluşundan kısa bir süre sonra 14.09.1920 yılında TBMM’de çıkartılan Men-i Müskirat kanunu ile göstermiştir. “Hilâl-i Ahdar Cemiyeti” çalışmaları da 1929 yılına kadar bu isimle anılmış, bu tarihten sonra ise “Yeşil Hilâl” olarak devam etmiştir. Günümüzde de faaliyetlerine “Yeşilay Derneği” olarak devam etmekte olan kuruluş bu son ismini 22.01.1936 tarihinde almıştır.

İçkinin kelime anlamı Arapça’da, “hamr” olarak bilinmekle beraber bu ifade daha çok şarap için kullanılmaktadır. Şarap, olumlu ve olumsuz anlamlarda kullanılmıştır. Kur’ân-ı Kerîm’de, Muhammed Suresi 15. ayette; “cennette su, bal, yağ ve hamrdan yapılmış şarap ırmaklarının olduğu” anlatılmaktadır. Tasavvufta ise şarap, “şürb” ifadesi şeklinde kullanılarak “temiz kalplerin ve ruhların ilâhî ikramlardan kendilerine verilenlerle nimetlenmesi” anlamı taşımaktadır. Bu hal, kulun rabbine yaklaşıp kalbine vârit olan müşahede nurlarıyla nurlandığından “susuz insanın su içmesi” anlamındaki şürbe benzetilmiştir. Tasavvufçular yine şarap ile alakalı olarak, şürb ve şarap terimlerini ilâhî aşkla ilişkilendirmiştir. Zünnûn’a göre “şürb” ilâhî muhabbeti avuç avuç, dolu dolu içmek ve kanmaktır. Büyük tasavvufçu Bâyezîd-i Bistâmî’ye, “Aşk kadehinden öyle içtim ki bir daha susamadım” ifadelerini kullanan birine kendisinin verdiği cevap, “Dünyadaki bütün denizleri içsen bile kanmamalısın, hararetin geçmemeli, daha fazlasını istemelisin” şeklinde olmuştur (Uludağ, 2010: 269-270).

İçkinin sarhoş edici özelliğinden dolayı ise “müskir” ifadesi kullanılmış, bununla beraber bir eğlence unsuru olduğu için de “işret” olarak da ifade edilmiştir. Araplar, “rahik” ifadesini ise değer verdikleri kaliteli şaraplar için kullanmışlardır (Bozkurt, 2000: 455). Alkollü içkiler, İngilizlerde “alcohol”, Almanlarda “alkohol”, Fransızlarda da “alcool” şeklinde ifade edilmektedir. İspirto ise “spirito” alkolün İtalyanlar tarafından ifade edilen şeklidir (Tanış, 2019: 11).

İçki, doğal bir hadise olan mayalanma (fermantasyon) sonucu ortaya çıkan bir üründür. Günümüzde bu işlem daha modern tarzda damıtma yöntemiyle yapılmakta ve bilinen bütün alkollü içkiler bu şekilde üretilmektedir. Alkollü içkilerin kimyasal olarak birçok çeşidi bulunmaktadır, en çok bilineni ise etil alkoldür. Etil alkol, şekerin mayalanmasıyla oluşmaktadır. En bilinen diğer içki türlerinden olan bira, arpanın şarap ise üzümün mayalanması ile meydana gelmektedir (Phillips, 2016: 114).

Alkollü içecekler insanlar tarafından zevk ve eğlence amacıyla kullanılıyor olsa da sağlığa olan zararları günümüz bilim insanları tarafından kabul edilmektedir. Bu içecekler ağrıyı kestiği için ağrı kesici olarak kullanılmakla beraber bunların fazla kullanımı ilerleyen zamanlarda bağımlılık yaparak insanın ruh ve beden sağlığına ciddi anlamda problemlere neden olmaktadır. İçkinin aşırı kullanımı daha çok karaciğer yetmezliğine ve ayrıca mide, bağırsak, kalp rahatsızlıklarına neden olabilmektedir. Kişinin sosyo-ekonomik hayatında da derin yaralar açılmasına neden olmaktadır. Örneğin sarhoş bir anne-babanın evinde çıkardığı kavgalar ailenin yıkılmasına, çocukların gelişimi ve geleceğinde de duygusal çöküntü yaşamalarına, davranış bozukluklarına neden olmaktadır. Her hükümet içki ve bağımlılıklara karşı tedbirler almaya çalışmaktadır. Bu tedbirler kimi zaman yasak konularak alınmaya çalışılsa da bu durum çok da mümkün olamamaktadır. Hükümetler çoğu zaman alkolden gelen vergi kaynağını kaybetmemek için yasak konusunda istikrar gösterememiştir.

Hilâl-i Ahdar gazetesi 2 Şubat 1341 (M. 2 Şubat 1925) yılında başladığı yayın hayatını 1 Haziran 1928 yılına kadar sürdürebilmiştir. Toplamda 3 cilt yayımlanan gazete yayınladığı konularla Osmanlı toplumunun sıh ve ictimâî birçok bahislerini ele alarak özellikle kötü alışkanlıklara karşı mücadelesini sürdürmüştür. Bağımlılıklara karşı yaptığı mücadelede izlediği yöntem dini argümanları kullanarak değil çağın bilimsel gelişmelerini takip ederek olmuş ve toplumu bilgilendirmiştir. Cemiyet bağımlılıklara karşı üstlendiği misyonu gazete sütunlarında yayınladığı makalelerin yanı sıra amacına ulaşmak için konferanslar, sergiler, tiyatro ve sinemalar, spor ve sanat çalışmaları yapmış uluslararası kuruluşlarla da iletişime geçerek buradaki toplantılara temsilcilerini göndermiştir.

Bağımlılıklarla mücadele herhangi bir ekonomik kaygı taşımayan ve tamamen toplum yararına faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri tarafından yapılmakta ve bu örgütler çoğu zaman hükümetlerce desteklenmektedir. Ülkemizde ise kuruluşundan günümüze kadar aynı maksatla faaliyet gösteren ve çalışmamızın da konusu olan “Hilâl-i Ahdar” bugünkü adıyla Yeşilay Derneği, bağımlılıkla mücadelede lokomotif görevi üstlenmektedir. Yeşilay Derneği anaokulundan başlayarak üniversiteye kadar devam eden bununla beraber yetişkinleri ve

ebeveynleri de katarak uygulayıcı programlar yürütmektedir. Özellikle 2014 yılında içeriklerinin oluşturulmasıyla kurulan TBM, “Türkiye Bağımlılıklarla Mücadele Eğitim Programı” her yıl yaklaşık 10 milyon öğrenci ve 3 milyon yetişkine ulaşmaktadır.

I. BÖLÜM

1. TÜRKLERDE VE DÜNYADA İÇKİ TÜKETİMİ

1. 1. İçkinin Tarihsel Gelişimi

İçki ve benzeri sarhoş edici etkisi olan içeceklerin kullanımı insanlık tarihi kadar eski bir geçmişe dayandığı kabul edilmektedir. Şarap üretimi, tahta veya deriden kaplı fiçılara konan üzümlerin mahzenlere bırakılarak olgunlaşması (mayalanması) sonucu üretilmiştir. İlk defa nerede ve ne zaman kullanıldığına dair kesin bilgiler bulunmamakla beraber içkinin tarihine dair bilgiler bazı efsane ve ilahi kitaplardaki anlatımlara dayandırılmaktadır. Hz. Âdem, Hz. Havva'nın verdiği yasak meyveyi içkinin sarhoşluğuyla aldığı iddia edilse de kimi kaynaklar bu iddiayı reddetmektedir. İncil'de ise üzümden içki yapımı Hz. Nuh'a dayandırılmaktadır. Bir efsaneye göre, ilk üzüm bağına Hz. Âdem veya Hz. Nuh dikmiş, şeytan da bu bağı tavus, domuz ve maymun gibi hayvanların kanı ile sulamıştır. Bu içkiden içenlerde aldığı alkole göre bu hayvanlardan herhangi birinin karakterine sahip olmuşlardır (Bozkurt, 2000: 455).

Mezopotamya'nın büyük medeniyetlerinden olan Babiller, Allah'a isyanın ve ahlaksızlığın merkezi olarak kabul edilmiştir. Babil krallarından olan ve meşhur kanunları ile bilinen Hammurabi döneminde yapılan kanunların birinde içki içmek ve içkinin satılmasıyla alakalı düzenlemeler bulunmaktadır. İçki (şarap) ile alakalı diğer bir efsane ise İran kültürünün mitolojik figürü olan Cemşid'e aittir. İranî geleneğe göre tıp ve musiki, mitoloji kahramanı olan Cemşid zamanında başlamış olduğu için içkinin de tıp biliminde uyuşturucu, musikide ise eğlence alemlerinin içeceği olması bakımından Cemşid döneminde bulunduğu kabul edilmektedir. Mısırlılarda içki kullanıma dair bilgiler mezar resimlerindeki üzüm toplama ve şarap üretimiyle alakalı tasvirlerle anlaşılmaktadır. Yine Mısırlılara ithafen Kur'an-ı Kerim'de geçen bir ayette, Hz. Yusuf'un rüyasına göre, Hz. Yusuf zindanda iken yanındaki iki kişiden birinin hükümdarın sarayında şarap sunduğu aktarılmaktadır (Phillips, 2016: 53).

Roma ve Yunan medeniyetlerinde de içkiye dair bilgiler mevcuttur. Roma'da, Bacchus ve Yunan'da Dionysos isminde şarap tanrıları için yaptıkları ayinlerde şaraplar

içerek bu tanrılara kurbanlar adadıkları bildirilmektedir. Hint ve Çin medeniyetlerinde de içkinin kullanımı ile alakalı bilgiler bulunmaktadır. Bu bilgilere göre patatesten, Chica adında içkiyi Hintliler; mısır tanelerinden Siou-Tsou adındaki içkiyi de Çinliler bulmuştur (Sülker, 1985: 13).

Şarapla birlikte eski bir tarihe sahip olan bir içki türü de biradır. Yine şarap gibi ilk kullanımı konusunda tarih ve mekân bilgisinin olmadığı muhakkaktır. Sümerler zamanında milattan önce 7000’lerde biracılık faaliyeti yapıldığı kabul edilmektedir. Yine İran’a ait Godin civarında arpanın mayalandığına dair kalıntılar olduğu bilinmektedir. Ayrıca Türkiye’de Hacinebi Tepe’inde yapılan kazılarda arpanın mayalandığına dair kalıntılar bulunduğu ifade edilmektedir (Bozkurt, 2000: 455).

İçki kullanımına her millet farklı anlamlar yüklemiştir. Bu durum bazen sembol olurken bazen kutsal bir anlam içermiştir. Rus milleti kendilerine votkayı, Almanlar ise birayı kullanmakla anlam yüklemişlerdir. Hristiyanlar ise şarap kullanımına dini bir anlam yükleyerek bilakis kutsallaştırmışlardır (Tanış, 2019:7).

İçki kullanımını şekillendiren unsurlardan bir diğeri de sosyal şartlar olmuştur. Özellikle Orta çağ Avrupa’sında salgın hastalıkların çoğalması sonucu insanlar su yerine bira içmeyi tercih etmeye başlamış, suyu ise fakirler içmişlerdir (Phillips, 2016: 11). Bira tüketiminin günümüzde de Avrupa’da su niyetine hala tüketiliyor olmasının, geçmişten gelen bir alışkanlık ve şarabın Hristiyanlık dininde kutsal bir anlamı taşımasıyla doğrudan alakalı olduğu da düşünülebilir.

1. 2. İslamiyet Öncesi Türklerde İçki Tüketimi

İçki tüketimi birçok kültürde olduğu gibi Türklerde de yaygın olarak kullanılmakta ve eski bir tarihe dayanmaktadır. Kımız, Hunlardan itibaren Türklerin bir içki türü olmuştur. Dişi at (kısarak) sütünden elde edilen kımız, Türkler tarafından zahmetle üretilmiştir. Mayasının hazırlanması için bile aylarca tulumlarda bekletilen kısarak sütünden elde edilebilmiştir (Üstün, 2009: 248). Türkler adına “bor” dedikleri şarapla beraber ayrıca arpa ve buğdaydan bira ile bozayı üretmişlerdir. Türklerin, İslamiyet’ten önce inandıkları Şamanizm törenlerinde de kımız kullandıkları bilinmektedir (Kafesoğlu, 1991: 26).

Türklerde kımız içmek kadar bunu içmekte kullandıkları kadehlerin önemi de büyüktür. “Ayak” adıyla anılan bu kadehler ilk defa Uygurlar tarafından kullanılmakla beraber diğer Türk devletleri tarafından farklı isimlerle kullanılmıştır. Örneğin, Karahanlılar

“idiş”, Oğuz Türkleri de “çanak” ismini kullanmışlardır. Oğuzname’de anlatıldığına göre Eski Türkler zaferlerden sonra ve düzenledikleri toylarda içkili eğlenceler yapmışlardır. Kımız, Dede Korkut destanında, “Oğlu olmayana mevki yok! Kızı olmayana kımız yok” ifadeleri ile özel bir anlam katılarak anlatılmıştır. Kımız Manas destanında ise “Gözlerim yumulduğu zaman vücudumu kımız ile yıkayınız” ifadeleriyle öldüğünde arkasından vasiyet edilecek kadar mühim bir içecek anlamı katmışlardır. Örneğin, Eski Türklerde ölü defnedildiği sırada yanında gömülen eşyalar arasında kımızın da olduğu görülmüştür (Öztürk, 2017: 8).

Türkler, Anadolu Selçuklularıyla beraber hayvansal içki tüketiminden bitkisel içki tüketimine geçmiş, kımız yerini şaraba bırakmıştır (Erdal, Demirci ve Sivri, 2019: 8). Kımız günümüzde de Kırgız, Özbek, Tatar, Moğol ve Kazaklar tarafından tüketilen bir içki türü olarak devam etmektedir (Üstün, 2009: 248).

1. 3. İslam Dininin ve Diğer Semavi Dinlerin İçkiye Bakışı

İçkinin tarihsel gelişimine bakıldığında zaman birçok millet ve medeniyet tarafından kullanıldığı görülmektedir. İçki, İslam dini gelmeden önceki Arap topluluklarında da zevk ve eğlence amacıyla kullanılmıştır. Kur’an-ı Kerim’in nazil olmasıyla beraber Arap toplumundaki bu alışkanlık ayetlerle yasaklanmıştır. Kur’an-ı Kerim’in öğretici niteliği Arap toplumundaki içki alışkanlığını birden men’ etmek yerine tedricen yasaklamıştır. İçki hakkında öncelikle, “...onlarda hem büyük günah hem de insanlar için (bazı) yararlar vardır. Ama zararları yararlarında büyüktür.” (Bakara-219). Ayetiyle içkinin olumlu veya olumsuz yönleri açıklanmıştır. Daha sonra “...sarhoş iken ne söylediğinizi bilinceye kadar namaza yaklaşmayın.” (Nisa-43). Ayetiyle içkili iken namaz kılınmasını yasaklanmıştır. İçki ile alakalı kesin yasak koyucu ayet, Maide 90-91’de yer alan “Ey iman edenler! İçki, kumar ve fal okları şeytan işi birer pisliktir. Onlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz.” ayeti olmuştur. Kur’an-ı Kerim’deki ayetlerden de anlaşıldığına göre bir toplumun alışkanlıklarını terk etmesi çok zor olduğu için bu alışkanlıklardan vazgeçmek zamana bırakılarak insanın fitratına uygun bir şekilde gerçekleşmiştir.

İçki kullanımı Kur’an-ı Kerim tarafından kesin olarak yasak ve haram olması nedeniyle şer’i hükümler uygulanmıştır. İçki kullanımında uygulanan cezalar, İslam hukuku tarafından cezası belli olan “had” cezası şeklindedir (Tanış, 2019: 10). Had cezaları genel olarak sopa şeklinde ama dönemine göre farklı sayıda uygulanmıştır. Ta’zir denilen cezası net bir şekilde belli olmayan cezalar İslam hukukunda yöneticinin kararına bırakılmıştır. Örneğin

Hız. Muhammed 40 sopa şeklinde uygularken sonraki halifeler tarafından suçun yaygınlaşması nedeniyle 80 sopaya kadar çıkarılmıştır (Bozkurt, 2000: 455).

Diğer semavi dinlerden Tevrat'ta, kesin yasaklayıcı ifadeler geçmemekle beraber içmenin ölçüsü olarak bilinci kaybetmeyecek nitelikte içmeyi serbest bırakmıştır. Bu durum Hristiyanlıkta, Tevrat'a benzer nitelik taşımakla birlikte hatta şarabı kutsal olarak nitelemişlerdir. Hristiyanlar da Evharist adıyla bilinen ayinde, "Rabbin Son Akşam Yemeği" Hız. İsa'nın kanını ve bedenini simgelediği için şarap ve ekmeği kutsal görerek tüketmişlerdir (Phillips, 2016: 32).

1. 4. Müslüman Türklerde İçki Tüketimi ve Yasaklar

Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle beraber Müslüman Türk devletleri kısmen de olsa İslam'ın yasaklarına uymaya çalışmışlardır. Karahanlılar döneminde Yusuf Has Hacıp tarafından yazılan "Katadgu Bilig" adlı eserde, hükümdarın asla içki içmemesi gerektiği vurgulanmıştır. İçki içen hükümdarların topluma kötü örnek olacağı, devleti de yönetemeyeceği şeklinde geçen ifade içki alışkanlığının devam ettiğini göstermektedir. Selçuklu ve Anadolu Selçuklu devrinde de işret meclisleri olarak anılan eğlence ve içkili törenler yapılmıştır. İşret meclisleri İran menşeli bir gelenek olup kültürel etkileşim sonucunda bu eğlenceler Türkler tarafından da tercih edilmiştir (İnalçık, 2021: 5-230).

Selçuklu hükümdarı Sultan Alparslan ve oğlu Sultan Melikşah döneminde iki hükümdara da vezirlik yapan Nizamü'l-Mülk, uzun vezirlik süresi boyunca devlet için çok önemli rol oynamış hatta bazı devlet meselelerinde doğrudan sorumluluk almıştır. Bu dönemin önemli kaynaklarından olan Nizamü'l-Mülk'ün Siyasetname adlı eserinin 30. faslında "Şarap Meclisinin Tertibindeki Bütün İnceliklere Dair" isimli bir başlık bulunmaktadır. Burada hükümdara ve diğer yöneticilere içki bahsinde önemli öğütler vermektedir. Nizamü'l-Mülk öncelikle bu meclise kimlerin katılıp kimlerin katılamayacağını dikkatlice belirlenmesi gerektiğini açıklamıştır. "Eğlence ve şenlik olduğu hafta bir yahut iki gün bâr-ı umûmî ilan edilerek âdet edinmiş olanların davet edilmesi ve hiç kimsenin menedilmemesi ve kabul sırasının onlarda olduğundan haberdar kılınmaları gerekir. Böylece hass işret meclisi günlerinde mezkûr kişiler kabul edilmeyeceğinden ötürü dergâha teşrif etmezler. Böylece bir kısmının kabul bir kısmı red olunmasına mahal bırakılmaz." Siyasetname'de alkol tüketimi hoş karşılanmamakla beraber tüketildiğinde de hükümdara ve onun adil yönetimine zarar gelmeyecek şekilde kontrol altında tutulması amaçlanmıştır (Nizamü'l-Mülk, 2017: 124).

Osmanlı Devleti döneminde de içki kullanımı devam etmiştir. Osmanlılar içkiyi İslam'ın gerektirdiği kurallar dahilinde değerlendirmişlerdir. Bu kurallar şer'i olmakla beraber örfi kuralları da içermektedir. Osmanlı padişahları kanun koyma yetkilerini şeriatın dışında kalan hususlarda örfi olarak uygulamışlardır. İçki kullanımı Kur'an-ı Kerim tarafından kesin olarak yasak ve haram olması nedeniyle şer'i hükümler uygulanmıştır. İslam hukukundan kaynaklanan uygulama ve cezalar gayri Müslümlere uygulanmamıştır (Tanış, 2019: 10).

İçki, İslam'a göre yasak olmasına rağmen Osmanlı padişahları tarafından da kullanılmıştır. Yıldırım Bayezid dönemine kadar çok fazla kullanılmayan içki bu dönemde padişah tarafından kullanıldığı bilinmektedir. Padişahın, Sırp kralının kız kardeşiyle ilk karşılaşması esnasında şarap içtiği bildirilmektedir. İlk içki içen Yıldırım Bayezid olarak bilirse de yine ilk tepkiyi kendisi vermiştir. Padişah kıtlık, salgın yahut düşman tehlikesi meydana geldiğinde halkın çıkardığı dedikodulardan dolayı içki yasağı getirmiştir. Bu dedikodulara göre saraydaki yöneticiler Tanrı'nın emirlerine karşı gelerek şarap ve iştret meclislerinde bulunmaları nedeniyle başlarına musibetlerin geldiği yaygarası çıkartılmış ve halk tahrik olmuştur. Padişah durumun hassasiyeti nedeniyle ister istemez içkiyi yasaklamış ve meyhanelerin kapatılmasını emretmiştir (İnalcık, 2021: 298). Fatih dönemine gelindiğinde Umûmî Osmanlı Kanunnamesi'nde "Eğer biregû hamr içse Türk veya şehirlü olsa, kadı ta'zir vura" şeklinde geçen ifadeyle içkiye dair bir yasak uygulandığı görülmektedir. II. Bayezid zamanında ise İçki Nizamnamesi yayımlanmıştır. Düğün ve eğlencelerde içki içilmesi ve akabinde gerçekleşen asayiş olayları nedeniyle yayımlanan nizamnamede kadı ve sancak beylerinin bu meseleye özel bir ihtimam göstermeleri istenmiştir. İhmalkâr davranan yöneticiler görevinden alınmakla beraber bu yöneticilere ağır cezalar verileceği bildirilmiştir. En geniş kapsamlı tedbir Kanuni Sultan Süleyman döneminde uygulanmıştır. Bu dönemde İstanbul'a gelen şarap gemileri bile yaktırılmıştır. Bununla beraber içkilerden ağır vergiler alınmış olsa da bütün bu yasaklar içkinin kullanımının tamamen önüne geçememiştir (Erdal, Demirci ve Sivri, 2019: 14). Padişah II. Selim'in ise içkiye meyilli bir yapısı olduğu rivayet edilmektedir. Bu dönemde uygulanan tedbirler daha çok vergiler çıkararak oluşturmıştır. Tamamen önüne geçilemeyen içki alışkanlığına karşı Hristiyanlar için alınacak tedbirler Müslüman mahallelerinden uzak yerlerde dükkân açmaları ve vergi vermeleri şeklinde olmuştur. XVII. yüzyıla gelindiğinde devletin gelirlerini artırmak için kurulan "Hamr Emaneti" bir iştret kaynağı görülmesi nedeniyle dönemin padişahı IV. Mehmed tarafından kaldırılmıştır (Arslan, 2021: 33).

IV. Murad dönemine gelindiğinde Osmanlı Devleti'ndeki en kapsamlı tedbirlere neden olan sebep ise 1633 yılındaki yangın olmuştur. İstanbul'da Cibalıkapısı dışındaki bir gemi kalafatçısının sebebiyet verdiği, rüzgârın şiddetiyle büyüyen yangın şehrin beşte birini kül etmiştir. Bu yangında telâfisi imkânsız kayıplar belirtilirken ulemâ ve eşrafın konaklarında pek çok yazma eserin kullanılamaz şekilde yandığı aktarılmaktadır. Yangın beraberinde birçok dedikoduya, bilhassa kahvehanelerde ileri geri konuşmalara yol açmıştır. Bu dedikodular devlet ricalini endişelendirmiştir. Bunun üzerine kahve ve tütünü haram sayan Kadızâde Mehmed Efendi'nin teşvikiyle IV. Murad kahvehaneleri yeni bir yangın çıkar bahanesiyle yıktırıp yerlerine bekârlara, debbâğ ve nalbantlara mahsus odalar yaptırmış ve tütünü yasaklamıştır. Padişah, tütün ve afyondan nefret etmesine rağmen içkiye düşkünlüğü ile bilinmektedir. Mutaassıp kesimlerin sevgisini kazanmak ve iç siyaseti için uygun bir fırsatı bulan padişah, Edirne'deki kahvehaneleri de yıktırmıştır. IV. Murad, kendisindeki tütün düşmanlığı yüzünden gerek başşehirde gerekse Revan ve Bağdat seferleri esnasında bazılarını işkenceyle olmak üzere katlettirdiği aktarılmaktadır (Özcan, 2020:177-183).

İşretin, içki ve eğlencenin zirve yaptığı dönem ise “Lale Devri” olarak bilinen zamandır. Dönemin padişahı III. Ahmed ve Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'dır. II. Viyana Bozgunu ve Osmanlının toprak kayıplarının yaşandığı bu dönemde israf ve eğlencelerin artması sonucunda Patrona Halil İsyanı ile bu dönem son bulmuştur (İnalcık, 2016: 126). Yerine geçen padişah I. Mahmut ise aldığı sıkı yasaklarla yalnızca yabancı elçilerin ihtiyacını karşılayacak kadar içkiye izin vermiştir (Erdal, Demirci ve Sivri, 2019:19).

Osmanlının modernleşmeye çabaladığı dönemlerde toplumda kültür değişiminin olması da kaçınılmaz olmuştur. Lale Devri'nden III. Selim zamanına kadar içkiye karşı çok ciddi tedbirlerin aldığı görülmemiştir. İçkinin Müslümanlara yasak olmasına rağmen alınan tedbirler ne olursa olsun içki alışkanlığının önüne sınırlı şekilde geçilebilmiştir. Osmanlı sarayındaki içki meclisleri dahi asırlarca devam etmiştir (Pala, 2003: 646).

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Fermanı'nın önemli bir yeri vardır. Tanzimat'ın ilan edilmesiyle asırlardır sahip olunan gelenek, görenek hatta yasama anlayışı bile değişikliklere uğramıştır. Devletin en üst yetkili makamlarından sokaktaki teb'aya kadar bu değişiklik hissedilmiştir (İnalcık, 2016:147). Artan meyhaneler ve içki tüketimine karşı Tanzimat'tan sonra alınan ilk tedbir 1860 yıllarında müskirat (içki) hakkında yayımlanan nizamname olmuştur. Buna göre, üretilen içkilerden onda bir nispetinde vergi alınacaktır. Ayrıca ürettikleri malı mutlaka bir deftere kaydedecekler ve içkileri başka bir yere taşımaları gerekirse de satış tezkeresi almaları zorunlu olmuştur. Üretilen içkileri gümrükten kaçırmaya

Çalışanlardan ise iki katı nispetinde vergi alınmıştır. Başka bir nizamname ise 1867 yılında yayımlanmıştır. Bu nizamname ile içki satış yerlerinin muhiti düzenlenmiştir. Camii, medrese ve türbelerin yüz arşın yakınında içki satışı yapılmayacaktır. Kadeh ve kıyye ile müskirat satışında senelik vergi alınacaktır. Devletin içki satışından alacağı vergilerle alakalı başka bir nizamnamede Duyun-ı Umûmînin kurulmasıyla 1881 yılında yayımlanmıştır. Böylece devlet içkiden onda bir oranında resm-i miri alacak ve bağbozumundan sonra imal edilen içkiler deftere kaydedilecektir. Osmanlı Devleti her ne kadar şer'i hukuka dayanarak yönetilen bir devlet olsa da XIX. yüzyılda aldığı vergileri ekonomik kaygılar nedeniyle almaya devam etmiştir. Ekonomik kaygılar nedeniyle uygulanan bir nizamname de 1883 yılında yayımlanmıştır. Buna göre ispirotodan yapılan içkilerden de vergi alınma yoluna gidilmiştir. Osmanlılar bütün bunlarla birlikte ülke içinde üretilen içkinin ihraç edilmesinde de vergi düzenlemeleri getirmiştir. 1888 yılında uygulanan bu gümrük vergisine göre iki yüz kıyyeden fazla ihraç edilecek şaraplardan resm-i miri alınıp, vergi toplama işi de Duyun-ı Umûmîye İdaresi tarafından yapılmıştır. 1904 yılındaki nizamname ile de içkiden elde edilecek vergi gelirleri artırılmış ve buna göre müskirattan yüzde on beş oranında vergi alınmaya başlanmıştır (Pamuk, 2005: 228).

1920 yılında TBMM tarafından ıkarılan “Men'i Müskirat Kanunu” içki yasaklarının en önemlilerinden biridir. Trabzon Mebusu Ali şükrü Bey tarafından teklif edilen kanuna göre, her türlü alkollü ieeğin tüketilmesi, üretilmesi veya ithal edilmesi yasaklanmıştır. Bu kanun ancak dört yıl yürürlükte kalabilmiştir. 1924 yılında yapılan değişikliklerle yasaklar sadece sınırlamalar olarak gevşetilmemiştir. Müskiratın serbestliğine dair son hamle ise 22 Mart 1926 yılında yayımlanan kanunla olmuştur. Yapılan bu değişim ile içki satışına ruhsatlı serbestlik uygulaması getirilerek “Men'i Müskirat Kanunu” tamamen yürürlükten kaldırılmıştır (Tamer, 2011: 216).

II. BÖLÜM

2. BAĞIMLILIKLARLA MÜCADELEDE HİLÂL-İ AHDAR CEMİYETİ

2. 1. Hilâl-i Ahdar Cemiyetini Hazırlayan Etkenler

Tanzimat ile başlayan Osmanlı modernleşmesinin diğer bir aşaması da günümüz sivil toplum örgütlerinin eş değeri olan cemiyetlerin kurulmasıyla gerçekleşmiştir. 1889 yılında Adliye Tahrirat-ı Umûmiye tarafından verilen bir ruhsatla cemiyet kurma işlemleri ilk resmî belge olma niteliğini taşımaktadır. II. Meşrutiyetin ilanından sonra 1909 senesinde çıkarılan “Cemiyetler Kanunu” ile dernek ve cemiyet kurma daha da yaygınlaşmıştır (Toprak, 1985: 205).

Hilâl-i Ahdar Cemiyeti gibi toplumun sıhhi ve içtimai hayatına dair yayınlar yapan dergilerin ortaya çıkışı Osmanlı Devleti’nin mütareke yıllarına denk gelmiştir. Bu durum bir rastlantı değil bilakis bir ihtiyaç olarak meydana gelmiştir (Phillips, 2016: 240). I. Dünya Savaşı’ndan sonra mağlup olan Osmanlı Devleti topraklarına işgaller, İstanbul başta olmak üzere bütün Anadolu’ya yayılmıştır. Bütün bu kargaşa karşısında İstanbul, Anadolu başta olmak üzere diğer Osmanlı coğrafyasından da göç almaya başlamıştır. Bu işgaller devleti sadece askeri ve siyasi hayatı etkilememiş, toplumsal hayatı da altüst etmekteydi. İstanbul’un, İngilizler tarafından işgal edilmesiyle şehirde ahlaki sorunlar da çıkmaya başlamıştır (İnalcık, 2016: 351). Bütün bu olayların beraberinde Osmanlı coğrafyasının hemen yanı başında Çarlık Rusya’sında meydana gelen Bolşevik İsyanı Osmanlı’nın başkenti İstanbul’u çok ciddi şekilde etkilemiştir. Bolşevik isyanından kaçan Ruslar hızla Osmanlıya sığınmaya başlamıştır. Yunan zulmünden kaçarak anayurda sığınan Türkler, isyandan kaçan Ruslar ve I. Dünya savaşının ağır yenilgilerinin sonuçları İstanbul’da çok ağır hissedilmeye başlamıştır. Ekonominin bozulması ile yüksek enflasyon sonucu meydana gelen yoksulluğun yanında bir de manevi ve ahlaki problemler başlamıştır. Rus sığınmacılar genellikle Galata ve Beyoğlu’na yerleşip burada çalışmaya başladılar. Bu bölgede çalışan güzel Rus kadınları sadece çalışmıyor ülkelerinden getirdikleri eğlence alışkanlıklarını Osmanlı topraklarında uyguluyorlardı. Bu kadınların Türk erkeklerinin hayallerini süslemeye başlaması Osmanlı ailesini de derinden etkilemiştir (Tanış, 2019:22). Zaman sonra Beyoğlu ve Galata lokantalarında iştret çoğalmış,

alkol tüketimi artmış ve Rus kadınların çalıştığı barlar hızla açılmıştır. Rusların, İstanbul'a getirdikleri başka bir problem de kumar olmuştur. Türklerin ilk defa tanıştığı tombala kumarı Ruslar eliyle gerçekleşmiştir. Rus kadınları hem barlarda içkili eğlencelerin unsuru olmuş hem de tombalacılıkta kendilerini göstermiştir. İstanbul'daki ahlaki ve sosyal durum bu halde iken harekete geçen bir grup Darülfünun öğrencisi 1921 yılında "Tombalayla Mücadele Derneği" kurmuştur. Tombalanın maddi ve manevi zararlarını bütün sokak ve kahvelerde gezerek anlatmaya başlamışlardır. Bu genç insanlar, yaptıkları gayretin meyvesini kısa zamanda görmüş ve Rus kadınlar tombala işini zamanla bırakmışlardır. Bu dönemin en büyük ahlaki problemlerinden biri de fuhuş olmuştur. Rus kadınlar güzellikleri ve giyimleriyle Türk erkelerini baştan çıkarmayı başarmıştı. Bu nedenle İstanbul'da açılan umumhanelerin önüne geçmekte zorlanılmıştır. Bu mekanlardan geçimini sağlayan kadınların sayısının 5000 civarında olduğu bildirilmektedir. Böyle bir ahlaki sorun karşısında 1920 yılında Türk ve yabancıların da desteğiyle "Men'i Fuhuş Cemiyeti" kurulmuştur. Cemiyetin gayesi fuhuş yapanları açığa çıkarmak ve genç kızların bu bataklığa düşmesini engellemektir (Çakır, 2021: 203).

Mütareke döneminin en yaygın işreti ise alkol tüketimi olmuştur. Osmanlı Hükümetinin siyasi çıkmazlar nedeniyle sokakta olup bitenlere karşı önlem alabilecek durumu kalmamış veya alınan önlemler çok sınırlı kalmıştır. Memleketin ahlaki ve sosyal bütün sıkıntılarına karşı yapılacak mücadele sivil toplum kuruluşları olan cemiyetler tarafından gerçekleştirilmiştir. İçki tüketimine karşı ilk sivil toplum eylemi, "Karadeniz Ereğlisi Osmanlı İçki Düşmanları Cemiyeti" kurularak gerçekleştirilmiştir. 1909-1910 yılında Tunalı Hilmi Bey tarafından kurulan cemiyet 7 maddelik bir nizamname yayımlayarak sadece içki değil afyon, esrar gibi bütün zararlı içeceklere karşı mücadele etmiştir. Yine 1910 yılında kurulan "Osmanlı Men'i Müskirat Cemiyeti" içki ile mücadelede önemli bir yere sahip olmuştur. Mustafa Bahaddin Bey tarafından kurulan cemiyet profesyonel bir sivil toplum örgütü olarak bu alanda faaliyetlerde bulunmuştur. İlk defa İstanbul'un dışında 1913 yılında İzmir'de kurulan "İçki Düşmanları Cemiyeti" kuruluşuna dair elimizde fazla bir bilgi bulunmamakla birlikte içki aleyhinde faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütü olması bakımından önemlidir (Erdal, Demirci ve Sivri, 2019: 27-35).

2. 2. Hilâl-i Ahdar Cemiyetinin Kuruluşu

Hilâl-i Ahdar Cemiyetinin kuruluşunu hazırlayan etkenler incelendiğinde Osmanlı Devleti'nin başkenti İstanbul'un siyasi, iktisadi ve sosyal olarak ciddi bir buhran içinde olduğunu görmekteyiz. Bütün bunların yanı sıra ahlaki bozulmanın her geçen gün önüne

geçilemeyecek şekilde artması ve bu durumun insan sağlığını da derinden etkilemesi üzerine bir grup Türk aydını bir araya gelerek “Hilâl-i Ahdar Cemiyetini” kurmuşlardır. Cemiyetin kuruluş sürecine bakıldığında ciddi bir ihtiyaç olduğu da gözlemlenmektedir. Hilâl-i Ahdar Cemiyeti dönemin Şeyhülislâm’ı Haydarizade İbrahim Efendi ve Dr. Mazhar Osman Bey tarafından Bab-ı Ali Caddesinde bulunan Matbuat Cemiyeti salonunda 5 Mart 1920 tarihinde kurulmuştur. Hilâl-i Ahdar’ın kuruluşunda birçok mebus, edebiyatçı, doktor ve çeşitli meslek gruplarından insanlar bulunmuştur. İlk toplantıda bulunan kişilerden bazıları, Fahrettin Kerim Bey, Galip Paşa (Sabık Hicaz Valisi), Dr. Milaslı İsmail Hakkı, Eşref Edip Bey (Sebilü’r-reşad Mecmuası Sahibi), Av. Celalettin Feyyaz, Hakkı Tarık Us gibi toplumun önde gelen aydınlarıdır (Erdal, Demirci ve Sivri, 2019: 44).

Hilâl-i Ahdar Cemiyeti Başkanı Dr. Mazhar Osman Cemiyetin kuruluş gayesini Müslümanlara dinen yasak olan içkiye karşı savaş açmak şeklinde açıklamıştır. Bütün bunların yanı sıra içkinin insan sağlığının düşmanı olduğunu ifade ederek insanı bedenlen, ruhen ve içtimai olarak mahvettiğini belirtmiştir. İçkinin tehlikelerine karşı yalnız Türkiye’de değil dünyanın diğer memleketlerde de mücadele edildiğini anlatmıştır. Mazhar Osman Bey, Amerika’da bile yasak olan içkinin Türkiye’de de yasaklanması gerektiğini açıklamıştır. İçkiye karşı Amerika’daki faaliyetleri şu ifadelerle açıklamıştır: “Amerika’da içki müptelalarını tedavi edebilmek amacıyla hususi hastaneler açılmıştır. Ayrıca dünyadaki diğer örneklerle bakıldığında ikna yoluyla hareket eden cemiyetlerin daha başarılı olduğunu ve bu konuda da İsviçre, Danimarka gibi ülkelerin önde olduğunu vurgulamıştır.” (Mumyakkmaz, 2020: 369).

Hilâl-i Ahdar Cemiyeti ilk nizamnamesini 1920 yılında yayımlamış ve cemiyetin görevini, yapısını ve amacını açık bir şekilde 8 maddede açıklayarak yeşil kaplı bir defterde saklamışlardır. Nizamnamenin ilk maddesinde cemiyetin merkezinin İstanbul’da olacağı ifade edilmiştir. Sonraki maddelerde ise içki ile mücadelede izlenecek yöntemlerin yanı sıra yönetim kadrosunda bulunan isimler de açıklanmıştır. Nizamnamenin dördüncü maddesine göre kadın erkek farkı olmadan herkes cemiyete üye olabilirdi. Bunun şartı da içki düşmanı olmaktı. Nizamnamede yer alan diğer bir husus da cemiyetin gelirleri ile alakalıdır. Cemiyetin gelirleri ise yapılan birtakım bağışlar ve azalardan yıllık bir defa alınan mükellef oldukları bir liralık aidatlardır. Cemiyet faaliyetlerini ve gücünü artırmak ve toplumun diğer tabakalarına ulaşmak için Anadolu’da da şubeler açmaya başlamıştır. Bütün açılan bu şubeler merkezin alacağı kararlara uymak ve kongrelerini yapmak mecburiyetindedirler. Hilâl-i Ahdar Cemiyetinin geniş kitlelere ulaşmak gayesiyle izlediği yöntem ve faaliyetler arasında

konferanslar vermek, okullarda etkinliklerde bulunmak, gazete, dergi ve broşür yayımlamak vardır. Bunun yanında ayrıca toplumda teşvik edici olması bakımından içki kullanmayan kişilere rozetler takılarak dikkat çekilmek istenmiştir (Hilâl-i Ahdar, nr.14, s.107).

Hilâl-i Ahdar Cemiyetinin kurulmasından hemen sonra İstanbul işgal edilince cemiyet faaliyetlerini biraz askıya almak zorunda kalmıştır. Bu durumda cemiyetin, Anadolu’da yeni açılan I. TBMM ile olan bağları daha sıkılaşmıştır. TBMM’nin açılmasından kısa süre sonra Trabzon Mebusu Ali Şükrü Beyin verdiği kanun teklifiyle, Hilâl-i Ahdar’ın kuruluş gayelerinden biri olan içki yasağı “Men’i Müskirat Kanunu” şeklinde meclisten geçmiştir. İçki yasağının uygulamaya geçtiği bu dönemde dünyanın diğer ülkelerinde gerçekleşen içki yasağı kanunlarının önemi de unutulmamalıdır. Söz konusu rüzgârdan Türkiye de olumlu olarak etkilenmiştir. Bu durum maalesef çok uzun soluklu olamamıştır. I. Dünya Savaşı’nın getirdiği ekonomik buhran ortamında içki satışından elde edilecek gelir nedeniyle söz konusu yasak kaldırılmıştır. Yasağın yürürlükten kaldırılması sonucu Dr. Mazhar Osman mücadeleden vazgeçmemiştir. Yeni yol haritasında Amerika ve Avrupa’daki içki mücadele derneği olan “Uluslararası İçki Düşmanları Cemiyeti” ile temasa geçerek burada bir makale yayımlamıştır. Ayrıca Mazhar Osman Bey, Türkiye gibi Müslüman bir ülkede içki yasağının kaldırılmasına karşılık Amerika gibi ecebi ülkelerde bu yasağın hala devam ediyor olmasının takdire şayan olduğunu belirtmiştir (Tamer, 2011: 214).

2. 3. Hilâl-i Ahdar Gazetesinde Yer Alan Önemli Konular

Hilâl-i Ahdar gazetesinin kurucusu ve cemiyetin başkanı Dr. Mazhar Osman Beydir. 2 Şubat 1925’te başlayan yayın hayatında başmuharrir olarak Fahrettin Kerim Bey yer almıştır. Gazete sıhî ve ictimâî konulara yer vererek toplumu bilinçlendirme yayın politikası izlemiştir. Gazetenin kurucusu ve başmuharririnin isimleri her sayının sağ ve sol üst kısmında yer almıştır. İlk sayısı 2 Şubat 1341 (1922)’de yayımlayan gazete 13 Temmuz 1922 tarihli 11. sayısından sonra aylık olarak çıkarılmıştır. Gazete her ay klasik bir formatta çıkarılmış ve ilk sayfasına “Mündericat” (İçindekiler) eklenmiştir. Sayfanın en alt kısmında ise gazetenin fiyatı yazmaktadır. Gazetenin serlevhasına büyük bir şekilde “Hilâl-i Ahdar” yazılmıştır. Bunun hemen alt kısmına da gazetenin amacı her defasında “On beş günde bir neşrolunur. Sıhî, içtimâî içki düşmanı gazete” olarak yazılmıştır. Gazetenin ilk sayfasına da genellikle ibretlik resimler ilave edilerek halkın dikkati çekilmeye çalışılmıştır. Sayfalardaki yazılar yatay olarak ve her yaprak üçer sütuna ayrılarak basılmıştır. Gazetede çoğu defa teşvik edici olması maksadıyla azaların isimlerine birer birer yer verilmiştir. Yine dikkat çekici bir şekilde her sayının son sayfasında hep aynı reklamlara yer verilmiştir.

Hilâl-i Ahdar gazetesi içerdiği konular bakımından her ne kadar sıhhi konulara daha çok yer vermiş olsa da bunun yanı sıra ulusal ve uluslararası birçok alanda da haberler yayınlamıştır. Çalışmamızın konusu olan gazetenin 1. cildinin transkripsiyonunda karşımıza sıklıkla çıkan başlıklar konularına göre tasnif edilmiştir. Tasnif yapılırken en sık çıkan başlıklardan biri “Hilâl-i Ahdar Takvimi” olmuştur. Bu başlıktaki bazı sayılardan alınan haberler aşağıda örnek pasajlarla açıklanmıştır.

2. 3. 1. Hilâl-i Ahdar Takvimi:

Hilâl-i Ahdar gazetesinin bu başlığında daha çok İstanbul ve yurt içinde içkinin tesiriyle sarhoş olan kişilerin işlediği vukuatlar yer almış ve bu vukuatlar tarihleri ile verilmiştir. Birinci sayıda:

2 Kânûn-i Sâni: Yılbaşı gecesinde sarhoşluğun verdiği cinnetle belini tutan bir talebe Kasım Efendi namında bıçare bir polisimizi öldürmüş ve Muammer Efendi namında diğer bir polisi de yaraladıktan sonra kendisi de atılan kurşunlarla mecruh olmuştur. Bunlar dört arkadaşmış ve ikisi talebe imiş, zıkkımlanmışlar. Türk yuvası denilen pastanede akıllarını kaybetmişler. Bayram sokağında bu feci cinayeti ifa etmişlerdir.”, **“16 Kânûn-i Sâni:** Haydar Paşa’da sarhoşluk yüzünden Terzi Akif isminde birisi Baytar Mektebi hademesinden Mustafa’yı kalbi üzerinden tehlikeli surette cerh etmiştir. Sebep bir kadın meselesidir” gibi cinayet haberlerine yer verilmiştir (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr.1).

Gazete dördüncü sayısında verdiği cinayet haberini uzun ve ayrıntılı bir şekilde anlatarak okuyucularının karşısına çıkmıştır. Habere göre;

1 Mart: Karagümrük'te Karabaş Mahallesinde, İmam sokağında İzmirli Mehmet Efendi'nin hanesinde oturan Mavunacı Ali polislikten matrut kayın biraderi Salim tarafından vurulmuştur. Bu cinayet hakkında alınan tafsilata göre vaka şu suretle cereyan etmiştir. Ekseriyette birbirleriyle kavga etmeden konuşamazlarmış. Bir mu'tadine dün gece saat on bire doğru biraz kafası tütsülü olarak eve gelen Salim hemen kız kardeşinin odasına çıkmış ve orada Ali ile karşılaşmıştır. Hemen Ali'nin başına gitmiş ve derhal paranın iadesini talep etmiştir. Bu paranın birdenbire tedarik etmenin kendisince gayri mümkün olduğunu binaenaleyh birkaç gün müsaade ettiği takdirde istediği parayı bulup verebileceğini söylemiştir. Fakat dert dinlemeyen Salim hiç sebebi yokken hamili olduğu silahını çekmiş: “Ya parayı verirsin yahut da kurşunu beynine yersin!” demiştir. İşin vahametini idrak eden Ali bilmukabele bıçağını çekmiş “Ne yaparsın be deli” diye Salim'in üzerine hücum etmiştir. Derhal bu iki genç feci bir mücadeleye başlamıştır. Salim tabancasını ateşlemek için bir fırsat beklerken Ali bıçağını kayın biraderine yerleştirmek için sarf-ı gayret etmiştir. Her ikisi dakikalarca devam eden kargaşa münazaalarına hiç fasil vermemişler ve yekdiğerini daha evvel öldürmek için birbirlerinin üzerine mütemadiyen hücum etmişlerdir. Tam bu sırada da Salim'in bacağına ucu sivri bir bıçak saplandığını hissetmiş ve kendisinden can havliyle Ali'nin kolları arasından sıyrmıştır. Geri çekilmesi ile tabancasını ateşlemesi bir olmuştur. Salim'in tabancasından çıkan kurşun Ali'nin karnına saplanıp kalmıştır. Bir dakika sonra Ali kanlar içinde yere yuvarlanmıştır. Tabanca sesi üzerine

mahalli hadiseye şıtab eden memurin-i zabıta Salim'i derdest etmiştir. Ali'nin yarası pek vahim ve tehlikeli olduğu için derhal tedarik edilen bir sedye ile Gurabâ-i Müslim'in hastanesine kaldırılmıştır. Salim'in bacağındaki yara pansuman edilmiş ve dava edilmek üzere polisin nezareti altında evine götürülmüş. Salim bugün müdüriyete getirilecektir (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 4).

On dördüncü sayıda yer alan haberde ise bir şahsın içkinin etkisi altında umumhaneciyle yaşadıklarına yer vermiştir:

30 Ağustos: Dün gece sabaha karşı Taksim'de Feridiye'de Umumhaneci Hikmet'in evinde bir facia olmuş. Facia şudur: cumartesi gecesi saat ikiden sonra Umumhaneci Hikmet'in kapısı şiddetli bir surette vurulur. İçeriden ses çıkmayınca bu sefer hiç durmadan zil çalınmıştır. Yatağından fırlayan umumhaneci bu vakitsiz misafirin kim olduğunu anlamak için pencereye koşar ve aralarında epey muhavere cereyan ettikten sonra Umumhaneci Hikmet misafirin eski müşterilerinden ayyaş ve esrarkeş Pazar köylü Rıza olduğunu anlar ve kapıyı açmaya mecbur olur. Rıza'nın yanında bir de arkadaşı varmış. Bunlar içeriye girince umumhaneci ile hoş beşten sonra Rıza maksat-ı ziyaretlerini söyler ve anlaşılan içtiği rakının, çektiği esrarın, sığıttığı morfinin tesirinden kudurmuş bir hale gelmiş olacak ki, mutlaka umumhaneciden nefsinin tatmin edecek ateşini söndürecek bir sermaye talep etmiş. Halbuki o zaman bütün sermayeler komple yani meşgul olduklarından Umumhaneci Hikmet bu vakitte birisi tedarik edemeyeceğini söylemiş. Fakat Rıza'nın azgınlıkla daha ağır teklifleri karşısında kalınca kendisine Muazzez isminde bir yatak arkadaşı bulmuş. Her ne ise Rıza küçük bir odaya çekilip biraz vakit geçirdikten sonra evsatına(göğüs) birdenbire fenalık gelmiş. Esasen o akşam Taksimde bol bol rakı içen Rıza sigaralarına da esrar koymuş ve doktorun zannına göre morfinde isti'mâl etmiştir. Şimdi şehvet yatağında koca vücudunu iyice yorduğu için sermayenin yanında yerinden oynayamaz bir hale gelmiştir. Sermaye Muazzez bu hali görünce sapsarı olarak dışarı fırlamış o esnada Rıza'nın da kalbi durmuş ve bu suretle dünyaya gözlerini ebediyen kapamıştır. Gelen zabıta doktoru Rıza'nın öldüğünü anlamıştır (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 14)

2. 3. 2. Sıhhî ve İctimâî Şuûn:

Bu başlıkta yayınlanan haberler sağlık ve toplumsal olaylar hakkında olmuştur. Ulusal ve uluslararası haberlere yer verilen başlık içerik bakımından da çok geniş bir yelpazeye sahiptir. İkinci sayıda yer alan habere göre düzenlenen bir çocuk balosunda verilen içkiye yer verilmiş olması şu satırlarla eleştirilmiştir: “**Himâye-i Etfâl Balosu:** Evvelki hafta Himaye-yi Etfâl Cemiyeti Perapalas salonlarında bir balo vermiş. Yevmi gazeteler tellendirip, pullandırıp, baloyu tasvir ettiler. Kimsenin eğlencesine karışmak niyetinde değiliz. Yalnız çocukları ve nesli ati'yi himaye için teşkil eden bir cemiyetin viski ile beyinleri sinirleri bulandırarak neslin tereddisini hazırlayan küülü müsamerelerinde eğlence vasıtası telakki etmesine akıl erdiremedik” (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 2).

Üçüncü sayıda aynı başlıkta yer alan başka bir konu ise yelpazenin genişliğini göstermek adını önemlidir. Bu defa Japonya'dan bir habere yer verilmiş, habere göre:

Nasıl Çalışıyorlar: Evvelki sene büyük bir zelzele “Yokohama” şehrini harap etmiştir. Japonlar büyük bir azim ile on sekiz ay zarfında bu büyük şehri yeniden

vücuda getirmişleridir. Zelzelede 73435 ev harap olmuştur. Şehirde 19800 bina kalmış, bugün yapılan binalarla beraber mevcut 90000'i geçmiş ve şehir evvelkinden daha kalabalık bir hale gelmiştir. İnsanların himmetlerinin dağ ve taşları bile sökeceğini gösteren bu misal bizim gibi baştan aşağı harabede oturanlar için ne kadar ibretamizdir (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 3).

Beş ve onuncu sayıda yer alan başka bir konu ise bu defa ülkedeki sıhhi kadrolar hakkında bilgi verilmiş ve habere göre:

Sıhhiyedeki Kadrolar: Sıhhiye vekâleti üç yüz kırk bir senesi faaliyetine başlamıştır. Bu cümleden olarak yeni kadroda çocuk vefeyatı, sıtma, verem mücadelesi için oldukça tahsisat konulmuş ve Ankara, Atina, Manisa mıntıklarında faaliyete başlanmıştır. Müessese kadrolarında zamanın müsaadesi nispetinde tevsiat ve zammiyyat icra edilmiştir. Numune hastanelerine emraz-ı asabiye mütehassıslığı ilave edilmiş, Manisa, Harput'ta iki bimarhane açılması tekerrür etmiştir. Memurin-i sıhhiye kadrosunda müfettişlerin raporları üzerine tebdilat yapılmıştır. İstanbul Sıhhiye Müdüriyetine Burhanettin Bey, Etfâl Hastanesi Asabiye Mütehassıslığına Doktor İsmail Ziya Bey tayin edilmiştir. Bimarhaneye yeni bir şef doktor kliniklik ilave edilmiştir. Burhanettin Bey İstanbul'un vaziyet-i sıhhiyesini bihakkın kavramış muktadir erkân-ı sıhhiyemizdendir. İsmail Ziya Bey Bimarhane asistanlığında bulunmuş, Berlin'de çalışmış meslekten yetişme kıymetli arkadaşlarımızdandır. Yeni vazifelerini tebrik, muvaffakiyetlerini dileriz.", "Ne kadar doktor ve eczacı var? Sıhhiye bütçesinin müzakeresi esnasında Büyük Millet Meclisinde cereyan eden mübahaseden anlaşıldığına göre Türkiye'de el-haletu hazihi muvazzaf 1631 doktor, Anadolu'da da 176 eczane vardır. Sıhhiye kadrosunda bu sene 600 doktora ihtiyaç vardır. (H. Ahdar, nr. 5 ve 10).

Bu başlıktaki konulara son örneği gazetenin içerik bakımından genişliğini göstermek amacıyla "Amerika'daki içki aleyhtarlığı" başlığında vermek suretiyle gösterilmiştir.

Elli Sene Evvel Amerika'da İçki Aleyhtarlığı Nasıldı? 5 Mayıs 1874, Amerika'da müskirat isti'mâli fevkalade terakki eylediğinden müskiratı menetmek üzere orada cemiyetler teşkil olunmaktadır. Senevi bir milyar dört yüz seksen yedi milyon dolar kadar müskirat fûrûhtı kaviyyen men olunduğundan yani kadeh ile müskirat fûrûht olunur imiş. Boston şehrinde üç lira aşağı müskirat fûrûhtuna hükümet tarafından müsaade olunmadığından birtakım hafî meykedeler zuhur etmiş ve bin türlü hile ihtira olunup hükümet tarafından vaz olunmuş olan memnu'iyet bertaraf edilmiştir. Bir adam dahi acip bir canavar temaşa ettireceğini ilan ederek duhuliye akçesini verip dükkânına giren müşteriler sair canavarlar gibi bir canavar gördüklerinde hiddet eder ve dükkân sahibi ise müşterilere hitaben gücenmeyiniz işte size arak ikram edeyim. Nizamen fûrûhtu memnu ise de ben bad-ı heva ve ikram için arak vermekte olduğumdan buna hükümet karışmazdır. Ve güya canavar temasasına girilip arak içilmiş. Bazı kâri'lerde dahi men-i müskirat için cemiyet teşkil olunup meykedecinin dükkânını muhasara ve yirmi dört saate kadar dükkânını kapamasını ihtar ederler. Ve meykedeci bilahare teslim mecbur olurmuş. (Ohayo) eyaletinde elli beş köy ve kasabada karyeler iki ay zarfında üç yüz otuz altı meykede kapatmışlar ise de hala altı yüz kadar meykede varmış. Büyük şehirlerde ne cemiyetler ve ne de kâri'ler meykedecileri ihafe edememektedirler. Meykedeciler ise kâri'lerin aleyhine bir hile

düşünüp onlar ile müşterileri dahi tuhfeci ve modastracı dükkânlarının kapanmasını talep etmek üzere cemiyet teşkil etmektedirler. (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 10).

2. 3. 3. Çocuk Hıfz-üs-sıhhası:

Hilâl-i Ahdar gazetesinin önemli bir başlığını oluşturan çocuk sağlığı ile alakalı konular bütün sayılarda kaleme alınmıştır. Çocuk sağlığı bahsi Osmanlı toplumunda olumlu bir etki bırakmış olacak ki yayımlar istikrarlı surette devam etmiştir. İçerik bakımından da zengin olan makaleler başta Dr. Mazhar Osman olmak üzere diğer tabipler tarafından kaleme alınmıştır. Konu zenginliği çocuğun diş ve saç sağlığından başlayıp, odasının nasıl olması gerektiğine kadar ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Bunun yanı sıra erkek ve kız çocuklarında ergenlik döneminde yaşayacağı fiziksel ve ruhsal durumlar tafsilatlı olarak okuyucusuna aktarılmıştır. Üçüncü sayıda yer alan makalede konu ile alakalı nasıl ayrıntılı bir bilgi verildiği görülmektedir.

Sıhhatte Çocukların Bakımı: Çocuk bakımında hedefimiz çocuğun bedeni ve ruhi terbiyesidir. Her çocuk daha cenin halinde iken bedeniyesinde bir hususiyet taşır. Vazifemiz bu hususiyetler veya o saffeti terbiye ve inkişafı temin etmektir. O halde evvel çocukta görülen tezâhürât-ı hayatiye-yi müşahede ve öğretmek, ruhi teheyyüç kabiliyetlerini bilmek lazımdır. Bu noktaları ihyayı tetkik edersek çocuğun bedeni ve ruhi inkişafını temin ve bu inkişafı vukua gelen hata ve noksanları izale hiç olmazsa azaltmış oluruz. Çocukları arzu edilen kalıba sokmak, istenildiği gibi terbiye etmek gayet kolaydır. Fakat bazı çetin çocuklarda vardır ki bunlar daha doğuştan bir şahsiyet sahibidirler. İstenilen şekilde terbiyeleriyle meşgul olunduğu kadar muvaffakiyeti de o nispette tatlı olur. İlk nısf-ı manadan sonra çocuklar memeden kesilince süt çocuğu devri geçmiş demektir. Bundan sonra süt çocuğunun mevcudiyetinde en büyük rol süt şişesi oynar ve sütle birebir diğer gıdalar, muhtelif ezmeler, bisküvi, et suları, sebzeler gelir. Nihayet dişleri çıktıktan sonra yumurta ve etlere süre gelir ve süt çocuğu küçük çocuk devresine girer. Sebzelere altıncı aydan sonra başlamak pek muvaffaktır. Zira bunlara çocuğun beden fosfor gibi anasır madeniye giren çocuğu rahitten “kemik hastalığı” vakaya eder. Süt çocuğu devresinde yapılacak başlıca ihtimamlar gıdaîdir, tagaddi meselesidir. Bu devreden sonra diğer bedeni faaliyetler başlar. Bilhassa çocuğun ruhunda süratli bir inkişafın alametleri görülür. Hali tıbbide inkişaf halinde bulunan bir çocuğun bedeni bakımı evvel emirde gıda ile başlar. Gıda, çocuğun devre-i inkişafına uygun bir şekilde olmalıdır. Sonra elbise meselesi gelir. Çocuğun tarz-ı hayatı mahiyeti odası, yatağı, istirahat ve hareketi, uyku müddeti nazarı dikkate alınarak muntazam bir şekle sokulmalıdır. Gözü, kulakları, el ve ayakları, dişler, tırnaklar, saçlar beden her kesiminin nezafet veya kıymetini temin edecek muvaffak bir bakım temin edilmelidir. Vücut bakımı aynı zamanda ruhunda terbiyesidir. Misal yemek yeme usulleri, elbisenin intihâbı, yevmi hayatını muntazam bir surette taksimi ve nezafeti bedeniye birçok terbiye amellerine havidir. Bilhassa terbiyeyi ruhiye en ufak şeylerden en büyük ruhi teheyyüclere, mefkurelere varıncaya kadar birçok safhalar ihtiva eder ve çocuğun her an tahavvül eden şahsiyetine uygun düştükçe hedefe doğru gidilmiş olur. Çocukların şahsiyetlerinde görülen büyük farklardan dolayı terbiye-i mesailinde bizim arz edeceğimiz noktalar yalnız umûmî hatalardan ibarettir. Hakikatte her çocuk başlı başına bir kitaptır. Çocukta bedeni inkişaf 8 yaşında kadar devam ettikten sonra bu seneden itibaren diğer bir terbiyeye başlamak

iktiza eder ki, oda terbiyeyi tenâsülüdür. O halde elbiseler tarzı hayat, vücut bakımı, ruhi terbiye ve tenâsül-ı terbiyeyi ayrı ayrı zikredeceğiz. (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 3)

şeklinde açıklanmıştır.Beşinci sayıda yer alan başka bir makalede ise çocukların beslenmesi ile alakalı Mazhar Osman tarafından oldukça geniş bir yazı kaleme alınmıştır.

Çocukların Gıdası: En mühim mesel sütlerin evsafıdır. Veremli ineklerin sütüyle çocuklara verem basilleri geçtiği gibi yeşil otlar ve lahanalarla beslemek ineklerin sütü çocuklarında hazım bozukluklarına sebep olur. Sulandırılan sütlerle tifo, kolera gibi ağır hastalıkların mikropları geçebilir. Sütten sonra tehlike cihetinde etler gelir. Zira etler süratle bozulabilir ve böyle bozuk etler her nevi bakteri için üreme yerleri teşkil eder. Bu sütlerden dolayı çocuklara eti yalnız pişmiş veya kızarmış olarak verilmeli ve menşei pek emin olmayan sütleri katıyen çiğ olarak içirmemelidir. Çocukların beslenmesinde daima vukua gelen iki mühim hitabı izaleye uğraşmalıyız. Bu hatalardan birincisi çocuk memeden kesildikten sonra uzun müddet sütle beslemeye devam etmelidir. Yedinci ve sekizinci aylardan itibaren çocukluklara sütle beraber ıspanak, elma ezmesi vesaire gibi sebzeler, et suyuna çorbalar verilmezse çocuklar zahiren şişman görünür fakat kuvvetsizdirler. Zira kemik teşkili için elzem olan fosfatlardan mahrum kalmıştır. İkinci hata tatbik olunan münhasıran nebâtı tağdiyedir. Hayvani albümin olmadan çocuk ne ruhen ne de cismen inkişaf yapamaz. Hakikaten bir yaşında ve daha büyük olup münhasıran sütle beslenen çocuklar aşikâr sıskalık (raşitizm) alametlerini ve münhasıran nebâti gıdalarla beslenen çocuklarda tefrit ve tagaddi hallerini her gün görmekteyiz. Etle birlikte nebât-i gıdaya dahi etler gibi lazımdır. Bir yaşından evvel sebzeleri ince unlar halinde mesela et suyuna irmik, yulaf unları ilave ederek çorba halinde veririz. Çocuklara fazla miktarda süt, et, yumurta şeklinde kuvvetli hayvani albüminler verdiğimiz zaman bu çocukların kuvvetlenip şişmanlayacakları yerlerde, zayıfladıklarını, sarardıklarını görüyoruz. Cümle-i asabiyeleri müthiş etleri basit oluyor ve neşv-ü nemalarında tevakkuf görülmektedir. Bu haller verilen hayvani gıdalarla, hazm-ı kabiliyeti arasındaki muvazenesizliğin delilidir. Bu gibi vakalarda hayvani albüminleri derhal haddi asgariye icra ederek fazla miktarda taze ve yeşil sebzeler, bilhassa ıspanak, yeşil salata ve sebzeler verilmelidir. Bu şekilde hareket edilirse çocuktaki marazi asabiyet ve solukluk süratle zail olur ve ferdi tagaddininde gıdasızlık kadar muzır olduğu aynen görülüyor. Çelimsiz iyi beslenmemiş çocukları güçlü dediğimiz yemekler yani et, süt, yumurta ile beslemek alel-ıtlak doğru değildir. Çocuğun midesi bu yemekleri hazmedebilecek mi? Evvela onu düşünmeli ve tereddüde mucip ahvalde tabibin reyine müracaat etmelidir. Çocuk ne kadar küçük ve ne kadar zayıfsa gıdaların kabiliyet-i hazimesine o derece itina lazımdır. Mesela lahanaların envaı iyi pişirilmezse fasulyesi, nohut, bakla gibi kuru gıdalar ezme halinde verilmezse çocuk için hazmı güçtür. Kızılçık meyvelerde böyledir. Nasıl kahillerde yemeklerin tenevvüne ihtimam ediyorsak çocuklarda da aynı ihtimamı göstermek ve bu suretle iştahasını artırmak mecburiyetindeyiz. Çocuklara her nevi gıdayı takayyütlerle verebiliyoruz. Ancak meşrubat için mesele böyle değildir. Mesela alkol ve alkollü meşrubatın kaffesi çocuk için memnudur. Kahve ve çayı yalnız büyük çocuklara ve bunlara da gayet sulu olarak verilebilir. Ufaviye dediğimiz biberler, hardal vesaire yalnız büyük çocuklara ve ancak cüzi verilebilir. Bilakis et suları kakao ve çikolata çocuklar için çok güzel şeylerdir. Çocuklara yemek zamanları şekerli şeyler, meyveler vermek hem hıfzıssıhha hem de terbiye, nokta-i nazarından fenadır. Zira hazım bozukluklarına sebep olur ve intizam-ı hayatı bozar. Çocuklarda fazla olan gıda ihtiyacını öğretmek için beş kere taama ihtiyacı vardır. Sabah, kahve altısı, kuşluk, öğle, ikindi, akşam yemekleri...

Tabi burada yemek yemeyi muntazam vaktinde ve fasıllara açık ayırmak vazifesi ebeveyn düşüyor. Noktası noktasına aynı saatte yemek yemeye alışan çocuk istikbalde de hayatını tanzim etmeyi öğrenir. Çocuğa yemek yemesi de öğretilmelidir. Burada ebeveyn çocuğa misal olacaktır. Çocuk pek iyi bir müşahittir. Babası çatal tutmasını bilmezse çocuğundan muntazam yemek yemesini beklememelidir. Çocuğu sevmediği bir yemeği yemeye icbâr etmek gayet hatalıdır. Bazen sevk-i tabîi ile çocuk o yemeğin dokunacağını hisseder. Eğer doğrudan doğruya haylazlıktan ibaret ise ceza ve zorlamaktan ziyade mutedilâne bir tarzda iknaya gayret edilmelidir. Yemekler çocuğun ihtiyacına muvafık bir surette seçilir ve güzel ihzar olunur. Sonra da tenevvüye riayet edilirse çocuk kendiliğinden yemek aralarında bir şey yemeye alışır. Çocuğun menfaati adına acele yemek yememesine, iyi çiğnemesine, pek soğuk veya sıcak şeyleri yiyip içmemesine dikkat etmelidir. Bu gibi şeylere dikkat edebilmek içinde çocuğa istirahat ile yemek için de vakit geçirmek lazımdır. Bizzat ebeveyni her defasında çocuklara numune olarak birlikte bulunmaya gayret etmelidir. Yaşlılar evde tekdir, tevbih yerine izzet-i nefislerini okşayarak hareket edebilirse daha ziyade muvaffakiyet vardır. Çocuğun tagaddisinde yapılacak her kusuru tabîiyyet'i kendine derhal tecziye eder. Gayr-ı muntazam verilen ve mebzul bol yedirilen yemekler hazım bozukluklarına, hayvani gıdaların ifratı indifât-ı cildiye ve asapta ferdi teheyyüç nebât-ı adiyenin fazla miktarda itası basitlik ve şişmanlık, atalet-i ruhiye tevlit eden gıdanın azlığı zafiyeti mucip olur ve çocuğunuz karşı mukavemetini azaltır (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 5).

Hilâl-i Ahdar gazetesi sadece bağımlılıklar mücadelede değil toplumun tamamını ilgilendiren konuları geniş yelpazede ele almıştır. Çocukların sıhhatini önemseyen makalelerle ailelere faydalı bilgiler aktarmıştır. Çocuklarda sıklıkla rast gelinen “boğmaca öksürüğüne” karşı da yapılacaklar sade bir dille aktarılmıştır. Makalede;

Boğmaca Öksürüğü: Boğmaca öksürüğü uzun sürmesi ve öksürük nöbetlerinin fevkalade mizaç bulması hesabıyla çocukları pek ziyade rahatsız eden, yoran, zayıflatan bir maraz-ı sârîdir. İntandan(enfeksiyon) sekiz gün sonra çocuk öksürmeye başlar. Alelade bir soğuk algınlığı zannedilir. Çok defa aksırıktadır, burnu da akar. Gün geçtikçe öksürük artar. Bir iltihab-ı kasibat zannedilecek dereceyi bulur. Hararete yavaş yavaş 37-37,5 dereceye çıkar. Bir hafta kadar böyle adi bir nezle gibi sırttıktan sonra kendine mahsus öksürük nöbetleri meydana çıkar ve bu vakit boğmaca öksürüğü olduğu anlaşılabilir. Bu öksürük nöbetlerinde öksürük pek gürültülüdür, horoz ötmesine benzer. (Tıbbi ıstılahı da oradan gelir) İhtilaçlı bir öksürüktür. Çocuk ağzından koyu sular çıkarır. Hatta çok kere kusar, yüzü kızarır, dudakları morarır, şah damarları gerilir. Boğazdaki küçük damarlarından birinin kopması neticesi olarak kanlı köpükler kusabilir. Burnu da kanayabilir. Çocuk adeta boğuluyor gibi olur ki, Türkçe ismi işte bu halden almıştır. Nöbetler arasında çocuk neşesini ve sıhhatini muhafaza eder. Öksürük başlar başlamaz aynı araz görülür. İnsan adeta bu hastanın ızdırap ve ihtilacına tahammül edemeyecek derecede feci vaziyetlere sebebiyet verir. Nöbet esnasında çocuğa yardım etmek, başını bir küvette tutmak kendisini tadil ve teskin edecek çareler aramak, ağzından, burnundan gelen şeyleri toplamak ve temizlemek iktiza eder. Nöbet aralarında kendisini yormamak ve çabuk hazım olunacak mayi gıdalar vermek lazımdır. Boğmaca öksürüğü en ziyade ilk nezle ve öksürük devrinde sârîdir. Binaenaleyh bu zaman çocuğu evden dışarı çıkarmamak sirayete mâni olmak itibarıyla zaruridir. Keza hastalık esnasında öksürük nöbetleri kendisini pek fazla hırpalayacağı için bu vakitlerde kendisini bir yatak hastası gibi

evden çıkarmamak muvafıktır. Eğer nöbetler azalmış ise açık havada gezdirmek kuvvetini ve iştihasını artırır. Lakin unutmamalıdır ki boğmaca öksürüğünü çocuklarda “Bronkopnömoni” çok görölür. Rüzgârlı, bulutlu havalarda asla harice çıkarmaya gelmez. Tebdil-i havanın boğmaca öksürüğünü tahfif ve hatta çok defa birdenbire tevkif etmek hususunda pek büyük hissin te’sîri vardır ifadeleriyle açıklanmıştır (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 6).

Bu çalışmamızda çocuklarla alakalı olarak son bir örnek makale “saç sağılığı” başlığındaki açıklamalardan oluşmaktadır. Dokuzuncu sayıda yer alan makaleye göre saç temizliğı ayrıntılı şekilde anlatılmıştır.

Saçların Temizliğı ve Bakımı: Doğıştan her çocuğun saçı muhtelif evsaftadır. Bazılarının bizzat bilhassa esmer olanların saçları birkaç santimetre uzundur ve bukleler teşkil etmiştir. Bazılarının bilhassa sarıların saçları hemen hemen yoktur. Başlarında ince tüyler vardır. Ancak birkaç ay sonra asıl saçları çıkar. Saçların dibini yağlı bir madde ifraz eder, buralara toz konar, korur ve başta “konak” tabir ettikleri kabuklar hâsıl olur. Bu kabuklar impetiko ve tedavisi gayet müşkül olan saçlı deri ekzamasının(tuzlubalgam) husulüne bais olurlar. Binaenaleyh bazılarının bu kabuklara dokunmamak hususundaki adetleri çok zararlıdır. Konağı yumuşatmak için saç diplerine bir yumurta sarısı veya (gold-krem) sürölür, iki üç saat bırakılır, bade sabunlu su ile yıkanılır ve iyice kurulanır. Konaklar tamamen düşünceye kadar bu tedbiri birkaç gün tatbik etmelidir. Eğer konak pek kalın ise şu tertip kullanılır: Mutedil gliserola ve amidon, 45gram mayi katran, 5gram Panama hülâsa-i seyyalesi soya olmasına kifayet edecek miktarda eğer doğumdan itibaren her sabah saçların temizliğine riayet edilecek olursa bu konağın teşkiline ve neksine mümanaat edilmiş olur. Saçın tuvaleti için ılık suya batırılmış idrofil pamuk kullanılır. Eğer saçlar uzun ise sağı, sola yatırarak iyice dibi temizlenmelidir. Aynı zamanda her gün diplerinden uçlarına doğıru yumuşak bir fırça ile fırçalamak lazımdır. Eğer çocuğun saçları 18-24 aylık iken enseye kadar uzamış ise, yalnız erkek çocukların değıl kız çocuklarında saçlarını kesmelidir. Bu suretle saçlar inceliğini kaybetmeksizin kuvvetlenir. Dört, beş yaşındaki erkek çocukların saçlarını gayet kısa olarak kesmeli, yandan önden birkaç santimetre kadar uzun bırakmalı; 6-7 yaşından itibaren çocuklara kendi saçlarını bizzat kurcalamayı öğretmelidir. Kız çocuklarının saçları uzayıp da omuz başlarını geçince örgü örmelidir ve bu lazımdır. Çünkü arkaya salınan saç çabuk tozlanır, kirlenir, dolaşır. şu da unutulmamalıdır ki gayet sıkı örölün saçlar kuvvetini kaybeder, dökölmeğe başlar. Bir kız çocuğunun saçları bir sebeb-i umûmî olmaksızın dökölmeğe başlarsa günde birkaç saat örgülerini çözerek arkasına doğıru serbest bırakmalıdır. Buluğıdan sonra saçlar örölü bir halde arkadan başa kaldırılır yahut örmeksizin demet demet kaldırılarak “baş-şinyon” yapılır. Bu baş(topuz) gayet gevşek olmalı, başın tam tepesine gelmediğı gibi enseye doğıruda sarkmamalıdır. Her iki vaziyet saçların kırılmasını ve bazılarında göröldeğı üzere bir nevi baş ağrısına tevhit eder. En muvafık saçı ikiye bölerek yanlardan kaldırmaktır. Zeki bir anne kızına nasıl bir baş yakışacağını tahmin ve icrada hiçbir müşkülata uğramaz, yalnız dediğimiz noktaları hesaba katmalıdır. “şinyo”lardaki mahzur başlıklarda da vardır; şimdiki büyük başlıklar rüzgârdan vesaireden uçmaması için uzun iğnelerle sağı tutturuluyor, rüzgâr başlığı zorladıkça saçlar çatır çatır kırılır. Geceleri yatarken bazı hanımlar saçlarını mukavva borular üzerine sıkıca sarıyorlar, bu da saçları kırar. Kızgın saç maşaları saçları yakar, kurutur. Boyalar ve bilhassa yağlı kozmetikler saçların dibinin teneffüsüne mâni olur, işte hep bunları daima göz önünde bulundurmalıdır. Saçların

Hıfz-üs-sıhhası pek basittir. Üç dört günde bir baş sabunlamak, her gün saç diplerine kolonya ile fireksiyonlar yapmak, her gün taramak ve fırçalamak işte o kadar. Uzun saçlı kız çocuklar ve genç kızlar saçlarını koparmayacak seyrek dişli taraklar kullanmalıdır. Sık dişli taraklar artık isti'mâl edilmemelidir. Bu husus uzun saçlar için büsbütün muzırdır. Buluğda başta kepekler ve kabuklar başlar. Zira gadidatı dehaniyenin faaliyeti guded-i(salgı bezi) tenasülünün faaliyetiyle alakadar olduğu malumdur. Binaenaleyh buluğdan sonra baş sabunlamayı sıklaştırmalıdır. Baş sabunlamak, ılık adi sabunlu su ile yapılır. Yahut baş derisi pek nazik olanlarda Panama ağacı menku ile (bir litre suya 85 gram hesabıyla) sabunlanır. Bide bol bol ılık su ile yıkanır. Sonra kolonya veya 60 derecelik ispirto ile fireksiyon yapılır. Erkek çocuklar kısa saçlı olacakları için sık sık başlarını sabunlamaları kolay ise de genç kızların saçları uzun olduğundan tatbik ve icrası iyice meşakkatlidir. Onun için eğer baş sabunlamak kepek ve kabuğun azalması noktasında yapılacak ise de saçlar ıslatmaksızın yalnız baş derisiyle saçların köklerini temizlemek kafidir (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 9).

2. 3. 4. Halk Hıfz-üs-sıhhası:

Hilâl-i Ahdar gazetesinin misyon edindiği önemli konulardan biri de toplumun tamamını ilgilendiren halk sağlığı konularıdır. Çocuk sağlığı konularında olduğu gibi yetişkin insanların sağlık sorunlarına aydınlatıcı bilgiler aktarmıştır. Bu konuda birinci sayıda bahar havalarında gribe yakalanmamak için tedbir ve yakalananlar için de tavsiyelerde bulunulmuştur. “

Bu mevsimde en çok korkulacak burun ve göğüs nezlesine tutulmaktır. Terli iken rüzgâra karşı oturmakla derhal üşürüz. Nezle deyip geçmemelidir. Çok işler açar. Birkaç kış evvel İstanbul'da İspanyol Nezlesi denilen influenza salgınının ne kadar genç ve tüvânâ adamları aramızdan ayırdığı hatıralardan çıkmamıştır. Bunun için nezle olmamağa çok dikkat etmelidir. Nezleye yakalanınca derhal korunmalı bir gün istirahat itmelidir. Göğse inmemesine dikkat etmelidir. Bunun içinde daima ağza müvellidü'l-hümûzal su ile çalkalamak, gargara yapmak burnu ufak parça kağıtlara silme ve o kağıtları yakmak. Burnuna karbonat çekmek çok faydalıdır. Göğse inince göğsü sıcak tutmalı, ıhlamur içmek kuru boynuz çekmek, tentürdiyot sürmek terlemek faydalıdır. Yalnız ihtiyarlara, kalbi zayıf olanlara çok ter yaramaz. Hem bol bol aspirin almak kalbi ve böbreği olanlarda fena tesir eder. Altı santigram sülfatı almak daha münasiptir. Nezle anfiyası (enfeksiyon) diye sanılan asidborik salül, mentolden mürekkeb tuzu da fazla çekmemelidir, zira tahriş eder bunu için nezle olanlara şu terkibi tavsiye edebiliriz: Banjoan sıbki: 10 gram / Okalıptal: 1,5 santigram / Mentol: 1,5 santigram / Küül-ı Mutlak: 50 gram. Bundan dört beş damla sıcak suya damlatıp ve başı geniş bir havlu ile kapayıp derin nefes almak suretiyle koklamak nezle tedavisinde pek ziyade işe yarar.” ifadeleriyle yapılması gerekenler açıklanmıştır (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 1).

Halk sağığı bakımında altıncı sayı oldukça dikkat çekicidir. Bu sayıda hem beyin damarı çatlaması yani felç hem de kadın sağığı hakkında bilgiler aktarılmıştır. İlgili makaleler şu şekilde kaleme alınmıştır:

Beyin damarlarının çatlaması nasıl olur? Korunma usulleri (nüzü): Son günlerde birçok ani ölüm vakalarına şahit oluyoruz. Her gün yeni bir isim sessizce aramızdan ayrılıyor. Dünya işlerine doymadan veda ediyor. Adliye hekimliğinde ani ölümlerin ehemmiyeti çoktur. Bu gibi vakalar karşısında o daima müteyakkız bulunur. Muhakkak sebebini araştırır. Çünkü işin içinde zehirlenme ve yahut diğer sebepler, suikast bulunabilir. Ani ölümlerin sebepleri muhtelifdir. Bunlardan bu nüshamızda beyin damarlarının çatlaması suretiyle vuku bulanları izah edeceğim. Bazı adamlar eski mizaç tasniflerine göre demevidirler. Kanları fazladır. Yüzleri çok defa kızarmış bir haldedir. İşte bunlar bu gibi ölümlere çok müsaittirler. Bundan başka herkeste yaş ilerledikçe damarlar sertleşir, elastikiyeti bozulur. Bu adamların nabızları dolgundur. Buna hekim dilinde “tasallüb-i şarayin” namı veriliyor. Damarların sertleşmesi demektir. Çok tütün içenler, et yiyenlerde damar sertleşmesine sık tesadüf ederiz. Hatta bundan dolayı bazı adamlar tütün içmez, içki kullanmaz, et yemez. Et ve sütle taayyüş ederler. Damarlar sertleştikten sonra kanın rahatça vücudu dolaşmadığını yukarıda söylemiştim. Cidarları sertleşen damarlar kanın hücumuna, ağırlığına tahammül edemezler. Ağır bir iş yaptığı, hiddetlendiği zaman bünyeye hücum eden kanın ağırlığına dayanamayarak çatlayıverirler. İşte bu beyin çatlamasına halk arasında selamen kavlen nüzul derler. Şeytan çarptı diyerek o adamı adeta hakir görürler. Bazısında damar çatlaması şiddetli olur. Hiç açılmaksızın öbür dünyaya göç eder. Bazısında ise hafif olur. Çoğunda dili de tutulur, konuşamaz. Sorulan sualleri anlayamaz. Yahut sualleri anlar, cevap vermek için kelimeleri bulamaz. Yavaş yavaş zaman geçtikçe dili açılmaya başlar. Bir taraf omuzu sarkıktır. O tarafın kol ve ayağını oynatamaz, meflûctur. Yüzünün biçimi bozulmuştur. Dudak etleri bir tarafa çekilmiştir. Bunların hepsi zamanla düzelir. Yalnız bu gibi bir hal vukuunda evvela hekime koşmalıdır. Her hastaya göre tedavi değişir. Biz burada umûmî malumat vereceğiz. Evvela nüzüle uğramamak için ne yapmak lazımdır onları yazalım. Bu gibi adamlarda baş ağrısı, baş dönmesi, kulak çınlaması çok olur. Onun için yaş ilerledikçe sigarayı terk etmeli, içki kullanıyorsa kokusundan bile uzak durmalı. Çok et yememeli tuzlu, baharatlı yemeklerden kaçınmalı, fazla su içmemelidir. Güneşte gezinmek, sıcak hamama gitmek, ağır yük taşımak tamamen caiz değildir. Nüzüle uğradıktan sonra bir müddet baş yüksekte olarak arka üstü yatmalıdır. Böyle bir adam düşüp bayıldığı zaman ağzında küçük olmuş, gözü dudağı bir tarafa çekilmiş, yüzü kıpkırmızı olmuşsa derhal başını yüksekte tutmalı tepesine soğuk su tatbik etmelidir. Doktor gelince kulağının arkasından veya kolundan kan aldığı zaman açılacağı için hastayı katiyen yürümeksizin başında beklemelidir. Eğer doktor yoksa kara kan damarından yarım okkaya yakın kan çıkarılmalıdır. Yalnız saralıların bayılması tamamen ayırdır. Ondan ayırmak icap eder. Nüzül nöbeti geçtikten sonra yukarıda saydığımız tedbirlerle hayatını idame eder. Doktorun verdiği ilaçları da kullanır. Esasen damarları sertleşenlerde iyot ilacı ve sebzeli yemekler çok iyi gelir. Kabız kalmamak birinci ilaçtır (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 6).

Kadınlarda Kısırlık: Pek eski bir teşbih çocuğu aile bahçesinin gülü olarak tavsif eder. Çocuktan mahrum ailelerde samimiyet daima tehlike içerisinde. Bilhassa memleketimizde çocuk meselesi mühim bir rabiat-i aileviyedir. Züriyetsizlik yüzünden talak tehlikesine maruz ne kadar ailelere rast geliriz. Hele taaddüt-i zevcat taraftarları bu meseleye bütün kuvvetleriyle yapışır, davalarını müdafaa için

çocuksuzluğu metin bir silah olarak kullanırlar. Bir ailede çocuk olmayınca kabahat ya erkekte veyahut kadındadır. Fakat ekseriyetle kısırlığa kadınlarda daha fazla tesadüf ederiz. Şimdiye kadar aileler arasında tutulan istatistiklerden kısırlığın yüzde onu nispetinde ve bunun yüzde sekizinin kadınlara ait olduğu anlaşılmıştır. Erkeklerde kısırlığın sebepleri olmak üzere ilk safta bel soğukluğu, husyelerde iltihap, azây-ı tenasüliyedeki bozukluk ittiham edilmektedir. *Kadınlara gelince bu sebepler çoğalır. Kızlarımız 13-14 yaşında ilk adetini görürler. Bu zamandan itibaren doğurmaya istidat kazanırlar. Adet görme 40-50 yaşları arasında nihayete erer. Bu yaştan sonra adet görmek pek nadirdir. Tabi surette kadının hayzından mahrumiyeti kısırlığına sebep olur. Fakat bizim burada bahsetmek istediğimiz kısırlık henüz doğurma yaşında olanlara aittir. Şimdiye kadar yapılan tetkikat ilk safta kadın azây-ı tenasüliyesindeki gayr-i tabilikleri ittiham ediyor. Bu suretle münasebet-i tabiiye icrasına imkân olamaması, keza tabi münasebetin muntazam olarak yapılmaması, tenasül-ü âdem-i iktidar, rahimde bir hastalık, rahmin olmayışı yahut vaziyetinin inhırafi, rahimde büyüyen ırlar. Rahim yolunda veyahut yumurtalıklardaki bozukluklar, bel soğukluğu, frengi gibi hastalıklar kadında kısırlığın belli başlı sebepleridir. Bu arızaların birçoğu tedavi ile izale olunabilir. Böyle bir hal vukuunda kadın ve erkek beraberce kadın hastalıklarına bakan doktora müracaat etmelidir.” şeklinde bir makale kaleme alınmıştır (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 6)

Dokuzuncu sayıda yer alan “Bozuk ve Yorgun Sinirler” başlığında insan psikolojisi ve ruh sağlığına dair bilgiler aktarılmıştır. İlgili makale şu şekilde yayımlanmıştır:

Bozuk ve Yorgun Sinirler: Her çalışan uzuv yorgunluğa mahkumdur. Bilhassa bu çalışma bir kaide ve intizam dahilinde cereyan etmez. Teraziye tahammül edemeyeceği sıklet yüklenilecek olursa bu yorgunluk daha şiddetli ve devamlı olur. Son senelerin mütemadi dağdağlarıyla bütün dünyada sinirlerin yorulmuş olduğu birçok en lüzumsuz sebeplerden yekdiğerine dargın gezdikleri aile rabıtalارının her gün mahkeme salonlarında görüldüğünü, değersiz münakaşaların gayri kabil tamir kavgalarla neticelendiğini görüyoruz. Bunların hepsi sinir yorgunluğunun birer canlı alametidir. Vücudumuzda sinirin mevki ve vazifesi diğer uzuvlara faiktir. Tabiat ona tepemizde mevki vermiştir. Beyin sayesinde kendimizi ve mahiyetimizi alıyorum. Meserretimizi, kederimizi ancak o makinanın nazik ve metin telgraf telleriyle ilan ediyoruz. Beynin teşkilatı bütün vücudumuzun hareketine hâkim merkezleri havidir. Kolumuzu, ayağımızı, lisanımızı hareket ettiren bizi konuşturan merkezler beynimizin üstündedir. Damarları genişlettirip, daralttıran, etlerimizi oynatan küçük ve büyük tıbbi ihtiyaçlarımızı idare eden hep sinirlerimizdir. Başta beyin sırtımızda murdar ilik ve etrafında nakil sinirler olmak üzere baştan başa bedenimizi saran bu cihaz nazik olduğu derecede mukavvimdir. Bu sinir cümlesinin yapısı herkeste muhtelifdir. Bazılarında sinirlerin vazifelerini tabi olarak yapamadığına şahit oluruz. Bu gibi adamların sinirleri doğarken bozuktur. Verâset-i maraziyyenin en ziyade tahribat yaptığı saha sinirlerdir. Sinirli bir baba veya annenin çocuğunun sinirleri ya bozuktur yahut bozulmaya müsaittir. Bu gibi anadan doğma olan sinir bozuklukları henüz çocuk beşikte iken nazar-ı dikkati celp eder. Mütemadiyen ağlamaları vakitli vakitsiz meme istemeleri, uykusuzlukları ile kendilerini gösterirler. Bazılarında aptallık da vardır. Onu ayrı bir bahsimize bırakalım. Bu viladi sinirlielerde anne ve babanın sinirli olmasını, küül buharı ile ebeveynin sermest oluşunu, validenin esna-i hamilde rûhî sarsıntılar veya hastalıklar geçirmesini sebep olarak zikrediyorlar. Bu çocukların zihni melekeleri neşvünema bulmuştur, zekidirler. Ta ilk yaşlarında çeşit çeşit

musahharlıklar yaparak etrafının tahsin ve takdirini celp eder, maşallahlarını kazanırlar. Fakat yaş ilerledikçe her gün yeni bir sinirlilik nüvesi inkişaf eder. Mektepte arkadaşlarıyla geçimsizlik ibraz ederler. Derslerine lakayttırlar. Derslerin hiç ehemmiyeti olmadığını imtihana yakın bir okuyuşta hepsini becereceğini söyleyerek güvenlerini hayali ve esassız şeylerle öldürürler. Ciddi ve devamlı surette çalışmak bunlar için kabil değildir. Dershanede hoca ders anlatırken onlar ya bilmece halleder yahut sineğe çöp takıp hocanın masasına uçurur, daha olmazsa aksırık tozuyla bütün dershanenin huzur ve sükûnunu ihlal ederler. Resme, şiire, yazıya, oyuna düşkünderler. İçlerinde tümen tümen şairler muharrirler vardır. Riyaziyat ve tabîiyattan kaçarlar. Tarihe bayılırlar. Hitabet meraklısıdır. Faaliyetleri bir nevi yaldızlamadır. Çalışır görünmek, göz boyamak ile vakitlerini geçirir, zekâlarıyla bu sebatsızlıklarını örtmek isterler. Fakat foyaları çabuk meydana çıkar. Haylazlık, huysuzluk, dikkatsizlik çok sürmeden sıtır. Bu bedbahtlar umûmiyetle pek seri'ut teessürdürler. En ufak şeyden müteessir olurlar. Hatta konuşmaları bile değişir. Çabucak kekeme olurlar. Bozuk sinirliler arasında bu gibi kekemelere sık sık rast geliriz. Bazıları anadan doğma kekemedir. Bazıları ise her şeyi taklide müstait olduklarından mektepte veya komşudaki çocuğu taklit ederek kekeme olurlar!..Te'sîriyetlerinin bu kadar çabuk oluşu yüzünden hayatlarında pek çok arkadaşlarının hatırını kırarlar ve aynı zamanda kendileri de bedbaht olurlar. Bir ihtar-ı amik surette inhitat-ı rûhîyeye mucip olur, saatlerce ağlarlar. Hatta intihara teşebbüs edenler görülür. Her şeye başlarken derin bir heves ve zevk hissederler. Hayal kuvvet ve kudretleri vasi olduğu için pek çabuk İspanyol şatoları kurarlar. Fakat bu heves ve zevk devamsızdır. Bir müddet sonra sarf edilen emek ve kudreti hiç de nazar-ı itibara almadan işi yarıda bıraktıkları görülüyor, pek çabuk yorulurlar. Tevettüriyet-i asabiyeleri zayıftır. İsteksizlik, neşesizlik her vakit kendilerini tehdit eder. Sebebini bilmedikleri bir sıkıntıdan şikâyet ederler. Hadiseler muvacehesinde verdikleri teamül ölçüsüzdür. En ufak bir habbeyi kubbe yapmasını severler. Pek ziyade kabil-i taharrüştür. Bir hiç için kızdıklarına, birdenbire benzin gibi iştial edip parladıklarına şahit olursunuz. Fakat çok geçmeden bu ateşleri söner, ondan sonra da bir nedamet ve pişmanlık devresi başlar. Hülâsa bozuk sinirlilerin hayatları bu suretle muvazene ve ahenkten mahrum, mütemedi sallanan bozuk bir saat rakkası gibidir (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 9).

Yine bir toplum sağlığı problemi olan kan aldırma eylemi gazetenin sütunları arasına girmiştir. Kan aldırma işlemlerinin sağlıksız ortamda yapılması ve bu durumun bulaşıcı hastalıklara sebebiyet vermesi nedeniyle gazetede birçok sayıda yer almıştır. Özellikle sarılık hastalarının şifa bulmak amacıyla “sarılık kestirme” eylemleri hakkında yazılan makale şu şekilde aktarılmıştır:

Sarılık kestirmek yüzünden ne gibi felaketler tahaddüs eder? Müşahade-1: H. Efendi. / Mesleği: Ticaret. / Memleketi: İstanbul. / Sini: 34. / Mahallesi: Feri Köy. On günden beri devam eden sarılık dolayısıyla vücudunda kesâlet, kaşıntı, dermansızlık, göz kapaklarının içi ve gözleri sarı safran ile boyanmış kadar sarı! Sarılık yavaş yavaş vücudunda gittikçe kesafet peyda ediyor. Diz kapakları ve kulaklarının mafsalları hizasında kırmızımtırak renkte kızamığa benzeyen ve kaşınan bir takım indifat-ı cildiye. Arkadaşlarından birisi doktorların sarılığı anlamadıklarını ve kestirmek lazım geldiğini söylüyor. Bu zat düşünüyor aklı ve muhakemesi bir türlü bu işe yatmamakla beraber arkadaşının ibram ve ısrarı üzerine sarılığı kestiriyor. (Sarılıkçı) iki kaşının

orta yerinden bir ustura ile çizer. Beş on geçer, o çizilen yer kapanmıyor ve etrafında kırmızımtırak bir hal husule gelmeye başlıyor. Günden güne yaranın manzarası şekli değişiyor. Sarılık kesen şahsa müracaat ediyorlar, ehemmiyetsiz bir ustura çizgisidir, bazen sarılık kuvvetli olursa böyle olur diye birtakım saçmalar yumurtluyor. Fakat gün geçtikçe kesik olan kaşın ortasındaki yara tuhaf bir manzara ve şekil alıyor. İstanbul tıp fakültesi polikliniğine müracaat ediyor. Fakat maal-teessüf yapılan her debin-i muayene ve ultra mikroskop ile frengi karhası olduğu tahkik ediliyor. Ve zavallı bedbaht basit bir sarılıktan kurtulayım derken frenginin pençeleri arasına bedenini kaptırıyor. Bunu yapan şahıs ustura ile çizen kara cahil ise pis ve aynı pis kanı tanımış olsa idi hiç olmazsa iyilik edemediği bu adama bu felaketi de getirmezd. Bir pis ustura zavallı şahsın yalnız kendisini felakete sürüklemiyor memlekete de zarar ettiriyor. Onun ictimâî borcunu ödemesine manî oluyor. Çocukları alîl, sakat hastalıklı doğuyor. Koca bir nesli çürütüyor ve öldürüyor. Bu yalnız şahsa münhasır bir zarar husule getirmekle kalmıyor, ondan gelecek evlat ve ahfadın mefluç olmasına sebep oluyor. Bir usturanın yaptığı felaketi tespit ederken eminim ki, bu satırları okuyan sevgili ve aziz kâri'lerim, her bir batıl itikada karşı bir mücadeleci olacak memleketi felakete sürükleyen bu eş-şahsın bütün şiddet ve kuvvetleriyle mahalline ve icra-ı sanat etmelerine mâni olacaklardır. Müşahede-2: M. S. Hanım. / Memleketi: Aşher. / Mahallesi: Akar Teller. / Semt: Beşiktaş. Aylardan beri devam eden bir sarılıktan müşteki. Uzun müddet doktorlara müracaat etmiyor. Mahallesinde oturan bazı kadınların tavsiyesiyle her sabah sarı pirinçten bir hamam tasına su doldurup içiyor. Fakat aylar geçtiği halde sarılık geçmiyor ve sonra sarılıkçı tarafından kesiliyor. Ondanda hiçbir fayda görmeyince bana müracaat ediyorlar. Hasta yeşil sarı renkte koyu, mevâd-ı gaitası beyaz değil. Yalnız nazarı dikkatimi celbeden karaciğerinin gayet sert olması ve aynı zamanda hafa-i adlâ-ı dört parmak kadar tecavüz etmesi yapılan bütün kimyevi ve rutin muayenelerinden bir netice alınmayınca kan muayenesi yapılıyor. Ve bu dört zat müspet netice veriyor. Hastada gördüğümüz daha bazı arız dolayısıyla frengi olduğuna şüphe ettim. Filvaki yapılan kan muayenesi bu şüphemizin doğru olduğunu ispat etti. Uzun aylar tedavisiz kalan ve bir takım havai şeylerle geçirtilmek istenilen hastalık gittikçe ilerlemiş bulunuyor. Filvaki hastalık frengi tedavisiyle tetkike uğraşılıyor ise de nescin harabını (frengi mikrobu) karaciğerin has nesci içerisinde husule getirdiği tahribat ve hasta son günlerde görülen felç-i nısf dolayısıyla hayatını kaybetmek üzeredir. Uzun zamanlar doktora âdem-i müracaatı perhize riayet etmemesi, sarı hamam tasları, boncuklarla hastalığı tedaviye kalkışması, sarılık okutmak ve üfletmek, sarılıkçının kesmesi hastalığın terfi'sine mucip olmuş senelerce büyük bir saiy ve ihmalıyla yetişen bir şahıs ihmalinin ve batıl itikadının neticesi olmak üzere en kıymetli hayatını kaybetmektedir (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 11).

2. 3. 5. Spor ve Sıhhât:

Hilâl-i Ahdar gazetesinin içerik bakımından zenginliği daha önceden de ifade edilmişti. İnsan sağlığının önceliklerinden olan spor faaliyetleri ve gelişmeleri gazetenin sıklıkla işlediği konular olmuştur. Daha ilk sayısında uluslararası devletlerin içkiye karşı spor faaliyetlerini aktarmış ve Amerika'dan örnekler verilmiştir. Habere göre: "Amerika'nın tanınmış eski gazetecilerinden biri Avrupa'dan yapmış olduğu tetkikat neticesinde içkinin İngiliz sporcuları üzerinde mühim tesirat icra ettiğini görmüştür. Hatta son olimpiyat

oyunlarında İngilizlerin pek bariz bir tedenni gösterdiği kaydettikten sonra İngilizler futbol takımının son zamanlarda içki yüzünden cenubi Afrika müstemleke oyuncularına mağlup olduğunu ilave ediyor.” ifadelerine yer vermiştir.

Spor haberlerine dair dördüncü sayıda ise iki takımın aralarındaki husumeti gidermesinin taraftarlar arasındaki sürtüşmeyi de engelleyebileceğini ifade ederek,

Sporcularımız Birleştiler: Sporcu kârî’lerimize müjde: Aylardan beri devam eden dedikodu nihayet iyi bir neticede karar kıldı. Fenerbahçe spor kulübü ile Türkiye İdman Cemiyetleri ittifakı futbol heyeti müttehida arasındaki ihtilaf bazı hayırhah zevatın tavsiyesiyle çok şükür izale edilmiştir. “Ümmetin ihtilafından rahmet çıkar” sözü teşri mahfillere mahsustur. Maalesef bizde hayırlı teşkilatlarımız arasına daima kara kedi giriyor. Memleket evlatları lüzumsuz yere birbirlerinin hısm-ı canı oluyorlar. Çok şey ümit ediyoruz. Gençlerimizin sıhhat ve zinde hazinesi olan idmana karşı gösterdikleri alaka her surette şayanı tebcildir. Yalnız şunu maalesef itirafa mecburuz ki, gençlerimizin kısmı mühimi idmanın azli kısmına ehemmiyet veriyor. Bir idmanacı da aranan vasıf nezâhet ve centilmendir. İdman hırs ve kavga menbaî değil, kardeşlik ve samimiyet kaynağı olmalıdır. Müsabaka meydanına gülerek girenler, öpüşerek çıkmalıdır. Bizde ise kaynana zırlıtları, yuha sesleri arasında müsabaka hâtem ediyor. Sporcu arkadaşlarımız toplu samimiyetim emsali olmalıdırlar. Yani sporcularımızda görmek istediğimiz vasıflardan biri de nezakettir. Bir idmancının ağzından küfür işitmek, elinden tokat çıktığını görmek bize pek ağır geliyor. İdmanacılar arasından hakem olması ve icap eden kanunlardan biri de içki düşmanlığı olmalıdır. Atlet olmak için kuül aleyhtarı olmak lazımdır. Ümit ederiz ki artık menfi dedikodu safhası ebediyen kapanır. Bizde rahat rahat sporcularımızın hazırladıkları maç ziyafetlerinden mütennim oluruz.” açıklamalarına yer vermiştir. (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 4)

Gazetenin yedinci sayıda verdiği spor haberi günümüz spor haberlerini aratmayacak içerikte olmuştur. Özellikle holigan taraftarlara karşı yazılan makale dönemin okuyucularına şu şekilde aktarılmıştır.

İdmanacı Ruhu ve Spor Muharrirleri: Son zamanlarda cemiyette tebellür eden ve yer tutan bir sınıf gençlik görülüyor. İdmanacılar... Bu temiz yolun azimkâr yolcuları şüphesiz ki gençliğin en nezih bir tabakasını işgal ediyorlar. Filhakika genç bir dimağı muayyen bir gaye peşinde muntazam bir say ile koşturan idmanın yeni nesillerimizde temin edildiği nezahet ve doğruluk gayr-ı kabil-i inkârdır. Sefih ve sefil emellerden uzak, muntazam bir cemiyet ve arkadaşlık hayatı, iyi gıda, suiisti’ mâllerden tevakki gibi idmancılık vasıfları o gencin vücudu ve ruhunu itticanan itticaaya işleyen ve yükselten birer amil oluyor. Mücadeleye hazırlanan iki rakip boksörün oyuna başlayan iki futbol takım kaptanının el sıkarak başlayıp yine öyle bitirdikleri müsabakaların ruhundaki kardeşlik ve inceliği takdir etmemek kabil değildir. Böyle bir terbiye gençlik ruhunu hayat mücadelesinde de şahsi kin ve garezlerden masun, cemi gayeler ve ideal sahibi kılıyor. Siyasi ve ilmi mücadelelerin de de asil ve mert oluyorlar. Şüphesiz bazı alil ruhlular burada istisna teşkil ederler. Ve aksarlar. Zaten bunlar asosyal bir takım ahlak aptallarıdır. Yerleri cemiyet-i beşeriye sıraları değil aslen hastaneler, bimarhanelerdir. Maalesef memleketimizde son zamanlarda idmanacı hayatına hariçten yabancı ve muzır birtakım sesler karışmaya başladı. Tıpkı tiyatro

münekkitlerindeki velüt-i mebzuliyet gibi her gazete ve mecmuada birer spor münekkit ve muharriri belirdi. Ekserisi sporcu ruhundan ziyade gazeteci zihniyeti taşıyan bu kalemlerden idman hayatımızın beklediği faydalar yerine pek nahoş zararlar hâsıl olmaya başladı. Sırf gazete sürümünü ve mensup olduğu kulübün propagandasını düşünen muharrirler en mühim olan memleketin umum idmancılığını ihmal ediyorlar. İdmancılarda şahsi hırslar tevlit ve onları nezih bir müsabakadan ziyade adi bir kavgaya teşvik ediyorlardı. Aynı tesir seyirci kitlesinde de hasıl oluyor. Bilfarz bir futbol meydanı boğuşmak, didişmek isteyen insanların bir meşheri haline kani alıyordu. Bunun pek feci bir misalini geçen Türkiye turnuvasındaki Fenerbahçe-Galatasaray maçıdır. Eski Romalılar zamanındaki gladyatörlerin dövüşü şüphesiz daha hun-rizane değildi. Zavallı futbolcular belli ki daha müsabakadan aylarca evvel taraftarlarının zehir-nak ve ihtiras-alut teşvikleriyle dolmuş “kır, ye ...” diye bağırان, çırpınان seyircilere tıpkı “Sezar! Senin için ölenlerin son selamını kabul et!” diye feryat eden eski Romalı pehlivanlar gibi ümitsiz nazarlar fırlatarak oyuna, daha doğrusu boğuşmaya başladılar. Aman Ya Rabbi o ne Kerbela’ydı! Be arslan... Kır yavuz! diye bağırıyorlardı. Kırılan ne idi ne yeniyordu? Kendisi gibi bir idmançı kardeş değil mi? Ne elim hal... Halk da uyanan behimi heyecandan ne kadar olsa idmançılar da müteessir oluyor. Asabı gerilen gençler oyunu curcunaya çeviriyorlardı. Yine şayan-ı şükürdür ki birbirlerini parçalamaya teşvik eden muhitlerindeki havayı kin ve ihtirastan mümkün merteye beri kaldılar. Ya taraftarlarına uysalar ve birbirlerini kırıp yeselerdi! Boğa dövüşü seyircilerinin zihniyetini bir an takınan bu temaşakerlerin çirkin nümâyişlerinde ihtirası alevleyen spor tenkitlerinin pek büyük mesuliyeti vardır. İdmanın bilhassa futbolun on beş senelik heveskar bir sporcusu sıfatıyla şimdiye kadar bu maç gibi elimâne bizde ve hala Avrupa’da hiç rast gelmediğini söyleyebilirim. Hakikatte ne Almanya Avusturya ve ne Fransa’da halkta bu çirkin heyecan görülmediği gibi idmançılarda oyunu oyun için oynamaktan biran sarf-ı nazar etmiyorlar, kırıp dökmeye çalışmıyorlardı. Fakat oralarda görülmeyen bir diğer şeyde böyle kin ve kavga körükleye spor muharrirleridir. Fil hakika her gazete ve mecmuada mühim maçların neticeleri bir tafsil yazılır. Fakat bir zaman bizde olduğu gibi şahsiyet ve kulüpçülükle dolu tezyif, hiciv âlûd ve garazın değil belki oyunun seyrini bi’taraf gözle nakleden birer müşahid ve tenkit tarzındadır. Burada milletlerin beniyesini nazarı dikkate almalıdır. Fil hakika daha ziyade heyecana müsait Fransızlar, itidal demli Almanlardan fazla bağırıp çağırarak görülüyor ise de bu hiçbir zaman mukabil oyuncularını yemek kırmak daveti facianeye kadar gitmiyor. Son Türk, Bulgar milli takım müsabakası münasebetiyle sahaif istifade-i akseden satırlarda böyle kulüpçülük, ihtiras hükme fermanıdır. Yok Fenerbahçeli Zeki, Galatasaraylı Mehmet’e baş vermemişte, yok Galatasaraylı Ali gol olmasına sebep olmuşta ve ilahi ahir gençleri birbirine düşürmekten başka bir şeye yaramayan bu satırlar spor hayatımızda haset ve fesat ifa ediyor. O gün hakikaten takımımız mütenasip bir netice elde edemedi. Hücum hattında Zeki’siz, Alaattin, Ruhi’siz ceset gibi kalıyordu. Her iki açıklar tamamıyla muvaffak oldular. Muavin hattı Hamit Bey müstesna kusursuz çalıştı. Kaderin şahane bir oyununa şahit olduk. Ali biraz acil fakat mükemmel oynadı. Olimpiyatta kalesini aslanlar gibi müdafaa eden Nedim Bey kendisinden beklediğimiz oyunu gösteremedi. Pek mütereddit ve kararsızdı. Fakat bunlarda bir kusur varsa onu da milli takımın idmansızlığında ve bundan mesul olan futbol federasyonunda aramalıdır. Yoksa kulüplerde ve şahıslarda değil. Spor münkatlerinden beklediklerimiz oyuncuların ve sporcuların haleti rûhîyelerini tanzim ve sevk etmelidir. Bilhassa istediğimiz böyle bir sporcu kitlesi hazırlamak... Eğer halk her topu havaya yüksek fırlatana mukabil bir oyuncuyu düşüreni alkışlamaktan vazgeçer isabetli bir pas yerine bir top tutkunu takdir ederse oyuncuda nümâyişli fakat maksatsız vuruşlarda ve kırıcılıktan vazgeçer,

sporunun istediği muntazam müsabakayı temine çalışır, sporcuları kır, dök gibi teşcâların oyuncularını böyle iptidai tezahürlere sürüklediğini unutmamalıyız. Eğer kıran ve yıkan oyuncu bir iki defa tezyif edilir ve teşci görmezse bu huylarından vazgeçer. Halkı böyle teşviklerden korumakta spor muharrirlerine düşen bir borçtur. İdman tenkitlerini idare eden kelimeler sporcularında mürebbisi olduklarını unutmamalıdır. Bunun iyi bir misali son Fenerbahçe-Galatasaray maçında görüldü. Fil hakika oyun sürat ve usûlsüz cereyan etti. Her iki takımında elde ettiği neticeler hiç de takdire layık değildir. Buna mukabil halkta kariciliği beğenmeyen ve istemeyen bir haleti rûhîye rûhîye vardı. İşte bu sebeptendir ki, futbolcular muhakkak kavgalardan kendilerini çektiler. Seyircilerin bu şekli alması son spor sütunlarında halka sükûn intizam ve nezâhat tavsiye etmelerinin iyi bir neticesidir. Bu tarzda devam etmek hala ara sıra görülen taraftar ve kindar makalelere nihayet vermek idman münkat ve muharrirlerine düşen bir vazifedir. Mümtaz bir seyirci nezihe bir sporcu ruhu ihzar edecek olan bu yolda yürümenin aynı zamanda milli bir borç olduğunu da unutmamalıdır (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 7)

2. 3. 6. Kokain ve Morfin:

Hilâl-i Ahdar gazetesi bağımlılıklarla olan mücadelede geçmişten günümüze lokomotif görevi üstlenmiştir. Gazetenin yayımlandığı yıllar göz önünde bulundurulduğunda okuyucusuna oldukça faydalı bilgiler vermiştir. Sarhoşluk verici bu maddelerin nasıl yapıldığından ve nasıl tüketileceğine kadar birçok bilgiyi açıkça aktarmıştır. Bu bilgileri açıklarken ailelerin çocuklarına karşı tedbirli olması gerektiğini ifade etmiştir. Konu ile ilgili gazete yer alan bazı başlıklar aşağıdaki gibi açıklanmıştır. Yedinci sayıda “Kokain Tehlikesi” başlığı ile yazılan makalede işin uluslararası boyutu da anlatılmıştır.

Kokain Tehlikesi: Tahribatında millet ve cins tefrik etmeyen zehirlerden biri de kokaindir. Son seneler zarfında beşeriyeti tehdit eden bu mühlik zehrin memleketimizde de taammüme başladığını işitiyoruz. Küle karşı açılan mücadele ne kadar umûmî ve beynelmilel ise bunlara karşı da aynı surette şumullü bir cidal açmak medeniyet dünyasının müşterek menafi-i iktizasındandır. Günden güne daire-i tahribini tevsi eden hanümanlar söndürücü zehirleri bilhassa genç nesle tanıtmak, onun fenalıklarını teşrih ve tavsif etmek Tababet-i Rûhîye mütehassısları için bir borçtur. Türk Ocağı ve Tababet-i Akliye Cemiyetlerinde yapmış olduğum muhasebeleri Hilâl-i Ahdar sütunlarında da tekrar etmek suretiyle uhdeme terettüp eden ictimâî vazifemi ifaya cehdedeceğim. Her şeyden evvel itiraf edeyim ki benim bu hususta gördüklerim pek azdır. Meseleyi tamamıyla tenvir etmekten pek aciz olduğumu da ayanen biliyorum. Yalnız, görülen felaketi tekrarlamak bile onun tenviri için mühim bir şey olduğunu bildiğim için buna cesaretyab oldum. Kokain mevcut muhaddirlerden biridir. Afyon nasıl şarktan garba doğru nüfuz etmişse, kokain de bunun aksine olarak garptan şarka doğru intişar etmiştir. İnsanların tarih-i kadimden beri terennüm ettikleri bir kaside vardır. Mest olmak, temenni ettikleri bir arzu vardır. Hayatın elemi, kederini unutmak. Koştukları bir yer vardır. Gülmek, kederden aileden uzak kalmak. İşte bu insanlar da muhaddirlerin isti'mâlinin nüvesini teşkil eder. Eski feylesoflarda gördüğümüz bütün arzuları biz daima bu yolda görürüz. Şairler tebessümden ziyade kahkahayı, neşeden ziyade çılgınlığı istemişlerdir. Ve onu da ancak muhaddirler de bulmuşlardır. Alkol ve morfin, afyon, haşhaş gibi ve bunu bulduktan sonra onu göklere çıkaracak kadar methetmişlerdir. Mesela meşhur İngiliz şairi Tomade Gunes

ile Fransız şairi Bodler, Fransız edibi Varlen, Mapusan ve ilahının tattıkları eter, alkol afyon için yazdıkları mersiyeler hiçbir güzellik için yazılmamıştır. Ve bu cihet zannederim muhaddiratin ittisainda pek mühim bir amil olmuştur. Kokain 1859 “Nimov” tarafından Amerika’da yetişen haddizatında koka yaprakları yerlilerin takdis ettiği bir ağaç olan “Erythroxyton coca” denilen bir ağacın yapraklarından çıkan billuri bir tuzdur. Keşfinden bir sene sonra “Show” isminde Birsin Lovi doktor ilk kokain vakasını gösterdi. Meşhur mağatan ile arkadaşı sarı kokain ibtilâsı hakkında ilk müşahadeleri söyleyerek bütün fenalığı hakkında nazarı dikkate celp ettiler. Fakat asıl kokain ibtilâsı 1912’de başlar. O vakte kadar muhaddiralardan hâkim olan afyon ile morfin idi. Kokain nadirdi. O tarihten sonra bir nispet mütezayide taammüm ettiğini görüyoruz. Misal Fransız polisinin yaptığı kaçakçılar istatistiğinde 1916’da 21, 1919’da 64, 1920’de 157, 1922’de 187 kaçakçı tutulmuş 1920 senesinde polisin müsadere ettiği kokain miktarı 70 kilodur. İbtıla yalnız Fransa’ya has değildir. Dünyanın her tarafında müteammimdir. Avrupa’da maada Cava’da, Amerika’da şimali Afrika’da Mısır’da günden güne ittisai payda etmektedir. Önceleri bu ibtilânın yalnız hevas sınıfına ait olduğu farz ediliyordu. Tetkikat gösterdi ki Akteribsden ta arabacı hattı polise kadar bu iptila ile malûl olanlar vardır. En çok müptela olanlar tedarike müsait olan zenginlerle kolay para kazananlardır. Misal, Fransa’da zengin kokotlara(orospu) melce(sığınak) olan Monmartr bir daire teşkil ederken ikinci daireyi fukara ve talebeye mahsus olan katya latin, üçüncü daireyi esnafa mahsus olan haller dairesi teşkil ediyor. Bizde Ruslardan evvelde kokain kullananlar mevcuttu. Hastanemizde tedavi ettiğimizde kokainman da üçü de 1912’de beşi de Ruslardan sonradır. Milliyet itibariyle 5 Türk, 2’si Rus, 1’i Fransız kokotlar idi. Hala bugün kokain çeken birkaç müptela tanıyorum ki bunlar Ruslara münasebetle Türklerdir. İlk kokain müptelası 1887 tarihinde görülmüş “Ring” isminde Amerikalı doktordur. Kokain iptilasını en ziyade psikopat dediğimiz yarım akıllılarda görülür. Bunlar iradesi zayıf tasiratu az kolay inanan iyilikten ziyade kötülüğe yakın daima birinin sayesinde hayatını temin eden kazanmaktan ziyade yemeye alışan çalışmaktan ziyade dalgacılık şarlatanlık ile geçinen birini aldatmaktan hoşlanan ve bunu bir meziyet telakki eden büyük projeler arkasında koşarak ötekinin berikinin dalkavukluğunu yapan cemiyete bartefili telakki edilen psikopatlarda dalaleti tenasülûye ile maruf dejenerelerde çok görülür. Kokainin yaptığı sadizm, mazuhirizm gibi dalaleti tenasülûyeleri vardır ki, bu kokaine sebep olmaktan ziyade kokainin neticesidir. Cinsi itibari ile bütün istatistikler erkeklerden ziyade kadınlarda bilhassa akteribsten çok mebzul gösteriyorlar. Kokain bazı memleketlerde daha çok görülür. Misal Fransa’da tetkik eden bir müellif kokain tedarikindeki kolaylık alınmasındaki suhuleti arızasının morfine nispeten az olması itibariyle kokain daha müteammimdir diyor. Halbuki bizde kokainmandan ziyade morfinman vardır. Şişli hastanesine girenlerin kokain kullananlar üçte birini ancak teşkil eder. İngiltere, Britanya’da daha da çok kokain vardır. İrlanda’da ise daha çok eter vardır. Çünkü İrlandalılar da eter alkolü istihlaf etmiştir. Halbuki Britanya da kokain, morfin istihlaf etmiş veya karışmıştır. Bununla meşgul olanlar pek ala bilirler ki esasen yalnız kokain veya yalnız morfin alan toksikoman azdır. Birini kullanan sıra ile alkol alır. Kokain, morfin sıralar. Az almakla beraber yalnız birini kullananlarda mevcuttur.

Kokainin kendine mahsus argosu vardır. Her yerde hemen söylenen ismi beyazdır. Bazı yerlerde birinci tuzu parlak kif denildiği de vakidir. Ve en çok kullanılan şekli burna çekmek suretiyledir. Burun dimağa yakın olduğu ve burnun gışası hassas bulunduğu için çabucak tesiri görülür. En büyük arızaları da burunda ve dimağda müşahade ediliyor. Kokainmanlar yüzde 80’i burna çekmek suretiyle, yüzde 15’i şırınga ile yüzde 5’i içki vesair suretiyledir. Halbuki morfinde yarısı şırınga ile

yarısı içmek suretiyledir. Bizde ise daha ziyade şırınga iledir. Kokainin bir hususiyeti de meclis kurularak kokain çekilmesidir. Halbuki morfinde bu yoktur. Yalnız afyonkeşlerde meclis vardır. Kokain çekilen yerler kokain meclisleri ile barlar, kahvelerde hatta tiyatrolarda demlenen yerler arasındadır. Bir muharrir parasının meşhur tiyatrolarının birinde her akşam kokain çekildiğini iddia ediyor. Meclisler ekseriye ayrı yuat tabir edilen barlardır. Bizde hususi meclislerde yapıldı. Fakat Ruslar zamanında sinema ve yuat dedikleri gizli bir kerhane ile bazı arkadaş sohbetlerini bir kokainman bana tarif etmişti. Bizde olan meclisler ekseriye az kimse ile oluyor. Halbuki barsekiler tarif eden kitaplar bir sürü muhtelif yaşta kadın erkekler içlerinde birçok aptal kişiler toplanırlar. Bizde ise Ruslar evvel toplanıp sohbet başlar. İlk priz yağını çekmekle başlar, yana diye emir veriliyor. Herkes birbirine göstermeden miktarını çekiyor. Birbirine ikram yoktur. Herkesin kuvva-i tahammüliyesini ancak kendisi bildiği için herkes istediği kadar çeker. Bir müddet sonra keyif denilen bilahare tarif edeceğim hal başlar. Ve bunu sarhoşluk takip eder ki, her birinin kendine mahsus hususiyetleri vardır. Ve ondan sonra Fransızların “orgie” dedikleri bizim ancak rezalet kelimesiyle tarif edeceğimiz hal başlar. Bunu cinneti kokainiye takip eder.

Kokain Tedariki: Hemen her yerde kokaini tedarik eden iki Alman fabrikası vardır ki, biri “Behring” ve diğeri meşhur Mark fabrikasıdır. Fabrikadan mekteplere muhtelif vasıtalarla sevk ediliyor. Fransa gibi bilhassa Paris gibi müşterisi bol olan yere hususi vasıtalarla sevk ediliyor ki, bu başlı başına bir teşkilattır. Bu teşkilatın emrine amade tayyareleri olduğunu söylersem azameti hakkında mücmel bir fikir vermiş olurum. Mal fabrikadan toptancının eline gelir, o vasıtaları simsarları vasıtasıyla etrafa tevzi eder. Bu toptancılara Fransızlar umûmîyetle “Traficant” diyorlar. Bunların eli altında akla hayret verecek bir şebeke vardır. Kör, topal adamlardan tutunuzda köşe başındaki Sütçü Petro, dilenci, şoför, ayağı rугanlı şık mösyöler üzerinde geranhülmas taşıyan kokotlara ve gayrı hem heba bu beyaz tuzdan geçinen bir sürü tıfillar mevcuttur. Fakat unutmayalım ki, satılan koko veya tuz ekseriye saf değildir. Ekseriyeti azamisi mağşustur. Bazılarında ancak yüzde 10 miktarında kokain bulunduğu görülmüştür. “Traficant”lar olsun simsarlar olsun kokainin tedarik ve tevzi için akla hayret veren vasıtalarla müracaat ederler. Almanya’dan dışları boş taraklar, gazete kütleleri arasında kundura pençeleri içinde birtakım bebeklerin karın veya kafalarında, kol saatlerinde, içi boş bastonlarda, sahte etiket ile şişelerde, kapalı sardalya kutuları içinde veyahut Almanya’dan İspanya veya Fas’a oradan vapurla kömürlükte veya vapurun arkasına bağlanan fiçılar derununda veya kuru baklalar içinde sevk edildiği vakidir. Simsarda çifte astarlı cebi içinde, saati içinde şapkasının astarında, kundurasının içinde bazı harp mamullerinin malûl ayağına geçirdikleri tahta ayağın içinde satıldığı her gün görülüyor. Tevzi ise ayrıca bir maharet ve hususiyet randevularıyla otomobilden otomobile şaşırtma hilelerle kokain ticareti uzun ve girift bir ticarettir denilse yeri vardır. Kokain her yerde satılıyor. En başta ticareti abdesthanelerde olur. Simsar alıcıyı davet eder, satar ve çıkar. Bir kadının müşterilerine randevuyu talepte verdiği görülmüştür. Kilisenin uhreviyatında hatta ayin esnasında herkes huşu ile dinlerken simsar yanındakine paketleri sıkıştırır ve parasını alarak ikinci bir müşterisinin yanına gelmesini bekler. Toptancıda malı stok halinde tutmaz. Her şeyden evvel onu paketlere taksim ederek depolarına yerleştirir. Bu depolarda yol halılarının altı, bazı numaralı halıların oyuğu, ekseriye düşme tahtası, pencerelerin panjurlarının oyukları belli başlı depolardır. Bazı toptancıların kapıların içinde hususi teşkilat yaptıkları görülmüştür (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 7).

Morfin konusu dokuzuncu sayıda yazılmıştır. Makale, kokainin nasıl ve nerelerde temin edileceğine kadar çoğu faydalı bilgilerle okuyucusunu bilgilendirilmiştir.

Morfine Alışanlar: En iyisi İzmir havalisinde çıkan afyon memleketimizin pek kıymetli bir mahsulüdür. Afyonun en makbulü İzmir tarafından çıkar. Afyon yüzünden ekenlerde satanlarda pek çok kazanıyor. Memleketin serveti de artıyor. Afyon haşhaş denilen nebatın usaresidir. Haşhaş başaklarına yapılan çizgilerden sızan madde toplanır, pek yüksek baha ile komisyonculara satılır. Şüphesiz onlar daha müthiş bir farkla Avrupa fabrikalarına satarlar... Afyonun bizzat kendisi hekimlikte çok kullanılır. En şiddetli ağrıları keser. Amelleri durdurur, uyku getirir, sıkıntılara çok iyi te'sir eder. Hekimlikte afyondan birçok müessir maddeler çıkarılır. Bunların en marufu morfindir. Morfin bir şibhikalavi (alkoloid) yani en müthiş zehirlerdendir. Tababette birçok zehirlerden az miktarda kullanılmak şartıyla istifade edilir. Eczanelerde mavi dolaplar içindeki küçük şişeler hep morfine benzeyen zehirlerle doludur. Fakat bu zehirler nadiren ve lüzum görüldükçe tıbbi miktar kullanılırsa en müessir ilaçlardandır. Uzun müddet kullanılırsa müzmin bir tesemmüm arızaları, yani sarra bir itiyat hâsıl olur. Miktar muayyenden fazla olursa pek çabuk fenalık verir, hatta öldürür. Morfin hekimlerin eli ayağıdır. En şiddetli ağrıları bir iki santi gramlık şırınga ile keserler. Kum sancılarında, kemik kırıklarında, hınak-ı sadr ağrılarında kendini yerden yere atan hasta şırıngayı müteakip üç beş dakika içinde dünyaya yeni gelmiş gibi olur. Bu kadar faydalı ilaç lüzumunda kullanılmayıp da keyif vasıtası olursa pek büyük bedbahtlıklara sebep olur. İnsanın kolaylıkla morfine alışabilmesinden morfin iptilasının ne felaket olduğunu takdir ettiğinden hekimler müthiş ağrılar içinde kıvranan bir hastaya o anda bile morfin yapmakta tereddüt ederler. Hele daha küçük bir ağrı için ikinci defa yapılmasını yalvaran hastadan bu şırıngayı esirgerler. Morfin tiryakilerine sorunuz, yüzde doksan dokuzu ilk şırıngayı bir ağrısından kurtarmak için hekimin yaptığını söylerler. Daha ilk şırınga hastaya bir neşe, iyilik hissi verir. Hastaların çoğu bu hoş duygunun tekrarı için adeta yalancıkdan ağrılar icat ederler. Hekimden yüz bulamazlarsa başka çarelere başvururlar. Ecza depolarından, eczanelerden kutu ile morfin ve şırınga satın alır ve kendi kendilerine şırınga etmeye başlarlar. Her gün iki şırınga tayinleri olur. Bir müddet sonra bu miktar ilk duyguyu vermeye kifayet etmez, iki üç misli arttırır, günden güne zehre alışır. Artık on kişiyi diyar-ı ademe göndermeye kâfi bir miktar bile onu doyurmaz olur. İlk günkü neşe ve zindeyi değil biraz adamlığını bulabilmek için morfinden istimdat eder. O olmayınca ne yer ne uyur ne çalışır ne istirahat edebilir. İki kişi ile yarım saat konuşuyorken vücudun morfin ihtiyacı her dakika beynini tırmalar. Def-i hâcet kastıyla sıvışarak bir şırınga yaptıktan sonra biraz daha canlı ve kuvvetli avdet eder. Utanmaya lüzum görmeksizin bir cemiyet içinde bacağını kaşır gibi eğilerek baldırına, hatta çorap ve don üstünden yapanlar bile pek çoktur. İlk zamanlar şırınganın temiz olmasına itina eden hasta bir müddet sonra bu merakı da kaldırarak şırıngayı, iğneyi kaynatmasını ihmal eder. Biraz ispirto ile silmekle iktifa eder. Daha sonraları ona lüzum görmez. Bu yüzden birçok mikroplara aşılanır. Her şırınga yerinde bir çıban çıkar, cerahatlenir, açılır. Ne hanımlar bilirim ki, vücutlarından akan cerahatlerin kokusundan yanlarına varılmaz. Vaktiyle gül gibi zarif renkler solmuş, adeta bir toprak rengi almış, balık et vücutları kadit haline gelmiş, güzellikler bitmiş, gözler çukura batmış, o müstekreh itiyadın pençesinde her gün izzet-i nefisinden ve nesviyetinden fedakârlık etmiş. Morfin bulabilmek için yüz suyu dökmediği dükkân kalmamış. Evdeki hizmetçilerine varıncaya kadar borçlanmış... Nihayet yataktan çıkamaz bir hale gelmiş, sarhoşlukla baygınlık arasında uyuşuk bir halde yerinden kımıldanamıyor. Ara sıra canlanırsa öf ağrıların, şırıngamı getiriniz diye yeniden

morfin istemek içindir. Böyle bir safihayı gördükten sonra insan hekimlerin morfinden niçin korktuklarını anlar. Mesanesinde seretan olur. Ölüm muhakkakken bile hekim morfini ihtiyâtkârane kullanır. Çünkü menhus ilaca biçare çabuk alışır, artık miktar-ı tıbbide ıstıraplarına kâfi gelmez. Diğer taraftan hastanın iştihasını, kuvvetini büsbütün keser. Ufak vesilelerle hastasına morfin yapan hekim insaniyet önünde mesuldür. Bir kum sancısı, bir siyatik veya uykusuzluk için morfin alan bir hastanın o ilk şırınga hayatında büyük bir tebeddül yapar. O dakikadan itibaren o büsbütün başka bir adamdır. İradesini, zekâsını, istiklalini, iştihasını, kuvvetini, hüsnünü her şeyini yavaş yavaş kaybeder. Ne eskisi gibi çalışabilir ne de azimkâr ve kadir olabilir. Bir evde morfin tiryakisi olursa felaket ferde münhasır kalmaz, zeytin yağı lekesi gibi günden güne yayılır. Yavaş yavaş evin içindekiler birer birer morfine alışır. İlaç kastıyla zevcinden birisi morfine alışırsa bir müddet sonra da diğeri de iğfale kurban olur. Bu zehirden ne buluyorsak, niçin yapıyorsak diye her saat tenkit eden bir eşten kurtulmak için onu da kendine benzetmek en muvafıktır. İş onu bir şırıngaya razı etmektir. Ondan sonra oda yalvarmaya başlar. Artık baş başa kapalı bir odada morfin sarhoşluğu içinde yaşarlar. Fevkalade vazife düşkün, istikbal parlak aile babalarının her şeyden vazgeçerek evine kapandığı, munis ve şatır zevcenin cemiyet-giriz ve bitik, tanılamayacak bir hale geldiğini pek çok gördük. Öyle evlere tesadüf olunur ki morfinden yakasını sıyıran hemen kimse kalmamıştır. Mesela bir valide kum sancısı için morfin şırıngası yemiş, morfine alışmış, o günden beri tiryakisi olmuş, iğne batmasından hazzetmediği için fitil suretinde makattan kullanıyor. Bir müddet sonra kızı alışmış ve şırınga suretinde miktarı tıbbın beş altı misline kadar çıkmış. Oğlu da morfinman... Fakat ara sıra bir yere kapanıyor, bırakmaya muvaffak oluyor, çok zaman geçmeden yine başlıyor. Gelin Hanım morfin ve içki bilmeyen bir ailenin kızıdır. Kayınvalide ve görümcesinin bu iptilasını çirkin buluyor, zevcini bile kurtarmaya çalışıyor, zevcinin bırakıp tekrar başlamasını verâsete ve zayıf iradeye atfediyor. Bu perhizkârlığı ancak bir sene idame ettirebiliyor. Bugün hepsinden fazla tiryakidir. Hatta şiddetli iptilasından kurtarmayı zevci ve kayınvalidesi bile arzu ediyor. Eline para verilmemiştir. Gizlice birer birer mücevherlerini sattırarak morfin almıştır. Gelin Hanıma morfin satın aldığı için bahçıvanlar ve uşaklar kovulmuştur. Hanım kâh bahçıvandan, kâh seyisten bir iki lira istikraz ile morfin satın almış, bilahare mücevherini satarak yerine beş on lira vermiş. Evdekiler hizmetçilerden yüz bulamayınca can sıkıntısı için gittiği sinemada satıcılardan birini eczaneye gönderir ve birkaç kutu morfin tedarik edermiş. Böyle aile efradından birini tedavi etmek müspet bir netice vermez. Diğer içenleri de biraz tedavi etmelidir. Yani hepsinin ciddi bir sanatoryuma kapamak icap eder. (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 9)

2. 3. 7. Gençlik Aşısı:

İlk olarak dokuzuncu sayıda yayımlanan “Gençlik Aşısı” adlı makale sonraki sayılarda da kendine yer bulmuştur. Makale, özellikle günümüz genetik mühendisliğinin ilk adımları olması nedeniyle dikkatlerini çekebilecek konuları içermektedir. Bu başlıkta yayımlanan araştırmalar ilk olarak hayvanlar üzerinde on dördüncü sayıdan sonra ise insanlar üzerindeki gelişmeleri aktarmıştır. Yapılan araştırmaların insanlık için çok önemli bir faydası olduğu ifade edilmiş ancak müspet sonuçlarından kısa vadede çok pahalı olacağı için herkesin faydalanamayacağını aktarılmıştır. İlk sayıda konu ile alakalı genel bir giriş yapılmış, sonraki

sayılarda ise yapılan araştırmalara dair örnekler aktarılmıştır. Gazete yayımlanan ilk sayı biraz duygusal biraz da bilimsel şekliyle şu şekilde aktarılmıştır:

Gençlik Aşısı: Fen her şeyde akla hayret verecek kadar harikalar yaratırken hayatın temdidini içinde çareler düşünülmektedir. Fakat gençleşme hakkında yapılan işler daima müspet elde edilen neticeler daha şayanı memnuniyettir. Halihazır da gençlik aşısını tatbik ettirmek her şahsa nasip olamayacaktır. Çünkü pek pahalıdır. Tahribata her gün yorulmaz bir saiy ile devam edildiğinden ümit ederiz ki, pek yakın bir ati de herkesin maliyesine uygun bir usul keşfetmek kabil olabilecektir. Her fert seyyanen bu kıymetli usulden istifade edebilecektir. Gençlik hayatın en tatlı, sıcak, rüyalı ve hülyakâr ümitlerle yaşatılan saatleridir. Yaş ilerledikten sonra her şahsın en büyük emeli ve arzusu geriye dönmek, gençliğin pür-ümit zamanlarına kavuşmaktır. Dinç, sıhhatte, neşeli, şuh olmayı kim istemez. Gençlik bize daima neşide-i saadet terennüm eden hayatın bahar mevsimidir. Onun vecdâver ve bir halecân zevklerine hepimiz teşneyiz, gençlik damarlara seyyal ve ılık bir hararet verir. Gözlerin kuvveti fazladır. Kulakların ince ve karışık sesleri ayıracak kadar hassastır. Tabiatın bütün ânât-ı mahasini kucaklamak istersiniz. Her şey muattar bir bahar havasıyla muhattır. Gülersiniz, eğlenirsiniz, ayağınız, bacaklarınız zinde ve kavidir. Kalbiniz ufacık bir çarpıntı hissetmez, nefesiniz daralmaz, biraz hiddet ve şiddet asabınızı bir elektrik pili altında titretmez. Çünkü sinirleriniz yorulmamıştır. Çünkü kalbiniz daha zehirlenmemiştir. Çünkü adalâtınız daha taze ve yorgun değildir. Ciğerleriniz pürüzsüzdür. Dimağınız zedelenmemiştir. Bu böbrekleriniz vazifesini muntazam surette icra etmektedir. Her şeyden pürneşe bir hararet duyarsınız. Sıcak ve soğuktan o kadar müteessir olmazsınız. Nebatat arasından fışkıran bayıltıcı kokular size neşe bahşeder. İhtiyarlık hatırına gelmez, hissiyatınızın daima bu suretle imrar edeceğine kanisiniz. Gençlik alevleri damarlarınızı kudurtucu hislerle sarsar. Fakat günler geçtikçe, kalbinizdeki kızıl alevlerin vücudunuzdaki çelik zindeliğinin zail olmakta olduğunu görürsünüz. Eski hatıralar bir sinema şeridi kadar bile vazih olmayan, gölgeli ve donuk bir şekilde yorgun dimağınızın içerisine resm-i geçit yapar. Eskiden gülerek, oynayarak, vecd içerisinde renklere, bürünmüş gümüş mehtaplı gecelerde, çamlıkların oyalı ve yeşil gölgelikleri arasında geçirdiğiniz mesut dakikalar hatırına gelir. Bazen onları yâd etmek için oralara kadar zahmet edersiniz. Fakat görürsünüz ki uzviyetinizde eski kızıl gençlik ateşi yoktur. Her gece sabahlara kadar dolaşırken erken evinize, istirahatinize, ocağınıza, yuvanıza dönmek ve istirahat etmek sizin için en büyük saadettir. Kendi benliğinize isyan ettiğiniz dakikalar olur. Gençliği yâd ederek neşelenmeye çalışırsınız. Eski tuhfe(hediye) sevimli, çılgın hatıralarınızı başkalarına bilhassa gençlere naklederken tekrar o saatleri yaşıyormuşsunuz gibi memnun ve bahtiyar olursunuz. Başınızı kollarınızın arasına alarak uzun uzun geçirdiğiniz dakikaları düşünürsünüz. Önünüzde istikbal esrarlı ve muammalı çehresiyle karanlıktır. Orada sizin için nur ve ziya yoktur. Her geçen dakika saat sizi mezara daha çok yakınlaştırır. Etrafınızda sevdikleriniz var. Onları zinde görünce siz teellüm içerisinde kıvranırsınız. Artık bu teellüm ile kıvranmayacaksınız. Fen bize gençliğin billur menbâından altmış yaşından sonra ihtiyarlığımızda doya doya, kana kana içmek salahiyet ve kuvvetini veriyor. O ilahi menbâların sairleri şimdi yalnız zenginler olacak. O sudan, o şifa-bahş zemzemden onlar müstefit olabilecek. Pek yakın bir istikbal bütün muzdarip beşere bu hediye verecek. Basit ve kolay vesaiti keşfedecektir. Bundan emin olabilirsiniz. İnsanlar sermedi bir hayata mazhar olmak arzu ve havasındadırlar. Ölümü düşünmezler. Onun karanlık ve barîd çehresinde titreyen haşyetâver hissi görmek istemezler. Hayatın ebedi devam olacağına kanidirler. Gençlik her ferdin arzu ettiği baharlı ve çiçekli devre-i hayattır. Onun neşelerini, heyecanlarını, elemelerini

katre katre içmek mukavemetsiz bir emeldir. Sermedi isteyen beşer ihtiyarlığı da istemez. İhtiyarlık uzuvların yavaş yavaş sertleşme hadisesidir. Vücudun her uzvunda tedrici bir surette husule gelen bu hadise-i hayatın sebebi ikidir. Biri dahili vücutta teşkil eden zehirler, diğerleri hariçten alınan zehirlerdir. Vücut-ı beşerin teşkil eden her bir uzvu başlı başına geniş ve mufassal bir laboratuvarıdır. Bu laboratuvarıda çalışan ve saati bol kimyagerler, hücrelerdir. Bunların bir kısmı zehirli diğer kısmı sümûmiyi tadil edecek panzehirleri imal etmekle mükelleftir. Uzuvların hareketi tenbihini faaliyetini tenkis ve tezyit eden maddeleri ihzar ve istihbar eden bu mikroskobik da'rül-istihzarlardır. Bunların imal ettikleri sümûmun birçoğu vücudu tedrici tesmim eder ve bu sümûmlar muhtelif hayatı idarelerin üzerinde mütemadi bir tahriş yapar. Fazla ve daima tahrişler nesc-i munzamin tezayüdüne mucib olur. Bu suretle neşvünemâyı, tagaddiyi devranı tazyik husule getiren uzuvlarda sertleşme yapar. Bunların ifrazat yapan hücreleri nesc-i munzaminin sert ve kavi kolları arasında ve zayıf fizyolojilerini hakkıyla ifa edemezler ve saha faaliyetleri gittikçe daralır. Hali tabîi de kana bir miligramın onda dokuzu kadar adrenalin ifraz eden muhafaza-i fevkaliliğin ifrazı 50 yaşında onda sekiz, 60 yaşında onda beş ve 70 yaşında onda üçe iner. Husyelerin kan dahiline devran-ı dem'e bıraktığı hormonların husyelerin tasallübü ve parankiması nescin azalması ve dolayısıyla azaldıkça azalır. Ve hayatın dizginleri olan gıda ifrazlarının tenakus, ihtiyarlamayı tevliid eder. Bu hadisat gerek vücudun bizzat imal-i kerdesi olan mevâd-ı semiye ve gerek hariçten vücuda ithal edilen mevâd-ı semiye ile husul olur. Sertleşme hadisesini husule getiren sebeplerin başında alkol zehrini kaydetmek lazımdır. Alkol vücut-ı beşer için müthiş bir zehirdir. Alkol vücuttaki hücerat arasında iğtiday-ı mübadeleyi azaltır ve hüceratı zehirler. Hüceratta ihtiraki hassasi zail olur. Hüceranın dahilinde yağ zerrecikleri tavsiatı görülür. Alkol isti'mâl edenler vaktinden evvel ihtiyar olurlar. Alkolikler fizyolojinin ve patolojinin ihtiyarlarıdır. Alkol en büyük tahribatı borularla husiyatı menviide yapar. Gerek fare ve gerek kobaylarda yapılan müteaddid tecrübeler göstermiştir ki, alkol ile zehirlenen hayvanatın meni keseciklerini örten epitelyum hücreleri tamamıyla kaybolmuştur. Alkoliklerin yüzde 60'nda "azosperma" var. Yapılan tetkikat göstermiştir ki, alkol kullananların yüzde 80'lerinde tagayyürat mevcuttur. Alkoliklerde istihale pek erken başlar. Şehmi vecibe istihale dolayısıyla husyelerin vazifesi tamamen muattal kalıyor. Şahıs vaktinden evvel bunak ve ihtiyar oluyor. Bu hadisat bugün değil fakat asırlarca evvel insanların nazarı dikkatini celp etmiştir. Kartacalılar da münasebeti cinsiye ve vazife-i cinsiye esnasında müskirat kullanmak men' edilmiştir. Eski Yunanlılar da izdivaçtan evvel 3 gün istirahat mutlaka şart idi. Bu müddet zarfında ve teehhül ettikten sonra iyi bir müddet müskirat kullanmak ve herhangi bir keyif verecek meşrubat almak şiddetli surette memnu' idi. Alkolün te'sîri yalnız şahsın kendine ait değildir. Maal teessüf bir günah olan evladı ebediyen muavemattan kötürüm olur. Burada size bunu gayet vazîhen ispat eden bir hikâye anlatacağım. Pek hünerkâr ve zeki bir adam evlendikten sonra kendisini mutadiyenin(alışılmış) hilafına üç-dört hafta ayş ve neşe veriyor. Fakat maal teessüf valide pek gürbüz, pek kutlu halde mütereddit büyük kafalı bir çocukları oluyor. Müracaat ettikleri doktor bu halin sebebinin anlamak istiyor. Ve perhizkar zatın kendisini ayş ve neşe verdiğini öğreniyor. Sebebinin ona atfediyor. Bundan pek müteessir olan bu zat ondan sonra alkol zehrinden damla bile ağzına koymuyor. Ondan sonra tevellüt eden çocukları gürbüz, neşeli, dinç ve hastalıksız doğuyor. Bütün bu dahili ve harici zehirler, tasallübü husule getirir. Zehirlerin sertleşme husule getirmesinden sebep kalsiyum imlahının uzuvlardaki teressübüdür. Uzuvlarda kireç teressübâtı hayvani makinanın cerrahlarını bozar. Taharrükibat kaybolur. Kalp motoru paslanır, damarlar kireçlenen yere kanı sevk etmekte çok güçlük çeker. Ve kuvveti sarf ede ede tükenmeye başlar. Bu yüke

tahammül edemeyen devran-ı merkezi en nihayet iflas eder. Bütün bunlara yardım eden gıdaların ifraziyede kireçlenme neticesi azaldığından ihtiyarlığın abus çehresi donma olur (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 9).

Hilâl-i Ahdar gazetesinin dokuzuncu sayısında gençlik aşısına giriş yapan makale sonraki sayıda Viyana'daki gelişmelere yer vermiştir. Hayvanların testisleri üzerinden yapılan araştırmalar makalede aşağıdaki gibi açıklanmıştır. “

Kurbanların Üzerinde Hûsye Aşıları: Beşeriyet senelerden beri gençleşmek çarelerini aramakta idi. Beş altı sene zarfındaki tecrübeler pek şayanı memnuniyet neticeler vermiştir. Viyana'da iştaynah Paris'te kolej Franz'ın Tecrübe-i Cerrahi İstasyonu müdürü Doktor Serj Vornof nam zevat bu meseleyi kısmen halletmiştir. Vornof ilk tecrübelerini hayvanat üzerinde yapmıştır. Genç hayvanatın husyesi yaşlı bir hayvana aşılansın, yaşlı hayvanda gençlik alametinin belirmediğini müşahade etmiştir. Sakin ve muti olan hayvan kavgacı olmaktadır. Tüyleri düşmek üzere bulunan hayvanın çıkmakta olduğunu faali tenasülü ifa etmek arzularının tezahür ettiğini kaydetmiştir.

*İlk tecrübeleri, 8 Haziran 1917 tarihinde başlar. Üç aylık bir kuzunun arkasındaki cildi altına sekiz günlük yeni doğmuş bir kuzunun husyesini dikmiş ve bu surette aşılansın. Görmüştür ki husye altı ay zarfında tamamen imtisas etmiştir.

*8 Şubat 1918 tarihinde küçük beş aylık bir koçtan aldığı husye parçacıkları bir ihtiyar koyunun periton dahiline dikmiş ve aşılansın. Periton dahiline aşı vaz'ı edilen koyun 18 Şubat 1919 ve 1920 senesi şubatin da iki kuzu dünyaya getirmiştir. Yalnız dünyaya getirdiği kuzuda hayvanın boynuzlarında şayanı ehemmiyet bir şey görülmemiştir. Fakat aynı cinsten hayvanattan boyu 6 cm. kadar daha kısadır. Husye aşısının yapılan bu tecrübeden anlaşıldığı evzanında bacak kemiklerinin neşvünemâsında büyük dahil ve tesiri vardır. İğdiş ameliyesi (hayvanatta husyeleri çıkarmak ameliyesine denir) nasıl kemiklerin tetâvül etmesine mucip olursa husye aşıları hayvanların irtifak-ı gazurufilerinde ta'zim hadisesinin vaktinden evvel başlamasını ve bu suretle hayvanın ayaklarının kısa olmasına mucip oluyor. Husyeleri çıkarılan hayvanlardaki kemiklerin uzunluğunda bilakis irtifak-ı gazurufilerin hizasında ta'zim hadisesinin geç başlamasıyla husule gelir.

*Üçüncü tecrübe 23 Haziran 1917 tarihinde başlamıştır. Buradaki, şayan-ı kaydolan ise hayvana husye aşısı yapılmazdan evvel koyunun iki tarafındaki yumurta altları tamamen haz' edilmesidir. Menbâlar tamamen çıkarıldıktan sonra husye aşısı taalluk edilmiştir. Tatbik edilen hayvan 6 aylık beyaz bir keçidir. Bu menbâları haz' edilen keçi tamamen erkekleşmiştir. 28 Nisan 1921 tarihine kadar bu hali muhafaza etmiştir. Hayvanın boyu küçük olarak kalmıştır. Bacakların kısılması nazarı dikkate celp edecek kadar vazıhtır. Hali tabiiideki keçilerin boynuzlarına nispetle daha kalındır. Bu muhtelif ameliyelerden alınan netice aynı şerait dahilinde yapıldığı zaman daima aynı cevabı vermiştir.

İğdiş Edilmiş Koçlar Üzerinde Hûsye Aşıları: Bu tecrübeden maksat a'ya'ları çıkarılan hayvanatta (a'ya aşısının) aynı tesiri yapıp yapmadığını tetkik meselesidir. Muhtelif hayvanın üzerinde yapılan ameliyatlarda bu cihetlerde iyice uzun tetkik edilmiş guddevi faaliyetini tekrar iktisab edip etmediği meselesi hala çalışılmıştır.

Birinci hayvan: Hayvanın numarası-15, yaşı-6 aylık, rengi-beyaz üzerine siyah lekeler, boynuzları uzunluğu-7 santimetredir.

İkinci hayvan: Hayvanın numarası-16, yaşı-3 aylık, rengi-beyaz.

Birinci 15 numaralı hayvanın sol husyesi çıkarıldı ve mukim bir gaz üzerine konuldu. Birinci hayvanın iki a'ya ölüsü de sağ husyesi bir tekeye aşılandığından oradaki cof boştu. Orası da teslih edildi ve aşılandı. İkinci, 16 numaralı hayvanın sağ ve sol husyeleri usulü dairesinde açılarak mukim bir bez içerisine alındı. Birinci hayvanın sol husyesi ikinci hayvanın sol cofuna ve ikinci hayvanın sağ husyesi birinci hayvanın sağ cofuna vazı edilerek hayaları dikildi. Husyeler portakal dilimleri şeklinde kesilerek o suretle vazı edildi. Husyeleri bir sene sonra cof husyevi açılarak çıkarıldı. Husyenin şekli küçülmüştü ve etrafı bir şapka ile muhat olduğu ve mahiyetindeki ensac fevkalade kuvvetli bir surette merbut olduğu görüldü. Çıkarılmak istenirken mütemadiyen kanıyordu. Bunların muayene edilmesi için Paris Tıp Fakültesi insac laboratuvarın da Profesör Roter'e gönderildi. Husyeleri çıkarılan hayvanlarda nazarı dikkate çarpan hadisat şu suretle telhis edilebilir. Küçük yaşta husyeleri çıkarılan hayvanın boynuzları neşvünema bulmaz. Cildi altına yağ toplanır. Hayvanın kuvva-i tenasülüyesini kaybeder. Kuvvet ve kudreti bahiyesi azalır. Husyeleri çıkarılan bir hayvana hüsyeleri iğdiş edilir edilmez herhangi diğer bir hayvanın husyeleri aşılanacak olursa bu karide ta'dad ettiğimiz hayati hadiseler görülmez. Hayvanın boynuzları büyür, teşhim (şişmanlama) hadisesi görülmez. Kuvvetini kaybetmez. Husyelerin kan dahiline verdiği (hormon madde-i müfreze)leri diğer bir hayvanın husyesi tarafından verilebilmektedir.”

“Tazelenen Aşıların Tesiri Nedir? Aşılanan bir hayvanda 14 ay sonra aşı dilimleri kaldırılmıştır. Aşı kaldırılmasına rağmen hayvan bir müddet gençlik halini muhafaza edebilmiştir. Bir müddet sonra iştahı azalmıştır. Eski şedit ve kuvvetini zayı etmiştir. Gözlerindeki parlaklık yerine döküklük kaim olmuştur. Başı ayakları arasına düşmüştür. Hayvanda tamamıyla şifayab olan selisü'l bevl hali tekrarlamıştır. Bunun üzerine bu hayvana ikinci bir husye aşısı tatbik edilmiştir. Fakat bu defa ki aşının tesiri birinci aşı kadar süratle ve az bir zaman zarfında icrayı tesir edememiştir! Eski birinci aşıda olduğu gibi hayvandaki zindelik hali onu tecelli etmedi. Hayvan bedbaht bir surette yıpranmış ihtiyar manzarasını kaybetti. Kuvvetli canlı bir hal aldı. *Aşıları tazelemekle hayvanatta tekrar enerjinin tezahürü kabildir. Bu izahattan müstaben olduğu üzere ha-i şeyhuheteye karşı husye aşılarıyla cidale girişebiliriz. Bunun sayesinde ihtiyarlığın en harap devresinde hücreler yeni bir faaliyete cemediyor, canlanıyor. Hayvanat üzerinde icra edilene tecrübe ile elde edilen parlak neticeler insanlar üzerinde de tatbik fikirlerini canlandırmıştır (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 11-12).

Gazetenin 13. sayısında ise bu defa insanlar üzerinde yapılan araştırmalara yer verilmiştir. İnsanlar üzerinde yapılan araştırmalar şu şekilde aktarılmıştır.

İnsanlar Üzerinde Tatbik Edilen Gençlik Aşıları ve Alınan Neticeler: Vornuf'un husye aşılarını insanlar üzerine tatbik başladığı tarih 12 Haziran 1920 senesindedir. Maal teessüf bazı esbab dolayısıyla birinci müşahede âdem-i muvaffakiyete müncer olmuştur. Fakat Vornof yorulmaz bir sayı ile müteaddid tecrübeler yapmış ve sonunda muvaffakta olmuştur. Bu tecrübeleri sırasıyla arz ediyoruz: **Müşahade-1:** 45 yaşında bir adam tedren husyevi (aya veremi) dolayısıyla 23 sene evvelde sağ husyeyi ve 26 sene evvelde sol husyesi çıkarılmıştır. Bu sebepten bu uzuvlardan tamamıyla mahrumdur. Manzarası, hadım ağası manzarasındadır. Sakalsız, bıyıksız, yanakları düşük, buruşuk ve sarkık, yumuşak elastikiyeti kaybetmiş, şişman memeler büyük. (Sinofalı) Bir maymunun dört parçaya taksim edilmiş husyesinin iki parçasını sağ cof husyeviye ve iki parçasını da sol cof husyeviye ithal edilerek kapatılmıştır. Altıncı

günü sol cof husyeviye de cerahat başlandığından cofu açmak mecburiyetinde kalmışlardır. Üçüncü aya doğrudan sağ cof husyevi mayi ile dolmaya başlamış olduğundan ve orada da ufunet (pis koku) baş gösterdiğinden o tarafı da açmak mecburiyeti hissedilmiştir. Cerahetlenen aşilar olmuşsa da bazı aksamı husyenin usûlü tabakasına kuvvetli yapışmış bulunduğundan onlar orada terk edildi. Yalnız husyede şayanı kayıt hadise nazarı dikkate celp etmiştir. Senelerden beri kılları ve eş'arları neşvünema bulmayan bu zat tıraş olmak mecburiyetinden kalmıştır. Acaba aşiların tutmamasının sebebi nedir? Bunu neye atfetmek icap ediyor? Bu meseleyi ispat eden ikinci ikinci bir vakıa daha olmuştur. Sol ayasında tedrin olan ve tedren dolayısıyla husyeyi çıkarılan diğer bir zata aşı yapılmıştır. Bu aşıda diğer gibi cerehatlanmıştır ve âdem-i muvaffakiyete müncer olmuştur. Bu iki vakıayı şu suretle izah etmek kabildir. Eskiden mevcut olan ve nesc dahilinde gizli kalan basil dokular (verem mikrobu) yeni misafire karşı şiddetli bir aksüamel getiriyorlar ve cerehat başlıyor. İkinci aşı tatbik edilen zevat husyesi on beş sene evvel çıkarıldığı an en ufak ufunette mevcut bulunmuyordu. Aşının tutması verem mikroplarının gayri kabil halden faal hale geçmelerinden ve takayyüh husule getirmelerinden ileri geliyor. Ve bunlarda aşiların muvakkit bir zaman kalması kılların tekrardan neşvü nema bulmasını temin ediyor.

Müşahade-2: 59 yaşında bir şahsa yapılan husye aşısı. Ahvali sabıka: Bel soğukluğu geçirmiştir. 7-8 defa kadar nakis etmiştir. Sebebi şikâyeti: Kuvva-i hafızasının günden güne tenakusundan sai dimağı kabiliyetinin azalmakta olduğundan umûmî dermansızlık ve kesaletten müşteki sekiz seneden beri faaliyeti tenasülüyeyi tamamıyla madum. Tedavi: Ba'del ameliye maymunun iki husyesi çıkarılmıştır. Sol husye iki müsavi kısma taksim edilerek hastanın sol husyesinin bir kısmı nihayet kademiyesine ve bir kısmı nihayet halefiyesine katkı ile dikilmiştir. Maymundan alınan sağ husyede dört müsavi kısma taksim edilerek bu dilimler Bala'daki şahsın sağ husyesinin dört muhtelif kısmına dikilerek kapatılmıştır. Sağ tarafa dikilen aşilar bir ay sonra vücut tarafından ıtrah edildiğinden bu tarafın aşısı tutmamıştır. Bunun sebebi dikilen parçaların yekdiğerinden pek uzak olmayarak hayyat rabt edilmiş olmasıdır. Dikilecek olan parçalar için kâmis has iyi bir surette açılıp temizlendikten sonra... Aşı hayyata rabt edilerek bu usûle riayet edilerek yapılan aşılar muvaffakiyet fazladır. Muvaffakiyet amelilerinden en bir necis kan tarafından aşının iyi bir surette beslenebilmesi lazımdır. Aşılardan sonra hastanın ahvali umûmîyesinde göze çarpacak derecede bir salah-ı hal görülmüştür. Hastanın ifadesine nazaran senelerden beri bu kuvvetli ve dinç bir hale girmemiştir. Her kış soğuklardan pek müteessir olduğunu en ufak bir soğuk algınlığından günlerce evde kapanmak mecburiyetinde kaldığı hiçbir zaman bronşitten, nezleden, gripten kurtulmadığını fakat aşının tatbikinden sonra bu hallerin tamamen zail olmuş bulunduğunu gördüğünden dolayı kendisini dünyanın en bahtiyar adamı addetmektedir. Kendisini en fazla memnun eden kuvva-i dimağisindeki çalışma kabiliyetinin artması sai fikri mukavemesinin tezaidi ruhunun küsayış bulunması idi. Kabiliyeti tenasülüyede uzak bir eser salah görülmemiştir. Ananet devam etmektedir. (Bunu burada kaydetmekten maksadımız bir noktada kâri'lerimizin nazarı dikkatlerini celp etmek içindir.) Aşilar kabiliyeti tenasülüyeyi tazyid ettiği halde burada en ufak bir tesir yapmaması echize-i tenasiliyesinin senelerden beri bel soğukluğu mikrobi olan kötü kokular tarafından tahribatından ileri gelmekte olduğu zannını vermektedir. **Müşahade-3:** 16 yaşında bir zata yapılan husye aşısı. Memleketi, Fransa. Mesleği, tiyatro muharriri. Sinin, 61. Ahvali umûmîye ve haziresi, yanaklar porsuk, çehre buruşuk ve çizikli, vücut inhinalı, gözler fersiz, tabakayı karniye etrafından hala şeyhuhet mevcut. Bütün cismâni çalışması fevkalade zahmetli, yürüyüşü sürüklenir gibi. Ahvali sabıka, birkaç defa sıtma nöbetleri geçirmiş. Sebebi şikâyeti, iştahı yok, büyük bir kesalet mevcut. En ufak bir tebdil havadan müteessir ve

mağmum. Düşüncelerinde bataet, en ufak bir cümleyi bulmak için büyük bir saiy sarf ediyor. Dimağında büyük bir yorgunluk ve boşluk hissi mevcut. 15 seneden beri akamet ve ananet mevcuttur. Tedavi; (sinosefali) maymunlardan birisinin husyesi çıkarılarak usûlü dairesinde sekiz dilime ayırdıktan sonra muharririn husyesine dikilmiştir. Yirmi üç gün sonra intiatın husûle geldiğini pek beşuş bir surette haber verdi. Bu zatta on beş senden beri en ufak bir kabiliyeti tenasülûye görülmüyormuş. Üzerinden iki sene geçtiği halde erkekliğini muhafaza etmektedir. Harici münazarasında hayret verecek bir tahavvül husule gelmiştir. Vücut düzeldi ve doğruldu. Vech-i azulatı toplandı. Buruşuklukları kısmen azami zail oldu, gözlerdeki fersizlik yerine bir canlılık kaim oldu. Beyaz saçlı bir genç manzarası aldı. Eski hayatına avdet etmiştir. Ayakla geziyor, tiyatrolara gidiyor, eğleniyor ve yazı yazmaya başlıyor. Onu en çok mesut eden neşelendiren tefekkürde çektiği zail olmamıştır. Saatlerce çalıştığı halde yorgunluk hissetmiyor. **Müşahade-4:** Sinn: 33. Mesleği: Kâtip. Memleketi: Amerika. Sebebi şikâyeti: 23 yaşından beri bah-i kötü gittikçe azalmaktadır. Son üç sene zarfında bu hal nazarı dikkati şiddetle celp edecek kudret terakki etmektedir. Kendisinden ihtiyarlarda görülen akamet ve ananet, melankolin, güçsüz dermansız çabuk yorulur. Mide kaynaması, bağırsaklarında hareket mevcut değil. Kabız, baş ağrıları, baş dönmeleri, intihar fikirleri, hissizlik ve la-kaydilik de var. New York'ta kendisine tatbik edilen usare husyeye şiringalarından kaide gördüğünden ve kabız haliyle baş ağrılarının geçtiğinden bahsediyor. Bunun üzerine bu genç ihtiyar olan zata husye aşısı yapılmaya karar verilmiştir. Çünkü usare-i husyeviye aşlarıyla görülen salah hal enjeksiyonları bırakır bırakmaz baş göstermiştir. Operatörün verdiği muvakkat muvaffakiyet bu zata husye aşılarının yapılması hakkındaki kanaatleri daha fazla takviye etmiştir. (sinosefali) maymunlardan birinin husyesi iki müsavi kısma taksim edilerek hastanın husyesine raptedilmiştir. Hasta üç ay sonra bağırsaklarında büyük bir tahavvül görmüştür.

Husye aşıları ne zaman yapılmalıdır? Husye aşıları ihtiyarlamış eşhas da pek iyi neticeler verir. Fakat bazı hastalıklar geçiren eşhas da husye aşısı büyük bir fayda temin etmemektedir. 1- Tedren husyeviye duçar olanlar. 2- Kabakulak neticesi muza'af ve husye iltihabına duçar olanlar. Bu gibi eşhasa aşının tatbikinden büyük bir netice elde edilememektedir. Şunu itiraf etmek lazımdır ki, gadidat tenasülûye ile sinin arasında büyük ve sıkı bir münasebet vardır. Bu münasebeti husye vazife-i izah edeceğim için burada bahsetmeyeceğim. Husye aşısı enerji menbainı zenginleştiriyor. Vücudun mukavemeti kollarını arttırıyor. Birçok diğer gudde vazifelerini tanzim ediyor.

Aşılar vücudun hangi nahiyelerine vaz'ı edilmelidir? Aşılar taht'el cilt, taht'el adale dahil periton, fevkal periton, dahil ve taht'el kamis, hass-ı taht husyevi ve dahili husyevi olarak muhtelif nevahiye vaz'ı edilerek muhtelif tecrübeler yapılmıştır. Şunu söylemek isterim ki aşılar ilk günleri fevkalade buhranlı devre geçirmektedir. Ve birçok vaz'ı irtibatı muhitindeki ensac ile temin edemediğinden aşı nescinin tagaddisi kabil olamaz ve nekroz olması ihtimali dahilindedir. Bu esnalarda tagaddisinin başka bir tarzda temin edilmesi icap etmektedir. ** olmaktan ziyade imtisasi bir surette olmalıdır. Bu imtisas kifayeti lenfati teşkilatın azlığı sebebiyle cilt altında ve izale dahilinde güçtür. Fakat ecvaf tabiinin cidarını misli gişalarının şerabını dolayısıyla daha kolaylıkla peritovan kamis hasda imtisas keyfiyeti pek sehildir. Aşının husule getirdiği tahriş dolayısıyla misli bir irtişah husule gelir. Bu irtişa hattı aşının hayatını temine yardım etmekle beraber 000 teşkilin tesisine kadar yeni nescin eski nesc tarafından tagaddisi başlayıncaya kadar nekrozu meneder. Küçücük eviyelerin teşkili aşığı *** ihatası yaşamasını temin içindir. Bazı mücerrebler muvafık olduğu halde bazılarının ademi muvaffakiyeti aşılardan gayri müsait yerlere telkih edildiklerinden

ileri gelir. Muhit-i müsait bulan aşî iyi netice vermektedir. Misal: Periton dahilinde cof husyevi dahilindeki aşîlar gibi. Aşîların çok yaşaması için bulundukları muhitten aldıkları kudreti hayatiyesinin kâfî miktarda olması lazımdır. Cilt altına, adale altına en iyi şerait dahilinde raptedilen aşîların bile hayati kısmı olmak şartıyla pek az bir zamana münhasır kalmaktadır. Alel-ekser o ayanın kışr-ı kısmı(kabuk) besleye bilmesi dolayısıyla harici aksam hayati kudretleri muhafaza edebilmektedir. Fakat merkezi aksamından kangren nekroz daima korunmaktadır. Muhiti kısmı da pek az bir müddet zarfında men olunmaktadır. Kapalı bir cof dahilinde veyahut *** bir gışa ve gışayı yanından bulunan aşîlar nasıl irtişahi tahsil eden mevkide uzun müddet yaşar ve nekroz husule gelir (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 13).

2. 3. 8. Reklamlar:

Hilâl-i Ahdar gazetesi, 1. cildinin transkripsiyonunu yaptığımızda dikkatimizi çeken en önemli unsur her sayının son sayfasında yer alan ve genellikle aynı surette verilen reklam ilanları olmuştur. Bu reklamlar maden suyu, iyot eksikliğinden kaynaklı sağlık probleminde takviye edici ilaçlar, bebeklerin diş çıkarma zamanlarında faydalı olabilecek ilaçlar, sabun, kolonya gibi ürünlerin yanı sıra ulusal veya uluslararası yeni açılan sağlık tesislerinin de haberlerini yapmıştır. Bizim bu çalışmamızda sıklıkla reklamı yapılan ilanların örnekleriyle birlikte aktarılmıştır.

Gazetenin on sekizinci sayısında yer alan maden sularına dair makale maden suyu tüketicinin faydalarına yer vermiş ve bu faydalar gazete şu ifadelerle anlatılmıştır

Sular terkiyat-ı kimyevisi itibariyle mide ve bağırsak, yürek, mesane, rahim ve bu hastalıklarından hiss-i tesirleri görülebilir. Bağırsakları örten ince gışâ-ı muhatı tamamıyla temizlemesi dolayısıyla bağırsakta yaşayan solucanlar, tenyaların yumurtalarının ıtrahına da yardım eder. Maden sularının bir mıntıkadan diğer mıntıkaya nakli suların bozulması ve terkibi kimyevilerinin bazı tahammüurat vasıtasıyla tahlili mucip olmakta olduğundan tabii suların terkiplerini taklit ederek sanayi maden suları ihzar edilmiştir. Bu suretledir ki, şifa hassaları tabii sular derecesinde değildir. Tabii sularda görülen fizyoloji ta'sirat-ı sanayi olarak imal edilen sularda görülemiyor. Tabii sulardaki anasır-ı madeniye-i tayin etmek kabil oluyorsa da bu anasır arasındaki nispet kitlece ve teşkili tamamıyla tayin etmek kabil olamamıştır. Bugün maden sularında tesaidat yapan radyomik mevcut olduğu tahakkuk etmiştir. Fakat bir kilo veya bin kilodaki radyom miktarı bir miligramın yüz milyarda biri kadar az olduğu için tayin etmek hemen hemen imkansızdır. Radyom ile neon, argon, helyum gazları da mevcuttur. Maden sularının terkiyatındaki madeni anasır onlara bir hususiyet vermektedir (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 18).

Gazetenin maden sularına dair verdiği bu faydalı bilgilerinden sonra aşağıda diğer reklamlarda açıklanmıştır.

Kiserna Maden Suyu: Memleketimizde tebe'an eden bu maden suyu Avrupa sularından daha faydalı ve şifalıdır. Gümrükler sebebiyle Avrupa suları pek pahalandığı ve tazesini bulmak güçlendiği için taze ve latif Kiserna suyu fevkalade rağbet kazanmıştır. Kibar sofralarda su, limonata, meşrubat yerine Kiserna suyu içmek moda olmuştur. Kiserna suyuyla en ağır yemekler çabuk hazım olur. Kum sancıları, romatizma ne nekroz ağrıları kalmaz. Yarım baş ağrıları ile şişmanlığın ve şeker hastalığının en iyi ilacıdır.”

Evliyazade Nureddin: Devâir-i aliye müteahhidi bağçe kapı hamidiye terbiyesinde beş bol ağzında bilumum laboratuvar levâzımâtı icra-ı kimyevi alet ve edevat zücaciye, mikroskop, mikrotom, etüv, otoklav, santigram, miligram, 1/10 miligramlık hassas terazilerle (125) kiloya kadar âdem-i tartan otomatik aynalı teraziler, son sistem hakiki rekor şıngılarıyla çelik, nikel, platin iğneler vaserman(?) teâmülü için kontrollü hemolizin ve kebede frenci hülâsaları her cins serumlarla tüberkolin aşıları, müstesna lavanta losyon ve kolonya esansları daima piyasadan yüzde 10 noksanına depomuzda fûrûht olunur. Sipariş kabul ve süratle irsali tekeffül olunur.”

“Tevfik Şitadlehülber: Merkez: İstanbul Katırcıoğlu Han, numara 40, telefon İstanbul 1381. Almanya'nın Layhiç, Lenç, Şimiç, Öhler, Lebruht gibi muhtelif meşhur fabrikalarının vekili umûmîsi olan bu müessese, bilumum tesisatı fenniye fabrika tesisatını... İla ahir, deruhte eder. Ciddi fen adamlarından mürekkep olan bu müessese az zamanda çok rağbet kazanmıştır.”

“Biyolaktil (Forniya): En kuvvetli bir mahur lebenidir (boyun ağrısı). Mazad-ı teaffünün tesiri pek barizdir. 60 komprime (maden zarf izinde) yemeklerden evvel 3-4 komprime.”

“Bilail (Forniye): Safra halasesidir. Safra ifraz veya ifrağındaki neşvuşattan seri tesiri vardır. (60) komprime (maden zarf içinde) yemeklerden sonra 2-3 adet.”

“Sinirlerinden Muzdarip Olanlar: Asabiyet mütehassıslarından kesretle tavsiye ettiği ilaç fevaidebenin(fayda) “valerubirumin”dir. Asabi baş ağrılarında, sinir bayılmalarında, bulantılarda hekimin tertibi üzerine bu ilaç kullanıldığı zaman tesiri derhal görülmektedir. Meslektaşlarımız, bu mustehziri Avrupa düşünmeden tercih edebiliyor. Mahal imali Şişli'de Ali Fuat Bey eczanesidir. “Sanatorium Rekavinkel” Viyana civarında latif ve sık ormanlar içerisinde havadar bir mevkii de inşa edilen bu sanatoryum hafif ve ağır sinirliler için en münasip bir tedavi ve istirahat evidir. Her türlü şeraiti medeniye ve nazik heyeti tıbbiyeye havi bu müesseseyi Viyana'ya gidenlere tavsiye ederiz.”

“Yovdujon Halil: Memleketimizin muktedir eczacılarından İbrahim Halil Bey tarafından istihzar edilen olunan iş bu yovduja(?) mürekkebin keşfi ve ayarlanmış mahlulü kâbil-i temsil suda münhal ve sabit buluştur. Damarları sertleşmiş, hekimler tarafından iyot tedavisi tavsiye edilmiş yaşlı hastalar Halil Bey'in yovdujunu almalıdırlar. İyot isti'malinde görülen mahzurlara bu müstahsilde tesadüf edilmez. İhtiyarlık yaşlarında görülen damar sertliği, nefes tıkanıklığı, şişkinliği halatında iyot papütonlu ilaçların faydası aşikardır. Bilhassa damar çatlamasının önünü alır. İspenciyaı sahasında temiz ve muntazam ampulleriyle şöretşiar olan İbrahim Halil Bey iyot müstahsilinde de muvafık olmuştur.”

“Oksimentol (Pervidon): En iyi ağız mezaad-ı taazzuvudur. Nezle mevsiminde herkese tavsiye olunur”

“İyod ve Pepiton Kazım: Memleketimizin müşahir-i et-tıbbası tarafından mazhar-ı takdir olan “iyod ve pepiton kazım” temessülü sehil, ıtrahı muntazam ve dahi iyottan katiyen *** Yirmi beş damlası bir gram iyot kaloring tesirine muadil olup iyot isti'mâlini icap eden kâfi emrazda mürekkebat-ı iyodu saire tercihen isti'mâl olunur.

Numune et-tıbbâ-î kiramın emirlerine daima amadedir. Mahal istihzarı: Bahçekapı’da Mehmet Kazım eczanesi.”

“Necib Bey Sabunları: Badem yağı ve gliserinden mamul olup gayet latif kokuludur. Avrupa’nın en nefis sabunlarına müreccihdir. Bilhassa küçük çocukların banyolarına tavsiye olunur. “Necib Bey” esansları, kolonyaları, pudraları, asrî sürmeleri memleketimizin en kibar mahâfilinde tanınmıştır. Her eczanede ve tuhafiye mağazalarında bulunur. Deposu; Bahçe Kapısı, Eminönü’nde Necib Bey eczanesi. Taşra siparişi süratle irsal edilir.”

“Sihhatini sevenler, şişmanlamak isteyenler: Muktedir ve tecrübe-dide eczacılarımızdan Ekrem Necib Bey tarafından suret-i hususiye de İstanbul’da imal edilen gliserinli ve fosfatlı şark-ı millet hülâsası zayıf bünyelerle, hastalıktan yeni kurtulanlar için emsaline faik bir devadır. Yemeklerden evvel alındığı takdirde iştaha üzerinde menbaî tesiri görülür. Temiz ve muntazam bir tarzda imal edilen ilacı kâri’lerimize tavsiye ederiz. Bilumum ecza depolarıyla eczanelerde bulunur.”

“Keyif veren zehirler: Yakında intişar edeceğini evvelki nüshamızda tebşir ettiğimiz Mazhar Osman Bey’in bu pek kıymetli eseri saha-î intişara vaz’ edilmiştir. Pek tatlı ve edebi bir üslupla yazılan bu eseri herkes okumalıdır. Ayrıca resimlerle süslenen “Keyif veren zehirler” ibarete bir kitap şimdiye kadar neşredilememiştir. Fazla olarak hasılat safiyesi Hilâl-i Ahdar menfaatine tahsis edilmiştir. Üstadın bu eseri hakkında tebcil ve tekrirden başka yazılacak bir kelime yoktur. İdarehanemizde belli başlı kitapçılarda bulunur. Bilhassa Hilâl-i Ahdarcılar bu kitab-ı sıhhat vadeden birer tane edinmelidir. Fiyatı yüz kuruştur.”

“Senatorium Rekavinkel: Viyana civarında latif ve sık ormanlar içerisinde havadar bir mevkide inşa edilen bu sanatoryum hafif ve ağır sinirliler için en münasip bir tedavi ve istirahat evidir. Her türlü şerait-i medeniye-yi ve nazik heyet-i tıbbiye-ye havi bu müesseseyi Viyana’ya gidenlere tavsiye ederiz (Hilâl-i Ahdar, 1925, nr. 1-18)

2. 4. Hilâl-i Ahdar Cemiyetine Emeği Geçenler

2. 4. 1. Mazhar Osman (Usman) (1884-1951)

Günümüz Yunanistan Dedeoğlu’na bağlı Sofulu’da 1884 yılında doğmuştur. Baba adı, Osman Zühtü Bey anne adı, Hamide Hanımdır. İlköğrenimini Kırklareli, orta öğrenimini ise İstanbul Üsküdar İdadisinde yapmıştır. 1904 yılında Mekteb-i Tıbbiye-i Şahaneyi bitirmiştir. 1905 senesinde Gülhane Tatbikat Mektebi ve Seririyyat Hastanesi’nde Emraz-ı Asabiye ve Akliyye ve Tedavi Bi’l-Elektrikî (Akıl ve Sinir hastalıkları ve elektrikle tedavi) asistanı oldu. Türkiye’de Akıl hastalıklarına dair yazılan ilk eser Mazhar Osman Bey’in Tababet-i Ruhiye’sidir (Erdal, Demirci ve Sivri, 2019: 165). II. Meşrutiyetin ilanı ile Almanya giderek çeşitli araştırmalarda bulunmuş ve 1919 yılında Türkiye’ye dönerek Toptaşı Bimarhanesi Başhekimliği olmuştur. Kısa süre Zeynep Kâmil Hastanesi Akliye ve Asabiye Hastanesinde de çalışan Mazhar Osman Bey 1922 senesinde Toptaşı Bimarhanesi’nin Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi olması için çalışmalar yapmış ve buranın başhekimliğinde bulunmuştur. 1933 yılında hastanenin başhekimliğini büyük bir başarı ile yerine getirdiği için

psikiyatri kliniği ordinaryüs profesörlüğüne getirilerek, tıp fakültesine dışarıdan alınan tek profesör olmuştur. Mazhar Osman Bey Yeşilay, Türk Tıp Cemiyeti ve Türk Nöro-Psikiyatri Cemiyeti gibi birçok cemiyetin kuruculuğunu yapmış ve başkanlıklarında bulunmuştur. 31 Ağustos 1951 yılında da hayatını kaybetmiştir (Yıldırım, 2012: 189).

2. 4. 2. Şeyhülislâm Haydarizâde İbrahim Efendi (1863-1933)

Günümüz Irak'ın Erbil şehrinde 1863 yılında doğmuştur. Babası ulemadan Haydarizâde Asım Efendi'dir. Osmanlı Devleti'nin 126. Şeyhülislâmıdır. İlk Eğitimi Erbil'in sıbyan okulunda yapmıştır. Burada aldığı eğitimlerden sonra Adliye Nezaretinin açtığı sınava katılarak çok iyi bir not almıştır. Eğitimini başarıyla tamamladıktan sonra da 1893 yılında kadı olmuştur. 1890 yılında ise Cizre hakimliğinde bulunmuştur. 1894 yılında Cide Bidayet Mahkemesi reisi olmuştur. 1901 yılında da Meclis-i Maarif üyeliği yapmıştır. Aynı yıl içinde üçüncü rütbeden Mecidi nişanı ile ödüllendirilmiştir (Erdal, Demirci ve Sivri, 2019: 166). Arapça ve Farsça bilen Haydarizade dinî meselelerle birlikte siyasetle ilgilenmiştir. Son dönemin ciddi gelişmeleri içinde şeyhülislâm olarak katıldığı hükümetlerde bazı kesimlerin kimliğini taşımış ve ağırlığını hissettirmiştir. Olaylara “ümmü'l-havâdis” unvanıyla anılacak kadar vakıf olmuştur. Haydarizade'nin Rüya, Terkîb-i Bend ve Irak Ordusuna Hitab adlı eserleri bulunmaktadır (İpşirli ve Beydilli, 2000: 297).

2. 4. 3. Milaşlı İbrahim Hakkı (1870-1938)

Dr. İsmail Hakkı Bey 1870 yılında Muğla'nın Milas ilçesinde doğmuştur. Babası Hacı Mehmet Bey'dir. İlk öğrenimini Milas, orta öğrenimi Aydın ve İzmir'de okuduktan sonra 1888 yılında İstanbul'da Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiyeyi tamamlamıştır (Erdal, Demirci ve Sivri, 2019: 167). İlk görevi ise belediye hekimliği olmuştur. Emraz-ı Umûmîye ve Fransızca muallimi olarak Şam tıbbiyesinde görev alarak daha sonra buranın müdürü olmuştur. Dr. İsmail Hakkı Bey bunlardan başka İnebolu Frengi Hastanesinde hekimlik, Beyrut sıhhiye müfettişliği ve Çanakkale sıhhiye müdürlüğü yapmıştır. Soyadı Kanunu ile “Milaslı” soyadını almıştır. 1929 senesinde emekli olduktan sonra din, dil ve tıp alanında birçok eser yayımlamıştır. Eserlerinden bazıları şunlardır: Dini alanda “*Din-i İslam ve Ulum ve Fünun*”, dil alanında “*Tamim-i Maarif ve Islah-ı Hurûf*” ve tıp alanında ise “*Frengi İlleti Hakkında Herkes Elzem Olan Malumat*” sadece birkaçıdır (Çatalbaş, 2014: 99-129).

2. 4. 4. Hakkı Tarık Us (1889-1956)

Hakkı Tarık Bey 1889 yılında Manisa, Gördes'te doğmuştur. Babası Hacı Hasan Hulusi Bey, annesi Sıdika Hanımdır. Asıl adı İsmail Hakkıdır. Hakkı Tarık Bey ilk ve orta öğrenimini Gördes'te tamamlamıştır. 1906 senesinde Gördes Belediyesinin sandık emniyetini yapmıştır. 1911 yılında İstanbul Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur. Üniversiteyi bitirdikten sonra basın dünyası ile ilişkileri gelişmiştir. 1910 ve 1914 arasında Tanin, Tercüman-ı Hakikat ve Tasvir-i Efkâr'da yazarlık ve yöneticilik yapmıştır. Gazetecilik yaptığı sıralarda İstanbul Sultanisi ve Galatasaray Liselerinde görev yapmıştır (Erdal, Demirci ve Sivri, 2019: 170). 1919'da Osmanlı Matbuat Cemiyetine üye olduktan sonra yapılan ilk kongrede Türk Matbuat Cemiyeti adını alan kuruluşun yönetimi kurulu üyesi olmuştur. İşgal yıllarında milli mücadeleye destek veren yazılar yazarak mücadelenin büyük bir parçası olmuştur. Bu gayretlerinin karşılığı olarak kendisine İstiklal madalyası layık görülmüştür. Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra milletvekili olarak 1923-1936 yıllarında Giresun milletvekilliği yapmıştır. Hakkı Tarık Bey hayatı boyunca en önemli gayesi kütüphane kurmak olmuştur. Kazancının çoğunu eski kitap, gazete ve dergi almak için harcamıştır. 1934 yılında çıkarılan Basma, Yazı ve Derleme Kanunundan önce çıkan gazete, dergi ve kitapları toplamış ve bunları da Vakıf gazetesinde muhafaza ederek araştırmacıların kullanımına sunmuştur. Hakkı Tarık Us 1956 senesinde vefat ettiğinde arkasında onlarca eser bırakmıştır. Hakkı Tarık Beyin hayatını kaybetmesiyle sahipsiz kalan eserler 2003 yılında Kültür Bakanlığı tarafından Beyazıt Kütüphanesine taşınmıştır. Bu eserler sonradan süreli yayın kataloğu olarak yayımlanmıştır (Öztürk ve Hacıismailoğlu, 2012: 188).

2. 4. 5. Fahrettin Kerim Gökay (1900-1987)

Fahrettin Kerim Bey 1900 yılında Eskişehir'de dünya gelmiştir. Babası Abdullah Efendi, annesi Azize Hanımdır. Darülfeyz Mekteb-i İptidaisini Eskişehir'de tamamlamış ve eğitimine İstanbul'da devam etmiştir. Boğaziçi'nde Rehber-i İttihat mektebini bitirdikten sonra tıp fakültesine girmiş ve 1922'de buradan mezun olmuştur. Mezuniyetinden sonra Almanya'ya giderek burada akıl hastalıkları konusunda ihtisas yapmıştır. Yurtdışı çalışmalarından sonra Türkiye'ye dönerek İstanbul'da Emraz-ı Asabiye ve Akliye Hastanesinde çalışmaya başlayarak 1933 yılında da profesör olmuştur (Erdal, Demirci ve Sivri, 2019: 172). 1949 yılında İstanbul Valiliği ve Belediye Bakanlığı yapmıştır. Demokrat Partinin iktidarında Bern Büyükelçiliğine atanmıştır. Bundan başka İstanbul milletvekili seçildikten sonra Sağlık ve İmar-İskân Bakanlığı yapmıştır. Sağlık alanında birçok hizmeti olmuştur. Ayrıca bu alanda birçok makale ve kitaplar yazmıştır. Ruh Hastalıkları, Akıl

Hastalıklarının Teşhis ve Tedavisi, Tecrübi Ruhiyat Muayene Usulleri, Türkiye’de İntihar Meselesi ve Tıp Dünyası Mecmuası eserlerinden bazılarıdır (Civelekler, 2020: 4).

2. 4. 6. Ahmet Emin Yalman (1888-1972)

Ahmet Emin Bey 1887 yılında Selanik’te doğmuştur. Babası, Selanik Askeri Rüstiyesinde Atatürk’ün yazı ve tarih hocası olan Osman Tevfik Beydir. Ahmet Emin Bey ilköğrenimini Fevziye Sıbyan Mektebinde yapmıştır. 1897 yılında Selanik Askeri Rüstiyesinde okudu fakat mezun olmadan 1899’da buradan ayrılarak Selanik Alman Mektebine yazıldı. 1903 yılında İstanbul’a taşındılar ve kalan eğitimine de burada İstanbul Alman Mektebinde devam ederek 1907’de mezun olmuştur. Ahmet Emin Bey mezun olduktan sonra Sabah gazetesinde İngilizce tercüman olarak çalışmaya başladı Hemen sonra Bab-ı Ali Tercüme Odasında göreve atandı. 1908 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine girmiştir. 1910 senesinde Hukuk Fakültesinden ayrılarak sosyoloji okumak için Amerika’ya, Columbia Üniversitesine gitti. 1914’te Türkiye’ye felsefe doktoru olarak dönmüştür. Ahmet Emin Bey Türkiye’ye döndükten sonra Tanin, Sabah, Vakit, Vatan ve Tan gazetelerinden görev almıştır. 1920 yılında ise önce Padişah Vahdettin tarafından Kütahya’ya sonrasında da İngilizler tarafından Malta’ya sürgün edilmiştir. Sürgünden sonra 1940 yılında Vatan gazetesini kurmuştur. 1967 yıllarına geldiğimiz zaman dönemin hükümeti tarafından, “Devlet Kültür Armağanı” verilmiştir. Ahmet Emin Bey hayatının son zamanlarında hatıralarını dört ciltlik bir kitapta toplamış ve “Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim” adıyla yayımlamıştır (Erdal, Demirci ve Sivri, 2019: 181).

2. 4. 7. Safiye Hüseyin Elbi (1882-1964)

İlk Türk hemşirelerinden olan Safiye Hanım 1882 yılında İstanbul’da doğmuştur. Babası İngiliz Ataşeliği görevindeki Amiral Ahmet Besim Paşa’dır. Annesi Ahmet Besim Paşa ile evlendikten sonra Müslüman olan ve Firdevs ismini alan İngiliz soylu ailelerinden Hammond Wilward’ın kızıdır. Babasının görevi nedeniyle eğitimini Avrupa’da almıştır (Erdal, Demirci ve Sivri, 2019: 173). Safiye Hüseyin Hanım’ın hemşirelik mesleğini seçmesinde, Kırım Harbi sırasında Florence Nightingale’i Kırım’a götüren geminin süvarisi olan büyük babası Miralay (Albay) Şükrü Bey’in, Florence Nightingale hakkında anlattıkları etkili olmuştur. Safiye Hüseyin Hanım Balkan Savaşlarında, Hilâl-i Ahmer hemşiresi olarak çalışmıştır. Cumhuriyet Döneminde de sosyal yardım faaliyetlerini sürdürmüştür. Aynı zamanda İstanbul’da Hilal-i Ahmer’in faaliyetlerinde gerekse yurt dışındaki kongrelerde aktif görevler almıştır. 3 Haziran 1927 tarihinde ABD’de düzenlenen, Dünya Alkolizmle Mücadele

Federasyonu kongresine katılmıştır. Safiye Hüseyin Hanım, İstanbul Himaye-i Etfal Cemiyeti, Hilâl-i Ahdar Derneği (Yeşilay Cemiyeti), Veremle Savaş Derneği, Türkiye Kadınlar Derneği, Kadıköy Fukara-perver Cemiyeti, Kadınları Çalıştırma Yurdu, Yardım Sevenler Cemiyet gibi hayır kurumlarında görev almıştır. Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın 1927 yılında İstanbul'a yaptığı ziyarette, Hilal-i Ahmer Cemiyeti adına onu karşılayan heyette yer alan Safiye Hüseyin Hanım, Gazi Mustafa Kemal Paşa tarafından takdirname ile ödüllendirilmiştir (Beyhan ve Eryüksel, 2010: 43).

2. 4. 8. Said Nûrsi (1878-1960)

Said Kürdî Bitlis'in Hizan ilçesine bağlı Nurs köyünde 1878 yılında dünyaya gelmiştir. Babasının adı Mirza, annesinin adı Nuriye Hanımdır. İlköğrenimine kendi köyünde başlamış daha sonraki eğitimine medreselerde devam etmiştir. Parlak bir medrese hayatından sonra Doğubayazıt'ta Şeyh Muhammed Celâli'den 1892 yılında icazet almıştır. İcazetten sonra Bitlis'e geri dönmüştür. Daha sonra da Siirt'e Molla Fethullah Efendi yaptığı imtihanı başarı ile geçerek kendisine Bedüzzaman lakabı verilmiştir (Erdal, Demirci ve Sivri, 2019: 182). II. Meşrutiyet ilan edildikten sonra İttihat ve Terakki Cemiyetine muhalif olan İttihad-ı Muhammed-i Cemiyetinin üyesi sıfatıyla Volkan gazetesinde yazılar yazmıştır. 31 Mart Vakasından sonra Divan-ı Harb-i Örfî'de yargılandı ve burada beraat etti. I. Dünya Savaşında Muş ve Bitlis'in savunulması için mücadele etmiştir. Bu mücadelede 1916'da Ruslara esir düşmüştür. 1918 yılına kadar esaret hayatı yaşamış ve daha sonra Türkiye'ye dönmüştür. 1925 yılında gerçekleşen Şeyh Sait İsyanı nedeniyle önce Erzurum'a sonra da İstanbul'a gönderilmiştir. 1935 yılında Cumhuriyet Regimini yıkmak ve laikliğe aykırı davranmakla suçlandı. Bu sebeple önce Kastamonu'ya daha sonra da Denizli'ye sürüldü. Buradan sonra tekrar yargılanarak beraat etti. 1944 yılında tekrar tutuklanarak Afyon'a sürgün edildi ve kısa süre sonra tekrar beraat etti. Said Kürdi, Demokrat Parti iktidara geldikten sonra ülkeyi rahatça dolaşarak fikirlerinin bütün ülkede anlatmıştır. Said Nursi kitaplarını değişik zamanlarda farklı konular üzerine yazmış ve bunları sıraya dizerek "Risâle-i Nur" adını verdiği külliyatın da "Sözler, Mektûbât, Lem'alar ve Şualar" olmak üzere dört temel eserden teşkil etmiştir (Açıkgenç, 2018: 565-572). Said Kürdi'nin Yeşilay'ın kurucuları arasında olduğu iddia edilse de Dahiliye Nezaretine verilen dilekçeler ve döneminde yayımlanan basın yayın organlarında böyle bir kayıta denk gelinmemiştir. Said Kürdi kuruculardan olmasa da 1920 yılında yapılan Hilâl-i Ahdar kongresinde idare heyetinde görev almıştır (Erdal, Demirci ve Sivri, 2019: 49).

III. BÖLÜM

3. HİLÂL-İ AHDAR GAZETESİ TRANSKRİPSİYONU (1. CİLT)

3. 1. Sayı 1

HİLÂL-İ AHDAR

Pazartesi	Sıhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete	2 Şubat 1341

MÜNDERİCAT

Mukaddime: Hilâl-i Ahdar cemiyeti ve gazetesi. (Mazhar Osman)

Lâhiya: Hilâl-i Ahdar merkez-i umûmîsinin içkinin kaldırılması hususunda Büyük Millet Meclisine verdiği lâhiya sureti.

Makalât: Cihan kadınlık aleminde içki düşmanlığı. (Safiye Hüseyin) *Hekim müşâhedelerinden sefâhat kurbanlığı: Balıkçı padişahın sarayları. (Doktor Fahreddin Kerim)

Mevsim Hıfz-üs-sıhhası: Nezleden tahaffuz göğüs nezlesinde yapılacaklar tedbirler.

Yeşilay'ın Gölgesinde: Yevmi gazetelerde içki düşmanlığı: Men-i müskirât kanunu iadesi hakkında talepler, yalnız rakının kalkması kâfi değildir.

Hilâl-i Ahdar A'zâları: Hilâl-i Ahdar cemiyeti, heyet-i merkeziye ve âzâ-yı esasiye'sinin esâmîsi.

(2)

Hilâl-i Ahdar Takvimi: Kânûn-i Sânî tarafında İstanbul'da içki yüzünden tahaddüs eden cinayetler. *İçki çocukları bile çıldırtır. *İçki ırzları pâyimâl eder. *İçki haysiyetleri berbat eder. *İçki arkadaş katilidir. *İçki kanun ve nizam düşmanıdır.

Sıhî ve İctimâî Şuûn: Veba tehlikesi. *Sarhoş makinist. *Bulgaristan'da içki mücadelesi. *İçki ve Spor, Yeşil kitap. *İstanbul'da grib hastalığı. *Eskişehir belediyesi ve içki düşmanlığı. *Sıhîye vekili İstanbul'da.

Resmi bir itiraf: Polis müdürü vukuatın yarısından fazlasının sarhoşluktan mütevellit olduğunu söylüyor.

Resimler: İçkiden evvel, içkiden sonra. *Reis Osman Mazhar Bey. *Reis-i Sâni Ali Mahir Bey. *Frengi cinnetinin azgınlığını ancak sıcak su banyosu teskin eder. *Ayyaş babanın mecnun bir validenin vakitsiz düşen çocuğu. *Başka memleketlerde kış.

(2. VARAK)

Hilâl-i Ahdar A'zâları: İçki düşmanlığı memleketimizde günden güne esaslı surette taammüm etmektedir. Camianın bidâyet-i esasından bugüne kadar İstanbul'da Hilâl-i Ahdar'a kaydedilen ve edilecek olan âzânın esâmîsi sıra ile gazetemize derç edeceğiz. (1 – 118'e Â'zâların isim listesi)

Başmuharrir	On beş günde bir neşr olunur.	Müessis
Doktor Fahreddin Kerim	Sıhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete	Doktor Mazhar Osman
Cild:1 1341 Şubat 2 Pazartesi	8 Receb 1343	Numara:1

HİLÂL-İ AHDAR CEMİYETİ GAZETESİ

En hayırlı bir cemiyetin bu alâmet-i fârikası bugün de ictimâî bir gazeteye unvan oluyor. Alem-i matbuatta ibtidâ yüzünü gösteren bu yeşil hilâlde cemiyetten ayrı bir şey değildir. İçki düşmanları cemiyetinin bir uzvu vasıta-i neşr-i efkârıdır. Hilâl-i Ahdar propaganda gazetesidir. Siyasi meseleler sahifelerinde mevzû bahis olamaz. Nitekim cemiyeti de siyasi bir maksat takip etmez. İnsani bir gayeyi kendisine mefkûre edinmiş her milletin münevver kafadarlarını meslektaş saymış. Ancak kâinattan içki belasını kaldırmaya hasr-ı mevcudiye etmiştir. Telâkkîyâtından, dinden, fenden, iktisattan, ictimâdan, adaletten, akıldan, mantıktan istiâre etmekten çekinmez. Maksadının kudsiyetine şahit ararken bunların hiçbirinden müstağni kalmaz. Karşısındakini ikna ve elzem için halk arasında o derece teveccühe mazhar olmuş, bugüne kadar muhafaza ettiği nezâheti ve samimiyeti sayesinde günden güne

yükselmiştir. Hilâl-i Ahdar kutsî bir cemiyettir. Beşerin saadetini teminden başka bir emel beslemez. İnsanları küül ibtidâsından kurtarmakla daha pek çok mesut edeceğine kânidir. Beşeriyetin felaket ve edbarına en büyük amillerden, **(RESİM) (İçkiden sonra, İçkiden önce)** biri olmak üzere içkiyi tanır. Emindir ki, içki insanı alçaltmış dimağının asaletini bozmuş vücudunu tereddiye uğratmış neslini çürütmüştür. Bedenin her zerresine düşman olan bu zehrin beşere yegâne kıymet veren mevhibe-i fitratın ve zekanın katili olduğunu hiç hatırlından çıkaramaz. Bir kadeh içkinin içinde servetleri mahveden hanemanlar söndüren akıllarını kaçıran bir ifrîyet görür. Hilâl-i Ahdar içkiye adam akıllı alışmış olanlara bir şey yapamaz. Bunlara ne nasihat ne musîbet kâr eder. Ekseri ölünceye kadar bu hem demlerle hem bezm olurlar. Can nefesten çıkmadıkça huylu huyundan vazgeçmez. Kimi çıldırır Bimarhane'ye gider. Yine işreti zerre kadar ithâm etmez. Kimi sarhoşluktan babasını öldürür, kızının ırzına saldırır, devlet hazinesine gelişi güzel başıboş bir hayvan gibi musallat olur. Ömrünü hapishanede geçirir. En hakiki akşamcı unvanı istihzâ'kârına hedef, şişkin suratlı, kırmızı burunlu, mahur gözlü, salak kıyafetli bir serseri halinde zekasına mukadder mevki-i ictimânin beş on kat aşağısından sürünür. Bunların içinde nasihatle, musîbetle yola gelen pek azdır. Onlar akıbetlerini ya Bimarhane de ya mahpusta veya meyhane köşelerinde beklerler. Hilâl-i Ahdar içkiye henüz el uzatanları korkutmak hala bu habîsin çâşnisine vakıf olmayanlarını korumak için çalışır. Hilâl-i Ahdarcılık körü körüne bir taassup değildir. İçkiye düşmanlığı akla mantığa, fenne isti'nâd eder. Bu hususla muârizlarıyla münakaşadan katiyen çekinmez. İçmeyiniz derken tehdit tavrı takınmaz. Zehirleniyorsunuz, batıyorsunuz, kendinize, çocuklarınıza acıyınız diyen karşınızda munis ve müşfik bir alem bir hayırhah simasıdır.

(3.VARAK)

Cild:1 Numara:1

Hilâl-i Ahdar

Sahife:2

İnsanlar arasında gülmekten, eğlenmekten, süslenmekten, fevkalade zevk alanlar elbette pek çoktur. İçmek hevâ-i nefsanisi peşinde koşmak, tembellik etmekten zevk duyanlarda pek çok bulunur. Fakat hamdolsun bu hod-perest ve hatta muzır zevklerin yanı sıra hilkat bazılarında da diğer zevkler yaratmıştır. Bir fakire yardım etmek, bir düşmanı kaldırmak, hem nev'ini mes'ud etmenin çarelerini aramaktan bir payanı zevk duyan insanlar da bu beşeriyetin sinesinde yetişmektedir. Bu gibiler olmasaydı, beşere rahat ve huzur veren bu kadar âsâr-ı medeniye meydana gelmezdi. Zevk-i hevânisi arkasında fena yollarda hastalık kapanlara mukabil bu hastalıktan insanları kurtarmak için hayatını vakfetmiş gençliğini

hurdebîn(mikroskop) başında veya pis hastaların yaralarını seyretmekle geçirmiş âdemoğulları var. Beşeriyet bu necip evlatları sayesinde hayvanlardan yüksek bir maişette kevseri medeniyetle ibrâz yaşamaktadır. Hilâl-i Ahdar yalnız hayırdan zevk alan, rakının taâm ve keyfime aldanarak kadehe el uzatanları terhîbinden bir cemiyet. Bu cemiyet sâlik olanlara bünyevi hiçbir mükafat mevcut değildir ancak bu belayı insanların başından defetmekle neslin hakikati halâskârlığı zevki manevisini duyarlar. Bu mükafata kanaat edecekler şarabın keyfine perhizkârlığın zevkine tercih eyleyecekler Hilâl-i Ahdarın tabîi âzâsıdır. Hayatın bu kadar işkence ve ızdıraplarına tahammül eden bir çare dimağımızı bu pis musibetten olsun kurtaracak zaman pek uzak değildir. Bütün dünya içki aleyhine silahlanmıştı yakında içkinin küre-i arzdan büsbütün kalkmasına küülün en tehirlî ilaç gibi renkli şişelerde, eczane ve kimyahane dolaplarında saklanmasında muntazır olmalıyız. Bu müsait günün bir an evvel takrî'ine hidmet edenlere beşeriyeti bu saadete kavuşturacaklara yardım eyleyenlere ne mutlu! Vatandaşlar, medeniyette bütün dünyadan her husus da geriyiz. En büyük bir eseri medeniyet olan bu içki yasağında cehlimizle, gafletimizle birinciliği, ikinciliği çoktan kaybettik onu elimizden, fazla ve irfanı bizden yüksek Hristiyan milletler aldı. Bari dümen neferi kalmayalım. Bin üç yüz kırk sene evvel bize içkiyi katiyen meneden ümmül kitaptan utanalım. (Mazhar Osman)

Lâhiya: Hilâl-i Ahdar'ın Türkiye Büyük Millet Meclis-i riyâsetine ve başvekaletine verdiği yeni lâhiya sureti. [*]

Bütün cihan husumete karşı istiklal ve hayat mücadelesine giriştiğimiz heyecanlı anlarda Büyük Millet Meclisi halkın ve hakkın temâyûlat-ı esasi'yesine beşerin sıhhatine pek muvafık olan men-i müskirât kanununu neşretmek sureti ile efkârı umûmîyenin bi'hakkı sitayiş ve şükranını kazanmıştı. Milli hükümetin kanununu tatbik hususunda göstermiş olduğu azimkârlık sayesinde Anadolu'muzda pek az zaman zarfında diğer memâlik-i mütemeddin'iyeye imrendirecek bir sükûn ve asayişe nail olmuş, bütün dünya mütefekkir ve münevverlerinin gıpta ve tebriklerini celbetmişti. Zabıta vukuatında aşikâr bir tenâkus müşâhede edildiği gibi nesli müstakbel bu ictimâî-i beliyeden tamamen kurtulmuştu. İşte bu kadar mübeccel olan bu kanunu dahiyane zaferin verdiği meşve arasında!

[*] Bu lâhiya teksir edilerek bütün mebuslara gönderilmiştir.

(2) Nedense ihmal ve bir müddet sonra da mevhum bir vâridât düşüncesine kurban edildi kanun kalkar kalkmaz uzun süren kuraklık daha şedit bir aksul-amel'e mucip olarak içki en ücra köşelere kadar sokuldu. Bundan memleketin umûmî asayışı de mutazarrır oldu. Hele

halkın huzur ve sükunu tamamıyla ihlal edildi. Lokantalar meyhane haline inkılâb edildi. İstanbul ve Anadolu da içki yüzünden birçok vatan evlatları katil edildi aile ocakları söndü. Irz ve namus düşmanları bir kadeh küül ile büsbütün azdılar. Sokaklar namuslu adamların gezip yürüyemeyeceği bir hal aldı. Hükümet kuvvetleri bed-mestlerin tahkir ve hücumlarına maruz kaldı şimdiye kadar ancak temiz ve afif bir valide olan Türk hanımları bile kucaklarında yavruları olduğu halde rakı masalarının başında evlatlarını ihmal ve meşhur-ı alemleri olan ciddiyetlerini kaybederek kadınlık vakar ve haysiyetini paymal ettiler. Hadisatın acı tezâhürâtı karşısında taşıdığı insanî mefkûre ve gayenin yüksekliğine dair beslediği imanı daha ziyade resâneti kesb

(3) eden ve henüz kanun ilgâsı mevzû bahis olurken hükümet meclisine bu hakikatleri samimi bir tarzda arz eden ve bugün memleketin müşterek ve umûmî hissiyatı teveccühkarânesinin şahsiyeti manevisinde tecellisini görmekle mübahi olan Hilâl-i Ahdar men-i müskirât kanunun ilgâsıyla her tarafta vaka-ı cinayenin arttığı polis dairelerinin resmi istatistikleri ile tevsik etmiş ve İstanbul'da üç ay içerisinde bin beş yüz üç arttığına vakıf olmuştur. Anadolu belediyelerinden vürûd eden bir vechi istatistiklerde aynı faciayı teyit etmektedir:

Cild:1 Numara:1

Hilâl-i Ahdar

Sahife:3

Küülün bu kadar ferdi ve ictimâî ziyana mukabil hazine-i maliyeye ta'min ettiği varidanın ümit edildiği miktardan pek dûn olduğunu da matbuat sütunlarında müşahade ediyoruz. İspirto kaçakçılığı eski zamana nispetle daha vasa-i surette hazine-i ızrâr etmektedir. Benî-î ictimâî ve millimizde vâsi' rahneler açan ve bilhassa nesli müstakbil için tereddînin lime-i çukurlarını kazan küule karşı Hilâl-i Ahdarın yegâne mücadelesi propagandadır. Mücadelesinde sırf fenne istatistiklerin belâgatına isti'nâd ederek bayrağı altına her sınıftan küül aleyhdarlarını cemedan cemiyetimiz yalnız bir gaye taşımaktadır. O da içki düşmanlığıdır!..

Muhterem hükümet-i cumhuriyetimizin yenisine bu deccasına halkın sıhhatini ızrâr ve memleketin asayişini tehdit ederek toplanacak ceza-ı varidattan istiğnâ göstererek mübeccel kanunu-i tekrar iade edeceğini hiç olmazsa bütün hebâsetlerin anası olan rakıyı katiyetle men' ederek bu sene başında in'ikâd eden kongremiz mukadderatını tatbik sureti ile efkâr-ı ammeye tatmin edeceğini ümit eder ve bi-payan-ı hürmetlerimizin kabulünü rica ederiz. Efendim Hazretleri. (Kânûn-i Sâni 1341)

Cihan Kadınlık Aleminde İçki Düşmanlığı: Bugün içki ile mücadele cemiyetleri efrâdı Amerika'nın bilcümle Memâlîk'i ile İngiltere, İskoçya, Fransa, İtalya, Almanya, İsveç,

Norveç, Danimarka, Afrika, Avustralya, Kanada, Hindistan, Hint Çini, Siyam, Cava, Seylan, Yeni Zelanda Adaları ve ismini harita üzerinde görmediğimiz en ufak memleketlerin her milletinde aynı fikir ve maksada insanı ile vesait beşeriyenin geldiği derecede bilcümle mahrumiyetlere katlanarak mâlen ve bedenlen çalışmaktadırlar.

(2) Bu ulvî gayeye hâdim olan muhtelif cemiyetler bütün beşeriyeti ve ba-husus gençliği küul belasından kurtarmak için pek büyük himmetler etmişler ve el-yevm ediyorlar. Mümtâziyat-ı beşeriye ye nail olan kadınların yarım asrı müddetinden beri beyinlerinde teşkil eyledikleri (içkiyle mücadele) cemiyetleri mücadele vakılarından en hummalı fedakarlıklarını gösterdikleri âsâr-ı bahire'leriyle nümâyân olmaktadır.

1924 senesi Teşrin-i Sâni'nin on üçünde Şikago'da sene-i devriyesi tes'id edilen (milli hristiyan kadınları içki mücadele-i ittihadı) ne manadaki cemiyeti zikredebilirim ki bu camiyanın âzâ-yı muhteremeleri bir milyonu mütacaviz olup memâlîki muhtefadan binden fazla murahhaslarını bu muazzam tes'idi merasiminde hazır bulundurmuşlar ve namlarını aleme teşmil eylemişlerdir

Bir de "Toranto'da" aynı maksad-ı ulvî ile toplanan (küul aleyhine dünya ittihadı) kongresinde yirmi üç millet-i muhtelif tarafından murahhas hazır bulunmuştur. Ve İskoçya da aynı maksat tahtında Bosna'nın Haziran'ın da bir kongre in'ikâd edecektir.

Bunca fedakarlıklarla teşkil olunan bu cemiyet-i mukaddesanın yegâne ameli içkinin ve ba-husus küulun maddi manevi ictimâi bütün mazarratlarını vücud-u beşer üzerindeki tahribatını bıkmaz tükenmez bir azimle her ferde telkin ve beşeriyeti kemirici bu illetten kurtarmak maksadıyla dünyanın en kötü köşelerine kadar a'zâlarını göndermek suretiyle vazife-i insaniyelerini ifa eylemektedirler. Bu maruzattan anlaşılıyor ki içki aleyhindeki bu insanı cidal umûmîdir. Bu fikre tabiiyet her ferde tertib eden bir vazife-i mühimmedir.

Hepimizin malumu olduğu vecihle Hristiyanlarca müskirat isti'mâli memnu' olmadığı halde bilcümle Hristiyan kadınlarının bu maksad-ı

(3) insan-i uğrunda milyonlara varan âzâ-yı daima ve faaliyle cemiyetler teşkil ederek çalıştıkları halde Türk Müslüman kadınlığının bu ulvî maksada bi-yegâne kalmaları cihan-ı nisvânına karşı kendi mevcudiyetlerini derpiştirdikleri zehâbını hasıl itmez mi?

Memleketimiz son zamanlarda ve ba-husus gençler arasında ilerleyen bu belaya azametten onları tahlis ederek zehab-ı mezkûrî üzerimizden kaldırmamız yegâne emel ve arzum olduğundan diğer memleketler kadınlarını yaptığı cemiyetler misali biz Türk Müslüman

kadınlarında bu uğurda her türlü fedakarlığı iktiham ile çalışarak diğer milletlerden bu hususta geri kalmamamız ehem ve elzem icabet-i milliye ve diniyemizdendir. (Safiye Hüseyin)

Hekim müşahedelerinden safahat kurbanları

Balıkçı padişahın sarayları: 1335 senesi son baharının hüznü günlerinden biriydi. Mütarekenin sıkletli havası içinde bulunan İstanbul'da diğer senelere nispetle göz açtırmayacak derecede yağın şiddetli yağmurlar için için ağlayan İstanbul'un hicranlı göz yaşlarını temsil ediyordu. İşte teşrin olan tufan-ı asa yağmurlu bir gün idi. Yeni devama başladığı tüp taşının sokağa nazır nevbetci odasında dalgın oturuyordum. Saçaktan akan yağmurun kuvvetli şırıltıları arasında ‘ben padişah-ı zamanım, beni ne hakla tevkif ediyorsunuz?’ diye acı bir feryat aksetti. Dışarı çıktığım zaman feryadın sahibi ile karşılaştım. Yağmurdan sıırılsıklam olmuş fesinin boyası yüzünü boyamıştı. O bunlardan hiç müteessir değil, mütemadiyen ağlıyordu. Ben niçün buraya getirildim,

(4.VARAK)

Cild:1 Numara:1	Hilâl-i Ahdar	Sahife 4

günahım nedir padişah-ı zamaniyim!... İzmir ve Kayseri benimdir. Senelerce orada valilik ettim diye etrafa konferanslar **(RESİM: Reis Mazhar Osman)** veren bu adam o saatte medeni hukukundan tasarruf hakkından mahrum edildiğini düşünmüyor. Geniş teşkilatından kuvvetinden şevketinden bahsediyordu. Polis efendi gidip kendisini müşahede odasına naklettiğim bu zat bir türlü rahat oturamıyor. Sağa sola emirler veriyordu. Büyük adamları tercüme-i halini herkes öğretmek ister. Size de bize hayatınızı anlatınız dedim. O saatte her şeyi için şevket ve kudret sahibi olduğunu iddia eden bu biçare yetim için ölümün peçesine kendini kaptırmıştı. Artık onun nefsi sabili idi. Herkes için mukadder olan ölüm bedbaht genç yaşına rağmen pek az zamanda sinesine çekecekti. Ölümün bu acıklı yolcusunun hayatı hekim gözüyle tatbik etmek istiyordum. O hastalığın verdiği marazı tamir altında kuvvetli ve kudretli idi. Fakat henüz konuşmaya başlarken lisanındaki rekaket bu kuvvet ve kudretin ne kadar aldanıcı olduğunu anlatıyordu. Bir çare frengi cinnetinin

(2) esareti meydana çıkmış idi. Harfleri, heceleri, kelimeleri doğru dürüst telâffuz edemiyordu. O buna hiç aldırıyor neşeli bir tarzda hayatını anlatıyordu. Balıkçı Üsküdar'ın fakir-i İslam mahallerinde 1296 senesine dünya gelmiş idi. Babası balıkçı imiş, çok içki içiyormuş. Kalp hastalığından ölmüş. Hastamızın ayakları kısa ve çarpık ördek yürüyüşünü

andırır bir yürüyüşü vardı. Zavallı baba oğluna fakr-u zaruretle birlikte cismani bir arz-ı tereddiye de miras bırakmıştı. Anası oğlunu yazı ve rakam öğretinceye kadar öğretmiş sonra babasının sanatına sevk itmiş. Esasen sağlam bir aile terbiyesi almadığı için yeni anladığı hayatın bütün soysuzluklarını az zamanda öğrenmiş. Her akşam balıktan kazandığını içkiye vermeye ve aynı zamanda Galata'da **(RESİM: Frengi cinnetinin azgınlığını ancak sıcak banyo teskin eder.)** fuhuş alemlerine de devam başlamış! Bu esnada kendisini doğru yola sevk için çalışan validesini de kaybetmiş. Bu hayatta birkaç dakika bel soğukluğuna yakalanmış. Bir

(3) defa da gayb bir yerinde çıban çıkarmış ise de arkadaşlarından bir kömürcünün verdiği ardıç katranı sürünce bu çıban geçmiş. Yirmi **(RESİM: Reis-i Sâni: Ali Mahir Bey)** beş yaşına gelince evlenmiş fakat karısıyla geçinemeyerek boşanmış. İkinci bir kadınla evlenmiş. Birinci çocuğu düşmüş, doktora gitmiş kadını muayene etmişler. Frengi olduğunu söyleyince akli başına gelmiş tedavi ettirmiş o sırada harbi umûmî başlamış. Balıkçılıktan zengin olmuş. Birkaç dükkân satın almış fakat içkisine devam eder ailesiyle de iyi geçinmezmiş. Hasta bunları anlattıktan sonra görüyorsunuz ki bir şeyim yok dün kahve de oturuyordum. İmam ve müezzin efendilere biner lira vermek istedim ortalıkta sefalet var. Şehremi malul askerleri toplatıyor. Ben İstanbul'u balıkla doyuracağım. Ekmek baharatı halledeceğim dedim. Beni tutup karakola götürdüler, rica ederim bu reva-yı hak mıdır? Siz de benim kuvvetime kâni olacaksınız. Yakında padişahlığımı ilan edeceğim. Saraylarım hazırlanıyor, arabalarım var, cariyelerim var. Altından tahtlar yaptırdım, kuvvetimle yedi cihanın pehlivanlarını yenerim. Ben ikinci sultan azizim yan

Cild:1 Numara:1

Hilâl-i Ahdar

Sahife:5

bakanı döverim diye konferans verdi. Ancak her şey anlaşılmıştı teşhisimizi koymuştuk... Sefâhat gecelerinin ardıç katranı ile kaybolan çıbanına kurban verildi. Ancak altı ay yaşayabildi, günden güne çöküyordu. Vücudunda yaralar açılıp pisliklerini etrafına saçarken o kuvvetinden, şevketinden, saraylarında bahseden atılan kandil toplarının kendi padişahının Bolşevikler tarafından ilan edilmesinin işareti olduğunu sandıklar dolusu altın ve kâğıt paraya malik olup Hristiyanları İslam yapacağını bu münasebetle muazzam sanat düşünleri tertip edeceğine fukaralara paralar dağıtacağını, fabrikalar, mektepler açacağını ve şetaretle anlatıyordu. Beyzadesi için de kendine suikast yapılacağını iddia eder. Ağalar çocuklarını kesiyorlar! diye kapılara hücum eder, sesler işitir. Başına yorganı çekerek kendi kendine konuşuyordu. Zavallıyı son günlerde çocukları bile tanımaz hale geldi. İyice erimişti. Bir

vaktin hovarda genci iskât halinde idi, çok sormadı. Koca karı son günlerinde tüp taşının kapısından dört hademenin ellerinde Karaca Ahmet'e doğru saraylarına saltanat şevketine ebediyen veda ediyor. (Doktor Fahreddin Kerim)

(2) Mevsim Hıfz-üs-sıhhası: Bu mevsimde en çok korkulacak burun ve göğüs nezlesine tutulmaktır. Terli iken **(RESİM: Ayyaş bir baba ile meczup bir veledinin vakitsiz düşen ucubevi çocuğu)** rüzgâra karşı oturmakla derhal üşürüz. Nezle deyip geçmemelidir. Çok işler açar. Birkaç kış evvel İstanbul'da İspanyol Nezlesi denilen influenza salgınının ne kadar genç ve tüvânâ adamları aramızdan ayırdığı hatıralardan çıkmamıştır. **(RESİM: Başka memleketlerde kış)** Bunun için nezle olmamağa çok dikkat etmelidir. Nezleye yakalanınca derhal korunmalı bir gün istirahat itmelidir. Göğse inmemesine dikkat etmelidir. Bunun içinde daima ağza müvellidü'l-hümûzalı su ile çalkalamak, gargara

(3) yapmak burnu ufak parça kağıtlara silme ve o kağıtları yakmak. Burnuna karbonat çekmek çok faydalıdır. Göğse inince göğsü sıcak tutmalı, ıhlamur içmek kuru boynuz çekmek, tentürdiyot sürmek terlemek faydalıdır. Yalnız ihtiyarlara, kalbi zayıf olanlara çok ter yaramaz. Hem bol bol aspirin almak kalbi ve böbreği olanlarda fena tesir eder. Altı santigram sülfatı almak daha münasiptir. Nezle anfiyası diye sanılan asidborik salül, mentolden mürekkebe tuzu da fazla çekmemelidir, zira tahriş eder bunu için nezle olanlara şu terkiibi tavsiye edebiliriz: Banjoan sıbkı: 10 gram / Okalıptal: 1,5 santigram / Mentol: 1,5 santigram / Küül-ı Mutlak: 50 gram. Bundan dört beş damla sıcak suya damlatıp ve başı geniş bir havlu ile kapayıp derin nefes almak suretiyle koklamak nezle tedavisinde pek ziyade işe yarar.

Yeşilay Gölgesinde

Yevmi Gazetelerde İçki Düşmanlığı: Son günlerde yevmi gazetelerde içki aleyhinde şayan-ı memnuniyet bir intibaha tesadüf ediyoruz. Gazetemizin siyasi cereyanlarla hiçbir alakamız olmadığı için yevmi gazetelerin içki düşmanlığı etrafındaki neşriyatlarına kısaca göz gezdirmek ve içki aleyhdarı gazeteleri kâri'lerimize tanıtmak faydadan halli olmayacaktır. Hilâl-i Ahdar bidâyet teşkilinde bunun gazeteler tarafından samimiyetle karşılandı. Hatta bir vakitler içki ilanı

(5.VARAK)

konulmaması husundan Hilâl-i Ahdarî temennisi bir kısım matbuatla bir müddet tatbik idildi. Yine Hilâl-i Ahdarî'nin içki aleyhindeki vecizleri uzun müddet yevmi matbuatın ekseriyetinin sütunlarında yer buldu. Nedense bu aleyhdarlık tevhid-i efkârı refakımız müstesna olduğu halde diğer refika da uzun sürmedi. Men-i müskirât kanunu gibi kudsiyeti gün geçtikçe anlaşılan mübarek bir kanunu evvel pek sevdiğimiz ve Hilâl-i Ahdarda birebir çalıştığımız arkadaşlar tenkit itti. Hala oğluna içki içmeyi tavsiye iden Hüseyin Cahid Bey gibi yüksek bir adımız gazetesinin ser sütununda mübarek kanunu didikledi. Hatta Ahmed Emin, Asım, Necmeddin Sadık beyler de kanundan beklenen kaidenin temin edildiğini cebren içkinin kalkmasının kabul olmayacağını iddia ittiler. Gürültü, patırtı arasında geçen devr-i ictimâîyenin son günlerinde mübarek vatanımızdan yeniden meyhaneler açıldı. Hem bu defa öyle bir açılış ki, meyhaneler saf Müslüman mahallerinin harem-i ismetine kadar sokuldu. O yetmiyormuş gibi bakkal dükkanlarda çeşid-i esmali müskirat fabrikalarının şaibelerine tehvil edildi. Fakat zaman Hilâl-i Ahdarî ve onunla birebir her gün her fırsatta istifade ederek bağırان sıhhi sahifeleri tevhid-i efkârı Sebîl'ür-reşadı aldatmadı. İçki bir sene zarfından mali, ictimâî, sıhhi, bünyemizde o kadar derin yaralar açtı ki dün men-i müskirât kanununa hücum edenler pişman ve tövbekâr oldular. Vatanda Ahmed Emin Bey kardeşimiz mutedil kanunun tatbikini akşamda Necmeddin Sadık Bey ise rakının men'ini Vakit ve İkdam refikalarımız ise men-i müskirât kanunun iadesini talep ediyorlar. Bilhassa Ahmed Cevdet Bey yılbaşı cinayeti münasebetiyle Cumhuriyette müsâvi diye yazdığını bir baş makalede içkinin tevliid ettiği,

(2) alem-i tereddîyat-ı ahlakiye-ye hoş üslubuyla yana yakıla izah ediyor. Tevhid-i Efkar refikimiz ise karikatürleri istatistikleri ile hükümeti ve meclisi vazifeye davet ediyor. İnşallah cümlelerin himmetiyle mübarek kanun yeniden iade olunur. Yalnız hükümetten evvel yevmi refiklerimize mühim bir vazife tertip ediyor ki o da içki alanlarını derç etmemek.

Yalnız rakının kalkması kâfi değildir bazı refiklerimiz bütün günahı rakıya yüklüyor. Fransa'da, Rusya'da votkanın kaldırıldığını misal olarak ona soruyorlar. Bizce bu kâfi değildir. Çünkü Almanya'da yalnız bira ile sarhoş olup vakıyı cinsiye ifa edenler pek çoktur. Sarhoşlar bu defada küllü fazla bira içecek, sarhoş olacaklardır. İşin kestirmesi cezeri surette Amerikanvari küllü kaldırmaktır. Hazineye faydası olmadığı gibi kadınlarımıza varıncaya kadar ispiro kaçakçılarını çoğalttı.

Sıhhi ve İctimâî Şuûn

Veba tehlikesi: Geçen ay İstanbul büyük bir tehlike atlattı. Ortaköy'de bir aileyi büsbütün mahveden veba=taun çok şükür etrafa salmadan söndü. Veba eski bir hastalıktır. Bunun

hakkında gelecek nüshalarımızda daha uzun makaleler yazarız. Bu defaki veba salgını diğer salgınlardan daha tehlikeli olan ciğer şekli idi. Nefesiyle vebalının öksürüğü, tükürüğü ile geçer. Ona dokunanlar tehlikeye girmişler demektir. Veba zatürresi titreme ile başlar. Sıcaklık artar. Hasta fazla balgamı çıkarır. Üç gün içinde öldürür. Vebaya karşı aşılmalıdır. Tutulduktan sonra kendine mahsus serum tedavisi vardır. Böyle zamanlarda fareleri öldürmelidir.

(3) Sarhoş makinist: Ne kadar söylesek yazsak azdır. İsmet Paşayı İstanbul'a getiren tren tehirlle muvasalat etti. Sebebini öğrenince şaşırıldı. Makinist sarhoş imiş. Yeni bir makinist getirtilerek tren yoluna devam itmiş. İsmet Paşa istirahatata gelirken büyük bir kaza savmıştır. Başka memleketlerde şoför ve makinistlere psikoloji laboratuvarından muayene edilmeden iş bile verilmez. Bizde ise sarhoş bile oluyorlar.

Bulgaristan'da İçki Mücadelesi: Bulgaristan'da içkinin tevlîd ittiği zararların önüne geçmek için vâsi' teşkilat icra edildiğini bu hususta bütün Bulgaristan dahilinde seksen dokuz cemiyet teşkil edildiğini haber aldık. İçki düşmanı cemiyeti a'zâlarının ekserisi muallimler ve münirlerden teşkil etmektedir. Bu cemiyetlerin yalnız mukayyed âzâsı yedi bini tecavüz ediyor. Bilhassa genç mektepliler komiteleri faaliyetle içki aleyhinde çalışıyorlar.

İçki ve Spor: Amerika'nın tanınmış eski gazetecilerinden biri Avrupa'dan yapmış olduğu tetkikat neticesinde içkinin İngiliz sporcuları üzerinde mühim tesirat icra ettiğini görmüştür. Hatta son olimpiyat oyunlarında İngilizlerin pek bariz bir tedenni gösterdiği kaydettikten sonra İngilizler futbol takımının son zamanlarda içki yüzünden cenubi Afrika müstemleke oyuncularına mağlup olduğunu ilave ediyor.

Hilâl-i Ahdar Takvimi:

2 Kânûn-i Sâni: Yıl başı gecesinde sarhoşluğun verdiği cinnetle belini tutan bir talebe Kasım Efendi namında biçare bir polisimizi öldürmüş ve Muammer Efendi namında diğer bir polisi de yaraladıktan sonra kendisi de atılan kurşunlarla mecruh olmuştur. Bunlar

Cild:1 Numara: 1

Hilâl-i Ahdar

Sahife:7

dört arkadaşmış ve ikisi talebe imiş, zıkkımlanmışlar. Türk yuvası denilen pastanede akıllarını kaybetmişler. Bayram sokağında bu feci cinayeti ifa eylemişlerdir.

3 Kânûn-i Sâni, tarihli tevhide efkârda tenşit-i şuûn muharriri her gün kan döken, can yakan, haneman söndüren, hırsızlık eden, ırz düşmanı şaki rakıdır diyor.

İçki ile alınan bir intikam cinayeti daha: Uzun çarşı boyunda bir fırında müstahdim Ayıntablı Mustafa balık pazarında Maksudiye Hanında ticaretten Abdürrezzak Beyi alkolün dimağında yaptığı kabadayılık ile saldırma vasıtasıyla sağ memesi üzerinden vurmuş. Sebep de Abbürrezzak Bey kendisine muavenet etmemesi imiş. Merhum ne yaptığını bilmiyorum diyor.

4 Kânûn-i Sâni: Akşam gazetesinin Baş makalesinde Necmeddin Sadık Bey: ‘‘ Sarhoşluk yüzünden ika’ edilen cürümler o kadar çoğalmıştır ki men’i müskirat kanuni ta’dil edildikten sonra onun taraftarı olanlar adeta hak kazanmışlardır. Binaenaleyh bu noktayı hükümetin nazarı dikkate alması lazımdır. Nasıl Fransa’da harb-ı umûmîden itibaren apsent menedildi ise bizde de tepki ona muadil bir içki olan rakı menedilmelidir. Fakat esaslı surette menolunmalıdır. Memleketin bir tarafında memnu’ iken millet meclisinin yanı başında içilmemelidir. Son kanundan sonra rakı kaçakçılığı başlamıştır ve hükümet şimdi eskisi kadar bile rakıdan vergi almıyor. Rakı müthiş ve mühlik bir içkidir. İnsanları adeta deli etmektedir.’’ diyor. Tevhid-i Efkâr Necmeddin Sadık Beyin bu makalesini (huşu ile!) serlevhalı bend ile ‘‘imana geldiniz mi?’’ diyerek tenkit ediyor.

(2) 7 Kânûn-i Sâni: Polis müdürünü son zamanlarda sarhoş şoförler yüzünden vukua gelen kazaların önüne geçmek için kati tedbir ittihat etmiştir. Bu yüzden İzmir’de de bir kaza vukua gelmiş. Memduh Bey namında memleketin kıymetli bir ricali devleti kazaya kurban gitmiş idi. Kaza Osman Paşa’yı İstanbul’a getiren tren makinistinin sarhoşluğu yüzünden saatlerce teehhür itmiş. Ve İstanbul’a ancak altı saat sonra gelebilmiştir.

9 Kânûn-i Sâni: Pangaltı’da Kalfa Mehmet’in kahvesinde işret iden komisyoncu Nabi mütekadiyen askeriyeden Ali Efendilerle, Mehmet kalfa arasında tabanca ta’atti edilmiş. Ali Efendi bacağından, Kalfa Mehmet elinden yaralanmış.

16 Kânûn-i Sâni: Haydar Paşa’da sarhoşluk yüzünden Terzi Akif isminde birisi Baytar Mektebi hademesinden Mustafa’yı kalbi üzerinden tehlikeli surette cerh etmiştir. Sebep bir kadın meselesidir.

16 Kânûn-i Sâni: İstiklal Gazetesi, Romanya seyahatinde bazı münasebetsizlikler cereyan ettiğini, cümle ziyafet sofralarında şampanya ve içkinin haddinden aşırı bir surette içilmesi kadın ve erkek gençlerin baştan çıkmasına sebebiyet vereceği pek tabîi olduğunu söyledi. Kadın sonra ‘‘maksadımızda değildir. Ancak ziyafetlerde suyu gibi diye içkiyi tehlike mazur göstermeyecek mantık tasvir edemediğimizi söylemekten kendimizi alamayacağız. Bilhassa

genç hanımların hayatı hususiyelerin de hiç alışmadıkları müskiratın verdiği sinir ile bazı taşkın hareketlerde bulunması bu yüzden olmuştur.” dedi.

16 Kânûn-i Sâni: Tevhid-i Efkâr Gazetesi,

(3) “Kanun-u himayesi altında sarhoşluk muhtariyeti” serlevhalı bir makale ile sarhoşluğun muhtariyatı diğer ve kanunun teşdidini talep ediyor.

17 Kânûn-i Sâni: Memleketin yüksek bir ailesine intisap olan bir genç kendi itirafı üzerine içtiği likörün husule getirdiği teşevvüş-i şuurundan dolayı ismi üzerinde dedikodular yapılmasına sebebiyet vermiş, bazı makamat, siyasiye-yi müşkülü mevkiye sokmuştur. Bu vakıa polisin müdahalesine icabet ettirmiştir.

18 Kânûn-i Sâni: (Eğer hakkımız yoksa lütfen söyleyiniz!) Benden de “el-emân sarhoşluk” diyen Tevhidi Efkâr “Ah neredesin mübarek men’i müskirat kanunu, ey sarhoş naralarından sarhoş rezaletlerinden azade olduğumuz güzel günler!” Nida-yı telhin’ini ta’irle derc-u sütun ediyor.

Akşam gazetesinin 17 Kânûn-i Sâni tarihli nüshasında cem günleri İstanbul’un halini tavsif eden bendini Tevhidi Efkâr iktibas etmiş ve “hani sarhoşluk kanunen bir cürüm teşkil ediyordu. Zabıta neden bu cıvık sarhoşların yakasına yapışmıyor?” diye soruyor.

18 Kânûn-i Sâni: Unkapanı’nda mukim Nadi ve Haydar isminde iki kişi bir kadın meselesinden dolayı yadigarlarıyla dargınmışlar. Evvelki gece barışmışlar. Dostluk şerefine içmeğe karar vermişler. Meyhaneden sonra nedense تنها bir sokağa çekilmiş ve dövüşmeğe başlamışlar. Haydar çok kan kaybederek yere yıkılmış ve hastanede ölmüş. Nadi’nin de yarası ağırdır, hayatından ümit yoktur.

Kaza: Beşiktaşlı Abidin sarhoş olduktan sonra birisini saplar gibi bıçağını çekmiş kendisini vurmuştur.

(6. VARAK)

Cild:1 Numara:1	Hilâl-i Ahdar	Sahife:8

24 Kânûn-i Sâni: Vakıf gazetesinde Muhammed Asım Bey, Nobar namında bir sarhoş Ermeni çocuğunun muhtelit-i mübadele komisyonu katib-i umûmîsi Mösyö Halleri’yi cerh etmiş. “Sarhoşluk nasıl kaldırılabilir?” diye bir makale yazıyor. Sarhoşluğun men’ini sarhoş

ve meyhanecilerin şiddetle tecziyesini talep ediyor. Diğer bir yerinde sarhoşların tecavüzleri karşısında sokağa çıkanların belalarına bir de katır topu takmak mecburiyetinde kaldıklarını söylüyor.

25 Kânûn-i Sâni: Akşam gazetesinde Necmeddin Sadık Bey ‘sarhoşluğa karşı’ diye pek acıklı bir makale ile hükümetin rakının men’i hakkındaki kararının tatbikine meşgul olduğunu yapılacak işin sarhoşluğa karşı gayet şiddetli davranmak olduğunu zikrediyor. Ve kanunu cezanın sarhoşluğa ait maddelerin tasdikini talep ederek millet meclisinde matbuat cerâim’ine karşı şiddetli ahkam vaz’ı etmek isteyen mebuslarımızın memleketin umûmî ahlakı, sıhhati ve asayîşi ile alakadar olan bu mesele de aynı hassasiyeti göstermelerini rica ediyor.

15 Kânûn-i Sâni: Koca Mustafa Paşa caddesinde devriye gezen Polis Ahmed Sabri Efendi sokakta nara atarak istirahat-ı umûmîyeyi selbenden Ali Reis, Galib, Tabak Recep, Arabacı Ali, Kürt Ali ve Azman Emin nam-ı sarhoşlara sükuneti tavsiye ediyor. Polis, ihtar-ı musîbetten galebe gelen eşar-ı zevali polise hücum ederek muhtelif yerlerinden yaralıyor ve dövüyorlar. Bu facia-ı hayat masârî’sinde sabıkahlardan biri de ölüyor. Bu kahraman vazifeşinas polis, Hilâl-i Ahdar umûmîsini ziyaret etmiş ve istiğfar hatırında bulunmuştur.

26 Kânûn-i Sâni: Tevhid-i Efkâr gazetesi, “meşkur fakat noksan bir tekalif”,

(2) sernamesiyle biradan madde-i içkilerin kalkması hakkında Rize mebusu Ekrem beyin takririnde ve Hilâl-i Ahdar’ın mebuslara gönderdiği sureti bu nüshamızda münderic muhtıradan bahsediyor. Ekrem Beyin teklifinin tamamıyla bira ve ispirtonun da inhisâra alınmasını talep ediyor.

Son Telgraf gazetesi “Eyüp’te ömründe bir tavuk kesmemiş bir adam, rakı yüzünden evvelki gece katil oldu” ser nameli sütunda rakının son günleri. Memleketimizde ika’ ettiği fenalıkları uzun uzadıya bahsettikten ve temsili resimle vakıanın fecaatini tasvirden sonra kahvede müşterisi sarhoş olarak vuran Abdullah Çarşen Sandalcı Süleyman’ı nasıl katlettiğini tasvir ediyor. Yine aynı nüshada, “Arkadaş vurduran da aynı iblistir.” serlevhasıyla, Yağkapanı meyhanecilerinden Mehmet ile Ekrem isminde iki arkadaş beraberce sarhoş olduktan sonra Mehmet’in, Ekrem’i vurduğunu kaydediyor.

27 Kânûn-i Sâni: Son Telgraf gazetesi, “Bir kadın, üç hovarda” serlevhasıyla yazdığı bendinde dün gece saat 11’de Londra birahanesinde bir kadın yüzünden Saraçhane’de Arya Efendi ile arkadaşı Hafız Mustafa’nın, İsmail Hakkı ve Mustafa namında iki şahsa sarhoş olduktan sonra tecavüz ettiklerini gürültü üzerine polise celp edilmişlerse de orada da İsmail

Hakkı'nın, Arya Efendiye ihtarda bulunan Polis Akif Efendi'ye, yumruk attığı ve diğer Polis Refik Efendiye yaraladığını kaydediyor.

29 Kânûn-i Sâni 1341: Bugün ki tarihli Tevhid-i Efkâr gazetesinde Velid Ebuzziya'nın, "Vukuanın hakiki avamı" serlevhasıyla yazdığı baş makalede buhranımız hakkında fikirlerini yazdıktan sonra garb-î memleketlerin sokaklarında bizdeki sarhoşluğun yüzde biri bile görülmediğini bir hale malik bulunduklarını serbesti nâmahdud olan,

(3) garb-ı nisvânı arasında bir tane meyhaneye kasten aile kadını bara müdavimat eden darülfünun talebesi bulup göstermenin kabul olamayacağını bir lisan-ı sûziş ile kaydediyor.

Polis ve Sarhoşlar: Polis müdürü Ekrem Beyefendi gazetelere bir veçhi ati beyanda bulunmuştur: "Polis vukuatı taktik ediyorum nısfından fazlası sarhoşluk eseridir. Bizi kanunen setr ve ahfâ edilmeyecek derecede sarhoş olanlar hakkında tatbikat-ı kanuniye yapıyoruz. Halbuki bu kayıttan azade kalan öyle sarhoşlar var ki birçok vakıalar ihdas ediyorlar. Mesel rast geldiği kadına sarkıntılık yapan mutaarızlardan bazıları sarhoşluklarını setredebiliyorlar. Bu tarzda sağa sola yapılan taarruz-ı erbâbı hakkında da takibat yapmak zaruridir." Sarhoşluk vukuatının çoğaldığına dair salâhiyettar makamının beyanatı karşısında meclis ve hükümet memnu'iyet-i kat'îye kanun-i iade etmekte tereddüt etmez zannındayız.

Eskişehir Belediyesi ve İçki Düşmanlığı: Eskişehir'de münteşir İstiklal gazetesinin son nüshalarından birinde Eskişehir belediyesinin müskirat üzerine kilo başında gayet ağır resimler koyduğunu memnuniyetle okuduk. Sıhhati umûmîye-i her şeyin fevkinde bilen muhterem Eskişehir mümessillerini tebrik ve diğer şehirlerimizde aynı mübarek yoldan gitmelerini can ve gönülden dileriz.

Sıhhîye vekili şehrimizde: Geçen hafta şehrimize teşrif eden Sıhhîye vekili Mazhar Bey muhtelif müesseseleri teşrif etmektedirler. Bilhassa tıp fakültesinin durup dururken İstanbul'a naklinin bi-lüzum olduğuna Haydarpaşa'daki vasi askeri hastanelerinin tıp vukuunda staj mahalli olarak fakülteye teslim edilebileceğine dair şayan-ı şükran beyanında bulunmuştur. Müdür-i Mesul: Fahreddin Kerim.

Hilâl-i Ahdar'ın İdarehanesi: Divanyolu'nda sıhî müzadededir.

Hilâl-i Ahdar'ın abone şera'atı: Seneliği 125 kuruştur. Memâlik-i Ecnebi için 150 kuruştur. Nüshası 5 kuruştur. Seneliği 50 nüshadır. Adres tebdilinde ayrıca 5 kuruş gönderilmelidir. İstanbul'daki mevzûlar için Hilâl-i Ahdar'ın tevzi'i mahali, Bab-ı Ali caddesinde ticaret köşesindedir. Bilumum mektuplar İstanbul'da Hilâl-i Ahdar gazetesi müdürüne gönderilmelidir.

Kâri'lerimize: İçki düşmanlığı olan herkes Anadolu'da gazetemizin muhabiridir. Şehirlerdeki içki vukuatı ahval-ı sıhîye-yi adres ve isimleriyle gazetemize bildirmek lütfunda bulunacak kâri'lerimizin yazılarını mâlûmâtıyla teşekkürle derç edeceğiz Saniyen gazetemiz Kâri'lerimiz sıhî ihtiyaç ve suallerine vermeyi de bir vazife telâkki ediyoruz

Yeşil Kitap: Bu ay zarfında Hilâl-i Ahdar cemiyeti Bala'daki unvanla mesaisinin bir kısmını neşretti. Yeşil kitap Mazhar Osman, Fahreddin Kerim, Celaleddin Feyyaz beylerin son kongrede irad ettiği nutuklarla Amerika ve İslam alemlerinde içki mücadelesine dair “kedi ayaklı” namıyla maruf ve içki cidalinde gözünü kaybeden Mistir Conson, geçen yaz İstanbul'da verdiği konferans, kongre mukarreratını memlekette istihali çoğaltanlara mev'ud Ali Mahir Beyin bin liralık fazilet-i mükafatı lâhiyasını ihtiva etmektedir. Merkezi umûmî bu kitabı bütün mebuslara göndermiştir. Anadolu'daki şubelere ve arzu eden zatlara mekteplerde göndermeye karar vermiştir.

(2) İçki düşmanlığını şuuru bir tarzda yerleştirmek için bu gibi neşriyata son derece ihtiyaç vardır. Bilhassa Amerika, İngiltere Almanya da gün geçmez ki salîbî(haçlı) ahzarın bir risalesi çıkmasın. Buradan giden Mistir Conson Türkiye hatıratında Amerika gazetesiyle, Hristiyan Amerika gazetesini de neşretmektedir. Hatta reis ve katib-i umûmîmizin resimlerini Ali Şükriye merhuma Hilâl-i Ahdar'ın verdiği madalyanın kopyasını bile o gazetelerde gördük. Nâfi bulduğumuz bu makaleleri gelecek nüshamızda derç edeceğiz. Bizde şimdiye kadar içki aleyhinde yevmi gazetelerden Tevhid-i Efkâr, İkdâm, Vatan, Vakıf, Son Telgraf, Akşam refikalarımızda ve mecmualarda sıhî sahafeler İstanbul seririyatı Sebil'ür-reşad, Mahfil mecmuaların da cidden kıymetli yazı ve resimler intişar etmiştir.

(3) Risale halinde Şeyh Abdülaziz çavuşun, Doktor İbrahim Zai, Milaslı İsmail Hakkı, Fahreddin Kerim Beylerle, Besim Ömer Paşa'nın erleri vardır. İnşallah adedi sayılmayacak derecede çoğalır.

İstanbul'da Grib Hastalığı: Paçavra hastalığı yeniden baş gösterdi. Herkes de başka başka şekillerde görülen bu hastalıktan sakınmak için ne yapılacağını “Mevsim Hıfz-üs-sihhası” nam makalemizde yazılıdır. Soğuktan sıcağa sıcaktan soğuğa çıkıldığı zaman ihtiyat göstermek nezle olmamaya çalışmak lazımdır.

Teşekkür: İntişar edeceğimizi haber vermek lütfunda bulunan yevmi refikamızla sıhhi sahifeler toprak mecmualarına teşekkürler ederiz.

(7. VARAK)

Evliyazade Nureddin: Devâir-i aliye müteahhidi bağçe kapı hamidiye terbiyesinde beş bol ağzında bilumum laboratuvar levâzımâtı icra-ı kimyevi alet ve edevat zücaciye, mikroskop, mikrotom, etüv, otoklav, santigram, miligram, 1/10 miligramlık hassas terazilerle (125) kiloya kadar âdem-i tartan otomatik aynalı teraziler, son sistem hakiki rekor şırıngalarıyla çelik, nikel, platin iğneler vaserman(?) teamülü için kontrollü hemolizin ve kebede frenci hūlasaları her cins serumlarla tüberkolin aşıları, müstesna lavanta losyon ve kolonya esansları daima piyasadan yüzde 10 noksanına depomuzda fūrūht olunur. Sipariş kabul ve sūratle irsali tekeffül olunur.

Keşiş Dağı Maden Suyu: Yeşil Bursa'nın zümrüdün dağı ahenklerinden şayan eden o maden suyu tabiâtın en büyük ismetlerinden biridir. Terkinindeki imlâh-ı madeniye gazları misli bulunmaz. Bu mübarek suya bin bir hassa bahşetmektedir. Mide ve bağırsak iltihaplarında, karaciğer veya böbrek hastalıklarında nekroz ve romatizmada, şekerde bî-nazîredir. Terkinindeki imlâh yüzünden hiçbir maden suyu Keşiş Dağı suyuna rakip olamaz. İkrâm Necib deposundan arayınız.

Fehim Sıhhiye Deposu ve Tıp Kütüphanesi: Avrupa'dan tıp kitapları ve alet-i tıbbiye'yi ihvan-ı şeraitle getirmek isteyenler doğrudan doğruya Cermen Hanında 15-16 numarada Fehim sıhhiye deposuna müracaat etmelidirler. Kendilerine her türlü teshilât ibraz ediliyor.

Kiserna Maden Suyu: Memleketimizde tebe'an eden bu maden suyu Avrupa sularından daha faydalı ve şifalıdır. Gümrükler sebebiyle Avrupa suları pek pahalandığı ve tazesini bulmak güçlendiği için taze ve latif Kiserna suyu fevkalade rağbet kazanmıştır. Kibar sofralarda su, limonata, meşrubat yerine Kiserna suyu içmek moda olmuştur. Kiserna suyuyla en ağır yemekler çabuk hazım olur. Kum sancıları, romatizma ne nekroz ağrıları kalmaz. Yarım baş ağrıları ile şişmanlığın ve şeker hastalığının en iyi ilacıdır.

Dişçi Ahmed Şevki Bey: Bab-1 Ali Caddesinde: Memleketimizin en hâzık, meşhur diş tabiplerindendir. Mahâret ve hizakı derecesinde temayüz etmiştir. Mumaileyh Kâri'lerimize tavsiye ederiz.

Yovdujon Halil: Memleketimizin muktedir eczacılarından İbrahim Halil Bey tarafından istihzar edilen olunan iş bu yovdupa(?) mürekkebin keşfi ve ayarlanmış mahlulü kâbil-i temsil suda münhal ve sabit buluştur. Damarları sertleşmiş, hekimler tarafından iyot tedavisi tavsiye edilmiş yaşlı hastalar Halil Bey'in yovdujunu almalıdırlar. İyot isti'malinde görülen mahzurlara bu müstahsilde tesadüf edilmez. İhtiyarlık yaşlarında görülen damar sertliği, nefes tıkanıklığı, şişkinliği halatında iyot papütonlu ilaçların faydası aşıkardır. Bilhassa damar çatlamasının önünü alır. İspenciyarı sahasında temiz ve muntazam ampulleriyle şöhretşiar olan İbrahim Halil Bey iyot müstahsilinde de muvafık olmuştur.

Zîkalsın: En kuvvetli, en fenni, en mükemmel mukavva. Uzviyette mevadd-ı külliye tevzi'î temin eden en emin çaredir. Reia *** neşvünema – çocukların diş çıkarırken en iyi bir ilaçtır. Tuzu ilaç halinde müstameldir. İçinde nasıl kullanılacağını gösteren tarifnamesi vardır.

Oksimentol (Pervidon): En iyi ağız mezad-ı taazzuvudur. Nezle mevsiminde herkese tavsiye olunu

3. 2. Sayı 2

HİLÂL-İ AHDAR

Pazartesi	Sıhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete	16 Şubat 1341
Cild:1		Numara:2

RESİM (İçki yüzünden deliren bir adam)

(2-2. VARAK)

Hilâl-i Ahdar İdarehanesi: Bâb-ı Âli caddesinde Meserret oteli karşısında.

Hilâl-i Ahdar'ın abone şera'atı: Hilâl-i Ahdar'ın seneliği 125 kuruştur. Memalik-i ecnebi için 150 kuruştur. Nüshası 5 kuruştur. Seneliği 50 nüshadır. Adres tebdilinde ayrıca 5 kuruş gönderilmelidir. Bilumum mektuplar, İstanbul'da Hilâl-i Ahdar gazetesi müdürüne gönderilmelidir.

İçki düşmanı olan herkes Anadolu'da gazetemizin muhabiridir. Şehirlerdeki içki vukuatı ahvali sıhhiye-yi adres ve isimleriyle gazetemize bildirmek lütfunda bulunacak Kâri'lerimizin yazılarını malûmatını teşekkürle derç edeceğiz.

Hilâl-i Ahdar A'zâları:

109- Ethem Ömer Bey – Emrâz-ı Akliye ve Asabiye Hastanesi et-tıbasından

110- Necaaddin- Emraz-ı Asabiye Hastanesi et-tıbasından

111- Haldın Bey- Tıbbiye-yi Askeriye hattıharrından

112- Kemal Efendi- Karahisar sahibi

113- Ahmet Şaban Bey- Mehamin

114- Ali Ulvi Bey – Mektebi Harbiye talebesinden

115- Mustafa Lütfi Efendi- Darülfunun talebesinden

116- Yusuf Ziya Bey- El Hayat Fakültesi Başkâtibi

117- Ali Rıza Efendi- Darulfünun talebesinden

118- Cemaleddin Efendi- Darulfünun talebesinden

119- Mirza Emir Kadir Efendi- Darülfunun talebesinden

120- Hafız Mehmet Kemal Bey- Evkaf Matbaası Muhasebecisi

121- Nazmi Bey- Resumet Kontrol Kalemi Kitabesinden

122- Fasih Bey- Evkaf Matbaası Anbar memuru

123-Behçet Bey- Evkaf memuru İdare memuru

124- İbrahim Bey- Evkaf Matbaası muhasebelerinden

125-Abdulkadir Efendi- Darülfünun Kimya şubesinden

(2)

126- Mehmet Haşim Bey- Evkaf Matbaası müdürü

127- Alaaddin Abbas Paşa- Müdür-ı Umuru

128- Saim Sabri Efendi- El Hayat Fakültesinden

129-Hüseyin Hulusi Efendi- El Hayat Fakültesinden

130- Mahileddin Efendi- Darülfünun talebesinden

131- Rıza Derviş Bey – Doktor

132- Sıdkı Bey- Şehremini Kitabesinden

133- Mehmet Bey- Şehremini Kitabesinden

134- Hüseyin Hulki Bey – Adliye memurelerinden

135-Hüseyin Basri Efendi- El Hayat Fakültesinden

136- Nazım Bey – Şehremini Memuru Kitabesinden

137-Kemal Efendi- Mahkûm-ı Asliye Zabıt Kitabelerinden

138- Ömer Lütfi Efendi- El Hayat Fakültesinden

139- Yusuf Efendi- Tıp Talebe Yurdundan

140-Abbas Hilmi Efendi- Tıp Talebesinden

141-Hüseyin Efendi- Tıp Talebesinden

142-Vasıf Efendi- Darülfünun Kimya şubesinden

143-İbrahim Hilmi Efendi-Leyli Tıp Talebe yurdundan

- 144-Ahmet Celaleddin Efendi- Tıp Fakültesinden
- 145-Hamza Orhan Efendi- Leyli Tıp Talebesinden
- 146-Mustafa Celil Efendi- Mekteb-i Sanayi talebesinden
- 147-Hüseyin Fehim Efendi- Leyli Tıp Talebesinden
- 148-İbrahim Ethem Efendi- Eczacı şubesinde
- 149-Hüseyin Sabri Efendi Hukuk fakültesinden
- 150-Hüseyin Hamdi Efendi- Tıp Talebe Yurdundan
- 151-Secad Efendi – Tıp Talebe Yurdundan
- 152-Mahir Efendi- Eczacı şubesinde
- 153- Şevket Efendi- Adliye Meslek mektebinden
- 154- Şemseddin Efendi- El Hayat Fakültesinden
- 155-Muhiddin Efendi- Hukuk Fakültesinden
- 156-Mehmet Zahid Efendi- Hukuk Fakültesinden
- 157-Hüseyin Hilmi Efendi- Hukuk Fakültesi
- 158-Mustafa Asım Efendi- Leyli Tıp Talebesinden
- 159-Mehmet Bahaddin Efendi-Hukuk Fakültesinden
- 160-Mehmet Akil Efendi-Hukuk Fakültesi

HİLÂL-İ AHDAR

Başmuharrir	On beş günde bir neşr olunur.	Müessis
Doktor Fahreddin Kerim	Sıhhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete	Doktor Mazhar Osman
Cild:1 16 Şubat 1341	Pazartesi	22 Recep 1343
		Numara: 2

Niçin İçki Düşmanınız?

İçki, afet, elem ve fennin sarsılmaz düsturlarına isti'nâd ederek açtığımız mücadele her taraftan takdirle karşılanırken ara sıra bazı cılız sıkıca tenkitlere maruz kalıyoruz. Mücadelede takip ettiğimiz yol propaganda ve ikna esasından ibaret olduğu için muarızlarımızla şifahi ve tahriri münakaşaya her vakit hazırız. Şimdiye kadar münekkidlerimizin bize karşı kullandıkları yegâne itiraf herkesin hürriyetine müdahale edilemeyeceği yirminci asırda vicdanların serbest bütün kayıtlardan azade bulunması icabet ettiği iddiasıdır. Yani muarızlarımızın ikinci bir iddiası da men-i müskirat kanunu yeniden kullanılmakla içki isti'mâlinin önüne geçilemeyeceği bu asırda bir kadeh likör isti'mâlinin lâzım-ı medeniyeden olduğudur. Şimdi bunları birebir tahlil edelim. Hilâl-i Ahdarcılar küle karşı mücadele ederlerken sert bir çehre pazu kuvvetiyle meydana çıkmıyorlar. Onlar içki afetine kendini kaptıranlar için ancak şefkat ve merhamet hissi taşıyan müşfik bir doktordan başka bir şey değildirler. Hanemanlar söndüren fertleri mahveden içkinin fenalıklarını müspet delillerle muhataplarına izah

(2) ederken zihinlerde hâkim olan yegâne düşünce mensup oldukları cemiyet-i beşeriyenin selâhiyetidir. Bazı dostlarımız Hilâl-i Ahdarı tütün aleyhinde de çalışmasını teklif ediyorlar fakat tütün içtiğimiz halde herkesten evvel bu teklife biz itiraf ediyoruz. Tütün fertler için muzırdır. Aynı zamanda bırakılınca vasıtasıdır. İnsanları tütün keyiflerinden mahrum etmek bi't-tab doğru değildir. Tütünün zararı şahıslara mahsus, içenin ciğerlerini nefes borularını bozuyor. Bu zararları tütün içen bir zat takdir edip terk ederse hem sıhhatine hem de cebine faydası dokunur. Fakat bir hakikat der ki tütünün zararları içki gibi ictimâî değildir. İşte içkinin mazaratı ictimâî umûmî olduğu içindir ki ona düşmanlık ediyoruz. Bununla birebir içkinin kaldırılması için propaganda alemi sıhhî delillerle çalışıyor ve küülün gayr-ı kabil ta'mir olan hasaratına karşı heyet-i neşri'anın nazar-ı dikkatini celp ederek men-i müskirat kanununun iadesini talep ediyoruz. Acaba içkiyi resmen menedilmesi de propaganda ile

herkese yalnız zararları anlatılsa maksad-ı te'min edilmiş olur mu? Tecrübe ve tetkikat bu sualimize sârih bir surette cevap veriyor. Hayır, mademki içkinin

(3) zararı yalnız ferde inhisar etmiyor, ictimâîdir. O halde onun hadsiz yanlarının önüne ancak kanun ile geçilebilir. İçkiyi menetmek hiçbir zaman hürriyete tecavüz demek değildir. Aşıkâr olan hakikatlerdendir ki insanlar cemiyet halinde yaşadıkları müddetçe bazı hürriyetlerini fedaya mecburdurlar. Sayısız ihtiyacat-ı beşeriye ancak taksim-i umul ve teşrinin mesai ile izale ediyor. Beşerin saadet ve selameti için ferdin kıymeti vardır. Bilhassa bizim memleket gibi ithalatın ihracatın içki mesele-i istihsâl'atı noksan, nüfusu az olan memlekette ferdin bazı kıymeti diğer Avrupa hükümetlerine nazaran kat kat fazladır. Şu hâlde iradesi bozuk zevalinin kendisini serbestçe zehirlemesine nasıl müsaade edebiliriz? Yalnız zehirlemekle kalmıyor bir de o yüzden memleketin asayişî hâlleddar olur. Hapishane, tımarhane, hastane mevcutları artar. Bütçenin masrafatı yekûnu kabarak benim sırtımdaki vergi hamulesi artarsa içkiyi men' etmek hürriyete tecavüz demek mi olur? Hatta daha ileri giderek mensup olduğu hayatı ictimâîyenin genç nesillerin cismen ve ruhen tereddisine mucip olup asırlarca tarik-i müddeti geri kalmasına ihtiras ve inkırâza sürüklenmesine sebep olursa yine ses çıkarmayarak

(2-3. VARAK)

Cild:1 Numara:2

Hilâl-i Ahdar

Sahife:10

bed-mestlere meydanı serbest mi bırakalım? Biz mi onların hürriyetine tecavüz ediyoruz, yoksa onlar mı ap-aşıkâr bizim hakkımızı gasp ediyorlar? Gelelim muarızlarımızın ikinci iddialarına: Evet bazı şehirlerde men-i müskirat kanununu zamanında içki içildiğine biz de vakıfız. Yalnız bu içenler aleni içmeğe cesaret edemiyor. Kendi evlerinde hususi rakılar yapıp keyifleniyorlardı. Ailelerini evlerinde yalnız bırakarak meyhanelerin dumanlı mütefessih havası içerisinde akşamcılık adet-i kerihesi kalkmıştı. Gençler yeni yetişen çocuklar yaloz meyhane alemlerini öğrenmeyeceklerdi. Sokaklarda sarhoşa tesadüf etmiyorduk. Eğlence yerlerinde nezâhet başlamıştı. Zabıta kuvveti, cinayetler azalmıştı. Kadınlar akşamları zevcelerini çocuklar babalarını evlerinde görebiliyorlardı. Herkes hanesini, şerefini muhafaza edebiliyor, sarhoş halinde sokağa çıkmaktan haya ediyordu. İnsaf edelim. Bunlar az kar mıdır? Men-i müskirat kanunu ayyaşlar tam ve hesabına da karlı idi. Meyhanecilerin artık mezarlarından mağşuş rakılarından kurtulmuşlardı. Alışmış kudurmuştan beterdir. Fakat belki onlar da bir gün olup rakıya veda edeceklerdi. Fakat yeni nesil kurtulmuştu. Bu az kar mıdır? İçkinin icab-ı medeniden olduğuna dair iddiaların münakaşaya değeri bu kadar. Maalesef bu pek sâkim fikrin daha ziyade genç hanımlarımızı esir ettiğini tahkikatımız gösterdi. Bilakis

yirminci asrın modası içki düşmanlığıdır. İçki medeniyetten ziyade vahşeti temsil eder. İçki içen kudurur. Sıhhati muhabbeti ihlal eder. Meclisin bütün zevki

(2) neşesini kaçırrır. Medeniyetin icabı samimiyet ve intizamdır. İçki bunların ikisinin de düşmanıdır. Bir kadeh rakı yüzünden baba evladın kardeş kardeşin, arkadaş dostun katili olur. Bir kadeh likör iradeyi hafif yarım akıllı genci doğru yoldan şaşırtmaya, alkolün yapıp kudreti ictimâyesini felce uğratmaya kafidir. Ufacık şişe, küçücük kadeh rakının yaydığı insanlar o kadar büyük o kadar korkunçtur ki zararları yalnız bugüne münhasır kalmaz. Atiyi ve istikbali de karartır. İşte biz bunları düşünerek içki düşmanınız. Doktor Fahreddin Kerim.

Anadolu'da Hilâl-i Ahdar: Bu ay içinde Anadolu'nun muhtelif semtlerinde Yeşilay'ın tulû'una şahit olmak bahtiyarlığını idrak ettik. Sırasıyla derç ediyoruz:

1. Bursa şubesi: Hilâl-i Ahdar'ın Bursa şubesi pek samimi merasimle küşâd edildiğini (Kardeş) gazetesinde meserretle okuduk. Kardeş, Yeşil Bursa muhitinde içki düşmanlığı propagandası metin bir imanla takip eden refikimizdir. Sahip ve müdür mes'ûl-ü Vasıf Necdet Bey gazetesinin bütün sütunlarını Hilâl-i Ahdar'ın hayırhah mücadelesine tahsis etmiştir. 3 Kanuni Sani tarihli nüshasında içki aleyhinde bir başmakale ayrıca Hilâl-i Ahdar'ın Nizamnamesi nazar-ı dikkate çarpıyor. Kardeşin diğer nüshalarında içki aleyhinde kıymetli makale ve şiirleri ihtivâ ediyor. Kardeş resm-i küşâd hakkında bir vecih-i ati tafsilatı veriyor: Evvel heyet-i müteşebbisîden Vasıf Necdet Bey Hilâl-i Ahdar'ın her türlü ihtiraslardan azade

(3) olan insan-ı gayesini izah etmiş. Bilahare cemiyetin musin'i olmak itibariyle tıbbiyenin eski hocalarından Doktor Fahri Paşa ictimâî riyaset ederek intihâbat icra edilmiştir. Rai hafi ile icra edilen intihâbat riyaset-i heyet-i mahsusa azasında Miralay Osman Bey reis-i Saniliklere Jandarma Kumandanı Kaymakam Besim Kemal Bey ile, Hilal-i Ahmer Reis-i Sanisi Hoca Abdulkadir Efendi, kitabette Vasıf Necdet Bey, veznedarlığa Türkiye İş Bankası tahrirat müdürü Memduh Bey, meclis-i idare azalıklarına da Doktor Fahri Paşa, banka müdürü, hukuk polis müdürü Ramiz Binbaşı Emin, Maarif Müfettişi Necip Beylerle Hoca Halil ve Hoca Abdullah Efendiler Hilâl-i Ahmer hanımlar merkezi ikinci reis-i Firuze Hanım, Amerika Mektebi müdiresi Mr. Cilson, Celep tüccarı Rıza Bey Ethem Efendizade Said Bey, Jandarma Alayı mülhakı Yüzbaşı Muhlis, Mülazım Burhaneddin, İhsan Beylerle bankacı Hamdi Turgut ve Kâtip Ali Rıza Beyler intihâbat edilmişlerdir. İntihâbat-ı müteakip yeşil kurdeleye bağlı Mahir Vasıf Bey tarafından reis Miralay Osman Efendi'ye teslim edilerek işe başlamıştır.

Aynı nüshada cemiyetin müsaade-i ilim ve haberini iade eden bir vazifelisi Kemal Bey Efendi'nin pek kıymettar beyanatını şükran hisleriyle karşıladık. Vali Bey efendinin "Heyet-i memuriyette kalbimde hiç duymadığım bir inşirah bu cemiyetin teşkili dolayısıyla duydum. Rakıya beyhude sarf edilen paralarla neler yapılmazdı? Zabıta ve kuvvetinin yüzde doksan işretin sebep olduğu vakıadır. İşreti isti'mâl etmeyenlerden olduğu vazife-i memlekette pek yakından alakadar ve temasta bulunduğum

Cild:1 Numara:2

Hilâl-i Ahdar

Sahife:11

cihetle bunu biliyorum. Muhterem cemiyetimizi tebrik ediyorum. Ben bu muhterem cemiyetin azli azasıyım." buyurmuşlardır. Bursa şubemizin her hafta konferanslar mev'izelerle içkiyi mücadeleyle hararetle devam etmektedir.

2. Çanakkale Şubesi: Bu ay zarfında 5 Mart kahramanlığını omzunda taşıyan Çanakkale'de de Hilâl-i Ahdar şubesi küşâd edildi. Riyaseti muharririnden Hüseyin Aziz Bey Kâtib-i Umûmîliğe Prevezega nübutu telgraf zabıtı Mehmet Sezai Riyaset-i Saniliğe ticaretten Mehmet Vahit veznedarlığa Girit muhacirlerinden Mustafa Efendi, katipliklere Sabri ve Mustafa Efendiler intihâb edilmiştir. Azalıklar içinde Hüseyin, Mustafa, Hüseyin Ali, Mehmet, Aziz, Mehmet Emin, İhsan, Mehmed, Hüseyin Yunus Mustafa, Yusuf Mehmet, Mustafa Kemal, Hacı Mustafa, Emin Hüseyin Pirmaki beyler intihâb edilerek faaliyete başlamıştır. Her iki şubeye muvaffakiyet temenni ederiz.

Beynelmilel Teşkilat ve Hilâl-i Ahdar: Bu hafta içinde Hilâl-i Ahdar Riyasetiyle kâtib-i Umûmîliğe Dünya İçki Aleyhdarlığı İttihadi Reis Ernest Şerinkton'dan gelen mektupta Mistır Conson'a Türkiye'de gösterilen hüsn-ü kabulün Amerika muhitinde hoş intibâtı hasıl ettiği, Türkiye 'deki küul aleyhdarlığı pek ziyade alaka ile takip ettikleri yazıyor. Bu mektuptan maada Amerika'daki men-i müskirat netâicini bildiren kıymetli a'zâlara da gönderilmiştir.

Beynelmilel Teşkilat ve Dahiliye Vekâletimiz: Berlin'deki Beynelmilel içki düşmanları cemiyeti, beşeriyetin başındaki içki afetini tahfif için girişilen beynelmilel cidalin

(2) daire-i mesaisinin tavsiye çalıştıklarına, Türkiye Cumhuriyeti dahiliye vekaletinde bu cidale alakadar olmasını temin edildiklerine dair dahiliye vekaletine bir mektup göndermiştir. Mezkûr tahriratın aslı ile tercümesini vekaleti müşârün-ileyhe, Hilâl-i Ahdar'a havale etmek suretiyle hükümetimizin cemiyetimiz hakkındaki hüsn-ü tevcihine atfen ibraz edilmiştir. Cemiyetimiz her türlü teşrin-i mesaiye-ye amade olduğunu cevaben yazmıştır.

Yeşilay'ın Gölgesinde:

Kanunun tefsiri ve gazinocular: Rakının likör ve emsali meyanında addedilemeyeceğine dair Büyük Millet Meclisinin yirmi üç reye mukabil yüz otuz üç rey verdiği karar memleketin sıhhat ve selameti düşünceleri cidden söndürdü. Yevmi refikamız efkâr-ı umûmîyenin kararı karşısındaki meserret karinesine tercüman oldular. Memnu'iyet-i kat'îye ye doğru atılan mübarek adımı minnet ve şükranla karşıladığını Hilâl-i Ahdar meclis-i riyasetine çıktığı teşekkür telgrafıyla izhar etti. Mübeccel karar bizden başka devletlerde dahi samimi tezahürata mucip oldu. Dünyanın en nüfuzlu gazetelerinden olan Tayms (Times) Gazetesi muhabirinin telgrafına atfen memleketimizdeki rakı memnu'iyeti tebcil etti. Küülün mazaratını bir derece tehdit edecek olan bu karardan bit-tab gazinocular meyhaneciler memnun olmadılar. Mevsuk olarak istediğimize göre bunlar bu kanundan tatbik edilmeyip ihmal edileceğini kendilerinin de mevzua eskisi gibi rakı sarfiyatına devam edeceklerini kuvvetle ima ediyorlarmış. Hatta rakının anasonunu kaldırır içine bir tas boya atar, likör namı altında satarız diye aralarında konuşurlarmış. Hükümetin kanunu tatbik suretiyle kimsenin ihtarına

(3) ihtiyaç bırakmadan satvet-i devleti bildireceğine eminiz. Muadil kanunun aleni sarhoşluğu meneden maddesi [*] tatbik edilip kanunu ihlal eden birkaç münasebetsiz o madde mucibince bir ay hapse mahkûm edilse o emre hükmedilemeyen birkaç meyhaneciler kapatılsa ortalık sükûnet kesbeder. Aksi halde hem zabıta sayısız vukuat içinde bunalmaz hem de sıhhatle selamet-i umûmîye halledar olur.

Mevsim İlaçlarından:

Balıkyağı nasıl içilmeli ve kimler içmeli? Memleketimizde tarihi pek eski olan ilaçlardan biri de balık yağıdır. Hekime fenne itimat etmeyen birçok aileler vardır ki balık yağı muvacehesinde fenne karşı gösterdikleri taarruzu unuttur, ondan medet umarlar. Keza münîrlerimiz de balık yağı içip içmemek hususunda daima doktorlara danışırlar. Cahil umumun tevcihini kazanan balık yağı hakkında biz de biraz kararımızı tenvir edelim. Balık yağı Morina balığının karaciğerinden çıkarılır. İçerisinde magnezi, iyod, fosfat gibi cisimler mevcuttur. Lenfavi denilen vurma istidadı olan zayıf adamlara pek yarar. Hazmı kolaydır. İştahı artırır, hazmı düzeltir. Vücuda kuvvet verir. Bu kadar çok faydası olan balık yağı herkes zahmetsizce içemez. Hele sinirliler, titizler kokusundan hazzetmez. Hatta tahayyül edince bulantı duyarlar. Balık yağının birçok nev'i vardır. En makbul olanı beyaz balık yağıdır.

[*] Alenen müskirat isti'mâli ve alenen sarhoşluk memnu'adır. Alenen sarhoş görünenler beş liradan altı liraya kadar cezayı nakdi veyahut üç günden bir aya kadar hapisle ceza olunur.

(2-4. VARAK)

Cild:1 Numara:2	Hilâl-i Ahdar	Sahife:12

Morinanın taze karaciğerinden çıkarılır. İçilecek zaman, eylülünden marta kadar olan soğuk mevsimlerdir. Alınacak miktar şahsın bilmesine tahmile göre değişir. Günde bir çorba kaşığından başlayarak gittikçe artırılır. Üç yaşından itibaren çocuklar pek âlâ hazmedebilirler. Balık yağı içmek için en muvaffak zaman sabah aç karnıdır. Üzerine kahvaltı yapılır. Bunu yapamayanlar yemekte veya yemekten bir müddet evvel almalıdır. Balık yağı alındığı zaman gelen bunaltı azdır. Bir müddet sonra ishal veya bulantı **(RESİM: Hilâl-i Ahdar Sanisi Miralay Atıf Bey)** geliyorsa o vakit mide kaldıramıyordur. Bu gibi halde miktarı azaltmak veya birkaç gün ara vermek münasiptir. Veyahut balık yağı aldıktan sonra bir miktar karbonatı suda eriterek içmek kafidir. Balık yağı içmekte müşkilât hissi edenleri etrafındakiler bir müddet sonra alışacağına dair ikna etmelidirler. Buna rağmen alışamayanlarsa balık yağı içtikten sonra kuru kahve, portakal şekeri, limon, limon şekeri, soğuk çay, kahve alırlar. Balık yağı tenkîh suretiyle aşağıdan da verilebilir.

(2) 40-50 gram balık yağı bir yumurta sarısı ve bir bardak sıcak sodayla karıştırıldıktan sonra tenkîh yapılır. Balık yağına alıştıktan sonra günde altı kaşığa çıkanlar vardır. Mesele alışmaktadır. (Lokman Hekim)

Sıhhî ve İctimâî Şuûn:

Himaye-i Etfâl Balosu: Evvelki hafta Himaye-yi Etfâl Cemiyeti Perapalas salonlarında bir balo vermiş. Yevmi gazeteler tellendirip, pullandırıp, baloyu tasvir ettiler. Kimsenin eğlencesine karışmak niyetinde değiliz. Yalnız çocukları ve nesli adeta himaye için teşkil eden bir cemiyetin viski ile binleri sinirleri bulandırarak neslin tereddisini hazırlayan küülü müsamerelerinde eğlence vasıtası telakki etmesine akıl erdiremedik.

Sanatlarını Suistimâl Eden Doktorlar: Beyoğlu'nda umûmî mahsenler civarında muayene açan bazı doktorların umumhanelerdeki fahişelere muayene saatlerinden evvel gayet kuvvetli şiringalar yaparak ba'de muayeneye gitmekte oldukları bu ise hastalıklı bazı kadınların muvakkaten hastalığı izale ettiği halde bilahare emrâz-ı sârîyenin bulaşmasına sebep olduğu anlaşıldığından bundan sonra muayenelerin daha sıkı yapılması ve muayeneye giderken

Zabıta-ı Ahlakiye'nin sıkı nezaretine tabi tutulması polisçe kararlaştırılmış olduğunu İkdâm Gazetesi yazıyor.

Başmuharririmizin Konferansı: Geçen hafta Üsküdar Sokullu namına mektebi müsameresinde başmuharririmiz Doktor Fahreddin Kerim Bey tarafından çocuk ruhiyatı mevzu üzerine bir musahabe yapılmıştır. Bu musahabede

(3) çocuk terbiyesinde takip edilecek yollardan tabii ve sınırlı çocuklardan bahsedildikten sonra veraset kanunlarından mecnun aileler, sınırlı ve küllü perişanların izdivaçlarından çarpık ve mecnun mahsulleri meydana çıktığı tablolar göstererek izah etmiştir. Memleketimizdeki abdal çocukların aynı mekteplerde gördüğü bu gibi abdal çocukların sınıflarında mütemadiyen ibka kalmak suretiyle tahsillerini yarıda bıraktıklarını vatana nâfi olmadıklarını ariz ve amik anladıktan sonra İstanbul Ankara ve diğer kalabalık şehirlerde tecrübe-i ruhiyat **(RESİM: Hilâl-i Ahdar Kâtibi Umûmîsi Doktor Fahrettin Kerim Bey)** laboratuvarlarının tesisiyle çocukların kabiliyet-i zekalarına göre mekteplere sevk edilmesi, dimağın geri kalan çocukların Avrupa'da olduğu gibi yardımcı mekteplere gönderilerek kendi kudretlerine göre sanata alıştırılmalarının muvaffak olacağını söylemiştir. Üsküdar mıntıkasında mevcut mekteplerin heyet-i talimleriyle çocuk velileri ve yüksek sınıfların talebelerinden mürekkep kalabalık münevver bir kitle samimiyetini teşkil ediyordu.

Cild:1 Numara:2

Hilâl-i Ahdar

Sahife:13

Gençliğin Terbiyesi: Cenevre'deki Salib-i Ahmer cemiyeti komitesi gençliğin maddi ve manevi terbiyesi mesailiyle iştigal etmek üzere her millet Salib-i Ahmer cemiyetlerinin birer komite teşkil etmelerini talep etmiştir. Bu yazın beynelmilel bir heyet teşkil ederek mesele-i mezkûre, beynelmilel bir surette zikredilecektir. Bu pek ehemmiyetli mevzu üzerinde İkdâm başmuharriri Cevdet Bey gençlerin terbiyesi ser namesiyle neşrettiği makalesinde Selb-i Ahmer (Kızılhaç) teşebbüsünün memleketler için çok ehemmiyetli bir iş olduğu terbiye hususunda ne yapacağını bilemeyecek bir halde olduğumuzu terbiyemizin buhran içinde yüzdüğünü, muharibe-î umûmîyeden sonra bütün milletleri düşündüren ahlaki sarsıntılara karşı Kızılhaç teşebbüsüne Hilal-i Ahmer merkezinde şimdiden hazırlanmak suretiyle iştirak etmesini temenni ediyor. Son zamanlarda memleketimizin irfan müesseselerinde adeta anarşiyi azdıran bir tarzda görülen tezebzüb İkdâm sermuharririnin feryat ve temennisine hak vermektedir. Mesele pek ziyade ehemmiyetlidir. Terbiye hocalarımız tebaiyet-i ruhiye mütehassıslarımız toplanmalı, ictimâî dertlerimizi münakaşa etmelidirler.

Grib Tevessü Ediyor: Geçen nüshamızda grib salgını başladığını yazmıştık. Anadolu'nun birçok şehirlerinden aldığımız mektuplarda salgının şiddetle hükme ferman olduğunu bildiriyor. Bu hususta da ahalimizin lakaydisi grib salgının tevsi'ne sebep oluyor. Gribli olanların yanına gitmemek, ağzı, burnu temiz tutmak biraz kırgınlık hissi eder etmez istirahat etmek terlemek, kalabalık yerlere sokulmamak başlıca korunma tedbirleridir. Halkımız ne vakit bulaşıcı hastalıklardan sakınmayı öğrenirse memleketimizde emraz-ı sarîden halâs bulunur.

(2) Gârip Ahlâkî Neşriyatı Hakkında: Mahali ahlak neşriyat hakkında şedid tatkiyat icrası için maddi umûmîlere adliye vekaletin tebligatta bulunduğu 7 Şubat tarihli yevmi refikamızda Ankara telgraf olarak okuduk. Hükümetimiz ikba vazifesini icra ederken asıl iş aile reisi olan babalara tevci ediyor. Veliler henüz ben-i tekmil etmiş masum yavrularına verdikleri harçlıkları nereye sarf ettiklerini sormalıdırlar. Avrupa'da ancak fahişe evlerine giren çıplak resimli açık yazılı gazeteler bizde en namuslu ailelerimizin harim-i ismetine kadar sokuluyor. Yazık ve günah!... **(RESİM: İçki insanı ne hale getirir? Altmış yaşında içki yüzünden yerlerde sürünen, tamirhaneye girip çıkan bir ihtiyar sedye içerisinde naklediliyorken)**

Esrar Kabaklarının Encâmı: Bu serlevhalı karagöz refikamız Edirne'de ticarethane ve mağa'zâlar yerine boyuna meyhane ve birahane açıldığından şikâyet eden Edirne Gazetesinin benden bahsettikten sonra Adana kahvelerine alenen esrar içildiğinin her kahvede marpuçları ağızdan ağıza geçen esrar kapaklarının bulunduğundan

(3) şikâyet edildiğini bu gidişin doğru olmadığı gözümüzü açmak lazım geldiğini yazıyor. Nasıl içiyor ve nasıl eğleniyoruz diye tabancalı saldırmalı meyhane hayatımızı tasvir eden bir resimle de kafaların dikkat-i nazarını celp ediyor.

Mebuslarımız ve İçki Düşmanlığı: Mecliste bütçe müzakeresi esnasında Karesi Mebusu Vehbi Bey men-i müskirat kanununun ilgasıyla ümit edilen varidatın tahkik ettiğini ileri sürerek şu tarzda beyanda bulunmuştur: “Birde müskirat kanunumuz var. Alenen müskirat isti'mâli memnu. Bu memnu gelmesi zaidir. (Handeler) Alenen müskirat isti'mâl edenlerden de yüz liradan beş yüz liraya kadar cezayı nakdi alınacaktır. Bu kayd-ı tabîi herkese namelidir. (Handeler) Sabık baş vekil bu kanun ile beş milyon lira alınacağını, beş milyon kere söyledi ve bu para ile de şimendüfer yapacak. Yani sarhoşlar şimendüfer yapacaktı. (Handeler) yine tatbik edilmekte İstanbul'da yevmi sarhoşluk yüzünden en aşağı

(2-5. VARAK)

Cild:1 Numara:2**Hilâl-i Ahdar****Sahife:14**

iki katil vakası oluyor... 7 genç ölmüştür. Hapishaneye girenler de başka. Sonra da takdir-i nüfus ediyoruz. Dahiliye vekiline sorarım: “Men-i müskirat kanununun hâkim olduğu zamanlardaki vukuatla şimdiki miktar arasındaki nispet nedir? Memlekete 40 milyon nüfus lazımdır. Lakırdı değil. Hayaliyle sermest olmak lazım değil. Men’i müskirat kanunun şiddetle tatbikine taraftarım. Şuradaki körfezin önünde gece yarısı katar katar sarhoşlar nağra atarak geçiyorlar. Bütün mahalle uyanıyor da polis bir şey demiyor. Böyle kanun mu tatbik edilir? Gözümüzün önünde kanunu tatbik etmeyenlerin gözlerini patlatmalı. Fatih Bey Efendi’den yegâne ricamız kanunu hâkim kılmaktır.” Mebuslarımızın içki aleyhindeki beyanlarını derin bir hissi minnet ve şükranla karşılıyoruz. Geçenlerde de Kastamonu mebusu Halid ve Rize mebusu Ekrem Beylerin içki mazaratı tehdid ve tenkisi için takrir vermiş. Mecliste kahir bir ekseriyetle rakının men’i karara almıştı maalesef bu kararın henüz tatbik edilmediğini görmekle müteessiriz. Haydar Rüştü ve Yusuf Beylerin ta’kid takrirleri baş vekaletle havale edildiği halde ondan da bir netice çıkmadı. Muhterem hükümeti cumhuriyetimizin içki aleyhinde verecekleri şiddetli kararlara bütün memleketi efkârı umûmîyesi iştihakla muntazırdır.

İçkilere zehirli maddeler karıştırılması: Umum, Beyoğlu, Galata, İstanbul bar ve lokantaların satılan rakı, şarap, konyak, vesair müskiratın muhteviyatında göztaşı, kireç suyu, anebdol gibi mevad-ı mezra bulunduğu ve şarapların ise sanayide muzır ve zehirli ispirotolarla manda ve sığır kanıyla telvîn edilerek yapıldığı anlaşıldı.

(2) Amerika’nın bir sahil muhafızı (12000) sandık içki nakletmekte bulunan İngiltere’nin vapurunu tevkif ve mürettebatı esir etmiştir.

Celâleddin Feyyaz Bey’in Lâhiyası: Hilâl-i Ahdar heyet-i merkeziyesinden dava vekili Celaleddin Feyyaz Bey men’i müskirat kanununun ilgasından sonra külün ictimâî bünyemizde yaptığı vâsi’ tahribatı bâis olduğu maddi zararları tespit ederek kıymettar bir lâhiya hazırlamıştır. Haccimizin müsadessizliği dolayısıyla sütunlarımıza maalesef geçiremediğimiz bu lâhiyada Celal Bey men’i müskirat kanununun devlet ve hükümet esasıyla tevsi olduğunu adale-i kanuniye ile izah etmekte ve bu da mezkûre-i esnasında men’i müskirat kanununun iadesi talep edilmektedir. Tab’ ve taksir edilerek lâhiya mebusu kirama gönderilmiştir.

İçkisiz Ziyafet: Hilâl-i Ahdar fikri resmi ziyafetlerimize de girmekle başladı. 14 Şubat Pazar akşamı Tokatlıyan'da Türk Tıp Cemiyeti tarafından verilen ziyafet ve müsamerede içki kullanılmadığına şahit olduk. Ziyafetlerde alkolü sıhhat vasıtası iddia edenlere canlı bir cevap teşkil eder.

İntihar Salgını: İntihar vukuatının son zamanlarda korkunç raddeye geldiği malumdur. Bimarhaneler sertabibi muallim Mazhar Osman Bey

(3) bu hususta yevmi gazetelere izahat-ı atiye-ye vermiştir: “İntihar daima cinnet değildir! Çocuklarının asarı metrukeleri son nefeslerinde namu’ş-şuur olduklarını gösteriyor. İntihar akıllının da yarım akıllının da mecnunun da bir sevk-i ıztırârîsidir. Gayri kabili şifa bir hasta nakle malûl olduğuna kanaat tamah getirmiş ızdıraplarını bile tahkikten tıbbın aciz olduğunu görmüş bir hasta intihar ederse tıbb-i gayrimakul sayılmaz. Keza dağ başında çoluğuyla çocuğuyla eşkıyanın tasallutuna maruz kalmış bir ailenin intiharda cinnetten ziyade kahramanlık ad olur. Bazıları mecnundur. Her din intiharı mezmûm günahı kebâirden telakki etmiştir. Bazı zamanlar garip gibi intiharlar salgın halinde görülür. İradesi zayıf sinirli adamlar arasında bu salgın hükmü ferma olur. Yarım akıllılar ufak sebepten müteessir olurlar. Bazıları mükerreren intihara teşebbüs ederler. Fakr-u zarurette intiharda rol oynar. Tarihte meşhur salgınların birinde Napolyon askerini ve vatanperverliğe davet ederek intihar salgınının önünün almıştır.” Üstadın bu izahatını okuyunca kendilerine müracaat ettik. Yevmi refikamız kızacaklar ama biz baklayı ağzımızdan çıkaralım. Gazetelerin allandırıp, pullandırıp münteharların resimlerini basmaları intihar salgınında en mühim rolü oynamakta olduğunu da medrese-i muhterem ilave ederler. Hakikaten bu pek mühim nokta üzerinde meslektaşlarımızın nazar-ı dikkatlerini celp deriz. İntihar hikayelerini biraz kısaltıp ilk sahifeden vukuatı adi-ye meyanına sokarlarsa cidden ictimâî heyetimizde salgının önünü almaya yardım etmiş olurlar.

Cild:1 Numara:2

Hilâl-i Ahdar

Sahife:15

Hilâl-i Ahdar Takvimi:

4 Şubat: Sarhoşluk yüzünden Kurbağlıdere de sakin İbrahim ile Jandarma Mustafa isminde 2 şahıs Âdem isminde birini bıçakla tehlikeli surette kaburgasından yaralamışlardır. Bu üç arkadaş İbrahim'in evinde ziftlenmişler hora tepmişler, sonra sokağa çıkmışlar, sokakta münazaaya başlamışlar. İbrahim ile Jandarma Mustafa Âdem'i dövmeğe başlamışlar. Âdem bunlara büyücek bir kaya fırlatmış. Bundan muğber olan iki sarhoş Âdem'i karnından ve iki

mahallinden yaralamıştır. Evlerden işitilen vakıa polise ihbar edilmiş. Mecruh Haydar Paşa Hastanesine nakil olmuştur.

Dört sarhoş Aksaray'da turşucu Ekrem'in dükkanına gelerek tabanca ve bıçakla tehdit suretiyle para ve rakı istemişler. Sabıkalı güruhundan Kamış İbrahim, Hakkı Reis, katil Alâaddin ve bir bahriye neferinden mürekkeb olan bu baskıncılar gündüzden sarhoş olmuşlar ve paraları kalmayınca etrafı haraca kesmeye başlayarak turşucunun dükkanına dalmışlardır. Sarhoşların dükkânı aradıkları esnada Ekrem sıvışarak zabıtaya haber vermiş ise de gelinceye kadar dükkanını tamamen soyan merhumlar savuşmuşlardır.

Kalyoncu kolluğunda Kömürcü Sokağında bir hanenin kapısı gece saat ikide çalınmış ve ev sahibi de yalnızmış. Birdenbire uykudan uyanan sahabe-hane aşağıya inip kapıyı açmış. Sarhoş bir şahsın içeriye girmek istediğini görünce feryadı başlamış. Mütecaviz kaçmış. Bu sürede devriye polisleri peşine takılmış olduğundan oralarındaki hanelerin birisinin kapısına gizlenmiş. Polisler geçerken ansızın üzerlerine hücum etmişse de boğuşma esnasında memurun tetikte bulunan tabancası atmış olarak merhum bacağından mecruh olmuştur. Yetişen diğer polislerle eczaneye götürülen mecruhun üzerinde zabıt elbisesi ve serpuşu varmış. Ladel tahkik emri bir neferi olduğu ve hizmette bulunan istihkam mülazımlarından Meri Efendinin elbisesini giydiği tezâhür etmiştir.

8 Şubat: Adana'nın Kadıköyü'nde, Cuma Ali namında genç bir oyuncu düğünlerde oyun oynar herkesi eğlendirmiş. O köyde kanun-i san-i nihayetinde vuku bulan bir düğünde ağası İsmail içip sarhoş olduktan sonra Cuma Ali'yi çağırılmış. Fakat çocuk hasta olduğundan gelememiş. Ertesi sabah davetine icabet etmediğinden dolayı hiddetlenen İsmail Ağa tabancasıyla uşağını katletmiş ve kendisi de sırra kadim basmıştır.

(2) 9 Şubat: Bayezid polis merkezinde sarhoş olarak tevkif edildiği zaman hunnâk-ı sadareten vefat Kabzımal Hüseyin arkadaşlarından Aksaraylı Burhaneddin ile Ali Haydar ve birkaç diğer arkadaşları bir arabaya binmişler. Kafaları tütsüledikten sonra Bayezid'in merkezine gelerek "Var mı bize yan bakan?" diye nağra atmağa silah çekmeye başlamışlardır. Güya arkadaşlarının intikamını almak isteyen serseriler işi hükümetin haysiyetini kesbedecek kadar ilerletince polis tarafından otomobilleri tevkif edilmiş haklarında takibat-ı kanuniye ye tevessül olunmuştur. Kendilerini bilemeyecek derecede sarhoş olan bu adamlar üzerinde müteaddid esliha saldırımları zuhur etmiştir.

Akşam gazetesi sütunda ‘‘Allah akıllar versin!’’ Ser levhasıyla: Lohusalarda şerbet kaynatılmasını men-i israfat kanunuyla memnu’ addeden meclisi umûmî velayetten pek haklı olarak her tarafla verilen ziyafetler, balolarda içilen şampanyalar ve bunlar için verilen avuç avuç liralara israf olup olmadığını soruyor.

Çapadan tramvaya binerek Bayezid’e gelmekte olan Mehmet Nurettin Efendi ile zevcesi Emine Hanım tramvay içinde iki sarhoşun tecavüzüne maruz kalmış. Sarhoşlar Emine bu gece behemehal kendileriyle birlikte gitmesini teklif etmişler. Bu yüzden Mehmet Nurettin Efendi ile aralarında kavga çıkmış ve hamile olan Emine Hanım da korkarak bir baygınlık geçirmiş. Aradan yirmi gün geçtikten sonra Mehmet Nurettin Efendi o gece korkudan zevcesinin çocuk düşürdüğünü polis müdürüne ihbar etmiş.

Gece saat ikide Hüsnü ve komisyoncu Emin Efendiler bir meyhanede içtikten sonra Rus pastanesine giderek oturdukları müddetçe durmadan pasta yemişler. Sarhoşlar yedikleri pastaların parasını vermemek istediklerinden garsonla aralarında münazaa çıkmış ve bilahare arbeye de münce olmuş. Meseleden haberdar olan Taksim Polis Merkezi memurları sarhoşları karakola götürmek istemişlerse de mukavemete maruz kalmışlar. Nihayet bin müşkilat ile sevk edilmişlerse de karakolda nağra atmışlar ve bütün cam ve çerçeveleri kırarak tahtaları sökmüşlerdir.

(3) Feri Köyü’nde bakkal Nuri arkadaşları Rıza ve Hüseyin ile meyhanede kafayı tütsüleyerek yola düzelmişler ve nağralarla bağır çağır yürümeye başlamışlardır. Pangaltı’ya doğru ilerlerken Pangaltı merkezi devriye polisleri tarafından çevrilmek istenmiştir. Karakola sevk edilirlerken sarhoşlar birdenbire polislerin üzerine hücum edip dövmek istemişlerse de memurlar bu azgın sarhoşları karakola götürmeye muvafık olmuşlardır. Karakola girer girmez bed-mestler memurların üzerine hücum etmişler ve merkezin telefon ve pencerelerini kırıp yıkmışlardır.

Feri Köyü’nde bakkal Yorgi’nin dükkanından rakı alan Şevket Yorgi ile aralarında çıkan bir münazaa neticesinde merkumu cerh itmiş ve derdest olunmuştur.

Eminönü polislerinden Tevfik Efendi mezuniyetinden istifade ederek sivili giymiş ve Eminönü meyhanelerinde iyice kafayı tütsüleyerek Samatya tramvayına binmiştir. Tramvayla kendini bilmez derecede uyuduktan sonra Samatya mevkiinde tramvaydan inmiş ve tabancasını çekerek sağa sola gelişigüzel ateş talimine başlamıştır. Çıkan kurşunlardan biri Tramvay Caddesi’nde bir evin camını delerek pencere önünde oturan kırk yaşında Espina

isminde bir kadının yaralanmasına sebebiyet vermiştir. Kadının feryadıyla silah seslerine zabıta yetişmiştir. Tevfik Efendi'ye elinde silahıyla derdest etmiştir. Kadının yarası ağır olduğundan hastaneye yatırılmıştır.

Galata'da Bahriye Lokantada işletmekte olan makinist Ali Galip Löstromo Hüsnü ile kavga etmiş ve derhal tabancasını çekerek Hüsnü'yü sağ yanağından vurmuştur. Hüsnü Senjörj Hastanesine götürülmüş cârih yakalanmıştır.

Samatya'da sakin diş tabibi Kirkor Efendi Galata'da zil zurna sarhoş olarak gitmekte iken memurin zabıta tarafından derdest edilmiştir.

Rizeli aşçı Ali Baba meşhur sarhoşlardandır. Geçen gün zil zurna olduğu halde Muaveneci Mehmet'i tokatlamaya başlamıştır. Mehmet sersemleyip yere yatmış. Kendisini kurtarmaya gelen sevkıyat-ı askeriye efradından Mustafa'da Ali Baba tarafından yaralanmıştır. Ali Baba tevkifhaneye gönderilmiştir.

(2-6. VARAK)

Cild:1 Numara: 2

Hilâl-i Ahdar

Sahife:16

14 Şubat: Cadde-i Kebir'de Tarokadro nam pastanede piyade mülâzımlarından elbise-i resmiyesiyle işlet eden bir zabıt, Çardaş marşı çalan orkestra şefinden Mustafa Kemal Paşa marşını çalmasını istemiş. Birkaç defa tekrar edilmesini talep edip arzusunu yerine getirdikten sonra mütemâdiyen çalmasını küfürle talep etmiş. Fazla tekrar edilemeyeceği bu gibi arzu ile yapılacağı kendisine anlatılınca arkadaşlarıyla birlikte küfrünü tasdik ederek tabancalarıyla hücum etmişlerdir.

Kâideli Havadisler: Paris Darülfünunun da talep fazlalığı 1923 senesine nispetle 1924'te Paris Darülfünunun da daha fazla talep devam etmiştir. 31 Temmuz 1923'te 21376 mevcudu olan üniversitenin 1924 senesi 31 Temmuz'daki mevcudu 22068'dir. Arada 692 talep farkı vardır. Bu 22068 talebenin 4971'i hekimlik, 903'te eczacılık tahsil etmekte olup tıp fakültesinden 410, eczacılıktan 41 kişi mekteb-i ikmal etmiştir. Tıp fakültesinde geçen seneleri nispetle Fransız talebe arasından bir tezâyüd ecnebi talebe arasından tenakus, eczacıda ise Fransız ve ecnebi talebede tezâyüd müşahede edilmektedir. Tıp fakültesinde 803 eczacıda 317 kadın talebe mevcuttur. Eski senelere nazaran kadın talebe artmaktadır. 1923 senesinde 33 kadın talebe fazla görüldüğünü tıptaki erkeklerin 4168, eczanelerin 586 talebeden ibaret olduğunu revonörolojik şûûn kısmında yazıyor.

(2) Ay ziyasının bazı deniz böcekleri üzerindeki meraklı te'sirâtı: Bazı gezilerde bilhassa Samua Adaları'nda teşrin aylarında sayılmaz derecede Panolu denilen küçük kurtların deniz sathını kapattıkları zaman Hintliler bayram yapar. Bu kurtları toplayarak meserret ve neşve ile yerler. Bu kurtlara Antil Adaları'yla cemâhir-i mütefekkihanın bazı sahillerinde de tesadüf edilmiştir. (fakâ) ve (lajand) nam alimlerin pazulu gibi deniz kurtlar üzerinde ziya-i kamerinin tesirâtı hakkındaki tetkikatlarını alemleri akademisine tebliğ etmişlerdir. Mayısın 20'sinden eylüle kadar tecrübelerini yapan bu müellifler mütemevvic kutlu bir fener sayesinde tenvir edilen mesafe-i bahirde milyonları mütecaviz deniz kurtlarının toplandığını müşahade ettiklerini, kurtların ziya muvâcehe'sinde bilhassa yumurtalama devresini takiben adeta raks ettiklerini görmüşlerdir. Umûmî tarzda ziya-yı kamerinin züyi el hayat üzerinde mühim ta'sirâtı olduğunu, henüz ta'sirâtın meyhaneyinîti anlaşılmadığını serdediyorlar.

Yeni Eserler: Akli hastalar, pratisyen etıbbâ ve talebe için bu nam altında baş muharririmiz tarafından bir eser yazılmıştır. Emrâz-ı akliyedeki son nazari'yeleri ihtivâ eden bu eseri kâri'lerimize tavsiye ediyoruz.

Gayr-i tıbbi aşıklar: Mütehassıs olmayan hekimlerle münîrlar için başmuharririmiz tarafından yazılan bu eser gençler ve çocuk velileri muhakkak okumalıdır. Tenasül kaderinin inkişafı ve tenâsül-ü dalâletlerinin envâî muhtevası terbiye-i etfâl nokta-i nazarında tetkik ve teşrih edilmiştir. Kâri'lerimize tavsiye ederiz.

Teşekkür: İntişarımızı tebrik İstanbul ve Anadolu'daki yevmi mevkut refiklerimiz samimi teşekkürlerimizi takdim ederiz.

(3) Kâri'lerimizin arzu ve temennileri: Üsküdar'da oturan bir karinemizden aldığımız bir mektubu aynen derç ediyoruz!

“Hilâl-i Ahdar Gazetesi müdürüne muhterem Müdür Bey. Aylardan beri biz Üsküdarlılar hastalarımızı yatıracak bir yere malik değiliz. Güya biz kendi yerlerine kâfi değilmişiz gibi sürüler haricinde aramaya giden tıbbiye hocalarından bûm-ı kıyamette davacıyız. Çünkü dünya yüzünde derdimizi dinlemek istemiyorlar, tımarhane bazı hastalarımızı muayene ediyorsa da yatırmıyor. Geçen de akrabamızdan su şirketi amillerinden kazalandı. Geceleyin Zeynep Kamil'e götürdük. Allah razı olsun genç bir doktor hastamıza acilen icap eden tedbiri yaptı. Bilahare Cerrahpaşa'ya getirildiği zaman hastanın içerisinden kan geldi. Şimdi beyefendi Allah için yazınız. Tıbbî hocaları insafa gelmeyecekler mi? Şayet onlar Üsküdar'a

tenezzül etmiyorlarsa belediye veya sıhhiye için bir cerrahi hastanesi açmayacak mı? Halimizi kime anlatalım? Hürmetler.” (İmza Mahfuzdur)

Hilâl-i Ahdar: Bu mektuba bir kelime ilave etmeksizin sıhhiye vekaletiyle şehremanetinin nazarı dikkatine vaz’ ediyoruz. Müdür mesulü: Fahreddin Kerim.

A’zâlar: (161-227)

(2-7. VARAK)

İyod ve pepiton Kazım: Memleketimizin müşâhir-i et-tıbbası tarafından mazhar-ı takdir olan “*iyod ve pepiton kazım*” temessülü sehîl, ıtrahı muntazam ve dahi iyottan katiyen *** Yirmi beş damlası bir gram iyot kaloringin tesirine muadil olup iyot isti’mâlini icap eden kâfi emrazda mürekkebat-ı iyodu saire tercihen isti’mâl olunur. Numune et-tıbbâ-î kiramın emirlerine daima amadedir. Mahal istihzarı: Bahçekapı’da Mehmet Kazım eczanesi.

Kiserna Maden Suyu: Memleketimizde tebe’an eden bu maden suyu Avrupa sularından daha faydalı ve şifalıdır. Gümrükler sebebiyle Avrupa suları pek pahalandığı ve tazesini bulmak güçlendiği için taze ve latif Kiserna suyu fevkalade rağbet kazanmıştır. Kibar sofralarda su, limonata, meşrubat yerine Kiserna suyu içmek moda olmuştur. Kiserna suyuyla en ağır yemekler çabuk hazım olur. Kum sancıları, romatizma ne nekroz ağrıları kalmaz. Yarım baş ağrıları ile şişmanlığın ve şeker hastalığının en iyi ilacıdır.

Fehim Sıhhiye Deposu ve Tıp Kütüphanesi: Avrupa’dan tıp kitapları ve alet-i tıbbiyeyi ihvan-ı şeraitle getirmek isteyenler doğrudan doğruya Cermen Hanında 15-16 numarada Fehim sıhhiye deposuna müracaat etmelidirler. Kendilerine her türlü teshilât ibraz ediliyor.

Evliyazade Nureddin: Devâir-i aliye müteahhidi bağçe kapı hamidiye terbiyesinde beş bol ağzında bilumum laboratuvar levâzımâtı icra-ı kimyevi alet ve edevat zücaciye, mikroskop, mikrotom, etüv, otoklav, santigram, miligram, 1/10 miligramlık hassas terazilerle (125) kiloya kadar âdem-i tartan otomatik aynalı teraziler, son sistem hakiki rekor şırıngalarıyla çelik, nikel, platin iğneler vaserman(?) teâmülü için kontrollü hemolizin ve kebede frenci hülasaları her cins serumlarla tüberkolin aşıları, müstesna lavanta losyon ve kolonya esansları daima piyasadan yüzde 10 noksanına depomuzda fûrûht olunur. Sipariş kabul ve sûratle irsali tekeffül olunur.

Tevfik Şitadlehülber: Merkez: İstanbul Katırcıoğlu Han, numara 40, telefon İstanbul 1381. Almanya’nın Layhiç, Lenç, Şimiç, Öhler, Lebruht gibi muhtelif meşhur fabrikalarının vekili

umûmîsi olan bu müessese, bilumum tesisatı fenniye fabrika tesisatını... İla ahir, deruhte eder. Ciddi fen adamlarından mürekkep olan bu müessese az zamanda çok rağbet kazanmıştır.

Yovdujon Halil: Memleketimizin muktedir eczacılarından İbrahim Halil Bey tarafından istihzar edilen olunan iş bu yovdupa(?) mürekkebin keşfi ve ayarlanmış mahlulü kâbil-i temsil suda münhal ve sabit buluştur. Damarları sertleşmiş, hekimler tarafından iyot tedavisi tavsiye edilmiş yaşlı hastalar Halil Bey'in yovdujunu almalıdırlar. İyot isti'malinde görülen mahzurlara bu müstahsilde tesadüf edilmez. İhtiyarlık yaşlarında görülen damar sertliği, nefes tıkanıklığı, şişkinliği halatında iyot papütonlu ilaçların faydası aşıkardır. Bilhassa damar çatlamasının önünü alır. İspenciyarı sahasında temiz ve muntazam ampulleriyle şöhretşiar olan İbrahim Halil Bey iyot müstahsilinde de muvafık olmuştur

Terikalsın: En kuvvetli, en fenni, en mükemmel mukavva. Uzviyette mevadd-ı külliye tevzi'î temin eden en emin çaredir. Reia *** neşvünema – çocukların diş çıkarırken en iyi bir ilaçtır. Tuzu ilaç halinde müstameldir. İçinde nasıl kullanılacağını gösteren tarifnamesi vardır.

Oksimentol (Pervidon): En iyi ağız mezad-ı taazzuvudur. Nezle mevsiminde herkese tavsiye olunur.

3. 3. Sayı 3

HİLÂL-İ AHDAR

Pazartesi 1341	Sıhhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete	2 Mart
Cild 1		Numara:3

MÜNDERİCÂT

(RESİM: Miskin hastalığına musâb bir genç. “Yüzünde kabarcıklar vardır.”)

İçki Kurbanları: İçki yüzünden anasını ve babasını katl ile haislere düşen bir gencin müellim hayatı. (Mazhar Osman.)

Matbuat ve İçki Mücadelesi

Hilâl-i Ahdar A’zâsı

Anadolu’da Hilâl-i Ahdar

Hilâl-i Ahdar Takvimi

Sıhhâtte Çocukların Bakımı: Çocuğun bedeni ve rûh-î terbiyesi nasıl olmalıdır? (Mazhar Osman.)

İçki Hürriyet Düşmanıdır: Hürriyet-i mutlaka bu kadar beşeriyeti başı boş değildir. *İctimâî hayatta nefsani arzulardan fedakârlık lazımdır. (Celâleddin Feyyaz.)

Sıhhî ve İctimâî Şuûn: Miskinler tekkesinin ilgâsı. *Sıhhî ve ictimâî filmler. *Bulgaristan’da içki mücadelesi. *Japonlar nasıl çalışıyor? *Bursa’da Hilâl-i Ahdar faaliyeti. *Beynelmilel teşkilat ve Hilâl-i Ahdar. *Maarif Vekaleti ve Hilâl-i Ahdar. *Rakı zincire bağlandı. *Fuhuş istatistiki. *Sıhhî Mevzu.

Hilâl-i Ahdar A'zâları**HİLAL-İ AHDAR**

Başmuharrir	On beş günde bir neşr olunur.	Müessis
Doktor Fahreddin Kerim	Sıhhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete.	Doktor Mazhar Osman
Cild:1	2 Mart 1341	Pazartesi
		Şaban 1343
		Numara: 3

Hekim Müşahedelerinden:

İçki Kurbanları: Evimin karşısında bir kulübede oturuyorlardı. Bir meydanın ortasında sahibinin lütfuyla birleştirdikleri bu kulübenin sakinleri pek mesut derlerdi. Toptan ev enkazı alır sonra okka ile satarlardı. Akşamları yolcular kapıda tahtaları bekleyen köpeğin havlamasına sebep olacak kadar yakından geçmezlerse içinde bir gramofonun oynak havalarını duyarlar yahut ızgara ile yılanbalığı veya köfte kokusundan bu kulübeciğin görüldüğü gibi fakir olmadığına hükmederlerdi. Ki bu evde Kamer Hanım namında kadıncağızla, ihtiyar kocası, iki gelini ve küçük oğluyla oturuyor. Büyük oğlu muharebede İngilizlere esir düşmüş. Mısır'da esir karargahlarında memleketine ve ailesine hasretgeş, suleha muntazırmiş. Kamer hanım büyük oğlu Hüsnü'yü pek severdi. Onun çalışkan ve namuslu bir genç gerek kendisine ve gerek onu babasına (bu ihtiyar hanımın ikinci kocası imiş) karşı pek şefkatli olduğunu söylerdi. Zarfın üstünü yazdırmak için bazı akşamlar yolu çevirir: “Ah, doktor bey Hüsnüme ölmeden kavuşacak mıyım, ne kadar özledim, yana yâre gönderiyorum.

(2) Kim bilir yavrum ne cefalı günler geçiriyor” diye dertleşirdi. Ben kendisini teselli ederdim. Harbin bitmek üzere olduğunu söylerdim. Bizim okumuşların ağzından çıkan bu teminat bi-çare valideye ümit verirdi. Hüsnü harpten dönse bana getirecek elimi öptürecek nasıl bir babayığit olduğunu bana da takdir ettirecekti. O gün geldi, Mısır esirleri avdete başladı. Fakir kulübe canlandı. Nihayet Hüsnünün sağ salim ailesine kavuştuğu müjdesi mahalleye yayıldı. Kamer Hanım iyi akıllı ve becerikli bir kadın olduğu için herkes onu seviyor, mukadderatıyla alakadar oluyordu. Kamer Hanım Hüsnü'ye kavuşunca komşuları unutmuştu. El öpmeye kimseye götürdüğü yoktu. Bir gün kulübesinin önünde mangalını yakarken rastladım. Keyfini ve oğlunu sordum. Kadıncağız birdenbire göz yaşlarıyla boşandı. “Ah, doktor bey, sormayınız. Gelen Hüsnü, giden oğlum Hüsnü değil. Oğlum bütün güzel husuleriyle Mısır'ın çöllerine gömülmüş. İngilizler onun yerine firavunların mayasından sade yüzü ona benzeyen birini göndermişler. Şefkat, muhabbet, insaniyet,

(3) hürmet hiçbir şey kalmamış... Eve geldiği yok... Geldiği gece kös kütük sarhoş... Eskiden içki nedir bilmezdi. Şimdi içkiye de esrara da alışmış. Zorla karısına da içtirmeye çalışıyor. ‘Anacığım’dan başka bir hitap işitmediğim oğlumdan en ağır hakaretleri görüyorum. Para... Para... her gün para diyerek başımın etini yiyor. İhtiyar babasının üzerine saldırıyor. Ağzımın tadı kaçtı, evladım bize felaket getirdi” diye kalbini döktü. Dondum, kaldım. İnşallah ıslah olur diye temenni de bulunarak ayrıldım. Mehtaplı bir gece idi. Acı acı feryatlar beni derin uykumdan uyandırdı. Polislerin koşmasından, “aman Allah’ım vuruldum” feryatlarından karşımızdaki kulübede bir cinayet olduğunu anladım. Bir kadın sesi acı acı kulaklara geliyordu: “Altı senedir yolunu beklediğim ciğerparem Hüsnüm beni vurdu, emzirdiğim süt helal olmasın... Sebebi hayatı olduğum evladım kıymadan beni bıçakladı. Beni kurtarmak isteyen ihtiyar babasını öldürdü, karısını da yaraladı.” Bir müddet sonra polisler sarhoş Hüsnü’yü yaralamışlar. Bir polis memurunu da yaralamıştı.

(3-3. VARAK)

Cild:1 Numara:3

Hilâl-i Ahdar

Sahife:18

O dakika bu içki ile kudurmuş. Ana katili, baba katili, kanun katili canavar komşularının hangisinin eline geçse linç ederlerdi. Ve ancak adalet böyle bir ceza ile teskin-i ataş(susuzluk) edebilirdi. Sağ kalanlardan öğrendik, o akşam yine sarhoş gelmiş. Anasına, babasına para diye musallat olmuş, karısının üzerindeki beş-on para eden şeyleri de almaya kalkmış, biraz mümanaat görünce kudurmuş bir halde anasına, babasına, karısına saldırmış. Kulübenin ikinci odasındaki küçük biraderi ile zevcesi kaçmakla canlarını kurtarabilmişler. Ertesi gün sarhoşluğu geçen vicdansız, kendini müdafaa çarelerini sunmaya başlamış. Güya zevcesini biraderinin koynunda gördüğünü veya içkiden öyle geldiğini için tehevüre geldiğini ve böyle bir vakıaya iğmâz-ı ayn eden baba ve anasını mütegalen öldürdüğünü söylemiş. Bir müddet sonra gazeteler bu katil evladın idama mahkûm olduğunu müjdeliyordu. İdam olunmadı, ihtimal ettiğimiz hükmü nakız etti. Herhalde ister hal ile ister cinnet ile olsun Hüsnü en melun bir katil olmuştu. Evvelki Hüsnü değil içkinin yarattığı Hüsnü... Sevgili kâri’lerim bu hikâyenin sıddıkîndan şüphe ediyorsanız hapishanede Kamer Hanım’ın oğlu Hüsnü’yü sorunuz ve sefilin ağzından mecrayı katli dinleyiniz. (Mazhar Osman)

Sıhhâtte Çocukların Bakımı: Çocuk bakımında hedefimiz çocuğun bedeni ve ruhi terbiyesidir. Her çocuk daha cenin halinde iken bedeniyenin de bir hususiyet taşır. Vazifemiz bu

(2) hususiyetler veya o saffeti terbiye ve inkişafı temin etmektir. O halde evvel çocukta görülen tezâhürât-ı hayatiye-yi müşahede ve öğretmek, ruhi teheyyüç kabiliyetlerini bilmek lazımdır. Bu noktaları ihyayı tetkik edersek çocuğun bedeni ve ruhi inkişafını temin ve bu inkişafıta vukua gelen hata ve noksanları izale hiç olmazsa azaltmış oluruz. Çocukları arzu edilen kalıba sokmak, istenildiği gibi terbiye etmek gayet kolaydır. Fakat bazı çetin çocuklarda vardır ki, bunlar daha doğuştan bir şahsiyet sahibidirler. İstenilen şekilde terbiyeleri meşgul olunduğu kadar muvaffakiyeti de o nispette tatlı olur.

İlk nısf-ı manadan sonra çocuklar memeden kesilince süt çocuğu devri geçmiş demektir. Bundan sonra süt çocuğunun mevcudiyetinde en büyük rol süt şişesi oynar ve sütle birebir diğer gıdalar, muhtelif ezmeler, bisküvi, et suları, sebzeler gelir. Nihayet dişleri çıktıktan sonra yumurta ve etlere süre gelir ve süt çocuğu küçük çocuk devresine girer. Sebzelere altıncı aydan sonra başlamak pek muvaffaktır. Zira bunlara çocuğun bedenlen fosfor gibi anasır madeniye giren çocuğu rahitten “kemik hastalığı” vakaya eder. Süt çocuğu devresinde yapılacak başlıca ihtimamlar gıdaî’dir, tagaddi meselesidir. Bu devreden sonra diğer bedeni faaliyetler başlar. Bilhassa çocuğun ruhunda süratli bir inkişafın alametleri görülür. Hali tıbbide inkişaf halinde bulunan bir çocuğun bedeni bakımı evvel emirde gıda ile başlar. Gıda, çocuğun devre-i inkişafına uygun bir şekilde olmalıdır. Sonra elbise meselesi gelir. Çocuğun tarz-ı hayatı mahiyeti odası,

(3) yatağı, istirahat ve hareketi, uyku müddeti nazarı dikkate alınarak muntazam bir şekle sokulmalıdır. Gözü, kulakları, el ve ayakları, dişler, tırnaklar, saçlar bedenlen her kesiminin nezafet veya kıymetini temin edecek muvaffak bir bakım temin edilmelidir. Vücut bakımı aynı zamanda ruhunda terbiyesidir. Misal yemek yeme usulleri, elbisenin intihâbı, yevmi hayatını muntazam bir surette taksimi ve nezafeti bedeniye birçok terbiye amellerine havidir. Bilhassa terbiyeyi ruhiye en ufak şeylerden en büyük ruhi teheyyüclere, mefkurelere varıncaya kadar birçok safhalar ihtiva eder ve çocuğun her an tahavvül eden şahsiyetine uygun düştükçe hedefe doğru gidilmiş olur. Çocukların şahsiyetlerinde görülen büyük farklardan dolayı terbiye-i mesailinde bizim arz edeceğimiz noktalar yalnız umûmî hatalardan ibarettir.

Hakikatte her çocuk başlı başına bir kitaptır. Çocukta bedeni inkişaf 8 yaşında kadar devam ettikten sonra bu seneden itibaren diğer bir terbiyeye başlamak iktiza eder ki, oda terbiyeyi tenâsülüdür. O halde elbiseler tarzı hayat, vücut bakımı, ruhi terbiye ve tenâsül-ı terbiyeyi ayrı ayrı zikredeceğiz.

Tagaddi: Çocuğun gıdası evvela menşei hayvani olan sütle başlar. Sonra nebati gıda ile tanışır. Nebati gıdalarda tuzlar ve sudan maada albüminler, yağlar, tatlı maddeler vardır. Tagaddiye mikyas kalori hesabıdır:

100 gram albümin maddeleri, 40 kalori / 100 gram şeker ve emsali maddeler, 410 kalori / 100 gram yağ, 930 kalori kuvvetindedir.

Cild:1 Numara:3

Hilâl-i Ahdar

Sahife:19

Yalnız gıda maddelerinin kalorisi hesap edilirse ağdıye biri, birinin yerine yerine kaim olursa da hayvani albümin maddeleri vücut için fevkalade mühim bazı maddeleri mesela proteid ihtiva edebiliyorlar. Nebati albümin maddelerinde yağlarda ve şekerlerde bu maddeler yoktur. Çocuğun kalori ihtiyacı temininde çocuğun sene-i nazarı itibara alınmaz. Sıklet hesap edilir. Çocuk büyüdükçe kalori ihtiyacı mütemadiyen azalır. 2-3 yaşlarında albümin, yağ ve su ihtiyacı azalmakta devam eder. Şekerlere ihtiyaç çoğalır. 5-7 yaşlarında albümin ve şekerlere ihtiyaç bi't tekrar çoğalır. Buna mukabil yağ ve su ihtiyacı azalır. 7 yaşından itibaren mevad-ı gıdâye ihtiyaç azalır. Bir yaşında bir çocuk tekallüdü nazaran 18 yaşında bir gencin aldığı miktardan dört misli fazla albümin, yağ ve suya muhtaçtır. Şeker ihtiyacı hemen mislidir. Muayyen bir senede çocuğun gıda ihtiyacını anlamak için evla ve zinde temin lazımdır. Misal 8 yaşında ve 24 kilo tekalladün de olan bir çocuk için yevmi gıda olmak üzere; 66 gram albümin, 38 gram yağ, 235 gram şeker, 1300 gram suya ihtiyaç vardır. Gıdanın miktarı kadar evsafı da mühimdir. Gıdanın evsafı iyi değilse bozuk ise bu vasıta ile uzviyete birçok mikroplar girer ve muhtelif hastalıklar hasıl olur. Misal çavdar mahmuzunu karışmış, ondan yapılan yemekler tasmîme sebep olur. Menşei meşkur sütlerle vücuda verem basilleri girer. Keza meşkur etlerle solucanların envaı tamamıyla bozuk etlerle birtakım simler vücuda girer, çoğu zehirler. (Mazhar Osman)

(2) İçki Hürriyet Düşmanıdır: Yed-i kudret ve tabiri diğerle kanun-u tabiat, kabiliyeti ictimâîye ve kabiliyeti tekâmüliye gibi iki mühim istidadı fitri ile insanları vücuda getirmiş ve işte bu istidadı fitri der ki; beşeriyeti, ağaç kovuklarından çıkıp hali içtimada yaşamaya sevk eylemiştir. Kabiliyeti ictimâîye-ye icap ettiren esbab yalnız münasebeti cinsiye değil bundan daha ziyade hissi şefkat tesanüt ve bundan mütevellit diğergamlığın, “*altrusime*” zuhuriyedir. Hissi şefkat beşeriyeti kıvrandıran felaketlerden müteessir olur ve erbabı ihtisası teavüne tergib eyler. Bu histen mahrum bulunan kimse hayatı ictimâîye-i beşeriye-ye nâfi bir uzuv değil bilakis muzır bir mahluk demektir. Hukuki esasiye ulemasının müttefikane kabul eylemiş oldukları tarifi vecihle ferdin hukuki hürriyeti ahiren hukuk hürriyetiyle mahduttur. Zaten

hayatı beşeriye de hürriyeti mutlakiyenin vücudunu kabul eylemek fevzâvi hareketleri terviç etmek kabiliyeti ictimâîye, fitratı mübeccelesine münâfidir. Şu hal de nazaran hürriyet-i mut'laka zihniyetinin menşei ve bu zihniyeti neşr ve teşmil eden avâmil ve müesseratı aramak lazım gelir. Vaziyeti ictimâîyenin ribatı imtizacını sebebi tesanüd-i 'evâmîr-i ilahiyeden maada- maddi olarak kavânîn ve nizamât mevzua müstekar ahlak ve adet müstahsene kürenin, hissi selim ve tahaffuz teşkil eder. Bir ferdi mütefekkeri şu kuyûd-ı mergûbenin haricine çıkaran o ferdin benliğine izale eden hatta mütekid ise mukaddesatını, namus telâkkîyatını bilen ayaklar altına aldırان iki sebebi müessir vardır ki, bunlardan birisi şehvet, diğeri ahvayı nefsanîye muharrik bulunan işrettir. Şurası kabulü inkâr değildir ki, fevzâvi hadisat hariç ez-kuyûd-i halatın ve bilumum cürüm ve cinayetin

(3) menşei ve amili ceraitin başı içkidir. Bugün garpte medeni memleketlerde dahi hürriyetin tarzı telakkisi iki şekil altında bulunur. Bu iki şekilden birisi “*La liberte*” denilen hürriyettir ki yukarıda zikrettiğimiz kuyûd-ı merkubeye merbut olan serbest harekettir. Diğeri ise “*Cynisme*” denilen hükema ve filosofi kadimenin tarif ve tevsî’ eylediği ibâhîye tarikine meyyal meslek hareketidir ki bilakayd ve şartı behimi bir serbestidir. Bu tarz telakkiyi garpta en serbest muhitlerin münevver aksamında nefretle karşılanmaktadır. Tarihlerde görüldüğü vecihle zaman ve zemin tebdil ettikçe bu meslek merdûdun tervicine çalışanlar eksik olmamış ise de hiçbir asırda hayatı ictimâîye beşerin şirazei mebruresine karşı kârgir tesir taht-ı lermad bir kıvılcım gibi saklanmış kalmıştır. Cehalet körüğüyle üflenen işret ve şehvet rüzgarının tesiriyle kıvılcımlar bazen işgal istidadı göstermiş ve meclup olanları yakmış ise de şiddetle başlayan bu cereyan havanın âdem devamı ve kitle-i münevverinin nefret ve mukavemeti sayesinde kendi kolu altında gizlenmeye mâhkum olmuş idi. Serbesti müskîrat yüzünden memleketimizde bugün o kıvılcımlar yine işgal etmiş bulunuyor. Mevcudiyet maliyeyi beşeriye bu içki belasından kurtaracak ve milleti inkırazdan, sirâyet-ş emrazdan vakıa edecek hevayı nefsanîyelerine hâkim davranış hakikat bin zevattan istidat ediyor. (Celalettin Feyyaz)

Matbuat ve İçki Mücadelesi: İçkiye ilanı harp serlevhasıyla Tevhidi Efkâr’da Dârüş-şifâ müdürü Ali Kâmil Bey pek kıymetli bir tettebbu neşretmiştir. Muharrir, muhterem

(3-4. VARAK)

Cild:1 Numara:3

Hilâl-i Ahdar

Sahife:20

makalesinde Hilâl-i Ahdar’ın semerdar mesaisinden gazetesinden bahsettikten sonra Türkiye’de içki memnû’iyeti kanununun kabulüne Amerika’dan daha müsait zaman olduğunu ictimâî bünyemiz için bir terakki ve tekamül değil bir tereddidi demek olan bu istihaleyi

vaktinde tevkif için bir taraftan hükümeti umûmînin nef-i namına hak velayeti isti'mâl etmeli bir taraftan da içki düşmanları içkiye karşı harp açarak elbirliğiyle taraf (Hilâl-i Ahdar) teşkilatını tavsiyeye çalışmalıdır diyor. Gazetemiz Ali Kâmil Beyefendiye kıymetli tevcihlerinden dolayı teşekkürü borç bilir.

Tevhidi Efkâr refikamız sarhoşluk memnû'iyeti serlevhasıyla zabıta tarafından sarhoşların ciddi surette takip olunması üzerine vukuatın azalmaya başladığını memnuniyetle kaydettikten sonra rakının kapalı şişelerde dahi satılmasına müsaade olunmaması meseleyi kestirme bir surette halledebilecek bir tariki tesviyedir. İçkiye karşı umûmî seferberlik ilan etmeliyiz serlevhalı bir makalesinde Tevhidi Efkâr şehrimize bunca felakete mal olan İstanbul'un en meşhur cennet ve cinayet menbaî balık pazarının meşhur daha doğrusu adı nam meyhaneleri diye bir resim koymuş. Balık pazarında şişelerle rakı içildiğini binaen aleyh imalatının büsbütün menedilmesini talep ediyor.

Anadolu'da Hilâl-i Ahdar

Sürmene Şubesi: Günden güne teşkilatını tavsiye eden Hilâl-i Ahdar'ın, Sürmene şehrinde de bir şubesi küşat edilmiş bir vechi ati, zevatı heyet-i merkeziye ittihâb edilmiştir.

(2) Reisi Fahriliğe belediye reisi Ali Rıza Bey, Riyasete mütekaid askeriyyeden Sabri, Reisi Saniliklere Kulaçzade Şevket, Kösezade İbrahim, zabıt kitabeliğine Ömer Ahmetzade Dursun, veznedarlığa belediye veznedarı Ömer, azalıklara Doktor Şükrü, dava vekili İbrahim, Kulaçzade Mustafa, Karabıçakzade Salih, MinelOsmanzade Ali Osman, Çakırzade Mehmet Zeki, Eczacı Murat, Çakıroğlu Salih, Sekmenoğlu Arif, Sekmenoğlu Ömer, Sekmenoğlu Mustafa, Kömürcüoğlu Ömer Ali, Karabıçakoğlu Celal beyler intihap eyleyerek faaliyete (RESİM: Hilâl-i Ahdar cemiyeti Bursa şubesi katibi umûmîsi Vasıf Necdet Bey) başlamışlardır. Gelecek nüshalarımızda Sürmene şubesine kaydolunan arkadaşlarımızın esamisini derç edeceğiz.

Denizli Şubesi: Yeşilay, Denizli muhitinde kutlu bir tarzda tulü etmiştir. Bu hususta Diş Tabibi Yüzbaşı Osman Bey'in mesaisini hürmetle zikredeceğiz. Bu müteşebbis genç Denizli'de Hilâl-i Ahdar şubesinin küşadı için içki düşmanlarını (Denizli) gazetesiyle davet ettikten sonra

(3) heyeti idare intihâbatı icra edilerek bir vechi ati zevatı heyet-i merkeziye intihap edilmiş derhal nizamnameler tabii ve tevzi edilerek faaliyete başlamıştır. Denizli şubesinin riyaseti fahriyesine Müftü Ahmet Hulusi Efendi, riyasete Şirvanizade Gıyaseddin Efendi, Riyaseti

Sanilere Hacı Mehmet Salih, Elbadili Halil Efendi, kitabete Baytar Ahmet Rıfat, veznedarlığa Hadmizade Tüccar Rasih, zabıt katipliklerine spor muallimi Hamit, muallim Ahmet İlhan beyler azalıklara maarif müdürü Talat, Kafkasyalı Nuri, Hisarlı İsmail İlyas, belediye doktoru Haydar, Doktor Ali Rıza, tüccar Saraçzade Ragıp, muallim Ali Ulvi, muallim Tahir, Müftüzade Kazım, Tavaslızade Mustafa, muallim Hacı Osman, katip Şevket, muallim Evliyazade Tevfik, belediye reisi Hacı Tevfik, dava vekili Seyit Bey intihap edilmişlerdir. Her iki şubemize muvaffakiyetler dileriz.

Diğer Şubeler: Bu iki şubeden maada birçok şehirlerden şube küşadı için müracaat vuku bulmuş ve kendilerine selâhiyet verilmiştir. Sırasıyla yeni arkadaşlarımızı selamlayacağız.

Sıhhi ve İctimâî Şuûn:

Miskinler Tekkesinin İlgâsı: Resimlerimiz arasında miskin (cüzam) hastalığına musâb bir gencin fotoğrafı kârî'lerimizin nazarı dikkatini hiç şüphesiz celbedecektir. Bu hastalık hakkında gelecek nüshalarımızda uzun malumat vereceğiz. Yalnız şu kadarlık işaret edelim ki: Bulaşık hastalıklardandır. Yakalanan hiçbir iş beceremez. Vücudun derisi üzerinde birtakım kabarcıklar çıkar. Günden güne letafet vechiyesini kaybeder. Rengi bozulur, vücutça zayıflar.

Cild:1 Numara: 3

Hilâl-i Ahdar

Sahife:21

Geçen seneye kadar bu hastalığa yakalananlar Karaca Ahmet'te bir tekkede dilencilikle hayat geçiriyor. Bakımsızlıktan berbat bir halde sürünüyorlardı. Hükümet miskinlerin acıklı halini düşünmüş, yeni açılan Reşadiye emrazı asabiye hastanesinde onlar için tamamıyla ayrı bir daire tahsis etmiştir. Miskinler o dairede tamamen müstakil etrafla temas etmeksizin yaşamaktadırlar. Bu suretle asr-ı dide tekke kapanmış cüzamlılarda fennin müşfik ocağına tevdi edilmiştir. Kendilerine şimdi muntazaman yemek, ilaç ve elbise verilmektedir. Binaenaleyh anavatanın neresinde bu hastalığa yakalanan varsa bulunmasına mâni olmak için yeni müesseseye sevk edilmelidirler.

Nasıl Çalışıyorlar: Evvelki sene büyük bir zelzele "Yokohama" şehrini harap etmiştir. Japonlar büyük bir azim ile on sekiz ay zarfında bu büyük şehri yeniden vücuda getirmişleridir. Zelzele de 73435 ev harap olmuştur. Şehirde 19800 bina kalmış, bugün yapılan binalarla beraber mevcut 90000'i geçmiş ve şehir evvelkinden daha kalabalık bir hale gelmiştir. İnsanların himmetlerinin dağ ve taşları bile sökeceğini gösteren bu misal bizim gibi baştan aşağı harabede oturanlar için ne kadar ibretamizdir.

Beynelmilel Teşkilat ve Hilâl-i Ahdar: Geçen nüshamızda dahiliye vekaletinden havale edilen tezkire üzerine Berlin’de beynelmilel salibi ahmer cemiyeti, Hilâl-i Ahdar’ın teşriki mesaiye amade olduğuna dair cevabname gönderildiğini yazmış idik. Bu defa teşkilatı mezkûreden gelen cevabı mektupta Hilâl-i Ahdar beynelmilel grubun bir uzvu olarak selamladıklarını bütün

(2) neşriyat ve kütüphanelerinden istifade edeceğimiz yazılmakta baş muharririmizde mezkûr beynelmilel teşkilatın Türkiye mümesilliğini teklif edilmektedir.

Maarif Vekaleti ve Hilâl-i Ahdar: Geçen ay içerisinde Hilâl-i Ahdar cemiyeti küülün gençlik aleminde yaptığı tahribat hakkında maarif vekaletine müracaat etmiş. Konferanslarla, neşriyat ile içki tehlikesine karşı cemiyetin maarif vekaletiyle beraber çalışmaya amade olduğu yazılmıştı. Hilâl-i Ahdar’ın temenniyatı maarif vekaleti nezdinde samimi bir hissi kabul görmüş, küül belasına karşı **(RESİM: Hilâl-i Ahdar heyeti merkeziyesinden Celalettin Feyyaz Bey)** maarifi umûmîye makinasının bütün teşhizatıyla mücadele edileceği maarif vekili beyefendi tarafından cevaben bildirilmiştir. Hilâl-i Ahdar cemiyeti diğer memleketlerde tatbik edilen mücadele yollarını bir rapor şeklinde vekalet arz ve iblağ edecektir.

Sıhhî ve İctimâî Filmler: Sinemalarımızın bazılarında memleket hesabına ictimâî bir uyanıklığa şahit oluyoruz. Bu cümleden olarak evvelki hafta beyefendi El-Ahmer sineması mebuslar, doktorlar, erkanı matbuat için Avrupa’dan getirilen bazı filmlerin provasını yapmıştır. Filmler muhtelif mevzuları ihtiva ediyordu.

(3) İlk perdede çocuk büyütme usulleri gösterildi. Bu hususta Hamit Osman Bey arkadaşımız hususi makaleler yazacağı için nakilden sarf-ı nazar ediyoruz. Billurlardaki gizli hayat, ekmek, tereyağı, süt imalı için Avrupa’da kullanılan makine usulleri de bizim memleketimizi alakadar etmez. Yalnız sütün taze ve sıhhî şeraitine haiz olup olmadığını doktorlar tarafından muayene edildikten sonra piyasaya çıkarıldığı bizde ise bu gibi işlerin ihmal edildiği düşünülürse o filmlerden de istifade etmiş oluyoruz. Keza ekmek yoğurmak büyük şehirlerde elektrik notuyla yapılan bu işler bizde kirli tırnaklı pis adamlar tarafından hatta yıkanmamış ayaklar vasıtasıyla yapıldığı nazar-ı itibara alınırsa bu filmlerden en ziyade şehremanetinin hissi intiba alınması icap eder. Filmin en istifâdeli kısmı sıhhî ve gayri sıhhî geçirilen günü tavsif eden parçalar idi. Müellif küçüğümüzden büyüğümüze kadar hepimizin hayatımızda derin bir intizamsızlık hakimdir. Filmin intizamsızlığı temsil eden kısmı tamamıyla bizim yeni hayatımızı tavsif ediyordu. Aynı hükmü vermeye tereddüt etmeyeceklerdir.

Evvel sıhhi yaşayan bir adamın hayatını tasvir edelim. Akşam muayene katında yatağa giriyor, yatak odası temiz sade geceleyin penceresi açık yatak örtüsü bastırarak derecede ağır değil. Böyle bir odada ve katında yatan adam sabah tam zamanında mütebessim bir çehre ile uyanıyor. Ailesi ile bol su ile duşunu yapıyor, dişlerini temizliyor. Bir neşe ile yavaş yavaş kahvaltısını yapıyor. Yuvasına samimi bir surette veda ederek yavaş yavaş işine gidiyor.

(3-5. VARAK)

Cild:1 Numara: 3

Hilâl-i Ahdar

Sahife:22

Herkesin vazifesi muin usûl dairesinde kendine ayrılan işi yapıyor. Öğle teneffüsünde yine evine gelip yemeğini yiyor, biraz istirahatten sonra tekrar iş binasına gelerek vazifesini ifa etmekten mütevellit bir istirahati vicdaniye içerisinde akşamleyin yuvasına dönüyor. Haftada bir sinemaya gidiyor, saat on bir olduğunda yine yatağına gidiyor. Kış ve yaz böyle pazarları dağlara, göllere koşuyor. Bahçelerde temiz hava alıyor. Bu tarzda hayatı emraz eden bir adam daima zindelik hissediyor, mesut bir aile hayatı geçiriyor.

Gelelim gayri sıhhi'lere... İctimâî sınıflara göre değişir. Bir kısmı geceleri ölçsüz derecede mütalaa ile geçinir. Bir kısmı da barlar veyahut kahvelerin müteaffin boğuk havalı, dumanlı salonlarında danslar içerisinde geçiriyor.

Fuhuş İstatistiki: Bir senede muayene edilen fahişeler miktarı hakkında Vakıf refikimiz emrazı zuhuriye muayenahanelerin istatistiğini neşrediyor. Bir sene içerisinde zabıta vesikamız olarak 999 kadın muayeneye sevk etmiş, bundan 392'si hastalıklı zuhur etmiştir. 1345 senesinde emrazı zuhuriye hastanesinde 306 frengili, 1664 bel soğukluğu ve buna mümasil hastalıklı kadın tedavi olunmuştur. Bunların 881'i Türk, 761'i Rum, 176'sı Ermeni, 138'i Musevi, 94'ü Rus, mütebakisi milel saireye mensuptur.

Rakı Zincire Bağlandı: Geçen nüshamızda Büyük Millet Meclisi tarafından alenen kadehle rakı isti'mâlinin ve sarhoşluğun men'i hakkında verilen kararın bir an evvel tatbik edilmesini

(2) Efkârı umûmînin sabırsızlıkla beklediğini yazmış idik. Memnuniyetle müşahade ediyoruz ki, hükümet halkı daha fazla bekletmeden cezri olarak işe başlamıştır. 24 Şubat Salı akşamı saat yediden itibaren polis müdürü tarafından verilen bir emir üzerine umum rakı satanlara ba'dema kat'a rakı verilmeyeceği tebliğ edilmiştir. Merkez memurları mıntukaları dahilindeki gazino, lokantalar vesair mahallere giderek vaziyeti izah etmişlerdir. Polis müdürü aynı zamanda müskîrat depolarındaki rakıları da sık sık kontrol ederek muzırlarını imha edeceğini her türlü (RESİM: Hilâl-i Ahdar merkeziyesinden Safiye Hüseyin Hanım) hileye

başvurarak rakı satmak teşebbüsünde bulunanları tecziye edeceğini bildirmiştir. Kastamonu mebusu muhteremi Halit Beyin verdiği tarihi takrir bu suretle mevki-i tatbiki konulurken hatıra olmak üzere dahiliye vekaleti tarafından tamamıyla vilayetlere gönderilen adliye encamını mazbatasını sütunlarımıza iftiharla naklediyoruz. Şimdilik yegâne temennimiz bu güzel ve mübarek kararın devamlı tarzda tatbiki ve alenen sarhoşluğa müracaat edenlerin tecziyesidir. Bu mazbata sureti bervech-i atiyedir: “Men-i müskîrat kanununun tadiline dair kanunun maddesinde

(3) ancak hükümetçe tayin edilen ve ayrıca hazineye ait beyana resmi vererek mezuniyet vesikası alan lokanta ve emsali mahallerde terkinde cezai miktarda ispiroto bulunup gayr-i müskîr olan bira, likör gibi muidin isti'mâli caizdir” ibaresini ihtiva eden son fıkrasından meşkûr bira ve likör gibi tabirin rakıya şamil olup olmadığını tefsir talebini muntazaman olarak Kastamonu mebusu Halit Bey tarafından bi'l-i'ta adliye ve kavânîn maliye encümenlerine havale buyrulan takrir, encümenimizce mütalaa ve tatkîk olundu. Mezkûr fikre, kanunda mezuniyet vesikası olan lokanta ve emsali mahallerde kaydı, cezayı miktarda ispiroto bulunup gayr-i müskîr olan likörün isti'mâli serahaten tecviz tabiriyle hükmü, mezkûr yer emsaline teşmil edilmişse de iş bu hüküm ki, mazarratı terkinde gayet az miktarda ispiroto bulunan ve müskîr olmayan mev'a da hasrolunmuştur. Binaenaleyh müskîr olmakla mütearife bulunan rakı da medarı hükmü gayrı mütehakkik olduğundan fıkra-i mezkûre hükmünün rakıya teşmil olunamayacağı âli tarik-el tefsir eylemiş olmakla keyfiyet heyet-i umûmîye arz olunur.

Başmuharririmiz Bursa'da: Mesleki bir iş için Bursa'ya giden başmuharririmiz Ora şubemizin hararetli faaliyetlerine şahit olmuştur. Gelecek hafta zarfında büyük bir müsamere ve içki aleyhinde mütehassıs zevat tarafından konferanslar verilecektir. Keza Bursa Şubesi Amerika'ya içki aleyhin de filmler sipariş etmiştir. Kadehle rakı fûrûhtunu ve aleni sarhoşluğun men-i hususunda Bursa valisi, jandarma kumandanı ve polis müdürü beyler şayan-ı şükran bir faaliyet ibraz etmektedirler. Gece yarısında bitap, yorgun evine dönerler.

Cild:1 Numara:3

Hilâl-i Ahdar

Sahife:23

Elbiselerini bile soyunmaksızın yatağa girerler. Bunların uykuları korkunç rüya ve kâbuslarla doludur. Sabahleyin vaktinde kalkmazlar, yatak odaları intizamsızdır. Kadın iseler temizlik usulünü bilmez yapaza ile biraz tozu oradan buraya nakletmeyi temizlik zannederler. Islak bezle tozu almayı düşünmezler. Sabah kahve altlarını acele yapar, işe geç gider, vazifesini muntazaman göremezler. Boş vakitlerinde bahçeye gidecekleri yerde masa başında likör içmekten, tavla, kâğıt oynamaktan zevk alırlar. Sinirli adamlar arsında zuhur eder, nesilleri

bozuktur. İşte film bu pek faydalı mukayeseyi dikkat-i nazarlarımıza vaaz etti. Almanlar cidden usûlperest adamlardır. Bugünkü terakkiyi ancak bu suretle gösterebilmişlerdir. Filmi yapan Almanya'nın "ÜVF" fabrikası memleket ve milletin esaslı seciyelerini yaşatmaktadır. Bizde de eski aileler arasında sinirli adamlara pek az tesadüf edilmesi bundan nâşîdir. Halbuki şimdi gece hayatı denilen sefahat âlemine gençlerimizin rağbet göstermeleri sinirliliği artırmaktadır. Şehremanetinin tiyatroların erken bitmesi hakkında verdiği karar münevverlerimiz tarafından alkış yerine tezyif gördü. "Bu defa artık yaz geldi. Günler uzadı. Biraz daha geç bitsin" teranesi tutturdular. Münevver adamlar için iş saatlerinde yaz ve kış tabiri yoktur. Gün daima yirmi dört saattir. Yaz gelmekle ne az çalışılır ne az uyku uyunur. Program yine aynı programdır. Akşam saat on birde yatıp yedide kalkan ve saat sekizde işine giden adam için değişen bir şey yoktur. Binaenaleyh gazeteci

(2) arkadaşlarımızı memleketin samimiyetle alakadar olan bu meselede insafa davet etmeyi mesleki bir borç telakki ediyoruz. Filmlerin pek mühim olan bir kısmında verem mücadelesi teşkilat ediyordu. Bu mühim olan kısmı gelecek nüshamızda naklederiz.

Bulgaristan'da İçki Mücadelesi: Varna kârî'lerimizden Eşref Bekir Bey'den aldığımız mektupta içki mücadelesi hakkında yapılan şiddetli bir pagandalardan uzun uzadıya bahsedildikten sonra şu satırlarla mektup hatime ediyor: "Bulgaristan'da içki aleyhinde genç talebe cemiyetinin beyannamesini tercüme ettirerek gönderiyorum. Bu hususta dahiliye ve sıhhiye vekaleti tarafından men'i müskîrat hakkında kamaraya verilmek üzere bir lâhiya hazırlanmış bu lâhiya da içkinin men'i hakkında Efkârı umûmîye ve ara-i milliye ye müracaat edilmek imza toplamak suretiyle içkinin hiç olmazsa tehdit edilmesi meyhanelerin azaltılması matlup olduğu söyleniyor. Hatta bazı

(3) köylerde kendi aralarında tatbik edildiği işitilmektedir. Ne yazık ne vebal ki, Müslüman memleketlerde böyle efkârı umûmîye ve milliye ye müracaat edilmesi lazım geldiği halde ma'at- teessüf..." talebe cemiyetinin beyannamesini aynen derç ediyoruz.

Beyanname: Bulgaristan halkına hitap! Bugün ki heyeti ictimâîye zer' edilen birçok fenalıklar vardır ki, bunlar arasında içki aheste fakat kat'i surette beşeriyeti maddi ve manevi sükût-u tâmm'e sürüklemektedir. **(RESİM: Başka memleketlerde kış çocuklar için eğlence mevsimidir. Bu suretle yetişen çocuklar sağlam bünyeli, çelik sinirli olur ve soğuktan müteessir olmazlar.)** Bu fenalıklardan şüphesiz en tehlikelisi en tahripkarı en umûmîleşeni içkidir. İçki! Kulübelerden saraylara kadar halk arasında gönüller bırakmış hissedilmeden gizlice beşeriyetin terkinin en büyük düşmanı suresine geçmiştir. Zira içki! Fikri selimi tahrip ve insanı deliliğe sevk eden gençliğe mahsus gayenin kuvveden fiile çıkmamasına sebep olur. İçki! İçkinin kuvvetini azaltır.

(3-6. VARAK)**Cild:1 Numara:3****Hilâl-i Ahdar****Sahife:24**

Çalışan elleri saf ve faydalı işten çıkarır. Bunları bayağılık, coşkunluk yapma alt eder. Fabrikalarda ameliyathanelerde ölümü ziyadeleştirir. İçki binlerce, yüzbinlerce aile yuvalarını dağıtır. Bir o kadar kadın ve çocukların rızkını alarak daha şahane yaşamak için meyhaneciye verir. İçki vücudu beşeriye tahrip etmesiyle insanları akıl azlığına, nüzule, sinir hastalıklarına, seciye düşkünlüğüne müptela eder. Böylelikle tımarhaneleri akılsızlara, hastaneleri bedbahtlara, şifahaneleri abdallara, mahpushaneleri mücrimlerle doldurur. Bütün dünyayı ise sefalet ve safahata sevk eder. İçki temiz bir emekle kazanılan paraları çalar. İçki insanın emek ve arazisini sattırır ve böylelikle insana bir mezarlık bile bırakmaz. İçki muhabbeti azaltır, nur-u irfanın düşmanıdır. Velhasıl içki umûmî fenalıkların kökü, kaynağıdır. Hayatı tehdit eder, azim ve sebatı mahvederek milletleri, umumu beşeriyeti tahrip eder. İşte bu acayip tehlike çok zaman tedbiri tecrübe edilmeden bütün kuvvetiyle tahribat yapmaktadır. Milletimiz artık ispirotolanmıştır. Böyle bir milletin istikbali yukarıda söylediğimiz gibi bütün tehlikelere maruzdur. Memleketimizde yirmi bin meyhane mevcut olup bunlar halkımızın sıhhatini halledâr etmektedir. Artık uhdemize düşen vazifemizi etmek zamanı gelmiş ve geçmiştir. Bu tahripkâr küle karşı mücadele için ayaklanınız! Alkol bizi defetmeden bizim onu defetmenin zamanıdır. Analar, babalar! Haklı olan bu arzumuzda bizlere yardım ediniz. Eğer evladınıza onları sükuttan kurtarınız.

(2) Mekteplerde muntazaman küle karşı tedrisatta bulunulmasını isteyiniz! Meyhanelerin kapanması için sesinizi işittiriniz. Sarhoşluğa karşı yapılan kanunların şiddetle tatbikini hükümetten isteyiniz. İspirtonun imal ve istihsalini tehdit ettiriniz. Yakın bir istikbalde onu müthiş zincirlerinden kurtaralım! Yaşasın hürriyet-i efkâr içki düşmanları. (Bulgaristan'ın tıbbî ittihadı)

Hilâl-i Ahdar Takvimi:

14 Şubat: Bıçaklı Sarhoş, Kasımpaşa'da Debbağ hane meydanında mukim bahriyeli Osman Aziz kendini bilmeyecek derecede içtikten sonra bıçak çıkararak etrafa tecavüze başlamış, polis tarafından derdest edilmiştir. Galata'da Kuyu içi sokağında polis devriyeleri yerde yatan bir adama rast gelmişler. Tahkikat neticesinde merhumun içip sızan Tatar Said namında bir zatın olduğu anlaşılmıştır.

20 Şubat: Evvelki gece sarhoşluk yüzünden kendi halinde bir adam olan Osman Bey, samimi arkadaşının Enver'in karısına saldırmasını saplamış, ertesi sabah kendine geldiği zaman "Ah efendim ben ne yaptım, bu rakının Allah belasını versin, beni bütün arkadaşlarım

bilirler. Gayet halis bir adamım. Fakat iki kadeh içince irademi kaybediyorum” diyerek tazallüm hal etmiştir.

22 Şubat: Fatih'te Hayri isminde biri meyhanede ziftlendikten sonra parası olmadığından meyhanecinin terfik (yoldaş) ettiği uşakla evine gelmiş, karısını meyhaneye olan borcunu vermesi için sıkıştırmaya silahını çıkarıp boşaltmaya başlamıştır. Bedbaht zevce pencereyi açarak kendisini aşağıya atmaya çalışırken kocasının elleri biçarenin saçlarına yapışmıştır. Hayri, yine para talebinde ısrar ederken bir taraftan da tabancasının kabzasıyla karısının muhtelif mahallerinden yaralamıştır.

23 Şubat: Üsküdar'da İhsaniye'de Çeşme sokağında rakı eğlenmesi yapan Osman, kafayı tütüledikten sonra umumhane sermayelerinden Hayriye'ye oynamasını teklif etmişse de Hayriye yorgunluğundan bahane ederek oynayamayacağını

(3) söyleyince hiddetlenerek çekmiş ve fahişeyi başından ağır surette yaramıştır.

-Üsküdar'da İhsaniye mahallesinde mukim İhsan, evvelki gece eğlence yapmak üzere Paris mahallesi sermayelerinden Emine'yi evine getirerek içki alemi yapmış, bir müddet sonra rakının verdiği hiddetle oyun oynamak istemiş, Emine'ye; “Vay sen istediğinde oynarsın da bana oynamazsın” diyerek sermayeyi başından yaratılmıştır.

-Evvelki gece saat yedide boşta gezer takımından Ermeni Soran, sarhoşlukla kahvede gürültü etmiş, polis tarafından yakalanmıştır.

-Fatih'te Şekerci Hanı'nda Osman'la Arap Cemil kendini bilmeyecek derecede sarhoşluk yapmış ve polisçe yakalanmıştır.

-Mercan'da Valide Hanı'nda Yüzbaşı İbrahim Efendi fevkalade sarhoş olarak berây-ı istirahat tramvay hattı üzerine yatmış ise de polis tarafından kaldırılmıştır.

26 Şubat: “Bu da rakının son ziyamı olsun” serlevhasıyla Vakıf refikamız, rakının yanlış, çok sakat bir tefsir, üzerine likör sınıfına dahil olalı pek çok arkadaşları katil ve pek çoklarını da maktul yaptığı mecruh ve malul kalanların hadsiz hesapsız olduğunu oğlu yazdıktan sonra evvelki gece hadden aşırı derecede sarhoş olmanın malum akıbeti olarak esrarengiz surette icra edilen Refik Efendi cinayetini naklediyor. Maktul Fırıncı Refik Efendi vaka gecesi saat sekizde Davut Paşa merkezi mürettebatından Neşet Efendinin daveti üzerine Sulu Manastırda Berber Ermeni Sipon ile Galata'da Selanik birahanesine gitmişlerdir. Orada diğer birkaç arkadaşı da içki masasına oturmuşlar. Saat dokuza kadar içtikten sonra dört sarhoş bir otomobile binerek Şişli Bulgar çarşısında Nuri'nin idarehanesindeki Avcılar meyhanesine gitmişler, saat on ikiye kadar içmişlerdir. Oradan sonra umumhanelere sarkıntılığa kalkışmışlar, hiçbir taraftan ruy-ı kabul görmeyince evlerine dönmüşler. Sabahleyin Refik'in

cesedi fırının kapısında bulunmuştur. Bu suretle Refik sarhoşluğun kurbanı olarak dünyadan göç etmiş ve arkadaşları da maznûnen taht-ı isticvaba alınmıştır.

-Evvelki gece saat on birde bahçıvan Behlül çok sarhoş bir halde Feriköy hamam kapısı önüne gelmiş, camları kırmaya başlamıştır.

Cild:1 Numara:3

Hilâl-i Ahdar

Sahife:25

Hilâl-i Ahdar A'zâları: (343-439)

(3) İtizar: Geçen nüshamızda Bursa Hilâl-i Ahdar şubesi heyeti merkeziye azasından İş bankası müdürü Saffet Beyin ismi hukuk, keza Fahrettin Kerim Beyim resmi altında Hilâl-i Ahdar denilecekken Hilâl-i Ahmer katib-i umûmîsi yazılmış olmakla tashih olunur.

Kâri'lerimize: Müdür ve başmuharririmizle görüşmek arzu edenlerin pazartesi ve cumadan maada saat ikiden sonra Meserret Oteli karşısında Gayret kütüphanesi vukuunda Hilâl-i Ahdar idarehanesine teşrifleri rica olunur. Gazetemize ait mektuplar, havaleler müdür namına gönderilmelidir.

Kitaplar ve Risaleler:

Sıhî Mevzu Rehberi: Pek kıymettar üstat sanatı doktor, ressam Hikmet Hamdi Beyefendi tarafından sıhî mevzuda mevcut hastalıkları halka anlatacak bir rehber yazılmış ve sıhî vekaleti tarafından tab' ve neşredilmiştir. Halk için faydalı bulduğumuz bu küçük eserden gelecek nüshalarımızda sırasıyla bahsedeceğiz. Şimdilik muhterem müdür Hikmet Hamdi ve muavini Halit beyleri tebrik ederiz.

Meslek: Mütchassıs kalemlerin idaresi ve eski Çorum mebusu Muhittin Beyin riyaseti altında intişar eden bu faydalı gazeteyi kâri'lerimize tavsiye ederiz.

Toprak: Çiftlik ve ticarete ait kaideli yazıları ihtiva eden bu kıymetli mecmuayı Anadolu kâri'lerimiz okumalıdır.

(3-7. VARAK)

İyod ve Pepiton Kazım: Memleketimizin müşahir-i et-tıbbası tarafından mazhar-ı takdir olan “*iyod ve pepiton kazım*” temessülü sehil, ıtrahı muntazam ve dahi iyottan katiyen *** Yirmi beş damlası bir gram iyot kaloring tesirine muadil olup iyot isti'mâlini icap eden kâfi emrazda mürekkebat-ı iyodu saire tercihen isti'mâl olunur. Numune et-tıbbâ-î kiramın emirlerine daima amadedir. Mahal istihzarı: Bahçekapı'da Mehmet Kazım eczanesi.

Kiserna Maden Suyu: Memleketimizde tebe'an eden bu maden suyu Avrupa sularından daha faydalı ve şifalıdır. Gümrükler sebebiyle Avrupa suları pek pahalandığı ve tazesini bulmak güçlendiği için taze ve latif Kiserna suyu fevkalade rağbet kazanmıştır. Kibar

sofralarda su, limonata, meşrubat yerine Kiserna suyu içmek moda olmuştur. Kiserna suyuyla en ağır yemekler çabuk hazım olur. Kum sancıları, romatizma ne nekroz ağrıları kalmaz. Yarım baş ağrıları ile şişmanlığın ve şeker hastalığının en iyi ilacıdır.

Fehim Sıhhî Deposu ve Tıp Kütüphanesi: Avrupa'dan tıp kitapları ve alet-i tibbiyeyi ihvan-ı şeraitle getirmek isteyenler doğrudan doğruya Cermen Hanında 15-16 numarada Fehim sıhhîye deposuna müracaat etmelidirler. Kendilerine her türlü teshilât ibraz ediliyor.

Evliyazade Nureddin: Devâir-i aliye müteahhidi bağçe kapı hamidiye terbiyesinde beş bol ağzında bilumum laboratuvar levâzımâtı icra-ı kimyevi alet ve edevat zücaciye, mikroskop, mikrotom, etüv, otoklav, santigram, miligram, 1/10 miligramlık hassas terazilerle (125) kiloya kadar âdem-i tartan otomatik aynalı teraziler, son sistem hakiki rekor şırıngalarıyla çelik, nikel, platin iğneler vaserman(?) teâmülü için kontrollü hemolizin ve kebede frenci hülasaları her cins serumlarla tüberkolin aşıları, müstesna lavanta losyon ve kolonya esansları daima piyasadan yüzde 10 noksanına depomuzda fûrûht olunur. Sipariş kabul ve sûratle irsali tekeffül olunur.

Yovdujon Halil: Memleketimizin muktedir eczacılarından İbrahim Halil Bey tarafından istihzar edilen olunan iş bu yovdupa(?) mürekkebin keşfi ve ayarlanmış mahlulü kâbil-i temsil suda münhal ve sabit buluştur. Damarları sertleşmiş, hekimler tarafından iyot tedavisi tavsiye edilmiş yaşlı hastalar Halil Bey'in yovdujunu almalıdırlar. İyot isti'malinde görülen mahzurlara bu müstahsilde tesadüf edilmez. İhtiyarlık yaşlarında görülen damar sertliği, nefes tıkanıklığı, şişkinliği halatında iyot papütonlu ilaçların faydası aşıkardır. Bilhassa damar çatlamasının önünü alır. İspenciyarı sahasında temiz ve muntazam ampulleriyle şöhetşiar olan İbrahim Halil Bey iyot müstahsilinde de muvafık olmuştur

Terikalsın: En kuvvetli, en fenni, en mükemmel mukavva. Uzviyette mevadd-ı külliye tevzi'i temin eden en emin çaredir. Reia *** neşvünema – çocukların diş çıkarırken en iyi bir ilaçtır. Tuzu ilaç halinde müstameldir. İçinde nasıl kullanılacağını gösteren tarifnamesi vardır.

Oksimentol (Pervidon): En iyi ağız mezad-ı taazzuvudur. Nezle mevsiminde herkese tavsiye olunur.

Tevfik Şitadlehülber: Merkez: İstanbul Katırcıoğlu Han, numara 40, telefon İstanbul 1381. Almanya'nın Layhiç, Lenç, Şimiç, Öhler, Lebruht gibi muhtelif meşhur fabrikalarının vekili umûmîsi olan bu müessese, bilumum tesisatı fenniye fabrika tesisatını... İla ahir, deruhte eder. Ciddi fen adamlarından mürekkep olan bu müessese az zamanda çok rağbet kazanmıştır.

3. 4. Sayı 4

HİLÂL-İ AHDAR

Pazartesi	Sıhî ve İctimai İçki Düşmanı Gazete	16 Mart 1341
Cild:1		Numara:4

MÜNDERİCAT

Aleni Rakı İsti'mâlinin Men'i: Rakının aleni istimâlinin men'i şayanı memnuniyeti neticeler verdi. *Zabıta vukuatının tenâkusu. *Meyhanecilerin düşündükleri yeni tuzaklar. (Fahreddin Kerim)

İçkinin Göze Tesiri: İçki ve göz hıfz-üs-sıhhası. *İçki gözde ne gibi tagayyürat yapar? *Hurafat-ı basariye. *Zillet, ruiyyet, görelilik. (Nuri Fehim)

Çocuğun Aklî Terbiyesi: Memleketimizde vefâyat-ı etfâlin ehemmiyeti. *Kıymettar selahiyettar tabiplerimizin bu husustaki mesaisi. *En son kabul edilen usûl-ı terbiye. (Cevat Nezhat)

Tıbbî Hikâye: Doktorun müşahit olduğu masallardan: Bir parmağın adedi. (M.C.)

Anadolu'da Hilâl-i Ahdar: Yenişehir, Muğla, İzmir şubelerinin resmi küşadı.

Sıhî ve İctimâî Şuûn: Bursa'da esrar. *İrz ve namus simsarlığı. *Siyah hücumu. *Himayeyi etfâl kongresi. *Ölüm şua-ı. *Sütlere su karıştırılıyor. *Bulgaristan'da sıtma müessesesi. *Sıtma mücadelesine doğru. *Sporcularımız birleştiler. *Verâset kanunları.

Sarhoşlar Ayılsın: Zabıtaya tecavüz eden sarhoşlar Ankara İstiklâl Mahkemesine sevk olunacaktır.

Hilâl-i Ahdar Takvimi: Rakının alenen istimâlinin men' edildikten sonra zabıta vukuatının bil-nisbe azalması. *İçki yüzünden vukua gelen şayanı teessüf haremeler. *Cinayetler.

Hilâl-i Ahdar A'zâları:

(4-2. VARAK)

Hilal-i Ahdar A'zâları: (440-552)**HİLÂL-İ AHDAR**

Başmuharrir	On beş günde bir neşr olunur.	Müessis
Doktor Fahreddin Kerim	Sıhhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete.	Doktor Mazhar Osman
Cild:1	16 Mart 1341	Pazartesi
		19 Şaban 1343
		Numara:4

Rakının Aleni İsti'mâlinin Men'i Şayan-ı Memnuniyet Verdi: Millet Meclisi'nin alkolün alenen satılmaması ve sarhoşların şiddetle tecziyesi hakkında verdiği mübeccel kararın hükümet-i cumhuriyemiz tarafından yüksek bir himmetle tatbik edilmeye başlanması ile memleket ufuklarında parlayan güneş hal ve istikbalimizi tenvir ederken milletin sinisini tahrip suretiyle keselerini doldurmak isteyen meyhanecileri de düşünce aldı. Onlar geçen defa olduğu gibi bu defa da müsamaha siyasetinin hâkim olacağını zannediyorlardı. Fakat aldandıklarını pek çabuk anladılar. Halkın sesini temsil edilen, arzularını nefsinde toplayan millet meclisi, onun azimkar ve metin icraları hanüman-ı ve namus düşmanı içkinin anavatanda gayeleri para kazanmaktan ibaret tufeyliler içindi. Bir kazanç mebaî olmasına tahammül edemezlerdi. Efkâr-ı umûmîye ve onun mümessili olan matbuat yekzeban olarak içki illeti habisine anavatanda cezri bir tarzda ihracını talep ederken millet vekilleri rakının biradan farkı olmadığına dair serdedilen hezeyanları dinleyemezlerdi. Hülâsa hak ve mantığın kutlu ve gür sesi ayyaşların sarsak ve ker'i naraları altında kaybolmazdı, olmadı.

(2) Bugün bir aya yakın oluyor. Memleket İstiklal Harbi senelerindeki huzur ve sükûnete bil-nisbe kavuşmuştur. Bundan hazine-i milli de istifade edecektir. Vazifelerini pek cüz'i maaş mukabilinde, hayalarını istihkar edercesine ifa eden zabıtamızın da kısmen yükü hafiflemiştir. Boş yatağı kalmayan bimarhane, hapishane, hastanelerimiz de bu nimetten müstefit olacaktır. Baharın letafetini, yazın güzelliğini ayyaşlar tarafından ihlal edilmeyecek. Zümrüdün ovalarımız, bed-mest naralarına pis kokulu rakı döküntülerine sahne olmayacak. Hele o meyhane namı verilen ahlâk ve fazilet katili mezbelelikler bir daha hortlayamayacak surette kapatılıyor. Artık bu vatanda Türk'ü zehirleyerek parasını dolandıran barbarlara hayat yok! Baştan aşağı maliyet ile süslenmesi en büyük emelimiz olan cumhuriyet tarihi bu karaları sahifelerine altın harflerle geçirecektir. Nesli müstakbel, kendilerini tereddiden kurtaran inkılâb-ı mübeşşir ve amillerini bugün ki içki düşmanlarını bir eizze gibi takdis edecektir. Bundan sonra zevceyi zevcesinden, evladı babasının aguş muhabbetinden

mahrum eden koltuk meyhaneciliği yok. Lambanın titrek ziyası altında kocularını bekleyen bütün kalbi merbutun ve aşkına rağmen gece yarısında efendisinden işittiği küfürler, yediği tekmeler altında ızdıraplı

(3) geceler geçiren analarımıza büyük bir hediye olamaz. Ayyaşın donuk kafasından çıkan zalim ateşleri en ziyade o biçareleri yakıyordu. Ümit ederiz ki, hakikatin bu pek bariz tecelliyatı karşısında cemiyetlerde likör istimâlini lazime-i medeniyet addederek hemşerilerimiz gittikleri yolun yanlışlığını idrak eder. Hilâl-i Ahdar'ın samimi propagandasına icabet ederler. Bütün içki düşmanlarına terettüp eden vazife el ele vererek zabitanın vazifesini teshil etmektir. Bazı kurnaz lokantacılar çeşit çeşit hileler düşünüyorlar. Haber aldığımıza göre bazılarında su bardağı içinde rakı satılmakta, eski koltuk meyhaneleri de yeniden koltuk şıracı ve turşucu dükkânı namı altında mülevves sanatlarını ihyaya çalışmaktadır. Zabıtamızın kanununu tatbik hususunda göstereceği himmet kendi menfaatinedir. Viski ve bira ile de sarhoş olmaya müsaade edilmemelidir. Sokaklarda huzur-ı ammeyi ihlal eden bir bed-mest kanunun pençesinden kendini kurtaramamalıdır. Anadolu ve İstanbul'da kararnamenin tatbikinden beri zabıta vukuatı pek aşikâr bir tarzda tenâkus etmiştir. Kısmı mahsusumuzda iktibas ettiğimiz neşriyat bu hakikati canlı olarak ispatlıyor. (Doktor Fahrettin Kerim.)

(4-3. VARAK)

Cild:1 Numara:4

Hilâl-i Ahdar

Sahife:26

İçkinin Göze Tesiri: Zehirlerin alası olanın vücud-ı insanide yaptığı mazarrat ve harabiyeden gözlerde kurtulamıyor. Bir ayyaşın yüzüne bakıldığı zaman ilk göze çarpan şey şüphe yok ki gayr-i tabii olan gözleridir. Hatta bu hal, zehri zıkkımlandıktan bir hayli zaman sonra da nazarı dikkati celb eder. Bir be-mestin süzgün ve yarı mefluç gözlerini mahmurluk devresindeki bir ayyaşında şiş kapaklarını ve kanlı çapaklı gözlerini anlamakta hiç kimse güçlük çekmez. Umûmiyetle içki, gözün her bir kısmına az çok icrayı tesir eder. Sarhoşların kapak şişmesi ve gözlerin kızarıp sulanma ve çapaklanması umûr-ı adiyedendir. Keza içki yüzünden gözde şaşılıklar ve bil-netice eşyayı çift görmek çok defa vakidir. Bebeklerin hal-i tabiiden fazla büyüüp küçülmelerine de tesadüf edilmiştir. Sarhoşların bilhassa (hezeyan-ı mürtaîş) denilen haddi zehirlenme esnasında gözlerine birçok gayr-ı tabii şeyler görünür. Mesela kimi duvarda örümcekler gezdiğini, kim yerde farelerin cirit oynadığını, bazıları da karşılarındaki insanları başka bir kalıbı kıyafete girdiklerini görürler. Hatta bir kısmı üzerlerinde böcekler geziyor zannıyla elleriyle üst başlarını temizler. Lisan-ı tıpta bu hallere biz (hurafat-ı basariye) diyoruz ki, hakikati halde içilen zehrin tesiriyle husule gelen

bir nev-i zilleti dalaleti rüyetten başka bir şey değildir. İçkinin gözde yaptığı en berbat mazarrat en sonraya saklanıyorum. Malumdur ki onu zehir gibi içki de en

(2) çok asaba savlet eder. Göz siniri, gözün fiil-i rüyetiyle alakadar ve nazik kısmıdır. İşte bu sinir içki yüzünden çok defa aleyhalanır insanı kör eder. Bu hastalık (küül-i iltihap asab-ı basari) en çok erkekler de ve bilhassa içkiyi uzun zaman kullananlarda (yani bezmi akşamcılarda) görülür. Başlangıçta hasta reviyetinin gittikçe azaldığını hisseder. Bilhassa ince işlerde ve okuma yazmada müşkilat çekmeye başlar. Ağrısı sızısı yoktur. Bu zamanda hastanın gözleri muayene edilirse hiçbir şey görülmez. Bir süre sonra kırmızı ve yeşil gibi renkleri de adam akıllı fark edilemez olur. Bu hal gitgide artar ve birkaç aydan bir iki seneye kadar tam körlükle nihayet bulur. Bu hastalığın şayan-ı dikkat olan ciheti biraz evvel dediğim gibi başlangıcında gözde muzır hiçbir şey tagayyüre rast gelinmemesidir. Buna sebep hastalığın göz sinirinin arkadaki görünmeyen kısmında başlamasıdır. Bununla beraber çok geçmeden iltihap öne (yani göze) doğru inerek kendini gösterir. İşte mütehassısın eline vasıl olamayan böyle birçok vakalar mebdain de teşhis edilemediği için hali üzere terkedilir ki bu durumda hastalar tabiatıyla er geç kör olur gider. Bu hastalığı tevkif veya kati surette iyi edecek hiçbir ilaç da yoktur. Yegâne çare hastalığı başlar başlamaz içkiyi tamamen terk etmelidir. Ancak bu suretle bir dereceye kadar iyi olmak ümidi vardır. Halbuki hastalıktan korunmak, hasta olup da tedavi olmaktan daha mühim ve daha

(3) doğru ve lüzumlu olduğu için insanı böyle nur-ı basardan mahrum eden bir hastalığa karşı korunmak ve sakınmak bir zaruret halini alır. Bu ise ancak ve ancak vücudumuza içki gibi zehrin ve katil maddeleri sokmamakla olur. (3 Mart 1341- Göz Tabibi Doktor Nuri Fehmi.)

Çocukta Akıl Hıfz-üs-sıhhası: Memleketimizde vefâyat-ı etfâlin ehemmiyetli bir derecede olduğu son zamanlarda nazarı dikkati celp etmeye başladı. Kıymettar ve salahiyyettar tabiplerimiz bu hususta konferanslar ve makaleler neşriyle meselenin ehemmiyetini alakadar makamın nazar-ı ıttılana vaz' ettiler. Bu ilmi cereyanlar bit-tıbbiye idari hareketleri davet edilecek ve bil-netice çocuğun sıhhatinin teminine gayret ve bizi tedhiş eden vefat-ı etfâl rakamları halde azalacak fakat çocuğun melekât-ı zekâiyesinin hıfzıssıhhası hakkında acaba bir şey düşünüyor mu? Bostonlu Doktor Tom bakın ne diyor: “Tababat-ı ruhiyye vaki tababatte mühim bir mevkie işgal etmelidir. Mektepli çocuğun bademciklerine, boyuna, dişlerinin ve badı sıkletine ve sınıfında işgal eylediği mevkie nezaret etmekle iktifa etmemelidir. Çocuğun ne düşündüğünü ve ne hissettiğini öğrenmeye çalışalım.” Çocuğun terbiyesi, doğmasıyla başlar. Henüz doğan çocukta birçok ihtisasat mevcuttur. Ziya gözlerini kamaştırır. Kulakları sesleri ihtiza eder. Derece-i hararetin tahavvülatını çocuk

hisseder. A'zâsını hareket ettirdiği zaman adalatının tekallusâtı ve mafsallarının hareketi çocukta birçok ihtisasat tevhit eder.

(I-Bizde bunların ne dereceye kadar muntazaman icra edilip edilmediğini bilmiyorum.)

Cild:1 Numara:4	Hilâl-i Ahdar	Sahife:27

Ruhiyatçıların ekserisinin bugün kabulüne göre çocuk neşv-ü nema akıl ve ahlâkisi nokta-i nazarından altı veyahut yedi yaşına kadar olan zaman en mühimdir. Mektebin ve verâsetin çocuğun ahlâkiyatı üzerindeki tesiriyatının nispeten tali olduğu günden güne anlaşılmaktadır. Çocuğun ahlâkı üzerinde en ziyade faal olan ilk seneler zarfındaki muhabbetin tesiratıdır. Demek oluyor ki en mühim amil ailelerdedir. Zira bu yaşları çocuk tamamıyla aile muhitinde geçirir. Çocuğa iyi terbiye verebilmek için çocuk halet-i rûhiyesini iyi bilmek lazımdır. Çocuk kabil-i telkîndir. Daha doğrusu kabiliyet-i telkîniye çocukta derece-i kusvâdadır. Bunun için çocuğun dimağı mütemadi surette etrafındakilerin telkînatı ile meşbudur. Hiçbir tecrübe-i zatiyesi olmadığı için daima etrafındakilerin fikrini alır. Bununla beraber çok mağrurdur, çocuk kibirlidir. Bulunduğu mahalde nazar-ı dikkate celp etmek herkesi kendisiyle meşgul etmek ister. Binaenaleyh çocuğun bu halet-i rûhiyesi iyi bilinirse çocuğa istediğimiz veçh-i istikameti verebiliriz. Umûmiyetle zannettiğimizden pek küçük yaşlarda düşünmeye bunun için çocuğun suallerine makul cevaplar vermeli, hasılı çocuğu düşünmeye sevk etmelidir. Terbiye-i tenasüliye hususundaki muhtelif münakaşaya temas etmeden diyebiliriz ki; bugün en son müellifler, yaşı her ne olursa olsun açık bir tarzda çocuğa her şeyi anlatmaya muvaffak bulmaktadırlar. Ailelerin haremine kadar nüfuz ederek çocuk üzerinde icra-ı tesir oldukça müşküldür.

(2) Fakat hiç değilse mektep çağında çocuğun haleti rûhuyesini tetkik etmeyi bilelim. Akşamları güya müştehi “aperitif” namı verilen, hakikatte iştihayı kapatmaktan başka birçok mazarratları olan bir iki kadeh likörün mahmurluğu esnasında madere düşen çocuk herhalde mutavassıt bir kabiliyet-i bedeniye ve rûhiyeden çok aşağı olacaktır. Veladetini müteakip ilk altı veya yedi seneyi sarhoş muhitinde geçirecektir. Böyle bir çocuk mektebe geldiği zaman mektebin muhiti ile çocuk arasında anlaşılmazlık tahassül edecektir. Zira mektep programları mutavassıt kabiliyette çocuklara göre tanzim olmuştur. Melekât-i zekaiyeleri dün olan çocuklar takrirleri kitapları anlamayacak ve aynı zamanda çalışma kabiliyeti de noksan olduğu için vazifelerini de ihzar edemeyecektir. İşte bu gibi çocuklar, halet-i rûhiyeleri bilinemediği için tembel, haylaz vs. ehli nazarıyla bakılarak muhtelif tarzlarda tecziye edilecek bu gibi talebenin diğerleriyle aynı sınıfta bulunması katiyen tecviz olunmayacak ahvaldendir. Bunlar için herhalde sınıfı mahsuslar hiç değilse birkaç mektebin

çocukları bir araya getirilerek ayrıca bir mektep küşadı derc-i vecibedir. Müşahede ve tetkik ile anlaşılmıştır ki, tevakkuf neşvi nemay-ı aklı bütün melekât-ı zekaiyeyi her zaman hepsini aynı surette rahnedâr etmiyor. Ekseriyetle bazı melekelerin hal-i tabiide bazen ise hal-i tabiinden daha fazlası kudrette olduğu görülüyor. Misal en basit hesapları yapmaya muktedir olmayan bir çocuğu musikiye karşı fevkalade bir kabiliyeti oluyor. Veyahut el işlerine münhemik oluyor, iyi ayakkabı, elbise üretebiliyor. Artık bu çocuğa umûmî ders

(3) programı mucibince saatlerce misal tarih dersi anlatmakta mana var mıdır? Çünkü anlamıyor, anlayamıyor. İşte bunlara mütehasıs muallimlerin nezareti altında yetenekleri anlaşıldıktan sonra hayatta kendilerine vech-i istikamet gösterilse bugün beceriksiz, yeteneksiz, kabiliyetlerimiz, tembel, budala... vs. namı ile yad ettiğimiz şahsiyetler meydana çıkmaz fakat yerlerine basit düşünceli olmakla işgüzar şahsiyetler yetişebiliyor. (Doktor Cevat Nezhat)

Doktorun şahit olduğu masallardan:

Bir Parmağın Adaleti: Maznun tarafından katledildiği iddia olunan şahsın ecel mevcuduyla ne olduğunu cenaze üzerindeki bıçak yaralarının kendilerine iftira edebilmek için düşmanları tarafından ölü üzerinde yapılmış olması iktiza edeceğini ve cenazeyi muayene eden hükümet doktorunun müfterilerden para alarak vakıanın esiri cinayet olduğuna dair hilaf-ı hakikat rapor verdiğini iddia etmişti. Mahkûma kabrin yeniden açılarak ilk raporu veren Doktor Hayri Bey dahi, dahil olduğu halde diğer üç tabibinde iştirakiyle feth-i meyyit icrasına karar verildi. Bu karar kesbi dahilinde derin akisler uyandırdı. Ölen ve öldürdüğü iddia edilen şahıslar birer aşiret beyzadeleriydi. Her iki aşiret arasındaki husumeti nihayet böyle bir cinayetle de kızışlaştırmıştı. O zamana kadar iki tarafın yaptıkları hep yanlarına kalırken yeni gelen müddei umûmînin koskoca bir beyzadeyi caniyi tahammüdüyle tevkif etmiş. Aşiretleri olduğu kadar kasabaları da hayrete düşürmüştür. Bu hayretle pek çalışkan genç oldukları için sevilen müddei

(4-4.VARAK)

Cild:1 Numara:4	Hilâl-i Ahdar	Sahife:28
umûmî ile hükümet doktorunun nasıl olsa bu karşı geldikleri beyler yüzünden feci bir akıbetle uğrayacaklarını muhakkak görmekten mütevellit teessüflerde gizliydi. Müdde-i umûmî karar dairesinde heyeti teşkilat kabul etti ve ales-sabah obaya doğru hareket edildi. Maznun tarafından kendisine birçok paralar hediyeler vad edilmiş birçok tehditlerle işin icabına bakılmasını ihzar edilmiş olan müdde-i umûmîyi garip bir hissi kablelvuku sıkıyor, tazip		

gidiyor. Yolda at başı beraber gittikleri Doktor Hayri'den maznun tarafın iddialarını ne suretle hakikat biçimine sokabileceklerini intihaptan inticaya soruşturuyordu. Hayri teminat verdi: Hal-i hayatta ifa olunan yaralarla cenaze üzerinde açılan yaraların hususi evsafı vardı. Kabil-i taayyün ve tefrikatı müteveffadaki yaraların adedi, mevkii ise birinci raporda muharrerdir. İlk muayenede müdde-i umûmî hazırды. Gözleriyle cenazeyi ve yaraları görmüştü. Bu sayede meselenin halli pek basit olacaktır. Bu kısa mahkeme doktorun rüşvet aldığına dair maznun tarafından ikame olunacak şahitleri istimada karar verseydi yüzlerce şahit dinleyebileceklerdi. Böyle bir karar verilseydi doktor bizzat kendisi yeniden feth-i meyyit icrasını talep ederdi. Doktor Hayri'nin teminatı müdde-i umûmînin muhakematına tamamen tevafuk ediyorsa da içindeki sıkıntıyı bir türlü söyleyemiyordu. Nihayet obaya müdde-i umûmî ile doktorun evvelce de tanıdıkları maktulün kabri başına varıldı. Büyük bir kalabalık huzurunda mezar açıldı. Cenaze harice alındı.

(2) Cenaze aradan iki ay kadar geçtiği için tefessuh pek ilerlemiş olmasına rağmen anlaşılıyordu ki, şahıs aynı şahıs idi. Heyet-i sıhhiye cenaze gördüğü asar ile birinci raporda zikrolunan asarı tatbik etti. Bunlar da aynı idi, lakin... Lakin, bu yaralar hal-i dünyada değil ba'del vefat ika olunmuş cerihalarды. Hayri titriyordu. Feth-i meyyit neticesinde de cenazenin sebep-i vefatı olabilecek diğer bir hastalık bulundu. Hayri büsbütün şaşırdı. Kokudan ve manzaradan uzakta bulunan müdde-i umûmîye keyfiyet haber verilince oda cenazeye yaklaştı.

(RESİM: Hilâl-i Ahdar heyeti merkeziyesinden ticaret mektebi alisi müdürü Hulusi Bey) Eski müşahadesiyle şimdi gördüklerini mukayeseye çalışıyordu, bir fark göremedi. Hayri tekrar tekrar muayene etti. Evet, o da teslim ediyordu ki bu yaralar ba'del vefat yapılmıştır ve sebep-i vefatı teşhis olunan hastalıktır. Yapılacak iş kalmamıştı. Parça parça bir hale gelen cenazenin defnine ve kabrin kapatılmasına müsaade edildi. Köylüler küreklerini işletirken heyet bir kenara çekilmiş, meslektaşlarının tayin eden hak-şikenliğinin

(3) acılığını duyan elim işmi'zazlarla kıvranıyorlardı. Doktor Hayri, elinde ilk raporu mütemadiyen ve acı acı düşünüyorlardı. Maznunun ve maktulün taraftarları küme küme olmuşlar, neticeye dair doktorların yüzünde bir şeyler sezmek için etrafı süzüyorlardı. Seneler, asırlar kadar uzun birkaç dakika geçti. Birdenbire Doktor Hayri'nin bütün asabı bir yıldırım havliyle sarsıldı! “Müdde-i Umûmî Bey” dedi. Cenazeyi bir kere daha görülmeye müsaade eder misiniz? Ağzını bıçak açmayan, zihninde esrarengiz facialar kaynayan müdde-i umûmî bir idamı mahkûmun son arzusunu yerine getirmek kabilinden doktorun talebini reddetmeyi muvaffak bulmadı ve dudaklarını büktü. Doktor henüz kapanmayan mezarı yeniden açtırmak müsaadesini alınca bütün hazırında bir kaynaşma, bir cereyan peyda oldu. Yeniden mezarın etrafı bir yığın insanla dolmuştu. Doktor Hayri cenazenin hemen sol

elini yakalayarak evirdi çevirdi. Meçhul bir mikro keşfetmişçesine bir nidâ-yı meserret fırlatmaktan men-i nefes edemedi, uzaklara doğru bağırdı:

- Rica ederim, Müdde-i Umûmî Bey, biraz gelir misin? Hakikat anlaşılacak!

Müdde-i Umûmînin muvasalatı üzerine devam etti:

-Şu ağalara sorabilir misiniz, müteveffanın sol elinde kaç parmak vardı.

Hep birden cevap verdiler:

-Altı!..

-Ben de raporumda öyle yazmışım. Halbuki işte görüyorsunuz ki bu cenazenin sol elindeki parmaklar beş tane!...

Cild:1 Numara:4

Hilâl-i Ahdar

Sahife:29

Bu sözler bir tarraka(gürültü) gibi patladı. Müdde-i umûmî yeni bir vaziyet karşısında kalmıştı. Demek ki cenaze değiştirilmişti. Derhal tahkikata girişti. Saatlerce uğraştı ve nihayet altı parmaklı maktulü buldu. Lakin tefessühün tahribatı ve tagayyür altında hüviyet-i hakikisi gizli kalan cenazeyi o suretle bulmuşlar ve yaraları o suretle taklit ve ifa etmişlerdir. Ki bu ceria, bu sanata, doktorlarda, müdde-i umûmî de hayretten kendilerini alamıyorlardı. Adliye eski maznuna terfik olacak yeni maznunlar arıyorken Doktor Hayri bir parmağın tecelli ettirdiği adaletin azameti karşısında sürurundan için için ağlıyordu.

Anadolu'da Hilâl-i Ahdar:

Yenişehir Şubesi: Bu ay Bursa Yenişehir Şubesi küşat edilmiştir. Şube binası şehrin en işlek caddesinde hapishane ve tevkifhane ittisalindeki Ethem Paşa Hanında isticar edilen dairedir. Bu suretle akılları gaspeden içki yüzünden hapishaneyi boylayan zavallılar karşılarında Hilâl-i Ahdar'ın bayrağını görünenden daha ziyade mütenebbih olurlar. Şubenin başına bidayet Hâkim Sabık Esad Bey, Riyaset-i Sanilere Belediye Reisi Ahmet ve meclis idaresi azasından Hacı Ahmet Efendi, Katib-i Umûmîliğe Dava Vekili Ahmet Hamdi Bey, Veznedarlığa Yenişehirli İsmail Efendi, Zabıt Katipliklerine Mustantık Nuri ve Süreyya Beyler, a'zâlıklara Manifaturacı

Hacı Osman, mahkeme a'zâsından Daver, belediye a'zâsından Kürdistanlı Muhammet, belediye a'zâsından Cemal,

(2) meclis-i idareden Hafız Mustafa, manifaturacı Monla Mustafa, saatçi Nuri, Duhan Şirketi Müdürü Rüştü, belediye a'zâsından Ali, hükümet Doktoru Ahmet Refik, belediye Doktoru Hüseyin, tüccardan Karaçocukzade Ali, hancı Abdullah, sünnetçi Halil, Hacı Halil Bey ve efendiler intihap edilmişlerdir. İçki düşmanlığı Yenişehir'de esaslı surette taammüm etmektedir. Gerek müftü efendi ve gerekse jandarma kumandanı Baha Beyler her fırsattan istifade ederek işret belası aleyhinde irşatta bulunmaktadırlar.

Muğla Şubesi: Muğla'da da bir şubemiz açılmış, bir veçhi ati zevat heyet-i merkeziye intihap edilmiştir. (RESİM: Heyeti merkeziye a'zâsından sabık mahkeme temyiz erkanından **Servet Basri Bey**) Riyasete Maarif Müdürü İlyas Bahri, Riyaset-i saniye müftü Muhammet Münir, jandarma alay kumandanı Süleyman, Kâtib-i Umûmîliğe Hoca Ethem zabıt kâtipliklerine Sinanzade Muhammet Cemal, Hocasade Süreyya, veznedarlığa sarraf Fevzi, a'zâlıklara Hacı Hamzazade Şevket, Nurizade Muhammet, Delizade Tahir, İstanbullu Ahmet, Karacaoğlu Hafız Tahir, Abdurrahim Efendizade Ethem, Sucuzade Avni, Pabuççu Aziz Ağaoğlu Süleyman, ticaretten Hacı Bakkaloğlu Muhammet,

(3) Hacı İmamzade Hafız Muhammet, Sıraç Muhammet, Mantarzade Fehmi, Sekelioğlu Monla Halil İbrahim, Debbağ Hacı Emin, Aşçı İbrahim Bey ve efendiler intihap edilerek işe başlamıştır.

İzmir Şubesi: İzmir şubemiz yaz devre-i mesaisi programını tatbik etmiş faaliyete başlamıştır. Riyasete Muhami İbrahim Ethem Bey, riyaset-i saniyeye Bıçakçızade Hakkı ve Doktor Nevzat Eşref, Katib-i Umûmîliğe Doktor Necati Kemal Beylerin intihap edildiğini haber aldık. Diğer a'zây-ı muhteremenin esamisi henüz vürûd etmediğinden gelecek nüshamıza kaldı. Her üç şubemize muvaffakiyetler temenni ederiz.

Sıhhi ve İctimâî Şuûn:

Bursa'da esrar içiliyor mu? Bursa'da intişar eden Yeşilyurt refikimiz Ora gençleri arasında esrar tiryakilerinin çoğaldığını kaydediyor. Yalnız refikimiz esrarkeşliğin rakının alenen istimalinin men-i'nden sonra arttığını yazıyorsa da bu doğru değil. Refikimiz bu satırları yazdığı zaman son kararın tatbiki üç dört günlük bir mesele idi. Hâlbuki Bursa'da esrar salgını birkaç günlük iş olmaktan çok uzaktır. Rakı men' edildiği zamanlarda yani yeşil ovanın şirin şehrinde kâfi miktarda esrar içildiğinden bu yüzden deli diye tımarhaneye konulanlar bile bulunduğundan meslektaşlarımız bahsediyorlardı. Hükümet-i Cumhuriyetimiz yeni kanunlarında bu gibi simyat-ı muharribe karşı şiddetli maddeler vaaz etmiştir. Esasen esrar ticareti memnudur. Sıkı bir takibat-ı kanuniye ile ma'zârratı tahdit olunabilir.

Bir Irz Düşmanı: Akşam refikimiz de İzmir'de genç kız satan bir fahişe levhası altında Arap Saliha isminde bir fahişenin İstanbul'daki temiz aile kızlarını kandırarak

(4-5. VARAK)

Cild:1 Numara:4

Hilâl-i Ahdar

Sahife:30

İzmir'e götürülmekte ve orada kurduğu umûmhaneye sermaye yapmakta olduğunu yazıyor. Bu meluna geçenlerde Kadıköy'de zengin bir ailenin henüz sinn-i rüşte varmamış bir evlatlığını tuzağa düşürmüş ve kardeşine bekaretini bozdurduktan sonra İzmir'e götürmüş ve

orada para mukabilinde bir umûmhaneye mal etmiştir. Arap Saliha böyle yine sin-i rüşte vasıl olmamış bir kızı bir kızı iğfal ederek satış pazarlığı yaparken zabitanın eline düşmüştür. Bu havadisi okuyunca geçen gün seyrettiğimiz Molen Ruj (Moulin Rouge) Kraliçesi ünvanlı sinema filmini hatırladık. Orada Paris'e gelen kimsesiz taşra kızlarını avlayan bir caniyenin melanetleri gösteriliyordu. Avrupa şehirlerinde bu gibi vukuata pek çok tesadüf edilir. Zabıta-i ahlâkiye ırz ve namus soyguncularını her yerde şiddetle takip eder. En serbest ülkelerde aileler genç kızlarını sıkı bir tarassut altında bulundururlar. Hele akşamın altısından sonra bir aile kızı yalnız başına sokağa çıkamaz. Çünkü her türlü ihtimal melhuzadır. Bizde henüz cinayetlerde otomobil istimâlatı taammüm etmedi. Halbuki Avrupa'da maskeli haydutlar melânetkar maksatlarını ifa için hiçbir şeyden çekinmezler. Kloroform ile uyutmak, sokaktan geçerken yaka paça otomobille kaçırmak daima görülen vakalardandır. Bu hususta zabıta-i ahlâkiye ile birlikte ebeveyne de mühim görev terettüp eder. İctimaiyi gözle tetkik ettiğimiz zaman vazifesini her zamankinden fazla ağır bulunuyor. Baba ve annenin sıkı kontrolü ictimâî heyetimiz için en metin ve emin bir destek olur.

Seyyah Hücumu: İstanbul son ay içinde bir şehri andıran vapurlarla Amerika, İngiltere, Almanya'dan zengin kâfileleri gelmektedir. Her gelişlerinde şehre üç yüz bin liraya yakın para bırakan bu mesut insanlara acaba gıpta etmeyenler var mı?

(2) Himaye-i Etfâl Konferansı: Himaye-i Etfâlin senelik konferansı geçen hafta içinde inikat etmiş. Latife Mustafa Kemal Hanım Efendi namına celse Yusuf Kemal Bey tarafından küşat edilirken heyet-i idare raporu kıraat ve kabul olunmuştur. Gelecek sene için çocuklara çocukları sıhhî ve mutemet süt tozu istemek için bakımevi süt kaynatma ve tevzi mahalleriyle çocukla muayene ve tedavi hanesi tesisi için bütçeye yüz bin lira tahsisat vaz' edilmiştir.

Ölüm Şuarı: Elektrik mevceleriyle düşman ordusunu ani bir surette itlaf etmek için geçenlerde bir alet icat olan Garindel Matheus bu icadını İngiltere'ye satmaya muvaffak olamayarak Amerika'ya azimet etmişti. "Ölüm Şuaları" mucidi ahiren Southampton'a gitmiş, kendisiyle görüşen gazetecilere İngiltere'nin bu ihtiramdan istifade etmek isteyen fırsatı sonsuza kadar kaybettiğini ve Amerika hükümetinin bir haftalık bir müzakereden sonra ölüm şuaları aletini satın aldığını söylemiştir.

Sütlere Su Karıştırılıyor: İstanbul iktisat komisyonu tarafından tanzim olunan rapora nazaran süt istihsâlatımızın tamamıyla İstanbul'da sarf edilmektedir. Ta'kim olan sütler ise İsviçre ve Amerika'dan gelmektedir. İstanbul sütünü temin eden dört bin kadar inek ve yüz kadar mandadır. Bunların sahibi yüz kişidir. İstanbul civarındaki ineklerden günde 15000

okka ve mandallardan dahi 3-4 bin okka süt alınır. Hâlbuki İstanbul'daki süt ihtiyacı ve istihlâkı 30 bin okka tutmaktadır.

(3) Bu hesaba nazaran şehrin süt ihtiyacı teminine inekler kadar çeşmelerdeki muzır-ı sıhhat sular dahi karışmaktadır! Bu hesap pek aşikârdır. Binaenaleyh fayda umudu ile içilen sütün içinde, eğer lüzumu miktarda kaynatılmamış ise mikrop kültürleri bulunduğu meydandadır. Bundan maada sütler gayr-ı muzır mevâd ile de karıştırılmaktadır. Süt müstahsilleri sütlerini ellerinden 18 kuruşa çıkardıkları halde, müstahsil ile müstahsiller arasındaki mutavassıtlar, bu süte üçte bir miktarında su ilave ettikten sonra 30 kuruşa yani safi sütü 40 kuruşa satmaktadırlar.

İneklerin gıdasını teşkil eden maddeler günden güne pahalılaşmakta olduğundan süt müstahsilleri de müşkil vaziyetle ve inekçilik seri bir inkıraza maruz kalmaktadır. İstanbul'daki süt buhranına karşı yegâne çare olarak gösterilen şey şudur: Süt müstahsilleri bir kooperatif şirket yapmalı ve şehrin muhtelif yerlerinde açılacak olan süthanelerde ta'kim edilmiş sütler şişeler içinde sattırarak mutavassıtları ortadan kaldırmalıdır. Diğer cihetten gayet ehemmiyetli bir mesele olarak bu süt ineklerinin cihet-i tedarik vardır. Şimdiki halde, Anadolu inekleri bir ıstıfa devresi geçirinceye kadar İstanbul'da süt alınan inekler Romanya'dan gelmektedir. Halbuki Romanya hükümeti, on yaşını ikmal etmeyen ineklerin ihracını yapmaz.

Bu şerait altında İstanbul'a gelen ineklerin sütlü zamanları geçmiştir. Bundan daha fenası İstanbul'a gelen ineklerin müteverrim olup olmadığına da bakılmaz. Eğer bunlar baytarlar taraftan hın-i muayenede görülen tüberkolin tatbik edilip aksama gösterenler imha

Cild:1 Numara:4

Hilâl-i Ahdar

Sahife:31

edilmezse İstanbul'da kimse sıhhatinden emin olamaz bir hale gelecektir. Şehremanetinin bu meseleye ehemmiyet vermesi icap eder. Çünkü bu mesele ile İstanbul'da alakadar olmayan bir fert bile yoktur. (Akşam)

Bulgaristan'da Sıtma Müessesesi: Dört sene evvel Bulgaristan'da sıtma kanunu mevkii icraya konmuştu. Bu kanun mucibince sıtma hükme-ferman olan yerlerden masrafa karşılık olmak üzere ayrı bir vergi alınıyordu. Bu suretle alınan verginin miktarı senelik yedi milyon liraya baliğ olmaktadır. Bulgar sıhhiye müdürü bu akçeden bir kısmını tahminen iki milyon levayı Burgaz'da inşa olacak sıtma mücadelesi müessesesinin vücuda gelmesine tahsis edilecektir. Fakat bundan başka hükümet dahi bu müessese için ayrı bir bütçe küşat etmiştir.

Sıtma Mücadelesine Doğru: Geçen hafta içerisinde Ankara civarında icra edilecek sıtma mücadelesi için bir vagon vesait devâiye vesair malzeme sevk edilmiştir. Görüyoruz ki

hükümet yeni sene için sıtma ateşine karşı miktarı kâfi vesait-i itfaiye hazırlıyor. Fakat yalnız hükümet mücadelesi kifayet etmez. Belediyeler, meclisi umûmî, vilayetler, bu mücadelenin kısmı azamini bu işe tahsis etmişlerdir. Sıtma mücadelesinde teşkilatı ictimâînin yanı başında fertlerde umûm vazifeler tertip eder. Maalesef nezafatı umûmîye olan lakaydımız yüzünden hepimizin evlerimizde küçük külcükler müzahrefat kümeleri mevcuttur. Herkes şunu bilmelidir ki, ufak bir su birikintisi sivri sinek için zengin bir yuvadır. Haviler, meydanlıklar halk tarafından kurutulmalıdır. Ankara etrafındaki bataklıkların hükümetçe kurutulacağını haber aldık. Aynı tahribat Bursa ve Eskişehir civarında da mevcuttur. Bursa’da icrayı tababet eden meslektaşlarımız kur’a muayenesinde bütün neferlerin sıtmalı, şişkin karınlı, büyük dalaklı olduğunu söylüyorlar. Nisandan itibaren sıtma kendini gösterir. Binaenaleyh sıtmalı yerlerde oturanlar sabahları yirmi beş santigram kinin almalıdırlar. Neslimizi berbat eden ictimâî ve iktisadi hayatımızı felce

(2) uğratan sıtmayı memleketimizden kovduğumuz gün Türkiye’imiz en büyük bayramı yapmaya hak kazanacaktır. Bu mücadelede herkes uhdesinde tertip eden vazifeyi hevesi ile ifa etmelidirler. Geçen sene sıhhî vekili Refik Bey tahtı-ı riyasetinde, in’ikat eden sıtma mücadele komisyonundan intihad ettiği mukarreratı tatbik edecek mütehassıs et-tıbbanın süratle Ankara’ya davet edildiğini haber aldık. Mücadelede muvaffakiyetler temenni ederiz.

Sporcularımız Birleştiler: Sporcu kâri’lerimize müjde: Aylardan beri devam eden dedikodu nihayet iyi bir neticede karar kıldı. Fenerbahçe spor kulübü ile Türkiye İdman Cemiyetleri ittifakı futbol heyeti müttehida arasındaki ihtilaf bazı hayırhah zevatın tavsiyesiyle çok şükür izale edilmiştir. “Ümmetin ihtilafından rahmet çıkar” sözü teşri mahfillere mahsustur. Maalesef bizde hayırlı teşkilatlarımız arasına daima kara kedi giriyor. Memleket evlatları lüzumsuz yere birbirlerinin hısm-ı canı oluyorlar. Çok şey ümit ediyoruz. Gençlerimizin sıhhat ve zinde hazinesi olan idmana karşı gösterdikleri alaka her surette şayanı tebcildir. Yalnız şunu maalesef itirafa mecburuz ki, gençlerimizin kısmı mühimi idmanın azli kısmına ehemmiyet veriyor. Bir idmanacı da aranan vasıf nezâhet ve centilmendir. İdman hırs ve kavga menbaî değil, kardeşlik ve samimiyet kaynağı olmalıdır. Müsabaka meydanına gülerek girenler, öpüşerek çıkmalıdır. Bizde ise kaynana zırlıtları, yuha sesleri arasında müsabaka hâtem ediyor. Sporcu arkadaşlarımız toplu samimiyetim emsali olmalıdırlar. Yani sporcularımızda görmek istediğimiz vasıflardan biri de nezakettir. Bir idmancının ağzından küfür işitmek, elinden tokat çıktığını görmek bize pek ağır geliyor. İdmanlılar arasından hakem olması ve icap eden kanunlardan biri de içki düşmanlığı olmalıdır. Atlet olmak için

kuül aleyhtarı olmak lazımdır. Ümit ederiz ki artık menfi dedikodu safhası ebediyen kapanır. Bizde rahat rahat sporcularımızın hazırladıkları maç ziyafetlerinden mütennim oluruz.

Verâset Kanunları: Baytar mektebi müderrislerinden İhsan Abidin Bey, Darülfünun konferans salonunda verâset kanunlarından verâsetin ictimâî hayattaki ta'siratından bahis bir konferans verdi.

(3) Sarhoşlar Ayılsın: Ankara'da bir İstiklal Mahkemesi teşkil ettiğinden bahsedildikçe herkes bu tedbirin yalnız İstanbul gazeteleri için kurulmuş bir heyet olduğunu zannediyor. Bu zan ve bu zehab tamamen yanlıştır. Tedbirin umûmî ve şumuli bir sükûn ve huzur vasıtası olduğu reis-i cumhur hazretlerinin beyannamesinden pek iyi anlaşılmaktadır. Fil-hakika reisi cumhur hazretleri, sokaklarda hükümetin zabıtasına tecavüz eden sarhoşların da şiddetle tenkil edileceklerini en kat'i bir lisan ile bildirmektedir. Gazi Paşa'nın beyannamesindeki bu fakr-u takriri sükûn kanununda, sükûn ve huzuru umûmîyi ihlal edenlerin men ve tecziye edileceğine dair ibareyi adeta tefsir ediyor ki, mezkûr fukaraya nazaran bundan sonra sokaklar da zabıta kuvvetlerine karşı gelecek olan sarhoşlarda tevkif olunarak Ankara'daki İstiklal Mahkemesine sevk olunacak demektedir. Şu hal de sarhoşlar bugünden itibaren artık ayılsınlar! Aksi taktirde cezai sezalarını görmek için İstiklal Mahkemesine gitmeyi gözlerine alsınlar. (Vakit)

*Hatip, muhterem verâset sayesinde yaşayanlar arasında daima bir irtibat devam ettiğini yalnız muhitin verâset kanunları üzerinde tesirâtı olduğunu izah ettikten sonra irsîyetin muhtelif nevilerini ayrı ayrı tavsif etmiştir. Meşhur musikişinaslardan Bahan ailesi erkanından musikişinas olduğunu keza tabiyinden Darwin'in tabiatçı bir aileye mensubiyetini hatırlattıktan sonra verâset tahribatına geçmiş sarhoş bir aile şeceresinde yapılan istatistiklerde 300 mücrim, 600 mütereddit, 20-30 kata yanaştığı görüldüğünü hakanı mahlû Sultan Abdülhamit'in irsî birun müşabeheti mevcut olduğunu nakletmiştir. Bilahare hastalıkların

(4-6. VARAK)

Cild:1 Numara:4

Hilâl-i Ahdar

Sahife:32

irsî intikal ettiğin frengi ve vereminde hastalıkların inkişafında esaslı amilleri olduğunu ve izdivaçlarda bu hususlara dikkat etmek lazım geldiğini izah ederek konferansına nihayet vermiştir.

Hilâl-i Ahdar Takvimi: Son on beş günü İstanbul nisbi bir sükûn içerisinde geçirdi. Rakının hiç olmazsa alenen istimâlinin menedilmesi zabıta vukuatı üzerinde tesirini derhal gösterdi.

Aynı halin vilayetlerde de Eskişehir'de münteşir İstiklal refikimizle yine Cumhuriyet refikimizin Edirne'den mektubunda memnuniyetle okuduk. Hele Edirne ayyaşını meyhanede ziftlenemediklerinden dolayı pek mustarip imişler. Biradan keyif almıyorlarmış. Midelerine düştüğü zaman yakıcı bir etkisi olmayan, yüzlerini buruşturmayan içkilerin sudan farkı olmazmış! Bu hakikati açıkça kabul eden ayyaşlar henüz içkiye yeni alışanlara acı bir ders verirler. Fakat icap olmuştu. Biçareler bu dersten ibret alacaklar mı? Mamafih biz henüz gayemize vasıl olmadık. Yalnız rakının kadehle satışının menedilmesi kâfi değildir. Bu defa görülen zabıta vukuatının kısmı azami evde içenler arasındadır. Bunun için işret-i belası tamamen kalkmadıkça vakalar eksilmeyecektir.

1 Mart: Karagümrük'te Karabaş mahallesinde, İmam sokağında İzmirli Mehmet Efendi'nin hanesinde oturan Mavunacı Ali polislikten matrut kayın biraderi Salim tarafından vurulmuştur. Bu cinayet hakkında alınan tafsilata göre vaka şu suretle cereyan etmiştir. Ekseriyette birbirleriyle kavga etmeden konuşamazlarmış. Bir mu'tadine dün gece saat on bire doğru biraz kafası tütsülü olarak eve gelen Salim hemen kız kardeşinin odasına çıkmış ve orada Ali ile karşılaşmıştır. Hemen Ali'nin başına gitmiş ve derhal paranın iadesini talep etmiştir. Bu paranın birdenbire tedarik etmenin kendisince gayri mümkün olduğunu binaenaleyh birkaç gün müsaade ettiği takdirde istediği parayı bulup verebileceğini söylemiştir. Fakat dert dinlemeyen Salim hiç sebebi yokken hamili olduğu silahını çekmiş: "Ya parayı verirsin yahut da kurşunu beynine yersin!" demiştir.

(2) İşin vahametini idrak eden Ali bilmukabele bıçağını çekmiş "Ne yaparsın be deli" diye Salim'in üzerine hücum etmiştir. Derhal bu iki genç acı bir mücadeleye başlamıştır. Salim tabancasını ateşlemek için bir fırsat beklerken Ali bıçağını kayın biraderine yerleştirmek için sarf-ı gayret etmiştir. Her ikisi dakikalarca devam eden kargaşa münazaalarına hiç fasıl vermemişler ve yekdiğerini daha evvel öldürmek için birbirlerinin üzerine mütemadiyen hücum etmişlerdir. Tam bu sırada da Salim'in bacağına ucu sivri bir bıçak saplandığını hissetmiş ve kendisinden can havliyle Ali'nin kolları arasından sıyırmıştır. Geri çekilmesi ile tabancasını ateşlemesi bir olmuştur. Salim'in tabancasından çıkan kurşun Ali'nin karnına saplanıp kalmıştır. Bir dakika sonra Ali kanlar içinde yere yuvarlanmıştır. Tabanca sesi üzerine mahalli hadiseye şıtab eden memurin-i zabıta Salim'i derdest etmiştir. Ali'nin yarası pek vahim ve tehlikeli olduğu için derhal tedarik edilen bir sedye ile Gurabâ-i Müslim'in hastanesine kaldırılmıştır. Salim'in bacağındaki yara pansuman edilmiş ve dava edilmek üzere polisin nezareti altında evine götürülmüş. Selim bugün müdüriyete getirilecektir.

*Yüksek kaldırımında Rodosto Otelinde sakin Alkazar sineması elektrikçisi Moris dün gece evinde avdet ekmekte iken dün liman kumandanlığında müstahdem kumanda bahriyeli

Mehmet'in tecavüzüne uğramıştır. Sarhoş Mehmet sebebi yokken saldırmasını Moris'in sol böğrüne saplayarak firar etmiştir. Bıçak darbesinden derhal yere yığılan Moris feryada başlamış ve yetişen zabıta memurları tarafından hastaneye kaldırılmıştır. Cârih firar etmiştir.

2 Mart: Dün gece dokuz buçukta Mehmet Nuri ile arkadaşı Rıdvan, Feridiye'de Latifenin umûmhanesine giderek eğlence yapmak istemişlerse de soyulacaklarını anlayarak pusulayı değiştirmişler ve umûmhaneyi terk ederek birahane de kafayı tutsüledikten sonra Şişli'ye doğru otomobil gezintisi yapmaya karar vermişler. Otomobillerinin Latife'nin otomobili tarafından takip edildiğini görünce silah ateşine başlamışlardır. Bu suretle Galatasaray'a kadar geldikten sonra polis tarafından tevkif edilmişlerdir.

*Sirkeci'de Demirkapı'da oturan Tenekeci

(3) Bahri ile amele Mustafa dün gece gayri kabil setri ihfa surette sarhoş olduğu halde Galata caddesinden naralar atarak geçmekte derdest kullanılmışlardır.

*Arap camiinde Mahmudiye caddesinde 181 numaralı kahvehane de Muharrem ile Hakkı isimindeki iki şahsın alenen rakı içtikleri görülmüş ve derdest edilmişlerdir.

5 Mart: Bir mahallenin şikâyeti: Bayezid merkezi dahilinde Hasanpaşa fırını karşısında bütün o civar halkının tanıdığı ve bizar kaldığı Apostul'un kahvesinde, rakı içildiği, kumar oynandığı, bütün mahalle halkının gece istirahatlarına selb edildiği mahalle-i mezkûra sakinlerinden Hüseyin Ragıp Bey tarafından yazılarak zabitanın nazar-ı dikkatini celp edilmektedir.

*Torbalının Çal karyesi eşrafından Mustafa 26 Şubat 1341 Perşembe günü düğün şerefine saz getirterek davetlileri eğlendirmeye başladı. Bu sırada köyün kahvesinde Rüştü adında sarhoş bir genç silah atar. Kendisini menederler. Ertesi gün gece yarısında düğün meclisinde işret alemi devam ederken Rüştü'nün hamisi Bakkal Ahmet sarhoş olarak düğün eve gelir. Tabanca ateşine başlar. Mecliste bulunan Recep namındaki genç vefat eder. Salih elinden, damat Mustafa ayağından yaralanır. Ahmet'te evvelden aşinalığı bulunan hapishaneyi boylar.

7 Mart: Sarhoşlar arasında bir heyhat kavga: Unkapanı merkezinin Ayakapı mevkiinde Aşçı Arnavut İhsan, Mustafa, Kemal, Ali, Sait sarhoş olacak şekilde içtikten sonra kol kola gezerlerken Mustafa ve Ali münakaşa esnasında sarf edilen bir kelimeye kızarak Sait'e bir tokat vurmuş, Sait mukabele etmiş kavga başlamış. Gürültüyü işiten tütün kaçakçısı Mehmet ile Makinist İbrahim, Ahcî İsa ve Ahmet Rıza Efendilerde kavgacıları ayırmak üzere aralarına girmek istemişlerse de anlaşamamazlıktan bunlarda birbirlerine girerek içlerinden Arnavut Kemal bıçakla Makinist İbrahim'i başından ehemmiyetli surette yaralamıştır.

8 Mart: Dün gece Ahçı Mustafa, Hamamcı Mehmet, Gemerek memurlarından Ömer Fevzi namında üç şahsın aleni gayri kabil bir halde sarhoş oldukları polis tarafından görülmüş ve her üçü de derdest edilmiştir. (Müdür-ü Mes’ul: Fahrettin Kerim)

Hilâl-i Ahdar A’zâları: (553-690)

(4-7. VARAK)

Yovdujon Halil: Memleketimizin muktedir eczacılarından İbrahim Halil Bey tarafından istihzar edilen olunan iş bu yovdupa(?) mürekkebin keşfi ve ayarlanmış mahlulü kâbil-i temsil suda münhal ve sabit buluştur. Damarları sertleşmiş, hekimler tarafından iyot tedavisi tavsiye edilmiş yaşlı hastalar Halil Bey’in yovdujunu almalıdırlar. İyot isti’malinde görülen mahzurlara bu müstahsilde tesadüf edilmez. İhtiyarlık yaşlarında görülen damar sertliği, nefes tıkanıklığı, şişkinliği halatında iyot papütonlu ilaçların faydası aşıkardır. Bilhassa damar çatlamasının önünü alır. İspenciyarı sahasında temiz ve muntazam ampulleriyle şöhetşiar olan İbrahim Halil Bey iyot müstahsilinde de muvafık olmuştur

Terikalsın: En kuvvetli, en fenni, en mükemmel mukavva. Uzviyette mevadd-ı külliye tevzi’i temin eden en emin çaredir. Reia *** neşvünema – çocukların diş çıkarırken en iyi bir ilaçtır. Tuzu ilaç halinde müstameldir. İçinde nasıl kullanılacağını gösteren tarifnamesi vardır.

Oksimentol (Pervidon): En iyi ağız mezad-ı taazzuvudur. Nezle mevsiminde herkese tavsiye olunur.

Tevfik Şitadlehülber: Merkez: İstanbul Katırcıoğlu Han, numara 40, telefon İstanbul 1381. Almanya’nın Layhiç, Lenç, Şimiç, Öhler, Lebruht gibi muhtelif meşhur fabrikalarının vekili umûmîsi olan bu müessese, bilumum tesisatı fenniye fabrika tesisatını... İla ahir, deruhte eder. Ciddi fen adamlarından mürekkep olan bu müessese az zamanda çok rağbet kazanmıştır.

İyod ve Pepiton Kazım: Memleketimizin müşahir-i et-tıbbası tarafından mazhar-ı takdir olan “iyod ve pepiton kazım” temessülü sehil, ıtrahı muntazam ve dahi iyottan katiyen *** Yirmi beş damlası bir gram iyot kaloringin tesirine muadil olup iyot isti’mâlini icap eden kâfi emrazda mürekkebat-ı iyodu saire tercihen isti’mâl olunur. Numune et-tıbbâ-î kiramın emirlerine daima amadedir. Mahal istihzarı: Bahçekapı’da Mehmet Kazım eczanesi.

Kiserna Maden Suyu: Memleketimizde tebe’an eden bu maden suyu Avrupa sularından daha faydalı ve şifalıdır. Gümrükler sebebiyle Avrupa suları pek pahalandığı ve tazesini bulmak güçlendiği için taze ve latif Kiserna suyu fevkalade rağbet kazanmıştır. Kibar sofralarda su, limonata, meşrubat yerine Kiserna suyu içmek moda olmuştur. Kiserna suyuyla

en ağır yemekler çabuk hazım olur. Kum sancıları, romatizma ne nekroz ağrıları kalmaz. Yarım baş ağrıları ile şişmanlığın ve şeker hastalığının en iyi ilacıdır.

Fehim Sıhhî Deposu ve Tıp Kütüphanesi: Avrupa'dan tıp kitapları ve alet-i tıbbiyeyi ihvan-ı şeraitle getirmek isteyenler doğrudan doğruya Cermen Hanında 15-16 numarada Fehim sıhhîye deposuna müracaat etmelidirler. Kendilerine her türlü teshilât ibraz ediliyor.

Evliyade Nureddin: Devâir-i aliye müteahhidi bağçe kapı hamidiye terbiyesinde beş bol ağzında bilumum laboratuvar levâzımâtı icra-ı kimyevi alet ve edevat zücaciye, mikroskop, mikrotom, etüv, otoklav, santigram, miligram, 1/10 miligramlık hassas terazilerle (125) kiloya kadar âdem-i tartan otomatik aynalı teraziler, son sistem hakiki rekor şırıngalarıyla çelik, nikel, platin iğneler vaserman(?) teâmülü için kontrollü hemolizin ve kebede frenci hûlasaları her cins serumlarla tüberkolin aşıları, müstesna lavanta losyon ve kolonya esansları daima piyasadan yüzde 10 noksanına depomuzda fûrûht olunur. Sipariş kabul ve sûratle irsali tekeffül olunur.

3. 5. Sayı 5

HİLÂL-İ AHDAR

Pazartesi	Sıhhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete	30 Mart 1341
Cild:1		Numara:5

(RESİM: Kadehle rakı yasak olunca! Rakı yasak olduysa fıçıdan içmekte yasak değil ya!)

(Emrâz-ı akliye hastanesinde taht-ı tedavide ‘AR’ tarafından yapılmıştır.)

MÜNDERİCAT

Nikbînlik ve Cesaret: Amerika’da tedavi usûlleri. *Muhtelif milletlerin seciyeleri. *Telkînin fertler üzerindeki rolü. *Korku ve sinir hastalıkları. *Ümit ve cesaret ve nikbînliğin faydaları. *Bedbinliğin zararları. (Mazhar Osman)

Çocukların Gıdası: Süt ve etli yemekler nasıl olmalı? *Tefrit ve fert, tagaddinin zararları.

Mistr Conson’un Propagandaları: Conson ne yapıyor? *Türklerin, Türkiye’de içki aleyhinde oynadığı roller. (Fahrettin Kerim)

Anadolu’da Hilâl-i Ahdar: Zile, Bergama şubelerinin küşâtı. *Bursa, İzmir şubelerinin faaliyeti. *Yeni şubeler.

Sıhhî ve İctimâî Şuûn: Ramazan tebriki. *Doktorların adedi. *Sıhhî askerlerin yeni teşebbüsâtı. *Bursa kaplıcaları. *Zonguldak’ta içki. *Bir ayda yenilen etler. *Peşte panayırı. *Dünya zenginleri. *Fransa’da küul mücadelesi. *Esrarengiz hastalık. *Sarımsağın faydası. *Amerika’da içki memnu’iyeti. *İngilizlerde talak. *Â’sâr-ı münteşir.

Hilâl-i Ahdar Takvimi: Meyhanecilerin hileleri. *Vukuatta tenâkus. *Sarhoşların on beş günlük sergüzeştleri.

İktisat Mükafatı: Bakteriyoloji müdürü Refik Beye verilmesi.

(5-2.VARAK)

İktisat Mükafatı: İktisat mükafatı ihdas edildiği zaman günün hadiseleri tarafından sessizce unutulmuş mükafat yevmi gazetelerimizde son günlerin havadis kayıtlığı arasında gelmenin bütün manasıyla canlandırıldı. Cemiyetin teşekkür ilanlarına rağmen marta kadar hiç kimse müracaat etmemişti. Şubat aylık içtimasında martın ilk haftasına kadar müsabaka müddeti temdidinin heyeti merkeziye tarafından ilan edilmesi üzerine matbuatta bir gürültü koptu. Karikatür sütunlarına kadar geçti, adı değiştirildi. Geç kaldığı tenkit edildi. Halbuki mesele basitti ancak iktisadi sahada muvaffakiyet gösterenlere mev'ûd idi. Fazilet mükafatı bu bin liralık ve adden tamamen ayrı ve asli bir şeydi. Bunlar karıştırıldı. Meselenin gittikçe muğlak bir hal almasını kesbeden Hilâl-i Ahdar kitabeti izahnâmesiyle meseleyi tenvîr etti. Gazetelerin bilhassa Son Saat, Vakit, İkdâm refiklerimizin muharrirlerinin ibraz ettikleri faaliyet ve bütün refika-ı muhteremin bu mesele için sütunlarında lütuf gösterdikleri semahat memlekette ehemmiyetli akisler husûle getirdi. İşte bu suretle uzun zamandan beri gazeteleri işgal etti. İktisat mükafatını müstahkine vermek üzere teşkil eden komisyon geçen Cuma günü saat beşte sıhhi mevzuda Hilâl-i Ahdar reisi Mazhar Osman Beyin taht-ı riyasetinde içtima etmiştir. Komisyonda cemiyeti belediyeden Cemal Bey, meclis idare velayetinden Müftü Fehim Efendi ile Ziyameleddin Bey,

(2) ticaret odasından Emin, Hilâl-i Ahdar Reis-i Sanisi Ali Mahir, Veznedar Celalettin Feyyaz, Kitabet-i Umûmî Fahrettin Kerim beyler temsil ediyordu.

40 namzet ve rey'i hafi: Düne kadar vuku bulan kırkı mütecaviz müracaatı tesadüf edildikten sonra müsabaka şeraitine uygun olan taleplameler reisi hafiye vaz' edilmiş mevcut azadan 8'inin reyi bakteriyoloji hane müdürü Refik Beye l'ide Balat'ta tesis ettiği büyük çuha fabrikasıyla iktisadi hayatımızda esaslı rol oynayan ve birçok adamlara iş bulan Serasker Rıza Paşazade Süreyya Paşaya tevcih etmiştir.

Refik Paşanın iktisadiyatımıza hizmeti: Mev'ûd mükafatı Refik Beye kazandıran esbab şunlardır. Mumâ'ileyhin bil-zat yapmış olduğu şarbon tavuk kolerası şarbon aşıları sayesinde memleketin zirai hayatına mühim hizmetler ifa ettiği keza harbi umûmî ve istiklal harbiyle el-yevm ordu ve memlekete lazım olan milyonlarca serum ve aşıları burada imal ederek yüzbinlerce liralık harice gitmesine mâni olması ev bu surette memleket iktisadiyatına yardımdır.

Diğer Namzetlerden Takdir Edilenler: Diğer müracaat edenlerin arasında İstanbul'da sıhhi müze levha ve levazımı imal etmek suretiyle Avrupa'ya paramızın çıkmamasını temin ederek

halkın sıhhatine nâfi hizmetleri icra eden müze müdürü Doktor Hikmet Hamdi Beyle, Akşehir civarında ameliyatı ıskaya ve esada bulunarak

(3) istihsâlatı ziraiyemizin çoğaltılmasına Akşehir iktisat bankası, çiftçi şirketi gibi nâfi işler yapmaya muvaffak olan Konya mebusu Hacı Bekir Bey heyeti tefrika şeraitinde matlub olan hizmeti ifa etmek suretiyle memlekete yararlıkta bulundukları takdirle müşahede edilmiştir. Küçük sanayi erbabından Aydın'da İbrahim Ethem Beylerin sebze konserve fabrikası, zafer ezmesi ve badem yağı sahibi Varnalı Galip, Ankara'da tayyare imal eden Vecihi, defterdarda Doğan kung fabrikası sahibi Tahsin Rauf, Çengel köyde eczacı ve kimyager Hikmet Beyin ampul imalathanesi, Beşiktaş'ta çikolatacı İbrahim Ethem, Paşabahçesi'nde müteakid Asım, iktisadi malı serac'ıye fabrikası sahibi Seracizade Hakkı, Suhulet Kuluçka makinaları sahibi Adil, Aksaray'da ayakkabı imalathanesi sahibi Said, Türk Trikotaj fabrikası sahibi Mehmet Cemil, Divanyolu'nda marangoz Ali Rıza, Türk Sabun imalathanesi sahibi Nizamettin, Benzin Suhulet Ocağı muhtarı Mehmet Said, Kabil-i nakli iktisat fırını muhtarı Remzi, Beşiktaş'ta Çapa markalı pirinç unu fabrikası sahibi Nuri Beylerin yaptıkları işleri de ayrıca taktirle karşılanmıştır. Bunlardan maada bazı genç sanatkârlar tarafından iktisadi mükafatı kendilerine verildiği takdirde yapılacak ciddi mali projelere havi talepler gelmiştir.

HİLÂL-İ AHDAR

Başmuharrir	On beş günde bir neşr olunur.	Müessis
Doktor Fahreddin Kerim	Sıhhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete	Doktor Mazhar Osman
Cild:1	30 Mart 1341	Pazartesi
		6 Ramazan 1343
		Numara:5

Nikbînlik ve Cesaret: Amerika'da psikolojik ve filozofiye istinaden (Kristiyanis) mektebi salikleri birçok hastalıkların tedavisi için tek bir serum bulmuşlardı. Bu serumun tesir-i şifasına o kadar mutmain idiler ki onunla en gâyr-î kâbil-i şifa hastalıkların seratan gibi illetlerin bile iyi olacağını iddia ediliyordu. Bu kanaat güya bu mektep saiklerini büyük müesseseler açmaya ve usûlî tedavilerini birçok şakirtlere öğretmeye kadar vardı. Hala bu mekteplere devam etmek şifayab olan hastalar o kadar çok, bu usûl-i tedaviye afiyetlerini medyunların şüküratı o kadar gürültülü idi ki birçok erbab-ı fenninin nazar-ı dikkat celb ettiğinden hali kalmıyordu. Bunlar basit üfürükçü ve sihirbazlar yahut nebâtatla hastalıkları iyi eden şarlatanlarda değildi. Mamafih hayatiyat bilminin esaslarına göre riayet ederek bir serum keşfedecek kadar mütefennin sayılmazlardı. Hatta mesmerizm ve bredizm (hipnotizma

ile beyin etmek) devrelerinden sonra bir zaman pek makbul bir usûl-i tedavi olan hipnotizmaya da müracaat etmiyorlardı. Ne manyetizör ne hipnotizörlerdi. Basit bir

(2) şarlatan da telâkki edemezdik. Tarz-ı tedavilerine kendilerinin büyük bir itimat-ı kalpleri olduğu için bir doktorun saliki, bir prensip sahibi adamlardı. Şifa-bahş tesirlerinden istifade eden hastaların niklere vardığını bir daha tekrar edelim. O halde bu kadar müthiş hastalıkları izale eden bu ilaç ne idi? Bir ameliyat mı? Bir ameliyat mı, bir serum mu veya ifrâzât-ı dahiliyeye istinaden tatbik edilen bir opüterapi (tedavi-i bil-uzuv)mi idi? Hayır, bunların hiçbirisi değildi. Bu yeni mekteplilerin iddiasınca hastalıkların çoğu korkudan ileri geliyor. Hasta olacağım ve ölüm korkusu adamda bu gibi tezahürata sebep oluyor. Hastalık bir adama kendi kendisi veya hariçten bir telkîn yüzünden geliyordu. Bu gibi hastalıklardan kurtulmak için en müessir ilaç da hastaya gelecek umut ve cesaret aşılamaştır. İnsan kâbil-i telkîndir. İnsanların birçok seciyeleri fitri olmakla beraber mahiyetinden ilave olmuş pek çok şeyler de vardır. Şark muhitinde yetişenler daha sıkılgan ve utangaçtır. Rumelililer sözlerini yaya yaya başını sallayarak ciddi ve ağır konuşurlar. Lazlar çok ve süratli söylerler. Telkînin tesirini daha şahsi

(3) düşünelim. Çoğumuz kendimizdeki şöhrete ve kabiliyete herkesten sonra iman ederiz. Bizde görülen hal şayan-ı medh ise muhitimizden aferinlere layık oldukça kalbimizde iptidâen bir şüphe hasıl olur. Bilahare tekrar eden bu telkînler bize bile bir kanaat getirir ki, biz bir şeyiz. En lüzumsuz ve kıymetsiz şeylerin propaganda tesiriyle nasıl halk nazarında yükselişini görüyoruz. Tabi bu kanaati hasıl etmekte muhitin şahadetlerine inanmanın tesiri vardır. Fakat doğruluğuna inanmadığımız şeylerde de telkîn tesiriyle bu kanaat hasıl olmaya başlar. Misal her günkü gibi pek zinde uyandığımız bir sabah ilk rast geldiğiniz dostunuz size dese ki bugün pek zayıf görünüyorsunuz. Acaba uyumadınız mı? Bu sözü hemen reddeder ve her zamanki gibi afiyette olduğunuzu söylersiniz. Bu telkîn sizde hiçbir nahoş tesir yapmaz, geçer gider. Yarım saat sonra tesadüf edeceğiniz birkaç dostunuz tesadüfle veya laf olsun diye aynı şeyi söyleseler kalbinizde bir şüphe uyanmaya başlar. Birkaç defalar dediklerinin doğru olup olmadığı tetkik için aynaya koşarsınız.

(5-3. VARAK)

Cild:1 Numara:5	HİLÂL-İ AHDAR	Sahife:34

İlk zamanları dostlarınızın sözlerini tezip eder gibi görünen ayna yavaş yavaş onlarla beraber olmaya onlar gibi evet. Bugün zayıf ve soluksunuz demeye başlar. Artık neşeniz kaybolur. Akşama kadar halsiz ve sıkıntılısınız. Rast geldikleriniz size keyif sormadan o gün rahatsız olduğunuzdan bahsedersiniz. Hele “Evet bende öyle görünüyorum” diyen bir dosta rast gelerseniz... İşte bu suretle hiç yoktan hasta olursunuz. Pek çok hastalıklarda hakikaten bu

telkînin hariçten ve derinden büyük bir rolü vardır. Kolera zamanında korkudan kolerayı ağraz gösterenler az mıdır? İki senedir acaba bende uyku hastalığı var mıydı? Bize ne kadar müracaat eden oldu. Bir mektep veya kışlada bir apandisit vakası çıksa pek az zamanda kasb-ı apandisitleri giderek artıyor. Operatörlerin ameliyathanesi apandisitlerin, yumurtalıkları çıkarılan kadınlarının rahatsızlıklarının yüzde kaçını ciddi telâkki ediyorsunuz? Bir vakit “Fekonedite” ünvanlı eserinde Emile Zola böyle yumurtalıklarının ağrılarından muzdarip her kadında iltihab-ı mübeyyiz teşhis koyarak ameliyat eden doktorlarını ne kadar hırpalamıştı. Sade hastalıklar mı, güzellik ve iktidar zan ve iddiaları da bir telkîn mahsulü değil midir? Sen kahramansın telkînleriyle hele isterik mizaç da olursa aciz bir çavuş kendini Napolyon görür. Bu yılda muhitinin ciddi veya riyakâr mükerrer telkînleri kendisine böyle bir iktidarın vücudu hakkında kanaat uyandırır.

Frenk karıları bizim evlerimiz de kapalı yaşayan kadınlarımızdan pek çok defa hüsnüne (2) mağrurdur. Çünkü onlar hüsnüleri hakkında o yaşa kadar binlerce erkeklerden pek çok sözler işitmiş, bunların çoğunun yalan ve iğfal olduğu bildiği halde yavaş yavaş fikrinde güzelliği hakkında bir görüş olmuştur. Paşa konaklarında dalkavuklarla, halayıklerle büyüyen birçok biçareler tavşan gibiyken aslan, abdalken akıllı olduklarına kanidirler. Sinir buhranları böyle sârî değil mi? Kahkahalarla gülen bir insan görsek ve kahkahasının sebepsiz olduğunu bilsek evvela hayrete düşeriz. Bir müddet sonra gayri iradi bizde

Gülmeye başlarız. Halbuki kederli veya matemli bir yüz karşısında ruhumuzu ihtiyarımız dışında bir hüznün bulutunun teşhizatı fark ederiz. Hiç kederimiz yokken kasten kaşımızı çatıp yarım saat dursak ruhumuza hüznün çöker. En kederli zamanda zorla gülmeye çalışsak, yüzümüze gülen bir adam gibi takallüs ettirsek neşelenmeye başlarız. Avrupalılardan çok defa bir sinir hekimi sıfatı ile Türklerin niçin neşesiz olduğu sualine maruz kaldık. Sizin millet adeta gülmeyi bilmiyor diyorlardı. Şüphesiz bu da telkînin tesiridir. Bizde küçükten beri neşeye pek az müsaade vardır. Mutat olan ölçüden yukarısı terbiye harici addedilir. Ne yabancının ne ebeveynin yanında doya doya gülebiliyoruz. Çocuk çok gülerse arsızdır. Kız, erkek olsun gençliğinde fazlalık gülerse hoppa ve şımarık hatta ahlakı meşkûktür. Ondan sonra zorlayınız ki gülsün. Hele muhiti arp, ihtilal, yangın, ölüm, kaht, yoksuzluk ve tehditlerinden bir gün kurtulamazken otuz kırk senedir gazeteler gülecek halimiz mi var? Nakaratını tekrar ederken...

(3) Nasıl neşeli olursunuz? Halbuki çok gülenin selamet-i akliyesine inanılmadığı kadar çok ağlayana da salim nazarıyla bakılmaz. Terbiyenin esası telkîn değil midir? Biz itkâ'sı icap eden birçok faziletlere aklımız ermeden ne olduğunu anlamadan körü körüne alışırsız. Onların bizim seciyemiz üzerinde pek bariz tesiri olur.

Sinir tezahürlerinin bile vakit vakit infilakı hep telkîn yüzündendir. Camide birinin öksürürken diğerlerinin de kendini tutamayarak öksürmeye başlaması, mevlût okunurken bayılan bir kadının arkası sıra diğerlerinin de bayılması, harp zamanından el ayak oynatma sinirlerinin artması birbirini telkînin tesirindendir. Eskiden şark-ı zamanın da istihari hamleleri denilen bayılmalar çoktu. Onların menşei ve usûl-i defi öğrenileli beri bayılmalar pek azaldı. Bugün isteri tecelliyatını kadın ve erkek daha ziyade serserilikte tuvalete düşkünlükte gösteriyorlar. İşte Amerika'da söylediğim bu mektep hastalıkların çoğunda korkuyu sebep görüyorlar. Hastaya umut ve cesaret telkîn ediyor. Bu sayede ilk nazarda şifası muhal görülen birçok hastalıklar iyi oluyor. Ümit ve cesaretin tedavide büyük rolü anlaşıldığı için dinden, ibadetten, nefisten istiane ediliyor. Son zamanlarda her şeyi uzvî ve maddi gören tedaviyi de o yolda arayarak maneviyatı büsbütün ihmal eden tababet yerine böyle psikolojik fenninin kabul edilebilir manevi yollardan istifade ediliyor. Bu surette en ağır hastalıklar tedavi edildiği gibi seciyeye ait en mühim hastalılardan

Numara:5 Cild:1	Hilâl-i Ahdar	Sahife:35

biri olan Bedbinliğe karşıda nikbînlik telkîn olunuyor. Kendileri bedbaht olduğu kadar muhitin de su-i tesir etmekten hali kalmazlar. Taşkın bir nikbînlik cinnet de olsa herhalde nikbînlik kadar tatsız ve tuzsuz değildir. Hele mutedil bir nikbînlik dimağın en selim bir hali afiyetin nişanesidir. Nikbîn ve neşeliler bahtiyar yaşadıkları kadar muhitleri içinde müfit olurlar. En büyük manialar karşısında yılmayan bu seciyeler er geç umduklarına kavuşurlar. Bedbinlik bir şahıs içinde, bir heyet için felakettir. Ortada hiçbir şey yokken daima istikbalinin bir karanlığa münker olması endişesiyle ne kadar biçareler tanırız ki, korkak ihtiyarlık onları ölümden kurtaramadı. Hem kendisini rahat huzur-ı vicdan azabı duymadan hem de yüzünü güldürmeden göçtü gitti. Hâlbuki nikbîn ekseriya cesurdur. En meşhur akıbetlerden fütûr getirmez, zaten bu cesaret onu böyle akıbetten uzaklaştırır. Ölünceye kadar mesuttur. Öldükten sonra yadı bile neşelidir. Ümit ve cesaret cümle-i uzvîyeden pek eski keşif olunmuş, ama son yeniden takdise başlanılmış bir ekseridir. Onu kaybeden şahsında, milletin de vay haline... (Mazhar Osman)

Sıhhâtte Çocukları Beslenmesi

Çocukların Gıdası: En mühim mesel sütlerin evsafıdır. Veremli ineklerin sütüyle çocuklara verem basilleri geçtiği gibi yeşil otlar ve lahanalarla beslemek ineklerin sütü çocuklarında hazım bozukluklarına sebep olur. Sulandırılan

(2) sütlerle tifo, kolera gibi ağır hastalıkların mikropları geçebilir. Sütten sonra tehlike cihetinde etler gelir. Zira etler süratle bozulabilir ve böyle bozuk etler her nevi bakteri için üreme yerleri teşkil eder. Bu sütlerden dolayı çocuklara eti yalnız pişmiş veya kızarmış olarak

verilmeli ve menşei pek emin olmayan sütleri katiyen çiğ olarak içirmemelidir. Çocukların beslenmesinde daima vukua gelen iki mühim hitabı izaleye uğraşmalıyız. Bu hatalardan birincisi çocuk memeden kesildikten sonra uzun müddet sütle beslemeye devam etmelidir. Yedinci ve sekizinci aylardan itibaren çocukluklara sütle beraber ıspanak, elma ezmesi vesaire gibi sebzeler, et suyuna çorbalar verilmezse çocuklar zahiren şişman görünür fakat kuvvetsizdirler. Zira kemik teşkili için elzem olan fosfatlardan mahrum kalmıştır. İkinci hata tatbik olunan münhasıran nebâtî tağdiyedir. Hayvani albümin olmadan çocuk ne ruhen ne de cismen inkişaf yapamaz.

Hakikaten bir yaşında ve daha büyük olup münhasıran sütle beslenen çocuklar aşıkâr sıskalık (raşitizm) alametlerini ve münhasıran nebâtî gıdalarla beslenen çocuklarda tefrit ve tagaddi hallerini her gün görmekteyiz. Etle birlikte nebât-i gıdaya dahi etler gibi lazımdır. Bir yaşından evvel sebzeleri ince unlar halinde mesela et suyuna irmik, yulaf unları ilave ederek çorba halinde veririz. Çocuklara fazla miktarda süt, et, yumurta şeklinde kuvvetli hayvani albüminler verdiğimiz zaman bu çocukların kuvvetlenip

(3) şişmanlayacakları yerlerde, zayıfladıklarını, sarardıklarını görüyoruz. Cümle-i asabiyeleri müthiş etleri basit oluyor ve neşv-ü nemalarında tevakkuf görülmektedir. Bu haller verilen hayvani gıdalarla, hazm-ı kabiliyeti arasındaki muvazenesizliğin delilidir.

Bu gibi vakalarda hayvani albüminleri derhal haddi asgariye irca ederek fazla miktarda taze ve yeşil sebzeler, bilhassa ıspanak, yeşil salata ve sebzeler verilmelidir. Bu şekilde hareket edilirse çocuktaki marazi asabiyet ve solukluk süratle zail olur ve ferdi tagaddininde gıdasızlık kadar muzır olduğu aynen görülüyor. Çelimsiz iyi beslenmemiş çocukları güçlü dediğimiz yemekler yani et, süt, yumurta ile beslemek alel-ıtlak doğru değildir. Çocuğun midesi bu yemekleri hazmedebilecek mi? Evvela onu düşünmeli ve tereddüde mucip ahvalde tabibin reyine müracaat etmelidir. Çocuk ne kadar küçük ve ne kadar zayıfsa gıdaların kabiliyet-i hazimesine o derece itina lazımdır. Mesela lahanaların envaı iyi pişirilmezse fasulyesi, nohut, bakla gibi kuru gıdalar ezme halinde verilmezse çocuk için hazmı güçtür. Kızılçık meyvelerde böyledir. Nasıl kahillerde yemeklerin tenevvüne ihtimam ediyorsak çocuklarda da aynı ihtimamı göstermek ve bu suretle iştihasını artırmak mecburiyetindeyiz. Çocuklara her nevi gıdayı takayyütlerle verebiliyoruz. Ancak meşrubat için mesele böyle değildir. Mesela alkol ve alkollü meşrubatın kaffesi çocuk için memnudur. Kahve ve çayı yalnız büyük çocuklara ve bunlara da gayet sulu olarak verilebilir.

(5-4. VARAK)

Ufaviye dediğimiz biberler, hardal vesaire yalnız büyük çocuklara ve ancak cüzi verilebilir. Bilakis et suları kakao ve çikolata çocuklar için çok güzel şeylerdir. Çocuklara yemek zamanları şekerli şeyler, meyveler vermek hem hıfzıssıhha hem de terbiye, nokta-i nazarından fenadır. Zira hazım bozukluklarına sebep olur ve intizam-ı hayatı bozar. Çocuklarda fazla olan gıda ihtiyacını öğretmek için beş kere taama ihtiyacı vardır. Sabah, kahve altısı, kuşluk, öğle, ikindi, akşam yemekleri... Tabi burada yemek yemeyi muntazam vaktinde ve fasıllara açık ayırmak vazifesi ebeveyne düşüyor. Noktası noktasına aynı saatte yemek yemeye alışan çocuk istikbalde de hayatını tanzim etmeyi öğrenir. Çocuğa yemek yemesi de öğretilmelidir. Burada ebeveyn çocuğa misal olacaktır. Çocuk pek iyi bir müşahittir. Babası çatal tutmasını bilmezse çocuğundan muntazam yemek yemesini beklememelidir. Çocuğu sevmediği bir yemeği yemeye icbâr etmek gayet hatalıdır. Bazen sevk-i tabî ile çocuk o yemeğin dokunacağını hisseder. Eğer doğrudan doğruya haylazlıktan ibaret ise ceza ve zorlamaktan ziyade mutedilâne bir tarzda iknaya gayret edilmelidir. Yemekler çocuğun ihtiyacına muvafık bir surette seçilir ve güzel ihzar olunur. Sonra da tenevvüye riayet edilirse çocuk kendiliğinden yemek aralarında bir şey yemeye alışır. Çocuğun menfaati adına acele yemek yememesine, iyi çiğnemesine, pek

(2) soğuk veya sıcak şeyleri yiyip içmemesine dikkat etmelidir. Bu gibi şeylere dikkat edebilmek içinde çocuğa istirahat ile yemek için de vakit geçirmek lazımdır. Bizzat ebeveyni her defasında çocuklara numune olarak birlikte bulunmaya gayret etmelidir. Yaşlılar evde tekdir, tevbih yerine izzet-i nefislerini okşayarak hareket edebilirse daha ziyade muvaffakiyet vardır. Çocuğun tagaddisinde yapılacak her kusuru tabîyyet'i kendine derhal tecziye eder. Gayr-ı muntazam verilen ve mebzul bol yedirilen yemekler hazım bozukluklarına, hayvani gıdaların ifratı indifât-ı cildiye ve asapta ferdi teheyyüç nebât-ı adiyenin fazla miktarda itası basitlik ve şişmanlık, atalet-i ruhiye tevlit eden gıdanın azlığı zafiyeti mucip olur ve çocuğunuz karşı mukavemetini azaltır. (Mazhar Osman)

Samimi Dostumuz Mistır Conson: Harb-î umûmî senelerinde akıl ve mantığın kabul etmeyeceği propagandalarla memleketimiz düşmanları tarafından zehirlenen Amerika'da Türk dostlarının gün geçtikçe çoğaldığına şahit oluyoruz. Milletimizin necip ve ulvî hasailini yakından tetkik fırsatına tahlis olanlar Newyork'a ayak bâ'sâr basmaz ilk iş olmak üzere Türkler hakkında vatandaşlarının yanlış ve saçma fikirlerini tashih etmek oluyor. Kâri'lerimiz pekiyi hatırlar ki; geçen yaz Kediayaklı namıyla maruf cihan için düşmanları bayraktarı Johnson İstanbul'umuza gelmiş, burada uzun uzadıya Hilâl-i Ahdarcılarla temas edip konferanslar verdikten ve İctimâî hayatımız hakkında tetkikatta bulunduktan sonra pek

samimi intibalarla aramızdan ayrılmıştı. Bir güzin için düşmanlığı cidalinde gasp eden bu fazilet timsali,

(3) hayırhah mücahit şimdi Amerika'da hakkımızda edinmiş olduğu intibaatı neşretmektedir. Memleketimiz bu yeni dostuyla ne kadar iftihar etsek azdır. Hiçbir gaye-i siyasiye takip etmeksizin yalnız insanı mefkure peşinden koşan Johnson'u kazanmak nedeniyle memleketimiz Hilâl-i Ahdarcıları da şayan-ı tebrik ederler. Kediayaklı dostumuzun Amerika ve İngiltere'de en çok gazetelerle alakası vardır. Bu Neon Sun gazetesinde Türkleri müdafaa yollu bir vech-i ati beyanında bulunmuştur. **(RESİM: Beynelmilel içki düşmanları bayraktarı ve memleketimizin samimi dostu, Kediayaklı Mistır Conson)** “İstanbul Türklere kalır ve oradan Hristiyanlar çıkartılırsa daha iyi olacaktır.’ Bu oldukça cüretkârene bir sözdür. Ancak İstanbul'da geçirdiğim bir iki ay içinde Türkleri ahlakça Yunanlıların çok fevkinde buldum. Türklerin kabalıkları hakkında sık sık irad edilen nutuklardan çok müteessirim. Hakikat hiç böyle değildir. Vakıa mübadele işleri her iki taraftan da biraz sertçe idare edilmektedir. Ancak hiçbir vakit Türklerin Yunanlılardan daha saldırgan davrandıkları iddia edilemez.”

Cild:1 Numara:5

Hilâl-i Ahdar

Sahife:37

Makedonya ve Yunanistan'dan çıkarılan Türklerin adedi İstanbul'dan çıkarılan Yunanlılardan herhalde çoktur. “Eğer ben İstanbul'da yaşamaya mecbur olsaydım Hristiyanlardan ziyade Türklerle ahbab olurudum. İstanbul'daki sosyetelerden en temizi Türklerindir. İstanbul'da 1400 meyhane bunların 1100'ne Yunanlar müdavimdir. Hemen hepsi Yunanlı teb'aya ait olmak üzere (179) umumhane mevcuttur ki, içlerinden bunlardan 700 kadar sermaye kafisi yine Yunanlılardır.” İstanbul'da müskirat menedilmişti. Son zamanlarda serbest bırakıldı. Fakat tekrar menedilecektir. Orada en çok içki içenler Hristiyanlardır. Bırakınız onları ölünceye kadar içsinler, onlar içtikçe biz müstefid oluruz. (Fahrettin Kerim)

Anadolu'da Hilâl-i Ahdar Cemiyeti

İzmir Şubesinin Muhterem İzmir Efkâr-ı Umûmî Beyannamesi: Türkiye Hilâl-i Ahdar Cemiyeti İzmir şubesi alkol düşmanlığının neşr ve tamimi halkı içki felaketinden kurtulmak ve milli bünyenin zehirlerine karşı sıyanetini temin etmek üzere tesis etmiştir. Hilâl-i Ahdar Cemiyeti, gençlere, ihtiyarlara, müptelalara ve alkolün meşum tahribatından bihaber olan sınıflara bütün vesaitiyle tebligatı, neşriyatta ve irşatta bulunacaklardır. İçki yüzünden harap olmuş aile yuvalarına bir penâh olacak, alkol sefalet zedelerinin maddi ve manevi imdadına yetişecektir. Hilâl-i Ahdar Cemiyeti bu his ve insani gayesine doğru yürürken kalpleri beşerî bir şefkatle dolu

(2) milli bünyenin tekâmülüne hürmetkâr olan bütün vatandaşların müzaheratına istinat edecek. Memleketin alimleri, muallimleri ekser-i et-tıbbası münevverleri ve gençleri içki aleyhinde cemiyetle tamamen müttefiktir. Tarihte şaraba en az bulaşmış Türk ırkının hakiki evlatlarının yeni tesis eden cemiyetimize yardımcı olmalarını rica ederiz. İçki aleyhinde mücadele ancak gençlerin kudret ve iradesiyle zaferyab olacaktır.

Zile Şubesi: Memleket münevveran ve eşrafından mümtaz bir kitle 27 Şubat'ta içtima ederek Hilâl-i Ahdar şubesini tesis ve Riyaset-i Fahriyeye Müftü Emrullah Efendi, Riyasete Doktor Muhammet Sırri, Riyaset-i Saniyeye Müdde-i Umûmî Tefvik, Kâtib-i Umûmîliğe Dava Vekili Ziya, Veznedarlığa Tüccardan Tekenişinzade Rıfat, Zabıt Katipliklerine Hamdi ve Meclis-i idare azasından Aşçızade Kazım, Azalıklara Karanfilzade Abdurrahman, Posta Telgraf Müdürü

Hamdi, Mal Müdürü Sabri, Varidat Kâtib-i Hakkı, Maliye katiplerinden Dursun, Mahkeme Kâtib-i Lütfi, Tekenişinzade Rüştü, Maliye memurlarından Asım, Sıhhiye Memuru Sami, Hastahane Kâtibi Abdullah, Tüccardan Müstecizade Yusuf, Tüccardan Sivaslı Ali, Emlak-ı Milliye Memuru Zühdü, Tarımdan Malatyalıyade Ali Rıza, tahsildar Musa, Adliye Başkâtibi Halil Rıfat Bey ve efendiler intihap eylemiştir. Kendilerine tebrik ve muvaffakiyetlerini temenni ederiz.

Bergama: Bergama'da bir şubemiz küşât edildi. Aza-ı muhteremin esamisini gelecek nüshamızda iftiharla derç edeceğiz.

Honaz: Honaz Nahiye Müdür-i muhteremi Sabit Şevki Bey bulunduğu muhitte gayret ve kudretle içki belasıyla uğraşmaktadır.

(3) **Arapkir:** Arapkir gençlerinden Menzilezade Zihni, Halil Paşazade Reşat, Doktor Zeki Ferih Beyler tarafından Hilâl-i Ahdar şubesini tesisi için müracaat edilmiş, kendilerine teşekkürname yazılmıştır.

Bursa Şubesi: 22 Mart 1341(1925) tarihinde milli sinemada umuma parlak bir müsamere verilmiştir: Müsamerede güzide bir heyet tarafından parti-i musikiye, bilahare Emrâz-ı Asabiye Mütchassısı Bursa Hilâl-i Ahdar Reis-i Sanisi Şükrü Sazim Bey ile Doktor Mustafa Hikmet Beyler tarafından içki aleyhinde musahabe-i fenniyeler yapılmış, sinema gösterilmiş, sarhoşluğun **(RESİM: Hilâl-i Ahdar merkezi umûmîsinden Vatan gazetesi başmuharriri Ahmet Emin Bey)** rezaleti Sururi Bey tarafından bir monolog irat edilmiştir. Bursa şubesinin günden güne tevessü eden faaliyetlerini tebrik ile gıpta ediyoruz.

İzmir: Darülmualimin salonunda içki aleyhinde her hafta musahabeler yapılmaktadır. Son hafta bir de beyanname neşretmiştir.

Mebuslarımız ve Hilâl-i Ahdar: İçki düşmanlığı mücadelesinde muhterem mebuslarımızın pek kıymettar müzaheret ve teveccühlerini görmekle mübahiyiz. Gazetemiz, muhterem vekillerimize gayemize karşı gösterdikleri pek samimi alâkadarlığından dolayı şükranlarını iblağ eder.

(5-5. VARAK)

Cild:1 Numara:5	Hilâl-i Ahdar	Sahife:38

Tebrik: Hilâl-i Ahdar mübarek Ramazan'1, bilumum kâri'leri tebrik eder.

Sıhhî ve İctimâî Şuûn:

Sıhhîye Askerlerinin Faydalı Yeni Teşebbüsâtı: Bin üç yüz kırk bir bütçesi mülki ve askeri sıhhî alemimiz için oldukça tazminkâr rakamları ihtiva ediyor. Sıhhîye Askeri içinde yeni sene içinde bir takım teşkilat ve tesisat vücuda getirmeye karar vermiştir. Evvela şimdiye kadar çok noksanları olan ahz-ı askeri kabiliyet-i bedeniye nizamnamesinin ilmi, askeri ve et-tıbbâ-ı mütehasşısının fikirleriyle mütekamil bir tarzda ihzar edildiğini haber aldık. Fi mabad kura efradının muayenesinden yeni nizamnameye ittiba edilecektir. Bundan maada el-yevm Bursa'da işgal-i askeri altında bulundurulmuş İspiland Palas nam kaplıcanın mensubin-i askeriye için bir tedavi yeni müessesesi haleti kalb edileceğini memnuniyetle işitiyoruz. Millet-i müsellaha olmamız düveli ordumuz için bu nevi müesseselere ihtiyacımız fazladır. İspilandid oteli yeşil ovaya hakimdir. Suyu bol ve elde mevcut tesisatı pek az bir himmetle daha nâfi şekle sokulabilir. Orduda yaralanma, üşütme ehli arızalardan mütevellit sinir hastalıkları sık görülür. Bu nevi hastalıklar için de sıcak banyo en birinci ilaçtır. Elektrik ve masaj tesisatı da ilave edildikten sonra orası mükemmel bir istirahat istasyonu olur. Yorulan zabıtlar tebdil-i hava için Bursa'ya gelir. Orada maddi, manevi istirahat ederler. Sıhhîye-i Askeriye teşebbüsünü tebrik eder, muvaffakiyet temenni eyleriz.

(2) Bursa Kaplıcaları: Geçenlerde Bursa'da tetkik seyahati yapan baş muharririmiz kaplıcaların halini beğenmemiştir. Bursa tabiatın birçok güzelliklerini sinesinde toplamıştır. Ancak bütün bu bahşayış ve güzelliklerden istifade edilmediğini esefle müşahade ediyoruz. Bursa mevki itibari ile az çok Viyana civarındaki Baden sayfiyesini andırıyor. Aradaki fark vazife-i vaside. Baden, Viyanalıların hatta bütün Avusturya ve cenup memleketlerinin kış, yaz yarısını çeken küçücük bir kasabadır. Buna mukabil mutaaddid otları, misafirhaneleri, kahveleri, **(RESİM: Memleket heyeti tefrikası tarafından yaptığı işler fevkalade takdir edilen merkezi umûmî azasından sıhhî müze müdürü Doktor Hikmet Hamdi Bey)** sineması, tiyatrosu, postası, parkları şehirlere tramvay ve şimendiferle

ittisali gibi bir ziyaretçinin istirahati için icap eden vesait-i medeniye-ye camidir. Bizim Yeşilyurt'ta ise Çekirge ile şehir arasında muntazam bir şose hala yapılmayacak. Çekiç ile taş kırmak suretiyle daha yıllarca sürer. Bir taraf yapılmadan öteki taraf çöker... İlk yapılacak iş şosenin imalatı ve tozdan tahliyesidir. Nilüferin sıtma cehennemine hâsıl olan bataklık Bursa'yı hatme cehennemine çeviriyormuş. Seyyah Çelebi için Bursa

(3) Meclis-i Umûmîsi muvazene-i umûmîye tahsisatıyla birlikte şehir mecrasını tanzim ederek Nilüfer vilayeti için faydalı bir hale koymalı ve halkını sitemden kurtarılmalıdır. Çekirge'ye; sayfiye-i meşhur şehirler için otellerde ve banyolarda temizliğe ehemmiyet verilmelidir. Yemek yenilecek bir lokantası oturulup başı dinlendirecek temiz gazinosu olmayan yere kimse gitmez. Çekirge'de bir ay seyahate gitmenin baştan başa Avrupa'yı gezmekten daha müşkül ve pahalı olduğunu vatandaşlarımız naklediyorlar. Bunlar yapılmayacak şeyler değildir. Zevk ve intizam meselidir. Elimizdeki nihayetsiz servetlerden istifade için bizden başka milletlerden ibret alalım. Bu işte mesuliyetin ağırlığı belediyeye teveccüh eder. Vapur, tren işleri tanzim ediyor. Çekirge temizlenirse az zamanda bütün masarifatını çıkaracağına belediye emin olsun. Yalnız orta gidilmesin biraz da zevk-i bedi okşamak ve iş bilenlerin fikirlerini almak suretiyle hareket edilsin.

Ne kadar doktor ve eczacı var? Sıhhiye bütçesinin müzakeresi esnasında Büyük Millet Meclisinde cereyan eden mübahaseden anlaşıldığına göre Türkiye'de el-haletu hazihi muvazzaf 1631 doktor, Anadolu'da da 176 eczane vardır. Sıhhiye kadrosunda bu sene 600 doktora ihtiyaç vardır.

Puşte panayırı: Budapeşte; Tuna üzerinde Avrupa'nın en güzel ve şehirlerindendir. Nisanın 17. günü orada beynelmilel bir panayır küşat olacaktır. Hem panayırı görmek hem de bir Avrupa'yı şehir ziyaret etmiş olmak için İş Bankası bir seyahat komitesi teşkil etmiştir. Bu komite Macaristan devlet şimendiferleri acentesiyle anlaşarak birinci sınıf yolcular için 175, ikinci sınıf için 150 Türk lirası masraf tespit etmiştir.

Cild:1 Numara:5

Hilâl-i Ahdar

Sahife:39

Bu para içerisinde azimet ve avdet tren ücretleri, Avrupa'daki yedi günlük mesarifat-ı zaruriye de dahildir. Az para ile güzel ve eğlenceli bir seyahat tertip eden müfettişleri tebrik ederiz. Nisan'ın 10'a kadar müracaat edilmelidir.

Şikago'daki Esrarengiz Hastalık: Teneffüs cihazına arz olan ve influenza'ya benzemekle beraber bazı hususlarda ondan ayrılan esrarengiz bir hastalık Şikago doktorları arasında büyük bir endişe uyandırmaktadır. Bir doktorun iddiasına göre hastalığın yegâne emeli kanda bulunan influenza mikropları değildir. Diğer bir emeli de işe karışmaktadır. Martin ilk on iki

gününde bu hastalıktan 279 kişi ölmüştür. 13 Mart'ta ölenlerin miktarı 27'ye varmıştır. Aynı hastalık Amerika'nın diğer taraflarında da zuhur etmiştir. Son zamanlarda bu gibi salgınlara sık sık tesadüf ediliyor. Yeni Zalenda'dan gelen bir tarafta oralarda öldürücü ve salgın çocuk felci zuhur ettiği bilinmektedir.

Sarımsağın Faydaları: Şimdiye kadar kokusu dolayısıyla nefretle yaad etmeye alıştığımız sarımsağın sıhhi nokta-i nazarda büyük bir faydası varmış. Fransız gazetelerinde münderiç bir fıkraya nazaran son zamanlarda sarımsağın birçok hastalıkların tedavisinde tesiri olduğu anlaşılmıştır. Şimdiye kadar yapılan tecrübelerle göre sarımsak tarik-i teneffüse bir mezad-ı taaffün hizmetini görebildiği gibi müzmin bir neşetler içinde kati devadır. Sarımsağın veremliler içinde faydası vardır. Sarımsaktan istihsâl

(2) edilen (aliyon satiyum) namındaki madde aliyum bağırsak iltihabında isti'mâl edilmektedir. Sarımsaktan bu gibi hastalıklarda istifade edebilmek için sekiz on gün her yemekte akşam ve sabahları bir miktar almalıdır. Emrâz-ı sârîye zuhurunda ihtiyaten sarımsak yemek faydalıdır. Bronşite karşı isti'mâlinde sarımsağı döküp tentürdiyotla birlikte göğse konmalıdır.

Amerika'da İçki Memnu'iyeti: Amerika'da içki memnuiyeti günden güne kesb-i şiddet etmektedir. Newyork'ta (Ameri Banaz) isminde bir hekim geçenlerde hafi içki satıldığından dolayı on dört kulüp kapatılmıştır. (Ameri Banaz) içki memnuiyeti taraftarlarının en ileri gelenlerinden biri olduğundan son zamanlarda Newyork'ta içki günden güne azalmaya başlamıştır. Bu zat ahiren içki satılmakta olan iki bin lokantayı kapatmak teşebbüsünde bulunmuş ve bütün içki aleyhtarına hitaben neşrettiği beyannamede Newyork, Amerika'nın yegâne içkisiz şehri olana kadar kendilerinden muavenet takip etmiştir. Bu adamın bu suretle faaliyette bulunması içki kaçakçılarını telaşa düşürmüştür. Bunlar içki fiyatlarına bir misli daha zam vermişlerdir.

İngiltere'de Talak Fazlalığı: İngiltere'de talaklar günden güne çoğalmaktadır. Son zamanlarda talak davaları o kadar tekessür etmiştir ki, mevcut mahkemeler bunları ruiyet için kifayet etmeye başlamıştır. Bu sebeple muhteseran talak davalarını ruiyet etmek üzere 29 mahkeme tesisi tekrar etmiştir. Bu mahkemelere müracaat edenlerden alınacak dava harcı beş liraya tenzil edilmiştir.

(3) **Şişmanlığın Yeni Tarz-ı Tedavisi:** Viyana tıp fakültesinde şişmanlığın sureti tedavisi için yeni bir usûl keşfedilmiştir. Bu usûl sayesinde şişmanlar zayıflamak için perhiz yapmak külfetinden kurtulacaklardır. Bu tarz-ı tedavide böbrek ağrılarının tedavisinde kullanılan

“navajurul” ilacının tahtan-i cilt vücuda şırınga edilmesi ile iktifa edilmektedir. “Navajurul” vücuttaki tuzları hal’ ettiğinden vücudu kısmen zayıflatıyormuş. Viyana tıp fakültesi müdürü Doktor Sabitgor’un iddiasına göre bu ilaç bir doktor tarafından ihtiyatla isti’mâl edilmelidir. Fazla miktarda alındığı taktirde tehlikeli neticeler verebiliyormuş.

Fransa’da Küül Sarfiyatı Netayici: Doktor Lonapi 1913 senesinde yani harbi umûmîden 1924 senesi nihayetine kadar vuku bulan küül sarfiyatı hakkında pek ziyade şayanı dikkat tetkikatta bulunmuştur. 1914 senesi zarfında bir milyon yedi yüz bin hekto litreye vasıl olan küül sarfiyatı itibaren harbi umûmî müddetince tenâkus etmiş ve 1917 tarihinde ancak beş yüz bin hekto litreye düşmüş iken bu tarihten sonra küül sarfiyatı tezayüde başlamış ve 1924 senesinde bir milyon iki yüz bin litreye kadar çıkmıştır. Bu istatistik ile muvazı olarak diğer küülün mucip olduğu dimağı hastalıklara ait bir diğer istatistik daha küülün sıhhati umûmîye üzerinde ne elim bir tesirat icra ettiğini anlamak itibariyle pek ziyade şayan-ı dikkattir. Bu istatistiğe nazaran 1914’ten itibaren tenâkusa başlayan dimağı hastalıklar 1917 senesinde haddi asgari tezahürat icra etmiş oldukları halde

(5-6. VARAK)

Cild:1 Numara:5	Hilâl-i Ahdar	Sahife:40

1919’dan sonra tedricen tezayüd etmiş ve 1921 senesinde Fransa’da dimağı hastalıklar dehşetevâr bir raddeye vasıl olmuştur.

Bir Ayda Yenilen Etler: Şubat ayı zarfında İstanbul mezbahanesin de 39726 hayvan kesilmiştir. Kanuni Saniye nazaran 2699 fazlalık vardır. Kesilen hayvandan 20789’u koyun, 13718’i kuzu, 1837’si öküzdür.

Zonguldak’ta İçki Ne Zaman İçiliyor? Zonguldak polis müdürü akşamları saat 8’den sonra alenen müskirat isti’mâlini men’ etmiştir.

Dünyanın en zengin on adamının servetleri bir vech-i atidir:

İsmi	Servet-i Dolar Hesap Miktarı
Henry Ford (Amerikalı)	550 milyar \$
John Rockefeller (Amerikalı)	500 milyar \$
Vestmınstır Dükü (Leventan)	200 milyar \$
Baruda Prensi (Hintli)	125 milyar \$
Hugo Şatites (Alman)	100 milyar \$

Baron Minsoi (Japon)	100 milyar \$
Mistır Dok (Amerikalı)	100 milyar \$
Corc Beyker (Amerikalı)	100 milyar \$
Mistır Voker (Amerikalı)	100 milyar \$

Bu milyarlardan; Ford otomobil kralı, Rockfeller petrol kralı, Vestminstır Dükü emlak ve arazi sahibi, Zaharof silah ve harp malzemesi imalathanleri sahibi, Bruda Prensi nakdi para sahibi, Baron Minsoi fabrikalar sahibi, Mistır Dok imalat fabrikalar sahibi, Corc Beyker tütün kralı.

Hilâl-i Ahdar Takvimi:

11 Mart: Güya rakı yasaktır!

Kadehle rakı satılması men' edildi. En ucuz içki olduğu için bilhassa Fakir teb'a'nın mazhar-ı vasıtası olan rakının böylelikle mazarratı kısmen olsun defedileceği ümit olunmakta idi. Fakat hayretle görüyoruz ki,

(2) İstanbul meyhanecileri bununda çaresini buldular. Galata ve Beyoğlu'nun birçok meyhanelerin bugün de bir ay evvel olduğu gibi istediğiniz kadar rakı bulabilirsiniz. Bunun için ufak bir hile kâfi gelmektedir. Rakının şişe ile satılması memnu' değildir. Meyhaneciler küçük eczane şişelerine birer kadeh dolduracak kadar rakı koyuyor ve ağzını mantarla tıkıyorlar. Meyhanelerin bilhassa evsât katlarında oturduğunuz zaman kısa bir tetkike tabi tutuluyorsunuz. Eğer vaziyet-i umûmînin emniyet bahş ise istediğiniz rakı derhal bu şişelerle veriliyor. Ancak yine bir hilenin himayesine sığınmak şartı ile... Önünüze bir kadeh bira ve rakı mezeleri konuyor. Hariçten gelecek bir zair masada oturan müşterinin bira içmekte olduğunu zannedecek! Vaziyet ona göre ihzar ediliyor sonra küçük şişelerden müşteriye birer birer veriliyor. Rakıyı kısmen içtikten sonra tekrar cepte hıfzetmek mecburiyeti de vardır. Binaenaleyh vaziyet değişmemiştir. Eski sistemde mezeli mükemmel bir rakı ziyafeti vermek kabildir. Yalnız şişelerin cepte saklanması lazımdır. Meyhaneciler rakıyı şişe ile sattıkları için kanun pençesinden kurtulacaklarını zannetmektedirler.

14 Mart: Langa'da bostanda mukim seyyar sebzevatçı 50 yaşında Vasıl çok sarhoş görüldüğünden derdest edilmiştir.

*Langa'da Camii şerif sokağındaki depoda hizmetkar 55 yaşlarında sarhoş bir halde bir halde sallana sallana Langa'da dolaşırken derdest edilmiş ve hakkında takibat-ı tevessül olunmuştur.

*Davutpaşa'da Çukurbostan'da mukim 18 yaşında Muammer ve biraderi 16 yaşında Halis zahir bir surette sarhoş oldukları halde kavgaya tutuşmuşlardır. İki kardeş kavgayı o derece

azıtmışlar ve o kadar gürültü etmişler ki, polis devriyesi ikisini de tutup haklarında takibat-ı kanuniye tevessül eylemiştir.

*Dün gece gâyr-î kâbil setr ve ahva bir derecede sarhoş olarak derdest edilen Samatya'da Kazlıçeşme'de sakin Erzincanlı Hasan bin Süleyman ve Galata'da Lonca sokağında oturan Agop veled-i Kasbar hakkında muamele-i kanuniye tevessül olunmuştur.

*Galata'da Arkadi sokağında 15 numaralı dükkân da kahveci İranlı Ali bin Ahmet fazla sarhoş

(3) bir halde görüldüğünden derdest olunarak hakkında muameleyi kanuniye tevessül kılınmıştır.

16 Mart: Kasımpaşa'da Pehlivan sokağında mukim şoför Tahsin Efendinin zevcesi Saime Hanım, Mumhane caddesinden geçtiği için bu murdar sokağa sapmak gafletinde bulunmuş. Arap cami sakinlerinden Gemici Ali, kıyafeti düzgün bir kadının bu civardan geçtiğini görünce Saime hanımın teklifsizce yanına yaklaşarak edepsizce sataşmaya ve koluna girerek; “ah canım, civanım!” gibi tecavüzlere başlamış. Bu sarhoş herifin tasallutunu daha ileri götürmeye başladığını gören zavallı Saime Hanım, nihayet istim da mecbur olmuş ve çevresindekiler yetişerek kurtulmuştur. Ali derdest edilerek hakkında takibata tevessül olunmuştur.

*Akşam refikimiz Kuvay-ı Milliye mücahitlerinden Ruhi Efendinin İzmir'de Hüseyin Avni ve Hasan Ali namında iki sarhoş tarafından yolu kesilerek cerh edildiğini yazdıktan sonra Hüseyin ve Hasan Beylerin dükkânında kapalı şişe ile ziftlendikten sonra park kapısına gelip orada Hasan Ali'nin kahvede oturan Demirci Efe'ye vurması için arkadaşını teşvik ettiğini ve Hüseyin'de bu teşvik üzerine Demirci Efe'yi yaraladığını Anadolu gazetesi naklediyor.

17 Mart: İran teb'a'sından Gaffar ile yine İranlı Yusuf namında iki arkadaş dün gece birleşerek bir eğlenti yapmak istemişler ve bir bakkal dükkânına girmişlerdir. Dükkânda kurdukları bir masada yarım saat mütemadiyen içen İranlılar nihayet kendilerini bilemeyecek derecede sarhoş olmuşlardır. Rakının verdiği keyif ve neşe ile size ve saat on bir buçuğa doğru dükkândan çıkmışlar ve sokaklardan yürümeye başlamışlardır. Gaffar bu sırada muziplik olsun diye arkadaşının kulaklarından yakalamış “Ulan bunların kulak mı yelpazesi mi” demiştir. Bu seferde Gaffarın burnundan tutmuş, “Be mübarek bu da çengel mi, yoksa burun mu?” demiştir. İşte bu yüzden iki arkadaş arasında çıkan kavga derhal büyümüş saldırmalar, bıçaklar çıkarılmıştır. Gaffarın daha evvel üzerine hücum etmeye muvaffak olan Yusuf bıçağını arkadaşının göğsüne, bilahare bacağına yerleştirmiştir. Gaffar kanlar içinde yere yuvarlanmıştır. Vaki olan gürültü üzerine meseleden haberdar olan zabıta derhal mahal-i vakaya yetişmiş ve carih-i derdest etmiştir. Mecruh hastaneye kaldırılmıştır.

(1)-19 Mart: Ortaköy'de Mecidiye sokağında sekiz nu maralı hanede oturan Gümülcelineli Muhammet bir süreden beri peşine takıldığı Ulvîye namındaki kadının dün gece evine taarruz etmiştir. Muhammet yaptığı bütün ısrarlara rağmen bir türlü kadına kendine beğendiremediği Ulvîye Hanıma zorla terviç-i meram için cebir isti'mâline karar vermiş ve dün gece kafayı tütsüleyerek sokağa fırlamıştır. İki tarafa sendeleyerek Ulvîye Hanımın Ortaköy'de kayık iskelesi caddesindeki evinin önünde gelen Muhammet evvel kapıyı çalmış ve kendisinin içeriye alınmasını talep etmiştir. Ancak kati bir ret cevabı karşısında kapıyı tekmelemeye ve nara atmaya başladı. Mütecavizin bir vakıa çıkaracağını tahmin eden Ulvîye Hanım pencereden bu zorba adama defolup gitmesini istemiş ise de bunun bütün bütün münfail olan Muhammet derhal saldırmasına sarılarak kapıyı kırıp içeri girmek istemiştir. Ancak o sırada hasıl olan gürültü üzerine mahal hadisede içinde bulunan mahalle halkı tarafından mutaarrız yakalanmak istenmiş ise de bıçağıyla bunları tehdit ederek savuşmaya muvaffak olmuştur. Polis memurları zorba Muhammed'i tahri etmektedirler.

*Manavlıkla meşgul İbrahim, dün gece alenen gâyr-î kâbil setr ü hafa bir halde sarhoş olarak Galata caddesinden gitmekte olduğu görülmüş ve derhal derdest edilerek karakola sevk edilmiştir.

21 Mart: Tophane'de, Karabaş mahallesinde, Dere sokağında ikamet eden Bitlisli Ömer Çavuş evvelki akşam Küçükpazar'da arkadaşı Cemal'in düğününde kafayı epeyce dumanladıktan sonra evine avdet etmek üzere yola çıkmıştır. Ömer Çavuş, iki tarafa sallanarak köprüden geçerken muvazenesini kaybederek denize düşmüştür. Civardaki sandalcılar merkumu kurtarmışlardır.

*Üsküdar'da Dolap sokağında reji amelinden Ömer bin Hüseyin ile Hamal Mustafa bin Hüseyin sekr halde oldukları halde naralar atarak sokaklarda dolaşmak suretiyle huzur ve emniyet-i umûmîyi ihlal eylediklerinden derdest edilmişlerdir.

24 Mart: Eyüp sakinlerinden olup Silahdar Ağa'da elektrik fabrikasında tamircilik eden Ali isminde bir şahsın alenen gâyr-î kâbil setr ve ahva bir halde sarhoş olarak gezdiği görülmüş ve yakalanmıştır.

(2) Yine boyacı köy sakin Rıdvan Bey adında bir şahsın da olduğu anlaşılmış o da diğeri gibi yakalanmıştır.

*Kadıköy'ünde oturan Acem Ali dün kafayı tütsüledikten sonra aklına esen ani bir fikirle birdenbire bıçağını çekmiş ve kasığından kendi kendini vurmuştur.

Sarhoşluğun Arabalı Derecesi: 24 Mart Vakit refikimiz “Hilâl-i Ahdarcılara İthaf” ser levhalasıyla sarhoşluk şampiyonluğu kazanan, çöp arabasıyla evine götürülen Aziz'in

sızdıktan sonra polis tarafından arabaya yerleştirilirken alınan resmini neşrediyor. Refikimizin Hilâl-i Ahdar'a karşı ibraz tarafından tercih şayan-ı teşekkürdür.

Abonelerimize: Gazetemiz, kâri'lerinin teveccühüyle günden güne karşı tekâmüle doğru koşmaktadır. Ancak bir gazetenin yaşaması ve inkişafı ancak kâri'lerinin himmetine tabidir. Binaenaleyh abone bedelleri bir an evvel göndermek lütfunu esirgemelerini rica eyleriz.

Son Saat: Eski Hilâl-i Ahdarcılardan Giresun mebusu Hakkı Tarık Beyin riyaseti tahririnde akşamları intişâre başlayan yeni refikimizi tebrik ve muvaffakiyetli bir ömre malik olmasını temenni ederiz.

Akdeniz: Muhterem meslektaşlarımızdan Doktor Farih Niyazi Beyin riyaseti tahririsi altında Antalya'da intişâre başlayan yeni refikimizi de tebrik ve muvaffakiyet temenni ederiz.

Teşekkür: İntişarımızı pek samimi surette tebrik eden Mahfil, Â'sâr-ı Nisvân, Meslek, Toprak mecmualarıyla taşra refiklerimize arz ve şükran ederiz.

Mahfil: "Mahfil" mecmua-ı islâmiyenin Ramazan-ı Şerif nüshası pek müfit bir makale ile intişâr etmiştir. Kâri'lerimize tavsiye ederiz.

Maddiyat: Müfit mündericat ile intişâr eden "Maddiyat" mecmuasını da kâri'lerimize tavsiye ederiz.

Mecmualar ve Kitaplar: Bulgaristan, Dedeşman kasabasında "Doğruyol" namı altında yeni bir refikimizin intişâra başladığı matbuamıza gelen ilk nüshasından anladık. Tebrik ile muvaffakiyet temenni ederiz.

Meslek: Mesleki zamanlar müdafaa eden bu kıymettar mecmuanın son nüshası darülfünuna vilayeti şarkiye isyanına, iktisadi mücadelelere ait kıymetli makalât ve resimlerle intişâr etmiştir.

Toprak: Son nüshamızda ziraat ve ticarete dair kıymettar yazıları ihtiva ederek intişâr etmiştir. (Müdür-ü Mes'ul: Fahrettin Kerim)

(5-7. VARAK)

Yovdujon Halil: Memleketimizin muktedir eczacılarından İbrahim Halil Bey tarafından istihzar edilen olunan iş bu yovdupa(?) mürekkebin keşfi ve ayarlanmış mahlulü kâbil-i temsil suda münhal ve sabit buluştur. Damarları sertleşmiş, hekimler tarafından iyot tedavisi tavsiye edilmiş yaşlı hastalar Halil Bey'in yovduğunu almalıdırlar. İyot isti'malinde görülen mahzurlara bu müstahsilde tesadüf edilmez. İhtiyarlık yaşlarında görülen damar sertliği, nefes tıkanıklığı, şişkinliği halatında iyot papütonlu ilaçların faydası aşıkardır. Bilhassa damar çatlamasının önünü alır. İspenciyarı sahasında temiz ve muntazam ampulleriyle şöretşiar olan İbrahim Halil Bey iyot müstahsilinde de muvafık olmuştur.

Terikalsın: En kuvvetli, en fenni, en mükemmel mukavva. Uzviyette mevadd-ı külliye tevzi'î temin eden en emin çaredir. Reia *** neşvünema – çocukların diş çıkarırken en iyi bir ilaçtır. Tuzu ilaç halinde müstameldir. İçinde nasıl kullanılacağını gösteren tarifnamesi vardır.

Oksimentol (Pervidon): En iyi ağız mezad-ı taazzuvudur. Nezle mevsiminde herkese tavsiye olunur.

Tevfik Şitadlehülber: Merkez: İstanbul Katırcıoğlu Han, numara 40, telefon İstanbul 1381. Almanya'nın Layhiç, Lenç, Şimiç, Öhler, Lebruht gibi muhtelif meşhur fabrikalarının vekili umûmîsi olan bu müessese, bilumum tesisatı fenniye fabrika tesisatını... İla ahir, deruhte eder. Ciddi fen adamlarından mürekkep olan bu müessese az zamanda çok rağbet kazanmıştır.

Evliyazade Nurettin: Devâir-i aliye müteahhidi bağçe kapı hamidiye terbiyesinde beş bol ağzında bilumum laboratuvar levâzımâtı icra-ı kimyevi alet ve edevat zücaciye, mikroskop, mikrotom, etüv, otoklav, santigram, miligram, 1/10 miligramlık hassas terazilerle (125) kiloya kadar âdem-i tartan otomatik aynalı teraziler, son sistem hakiki rekor şırıngalarıyla çelik, nikel, platin iğneler vaserman(?) teâmülü için kontrollü hemolizin ve kebede frenci hülasaları her cins serumlarla tüberkolin aşıları, müstesna lavanta losyon ve kolonya esansları daima piyasadan yüzde 10 noksanına depomuzda fûrûht olunur. Sipariş kabul ve süratle irsali tekeffül olunur.

Kiserna Maden Suyu: Memleketimizde tebe'an eden bu maden suyu Avrupa sularından daha faydalı ve şifalıdır. Gümrükler sebebiyle Avrupa suları pek pahalandığı ve tazesini bulmak güçlendiği için taze ve latif Kiserna suyu fevkalade rağbet kazanmıştır. Kibar sofralarda su, limonata, meşrubat yerine Kiserna suyu içmek moda olmuştur. Kiserna suyuyla en ağır yemekler çabuk hazım olur. Kum sancıları, romatizma ne nekroz ağrıları kalmaz. Yarım baş ağrıları ile şişmanlığın ve şeker hastalığının en iyi ilacıdır.

Yağlı krem modası geçmiştir, Krem Necib: Asrî yağsız bir kremdir. Avrupa'nın en meşhur kremlerine faiktir. Cildi son derece yumuşatır. Güzellik arzu edenlere şayan-ı tavsiyedir.

Necib Bey sabunları: Badem yağı ve gliserinden mamul olup gayet latif kokuludur. Avrupa'nın en nefis sabunlarına müreccihdir. Bilhassa küçük çocukların banyolarına tavsiye olunur. "Necib Bey" esansları, kolonyaları, pudraları, asrî sürmeleri memleketimizin en kibar mahâfilinde tanınmıştır. Her eczanede ve tuhafiye mağazalarında bulunur. Deposu; Bahçe Kapısı, Eminönü'nde Necib Bey eczanesi. Taşra siparişi süratle irsal edilir.

3. 6. Sayı 6

HİLÂL-İ AHDAR

Pazartesi	Sıhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete	13 Nisan 1341
Cild:1		Numara:6

(RESİM)

(Emrâz-ı Aklîye ve Asabiye Müessesinin Makarrı Köy, Reşadiye pavyonlarına tekerrür etmesi üzerine yakında tarihi hayatı kapanacak olan Toptaşı Bimarhanesinin medhali)

MÜNDERİCAT

Makalât

İlmin Kıymeti: Hilâl-i Ahdarın iktisadi mükafatı. *İlmin ödenmez kıymeti. *Kimyager Bartelon'un Fransa'ya hizmeti ve ulvi cenabı. *Refik Beyden alemin beklediği. (Süleyman Nazif)

Ani Ölüm: İhtiyarlarda görülen nüzûl(felç) hastalığı. *Damar sertliğine karşı ne yapılmalıdır? *İnmenin tedavisi. (Fahrettin Kerim)

Çocuk Hıfz-üs-sıhhasısı: Çocukların elbiseleri nasıl olmalıdır? *Yünlü ve keten elbiseler. *Giyinme usulleri.

Geçitlerde Yeni Emareler: Türklerin yeni hayatı. *İstanbul'da meyhaneler ve umûmhaneler. *Patrikhane ve içki düşmanlığı. (Mısr Conson)

İşçi Sıhhati ve İçki: Memleketimizin işçi hayatı nasıldır? *İçkinin işçiler üzerinde husule getirdiği tahribat. (Doktor Rıza Remzi)

Sıhî ve İctimâî Şuûn: Yeni spor müsabakaları. *İstanbul'un sıhhati. *Ramazan'da mahyalar ve Akşam gazetesi.

Hilâl-i Ahdar Takvimi:

(6-2. VARAK)

Hilâl-i Ahdar İdarehanesi: Bâb-ı Âli caddesinde Meserret oteli karşısında.

Abone Şerenatı: Hilâl-i Ahdar'ın seneliği 125 kuruştur. Memalik-i ecnebi için 150 kuruştur. Nüshası 5 kuruştur. Seneliği 25 nüshadır. Adres tebdilinde ayrıca 5 kuruş gönderilmelidir. Bilumum mektuplar, İstanbul'da Hilâl-i Ahdar gazetesi müdürüne gönderilmelidir. İçki düşmanı olan herkes Anadolu'da gazetemizin muhabiridir. Şehirlerdeki içki vukuatı ahvalı sıhhîye-yi adres ve isimleriyle gazetemize bildirmek lütfunda bulunacak kâri'lerimizin yazılarını malûmatını teşekkürle derç edeceğiz.

Hilâl-i Ahdar A'zâları: (691-790)

HİLÂL-İ AHDAR

Başmuharrir	On beş günde bir neşr olunur.	Müessis
Doktor Fahreddin Kerim	Sıhhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete.	Doktor Mazhar Osman
Cild: 1	13 Nisan 1341	Pazartesi
	20 Ramazan 1343	Numara: 6

İlmin Kıymeti: Ser levhayı görenler, binlerce defa yazılmış, söylenmiş, müptezel bir mevzuu tekrar edeceğimizi zannederler. Böyle değildir. Memleketimizi fevkalade alakadar gösterecek mahiyete haiz olan bir hadiseden bahsetmek isteriz: Ali Mahir Bey namında, servetini sarf-ı sai zatisi ve İstanbul'a nâfi teşebbüsler sayesinde cemetmiş, çalışkan ve iktisada riayetkâr olduğu kadar fazilete de âşık bir vatandaş ahiren bir mükâfat tesis etti: Bir sene zarfında memlekette en çok hidmeti ve faydası görülmüş olan Türk'e verilmek üzere bin lira vakfediyor. Bu mükafat bu hediye-i tekvir her sene tekrar edecektir. Fazileti muhtelif suretlerle takdir ederek ashabını tevkir ve terfiye eden erbab-ı semahat memleketimizde yok değildir. Fakat böyle usul dairesinde her sene muayyen ve muttarit mükafat itası bizde ilk defa vaki oluyor. (Hayru'l-Efkaf) isminde bihakkın ma'sıdk sitayişlere elyak olan bu hediyesiyle Ali Mahir Bey, (fazilet)i tebcil ettiği gibi, fazilete şükranı her sene Ali Mahir Bey'e tekrar ve irca edecektir.

(2) Müracaat edenler arasında en layık olanı temin etmek (Hilâl-i Ahdar Cemiyeti) ne havale edilmişti. Bu sene cemiyetin riyasetinde Doktor Mazhar Osman Bey bulundu. Mazhar Osman Bey gibi faziletinin (mutaassıp) denecek kadar mücadele taraftarı ve fesahatın inhinanen-pezir düşmanı olan bir ilim adamının riyasetinde müteşekkil heyet-i hakimeden sudûr edecek kararda isabet-i mahza bulunmak pek tabidir. Hilâl-i Ahdar Cemiyeti bu seneki (Ali Mahir Bey mükâfatını) yalnız bir rey hariç olmak üzere hemen müttefikan Refik Bey'e verdi. Refik Bey Bakteriyoloji hane müdürüdür. Kolera, dizanteri, şarbon aşılarını İstanbul'da imaline

ihraz-ı muvaffakiyet ederek aş, bu suretle senevi yüz bin liradan fazla paranın Avrupa'ya gitmesine mâni olduğu gibi ayrıca tavuk ve manda aşılarını dahi imal ederek bu faydalı hayvanları ölümden kurtarmış ve bu suretle de memleketin hem sıhhati umûmîsine hem iktisadisine büyük hizmetler etmiştir. Binaenaleyh o mükâfata Refik Bey'den daha müstahak bir vatandaş bulunamazdı. Bu liyakat, Hilâl-i Ahdar'ın kararıyla emr-i mukteza aldı. Ali Mahir Beyde,

(3) Refik Bey de hükmünü bi-arafane Hilâl-i Ahdar Cemiyeti a'zâsında hürmetlerle tebrik ederiz. Esas hakkında serdedecek hiçbir itirazımız yoktur, olamaz. Fakat başka bir noktadan tetkik edilirse Refik Bey'in hizmet-i tebcil mi, yoksa derecesi tenzil ve taklil mi edildi? Bu nokta meşuk ve tereddütünde kalır zannındayız. Bakteriyoloji hanenin müdürü bu memlekette, bin liralık bir hediye-i şükran ile bedeli ödenemeyecek kadar hizmetler ifa etmiştir. Onun uzun seneler devam eden meşakkatli hayat-ı tahsili mesleğinde sarf-ı mesai ve icra-i tetebbu'at ederken uykusuzlukla geçen geceleri hayat-ı beşer ve menafi-i memleket namına mütevaliyen mücadele ettiği anasır-ı intaniye karşısında her saniye tehlikelere maruz kalan bir mesleğe ömrünün sonuna kadar vakfı nefis edişi onun pay-ı hizmetine saman-ı cihanın lüb-i takbili yetişemeyecek kadar yüksek bir mevki-i itila takdim eder. Mükafata kendi mesaisine namzed göstermese elbette bin liraya tama'ından değil, memlekete edilecek hizmetlerin nev'i ve şeklini halkımıza bu vesileyle göstermek istemesindendir. Mesai-i faziletkaraneye Refik Bey bu müracatı ile bir ciheti istikamet tayin etmek istedi.

(6-3. VARAK)

Cild:1 Numara:6	Hilâl-i Ahdar	Sahife:42

Yoksa o hayırlı alim hizmet ve muvaffakiyeti ilmiyesinin şan ve şerefini bin liraya satacak kadar ucuzcu değildir. Galiba meşhur kimyager Bertlo vefatını müteakip etti. Fransız gazetelerinin üstat hakkında yazdığı uzun makaleler arasındaki bir menkıbe nazarı dikkat ve ibretimi celp etmişti ve galiba bunu bir kere başka bir münasebetle hikâye etmişim: Malumdur ki Fransa'nın en büyük menba-ı serveti bağları ve bu bağların üzümlerinden imal olunan şaraplarıdır. Altmış sene evvel Amerika'dan sirayet ettiği kuvvetle zannedilen (filoksera) böcekleri Fransa'nın bağlarını fevkalade harap etti. Ve üzüm mahsulü hasıl olan miktarın sülüsü (3'te 1) derekesine düşerek sülüsani mahv-ı tebah oldu. Bu yüzden birkaç milyon insan perişan olmuş, Fransa'nın âlemdeki mevki-i ticarisi fena halde sarsılmaya başlamıştı. Alakadar ve endişe olanlar on milyon frank (evet, beş yüz bin Fransız altını) cemederek flokseraya çare-i indifa bulacak kâşife verilmek üzere, Fransa bankasına tevdi ettiler. Kimyada o zamana kadar- ve belki hala öyle misli görülmemiş mütebahhir olan

(Bertlo) hayat-ı ilmiyesinin en faal ve feyyaz devrine dâhil olmaya başlamıştı. Bundan başka Mösyö Bertlo, o kadar ilm-ü kemaliyle beraber arayış-ı dünyeviye meclup rütbeye, nişanlara, unvanlara ve buna nazaran hükmedilebiliyor ki parayı pek ziyade sevmekle meşhur bir adamdı. On milyon frangı cemedeler, bankanın tevdi makbuzunu kimyager şehre getirirler. Bertlo, zaten hala vakıf ve vatanının bu yüzden duçar olduğu felakete bittabi herkes gibi müteessifti.

(2) Gelen heyeti hüsnü kabul ederek isim ve mahal ikametlerini muhtevi pusula ile birlikte on milyon franklık makbuzu yazıhanesinin bir gözüne itina ile yerleştirir. Ve bugünden itibaren tettebbuat-ı âlimanesine başlar. Aradan ne kadar zaman geçmiş olduğunu şimdi hatırlayamıyorum. Bertlo, filoksaraya ait keşfiyatını itmam ile vatanını kurtarmaya muvaffak olmuş ve davet ettiği anıfel beyan heyete keşfinin formülünü tevdi ederken, bankanın makbuzunu iade ederek, “Bu on milyon frank, filoksera yüzünden bir daha kendilerini toplayamayacak kadar perişan olan bağcılara tarafımdan naçiz bir hediye olsun. Bilirsiniz ki İlim para için çalışmaz. Ve bir keşfin bedelini ödemeye dünyanın hazineleri kâfi değil” demiştir. Ve filhakika böyledir. Bu bin lirayı Refik Bey vatanına hadım bir mahalle sarf etmezse ilmini hizmetini pek ucuz adeta bad-ı hevâ satmış olur. “Yeni Türk” (Süleyman Nazif)

Ani Ölümlerden:

Beyin damarlarının çatlaması nasıl olur? Korunma usûlleri (nüzü): Son günlerde birçok ani ölüm vakalarına şahit oluyoruz. Her gün yeni bir isim sessizce aramızdan ayrılıyor. Dünya işlerine doymadan veda ediyor. Adliye hekimliğinde ani ölümlerin ehemmiyeti çoktur. Bu gibi vakalar karşısında o daima müteyakkız bulunur. Muhakkak sebebini araştırır. Çünkü işin içinde zehirlenme ve yahut diğer sebepler, suikast bulunabilir. Ani ölümlerin sebepleri muhtelifdir. Bunlardan bu nüshamızda beyin damarlarının çatlaması suretiyle vuku bulanları izah edeceğim.

(3) Bazı adamlar eski mizaç tasniflerine göre demevidirler. Kanları fazladır. Yüzleri çok defa kızarmış bir haldedir. İşte bunlar bu gibi ölümlere çok müsaittirler. Bundan başka herkeste yaş ilerledikçe damarlar sertleşir, elastikiyeti bozulur. Bu adamların nabızları dolgundur. Buna hekim dilinde “tasallüb-i şarayin” namı veriliyor. Damarların sertleşmesi demektir. Çok tütün içenler, et yiyenlerde damar sertleşmesine sık tesadüf ederiz. Hatta bundan dolayı bazı adamlar tütün içmez, içki kullanmaz, et yemez. Et ve sütle taayyüş ederler. Damarlar sertleştikten sonra kanın rahatça vücudu dolaşamadığını yukarıda söylemiştim. Cidarları sertleşen damarlar kanın hücumuna, ağırlığına tahammül edemezler. Ağır bir iş yaptığı,

hiddetlendiği zaman bünyeye hücum eden kanın ağırlığına dayanamayarak çatlayıverirler. İşte bu beyin çatlamasına halk arasında selamen kavlen nüzul derler. Şeytan çarptı diyerek o adamı adeta hakir görürler. Bazısında damar çatlaması şiddetli olur. Hiç açılmaksızın öbür dünyaya göç eder. Bazısında ise hafif olur. Çoğunda dili de tutulur, konuşamaz. Sorulan sualleri anlayamaz. Yahut sualleri anlar, cevap vermek için kelimeleri bulamaz. Yavaş yavaş zaman geçtikçe dili açılmaya başlar. Bir taraf omuzu sarkıktır. O tarafın kol ve ayağını oynatamaz, meflûttur. Yüzünün biçimi bozulmuştur. Dudak etleri bir tarafa çekilmiştir. Bunların hepsi zamanla düzelir. Yalnız bu gibi bir hal vukuunda evvela hekime koşmalıdır. Her hastaya göre tedavi değişir. Biz burada umûmî malumat vereceğiz.

Cild:1 Numara:6

Hilâl-i Ahdar

Sahife:43

Evvela nüzûle uğramamak için ne yapmak lazımdır onları yazalım. Bu gibi adamlarda baş ağrısı, baş dönmesi, kulak çınlaması çok olur. Onun için yaş ilerledikçe sigarayı terk etmeli, içki kullanıyorsa kokusundan bile uzak durmalı. Çok et yememeli tuzlu, baharatlı yemeklerden kaçınmalı, fazla su içmemelidir. Güneşte gezinmek, sıcak hamama gitmek, ağır yük taşımak tamamen caiz değildir. Nüzûle uğradıktan sonra bir müddet baş yüksekte olarak arka üstü yatmalıdır. Böyle bir adam düşüp bayıldığı zaman ağzında küçük olmuş, gözü dudağı bir tarafa çekilmiş, yüzü kıpkırmızı olmuşsa derhal başını yüksekte tutmalı tepesine soğuk su tatbik etmelidir. Doktor gelince kulağının arkasından veya kolundan kan aldığı zaman açılacağı için hastayı katiyen yürümeksizin başında beklemelidir. Eğer doktor yoksa kara kan damarından yarım okkaya yakın kan çıkarılmalıdır. Yalnız saralıların bayılması tamamen ayırdır. Ondan ayırmak icap eder. Nüzûl nöbeti geçtikten sonra yukarıda saydığımız tedbirlerle hayatını idame eder. Doktorun verdiği ilaçları da kullanır. Esasen damarları sertleşenlerde iyot ilacı ve sebzeli yemekler çok iyi gelir. Kabız kalmamak birinci ilaçtır.

Çocuk Hıfz-üs-sıhhasısı:

Çocukların elbisesi nasıl olmalıdır? Çocuklar daha ziyade çıplaklıktan hazzederler. Bazı etnografların iddiası veçhile elbise vücudu setretmek ihtiyacından tevellüt etmemiştir.

(2) Bilhassa çocuklar için bedeni hiss-i hicap çıplak yaşayan akvam-ı iptidaiye de olduğu gibi tamamıyla yabancı bir histir. Süt çocuklarının bile tabii bir hisse tabiatıyla örtülerinden daima tecerrüt etmek istediklerini görüyoruz. Bugün dahi mutedil iklimlerde yüksek medeniyet derecelerine irtika eden akvamda çocuklar çıplak geziyorlar ve büyüyünce muhtelif elbiseler giyiyorlar. Hindistan çocukları kız erkek çıplak gezerler. Yalnız kızların önlerinde ufak bir örtü vardır. İstivai iklimlerden başka Balkanlar'da, Mısır'da, İtalya ve Macaristan'ın merkeze uzak köylerinde 10 yaşına kadar çocukların çıplak gezdikleri, oynadıkları görülüyor. Bedeni

setretmekten ziyade süs ve vücudu tezyin maksadıyla elbise ihtiyacı hasıl olmuştur. Şimali iklimlerde şedaid-i hevaiyeden tahaffuz maksadının da bu ihtiyaca tesiri şüphesizdir. Şu hal de elbise süslenmek ve ısınmak maksadıyla kullanılıyor. Setretmek ihtiyacının temini için zaruri bir keyfiyettir. Çocuğun inkişaf ve tenemmüyü devam ettiği bütün seneler zarfında elbise mümkün olduğu kadar hafif, kabil-i nüfuz ve temiz olmalı. Ve neşvü nema halinde bulunan beden hiçbir tazyik irca etmemelidir. Tabi ebeveynin arzu ve zevk-i selimi vaziyet-i ictimâileri, vesait-i maddiyeleri bu hususta büyük birer amildir. Vücudu layıkıyla ısıtmak için zıya-ı harareti tenkis ve tahribata mâni olmamak için elbiseyi her zaman müsavi derece-i hararete kalan bir hava tabakası ihtiva etmelidir. Bu şeraiti haiz olan kumaşlar mesamatlı

(3) örgüleri seyrek kumaşlardır. Fanila ve yünler ifrazatı mas ve tespit etmek, cildi tenbîh ve faaliyetini suni olarak yükseltmek hususuna malik iseler de çocukların ciltleri rakik ve hastalık intikali tehlikesi mevcut olduğundan yün kumaşlar isti'mâli doğru değildir. Bundan başka yün kumaşları temiz tutmak için sık sık değiştirmek ve yıkamak lazımdır. Yün kumaşları ise yıkanmakla çabuk bozulur. Bu sebeplerden de yün çamaşırlar isti'mâli pahalıya mal olur. Yünlerin diğer mahzuru harareti yeknesak olarak muhafaza ettiğinden itiyat tevhit eder. Ve soğuklamalara karşı vücudun mukavemetini azaltır. Pamuk ve keten kumaşlar vücudu yün kadar sıcak tutamazlar, fakat temizlenmeleri kolaydır. Cildi tahriş etmezler. İfrazatı emme hassası yünden biraz daha noksandır. Binaenaleyh çocuklar için en muvafık iç çamaşırları keten ve mesamatlı triko kumaşlardan mamul olan çamaşırlarda soğuk mevsimlerde ve şimal iklimlerde dış elbiselerini yün ve yarım yün kumaşlardan intihap lazım gelir. Yalnız çocuğun cildine yün katiyen temas etmemelidir. Bizim memlekette müşahedelerimize nazaran sureti umûmîyede çocuklar pek çok giydiriliyor. Ev içinde elbise mümkün olduğu kadar az ve hafif olmalı, elbiselerin sıcağından ziyade odanın sıcaklığına itina edilmelidir. Küçük çocuklarda hem don hem gömlek olmak üzere arkadan ilikli ve Hollanda'da pek münteşir olan Hansop namıyla maruf elbise büyük çocuklara yakası geniş bir

(6-4. VARAK)

Cild:1 Numara:6

Hilâl-i Ahdar

Sahife:44

gömlek üzerine ufak bir ceket giydirilir. Dış elbise olmak üzere erkek çocuklara triko ceket ve kısa pantolonlar, kız çocuklara arkadan ilikli bir önlük giydirilir. Sıcak mevsimlerde ve güzel ısınmış odalarda kol ve bacakların çıplak olması müreccahtır. Zira bu suretle vücudun büyük bir kısmı serbesti hareketini almış bulunur. Ve cildin tahayyürat vukuu kolaylaşır. Hava mütehavvil olduğu zamanlar vücudu sertleştirmek vesilesiyle çocukları çıplak bırakmak muzırdır. Çocuğun hararet ihtiyacı, sath-ı cildiyesinin fazla olmasından dolayı fazla hararet kaybetmesi münasebetiyle kâhilden daha fazladır. Ev haricinde elbise pek mütenevvi şekiller

alır. Elbiseler dikilirken vücut üzerine hiçbir tazyik yapmaması ve serbest-i harekâtı ihlal etmemesine dikkat edilecektir. Yine burada da en iyi kumaşlar trikolardır. Neşvünemâ devresi esnasında karnı sıkacak ve teneffüsü güçleştirecek elbise aksamı mesela erkek çocuklarda askı, kız çocuklarda korsa isti'mâli katiyen caiz değildir. Çocuklarda pantolon geniş bir kuşak veya bir triko kuşak ile tespit edilir. Elbise meselesinde dikkat edilecek diğer bir nokta neşvü nema devrelerine göre elbiseyi değiştirmektir. Bilhassa kız çocuklarda 11-15 yaşları arasında, erkek çocuklarda 14-17 yaşları arasında elbiselerin sık sık tecdidi lazımdır. Bacak ve ayaklara gelince çorap bağları isti'mâli katiyen caiz değildir. Bu suretle vaki olacak ve zahiren ehemmiyetsiz görünen ufak elastiki tazyik bacakların neşvünemâ ve şeklini bozar.

(2) Çoraplar pek dar olmamalı, zira ufak bir tazyik zamanla baş parmakların bükülmesine sebep olur. Ve temasına mâni olur. Ayakkabıya gelince suret-i umûmîye de ayakkabıların arkası dar, önü geniş ve her halde pek kısa olmamalı, ayağa hiçbir suretle tazyik etmemeli ve içinde ayak parmakları serbestçe oynayabilmelidir. Ev haricinde bağlı fotinler, evde, alçak geniş ayakkabılar, en iyisi 11 yaşına kadar çıplak ayakla sandal dediğimiz burnu geniş ayakkabılar giydirilmelidir. 11 yaşında ayak neşvünemâsının en büyük kısmını ikmal etmiş bulunur. **(RESİM: A'zâdan Gülhane muallimlerinden Hasan Kadri Bey)** Elbisenin muvafık-ı sıhhat olmasına itina edilmekle beraber zarafet ciheti de ihmal edilmemelidir. Alman ev kadınları işin bed-i cihetine hiç ehemmiyet vermeyerek çocuğun pratik ihtiyaçlarını nazar-ı dikkate alıyorsa da Fransız kadınları modaya biraz fazla meclupturlar. Fakat çocuklarını en iyi zevki selime de en muvafık giydiren İngiliz kadınlarıdır. Elbisenin terbiye nokta-i nazarından çocukta husule getireceği tesirler evvel emirde evladı olarak mevcut olan zevk-i selimin inkişafı, giyinip soyunurken yapılacak ihtimamlar elbiselerin temiz tutulması, düşürülmesi, kaldırılması gibi

(3) muameleler neticesi çocuklara intizam hissini uyandırması ve tekâmül ettirmektir. Çocuk bilhassa kızlar büyüdükçe valide yavaş yavaş müşavir vaziyetine çekilmelidir. Bu suretle valide su-i müdahalesiyle çocuk üzerindeki tesirini azaltmamış olur. Aynı zamanda çocuklarda vaktiyle istiklal-i zevk husule gelir. İyi ve güzel elbiseye malikiyetin gerek çocuk gerekse ebeveynde tevlit edeceği zevk-i sürur ne kadar tatlı olursa olsun güzel bir elbisenin nihayet medeni bir örtüden ibaret olduğunu unutmamalı ve asıl elbise içinde gizli kalan ve en güzel bir mevhine-i tabiiyet olan bedenın sıhhatini idame ve vakaya hedef ittihaz edilmelidir. (Hamid Osman)

Conson Propagandasından: Geçitlerde Yeni Emareler: Hristiyan aleminin gazetesinde, "Geçitlerde yeni emareler" serlevhasıyla neşrettiği makaleyi Safiye Hüseyin Hanımefendi hemşiremiz tercüme lütfunda bulundular. Mesleğimizi alakadar eden kısımlarını bir vecih-i

atiye naklediyoruz. Türkler ve şarktaki misyonerler hakkında malumat verdikten sonra şimalde bulunan nehirler ilkbaharda eriyen karların tesiriyle yeni mecralara açtığı gibi yeni Türkiye eski ananâtı yıkarak bunların yerine yeni efkâr ve adeti yerleştirdi. Asr-ı hazîrun ruhuna daha uygun olmak üzere kendisine yeni bir hayat tanzim etti. Padişahlığı kaldırdı. Yerine cumhuriyet ikame etti. Mecburi tahsili ibtidaiyeyi tesis mektep ve medreseleri birleştirdi.

Cild:1 Numara:6

Hilâl-i Ahdar

Sahife:45

Uluyan köpeklerin yerine tanzifatı usulü tesis etti. Hasta haneler ve hapis haneler tensik edildi. Asrileştirildi. Men’i müskîrat, talak ve nikah kanunları yapıldı. Taaddüd, zevcat ve küçük yaşta izdivaç men’ edildi. Sokaklarda piçi ile gezen kadınlar görünmez oldu. Eskiden İstanbul’un meşhur simalarını temsil eden harem ağaları nevadır suresine geçti. Şarkın anahtarı olan Türkiye bu surette değişti. İslam adet ve ananâtı içki aleyhinde olduğu ve İstanbul’da içki ticareti de Hristiyanlarda bulunduğu için Türkiye’de içki aleyhindeki faaliyetlerden milli cihetten Türkler pek az mutazarrır olacaklardır. Geçenlerde İstanbul’da Amerika misyonerleri tarafından içki aleyhinde ve i’tidâlkarane Rumca olarak yazılan bir risale üzerine Rumlar, “bu Müslüman propagandasıdır” diye kıyametler kopardılar. Risalenin neşri tehire düşer oldu. Acaba Rumlar bu risalenin intişarına neden mâni oldular? Bunun cevabı pek basittir. İki sene evvel “Makmillan” kumpanyası “Robert Kolej” sosyoloji muallimi Profesör Rikard Jonson’un nezareti altında icra ettirdiği tetkikatı bir kitap halinde neşretmişti. Bu eserin 263. Sahifesinde milel-i muhtelifeye ait 1413 lokanta, kahvehane, birahane mevcudiyeti gösterilmektedir ki, bunlardan 1169’u Rum, 97’si Türk, 57’si Ermeni, 44’ü Rus, 17’si Yahudi olup bunlar arasında İngiliz ve Amerikalı yoktur. 356. sayfasında ise 175 adet umûmhane gösterilmiştir. Bunun 79’u Rum, 35’i Ermeni, 61’i Türk, keza 664 sermayesinden 386’sı Rum, 120’si Yahudi, 91’i Ermeni, 43’ü Rus olarak kaydedilmektedir. İstanbul’daki vesikalı kadınların mecmuu 2171 olup 1367’sini Hristiyan, 358’ini İslam kadınları teşkil etmektedir.

(2) Bu hakikatlerden başka Beyoğlu’nun Taksim civarında İstanbul’un en mühim Ortodoks Kiliselerinden Ayatiriada kilisesinin akarâtı meyânında takriben altı meyhane vardır ki bunlar Men-i Müskîrat Kanunu’na kadar açıktılar. Bu defaki içki serbestisinde kilisenin meyhanelerine müsaade edilmeyince Rumlar kızdılar. İstanbul’da rakı ticaretini Rumlar inhisara aldıklarından Men-i Müskîrat Kanunu’na en çok hücum eden onlardır. Bu kanunun Türkiye’deki düşmanlarından biri de Bomonti denilen bira fabrikasıdır. Bu fabrikanın biraları da fenadır. Men-i Müskîrat Kanunu’nun yeniden **(RESİM: A’zâdan Robert Koleji muallimlerinden Salih Keramet Bey)** canlanmaması için Bomonti her türlü şeytanlara

tevessül etmektedir. Mücahede-i Milliye'nin ilk zamanlarında 1920 Eylülünün 14'ünde Türk hükümeti 1300 sene evvel din-i İslam'ın nehyettiği işreti Anadolu'da yasak etti. 1923 senesine kadar bu memnu'iyet bütün Türkiye'de hâkim oldu. Sonra bu kanun ilga edildi. Fakat içki aleyhindeki Türkler hiçbir vakit meyus olmamışlardır. İstanbul'da bulunan on Türk gazetesi rakı aleyhinde makaleler neşretmektedir. Hususiyle bunlardan üçü cidden cidâllerinden hiç şaşmamışlardır. Dünyada takriben bin tane Müslüman gazetesi neşrolunmaktadır.

(3) Ki bunların hemen kaffesi Men-i Müskîrat taraftarıdır. Ben bu istatistiki Kahire'de neşrolunan El-Mukaddam gazetesi sahibi Yakup Sarruf Bey'in ifadesine atfen beyan ediyorum. El-Mukaddam gazetesi Amerika'nın NewYork, İngiltere'nin Times gazetesine muadildir. İstanbul'da 1919 senesinde Hilâl-i Ahdar Cemiyeti tesis edilmiştir. Bu cemiyette birçok doktorlar, mebuslar, Türkiye'nin ileri gelen adamları vardır. Riyasetinde Profesör Mazhar Osman, Katib-i Umûmîliğinde Fahrettin Kerim bulunuyor. Mazhar Osman hasta hanelerde sertabiptir. Gazeteleri vardır. Fahrettin Kerim tımarhane şefidir. Bu doktorlar birçok eserler yazmışlardır. Muallim Salih Keramet, tüccar-ı marufeden Ali Mahir, Profesör Neşet Osman, Vatan sahibi Ahmet Emin, Avukat Celal Feyyaz, Sıhhat Müzesi Müdürü Hikmet Hamdi, Tevhid-i Efkâr sahibi Velid, Profesör Hulusi, Profesör Şekip, Doktor Hazım, Doktor Emin Paşa, Doktor Lütfi, Mebus Hakkı Beyler a'zâdırlar.

*(Hilâl-i Ahdar Mistır Conson'un yazdığı heyeti idare a'zâlarının bir kısmı bin üç yüz kırk senesine ait olanlardır. Tercümeyi aynen neşrettik.)

İşçi Sıhhati ve İçki: İçkinin mahalli tahribatı en ziyade şehir işçilerinin, yorgun vücutlarında görülür. On, on iki saatlik uzun ve yorucu işten çıkan işçi, eğer evli ise çoluk çocuğunun ekmeğini almadan, bekâr ise fabrikadan o siyah dumanları ciğerlerinden çıkmadan ilk tesadüf edeceği koltuk meyhanesine girer, orada şehrin süprüntülerinden çıkarılmış ispirotlardan yapılmış, rakılarla vücudunu ve ruhunu zehirlemeye başlar.

(6-5. VARAK)

Cild:1 Numara:6

Hilâl-i Ahdar

Sahife:46

İşçi bu öldürücü zehre daha çıraklığında başlamıştır. Gizli gizli içtiği tütünle gözü açılan işçi çocuğu, mahalle çapkınları yevmiyeye geçtikleri günden itibaren rakıya alışır. Babası muhakkak harplerin birinde şehit olmuştur. Başboş büyüyen bu genç, ihtiyar anası kulübesinde bir lokma ekmek beklerken aldığı yarım lirayı da barların tezgâhlarına bırakmaya koşar. İlk zamanlarda hafta başı eğlenceleri şeklinde yapılan bu akşam çakıntıları, mürur-ı zamanla, bir ızdırar ve bir ihtiyaç haline girer. İşte bundan sonra o işçi ölmeye, katil olmaya namzettir.

İşten çıkar çıkmaz kazandığı beş on para ile balık pazarlarında, rıhtımlarda, fabrika ve tezgâhların yakınlarında, pis, havasız izbelere koşar. Orada, kendinden, benliğinden geçinceye kadar içer. Eğer bir hadise çıkmadan yolu bulup evine gidebiliyorsa muhakkak karısı, ana babasıyla küçük bir meseleden kavga eder. Sofrada bir kâse çorba bulunursa onu da döker. Sonra sızar, dimağı vücudu zehirli ispirotaların ağırlığı altında yanar, uyur... Yahut umûmhanelerin birinden seçtiği dostunun yanına gider. Kavga her gece için hazırdır. Tesadüf karşısına bir rakip de çıkaracak olursa o gece muhakkak birkaç silah patlar. Yaralanır veyahut katil olur. Bekâr ise sahne bir validenin ah u figanı ve bir gencin ölümü, diğerinin mahpus hane ile nihayetlenir. Eğer evli ölecek olursa bir ailenin hüsrân ve harabatı sahneyi doldurur. İşte aşağı yukarı bu şekilde devam eden içki âlemleri cemiyetin en kıymetli genç unsurlarını birer birer zehirler,

(2) öldürür, faydasız bir hale sokar. Bu suretle de memleket ve milletin en büyük sınıfı inkıraza doğru sürüklenir. Bugün, harplerin meşakkatlerini unutmak, açlık ve sefaletlerinin ıstıraplarına karşı koyabilmek için içkiye alışmış pek çok fakir aile reisleri vardır. Gazete sütunlarını dolduran, mahkeme celselerini işgal eden ceraimin hiç mübalağasız yüzde 95'i içki tesiriyle yapılmış hadiselerden ibarettir. Tımarhaneleri dolduranların hemen hepsinin mazisinde rakıya karşı bir iptila bulmak kabildir. Birçok mefluçlar rakı âlemlerinin kurbanıdırlar. Yarın birer katil olacaklarına hiç şüphe olmayan yankesici, hırsız çocukların ekserisi sarhoş babalarla fahişe anaların mahsulüdürler. Bunları kurtarmak, zannedersen, cemiyet ve idarenin ilk vazifelerinden biridir. Eğer içki işçinin yoldaşı olup kalırsa yarınki neslin ekseriyetinin mütereddi, bunak olarak cemiyetin sırtında müstehlik birer yükten ibaret kalacağı muhakkaktır. Buna mâni olmak bugün bizim borcumuzdur. Zira yarınki neslin çürümesinde cılız, mütereddi kalmasında kabahatli olan garptaki sermaye ve say arasındaki nisbetsizliktir. Umûmî harpte birkaç Avrupalı muhteris zenginin ihtirasını tatmin için zavallı köylü tarlasında temiz havalı köyünden alınıp kan ve barut kokan mezbahalarda süründürüldü. Eğer ölmeden terhis olunabildi ise, memleketine medeni şehirlerin hastalıklarını götürdü: İçki, frengi! Harbin sefaleti köyleri boşalttı. Şehirler yaldızlı manzaralarla köylüyü cezbedti. Hayat pahalılığı ve işsizlik saf

(3) gençleri ister istemez fenalığa sevk etti. Erkekler hırsız, dolandırıcı, kadınlar fahişe oldular.

Harb-i umûmî mütarekesinin ilk senelerinde içki tahribatı arttı. Cahil ve noksan terbiyeli dimağlarda büyük aksülamel yaptı. Zabıta vukuatı çoğaldı. Hapis haneler mücrimlerle doldu. Bu suretle de içki men olunmuştu. Gizli içenler tabiatıyla azdı. Zenginler arasında ise belki tahsilleri, belki de muhitlerinin terbiyesi icabı pek büyük bir hadise görülmüyordu. Lakin

Men-i Müskîrat Kanununun ömrü kısa oldu. Lakin memleketimizde yeniden her köşede bir meyhane açıldı. Her lokantada bir tezgâh yapıldı. İstanbul bir meyhane şehri halini almıştı. Memleket evlatları öldürücü zehrin elinde mahvoluyordu. Bugün tekrar tehdit edilen rakı isti'mâli ve istihlalini öyle zannediyorum ki, pek çok vukuaların önüne geçmiştir. Hiç olmazsa caddeler hesapsız sarhoşlarla dolmayacak. Yine eski meyhane ve lokantalarda bira kadehi arkasında rakı ile sarhoş olanlar bile vaziyetlerinden çekinip fazla içmemeye gayret edeceklerdir. Bu suretle evde babalarını bekleyen çocuklar, kocalarının ihmali yüzünden ağlayıp sızlayan nihayet omuzlarına çöken sefalet sevki ile fahişe hanelere kadar sürüklenen zevceler azalacaktır. Hükümet, Men-i Müskîrat olsun, tahdit-i müskîrat olsun bütün bu husustaki kanunlarının tatbikinde daha ziyade işçi sıhhati gözetip işçi muhitlerini hedef ittihaz etmelidir. Men-i Müskîrat devrinde de gördük ki zenginler, kibarlar muhitinde kanunun tatbiki son derece de müşküldür.

Cild:1 Numara:6

Hilâl-i Ahdar

Sahife:47

Men-i müskîrat kanunu zamanında da zenginler gizli olarak tatbik edebiliyordu. Fakat fukarayı tabaka kolay kolay bulamıyordu. Meyhane ve tezgahların birçoğu kapanmıştı. Bugün aynı yerlerde yine açıldı. Yine bira yerine rakı veriliyor. İşçi zehirleniyor, kendisini öldürüyor. Ailesini sefalete ve harabete sürüklüyor. Buna tam ve kat'i bir men-i müskîrat ile ancak mâni olunabilir. Ve yarınki nesil ancak bu suretle kurtulabilir. Eğer içki kısmen ve tamamen serbest kalırsa sermayedar nizam-ı ictimâîye bu gayrı tıbbi vaziyeti devam ederse içki beşerin bilhassa ruha ve bedene en yorgun bir kütlesi olan işçi ve fakir sınıfı arasında yayılıp gidecektir. (Dersaadet 6/4/1321- Doktor Rıza Remzi)

Sıhhî ve İctimâî Şuûn

Yeni Spor Müsabakaları: Sporcularımız arasında anlaşma husule geldiğini bundan evvelki nüshamızda memnuniyetle derç etmiştik. Bunun ilk veciz eseri olmak üzere ilkbahar müsabakaları için şimdiden hazırlıklar başlamıştır. 17 Nisan'da Balkan turnesine çıkılacaktır. Milli takımda her kulübün güzide sporcuları bulunmaktadır. Muvaffakiyetli maçlar ile memleketimize dönmelerini temenni ederiz.

İstanbul'un Sıhhati: Şehir emaneti tarafından tanzim edilen istatistiğe nazaran 22 Mart'tan, 31 Mart'a kadar on gün zarfında İstanbul'da 371 kişi vefat etmiştir. Bunlardan 44'ü veremden, 38' i zatürreden, diğerleri emraz-ı muhtelifedendir. Şimdi de İstanbul'da sıtma başlamıştır. Henüz bütün İstanbul'u sarmadan sıtma

(2) mücadelesine başlanması hususunda Sıhhîye Vekâletinin himmetine muntazırız.

Ramazan’da Mahyalar ve Akşam Gazetesi: Liberal ve milliyetçi olan Akşam refikimizin 7 Nisan nüshasının “Dikkatler” sütununda “Mahyalar ve Reklamcılık” diye şayan-ı hayret bir tenkit okuduk. Refikimiz ara sıra Türkçe yazılar yazılmasını muvafık görmekle beraber mahyaların ruhaniyetini muhafaza etmesini, ananesinin ihlal edilmemesini binaenaleyh hiçbir müessesenin menfaatini propaganda eden mahyalar kurulmamasını talep ediyor. Refikimize bu satırları yazdıran; “Hilâl-i Ahmer’i unutma, Muhacirlere yardım ediniz, Hilâl-i Ahdar’a a’zâ olunuz” gibi mahyaların tertip edileceğini istihbar etmiştir. Eğer bu yazılar yazılacak olursa gelecek sene herhangi bir ticaret evi kira ile minarelerde mağazasının ilanını yazdırmak hakkını kazanacakmış! Fikrimizi açıkça söyleyelim. Biz bu tenkitin hiçbir noktasını doğru bulmuyoruz. Evvela minare aralarındaki yazıların ibadetle ruhaniyetle alakası yoktur. Burada bizim gördüğümüz iki gaye vardır: Biri mahyacılık esas itibarıyla sanattır. Diğeri de irşattır. Fukaraya yardım, Hilâl-i Ahmer’e muavenet, içkiden içtinap, yetimleri himaye dinimizin emrettiği müstahsin şeylerdir. Bunları yazmakla hiçbir maddi menfaat husule gelmiyor. Hiçbir müesseseye de propaganda yapılmıyor. Esasen hutbelerin Türkçe okunulmamasından, vaazların ictimâî ihtiyaçlarımızı tatmin etmediğinden şikâyet ederken ictimâî ve dini nasihatlerin ana lisanımızla yazılmasında ne mahzur vardır? Bugün Hilal-i Ahmer, Hilâl-i Ahdar bir gaye-i siyasiye takip etmedikleri gibi müntesiplerine de maddi menfaatler temin eden müesseseler midir?

(3) Evet, herhangi bir şirket veya hut esnaf cemiyeti, banka yahut fırka-i siyasiye mevzu bahis olsa Akşam’ın tenkitine aklımız erer. Yoksa dinin emrettiği ve ictimâî salâhımıza amir olan vecizeleri yazmak günah mıdır? Muhakkak ananeye tabi olacağız diye bir mana ifade etmeyen sandal, kürek resimleri yapmakta ne gibi menfaat vardır. Doğrusu teceddüt-perver Akşam refikimizin bu husustaki anane-perestliğine bir mana veremedik. Aynı zamanda müessesat-ı diniyye müdürüyeti herhangi bir yazının bazı grupların menafî-i maddiyesine taalluk edip etmediğini düşünmüyor mu? Böyle bir müracaat kabul edilecek mi? Mesela Akşam refikimiz tarafından gazetesi için müracaat edilirse acaba muvafakat olunur mu zannediyor? Biz zannetmiyoruz. Her şeyde maddi menfaat gözetmek bilmem ne derece muvafıktır? Bursa’da münteşir “Kardeş” refikimizde okuduğumuza göre orada da Hilal-i Ahmer ve içki düşmanlığı için mahyalar kurulacağını meserretle gördük.

Matbuat ve İçki Düşmanlığı: İkdâm refikimizde Kadınlar Birliği Reisesi Nezihe Muhittin (Tepedelengil) Hanım Efendi’nin “İçki ve Kadınlık” ünvanlı kıymettar bir makalesi intişar etti.

Keza “Asar-ı Nisvan” mecmuasında Tolstoy ile diğer bir muharrirenin içki aleyhinde pek istifadeli makaleleri vardır. Bursa’da “Kardeş” refikimiz de “Vilyam Dad’ın içki fenalıklarını musavver bir makale-i vakfanesini ihtiva etmektedir.

Tarihi Bir Tahrir: Kastamonu Mebusu Muhterem Halit Bey’in rakının aleni içilmemesi hakkında Büyük Millet Meclisi’ne vermiş olduğu tarihi tahriri kıymettar bir hatıra olarak derç ediyoruz.

*9Nisan 1340 tarihli Men-i müskîrat kanunun ta’diline dair olan kanunun altıncı maddesinin son fıkrası şunlardır:

(6-6. VARAK)

Cild:1 Numara:6	Hilâl-i Ahdar	Sahife:48

“Ancak hükümete tayin edilen ayrıca hazineye ait simin resmi vererek mezuniyet vesikası alan lokanta ve emsali mahallerde perakende kayıt cezai miktarda ispiroto bulunup gayri müskîr olan bira ve likör gibi mev’adın isti’mâli caizdir.” Bu fakire de lokanta ve emsali yerlerde bira ve likör kullanılacaksa da rakının isti’mâl edilip edilmeyeceğine dair serahat yoktur. Bilahare tabiri rakıya teşmil edilmiş ve aleni her tarafta işret taam edilmiştir. Hilâl-i Ahdar cemiyetinin son içtimasında etıbbada rakının bira ve likör meyanında iddia olunamayacağını ifade etmişler ve raporları da matbuatta intişar etmiştir. Kanunda bira ve liköre müsaade edilmesinin sebebi gayet cüzi ispiroto bulunup gayri müskîr olmalarındandır. Fakire tatbik edilince bu ruh anlaşılıyor. Demek ki vaaz kanun lokanta ve emsali yerlerde müskîr olan müskîratın isti’mâlini arzu etmemiştir. Halbuki rakı seker verir ve memleketimizde en çok isti’mâl olunan bir içkidir. Sarhoşlar, ayyaşlar ekseriyetle rakı içerek sarhoş olurlar. Binaenaleyh rakının bira ve likör meyanına dahil olup olmadığının acilen tefsiriyle hükümete tebliğini temenni eylerim. (8 Teşrin-i Sani 1340 / Kastamonu mebusu Halid)

Faideli Sütunlar

Kadınlarda Kısırlık: Pek eski bir teşbih çocuğu aile bahçesinin gülü olarak tavsif eder. Çocuktan mahrum ailelerde samimiyet daima tehlike içerisinde. Bilhassa memleketimizde çocuk meselesi mühim bir rabıat-i aileviyedir. Zürriyetsizlik yüzünden

(2) talak tehlikesine maruz ne kadar ailelere rast geliriz. Hele taaddüt-i zevcat taraftarları bu meseleye bütün kuvvetleriyle yapışır, davalarını müdafaa için çocuksuzluğu metin bir silah olarak kullanırlar. Bir ailede çocuk olmayınca kabahat ya erkekte veyahut kadındadır. Fakat ekseriyetle kısırlığa kadınlarda daha fazla tesadüf ederiz. Şimdiye kadar aileler arasında

tutulan istatistiklerden kısırlığın yüzde onu nispetinde ve bunun yüzde sekizinin kadınlara ait olduğu anlaşılmıştır. Erkeklerde kısırlığın sebepleri olmak üzere ilk safta bel soğukluğu, husyelerde iltihap, azây-ı tenasüliyedeki bozukluk ittiham edilmektedir.

*Kadınlara gelince bu sebepler çoğalır. Kızlarımız 13-14 yaşında ilk adetini görürler. Bu zamandan itibaren doğurmaya istidat kazanırlar. Adet görme 40-50 yaşları arasında nihayete erer. Bu yaştan sonra adet görmek pek nadirdir. Tabi surette kadının hayzından mahrumiyeti kısırlığına sebep olur. Fakat bizim burada bahsetmek istediğimiz kısırlık henüz doğurma yaşında olanlara aittir. Şimdiye kadar yapılan tetkikat ilk safta kadın azây-ı tenasüliyesindeki gayr-i tabilikleri ittiham ediyor. Bu suretle münasebet-i tabiye icrasına imkân olamaması, keza tabi münasebetin muntazam olarak yapılmaması, tenasül-ü âdem-i iktidar, rahimde bir hastalık, rahmin olmayışı yahut vaziyetinin inhirafı, rahimde büyüyen urlar. Rahim yolunda veyahut yumurtalıklardaki bozukluklar, bel soğukluğu, frengi gibi hastalıklar kadında kısırlığın belli başlı sebepleridir. Bu arızaların birçoğu tedavi ile

(3) izale olunabilir. Böyle bir hal vukuunda kadın ve erkek beraberce kadın hastalıklarına bakan doktora müracaat etmelidir. (Lokman Hekim)

Hilâl-i Ahdar Takvimi

Zabıtamızın Şayan-ı Şükran Faaliyeti: Bu haftaki takvimimizin fakirliğini iftiharla ilan ediyoruz. Edib-i Muhterem Süleyman Nazif Bey 6 Nisan tarihli “Yeni Türk” gazetesinde “Orada da Öyle” sernamesiyle yazdığı makalede vukuatın çoğalmasını Men-i Müskîrat Kanunu’nun ilgasına atfedenlerin iddialarına pek ihtimal vermediğini, bunun daha ziyade zabitanın zaafına ait olduğunu, İngilizlerin işgali esnasında Arapyan Hanı korkusuyla sarkıntılarının azaldığını müdafaa ediyor. Fakat mesele hiçbir vakit Süleyman Nazif Bey Efendi’nin iddia ettikleri gibi değildir. İngiliz işgali esnasında İstanbul Rum palikaryaları, Moskof kaçakları tarafından bir meyhane şehri haline çevrilmişti. Namuslu adamlar akşamdan sonra sokağa çıkamıyorlardı. Bilahare milli idare ve onun feyizli kanunu İstanbul’da tatbik edilince bu vukuat gereği gibi tenakus etti. Mübarek kanunun ilgasıyla beraber daha şedit bir aksülamel olarak zabıta vakayı çoğaldı. Bu resmi istatistiklerle müeyyettir. Bu defa büsbütün içki yasak edilmekle beraber aleni içilmesinin ve sarhoşluğun kanunen men’ edilmesi, Ekrem Bey gibi azimkâr bir polis müdürü sayesinde İstanbul yeniden sükûna kavuşmuştur. Reisicumhur Hazretlerinin Takrir-i Sükûn Kanunu münasebetiyle neşrettikleri beyannamede sarhoşlar için İstiklal Mahkemesini işaret etmesi de ayyaşlar üzerinde canlı tesirat hasıl etmiştir. İstanbul’da böyle olduğu gibi Anadolu’da da alenen işret isti’ mâli yasak edildikten beri her taraf sükûna kavuşmuştur. Yalnız büsbütün men’ edilmediği için ara sıra evde içenler civıtlıyorlar. İnşallah bu tatlı ve nezih sükûnet ebediyen devam eder. Bir gün olup

memnu'iyet-i katiye kanunu iade edilir. Geçen on beş gün içinde sarhoşluk yüzünden mühim bir vaka tahdis etmemiştir. Tabi bu hususta ramazanın da dahli vardır. En ileri gelen ayyaşlar bile ramazan hürmetine içmezler. Fakat ne olur bu imsak büsbütün devam etse!..

Küçük Hikâye

Bir Kaza: Çamların içine gömülmüş latif bir köşkün büyük salonunda bu gece mükellef bir eğlence vardı. Sema düz mavi, ay berraktı. Salonda coşkun bir sazın asabı gevşeten çılgın ahengi yükseliyordu. Danstan yorgun düşen genç ve güzel kadınların dekolte vücudundan leylak ve yasemin kokuları uçuyor, masalardaki kadehlerde keskin ve kerihle rayihalar taşıyordu. Salonda baygın bir kadın ve bulandırıcı bir ispiro kokusundan başka bir şey yoktu. Herkes bu iki rayiha ile sersem ve bed mestti. Gençler çıplak ve dolgun sineler karşısında emel ve zevk ile titriyor, çapkın ve muhteris nazarlar gizli tebessümlerle büyüleniyor, çılgın vücutlar muhayyel heyecanlarla kıvranıyordu. Balkonun parmaklığına dayanan Akif, çamların arasından süzülerek manolya kokularını kucaklayıp gelen rüzgârın karşısında, bu meclisin yabancı ve uzak bir zairi gibi duruyordu. Ev sahibi Hakkı, onun eski ve samimi bir arkadaşıydı. O, Hakkı'ya binlerce defa içkiden vazgeçmesini söylemiş, ona bu melun suyun sebep olduğu binlerce faciayı saymış dökmüş ve neticede ondan bunu içmekle mesut olan bir insanı misal olarak göstermesini rica etmişti. Hakkı, hep bu arkadaşça fikirlere lakaytla iştirak eder hatta daha ileri giderek rakının lehinde söz bile söylerdi. Bu gece yine böyle bir münakaşa içinde idiler. Akif, sigarasını tablaya bastırırken hiddetle söyleniyordu: -Bütün bunlar çocukça fikirlerdir. Hakikati görmek istemeyen insanların ne elim facialarla yüz yüze geldiğini biz çok gördük. Bir musibet bin nasihatten gerçi iyidir. Fakat sizin görmek üzere olduğunuz musibet, temenni olunur ki tashihine imkân kalmayacak kadar büyük olmasın. Hakkı, elindeki kadehi masaya vurur gibi koyarak Akif'e baktı. Alaylı bir gülüşle: -Herkes, dedi sizden nasihat

(2) alarak hayatta mesut olacaksa her meyus insanı size takdim etmek isterim. Lakin sizin böyle dans ve rakı âlemlerinde, zevk ve neşe saatlerinde içkiye muarız olmanız bana tasavvuf taraftarlarının beyhude namazları kadar gülünç geliyor. Sade muarız olsanız oda iyi aynı zamanda, böyle bir mecliste içenlere felsefe ve ahlak dersi vermeye kalkışmanız daha çok garip. Akif'in her şeyi sükûnetle karşılayan iyi bir ahlakı vardı. Bu gecede, bu sarhoş insanlara karşı fikrini daha fazla kabul ettirmeye çalışmaktan vazgeçmiş ve balkona çekilmişti. Hakkı, çalışmadan bile yaşayacak kadar servete malikti. Bunun için o, hep havai şeylere meylediyordu. Hayata yabancı kalışı onu ahlakın haricinde her şeye sürüklemişti. Malumatı biraz yüksekti. Bu sebeple fena bulduğu her şeyden kendi kendine çekiliyordu. Fakat rakıyı, bu melun suyu, bir türlü bırakamıyordu. Saatin gece yarısını ihbar eden darbeleri

salonda bir telaş uyandırdı. Bütün davetliler kalkmıştı. Şimdi gecenin yorgun sükûnunu otomobil homurtuları örseliyordu. Hakkı da yalnız başına kendi otomobiline binerek misafirlerini birkaç yüz metreye kadar teşyi etti. Sonra bir tenezzüh fikriyle bozuk yollara saptı. Şimdi laf anlamayan makine bu muvazenesiz kafayla birleşmişti. Çamlıca'nın karanlık ve eğri yollarında şuursuz bir süratle gidiyordu. Birden karşısına koca bir tümsek çıktı. Hakkı zaten iradesiz, direksiyon zaten iradesizdi. Arabanın bir tarafı yükseldi, yükseldi. Ön tekerlekler dereye doğru çevrilmişti. Araba muvazenesiz bir halde devrildi. Ertesi gün ancak öğle üzeri o derin, o kayalıklı derenin dibinde hurdahaş bir otomobil ile kolları ve bacakları kırılmış baygın bir insan bulundu. Akif, arkadaşının bu felaketini uzak bir memlekette haber almıştı. Bir sene sonra Hakkı'yı ziyaret ettiği zaman onun hasta çehresine, elem dolu gözlerine baktıkça ne kadar bedbaht olduğunu anlamıştı. Uzun müddet bu eski ve

(3) aziz arkadaşını teselli etti. Hakkı bu tesellileri derin bir tevekkülle dinledikten sonra yavaş bir sesle anlattı: “Bu kaza veya daha doğrusu, içkinin yüzünden gelen bu felaket benim hayatımı sarsmaktan ziyade maneviyatımı öldürdü. Gerçi param var, gerçi sefil olmadım. Fakat bittim, fakat harap oldum. Çektiğim ıstırapın yanında ölümden bana gıptalar geliyor.” Akif, arkadaşının yüzüne hararetle bakıyordu. “Peki, dedi. Hayatında büyük bir tahavvül yok. Kolların tabi bir parça kuvvetsiz. Bacağındaki topallık pek ehemmiyetsiz. Neden meyus oluyorsun?” Hakkı, artık gizleyemediği hıçkırıklar arasında: Akif diye inledi. “Aşkım öldü. Karım kolları ve bacakları sakat bir insandan bıacak kadar sükût etti.” Gözlerini arkadaşının yüzüne çevirerek: “Eğer, bir sene evvel senin sözlerini dinleseydim...” Odada derin bir sükûn vardı. Duvarda o bir sene evvel parçalanan otomobil içinde çekilmiş, Hakkı ile sevdiği kadının bir resmi asılı idi. Ve bu resim dün hakiki saatine suni neşeler eklemeye uğraşan, bugün ancak büyük bir felaketten sonra içkiye tövbekâr olan bu gençle, istihza eden bir hatıra gibi yaşıyordu. (22 Mart 1341 / Cemal Kadri)

Tarsus'ta Yıldız kütüphanesi ve kırtasiye mağazası sahibi Varnalı Katezade Süleyman Sudi Beyin mağazasında gazetemizle bilumûm İstanbul gazete mecmuaları bulunur.
(Müdür Mes'ulu: Fahrettin Kerim. / Karabet Matbaası)

(6-7. VARAK)

Evliyazade Nurettin: Devâir-i aliye müteahhidi bağçe kapı hamidiye terbiyesinde beş bol ağzında bilumum laboratuvar levâzımâtı icra-ı kimyevi alet ve edevat zücacıye, mikroskop, mikrotom, etüv, otoklav, santigram, miligram, 1/10 miligramlık hassas terazilerle (125) kiloya kadar âdem-i tartan otomatik aynalı teraziler, son sistem hakiki rekor şırıngalarıyla çelik, nikel, platin iğneler vaserman(?) teâmülü için kontrollü hemolizin ve kebede frenci hülasaları

her cins serumlarla tüberkolin aşıları, müstesna lavanta losyon ve kolonya esansları daima piyasadan yüzde 10 noksanına depomuzda fûrûht olunur. Sipariş kabul ve sûratle irsali tekeffül olunur.

Kiserna Maden Suyu: Memleketimizde tebe'an eden bu maden suyu Avrupa sularından daha faydalı ve şifalıdır. Gümrükler sebebiyle Avrupa suları pek pahalandığı ve tazesini bulmak güçlendiği için taze ve latif Kiserna suyu fevkalade rağbet kazanmıştır. Kibar sofralarda su, limonata, meşrubat yerine Kiserna suyu içmek moda olmuştur. Kiserna suyuyla en ağır yemekler çabuk hazım olur. Kum sancıları, romatizma ne nekroz ağrıları kalmaz. Yarım baş ağrıları ile şişmanlığın ve şeker hastalığının en iyi ilacıdır.

Krem Necip: Asrî yağsız bir kremdir. Avrupa'nın en meşhur kremlerine faiktir. Cildi son derece yumuşatır. Güzellik arzu edenlere şayan-ı tavsiyedir.

Necip Bey Sabunları: Badem yağı ve gliserinden mamul olup gayet latif kokuludur. Avrupa'nın en nefis sabunlarına müreccihdir. Bilhassa küçük çocukların banyolarına tavsiye olunur. "Necip Bey" esansları, kolonyaları, pudraları, asrî sürmeleri memleketimizin en kibar mahâfilinde tanınmıştır. Her eczanede ve tuhafiye mağazalarında bulunur. Deposu; Bahçe Kapısı, Eminönü'nde Necip Bey eczanesi. Taşra siparişi sûratle irsal edilir.

Yovdujon Halil: Memleketimizin muktedir eczacılarından İbrahim Halil Bey tarafından istihzar edilen olunan iş bu yovdupa(?) mürekkebin keşfi ve ayarlanmış mahlulü kâbil-i temsil suda münhal ve sabit buluştur. Damarları sertleşmiş, hekimler tarafından iyot tedavisi tavsiye edilmiş yaşlı hastalar Halil Bey'in yovdujunu almalıdırlar. İyot isti'malinde görülen mahzurlara bu müstahsilde tesadüf edilmez. İhtiyarlık yaşlarında görülen damar sertliği, nefes tıkanıklığı, şişkinliği halatında iyot papütonlu ilaçların faydası aşıkardır. Bilhassa damar çatlamasının önünü alır. İspenciyarı sahasında temiz ve muntazam ampulleriyle şöretşiar olan İbrahim Halil Bey iyot müstahsilinde de muvafık olmuştur.

Terikalsın: En kuvvetli, en fenni, en mükemmel mukavva. Uzviyette mevadd-ı külliye tevzi'î temin eden en emin çaredir. Reia *** neşvünema – çocukların diş çıkarırken en iyi bir ilaçtır. Tuzu ilaç halinde müstameldir. İçinde nasıl kullanılacağını gösteren tarifnamesi vardır.

Oksimentol (Pervidon): En iyi ağız mezad-ı taazzuvudur. Nezle mevsiminde herkese tavsiye olunur.

Tevfik Şitadlehülber: Merkez: İstanbul Katırcıoğlu Han, numara 40, telefon İstanbul 1381. Almanya'nın Layhiç, Lenç, Şimiç, Öhler, Lebruht gibi muhtelif meşhur fabrikalarının vekili

umûmîsi olan bu müessese, bilumum tesisatı fenniye fabrika tesisatını... İla ahir, deruhte eder. Ciddi fen adamlarından mürekkep olan bu müessese az zamanda çok rağbet kazanmıştır.

3. 7. Sayı 7

HİLÂL-İ AHDAR

Pazartesi	Sıhhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete	4 Mayıs 1341
Cild:1		Numara:7

(RESİM)

(Memleketimizde Bimarhane denilince herkesin aklına zincirli deliler gelir. Bugünün emrâz-ı akliye hastanelerinde nimet-i tefekkürden mahrum biçarelerin her türlü istirâhatları düşünülmektedir. Resmimiz Toptaşı Bimarhanesinin yatakhanesini göstermektedir. Delilerde herkes gibi bir yatakta yatar.)

MÜNDERİCAT

Sıtma Mücadelesi: Şimdiye kadar neler yapıldı? *Daha neler yapılacaktır? *Mücadele komisyonu reisi Osman Şerafettin Beyin sermuharririmize beyanatı.

Kokain Tehlikesi: Kokain nasıl şeydir? *Nerelerde satılır? *Kokaincilerin rumuzu (Doktor Hüseyin Kenan)

İçki Dahiliye İctimâî: İçkinin ahlâk üzerindeki tesirat-ı alemiyesi (Celalettin Feyyaz)

İdmancı Ruhu ve İctimâî: İdmancılık nedir? *İdmancılar nasıl olmalıdır? *Spor muharrirlerimizin müsabakalardaki rolü. Son maçlar (Doktor İhsan Şükrü)

Ağız Hıfz-üs-sıhhasısı: Çocukların ağızı nasıl temizlenir? *Diş ilaçları (M.C.)

Halk Hıfz-üs-sıhhasısı: Kan aldirmek doğru mudur? (Lokman Hekim) *Sıhhî ve ictimâî şüûn. *Kokain felaketi. *Eskişehir’de içkisiz parklar. *Hayvanlarda aile rabıtası.

Hilâl-i Ahdar Takvimi: Sarhoşlar neler yaptılar?

Anadolu’da Hilâl-i Ahdar:

Anadolu'da Hilâl-i Ahdar

Bergama Şubesi: Beşinci nüshamızda küşat edildiğini yazdığımız Bergama şubemizin bu nüshamızda erkân-ı muhteremesini iftiharla neşrediyoruz: Riyasete Bergama Belediye Tabibi Kemal Bey, Riyaset-i Saniyeye Bergama Müftüsü Mahmut Efendi ve Bergama Müstantık'ı Ali Bey, Katib-i Umûmîliğe Muhami Kâtibi Kerim Efendi, Veznedarlığa Su İdaresi Sandık Emmini Muhammet Emin Efendi, Azalıklara da ticaretten Hacı İsmet, Meclis İdare azasından Hafız Şerif, mahkeme azasından Halim, mahkeme a'zâ mülazımı Hasan Fehmi, Divan-ı Umûmîye kol memuru Kadri, tüccardan Arapzade Refik, Hadimizade Mustafa, Neccarzade Hüseyin, Davavekili Halil, eşraftan Pazvanzade Mahmut, Adalı Mahmut, Muhami Katibi Hikmet, Laz Mehmet usta, memurin-i maliyeden Vehbi, ticaretten Ahmet Hamdi, tuhafiyeci Sami Beyefendiler intihap edilmişlerdir. Kendilerini tebrik eder ve muvaffakiyetler dileriz.

Honaz Şubesi: Bu ay Honaz'da da bir şube küşat edildi. Honaz nahiyesinin Gayur Müdür i Muhteremi Sabit Şevki Bey'in gayreti sayesinde nahiye'nin münevver bir kitlesi toplanarak aralarında şubenin meclis ve heyet-i idare a'zâları intihap edilmiştir. Esami-i muhteremelerini iftiharla derç ediyoruz. Riyaset-i fahriyeye Hoca Ali Efendi, Riyasete Belediye Reisi Mustafa Bey, Riyaset-i saniyeye Hacı Hasanzade Ahmet Ağa ve Hacı Mahmutzade Ahmet Efendi, Veznedarlığa Belediye Kâtibi Ali Efendi, Katib-i umûmîliğe Dumlupınar mektebi Başmuallimi Sıddık Bey, Azalıklara da Hoca Hasan Hüseyin, Muallim Hüseyin, Telgraf Müdürü Mustafa, Aksekili Ali, Yusuf Çavuşoğlu Osman, İnce Ahmetoğlu Ali, Hasan Beyzade Ahmet, Derviş Ağazade Ahmet, Kadioğlu Ahmet, Muhacir İsmail, Baykuşoğlu Mustafa, Yüzbaşızade Mehmet, Bakkal Kemal Bey ve efendiler intihap edilmişlerdir. Kendilerini tebrik ve gayelerinde muvaffakiyetler temenni eyleriz. Sabit Şevki Bey'e de ayrıca teşekkürler ederiz.

Milas Şubesi: Geçenlerde Milas'ın birçok münevver halkı oradaki Numune Mektebi salonuna davet edilerek Hilâl-i Ahdar Cemiyetinin nizamnamesi kıraat ve şubenin heyet-i idare ve a'zâları intihap olunmuştur. Keza esami-i muhteremlerini iftiharla derç ediyoruz. Reis-i Fahri: Müderrisinden Belediye Reisi Halil İbrahim,

(2) Reis: Doktor Feyzullah, Reis-i Sani: Ahz-ı Asker Şubesi Reisi Vekili Talat, Katib-i Umûmî Belediye Kâtibi Mehmet, Veznedar: Cemal, Zabıt kâtipleri: Numune Mektebi Müdürü İbrahim ve Müdür Muavini Naci Bey ve Efendiler, A'zâlarda; Hükümet Tabibi Hilmi, Meclis İdare Azasından Ekmekçizade İsmail, Belediye Azasından Fahri, Doktor Servet, Minneti Mehmet Sadık, Muallim Ali, Muallim-i Sabık Saip, Meclis İdare Azasından Ali Kemal, Selahattin, Mahkeme Azasından Rüştü, Ticaret Odası Reisi Hamdi, Belediye

Azasından Ali Rıza, Cerrah Nazif, Ziraat Odası Azasından Tumkarizade Hamdi, Muallim Sabık Osman Bey ve Efendileri Tebrik ve teşekkürlerle muvaffakiyetler temenni ederiz. Milas'ta Hilâl-i Ahdar fikirlerinin tevessüünde Doktor Sezai Nafiz Bey'in pek kıymetli müzaheretleri görülmüştür. Kendilerine teşekkürü borç biliriz.

Türkiye Edebiyat Mecmuası ve Bir Hikâye: Darülfünun Emîni İsmail Hakkı Bey'in Riyaset-i Tahririyesi altında intişar ettiğini gördüğümüz bir mecmuada maalesef müşahade edilen bazı tenakuzlar cidden hayretimize mucip olmuş ve Darülfünun emaneti gibi pek yüksek bir mevki işgal eden muhterem müderrisin gazetesinde daha ruhlu makalelere intizar ettiğimizi yazmış idik. O sırada Vatan gazetesinde İsmail Hakkı Bey'in tekzipini okuduk. Binaenaleyh tenkidimizi yalnız "Meşru Zina" hikâyesine hasrediyoruz. Her hikâyede bir maksat takip ediliyor. Muharrir gayesini edebi yoldan kârî'lerine hazmettirmek için bu tariki tercih ediyor. Bu gibi tez olarak neşredilen hikâyeyi yazılarda daha ziyade memleketin ananat-ı ictimâîyesi nazar-ı itibara alınır. Hâlbuki bu hikâye bizim ve hatta Avrupa'nın ictimâî adetlerine tamamen zıttır. Hikâyeyi kısaca tahlil edelim. Tababet-i rûhîye lisanında mütereddi ve cemiyet düşmanı olarak tavsif edilen bir tipi temsil eden İsmet'in sözlerini dinleyen Handan biraz takdir ve birazda hayret duymakla iktifa etmemeli idi. Hayvanlarda bile kıskançlık ve cemiyet hayatı mevcuttur. Onlar bile dişilerinin başka bir hayvan tarafından sevildiğini kıskanırlar. Mecmua muharriri tarafından "Cürmü meşhut fakat müretteb-i mahirane...kelimeleriyle tavsif edilen açık fuhşa göz yumacak erkek veya kadın

(3) bugünün ve yarının cemiyet-i beşeriyesi içerisinde yer tutamaz. İctimâî hayatta en ziyade müsamahakâr olan Bolşevizm bile aile hayatına avdet etti. Binaenaleyh böyle çarpık fikirleri muharrir-i muhterem ne diye naklediyor. Bugünkü kabul ettiğimiz ictimâî umumda da muvakkarat bir milliyetçiliktir. Bu cemiyetin kökü ailedir. Onu yıkacak neşriyattan tevakkî etmek hepimiz için bir borçtur. Sanat müfit olmak şartıyla tebcil edilir. Zola, Viktor Margereti okuyoruz. Fakat onlar hakikati tasvir etmişlerdir. Fakat acaba "Meşru Zina" muharriri muhayyilesinde yarattığı bir cemiyet düşmanını aramızda bulacağını zannediyor mu?

Kârî'lerimizle Muhabere: Darülfefika dördüncü sınıftan Feridun Beye Yeşilay'ın mücadelesine karşı gösterdiğiniz samimi alakadarlıktan pek mütehessis olduk. Cemiyetimizin rozeti vardır. Beyaz üzerine yeşil aydır. Hüviyet varakaları derdest tanzimidir.

*Malatya'da Yusuf Ziya Beyefendi mektubunuzu aldı. Teveccühünüze teşekkür ederiz. Aboneler nüshasından itibaren ayrı ayrı gönderilecektir.

Muhterem Kârî'lerimize: Bayram münasebetiyle mecmuamızın intişarı bir hafta tehire uğramıştır. Kârî'lerimizi intizarda bırakmış olduğumuzdan kusura bakmamalarını rica ederiz.

HİLAL-İ AHDAR

Başmuharrir	On beş günde bir neşr olunur.	Müessis
Doktor Fahreddin Kerim	Sıhhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete.	Doktor Mazhar Osman
Cild:1	4 Mayıs 1341	Pazartesi
		12 Şevval 1343
		Numara:7

Sıtma Mücadelesi

Şimdiye kadar ne yapıldı, daha ne yapılacak? Geçen hafta zarfında şehrimize teşrif eden sıtma mücadele komisyonu reisi kıymettar mütehasssılarımızdan Doktor Osman Şerafettin Bey başmuharririmize bervech-i âti izahatlar da bulunmuşlardır.

Hükümet sıtma işini memleket meselesi telâkki etmiştir. Takip ettiğimiz cidalde rehberimiz ilim ve fendir. Halkın psikolojisine dikkat ederek yürüyoruz. Gayemize muvaffakiyetle yetişeceğimize imanımız kavidir. İşte böyle bir imanla tuttuğumuz, işte muvaffak olmak için ittihaz ettiğimiz tedbirler kış ve yaz olmak üzere değişmektedir. Esas itibarıyla sıtma mücadelesi üç esastan tereküp etmektedir. Birincisi sivrisineklerle mücadele, ikincisi bataklıkları kurutmak, üçüncüsü kinin tevziyatıdır. Biz Ankara'da kış mücadelesi olmak üzere guruplar yaptık. Bu guruplar süpürgeçiler, etıbbâ, küçük sıhhîye memurlarından ibarettir. Bu memurlar vasıtasıyla her evde sıtmalı olup olmadığını tahkik etmek, kan muayene etmek, risaleler tevzi etmek, evin bahçesiyle ahırlarda mevcut sivrisinek teraküm edecek birikintileri, petrol ve Arap sabunu mahlulü

(2) ile dezenfekte etmek suretiyle işe başladık. Mekteplerde üç bin iki yüzden fazla talebe muayene edilmiş, bini mütecaviz kan muayenesi yapılmıştır. Neticede tıhal (dalak) indeksi yüzde 20-40, kan indeksi yüzde 15 bulunmuştur. En ziyade tesadüf edilen tersiyana nevidir. İlmi nokta-i nazardan şayan-ı ehemmiyet olan kısım şurasıdır ki aynı evler etrafındaki sıtma mikrobi bir cinstendir. İlkbaharda beş poliklinik (ayakta muayene yeri) açtık. Öğleden evvel polikliniğe müracaat eden hastalar, öğleden sonra da evdeki hastalar doktorlar tarafından muayene ve tedavi edilecektir. Bir buçuk aydan beri Ankara civarındaki batakhanelerin kurutulmasına ibtidar edilmiştir. Kanallar açmak, tahte'l-arz tefcir (yeraltı drenaj) usûlleriyle kurutma ameliyesi yapılmaktadır. El yevm, Ankara istasyonu ile şehir arasındaki arazi şehir emaneti tarafından tamamıyla kurutulmuştur. Fişenkhane civarındaki tuğla ve kerpiç

(3) harmanları vasıtasıyla delik deşik olan arazide kanallar açmak suretiyle suyun cereyanı temin edilmiştir. Sarıkışla civarında Baba Harmani sazlığı, keza lise binası civarındaki Erzurum mahallesi bataklığı kurutulmuştur. Sivrisineklerin yuva yapmaması için su

cereyanının sürati saniyede yirmi santimetre olmalıdır. Binaenaleyh bu sürate malik olmayan dereleri ham petrol ve katran dökerek sivrisinekten tathir ediyoruz. İstasyon civarındaki araziye şehir emaneti yedi bin beş yüz lira sarf etti. Orada park tesis ediyor. Fidanlar dikildi. Fişenkhane civarındaki bataklıkları kurutmak için Nafia Vekaleti on bin lira tahsis etmiştir. Profilaktin (vaki) olarak bir milyon gram kinin tahsis edildi. Bataklığa karib olan mahaller ahalisinden fakir olanlara meccani komprimeler (ağız yolu) tevzi edilecektir.

(7-3. VARAK)

Cild:1 Numara:7	Hilâl-i Ahdar	Sahife:50

Şehirlerde dikkat ettiğimiz mücadele esaslarından biri de lağımların tahiranıdır. Her evi kontrol etmek suretiyle nasayih-i sıhhîyenin tatbikini temin ediyoruz. Sebze bahçelerinin irva ve ıskası, çayırılara yoncalara su vermek usûlleri, değirmen bentleri ıslah edilmiştir. Mücadele komisyonunun emrinde yedi doktor, on altı küçük sıhhîye memuru, bir mühendis çalışıyor. Ayrıca şehir emanetinin dört doktoru da mücadeleye iştirak etmektedir. Ankara etrafındaki on beş kilometre mesafe dâhilindeki köylerden yirmi beşi sıtmadan muzdariptir. Buralarda, küçük sıhhîye memurları ve seyyar doktorlar marifetiyle mücadelemizi idare ediyoruz. Ayrıca merkezde büyük bir laboratuvarımız, hastane dâhilinde yirmi beş-otuz yataklı dairemiz mevcuttur. Ankara etrafında başladığımız mücadele diğer vilayetlerde yapacağımız mücadeleler için esas ve numune olacaktır. Bunun için sarf ettiğimiz para da çok bir şey değildir. Vekâlet gelecek sene için daha vasi projeler ihzar etmektedir. Yugoslavya’da, Üsküp şehrinde olduğu gibi bizde de bu mücadele için hususi bir müessese ve müdüriyet-i umûmîye teşkili düşünülüyor. Sıtma mücadelesiyle Cemiyet-i Akvam da alakadar olmuş ve tetkikat yapmak için bir mütehassıs göndereceğini bildirmiştir. Şimdiki halde biz sırf kendi yağımızla kavruluyor ve mücadelemizde er geç muvaffak olacağımıza iman ediyoruz.

Hilâl-i Ahdar: Doktor Osman Şerafettin Beyefendi gibi daha birçok mücadelelerin başında muvaffakiyet göstermiş kıymetli bir mütehassısımızın şu beyanatı bütün kâri’lerimiz tarafından memnuniyetle karşılanacaktır. Sıhhîye ve muavenet-i ictimâîye vekaleti,

(2) muhterem mütehassısımızı muvaffakiyetlerinden dolayı tebrik ederken halkımızın da bizzat ufak tefek bataklıkları kurutmak, ağaçları çoğaltmak sıtmalılarını tedavi ettirmek suretiyle hükümete zahir olmalarını temenni ederiz.

Kokain Tehlikesi-1: Tahribatında millet ve cins tefrik etmeyen zehirlerden biri de kokaindir. Son seneler zarfında beşeriyeti tehdit eden bu mühlik zehrin memleketimizde de taammüme başladığını işitiyoruz. Küule karşı açılan mücadele ne kadar umûmî ve beynelmilel ise bunlara karşı da aynı surette şümullü bir cidal açmak medeniyet dünyasının müşterek menafi-i iktizasındandır. Günden güne daire-i tahribini tevsi eden hanümanlar söndürücü zehirleri

bilhassa genç nesle tanıtmak, onun fenalıklarını teşrih ve tavsif etmek Tababet-i Rûhiye mütehasşısı için bir borçtur. Türk Ocağı ve Tababet-i Akliye Cemiyetlerinde yapmış olduğum muhasebeleri Hilâl-i Ahdar sütunlarında da tekrar etmek suretiyle uhdeme terettüp eden ictimâî vazifemi ifaya cehdedeceğim. Her şeyden evvel itiraf edeyim ki benim bu hususta gördüklerim pek azdır. Meseleyi tamamıyla tenvir etmekten pek aciz olduğumu da ayanen biliyorum. Yalnız, görülen felaketi tekrarlamak bile onun tenviri için mühim bir şey olduğunu bildiğim için buna cesaretyab oldum. Kokain mevcut muhaddirlerden biridir. Afyon nasıl şarktan garba doğru nüfuz etmişse, kokain de bunun aksine olarak garptan şarka doğru intişar etmiştir. İnsanların tarih-i kadimden beri

(3) terennüm ettikleri bir kaside vardır. Mest olmak, temenni ettikleri bir arzu vardır. Hayatın elemi, kederini unutmak. Koştukları bir yer vardır. Gülmek, kederden aileden uzak kalmak. İşte bu insanlar da muhaddirlerin isti'mâlinin nüvesini teşkil eder. Eski feylesoflarda gördüğümüz bütün arzuları biz daima bu yolda görürüz. Şairler tebessümden ziyade kahkahayı, neşeden ziyade çılgınlığı istemişlerdir. Ve onu da ancak muhaddirler de bulmuşlardır. Alkol ve morfin, afyon, haşhaş gibi ve bunu bulduktan sonra onu göklere çıkaracak kadar methetmişlerdir. Mesela meşhur İngiliz şairi Tomade Gunes ile Fransız şairi Bodler, Fransız edibi Varlen, Mapusan ve ilahının tattıkları eter, alkol afyon için yazdıkları mersiyele hiçbirisi güzellik için yazılmamıştır. Ve bu cihet zannederim muhaddiratın ittisanda pek mühim bir amil olmuştur. Kokain 1859 “Nimov” tarafından Amerika’da yetişen haddizatında koka yaprakları yerlilerin takdis ettiği bir ağaç olan “Erythroxylon coca” denilen bir ağacın yapraklarından çıkan billuri bir tuzdur. Keşfinden bir sene sonra “Show” isminde Birsin Lovi doktor ilk kokain vakasını gösterdi. Meşhur mağatan ile arkadaşı sarı kokain ibtilâsı hakkında ilk müşahadeleri söyleyerek bütün fenalığı hakkında nazarı dikkate celp ettiler. Fakat asıl kokain ibtilâsı 1912’de başlar. O vakte kadar muhaddiralardan hâkim olan afyon ile morfin idi. Kokain nadirdi. O tarihten sonra bir nispet mütezayide taammüm ettiğini görüyoruz. Misal Fransız polisinin yaptığı kaçakçılar istatistiğinde 1916’da 21, 1919’da 64,

Cild:1 Numara:7

Hilâl-i Ahdar

Sahife:51

1920’de 157, 1922’de 187 kaçakçı tutulmuş 1920 senesinde polisin müsadere ettiği kokain miktarı 70 kilodur. İbtıla yalnız Fransa’ya has değildir. Dünyanın her tarafında müteammimdir. Avrupa’da maada Cava’da, Amerika’da şimali Afrika’da Mısır’da günden güne ittisai payda etmektedir. Önceleri bu ibtilânın yalnız hevas sınıfına ait olduğu farz ediliyordu. Tetkikat gösterdi ki Akteribsdan ta arabacı hattı polise kadar bu iptila ile malûl olanlar vardır. En çok müptela olanlar tedarike müsait olan zenginlerle kolay para kazananlardır. Misal, Fransa’da zengin kokotlara (orospu) melce olan Monmartr bir daire

teşkil ederken ikinci daireyi fukara ve talebeye mahsus olan katya latin, üçüncü daireyi esnafa mahsus olan haller dairesi teşkil ediyor. Bizde Ruslardan evvelde kokain kullananlar mevcuttu. Hastanemizde tedavi ettiğimizde kokainman da üçü de 1912'de beşi de Ruslardan sonradır. Milliyet itibariyle 5 Türk, 2'si Rus, 1'i Fransız kokotlar idi. Hala bugün kokain çeken birkaç müptela tanıyorum ki bunlar Ruslara münasebetle Türklerdir. İlk kokain müptelası 1887 tarihinde görülmüş "Ring" isminde Amerikalı doktordur. Kokain iptilası en ziyade psikopat dediğimiz yarım akıllılarda görülür. Bunlar iradesi zayıf tasiratu az kolay inanan iyilikten ziyade kötülüğe yakın daima birinin sayesinde hayatını temin eden kazanmaktan ziyade yemeye alışan çalışmaktan ziyade dalgacılık şarlatanlık ile geçinen birini aldatmaktan hoşlanan ve bunu

(2) bir meziyet telakki eden büyük projeler arkasında koşarak ötekinin berikinin dalkavukluğunu yapan cemiyete bartefili telakki edilen psikopatlarla dalaleti tenasülüne ile maruf dejenerelerde çok görülür. Kokainin yaptığı sadizm, mazuhirizm gibi dalaleti tenasülüyeleri vardır ki, bu kokaine sebep olmaktan ziyade kokainin neticesidir. Cinsi itibari ile bütün istatistikler erkeklerden ziyade kadınlarda bilhassa akteribsten çok mebzul gösteriyorlar. Kokain bazı memleketlerde daha çok görülür. Misal Fransa'da tetkik eden bir müellif kokain tedarikindeki kolaylık alınmasındaki suhuleti arızasının morfine nispeten az olması itibariyle kokain daha müteammimdir diyor. Halbuki bizde kokainmandan ziyade morfinman vardır. Şişli hastanesine girenlerin kokain kullananlar üçte birini ancak teşkil eder. İngiltere, Britanya'da daha da çok kokain vardır. İrlanda'da ise daha çok eter vardır. Çünkü İrlandalılar da eter alkolü istihlaf etmiştir. Halbuki Britanya da kokain, morfin istihlaf etmiş veya karışmıştır. Bununla meşgul olanlar pek ala bilirler ki esasen yalnız kokain veya yalnız morfin alan toksikoman azdır. Birini kullanan sıra ile alkol alır. Kokain, morfin sıralar. Az almakla beraber yalnız birini kullananlarda mevcuttur.

Kokainin kendine mahsus argosu vardır. Her yerde hemen söylenen ismi beyazdır. Bazı yerlerde birinci tuzu parlak kif denildiği de vakidir. Ve en çok kullanılan şekli burna çekmek suretiyledir. Burun dimağa yakın olduğu ve burnun gişası hassas bulunduğu için çabucak

(3) tesiri görülür. En büyük arızaları da burunda ve dimağda müşahede ediliyor. Kokainmanlar yüzde 80'i burna çekmek suretiyle, yüzde 15'i şırınga ile yüzde 5'i içki vesair suretiyledir. Halbuki morfinde yarısı şırınga ile yarısı içmek suretiyledir. Bizde ise daha ziyade şırınga iledir. Kokainin bir hususiyeti de meclis kurularak kokain çekilmesidir. Halbuki morfinde bu yoktur. Yalnız afyonkeşlerde meclis vardır. Kokain çekilen yerler kokain meclisleri ile barlar, kahvelerde hatta tiyatrolarda demlenen yerler arasındadır. Bir muharrir parasının meşhur tiyatrolarının birinde her akşam kokain çekildiğini iddia ediyor.

Meclisler ekseriye ayrı yuat tabir edilen barlardır. Bizde hususi meclislerde yapıldı. Fakat Ruslar zamanında sinema ve yuat dedikleri gizli bir kerhane ile bazı arkadaş sohbetlerini bir kokainman bana tarif etmişti. Bizde olan meclisler ekseriye az kimse ile oluyor. Halbuki barsekiler tarif eden kitaplar bir sürü muhtelif yaşta kadın erkekler içlerinde birçok aptal kişiler toplanırlar. Bizde ise Ruslar evvel toplanıp sohbet başlar. İlk priz yağın çekmekle başlar, yana diye emir veriliyor. Herkes birbirine göstermeden miktarını çekiyor. Birbirine ikram yoktur. Herkesin kuvva-i tahammüliyesini ancak kendisi bildiği için herkes istediği kadar çeker. Bir müddet sonra keyif denilen bilahare tarif edeceğim hal başlar. Ve bunu sarhoşluk takip eder ki, her birinin kendine mahsus hususiyetleri vardır. Ve ondan sonra Fransızların “orgie” dedikleri bizim ancak rezalet kelimesiyle tarif edeceğimiz hal başlar. Bunu cinneti kokainiye takip eder.

(7-4. VARAK)

Cild:1 Numara:7

Hilâl-i Ahdar

Sahife:52

Kokain Tedariki: Hemen her yerde kokaini tedarik eden iki Alman fabrikası vardır ki, biri “Behring” ve diğeri meşhur Mark fabrikasıdır. Fabrikadan mekteplere muhtelif vasıtalarla sevk ediliyor. Fransa gibi bilhassa Paris gibi müşterisi bol olan yere hususi vasıtalarla sevk ediliyor ki, bu başlı başına bir teşkilattır. Bu teşkilatın emrine amade tayyareleri olduğunu söylersem azameti hakkında mücmel bir fikir vermiş olurum. Mal fabrikadan toptancının eline gelir, o vasıtaları simsarları vasıtasıyla etrafa tevzi eder. Bu toptancılara Fransızlar umûmiyetle “Traficant” diyorlar. Bunların eli altında akla hayret verecek bir şebeke vardır. Kör, topal adamlardan tutunuzda köşe başındaki Sütçü Petro, dilenci, şoför, ayağı ruganlı şık mösyöler üzerinde geranhülmas taşıyan kokotlara ve gayri hem heba bu beyaz tuzdan geçinen bir sürü tıfillar mevcuttur. Fakat unutmayalım ki, satılan koko veya tuz ekseriye saf değildir. Ekseriyeti azamisi mağşuştur. Bazılarında ancak yüzde 10 miktarında kokain bulunduğu görülmüştür. “Traficant”lar olsun simsarlar olsun kokainin tedarik ve tevzi için akla hayret veren vasıtalarla müracaat ederler. Almanya’dan dışleri boş taraklar, gazete kütleleri arasında kundura pençeleri içinde birtakım bebeklerin karın veya kafalarında, kol saatlerinde, içi boş bastonlarda, sahte etiket ile şişelerde, kapalı sardalya kutuları içinde veyahut Almanya’dan İspanya veya Fas’a oradan vapurla kömürlükte veya vapurun arkasına bağlanan fiçılar derununda veya kuru baklalar içinde sevk edildiği vakidir. Simsarda çifte astarlı cebi içinde, saati içinde

(2) şapkasının astarında, kundurasının içinde bazı harp mamullerinin malûl ayağına geçirdikleri tahta ayağın içinde satıldığı her gün görülüyor. Tevzi ise ayrıca bir maharet ve hususiyet randevularıyla otomobilden otomobile şaşırtma hilelerle kokain ticareti uzun ve

girift bir ticarettir denilse yeri vardır. Kokain her yerde satılıyor. En başta ticareti abdesthanelerde olur. Simsar alıcıyı davet eder, satar ve çıkar. Bir kadının müşterilerine randevuyu talepte verdiği görülmüştür. Kilisenin uhreviyatın da hatta ayin esnasında herkes huşu ile dinlerken simsar yanındakine paketleri sıkıştırır ve parasını alarak ikinci bir müşterisinin yanına gelmesini bekler. Toptancıda malı stok halinde tutmaz. Her şeyden evvel onu paketlere taksim ederek depolarına yerleştirir. Bu depolarda yol halılarının altı, bazı numaralı halıların oyuğu, ekseriye düşme tahtası, pencerelerin panjurlarının oyukları belli başlı depolardır. Bazı toptancıların kapıların içinde hususi teşkilat yaptıkları görülmüştür. (Doktor Hüseyin Kenan)

İçki ve Ahlâk-ı İctimâî: Tabayi beşeriye de ister müstehsin olsun ister calib nefret bulunsun cebeli bir takım hasayiş vardır ki, bunlar her zaman asarını göstermez ve gösteremez. Çünkü ahlak-ı müstehsine, edebi muaşeret ve görenek gibi kaydı manadır. İşte bu puşide-i memanaat ancak içini bu kuyud-u ve adeti merkubeye karşı gayri münakaat ve serazat bırakıyor.

(3) Artık baharı müskirat ile elveda olan dimağı muzmeratını ihzarı kusur etmiyor. Memleketi akliye fevzavi bir bir teheyvüç onu bir faaliyet göstermekten geri durmuyor. Mütocasına ziyadesiyle ceraat bahşediyor. Dikkat firak ve temyiz hissi mülahaza azalıyor. Akibet endişlik duyguları zayıf oluyor. Azadi ef'al memnu-i ifadan menhiyat müskirayı ihtiyariden menedecek hiçbir kayıt kalmıyor. İçki birçok hadisatı na-layıkın zuhur ve sudurunu teshil ediyor. Hala eazımı cenayatta yegâne amil müessir oluyor. Hayatı ictimâîye bu gibi müessiratin husûlüne getirdiği fenalıklar günden güne terdi ediyor. İnsani gayeler ölüyor. Bunun zımminde istirahatı umûmîye de bi't-tab münselib oluyor. Beşeriyetin sui ilmiye ve ictimâîyesi yükseldikçe içki, kumar gibi nev'i beşere müstevli olan emrazı ahlakiye ye yer yer nefretler uyanıyor, mücadeleler tabiatıyla doğuyor. Bu suretle efkâr-ı umûmîyenin tenvirine çalışılıyor. Bugün medeni memleketlerden İsviçre'deki içki hakkında olduğu gibi kumarında pek muzır iptilalar vücuda getirdiği ve bunun insani gayelerle gayrı kabil telif görüldüğü takdir edilerek kumarın katiyen men' edildiğini evrakı havadiste nazarı memnuniyetle görüyoruz. İsviçre'deki şayanı takdir olan şu muvaffakiyetler cidden gıpta edilmeye sezaadır. Gerçi bizde dahi mesaen ve kanunen kumarın memnu'iyeti derkar ise de ancak bu memnu'iyeti idame ettirebilmek ve böyle ahlaken mezmum içtimaen kaydı muzır veya mahlukun ubeyatın büsbütün ortadan kaldırması için efkarı umûmîye tenvir ve gençliği şu mesavi ahlakiyeden tahzir hususunda mukaddes tedbirin ittihazında kusur etmemek icap eder. İttihazı lazım gelen

(RESİM: A'zâdan, Bimarhane şeflerinden Doktor Lütfü Akif Bey) tedbir oldukça mühimdir. Zira intihaen bir şekli fecaate inkılab eden kumar ibtidaen eğlence gibi mukaddemleriyle başlar. Saliklerinde ülfet ve ünsiyet husule gelir. Bu ünsiyet tedrici bir surette bir belayı mübrem müncer olur. Şayanı istiğrab şurasıdır ki, kumardan yorgun kalan biçareler dimağlarını içki ile kaybetmek ceraat ve cesaretlerini artırmak itiyadı sakimini bir türlü elden bırakamazlar. Halbuki zavallılar neşe ile belaya kumar gibi iki müthiş felaketin önüne sürünmekte olduklarını bilmezler ve bu hale giriftar olanlara ferdi karibin bir safha hazanengiz hazırlamakta bulunduğunu kat'a hatırlarına getirmezler. Şu hali tasvirden maksadım gençliğin dide-i intibahını açmaktır. Benliğine sahabet etmekte olduğunu kani olduğum gençlik ümit ederiz ki, şu tariki sefalet giriftar olmaktan içtinab eder. Vatan ve memlekete uzvi, nafi ve beşeriye numune imtisal olmak liyakatını göstermekte kusur etmez. (Celalettin Feyyaz)

(2) İdmancı Ruhu ve Spor Muharrirleri: Son zamanlarda cemiyette tebellür eden ve yer tutan bir sınıf gençlik görülüyor. İdmancılar... Bu temiz yolun azimkâr yolcuları şüphesiz ki gençliğin en nezih bir tabakasını işgal ediyorlar. Filhakika genç bir dimağı muayyen bir gaye peşinde muntazam bir say ile koşturan idmanın yeni nesillerimizde temin edildiği nezahet ve doğruluk gayr-ı kabil-i inkârdır. Sefih ve sefil emellerden uzak, muntazam bir cemiyet ve arkadaşlık hayatı, iyi gıda, suiisti'mâllerden tevakki gibi idmancılık vasıfları o gencin vücudu ve ruhunu itticadan itticaya (inceden inceye) işleyen ve yükselten birer amil oluyor. Mücadeleye hazırlanan iki rakip boksörün oyuna başlayan iki futbol takım kaptanının el sıkarak başlayıp yine öyle bitirdikleri müsabakaların ruhundaki kardeşlik ve inceliği takdir etmemek kabil değildir. Böyle bir terbiye gençlik ruhunu hayat mücadelesinde de şahsi kin ve garazlardan masun, cemi gayeler ve ideal sahibi kılıyor. Siyasi ve ilmi mücadelelerin de de asil ve mert oluyorlar. Şüphesiz bazı alil ruhlular burada istisna teşkil ederler. Ve aksarlar. Zaten bunlar asosyal bir takım ahlak aptallarıdır. Yerleri cemiyet-i beşeriye sıraları değil aslen hastaneler, bimarhanelerdir. Maalesef memleketimizde son zamanlarda idmancı hayatına hariçten yabancı ve muzır birtakım sesler karışmaya başladı. Tıpkı tiyatro münekkitlerindeki velüt-i mebzuliyet gibi her gazete ve mecmuada birer spor münekkit ve muharriri belirdi. Ekserisi sporcu ruhundan ziyade gazeteci zihniyeti taşıyan bu kalemlerden idman hayatımızın beklediği faydalar yerine pek nahoş zararlar hâsıl olmaya başladı.

(3) Sırf gazete sürümünü ve mensup olduğu kulübün propagandasını düşünen muharrirler en mühim olan memleketin umum idmancılığını ihmal ediyorlar. İdmancılarda şahsi hırslar tevlit ve onları nezih bir müsabakadan ziyade adi bir kavgaya teşvik ediyorlardı. Aynı tesir seyirci

kitlesinde de hasıl oluyor. Bilfarz bir futbol meydanı boğuşmak, didişmek isteyen insanların bir meşheri haline kani alıyordu. Bunun pek feci bir misalini geçen Türkiye turnuvasındaki Fenerbahçe-Galatasaray maçıdır. Eski Romalılar zamanındaki gladyatörlerin dövüşü şüphesiz daha hun-rizane değildi. Zavallı futbolcular belli ki daha müsabakadan aylarca evvel taraftarlarının zehir-nak ve ihtiras-alut teşvikleriyle dolmuş “kır, ye ...” diye bağırın, çırpınan seyircilere tıpkı “Sezar! Senin için ölenlerin son selamını kabul et!” diye feryat eden eski Romalı pehlivanlar gibi ümitsiz nazarlar fırlatarak oyuna, daha doğrusu boğuşmaya başladılar. Aman Ya Rabbi o ne Kerbela’ydı! Be arslan... Kır yavuz! diye bağırıyorlardı. Kırılan ne idi ne yeniyordu? Kendisi gibi bir idmancı kardeş değil mi? Ne elim hal... Halk da uyanan behimi heyecandan ne kadar olsa idmancılar da müteessir oluyor. Asabı gerilen gençler oyunu curcunaya çeviriyorlardı. Yine şayan-ı şükürdür ki birbirlerini parçalamaya teşvik eden muhitlerindeki havayı kin ve ihtirastan mümkün mertebe beri kaldılar. Ya taraftarlarına uysalar ve birbirlerini kırıp yeselerdi! Boğa dövüşü seyircilerinin zihnietini bir an takınan bu temaşakerlerin çirkin nümayışlerinde ihtirası alevleyen spor tenkitlerinin pek büyük mesuliyeti vardır.

(7-5. VARAK)

Cild:1 Numara:7

Hilâl-i Ahdar

Sahife:54

İdmanın bilhassa futbolun on beş senelik heveskar bir sporcusu sıfatıyla şimdiye kadar bu maç gibi elimâne bizde ve hala Avrupa’da hiç rast gelmediğini söyleyebilirim. Hakikatte ne Almanya Avusturya ve ne Fransa’da halkta bu çirkin heyecan görülmediği gibi idmancılarda oyunu oyun için oynamaktan biran sarf-ı nazar etmiyorlar, kırıp dökmeye çalışmıyorlardı. Fakat oralarda görülmeyen bir diğer şeyde böyle kin ve kavga körükleye spor muharrirleridir. Fil hakika her gazete ve mecmuada mühim maçların neticeleri bir tafsil yazılır. Fakat bir zaman bizde olduğu gibi şahsiyet ve kulüpçülükle dolu tezyif, hiciv âlûd ve garazın değil belki oyunun seyrini bi’taraf gözle nakleden birer müşahid ve tenkit tarzındadır. Burada milletlerin beniyesini nazarı dikkate almalıdır. Fil hakika daha ziyade heyecana müsait Fransızlar, itidal demli Almanlardan fazla bağırıp çağırdıkları görülüyor ise de bu hiçbir zaman mukabil oyuncularını yemek kırmak daveti facianeye kadar gitmiyor. Son Türk, Bulgar milli takım müsabakası münasebetiyle sahaif istifade-i akseden satırlarda böyle kulüpçülük, ihtiras hükme fermanıdır. Yok Fenerbahçeli Zeki, Galatasaraylı Mehmet’e baş vermemişte, yok Galatasaraylı Ali gol olmasına sebep olmuşta ve ilahi ahir gençleri birbirine düşürmekten başka bir şeye yaramayan bu satırlar spor hayatımızda haset ve fesat ifa ediyor. O gün hakikaten takımımız mütenasip bir netice elde edemedi. Hücüm hattında Zeki’siz, Alaattin,

Ruhi'siz ceset gibi kalıyordu. Her iki açıklar tamamıyla muvaffak oldular. Muavin hattı Hamit Bey müstesna kusursuz çalıştı. Kaderin şahane bir

(2) oyununa şahit olduk. Ali biraz acil fakat mükemmel oynadı. Olimpiyatta kalesini aslanlar gibi müdafaa eden Nedim Bey kendisinden beklediğimiz oyunu gösteremedi. Pek mütereddit ve kararsızdı. Fakat bunlarda bir kusur varsa onu da milli takımın idmansızlığında ve bundan mesul olan futbol federasyonunda aramalıdır. Yoksa kulüplerde ve şahıslarda değil. Spor münkatlerinden beklediklerimiz oyuncuların ve sporcuların haleti rûhîyelerini tanzim ve sevk etmelidir. Bilhassa istediğimiz böyle bir sporcu kitlesi hazırlamak... Eğer halk her topu havaya yüksek fırlatana mukabil bir oyuncuyu düşüreni alkışlamaktan vazgeçer isabetli bir pas yerine bir top tutkunu takdir ederse oyuncuda nûmayişli fakat maksatsız vuruşlarda ve kırıclıktan vazgeçer, sporcunun istediği muntazam müsabakayı temine çalışır, sporcuları kır, dök gibi teşcîaların oyuncuları böyle iptidai tezahürlere sürüklediğini unutmamalıyız. Eğer kıran ve yıkan oyuncu bir iki defa tezyif edilir ve teşci görmezse bu huylarından vazgeçer. Halkı böyle teşviklerden korumakta spor muharrirlerine düşen bir borçtur. İdman tenkitlerini idare eden kelimeler sporcularında mürebbisi olduklarını unutmamalıdır. Bunun iyi bir misali son Fenerbahçe-Galatasaray maçında görüldü. Fil hakika oyun sürat ve usûlsüz cereyan etti. Her iki takımında elde ettiği neticeler hiç de takdire layık değildir.

	Aleyhe ceza vuruş	***	Ofsayt	Gol
Fenerbahçe	15	2	2	0
Galatasaray	23	4	1	0

Buna mukabil halkta kariciliği beğenmeyen ve istemeyen bir haleti rûhîye rûhîye vardı. İşte bu sebeptendir ki, futbolcular muhakkak kavgalardan

(3) (RESİM: Azadan Hıfz-üs-sıhhası müzesi mülazım mütehassıs Halit Sıtkı Bey) kendilerini çektiler. Seyircilerin bu şekli alması son spor sütunlarında halka sükûn intizam ve nezâhat tavsiye etmelerinin iyi bir neticesidir. Bu tarzda devam etmek hala ara sıra görülen taraftar ve kindar makalelere nihayet vermek idman münkat ve muharrirlerine düşen bir vazifedir. Mümtaz bir seyirci nezihe bir sporcu ruhu ihzar edecek olan bu yolda yürümenin aynı zamanda milli bir borç olduğunu da unutmamalıdır. (Doktor İhsan Şükrü)

Çocuklarda Ağız Hıfz-üs-sıhhası

Ağzın Temizliği: Dişi çıkmadık çocukların ağzı her süttten sonra idrofil pamukla veya kaynamış suyla ıslatılmış bir gazla silinecek olursa ağızda süt pıhtılarının teşkiline, bakterilerin ve pamukçuk mantarlarının üremelerine mâni olacağını ileri süren etibba mevcut olduğu gibi ortada hiçbir sebep yokken çocuğun ağzını hariçten bir şeyle karıştırmaya

muvafık bulmayan ve sütten sonra ağzın kendiliğinden temizlenmesini maksat için kâfi gören etibba da vardır.

Cild:1 Numara:7

Hilâl-i Ahdar

Sahife:55

Lakin dişler çıktıktan sonra pamukla ağzı silmekte dişlerin beyazlıklarını örten yeşilimtırak veya sincabi renklerin teşekkülüne mâni olmakta cümlesi müttefiktir. Çocuk et ve meyve yemeye başladıktan sonra dişleri yalnız pamukla silmek kâfi gelmez; küçük, yumuşak bir fırça isti'mâli icap eder. Kauçuk ve sünger fırçalar isti'mâl edilmemelidir. Üç dört yaşından sonra çocuğun bizzat ağzını temizlemesi ve temizlediği suyu yutmayarak çıkarmasını kendisine öğretilmeli. Bir kere bunu öğrenip tatbikine alıştıktan sonra da diş tozları, diş macunları, daha iyisi diş sabunları ve sularıyla ağız ve dişlerini temizlemeye alıştırılmalıdır. Her yemekten sonra ağzı çalkalamak lazım olduğu gibi her sabah da fırça ve sabunla ağzın tam tuvaleti icra edilmeli. Şu aşağıdaki malûl ağız için tahriş etmeyen latif bir mezat teaffün bir bardak suya bir iki damla bu malûlden damlatarak bu su ile ağız çalkalanmalı...

90 derecelik ispirto	100 gr.
Malûl	1 gram

(Damlalıkli bir şişeye konulacaktır.)

Bu malûlden başka ağız için birçok mezat teaffün sularda mevcut ise de en kolayı bu yazdığımızdır. Yalnız hangi su intihap edilecekse hamiz sulardan olmamasına dikkat ve itina olunmalıdır. Diş tozlarıyla, diş macunlarının da birçok envâi vardır. Her yerde kabil tedarik olan birer numunelerini bir veçhi ati yazıyoruz.

(2) Diş Tozları: Magnezi 15 gram, kırmızı kına tozu 5 gram, krem tartar 5 gram, nane ruhu 5 damla. Diğer bir diş tozu; sabun tozu 5 gram, gayet ince asit burun tozu 5 gram, tebaşir 5 gram, karbonat ve manyezi 10 gram, nane ruhu 2 damla.

Diş macunu: Sabun tozu, tersib fehmit kelis, gliserin meharından 20 gram, nane ruhu 5 damla. Altı yedi yaşındaki çocukları dişlerini bizzat pek alel fırçalayabilir. Lakin kendilerine talim edilmelidir ki, fırçayı yalnız sağa sola sürtmek kâfi değildir. Aşağıdan yukarıya, yukarıdan aşağıya tahriben itmelidir. Diş aralarındaki yemek kırıntıları bu suretle daha kolay çıkar. Gençler artık yumuşak fırçayı terk ederek sertini kullanabilirler. (M.C.)

Halk Hıfz-üs-sıhhasısı

Kan Aldırmak Adeti Sekimesi: İstanbul'un birçok semtiyle Anadolu'nun hemen her şehrinde Mayıs ayı ile birlikte kan aldirmek âdeti canlanır. Ustura ile sıfır numara tıraş olmuş kafaların arkasında el ayası büyüklüğünde dairevi bir kısım kanlı çizikler içinde size kan çıkarılan yeri gösterir. Memleketimizde verem bütün şiddetiyle hüküm sürerken

(3) feda edilecek bir damla kanımız yoktur. Kan aldirmek bazı muayyen hastalıklarda ve hastalık esnasında ancak hekim tarafından tensip edilerek yapılır. Bizde ise rengi sararmış biçarelerin bile esasen tükenmiş kanlarını bir yerlere teslim ettiğini teessüfle görüyoruz. Damarlarımız içerisinde dolaşan kan temizdir. O pis olursa zaten gezemeyiz. Kan bulaşması hastalığı insanı derhal götürür, tehlikelidir. Yoksa sapsağlam gezen bir adamın kanı temizdir. Vücutta siyah damarlar içerisinde dolaşan kanın rengi esasen siyaha yakındır. Rengine bakıp da kanı bozulmuş demek cahillerin işidir. Memleketi, sıhhatini seven kâri'lerimiz böyle kan aldirmek peşinde dolaşan biçareleri ikaz etmelidirler. (Lokman Hekim)

Bir “tez”! Gazetelerde; “Mügayir er ve haya!” neşriyat hakkında kanunu cezadaki maddelerin teşeddüd edildiğini yazarken bir mecmuada kadınları fahişeliğe teşvik eden bir makale okuyoruz. Bir “tez” yani bir davanın müdafaasına istinaden yazılan bu “meşru zina” ünvanlı makalede muharrir, “Dünyada her şey aleni olmalı” dedikten sonra, “Adem’e memnu’ meyveyi yeme demek, onu mübrem ve leziz bir şey olduğunu hatırlatmaktır” felsefesinden tutturuyor ve “Zaman her şeyin olduğu gibi izdivacında lezzetini tenzil ediyor. Nihayet karı-koca birbirlerinden bıkıyor, izdivaç bilkayt ve şart iki kişiyi birbirine bağlamaz” neticesine münce oluyor. Açıktan açığa fahişe ve zinanın meşruiyetini hatta faydasını uzun uzadıya anlatmaya çalışıyor. İlmin ve edebiyatın en adi bir metaı gibi bin bir çeşit mecmuada,

(7-6. VARAK)

Cild:1 Numara:7

Hilâl-i Ahdar

Sahife:56

Babialı kaldırımlarında süründüğü bir de fahişe ve zinanın bir “Tez” diye ortaya atılmasına hayret etmiyoruz, onu merak ediyoruz! (Akşam)

Sıhhî ve İctimâî Şuûn

Hayvanlarda Aile Rabıtası: Geçenlerde Konya şehri üzerinde acıklı ve hissi bir müsademe olmuş. Eşini kaybeden bir leylek kabil değil yalnız yaşayamamış ve bu suretle diğer leylek yuvalarına tecavüz etmeye başlamış. Bütün yuva aileleri tarafından şiddetle ret ve tart edilmiş. Nihayet son tecavüz ettiği bir yuvanın çiftleri tarafından şayan-ı hayret bir surette şiddetli mukabeleye maruz kalmış. Tecavüze uğrayan leylekler mutaarrız aralarına alıp pençe ve gagalarıyla başını ve sırtını kanlar içinde bırakmışlar. Nihayet dermanı kesilen mütecaviz leylek yere sükût edip bihuş bir halde kalmış. Aile şeref ve namusunu vikaye ve müdafaa hususunda hayvanların arasında da vuku bulan şu müthiş mücadele insanlar için ne büyük bir ibret levhasıdır.

Kokain İptilas

İstanbul’a kokain nasıl celp ediliyor ve nerelerde satılıyor? Ahiren Millet Meclisinde kabul edilen madde-i kanuniye mucibince her türlü afyon mürekkebatı ile kokain emsalinin

men-i fûrûhtu bir kere daha teyit edilmiş olduğundan şehrimiz zabıtasınca nesl-i beşerî zehirleyen bu müthiş maddenin ithaline tavassut ve taammümünü teshil edenler hakkında yakında pek şiddetli takibata başlanacaktır. Haber aldığımıza göre kokain, bilhassa mülteci sıfatıyla İstanbul'da bulunan bazı Ruslar tarafından şeytani birtakım vesaitle celp edilmekte ve zahirde lokanta ittihaz edilen, hakikatte ise birtakım kokain tekkelerinden ibaret olan mahallerde gizlice isti'mâl ettirilmektedir. Bugün bir lira veren her şahıs, bir gramlık kokain tedarik edebilmektedir. Kokain satan veya bu muzır maddenin taammümüne vasıta olan ekseri mahaller, zabıtaca malum olduğundan bunlar zaten birer birer kapatılmaktaydı. Bu takibata bir kat daha ehemmiyet verilecektir.

(2) Mütemmim haberlere göre kokain ve emsali mürekkebat şehrimize Batum tarikiyle ve gizli eller marifetiyle ithal edilmektedir. Zabıta zincirleme usûlüyle ilk vasıtayı bulmaya sarf-ı mesai etmektedir. (Vatan)

Eskişehir'de Hilâl-i Ahdar: Ramazan Bayramı'nı geçirmek üzere Eskişehir'e giden başmuharririmiz Hilâl-i Ahdar fikirlerinin orada da hararetle tevessü etmekte olduğunu memnuniyetle müşahade etmiştir. Bayramda sokaklarda sarhoşlara pek az tesadüf edilmiş, görülenler de polis tarafından yakalanmıştır. Yağcızade mahdumları tarafından şehrin en mutena kısmında yeniden tesis ve küşat edilen parkta içki satılmamaktadır. Bayramın ikinci günü Vali Bey, Vilayet ve Kolordu erkânı, belde eşrafı, muallimler davet edilerek parkın resmi küşadı icra edilmiştir. Şehir şimdiye kadar böyle zengin yerinden mahrum idi. Kadın ve erkek namuslu ailelerin istirahat için koşacakları bu mahalde içki satmamak suretiyle Yağcızadeler şayan-ı tebrik bir hareket ibraz etmişlerdir. İstanbul'un Göksuyu'nu andıran derenin kenarında, gölgelik ağaçlar altında Eskişehirli yorgun kafalarını dinlendirecek bir mesire kazanmışlardır.

İnsan Kasabı (Harman)ın İdamı: Son zamanlarda Almanya'nın (Hannover) şehrinde ifa etmiş olduğu müthiş cinayetlerden dolayı idama mahkûm olan (Harman)ın hükmü idamı da (Hannover)de icra edilmiştir. İnsanların en zalimi olan bu katil 24 kişiyi insafsızca doğramıştır. İşlediği hunin cinayetler kendisini benliğinden çıkarmış olacak ki, bizzat kafasını giyotinin altına koyup kendi hayatını hatime vermiştir.

Sinema ve Tiyatrolar: Bayramdan sonra yani mutad on bir buçukta tatil edilecektir. Emin beyin vekili Şeref Bey şu beyanatta bulunmuştur: "Sinema ve tiyatroların Ramazan münasebetiyle geceleri bir buçuğa kadar açık bulunmalarına müsaade edilmişti. Bayramdan itibaren bayramın ilk gecesi müstesna olmak üzere sinema ve tiyatroların on bir buçukta tatil edileceklerdir." Şehremanetini bu pek münasip kararından dolayı hararetle tebrik ederiz.

(3) Biradan Maada Umûm Müskiratın Alenen İsti'mâlinin Memnu'iyetine Dair Bir

Takrir: Rize mebusu Ekrem Bey tarafından biradan maada müskiranın alenen isti'mâlinin men'ine dair meclise bir lâhiya verilmişti. Gelecek devre-i ictimâîye de bu takririn kabul edileceği kuvvetle ümit edilmektedir.

Hilâl-i Ahdar Takvimi

21 Nisan: Bir Gecede Toplanan Sarhoşlar: Taksim'de Lale Sokağında sakin Rus teb'a'sından Cislâm isminde biri sarhoş olduğu halde görülerek derdest edilmiştir.

*Unkapanı'nda Sandalcı Zülküfl ile Kasımpaşa'da Sandalcı Sadullah, evvelki akşam Beyoğlu'nda buluşarak meyhane meyhane dolaştıktan sonra sokaklarda nara attıklarından dolayı derdest edilmiştir. Zülküfl üzerinde bir de kama bulunarak müsadere edilmiştir.

*Galatalı Dilsiz Aleksandır'ın sarhoş olarak sokakta yattığı görülmüş ve karakola getirilmiştir.

*Müfri köylü Yani ve Ledheristo, Galata'da sarhoş olarak dolaştığı görüldüğünden derdest edilmiştir.

*Şişli'de Fransız hastanesinde hademe Rafail ve Ledyako gayri kabil setr ve ihva derecede sarhoş olarak görüldüğünden dolayı tevkif edilmiştir.

25 Nisan: Evvelki akşam Köprüden, Kadıköy'e 8.40 seferini yapan vapurda iki sarhoş kavgaya başlamış. Bunları ayırmaya çalışanlar etraftakilere hücum etmişlerdir. Kadınlar korkmuş bir kadın bayılmıştır. Bilahare sarhoşlar tevkif edilerek karakola götürülmüşlerdir.

*Evvelki gece Boğaziçi Kalender ziraat yurdunda sarhoşluk yüzünden feci bir otomobil kazası olmuş. Beş kişi ile otomobil denize yuvarlanmış, nihayet kurtarılmışlardır. Sebep çakır keyif olan şoför direksiyonu bırakır otomobilde kendi

Cild:1 Numara:7

Hilâl-i Ahdar

Sahife:57

iradesine tabii olur, soluğu denizde alır. Kalender yurdunda bu bedbahtların feci akıbetleri müşahit edilerek tahlisi için şatt (büyük nehir) edilmiş ve cümlesi kurtarılmıştır. Sarhoş şoförün ne felaketlere sebep olacağına bu da mükemmel bir derstir. Fakat ibret alana!

27 Nisan: İçki Yüzünden Feci Bir Cinayet: Pazartesi sabahı Şişli'de Avcılar gazinosunda sarhoşluk yüzünden hunin bir cinayet olmuş ve mezkûr gazino sahibi Kasımpaşalı Nuri Efendi namındaki adamcağız Beşiktaş'ta manifaturacılıkla müştakil 20 yaşlarında Arif Örfi namında sarhoş bir genç tarafından tabanca ile öldürülmüştür. O gece Arif Örfi yanındaki iki arkadaşı ile beraber Beyoğlu'na çıkıp bir işret âlemi yapmaya karar vermişler. Bu suretle müteaddit yerlere girip demlenerek çıktuktan sonra Londra birahanesine girmişler. Orada da birkaç şişe bira içip saat on ikiye kadar kalmışlar. Birahanenin kapanma zamanı gelince oradan çıkıp Turan lokantasına girerek yine içmişler. Buradan çıkınca yolda iki kadına tesadüf

edip sataşmaya başlamışlar. Kadınlar bir otomobile binmişler. Bunlar da diğer bir otomobille takibe koyulmuşlar. Kadınlar Şişli'deki Avcılar gazinosuna girince bunlar da oraya dalmışlar. Mezkûr iki kadın bunlar tarafından rahatsız olacaklarını düşünerek otomobillerine binip oradan çekilirler. Arif Örfi ve arkadaşları burada bir masa intihap ile içtikleri viski, bira ve likör üzerine ceplerinde saklamış oldukları şişeleri çıkarıp yuvarlamaya başlarlar. Sarhoş içtikçe kendinden geçer ve daha ziyade içer. Bunlar da bu suretle içe içe bira ve rakı fıçısına dönmüşler. Fakat rakı fıçıda durduğu gibi bunların da midesinde rahat dursa bir şey değil! Tabi bu kadar zehir onların aklını, şuurunu, iradesini alt üst etmiş. Nihayet orada icrayı terennüm ederek çevreye çatmaya başlamışlar. Bunu kadeh, tabak kırmak da devam edince müşterilerin bu gürültüden bizar olduğunu gören gazino sahibi Nuri Efendi onları sükût ve itidale davet etmeye mecbur olmuş. Bu suretle münakaşa büyümüş ve sarhoş Arif Efendi yiğitliğini göstermek için tabancasını çıkarıp zavallı gazino sahibine tevcih ile iki kurşunla biçare adamı öldürmüştü. Bu suretle melun rakı bir taraftan bir hayatın üfûlüne badi olmuş,

(2) diğer taraftan da katiller yekûnuna bir katil daha ilave etmiş!

*Karagümrük'te Sultan Mahallesinde sakin Nuriye bin Halde dün gece fazlaca içerek sarhoş olmuş ve bilâ sebep intihara karar vererek bacağına bir bıçak saplamıştır. Nuriye'nin dostu ile arası bozulduğundan dolayı intihara karar verdiği söylenmiştir.

29 Nisan: Sokaklarda Toplanan Sarhoşlar: Üsküdar'da sakin 18 yaşlarında Mustafa sinema civarında mukim İbrahim, 52 yaşlarında Mustafa isminde üç şahıs ayakta duramayacak derecede sarhoş olarak sokaklarda nara attıkları görülmüş ve hepsi derdest edilmişlerdir.

İntişar-ı İslam Tarihi: Sebül'ül Reşat kütüphanesi tarafından neşr olunan bu mühim eserin müellifi Londra Darülfünun Arabi muallimi Sir Vilyam Arnold'tur. İngilizceden mütercimi üstat muhterem Halil Halit Bey Efendidir. Müellif uzun seneler tetkikat ve tatbuatta bulunarak bu muazzam eseri vücuda getirmiştir. Uzun bir methalden ve İslam'ın mübeşşiri sıfatıyla Hazret Mehmet'in hayatına ait bir fasıldan sonra Asya-yı Garb'te, Afrika'da, İspanya'da, İran, Asya, Moğollar ve Tatarlar arasında Hindistan'da, Çin'de, Malarya, Cezayir müctemaasın da el-hasıl bütün diyarı İslam'da, Müslümanlığın ne surette intişar ettiğini en mühim vesaiki tarihiye ye istinaden izah ediyor. Profesör Arnold, İslamiyet hakkında garpte mevcut batıl fikirleri reddettiği gibi İslamiyet'in saadeti beşeriye ye olan tesirâtı ulvîyesi hakkında da birçok mülâzahat-ı hakimane serd eylemiştir. Büyük kıtada (450) sahife teşkil eden bu mühim eserin fiyatı (100) mecdidi (125) kuruştur. Taşra için posta icraatı (25) kuruştur.

(3) Rûh-ı İslam: Yine Sebül'ül Reşat kütüphanesi tarafından neşr olunan bu mühim eserde Müslümanlığın ve İslam'ın mefkurelerinin tarihi tekamülünden bahis olup müellifi Ömer Rıza Beyefendidir. Ruh-u İslam'ın muhteviyatı: Beşerin dini, ictimâî, tarihine bir nazar. Hazreti

Muhammed'in hayatı ve risaleti. İslam'ın mefkuresi, İslam'ın ruhu dinisi. Müslümanlıkta hayat, ahiret. Müslümanlıkta cihat. Müslümanlıkta kadının mevkii. Müslümanlık nazarında kölelik. İslam'ın ruh-i siyaseti. İslam'ın ruh alemleri ve edebisi. İslam'ın ruh fikri ve felsefesi. İslam'ın tasavvufi ve mefkûru ruhu. Büyük kıtada 25 furuma teşkil eden bu mühim eserin fiyatı (100) mecdidi (125) kuruştur. Taşra için posta icraatı (25) kuruştur. Her iki eseri kâri'lerimize tavsiye ederiz.

Tecribi rûhîyatta muayene usûlleri: Bimarhane tecribi rûhîyatta laboratuvarında yapılan tecrübeleri ihtiva eden bu eser baş muharririmiz Fahrettin Kerim Bey tarafından mürebbiler ve muallimler için neşredilmiştir. Rûhîyatla iştilal eden kâri'lerimiz muhakkak birer tane edinmelidir. Bu eser sayesinde çocuk babaları evlatlarının zekâ ve hafızalarını idrak, çalışma kabiliyetlerini evvelce bilirler.

*Gazetemizin satış merkezi cemiyet kütüphanesidir. Mezkûr kütüphane son neşredilen bütün eserler, haftalık mecmualar satılır.

*Adres: Babı Ali caddesinde numara 91, Cemiyet kütüphanesi

*Müdür-ü Mesul: Fahrettin Kerim.

(7-7. VARAK)

Yovdujon Halil: Memleketimizin muktedir eczacılarından İbrahim Halil Bey tarafından istihzar edilen olunan iş bu yovdupa(?) mürekkebin keşfi ve ayarlanmış mahlulü kâbil-i temsil suda münhal ve sabit buluştur. Damarları sertleşmiş, hekimler tarafından iyot tedavisi tavsiye edilmiş yaşlı hastalar Halil Bey'in yovdujunu almalıdırlar. İyot isti'malinde görülen mahzurlara bu müstahsilde tesadüf edilmez. İhtiyarlık yaşlarında görülen damar sertliği, nefes tıkanıklığı, şişkinliği halatında iyot papütonlu ilaçların faydası aşîkardır. Bilhassa damar çatlamasının önünü alır. İspenciyarı sahasında temiz ve muntazam ampulleriyle şöhretşiar olan İbrahim Halil Bey iyot müstahsilinde de muvafık olmuştur.

Terikalsın: En kuvvetli, en fenni, en mükemmel mukavva. Uzviyette mevadd-ı külliye tevzi'î temin eden en emin çaredir. Reia *** neşvünema – çocukların diş çıkarırken en iyi bir ilaçtır. Tuzu ilaç halinde müstameldir. İçinde nasıl kullanılacağını gösteren tarifnamesi vardır.

Oksimentol (Pervidon): En iyi ağız mezad-ı taazzuvudur. Nezle mevsiminde herkese tavsiye olunur.

Tevfik Şitadlehülber: Merkez: İstanbul Katırcıoğlu Han, numara 40, telefon İstanbul 1381. Almanya'nın Layhiç, Lenç, Şimiç, Öhler, Lebruht gibi muhtelif meşhur fabrikalarının vekili

umûmîsi olan bu müessese, bilumum tesisatı fenniye fabrika tesisatını... İla ahir, deruhte eder. Ciddi fen adamlarından mürekkep olan bu müessese az zamanda çok rağbet kazanmıştır.

Evliyazade Nureddin: Devâir-i aliye müteahhidi bağçe kapı hamidiye terbiyesinde beş bol ağzında bilumum laboratuvar levâzımâtı icra-ı kimyevi alet ve edevat zücaciye, mikroskop, mikrotom, etüv, otoklav, santigram, miligram, 1/10 miligramlık hassas terazilerle (125) kiloya kadar âdem-i tartan otomatik aynalı teraziler, son sistem hakiki rekor şırıngalarıyla çelik, nikel, platin iğneler vaserman(?) teâmülü için kontrollü hemolizin ve kebede frenci hûlasaları her cins serumlarla tüberkolün aşılı, müstesna lavanta losyon ve kolonya esansları daima piyasadan yüzde 10 noksanına depomuzda fûrûht olunur. Sipariş kabul ve sûratle irsali tekeffül olunur.

Kiserna Maden Suyu: Memleketimizde tebe'an eden bu maden suyu Avrupa sularından daha faydalı ve şifalıdır. Gümrükler sebebiyle Avrupa suları pek pahalandığı ve tazesini bulmak güçlendiği için taze ve latif Kiserna suyu fevkalade rağbet kazanmıştır. Kibar sofralarda su, limonata, meşrubat yerine Kiserna suyu içmek moda olmuştur. Kiserna suyuyla en ağır yemekler çabuk hazım olur. Kum sancıları, romatizma ne nekroz ağrıları kalmaz. Yarım baş ağrıları ile şişmanlığın ve şeker hastalığının en iyi ilacıdır.

Krem Necib: Asrî yağsız bir kremdir. Avrupa'nın en meşhur kremlerine faiktir. Cildi son derece yumuşatır. Güzellik arzu edenlere şayan-ı tavsiyedir.

Necib Bey Sabunları: Badem yağı ve gliserinden mamul olup gayet latif kokuludur. Avrupa'nın en nefis sabunlarına müreccihdir. Bilhassa küçük çocukların banyolarına tavsiye olunur. “Necib Bey” esansları, kolonyaları, pudraları, asrî sürmeleri memleketimizin en kibar mahâfilinde tanınmıştır. Her eczanede ve tuhafıye mağazalarında bulunur. Deposu; Bahçe Kapısı, Eminönü'nde Necib Bey eczanesi. Taşra siparişi sûratle irsal edilir.

3. 8. Sayı 8

HİLÂL-İ AHDAR

Pazartesi	Sıhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete	18 Mayıs 1341
Cild:1		Numara:8

(RESİM)

(Hilâl-i Ahdar namına Ali Mahir Bey tarafından ihdas edilen iktisat mükafatını kazanan bakteriyolojihane müdürü Fazlî, müderrisi muhterem. Doktor Refik Bey)

MÜNDERİCAT

İçki Kurbanları: Mektepte sınıfta daima birinci olan kibar bir aile çocuğunun içki sayesinde düçar olduğu elim sergüzeştler. (Mazhar Osman)

Kokain Tehlikesi: Kokainin tesiri. *Kokain çekenlerin halet-i ruhîyeleri. *Kokaine nasıl alışılr. *Kokain çekenlerde ölün nasıl olur? *Müşahedeler. (Hüseyin Kenan)

Çocuk Hıfz-üs-sıhhasısı: Çocuklar günlerini nasıl geçirmelidir? *Tatil mevsiminde çocuklar nerelere gitmelidir? *Çocukların yatak odaları nasıl olmalıdır? (Mazhar Osman)

Sıhî ve İctimâî Şuûn: Fakültenin hastaneleri açıldı. *Amerika içkileri satın alıyor! *Elli sene evvel Amerika'da içki aleyhtarlığı. *Amerikalı bir içki aleyhtarının kaçakçılara cevabı. *Bahri muhitte yaş ve kuru mücadelesi. *Amerika'da örfî bir içki kanunu.

Hilâl-i Ahdar Takvimi: Sarhoşluk yüzünden cerh. *İçkinin tesiriyle vefat. *İşret yüzünden yine cerh vakıası. *Sarhoş kadın. *Sarhoş gezenler. *Denizli'de bir vazife kurbanı. *Anadolu'da işret edenlerin derdesti. *Hızır-İlyas günü.

Hilâl-i Ahdar Takvimi

1 Mayıs: Evvelki gece Kadıköyü'nde içki yüzünden 5 kişinin mecruhiyetine sebebiyet veren feci bir vakıa olmuştur. Oranın meşhur serserilerinden Borizon Hasan iyice sarhoş olduktan sonra Paris Mahallesiindeki umumhanelerden birinin kapısına hücum ile sermayelerden birini istemiş. Aldığı ret cevabı üzerine sarhoşluğun verdiği müthiş bir şiddetle elindeki bıçak vasıtasıyla kapının kilidini kırıp içeriye dalar. İçeridekiler sarhoşun kapıyı kırıp yukarı çıkmakta olduğunu görünce feryada başlarlar. Sarhoş önüne ilk çıkan kadının göğsüne bıçağı dayar ve istediği kadını bulmasını söyler. Orada olmadığı cevabını alınca şikarın kalbine bıçağı batıracağı esnada gürültüyü işitip yetişen polis memuru Niyazi Efendi tarafından mâni olunur. Fakat bu sefer Hasan kadını bırakıp memura hücum etmeye başlar. Niyazi Efendi çevikliği sayesinde sarhoşun zorbasından kendini kurtarıp elini kasaturasına saldırınca Hasan tabanı kaldırıp dışarı fırlar. O esnada kapı önünde bulunan Hayri'yi de bacağından yaralar. Hasan dışarı çıkınca tabancasıyla ateş etmeye başladığını gören Niyazi Efendi ve diğer polislerle merkuma mukabeleye mecbur olurlar. Hasan hem kaçmakta hem de sağını solunu tehdit etmekte iken civardan geçen halüahyayı da yaralar ve bu gürültüden istifade edip geri dönerek diğer bir umumhaneye dalar. Yaptığı marifetle az etmiş gibi orada bulunan iki kadını da sağ kolundan cerh eder. Nihayet bu caninin bu suretle yakalamanın mümkün olmadığını gören Niyazi Efendi üzerine ateş etmeye mecbur olmuş ve bu suretle Hasan'ı bacağından yaralayıp derdest edilmiştir. Borizon Hasan ve Helvacı İsmail hastaneye nakledilmiştir. Diğerlerinin yaraları hafif olduğundan yerlerinde taht-ı tedavi almışlardır.

3 Mayıs: İçkinin tesiriyle vefat: Evvelki gece, Taksim'de Timoni Sokağı'nda köşede bir sarhoşun yattığı ihbar edilmiştir. Polis merkezinden gönderilen memurlar sarhoşun

(2) tam manasıyla sızmış olduğunu görerek bir sedye ile karakola nakletmişlerdir. Sarhoşun Gümüşsuyu'nda bir kulübede sakin serseri guruhundan Balıkesirli Mehmet isminde biri olduğu tahkik neticesinde anlaşılmıştır. Mehmet o gece yürüyecek halde olamadığı için muayeneye sevk edilememiş ve merkez kalem odasında bekletilmiştir. Ertesi sabah sevk edileceği sırada sarhoşun vefat ettiği görülmüştür. Derhal davet edilen Belediye tabibi tarafından müteveffanın naaşı muayene edilmiş ve neticede külün tesiriyle sekte-i dimağiden vefat ettiği anlaşılarak defnine ruhsat verilmiştir.

6 Mayıs: Evvelki gece, Galata'da Birahane Sokağında iki kişinin mecrûhiyeti ile neticelenen bir vaka olmuştur. Birkaç gün evvel Selanik'ten gelen Kürt namıyla maruf Kadri, arkadaşı Deniz kömür amelesinden Mahmut'la birlikte Birahane Sokağından geçerken, evvelce aralarında bir mahkûmiyet meselesinden dolayı derin bir husumet mevcut olan maruf

sabıkalılarından Kafir Mehmet ile Mehmet bin Mustafa'ya tesadüf etmişler ve sarhoşluğun verdiği cüretle birbirlerinin yakalarına sarılarak mücadeleye başlamışlar. Nihayet iş, bıçaklara dayanınca Kadri saldırmasını çekerek Mehmet'in üzerine hücum etmiş ve merkumu sol kalçasından cüzice cerh eylemiştir. Bunun üzerine fena halde sarhoş olan Kadri, birdenbire yıkılmış ve şiddet-i sukuttan sol ayağı kırılmıştır. Her iki mecruh, beray-i tedavi Sen Jorj Hastanesine nakledilerek carih Kadri hakkında takibata tevessül edilmiştir.

9 Mayıs: Sarhoş bir kadın: Evvelki gece Beyoğlu'nda Ziba Sokağında Marika namında bir kadın sarhoş olarak nara attığından yakalanmıştır.

*Galata'da Karaoğlan Sokağında Yeni Handa ikinci katta 9 numarada tüccar Cemil bin Sabri ile Feridiye sokağında 13 numarada mukim Eyüb bin Zekeriya dün fevkalade sarhoş olarak görülmüş ve haklarında takibatı kanuniye de bulunulmuştur.

13 Mayıs: Ayasofya civarında ikamet eden Tulumbacı Bahri ile Refiki Fahrettin evvelki gece Ali ismindeki arkadaşlarının evine giderek ceplerinde beraber getirdikleri rakıyı içmeye başlamışlar. Ancak, kafaları tamamen germa-germ olacağı bir sırada rakı bitmiş ve “Sen, al! Hayır, benim işim var! Sen git!” derken iş sarhoşlukla münazaaya varmış ve nihayet her üçü birden rakı almak üzere sokağa fırlamışlar. Evde başlayan münakaşa sokakta da devam ederek neticede ihtilafın bıçakla halline karar veren Fahrettin, arkadaşı Ali'yi altı yerinden tehlikeli surette cerh eylemiştir. Yetişen polis memurları carihi derdest etmiş ve mecruhu Cerrahpaşa Hastanesine nakil eylemişlerdir.

Hızır İlyas Günü: Her sene olduğu gibi bu sene de Hızır-İlyas günü bütün mesireler ve bilhassa Kâğıthane insan kalabalığı ile doldu. Bu istirahat gününü nezihane geçiren bahtiyarlar, aileleriyle bir köşeye çekilip eğlenirken bazı bedbahtlar da öldürücü rakının verdiği sersemlikle içerisinde kendilerini teşhir ediyorlardı. Zabıta bu suretle şuurunu kaybedenleri yakalamış, herkesin istirahatının ihlal edilmesine müsaade etmemiştir.

HİLAL-İ AHDAR

Başmuharrir	On beş günde bir neşr olunur.	Müessis
Doktor Fahreddin Kerim	Sıhhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete	Doktor Mazhar Osman
Cild: 1	18 Mayıs 1341	Pazartesi
		26 Şevval 1343
		Numara: 8

İçki Kurbanları: İçkiye karşı bu derece fazla husumete mana veremeyen arkadaşlarımdan biri “Doktor, bu kadar meşguliyetin arasında içki cengine çıkışına, ön safa geçişine hayret ediyorum, bu ne derin kin” diyordu. Tabii çok defa işittiğim bir sözdü. Muhatabıma uzun bir konferans vermeye hazırlanıyordum. Karşıma dilenci kıyafetiyle biri çıktı “Mazhar Bey,

beni kurtar, dünyada mukaddes ne tanıyorsan ona ihtirâmen beni bu sefaletten kurtar” dedi. Bunu söylerken üzerindeki yırtık ve kirli setreyi açıyordu. Gömleksiz, çamaşırsız, çıplak bir vücut meydana çıktı. Hâlbuki hava soğuk ve şiddetli bir rüzgâr esiyor, yağmur serpintileri de yüze çarpıyordu. Karşımızdaki sima buruşmuş, yarısına kadar yağlı ve kalıbı büzülmüş bir fes, birçok yerinden yamalı ve yırtık eski bir pantolon, bağırsız, boyasız, yanı patlamış bir potinle sefalet numunesi olan bu adamı derhal tanıdım. “Yarın hastaneye gel, yatırayım, bak yine ne hale girmişsin” dedim.

(2) Oh, binlerce teşekkür... Yarın mutlak geleceğim. Köpek gibi sokakta aç ve çıplak, çamurlar içinde gebermektense hastanede deliler içinde insanca yaşarım. Fakat vapur param yok, diye ağlamaya başladı. Hem içini çekiyor, hıçkıra hıçkıra ağlıyor, hem de rüzgârla ara sıra açılan eski sütresi ile örtünmeye çalışıyordu. Ben gözlerinin içine baktım, vücudundaki tahribatı alışkın bir gözle muayene ediyordum. “Evet” dedi, “Bu geceyi geçirecek param yok” Ben gayet soğuk bir eda ile “Ali Nadir, bunu bana söylemeye lüzum yok. Senin beş kuruşun olmadığını bilirim, çünkü olanı meyhanede tüketmişsindir. Bak, ağzın ne kadar pis kokuyor. Meyhanede biraz fazla zehirlenmen için sana para veremem. Yol parası diye vereceğimi de alacak, meyhaneye gideceksin” dedim. Tabii yemin ve ısrar etti, reddettim. Yarın sabah beraber gideceğimizi, vapur bileti alacağımı söyledim. Ya bu geceyi diyordu. Bu gece için gel bir lokantaya götüreyim yahut şimdi vapura bindireyim. Karşıdan adamlarım seni alıp hastaneye götürsünler dedim. “Hayır, hayır, dedi. Ben karşıya geçmenin yolunu bulurum,

(3) sade emrediniz beni kabul etsinler” ve ayrıldı. Arkadaşım “sefil herif, çamaşırsız geziyor, açlıktan şikâyet ediyor, hala rakıya para veriyor” diye söylendi. Demin niçin içkiye düşman olduğumu soran arkadaşına fırsattan istifade ile şu iğrenç gördüğü adamın hayatını anlattım; dedim ki: Bu adam benden üç dört yaş büyüktür. Tali mektepte arkadaşımdı. Benden iki sınıf evvel ve sınıfın birincisiydi. Gayet abid ve zahit bir adamın evladı, zeki, çalışkan, mektebin iftihar ettiği bir gençti. Hocalarımız bize aşağı sınıflara numune-i emsal olarak Ali Nadir’i gösterir ve ona benzememizi temenni ederlerdi. Tevzi-i mükâfatlarda kucak dolusu mükâfatlar alan bu efendinin her şeyine imrenirdik. Temiz giyinir, ağırbaşlı, kibar tavırlı, bir delikanlı idi. Mektepten diplomayı aldıktan sonra müsabaka ile mekatib-i aliye den birine girdiğini iki sene sonra da mektebi terk ederek Avrupa’ya firar ile Jön Türklere iltihak ettiğini duymuştuk. Ali Nadir gözümüzde daha büyümüştü... Bilmem nasıl oldu... Zannederim pederinin ibramıyla saraya

(8-3. VARAK)

mensup akrabalarından birinin delaletiyle İstanbul'a avdet etmiş ve bir memuriyete geçirilmişti. İnkılaptan sonra kendisine tesadüf ettim. İçki içiyordu, hem de biraz fazla kaçırıyordu. Mamafih yine zekâ ve cerbezesiyle etrafındakileri teshir ediyor, şıklığı ve zarafeti göze çarpıyordu. Eski arkadaşı hekim olduğu için birkaç defa çarpıntısından, öksürüğünden bahsederek şöylece muayene ettirmişti. Ehemmiyetli bir şeyi yoksa da aslen içkinin sıhhatine mazarratı hakkında birkaç söz söylemek istedim. Uzun uzadı söyletmeden evet içkinin mazarratlarını takdir ediyorum, mamafih biz mükeyyifine içmekteyiz. Arada sırada diye beni baştan atlattı. Hâlbuki bir müddet sonra farkına vardım ki alkol arkadaşımızın her yerini sarmış, yangın alevlenmiş...O, nasihatten, musibetten anlayacak devreyi çoktan geçmiş. Fakat zahirde dışarıya bir şey sızdırmıyordu. İsviçre'deki hayatı pek şerefli olmadığını işitmiştim. İçkiye ve kadına para tedarik etmek için şantaj yaparak ötekinden berikinden para çektiğini duymuştum. Hatta inanmamıştım... Çünkü bu kadar mütekâmil bir gençten böyle hal beklenemezdi. Henüz yirmi yaşında iken kırkılık dört çocuk sahibi bir kadınla evlendiğini, ev eşyalarını gizlice sattığını ötekinden berikinden istikrazlarda bulunduğunu söylemeye başladılar. O artık bir ayyaş olmuştu. Bir müddet sonra o kadından ayrıldı. İkinci bir kadınla, bilahare üçüncü ve dördüncü ile evlendi. Artık bir serseriydi. Eve geliyor, babasından kalan servetin kırıntılarını yiyor ve anasıyla kız kardeşlerinin başını soktuğu küçük bir evi bile onlardan habersiz satıyordu.

(2) Ailesinden hiçbir kimse nefret etmeksizin onun ismini ağzına almıyor, o kadar zeki ve haluk gencin içki yüzünden bu derece sefil olduğunu anlatmakla bitiremiyorlardı. İçki eşini de buldu, frengi yakalamış ve bunu karısına da aşılarmıştı. Bu hastalığın akıbetlerini bildiği için kendisini iyi tedavi ettirmeye çalışıyordu, hekimlere, hastanelere koşarak afiyet dileniyordu. Parası yoktu. Olsa ancak içkiye verebiliyordu. Bir müddet yüzünü görmedim. Sıcak bir gün Recep'te limonata içiyordum. Biri doktor bana on kuruş ver, bak içki beni ne hale koydu, gideceğim yine içeceğim diyordu. Onu güçlkle tanıdım, saçları uzamış, sakalı büyümüş, ayakları tamamen çıplak ve başı açıktı. Ben kendimi tutamadım. Utanmıyor musun sefil, sen bu hale gelecek adam mıydın diye bağırdım. Ne yapabilirim dedi. Cebine üç dört taş koyup kendini denize atmakta mı elinden gelmiyor. İçkiden vazgeçmiyorsan şu hale geldikten sonra canından da mı vazgeçmiyorsun dedim. Hayır, dileniyorum, sokaklarda sürünüyorum, ailem beni Amerika'da biliyor, bu halimi bilse belki arlarından ölürlere, kim bilir belki de alışırlar. Fakat yine yaşamak, içmek için yaşamak istiyorum dedi. Anlattı ki ailesinin elindeki her şeyi satmıştı. Anasının sığındığı evi bile habersiz rehine koymuştu. Nihayet evini satıp da Amerika'ya gidip para kazanmak, ıslah-ı halletmek kararının katiyetine inandırarak son

paraları da ellerinden almış, onlarla vedalaşmıştı. Yol paralarını bitirmiş, eşyasını satmış nihayet şu kıyafete düşmüştü.

(3) Üş beş ayda bir sallana sallana muayenehaneme gelir, işrete tövbe ettiğinden bahisle bazen beş on kuruş ister, bazen de bir hastanenin bir köşesinde sefil vücudunu birkaç gün tamir ettirmek için bir tavsiye kartı rica eder. Her tövbede yeni bir zevce alınır, küül itiyadına mâni olamayan eskileri bırakılır. Fakat ne yad-ı mazi, ne fikr-i âti ne zenginlik ne fakirlik bu perhiz-karlılığı devam ettirebilmiştir. Kilise kapısı önünde, gazinolarda Fransızca nutuklarla dilenerek, bu suretle dilencilik sanatının psikolojisine hürmet ederek yaşıyor veya sürünüp duruyor. Şimdi hastaneye alacağız, aylarca tutacağız, orada ne bulsa içmeye çalışacak. Altı ay sonra şifa zannıyla çıkarılınca ilk rast geldiği meyhanede tedavinizi takdis edecek. (Mazhar Osman)

Kokain Tehlikesi-2

Tesirâtı: Kokain denilince maksat olan kloridrat, bu kokain dediğimiz şibh koludur. Suda fevkalade münhal beyaz ince billurlardan ibaret bir tuzdur. Kokusuzdur, tadı yok gibidir. İki parmak arasında ovalamakla parlaklığı tezahür eder. Çok parmakla tutulursa tutulan yerde bir siyahlık hasıl olur. Bu bir nevi cildin orada ölmesi demektir. Onun için kokain kullananlar kokaini burunlarına parmaklarıyla götürmez. Mübtelâlar baş parmak ile şahadet parmağının arasındaki geniş boşluğa koyarlar. Alışıkça onlarda kaşıklarını tedarik ederler. Bazılarının tırnak temizleyen kemikle veya kürdan ile

Cild:1 Numara:8

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 59

buruna çektiği vaki ise de ekseri kokainmanların hususi küçük kaşıkları vardır. Bunlar da kokainmanına göre gümüşten altından platinden yaptırılıyor. Bununla alırlar ve aldıkları miktarı o kaşık ile tartarak burunlarının içine götürür ve çekerler. Kokain; morfinin afyonun aksine olarak alkol gibi cümle-i asabiye ve dimağ için bir muharriş olup az miktarda tenebbüh eder ve miktar fazlalaşınca felç eder. Kokain çekenin karşısında bulunan adam tesirini hemen görür. Gözün hadeka dediğimiz ortadaki bebeği genişler, nazarlara bir parlaklık gelir. Yavaş yavaş vücudu gerilir. Haline bir heybet gelir. Harekete başlar. Söyler, bol bol güler. Şakalaşır. Tenebbüh devresinde hissiyat-ı bahiyenin tenebbühünden tenasüli bahislere hararet gelir. Birçok meclislerde işte bu esnada rezalet dediğimiz “Orgie” faslı başlar. Kadın erkek rezaletin zirvesine çıkarlar. İnsanlık mevhumu zaten buruna tıklanmış toz gibi kaybolmuştur. Oradakiler hayvaniyetlerinden başka bir şey düşünmezler. İyilik veya fenalık hissi artık kaybolmuştur. Bir doktorun itirafın da dediği gibi kalın bir perde ile örtülmüştür. Sahnede hayvaniyetin bin bir sahnesi tekrar eder. Delalet-i tenasülüye de hem meclislerin yapacağı birbiriyle rekabettir. Fakat bu uzun sürmez. Tekrar kokain almak ihtiyacı bu ateş-i hayvaniyi felce uğratar. Yalnız

bir gürültü, ulumalar, bağırımlar, küfürler bu yanan rezalet ocağında birer alev gibi kalır ve bu hayvani rezalet meclisleri az kokain alanlarla kokain için tekris edilenlerin meclislerinde görülür. İlk kokain almak kokain ıstılahınca mübtedi olmak, külliye girmektir. Bunu takip eden günlere bal ayları derler.

(2) Ve bu bal ayları pek az sürer. Çünkü beş on gün içinde müptela her gün miktarı arttırmak ihtiyacındadır. Bu ise hissiyat-ı bahiyyeyi felç eder. Artık onun mecliste yeri yoktur. Meclis az miktarda sebat edenlerle yeniden yeniye başlayanlar içindir. Kokain âdem-i iktidarı başladı mı artık devam eder. Ta ki zehir tamamen terkedilir. Binaenaleyh ilk devrede kokain uzlete merakiz-i dimaiye ye münebbih gibi tesir eder.

Kalbe Tesiri: Az miktarda kalp hareketlerini tacil eder. Miktar fazlalaşınca harekette bataet hasıl olur. Miktar biraz daha fazlalaşınca kalpte âdem-i intizam ile çarpıntılar başlar. Ve en çok görülen senkop ile mevt anı, ki oldukça sıktır bu devrede olur.

Kan Damarlarına Tesiri: Cildin damarlarını daraltır, esasen kokaini ilk çekenin ilk hareketi burnunu yoklamaktır. Âdem-i histen acaba düştü mü diye burnunu yoklar. Yüzün rengi solar sarımtırak bir renk alır. El ayak hararet-i tabiyelerini kaybederler. Burunda mütemadi olarak orta perdenin veya direğinin kan damarlarının bozulmasından orada bir yanıklık olur ve perde delinir, bir delikten öteki deliğe geçer. Bazen bu delik çok büyük olur, birden yassılaşıp. Ve burunun delinmesi kokaine has olan bir hususiyettir. Vücudun diğer aksamındaki kan damarlarının böyle daralması keyfiyeti iğtadiye de tesir ederek vücudun yavaş yavaş inhitâdına mucip olur. Yalnız bu vücutta sönmeyen ateş gibi parlayan bir çift göz vardır ki, heybetle etrafına

(3) şuleler saçarak ki, bu şule olmak kara haberden başka bir şey değildir. Miktarı semiyesi; 1-4 gram arasındadır. Yevmiye 12 gram alan görüldüğü gibi 1 hatta 50 santigram ile ölen çok sık görülmüştür. Biraz sonra bahsedeceğiz. Hayaleti hissiye 5-6, 7-8 gram alanlarda görülmüştür. Ekseriye bundan aşağı alanlarda görülmez. Görülse bile nadirdir.

Kokainle ölüm daima mevt ani şekilde olur. “Delbas” dört ölüm vakıasında miktarı 80-100 gram arasında görmüş, “Reclus” bir vakıanın 10-20 santigram ile ölümüne şahit olmuş. Veraset gerek alkolün ve gerek morfinin ve arz ettiğim kokain usulü tesirini çocuklarda görürüz. Onun için değil midir? “Babaları koruk yedi, çocukların dişleri kamaştı.” diye, İncil’de bir kayıt vardır. Misal alkol içeni öldürse bütün fenalığı yalnız ona mahsus kalsa idi ilim, fen bu kadar vaveyla koparmazdı. Morfin yalnız çekenin uyuştursa, onu hareketten mahrum bıraksa mütefekkirin bu kadar kıyametler koparmazdı. Kokain keza bunlar nesli çürüttükleri bütün fenalıkları masumlara ürettikleri içindir ki, erbâb ve cüdanın haykırmasını mücadelesini davet etmişlerdir. Nasıl da yaptığı fenalıkla şahısta tevlid ettiği selâhatı

tenasülüyeleri namuslu bir adamdan hırsız, yalancı, dolandırıcı yapması nesilde yaptığı terdi yanında hiç kalır. İşte iki müşahede “Benordil” bir kokainmanın üç çocuğu olmuş, üçü de aptal doğmuştur. Profesör Marfan, gibi daha baliğdir. Bir kokainmanın, kokain kullanmadan bir çocuğu oluyor, tabii bir haldedir. Kokain bidayetinde bir kızı oluyor.

(8-4. VARAK)

Cild:1 Numara:8

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 60

Histerik fakat zekidir. Ortalarına doğru bir çocuğu olur. Tam manasıyla bir dejenere psikopat, ondan sonra bir çocuğu olur, aptaldır.

Nasıl Alışılır? Bütün uyuşturucular da hemen hemen aynı esbap, aynı saikler rol oynar. Mesela alkole nasıl alışılırsa buna da öyle alışılır. Mesela hiç kokain almamış iki çılgının sırf tesirini duymak için tattıkları ve alıştıkları vakidir. Ekseriya birinin teşviki, bir kederi unutmak, hissiyat-ı tenasülüyeye düşkün olanlarda tenasülünün tadını tatmak için, mesela zevce kokain kullanır. Esasen bunlar isteyerek ve psikopat dejenerelerden mürekkep oldukları için dahil oldukları meclislerde alışır. Alışanların en mühim kısmını diğer bir şeye alışmış olanlar teşkil eder. Mesela bir eteroman artık eterden kâfi zevki alamaz, kokaine başlar. Morfinoman morfinden kâfi lezzeti alamaz, kokain alır. Ve kokain alan ise diğerlerine alışır. Burada bir “Cercle vicieux” mevcuttur. Bunun içindir ki birçok müellifler yalnız morfin yalnız kokain iptilasını kabul etmezler. Mutlaka bunun yanı sıra diğerleri vardır derler. Bunun istisnası olmakla beraber hemen daima birine alışan diğerini de kullanır. Onun için bugünkü fende bunların isimleri toksikomandır yani zehir iptilas. Biz buna muhaddirler iptilas diyoruz.

Halet-i Ruhîyeleri: İlk keyfin verdiği neşe ve şetaret ile sonradan hasıl olan hal arasında pek mühim farklar vardır. Evvela müptela ilk günün verdiği sarhoşluğu bulmak için mütemadiyen miktarı artar. Miktarı arttıkça keyfi zail olur.

(2) Onun yerine kokainin mucip olduğu tagayyürat-ı ruhîye kaim olur. Pekiyi bir aile babası artık o vazifesini unutmuştur. Bütün düşünceleri kokain tedarikidir. Bunu bulmak için her çareye başvurur, her mâniyi mübah görür. Bir kadın hastam, kokain ile artık kâfi derecede sarhoş olamadığı için her gün yeni bir içki içiyor. Bir gün bir şişe konyak ertesi gün apsent daha ertesi gün viski, sonra etere başlıyor. Eterde karar kılıyor. Kokaini azalıyor tekrar kokaine başlıyor. Bir daire-i mayube ki mütemadiyen onun içinde yuvarlanıyor. Birinden diğerine düşüyor. Az çok her müptela bu devreleri geçirir. Geçirmeyenler emin olunuz bu bahsin istisnalarını teşkil ederler. Utanmak hissi bi-mana bir kelimedir. Kokainmanların mahrem esrarları yakın akrabaları hemşire, zevce, birader, pederleridir. Onlara aşklarını gayr-ı tabi inhimaklarını anlatırlar.

(3) Mesela annesinin aşığı ile olan müstehcen hikayesini mecliste tabi bir hikâye gibi söyler. Bunların içinde mühim bir kısmı herkesin nazar-ı dikkatini celp etmek, mecliste bir kahraman gibi meclise hâkim olmak, kendisine bir mevki-i mahsus temin etmek gibi istiryayi duygularla dolu olduklarından yalan hikayeler, yalan vakaları söylerler. Esasen teheyyüç devresinde o kadar çok söylemek hareket etmek ihtiyaçları vardır ki dillerine geleni sansür etmeden karşısındakini inandırıp inandırmayacağını düşünmeden söylerler. Böylelerince servet demek kokain demektir. Onu tedarik edecek her şeyin bir kıymeti vardır. Tedarik etmek şartıyla!.. İşte bir müşahede. Bir mecliste kokain bitiyor, kâfi paraları yok. Kütüphaneden fevkalade kıymetli bir kitap çıkarıyorlar. Genç kızlardan biri tanıdığı eski kitap meraklısı bir eczacıya bu kıymeti binlerce Frank eden kitabı on gram kokaine satıyor. Kokainman ilk devrelerde ne kadar cemiyeti severse sonunda o kadar cemiyetten kaçır ve merdümگیرiz olurlar. Cesaretleri gider onu mütemadi bir sıkıntı ve korku istihlaf eder. Kendi hallerini bilirler. Herkesin kendilerine benzemelerini arzu ederler. Gücü yeten herkese musallat olur. Cemiyeti kirletmek için hiçbir fırsatı kaçırmazlar. Genç kız ve çocukları kandırarak evlerine götürmek bunlara fuhşun kirli köşelerini göstermek bazılarında mâni derecesinde bir marazdır.

Kokaine Has Olan Tesirat: Gerek morfin olsun gerek alkol ve bunların arkadaşları olan eter, haşhaş ve ehli kurbanlarını daima mezhur bir bahçeden geçirirler ki, buna keyif derler. Bu muhtelif muhaddirlerin kendilerine mahsus müteharrik veya sakin keyfi vardır. Kokain keyfi alanda bir iyilik hissi ile başlar.

Cild:1 Numara:8

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 61

Bu şevk adamda kanına bir kuvvet ve kudret zerk edilmiş gibi çalışmak, koşmak, söylemek hissi hasıl olur. Çalışır, yazar ilk günde yazdıkları pek lujik ve dürüsttür. Bir tiyatro muharririnin altı ayda yazdığı bir tiyatro piyesinin ilk perdesini kokain keyfi ile diğer iki perdesini iki günde aynı kudrette aynı güzellikte iki günde ikmal ettiği fakat üç ay kokainden sonra bir satır yazı yazmak iktidarını kaybettiği görülmüştür. Ve bütün vakıalar bunun aynıdır. Keyfin ibtidar ve intihası yalnız kabiliyeti tahammülüye ile kabiliyet tahayyülâsına tabiidir. Histerik ve psikopatlarda bu tesiri haşiyat-ı asadır. Bunların heyelatı kuvvetli ve geniş olduğu için kokain keyfi o nispette geniş ve vasi hissederler ve onun içindir ki, en çok müptelalar bunlardır. Bir kadın bana ilk keyif günlerini şöylece tarif ediyordu: “h” hanım, morfin, kokain, eter kullanmış. Eter hikayesi İstanbul seriryatı tarafından neşredilmiş. Buna benzer bir hikâyeyi de bir Fransız katerisinden dinlediğim için burada huzur-u alilerinizde bahse bana cesaret verdi. “h” hanım, ve madam “f” diyorlar ki; ilk günlerde buruna çekilen birkaç tuz parçası bir rehavet verir. Bu gazda başlayan soğukluk hissi bütün asabı hafif hafif tehzir eder. Bu gıcıklayıcı ihtizaz bütün vücuda intişar eder. En mühim tesirini azayı

tenasülüyemde hissederim. O vakit yürümek, koşmak, sarılmak, sevmek ve söylemek ihtiyacı ile teskin ederim. Bakışlarında bir tarafa uzanarak dalga geçmekle tezahür ettiği vakıa ise de bu hareketsiz keyif kokain için nadirdir.

(2) Adeta istisna teşkil edecek kadar azdır. Bazılarında ilk keyfin bir korku şeklinde tecelli ettiği misal polis korkusu, takip edilirmiş korkusu gibi bunun tesiratta bulunduğu birden kaçıp sokak sokak dolaştığı vakidir. Keyif neşe ile başlar ve acı bir can sıkısı ile nihayet bulur. Bu sıkıntı en vasi hayalilerden en dar kederlilere kadar aynıdır. Ve bu devreyi daima kokain almak ihtiyacı tevellüt eder. Müptela olur, neşelenir tekrar körlenir, tekrar alır ve birkaç tekrarıyla ibtilâda tesis etmiş bulunur. (Doktor Fahrettin Kerim)

Çocuk Hıfz-üs-sıhhasısı

Çocuk Günü Nasıl Geçirmelidir? Çocuklar da çiçekler gibi hava, ziya ve hararete koşarlar. Bu unsurlardan nasipleri ne kadar olur ise sıhhatçe o kadar istifade ederler. Bu nokta-i nazardan bütün gün güzel açık havada serbestçe dolaşan köylü çocukları daha gürbüz olur. Tabi geceleyin karanlık, dar odalarda yatmak, sıhhî bir surette beslenmek ve nezafet de temin edilmek şartıyla. Güzel bir bakım, iyi bir tagaddi ve nezafetle beraber sürekli bir tarzda köylerde ikamet çocukların neşv-ü neması için hıfzıssıhhanın arzu ettiği bütün şeraiti camidir. Bu gayeye vusûl için bazı memleketlerde “Köy Terbiye Yurtları” namıyla birtakım müesseseler teşkil olunmuştur. Şehirlerde de bu şeraitin istikmaline ve çocuğu vakit vakit doğrudan doğruya tabiatla temas ettirilmeye çalışılmaktadır.

(3) Mekteplerin tatil zamanlarını ormanda, deniz kenarlarında geçirmek gibi. Çocukların sıcak yaz aylarında tekmi elbiselerini atarak ziya, güneş, hava ve sudan, tabiatın lezaizinden kana kana hisseyab olduklarına ve bu memnuniyetlerini şen kahkahalar ve meserret sayhalarla ifade ettiklerine şahit olmak kadar sevimli ve aynı zamanda sıhhî bir manzara tasavvur edilemez. Büyük şehirlerde mukim olan ebeveyn yaz tatillerinde tebdil-i heva mahalleri intihap ederken çocuklarının ihtiyacını nazarı dikkate almalı ve moda banyo mahallerinden ziyade köylük, تنها yerleri tercih etmelidir. Yalnız çocuklar değil ebeveyn de böyle yerlerde daha ziyade müstefit olurlar ve gençleşirler. Senede bu tarzda yapılacak sekiz haftalık bir tatil, ruhu ve bedeni dinlendirir. Çocuğun neşv-ü nemasına harikavi tesirler gösterir. Kısa ve muayyen yaz günleriyle beraber büyük şehirlerde çocuğun bütün hayatını geçirmeye mecbur olduğu muhit daha mühimdir. İkametgâh hıfzıssıhha şeraitine muvafık, yabis, havadar, aydınlık ve geniş olmalı ve her halde bir bahçe, hiç değilse bir avlusu bulunmalıdır. Çok defa insanlar ikametgâhlarının tarz-ı isti'mâlini ve tertibatını tayin ederken pek yanlış düşünüyorlar ki herhalde bir evin muhtelif kısımlarının tarz-ı tevzi ev dükkanının karakterini de aşağı

yukarı gösteriyor. Mesela âlel-ekser evin en iyi odası salon veya misafir odası olarak ayrılıyor. Daima kapalı bulunuyor. Ve ancak hususi günlerde açılıyor. Maalesef medeniyetin bütün terakkiyâtına rağmen bu bidat pek münteşirdir. Halbuki en evvel düşünülecek yemek ve yatak odalarıdır. En iyi ve geniş oda bütün ailenin birlikte oturdukları ve geçirdikleri yer olmak üzere ayrılmalıdır.

(8-5. VARAK)

Cild:1 Numara:8	Hilâl-i Ahdar	Sahife: 62

Hıfz-üs-sıhhatte Muvafık Bir Çocuk Odası Şu Şeraite Haiz Olmalıdır: Kâfi derecede havadar ve ısıtılması kolay, odanın mevki cenuba veya garba müteveccih olmalı ve imkân olduğu takdirde çayır veya bahçeye nazır bulunmalıdır. Pencerelelerin vasati zemin sathının iki nispetinde büyük ve yüksek olmalı. Odanın mesahe-i sathîyyesi beher çocuğa 20 metre mikap hava isabet edecek derecede olmalı. Odanın duvarları parlak ve düz, temizlenmesi de kolay olmalı ve zemin tahta veya “linolyum” dediğimiz muşamba ile mefruş olmalıdır. Ağır tuvaler ve halılar toz yuvası olmaktan başka bir işe yaramaz. Odadaki eşya dayanıklı, düz, keskin köşesiz olmalı, şekilleri basit ve beyaz yağlı boya ile boyanmış olmalı ki kolayca temizlenebilsin. Duvar ve odalara süs olmak üzere kuvvetli, parlak olgun renkleri ve basit, anlaşılması kolay şekilleri seçmelidir. Çünkü ancak böyle basit şeyler çocuğun ruhuna nüfuz edebilir. En iyi şekiller hayvan ve nebatat resimleridir. Çocukların yatağı çok yumuşak ve çok sıcak olmamalı. Çocuk yatakta boylu boyuna uzanabilmeli ve hafif bir tüy yastıkla baş yükseltilmelidir. Yazın serin örgülü bir battaniye, kışın bir veya müteaddit hafif battaniye örtülmelidir. Sıcak kuş tüyü yataklar, yün çamaşırlar gibi sıkıcı ve aynı zamanda muzırdır. Zira uyku esnasında cildin tebahhûratına mâni olarak derece-i harareti suni olarak yükseltir.

(2) Bu şeraitten maada çocuk odası mümkün olduğu kadar sokak gürültülerinden uzak ve şehir hayatının gulgulesinden azade olmalı. Zira bu suretle olacak asabi teheyyüçler çocuklara kahiller ziyade tesir eder. Çocuk erken yatmalı ve erken kalkmalı ve ev halkının uyku zamanlarından tamamıyla müstakil olmalıdır. Çocuk nasıl beş defa yemek yiyorsa her akşam yedide yatacak ve sabahleyin yedide kalkacaktır. Üç dört yaşına kadar gece uykusundan maada gündüzleri de bir iki saat uyumak çocuğun hakkıdır. Çocuk yedi yaşından sonra daha geç yatırılabilir. Fakat bu senelerde de akşamları çocuğu teheyyüç edecek şeylerden hazer etmelidir.

Çocukların kalbinde eğlenceli yerlerde neşe yab ve mütelezziz olduklarına bakıp da aldanmamalı. Çünkü meserretin ifratı suni bir fart-ı teheyyüçten, sinirlerin şiddetli tevettüründen ileri gelir. Ve bu gibi hallerin tekrarı çocuğun faaliyet-i asabiyesini öldürür. Uyku saatleri yaklaştığı zaman çocuğa sükûnetle muamele etmeli ve müsterihane bir uykuya

hazırlamalıdır. Çocuk gündüzün ne kadar güzel uyanır ve meyl-i tabiiyesine tab'an yorulursa o kadar güzel ve erken uyur. Ufak çocukları mektep çocukları gibi muntazam harekât-i bedeniye icrasına icbar etmek doğru bir şey değildir. Esasen oyun ve yuvarlanmak esnasında adalat kâfi derecede hareket eder. Çocuk büyüyünce oda içinde harekât-ı bedeniye yaptırılır. Bu sözlerimizle çocuklara gezintiler yaptırılmalı demek istemiyoruz. Bilakis tahzir etmek istediğimiz cebirdir. Mesela gezintiler oyun şeklinde olmalı yoksa ders gibi değil.

(3) Harekât-ı bedeniyeden en ziyade tercih edilen ciğerleri ve tekmil adaleleri mütasaviyen faaliyete sevk eden hareketlerdir. Bu esas dahilinde her türlü harekât-ı bedeniye nâfi ve sıhhîdir. Her yerde tatbiki mümkün olan gezmek ve koşmak bu meyanda dahildir. Maalesef her yerde ve her zaman tatbiki mümkün olmayan yüzmek de bu nevi hareketlerdendir. Yüzme esnasında teknil a'zâlar faaliyete girer. Ve ciğerler gayet güzel açılır. Bunlardan sonra açık havada diğer hareket oyunları, lastik toplar, tenis, futbol, dağa çıkmak, ata binmek gibi eksersizler gelir. Bisiklet kullanmak çocuklar için muzırdır. Zira ciğerlere büyük bir hizmet tertip etmez. Buna mukabil çocuğun vaziyetini ve biçimini bozar. (Bitmedi) (Hamid Osman)

Sıhhî ve İctimâî Şuûn

Fakültenin Hastaneleri Açıldı: Tekrar Haydarpaşa'ya nakledilen tıp fakültesi Haydarpaşa'daki binada derslere başlamıştır. Fakülte riyasetinin emriyle mektebin bilumum seriryatları hastaneleri küşat edilmiştir. Fakülte riyaseti hastaların kesretle mektebe gelmelerini temin edebilmek için bilakayd ve şart müracaat eden bilumum hastaları hastanelere yatırmaya karar vermiştir. Gösterilecek suhulet sayesinde çok hasta bulunacağı ümit edilmektedir.

Amerika İçkileri Satın Alıyor: Amerika hükümeti kaçak suretiyle içki satılmasının önüne geçmek için bütün Amerika'da mevcut içkileri satın almak üzere parlamentoya bir kanun teklif etmeye karar vermiştir.

Cild:1 Numara:8

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 63

Bu kanun mucibince hükümete bu maksat ile iki yüz milyon lira dolar tahsisat verilecektir. Satın alınacak içkiler ancak tıpta isti'mâl edilmek üzere hükümet tarafından tahsis edilecek depolarda hıfzedilecek imiş.

Elli Sene Evvel Amerika'da İçki Aleyhtarlığı Nasıldı?

5 Mayıs 1874, Amerika'da müskirat isti'mâli fevkalade terakki eylediğinden müskiratı menetmek üzere orada cemiyetler teşkil olunmaktadır. Senevi bir milyar dört yüz seksen yedi milyon dolar kadar müskirat fûrûhtı kaviyyen men olunduğundan yani kadeh ile müskirat fûrûht olunur imiş. Boston şehrinde üç lira aşağı müskirat fûrûhtuna hükümet tarafından müsaade olunmadığından birtakım hafî meykedeler zuhur etmiş ve bin türlü hile ihtira olunup

hükümet tarafından vaz olunmuş olan memnu'iyet bertaraf edilmiştir. Bir adam dahi acip bir canavar temaşa ettireceğini ilan ederek duhuliye akçesini verip dükkânına giren müşteriler sair canavarlar gibi bir canavar gördüklerinde hiddet eder ve dükkân sahibi ise müşterilere hitaben gücenmeyiniz işte size arak ikram edeyim. Nizamen fûrûhtu memnu ise de ben bad-ı heva ve ikram için arak vermekte olduğumdan buna hükümet karışmazdır. Ve güya canavar temasına girilip arak içilirmiş. Bazı kâri'lerde dahi men-i müskirat için cemiyet teşkil olunup meykedecinin dükkânını muhasara ve yirmi dört saate kadar dükkânını kapamasını ihtar ederler. Ve meykedeci bilahare teslime mecbur olurmuş. (Ohayo) eyaletinde elli beş köy ve kasabada karyeler iki

(2) ay zarfında üç yüz otuz altı meykede kapatmışlar ise de hala altı yüz kadar meykede varmış. Büyük şehirlerde ne cemiyetler ve ne de kâri'ler meykedecileri ihafe edememektedirler. Meykedeciler ise kâri'lerin aleyhine bir hile düşünüp onlar ile müşterileri dahi tuhfeci ve modastracı dükkânlarının kapanmasını talep etmek üzere cemiyet teşkil etmektedirler. (Akşam)

Amerika Sahra-ı Kebire Benzeyecekmiş: Amerika'da içki aleyhtarları, içki memnuiyeti için fevkalade tedbirler ittihaz etmektedirler. Son zamanlarda Amerika'da, içki kaçakçılarına karşı büyük bir mücadele açmış olan içki memnuiyeti teşkilatı reisi (Bogner) sarf ettiği ibret sayesinde şimdiye kadar kendisinden evvel sarf-ı gayret etmiş olan bütün seleflerini gölgede bırakmıştır. (Bogner) İçki taraftarları ile mücadele etmeyi bir spor haline getirmiş ve şimdiye kadar rakiplerinin birçoğunu bu mücadelede mağlup etmiştir. Bu sebeple (Bogner) Amerika'da

“Memnuiyet Şampiyonu” unvanını almıştır. Geçenlerde Newyork'un en büyük gazinolarından biri olan (Egton) gazinosu içki sattığından dolayı kapanmıştır. Bu sebeple içki taraftarları (Egton)'a karşı olan hücumlarını son zamanlarda artırmışlardır. (Bogner)'e bu hücumlara “Amerika Sahra-yı kebir gibi kuru yapmaya karar verdim” sözünüle mukabele etmiştir. (Vatan)

Bahri Muhitte Yaş ve Kuru Mücadelesi

Amerika içki kaçakçılarının bahri kuvvetlerine karşı 54 sefine ve 12 tayyare sevk edilmiştir.

Bahri muhit atlasının garb kısmında

(3) adeta halû harp vardır. Amerika hükümeti kaçakçıları takip için sahil muhafazasına memur 54 müsella vapurdan, taht'el bahirlerden ve 12 deniz tayyaresinden mürekkep bir kuvvet sevk etmiştir. Bu kuvvet Mayıs'ın 6. günü düşmana karşı taarruza geçmiştir. Netice henüz malum olmamakla beraber bu koca donanmanın kaçakçıların donanmasını epeyce zedeleyeceği ümit edilmektedir. Amerika maliye nazırının harp planı bugün pek karlı bir sanat

olan içki kaçakçılığını mütemadi zeminlere sokmak ve karsız bir sanat haline koyarak menbâî tamamıyla kurutmaktır. İçki aleyhtarlığının mücadele kuvvetleri maliye müsteşarı Mistır (Andros)un kumandası altında şedid bir taarruza girişirken içki kaçakçıları da boş durmuyor. Bunlar Amerika'da ve Kanada'da adeta hükümet içinde hükümet teşkil etmektedirler. Her tarafta teşkilatı, adamları ve casusları vardır. Geçenlerde (Newcorsi)de içki kaçakçılarını takibe memur hususi polis teşkilatının kemâlen kaçakçılardan maaş aldıkları sabit olmuştu. Bu defa 54 sefine ve 12 tayyarelik bahri kuvvet harekete gelmezden evvel taarruz planının alakadar memurlarından biri tarafından düşmana satıldığı şaya olmuştur. Amerika hükümeti iğtinam edilen kaçakçı vapurlarını müzayedede ile satmak itiyadındadır. Kaçakçılarda müzayedeye iştirak ederek vapurları almakta ve tekrar kullanmaktadırlar. Amerika'da kaçak içkinin piyasası vardır. Buda bütün eşya gibi muhtelif saiklere göre inip çıkmaktadır. Amerika donanmasının taarruza geçmesi içki fiyatlarını pek az düşürebilmiştir. Buna sebep münferit surette korsanlık eden kaçakçıların müctemai bir kuvvetten uğramamaları ve bir de son zamanlarda

(8-6. VARAK)

Cild:1 Numara:8

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 64

kaçakçılığın daha ziyade Kanada ve Meksika hudutları vasıtasıyla karadan icra edilmesidir. Kanada'da kaçakçılık o kadar mütememmim bir sanat hali almıştır ki, hükümet bunlardan temettü vergisi almayı düşünmüş fakat parlamento gayrı meşru kazançlardan temettü vergisi alınamayacağına karar vermiştir.

“Şikago Teribon” un aldığı son malumata göre mühürlü bir zarf dahilindeki talimat ile denize açılan ve kaçakçıları takip memuru olan koca donanma haşin bir fırtınaya tutularak dağılmıştır. Mühürlü zarf dahilindeki talimatı kaptanlardan evvel haber alan kaçakçılar zamanında birer tarafa savuştuğu için fırtınaya tutulmamışlardır. (Vatan)

Amerika'da Örfi Bir İçki Kanunu: Amerika'nın (Indiana) vilayeti ayanı içki memnuiyetinin gayet hararetle taraftarıdır. Bunun için kendi memleketlerinde içki memnuiyetini harfîyen tatbik ettirmeye karar vermişler ve kabul ettikleri bir kanun ile kadın, erkek ağzı alkol kokan herkesin yolda giderken polis tarafından tevkif edilmelerini taht-ı karara almışlardır. Zabıta, tevkif ettiği eşhasın, içki alıp sattığını nazarı itibara almayacak ağzının içki kokmasını tevkif için kâfi bir sebep telakki edecektir. Bu gibi mevkuflar, bilâ tahkikat ya hapishaneye sevk edilerek yatırılacaklar yahut da yüz dolar ceza-i nakdi itasına mecbur edileceklerdir.

Keşiş Dağına İlk Çıkanlar: Memleketimizin tabii letafet cihetiyle zenginliği meşhurdur. Yalnız şu var ki biz öteden beri memleketimizin bu zenginliğinden istifade etmesini bilemiyoruz.

(2) Mesela Bursa'da Keşiş Dağı daima gözümüzün önünde bütün letafetiyle arzı endam ettiği halde maşukasına nail olamayıp uzaktan bakan âşık vaziyetinde kalıyoruz. Memleketimizin tabii hazinelerinden sıhhî, bedii, iktisadi nokta-i nazarından edeceğimiz istifade sayılamayacak derecededir. Sıhhî cihetçe edeceğimiz istifade bellidir. İktisat cihetinden ise ecnebilerin böyle yerlere akın edip bu suretle onlarla memleketimize akacak olan servettir. Gazetelerde okuduk ki Bursa'da Hızır İlyas günü tenezzüh maksadıyla herkes kırlara dağılırken, ağaçların gölgeleri altında istirahat ederken Bursa'da sanatkâr spor derneğine mensup gençlerden bir kabile Keşiş'e çıkmaya teşebbüs etmişler ve muvaffak da olmuşlardır. Ümit ederiz ki bu ilk teşebbüs bir mebde teşkil eder.

Frengi Komisyonu: Sıhhîye Müdüriyetinde Doktor Asım İsmail Bey'in riyaseti altında mütehassıs etibbanın iştirakıyla bir komisyon içtima etmektedir. Günden güne ırkımızı tehdit etmekte olan frengi beliiyesine karşı mücadelenin lüzumu hakkında herkes müttefiktir. Geçenlerde bir süt annenin kanını tahlil eden bakteriyolog meslektaşımız kadının kanında vazih olarak frengi bulduğunu söylüyordu. Keza bir müessesenin hasta bakıcıları arasında yapılan tahlilatta bazılarının frengili çıktığını işittik. Şu hal de birçok masumları tehdit eden bu habis hastalığa karşı açılan mücadeleyi dikkat ve ehemmiyetle takip etmek her Türk için milli borçtur. Biz komisyonun mukarreratını öğrendikten sonra kendi düşündüklerimizi yazacağız.

Teşekkür: Hakkımızda samimi iltifat ve teveccüh ibraz eden ve intişarımızı muntazaman bildirmek lütfunda bulunan İzmit'te Hür Fikir, Bursa'da Kardaş, Yeşilyurt, Eskişehir'de İstiklal refiklerimize teşekkürler ederiz.

Altı Ayaklı Bir Kuzu: Merkez kazaya merbut Huser karisinde bir koyun altı ayaklı ve iki ağızlı bir kuzu dünyaya getirmiş ise de yaşamamıştır. (Mila Tıp)

Tıp Kongresi: Memleketimizin mukadder etibba medreseleri tarafından yapılan teşebbüs üzerine Ankara'da eylül ayında Türk Milli Tıp Kongresi in'ikad edecektir. Reisi Cumhur Gazi Paşa Hazretleri kongreyi taht-ı himayelerine almışlardır. Üç gün devam edecek olan tıp kongresinde dört mesele görüşülecektir:

*Malarya *Cerrahi veremler, *Vefayat-ı etfal ve korunma usulleri, *Serbest mevzular. Avrupa'da sık sık in'ikad eden bu gibi kongreler memleket sıhhat ve ictimâiye için cidden faydalı neticeler verir. Kongre müteşebbislerini tebrik, muvaffakiyetlerini temenni ederiz.

Terbiye-i Etfâl Kongresi: Darülmualimin mezunları cemiyetinin teşebbüsüyle memleketimiz terbiye mütehassısları Mayıs'ın 21. perşembe günü ictimâî ederek Türkiye mekteplerinde takip edilecek terbiye esaslarını kararlaştıracaklardır.

*Skolastik terbiye usulüne artık tamamen veda etmeye karar veren maarifimiz yeni nesli zinde ve düşünen bir kafa ile yetiştirmeye azmettiği bir zamanda bu kongre mütefekkirlerimizin düşüncelerinin anlaşılmasına ve memleketimize göre bir terbiye sisteminin ihzarına hizmet edecektir.

Gazetemize Gelen Eserler

Dün ve Yarın: Gustav Lebon'un bütün mütefekkir ve münevverlerimiz için pek faydalı eseri Doktor Abdullah Cevat Bey tarafından lisanımıza nakledilmiştir. Halk ruhîyatını müdakkik bir gözle tetkik eden müellifin eserlerini şimdiye kadar pek samimi surette takip ve mütalaa eden kâri'lerimize "dün ve yarın" tavsiye ederiz.

Cild:1 Numara:8

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 65

Meslek: Darülfünun hadiselerini, alelumum ilmi ve ictimâî hayatımızı, iktisadi ve mesleki cereyanları esaslı bir tarzda tetkik eden meslek refikimizin her nüshası ciddi mevzular ve makalelere teşne olan kâri'lerimiz için geniş ve zengin bir ziyafet-i fikriye masasıdır. Kendi hesabımıza her hafta intişarını sabırsızlıkla beklediğimiz refikimizi bütün kâri'lerimize de tavsiye ederiz.

Toprak: Yorulmaz bir say ve sebatla gayesine doğru koşan toprak refikimiz içine atılan tohumları bihakkın yetiştirmektedir. Bilhassa Hilâl-i Ahdar'ımızı, başmuharririmizi tatlı nevazişlerine gark eden refikimiz yaşına girmek üzeredir. Neşvünemasını hakikaten mütekamil bir tarzda takip eden muhterem arkadaşımızı bilumum çiftçi kâri'lerimize tavsiye ederiz.

İçki: İçki sıhhat ve hayat için en muzır bir semdir. Serlevhasını yeşil kap üzerinde taşıyan Bursa şubemizin mini mini bir risalesi intişar etmiştir. Bursa Hilâl-i Ahdar Reis-i Sanisi Doktor Şükrü Hazım Bey meslektaşımızın kıymettar ve pek müdellel bir konferansını ihtiva eden bu risaleyi içki içen de içmeyen de okumalıdır.

Bizim Mecmua: Çocuklarımızın zihinlerinin hazmedebileceği sevimli yazıları ihtiva ederek intişar etmekte olan mini mini refikimizi bütün aile reislerine tavsiye ederiz. Nat Pinkerton, Arsean Lupen sergüzeştleriyle çocukların dimağını tahrip etmekten sakınmak lazım geldiğini bilhassa babalar düşünmelidirler.

Keyif veren zehirler: Hilâl-i Ahdarımızın müessisi üstadımız Mazhar Osman Bey bu nam altında şimdiye kadar içki ve içkiden mütevellit sefalet ve cinayetler hakkında yazdığı makalelerle kokain, morfin, eter, esrar gibi zehirler üzerinde yaptıkları zengin tetkikatı tespit

etmişlerdir. Yakında sahne-i intişara konulacak olan bu eseri şimdiden kâri'lerimize tebşir ederiz.

Tenasül-i Dalâlatlar: Genç yaşlarda görülen istimna bi'l-yed ve istişha fenalıklarını, sevicilik ridaet-i ahlâkiyesini zengin müşahedeler ile tasvir eden genç doktorlarımızdan Muhammed Ali Kasım Bey'in iki risalesi intişar etmiştir. Çocuk babaları bu gibi eserleri okumalı. Evlatlarının delalet vadisine kapılmalarına mâni olmalıdır. Genç arkadaşımızı tebrik ederiz.

(2) Denizli'de Bir Vazife Kurbanı: İzmir'de münteşir (Yeni Asır) gazetesinin gizli muhabiri gazetesine bildiriyor: 29 Nisan akşamı Denizli'de Kerametçi Mahallesinde Necmettin Efendinin hanesinde bir fahişe oynamak eğlenmek için toplanan gençler işret saikasıyla kendilerinden geçerek silah atmaya başlarlar. O sırada devriye vazifesi görmekte olan Jandarma Sadık Efendi silah seslerinin geldiği haneye şatab ederek sükûn ve asayiş ihlal edenleri karakola davet eder. Bu iğrenç eğlente hazır bulunanlardan bazıları henüz çocuk denilecek birisi de bulunduğundan saklanacak bir delik aramakla meşgul iken sabıkalı güruhundan Kara İbrahim, İsmail ile bunlara iltihak eden Bekir namında bir şahıs kanunun emrine karşı gelerek kendilerine teslim olmaya ihtar eden Jandarma Sadık'a tabanca ve bıçaklarını çekerek hücum ederler. Mermilerden biri Sadık'a isabet ederek beş dakika sonra vefatına sebebiyet verir. Az sonra vukudan haber alan Jandarma Kumandanı Kasım Beyin faaliyeti sayesinde hainler birer birer derdest edilmiş, tahkikata ikmal olunmuştur.

(3) Aleni İşret: Geçen cuma günü Ahi Yusuf Mahallesinde Dellal Ahmet, Hafızoğlu Arabacı Beşe Mustafa, Kızılsaray Mahallesinden Hamurkar Mahmutoğlu Ali, Demirci Süleyman Mahallesinden Hamurkar Tosunoğlu Ömer, Kızılsaray Mahallesinden Aşçı Ömer Ustaoglu Mehmet, Sofiler Mahallesinden Ahmetoğlu Kekeç Hasan, Takkeci Mustafa Mahallesinden Aşçı Kör Haliloğlu Hakkı, Mağbuleyi İslam Mahallesinden iskelede kahveci Yemenli Hüseyinoğlu Hacı Ali nam eşhas Fener Caddesi ile Paşa Kavakları cihetinde hanımların kısmında oturarak aleni işret etmekte iken derdest edilmişlerdir. Haklarında icap eden muamele-i kanuniye ifa olunmuştur. "Anatalia"

Hilâl-i Ahdar A'zâları: (791-812)

(8-7. VARAK)

Diş Tabibi; Ekrem Avni: Diş Tabibi; Ekrem Avni: Her nevi diş çürüklerini ağrısız vesaitle tedavi gayet müşkül diş ve kökleri katıyen acı hissettirmeksizin kolaylıkla çıkarır. Dişleri platin, altın ve diş renginde porselen dolgularla doldurur. Suni dişlerin takma, sabit, beyaz, altın, platin her nevanın en mükemmellerini imal ve tatbik eder.

Muayenehanesi; Bab-ı Âli Caddesinde Meserret Oteli karşısında Hilâl-i Ahdar Gazetesi idarehanesi sathındadır.

Terikalsın: En kuvvetli, en fenni, en mükemmel mukavva. Uzviyette mevadd-ı külliye tevzi'î temin eden en emin çaredir. Reia *** neşvünema – çocukların diş çıkarırken en iyi bir ilaçtır. Tuzu ilaç halinde müstameldir. İçinde nasıl kullanılacağını gösteren tarifnamesi vardır.

Oksimentol (Pervidon): En iyi ağız mezad-ı taazzuvudur. Nezle mevsiminde herkese tavsiye olunur.

Tevfik Şitadlehülber: Merkez: İstanbul Katırcıoğlu Han, numara 40, telefon İstanbul 1381. Almanya'nın Layhiç, Lenç, Şimiç, Öhler, Lebruht gibi muhtelif meşhur fabrikalarının vekili umûmîsi olan bu müessese, bilumum tesisatı fenniye fabrika tesisatını... İla ahir, deruhte eder. Ciddi fen adamlarından mürekkep olan bu müessese az zamanda çok rağbet kazanmıştır.

Evliyazade Nureddin: Devâir-i aliye müteahhidi bağçe kapı hamidiye terbiyesinde beş bol ağızında bilumum laboratuvar levâzımâtı icra-ı kimyevi alet ve edevat zücaciye, mikroskop, mikrotom, etüv, otoklav, santigram, miligram, 1/10 miligramlık hassas terazilerle (125) kiloya kadar âdem-i tartan otomatik aynalı teraziler, son sistem hakiki rekor şırıngalarıyla çelik, nikel, platin iğneler vaserman(?) teâmülü için kontrollü hemolizin ve kebede frenci hülasaları her cins serumlarla tüberkolin aşıları, müstesna lavanta losyon ve kolonya esansları daima piyasadan yüzde 10 noksanına depomuzda fûrûht olunur. Sipariş kabul ve sûratle irsali tekeffül olunur.

Kiserna Maden Suyu: Memleketimizde tebe'an eden bu maden suyu Avrupa sularından daha faydalı ve şifalıdır. Gümrükler sebebiyle Avrupa suları pek pahalandığı ve tazesini bulmak güçlendiği için taze ve latif Kiserna suyu fevkalade rağbet kazanmıştır. Kibar sofralarda su, limonata, meşrubat yerine Kiserna suyu içmek moda olmuştur. Kiserna suyuyla en ağır yemekler çabuk hazım olur. Kum sancıları, romatizma ne nekroz ağrıları kalmaz. Yarım baş ağrıları ile şişmanlığın ve şeker hastalığının en iyi ilacıdır.

Necib Bey Sabunları: Badem yağı ve gliserinden mamul olup gayet latif kokuludur. Avrupa'nın en nefis sabunlarına müreccihdir. Bilhassa küçük çocukların banyolarına tavsiye olunur. "Necib Bey" esansları, kolonyaları, pudraları, asrî sürmeleri memleketimizin en kibar mahâfilinde tanınmıştır. Her eczanede ve tuhafiye mağazalarında bulunur. Deposu; Bahçe Kapısı, Eminönü'nde Necib Bey eczanesi. Taşra siparişi sûratle irsal edilir.

3. 9. Sayı 9

HİLÂL-İ AHDAR

Pazartesi	Sıhhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete	1 Haziran 1341
Cild:1		Numara:9

(RESİM)

(Morfin güzelliğın ve insanlığın düşmanıdır.)

MÜNDERİCAT

Morfine Alışanlar: Hekimlikte morfin ne vakit kullanılır. *Cümleyi asabiye üzerinde morfinin te'sîratı. *Morfin tiryakiliği. (Mazhar Osman)

Kokain Deliliği: Kokainin yaptığı cinnet. *Kokainmanların vücudunda dolaşan kurtlar. *Galat hisler. (Hüseyin Kenan)

Gençlik Aşısı: Gençliğin kadri kıymeti. *Sermediyet kabil midir? *İhtiyarlık nasıl başlar? *Küülün te'sîratı. (İsmail Kenan)

Bozuk ve Yorgun Sinirler: Sinir bozukluğu. *Aptal ve sinirli gençler. *Geçimsizlik ve Sinir yorgunluğu. (Fahrettin Kerim)

Çocuk Hıfz-üs-sıhhası: Boğmaca öksürüğü. *Tedavi ve korunma usûlleri. (M.C.)

Sıhhî ve İctimâî Şuûn: Amerika'da içki memnu'iyeti. *Hilâl-i Ahdar takvimi. *Terbiye-i Etfâl Kongresi.

Hilâl-i Ahdar Takvimi

İki Sarhoş, Bir Mecrûh, 19 Mayıs: Ortaköy'de Ayazma Sokağında Kayıkçı Feyzullah ile Sandalcı Sabri arasında sarhoşluk yüzünden bir münazaa zuhur etmiş ve Tatar Feyzullah, Sabri'yi bıçakla cerh eylemiştir. Mecrûh muayeneye sevk ve cârih derdest olunmuştur. Ancak cârih de mecrûh da vakanın bir kaza neticesinde olduğunu iddia etmektedir. Zabıtaca tahkikata devam olunmaktadır.

Ağır Surette Cerh, 21 Mayıs: Galata'da Arap camiinde Yağ kapanında 118 numaralı mavnanın sahibi Mehmet ile İnebolulu Hüseyin dün gece kafayı tütüledikten sonra bir kadın münakaşasına başlamışlardır. Nihayet aralarında kavga çıkmış ve biraz sonra kavga büyümüştür. Mehmet saika-i tehevvrle hamil olduğu tabancayı çekmiş ve hasmının üzerine ateş etmiştir. Çıkan kurşun hasmının karnına isabet etmiş ve merkumu ağır surette yaralamıştır. Mecrûh hastaneye kaldırılmış ise de hayatı tehlikededir. Cârîh derdest edilmiştir.

Vukuatsız bir gün! 22 Mayıs: Son 24 saat zarfında İstanbul'da zabıtaı alakadar eden hiçbir vaka olmamış. Üç seneden beri vukuatsız geçen yegâne gün 20 Mayıs günü imiş. Takvimin bugüne ait yaprağını kopararak çerçeveletmeli ve bütün polis merkezlerine asmalıdır. Geçen sene her gün 60-70 zabıta vukuâtı olduğu nazar-ı dikkate alınır, elde edilen bu neticenin zabıtamız için mucib-i iftihar olduğu anlaşılır. Polis Müdürü Ekrem Bey'i tebrik ederiz. (Akşam)

25 Mayıs: Evvelki gece, saat iki buçukta

(2) Üsküdar'da Kızlar Ağa Mahallesinde sakin sabıkalı güruhundan kahveci Adil, sarhoş olarak eline geçirdiği bir bıçakla Üsküdar çarşısındaki fırına girmiş, tezgâhtar Mehmet ile sıhhîye memurlarından Feyzi Efendinin yattıkları odaya dâhil olarak her ikisini de bıçakla tehdide başlamıştır. O sırada Feyzi Efendi uyku sersemiyle neye uğradığını bilemeyerek ayağa kalkmak istemişse de kahveci Adil tarafından sokağa sürüklenmiştir. Gece yarısını iki saat geç, bir şahsın elindeki bıçakla bir diğerini tehdit ettiğini gören devriye memurları koşarak Adil'in elinden bıçağını almış ve kendisini derdest eylemişlerdir.

İzmir'de Bir Cinayet, 26 Mayıs: Kızılca Balâ karyesinden 312 tevellütlü Arap Refik on gün evvel tagayyür etmiş ve tahkikat neticesinde cesed-i birûh bir dere içinde beyninden ve göbeğinden yaralı olduğu halde bulunmuştur. Tahkikata nazaran Refik o gece fazla sarhoş olarak elinde bıçak olduğu halde dere içinde dolaşıyormuş civarda yedi sekiz kişi toplanıp eğleniyorlarmış. Refik bunlara musallat olmuş ve Kütahyalı Lütfullah'ı yaralamıştır. Lütfullah da onu tabanca ile katletmiştir. Katil derdest edilmiştir.

Silah Atan Sarhoş: Çorum'un Kubbeli Mahallesinden Tekyeli oğlu Dursun setri mümkün olamayacak bir halde sarhoş olarak mahalle aralarında dolaşmakta ve sırf caka için silah atmakta iken jandarma devriyeleri tarafından derdestle adliyeye tevdi olunmuştur.

Kilisede Bir Sarhoşun Marifetleri: Bundan birkaç gün evvel tüccar Halit'in oğlu Mehmet kafayı tutsüledikten sonra şuna buna taarruz etmeye başlamış. Ez cümle elindeki sustalı bıçakla Kodamacı Mahmut'un oğlu Akif'i sağ kolundan ve Mehmet'in oğlu Süleyman'ı da elinden yaralamıştır.

(3) Hemen zabıta memurları mahal vakıaya yetişerek mütecasiri derdest ve hapishaneye sevk etmişlerdir.

20 Mayıs: Yine sarhoş şoför, bu hafta içinde Şişli'de Osmanbey civarında birkaç şoför yarış havasına tutulmuşlar. Bunlardan sarhoş olan otomobilini karşıdan gelen otomobille çarpıtılarak büsbütün parçalanmasına sebep olmuştur. Şoförler hakkında eski temennimizi tekrar ederiz. Bu adamların sıkı muayeneden geçirilmesini alakadar makamdan ehemmiyetle istirham eyleriz.

Sarhoş Muallim: Muallimlerde sarhoş olanlara tesadüf ediliyor. Hatta geçen aylarda Kastamonu vilayeti muallimlerinden birisi sarhoşluktan dolayı mahalli tedrisat meclisince işten el çektirilmiş. Bu defada bir Rus muallimin başından geçen sergüzeşti hayretle okuduk. Bu zavallı muallim bir hafta kadar kendini batakhaneye kaptırmış! Orada çeşit çeşit zehirlerle kafayı tutsüleyen bu adam bir hafta kadar kaybolduktan sonra sarhoş, sefil bir kıyafetle evine avdet etmiş.

30 Mayıs: Eyüp Sultanda dün gece saat on iki raddelerinde cadde ortasında bir sarhoşun serilip hareketsizce kaldığı görülmüş, ölü zannedilmiş. Seyyar halıcılıkla iştigal eden ve adı Amasyalı Eyüp Sabri olan bu adamın sarhoş olduğu anlaşılmıştır.

Acem Keyfi: Dün gece Balat sakinlerinden Tütüncü Acem Mehmet, İrfan, Arabacı İsmail, Kömürcü Lütfü dördü bir arada Min-el aşk Mahallesinde, Yatağan Caddesinde Nazım Beyin boş evine gitmişler. Bunları Nazım Beyin oğlu Mehmet karşılamış ve evde rakı sofrası kurmuşlar. İçmişler, keyfe gelmişler. Şarkı söylemişler, göbek atmışlar. Bu esnada Acem Mehmet aşka gelmiş ve tabancasını çekerek tavana doğru ateş etmeye başlamıştır. Silah sesleri üzerine polis mahal vakıaya gelen Ali tabancasıyla beraber yakalanarak merkeze götürülmüştür.

HİLÂL-İ AHDAR

Başmuharrir	On beş günde bir neşr olunur.			Müessis
Doktor Fahreddin Kerim	Sıhhi ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete			Doktor Mazhar Osman
Cild:1	1 Haziran 134	Pazartesi	10 Zilkade 1343	Numara:9

Morfine Alışanlar-1: En iyisi İzmir havalisinde çıkan afyon memleketimizin pek kıymetli bir mahsulüdür. Afyonun en makbulü İzmir tarafından çıkar. Afyon yüzünden ekenlerde satanlarda pek çok kazanıyor. Memleketin serveti de artıyor. Afyon haşhaş denilen nebatın usaresidir. Haşhaş başaklarına yapılan çizgilerden sızan madde toplanır, pek yüksek baha ile komisyonculara satılır. Şüphesiz onlar daha müthiş bir farkla Avrupa fabrikalarına satarlar... Afyonun bizzat kendisi hekimlikte çok kullanılır. En şiddetli ağrıları keser. Amelleri durdurur, uyku getirir, sıkıntılara çok iyi te'sir eder. Hekimlikte afyondan birçok müessir maddeler çıkarılır. Bunların en marufu morfindir. Morfin bir şibhikalavi (alkoloid) yani en müthiş zehirlerdendir. Tababette birçok zehirlerden az miktarda kullanılmak şartıyla istifade edilir. Eczanelerde mavi dolaplar içindeki küçük şişeler hep morfine benzeyen zehirlerle doludur. Fakat bu zehirler nadiren ve lüzum görüldükçe tıbbi miktar kullanılırsa

(2) en müessir ilaçlardandır. Uzun müddet kullanılırsa müzmin bir tesemmü arızaları, yani sarra bir itiyat hâsıl olur. Miktar muayyenden fazla olursa pek çabuk fenalık verir, hatta öldürür. Morfin hekimlerin eli ayağıdır. En şiddetli ağrıları bir iki santi gramlık şırınga ile keserler. Kum sancılarında, kemik kırıklarında, hınak-ı sadr ağrılarında kendini yerden yere atan hasta şırıngayı müteakip üç beş dakika içinde dünyaya yeni gelmiş gibi olur. Bu kadar faydalı ilaç lüzumunda kullanılmayıp da keyif vasıtası olursa pek büyük bedbahtlıklara sebep olur. İnsanın kolaylıkla morfine alışabilmesinden morfin iptilasının ne felaket olduğunu takdir ettiğinden hekimler müthiş ağrılar içinde kıvranan bir hastaya o anda bile morfin yapmakta tereddüt ederler. Hele daha küçük bir ağrı için ikinci defa yapılmasını yalvaran hastadan bu şırıngayı esirgerler. Morfin tiryakilerine sorunuz, yüzde doksan dokuzu ilk şırıngayı bir ağrısından kurtarmak için hekimin yaptığını söylerler. Daha ilk şırınga hastaya bir neşe, iyilik hissi verir. Hastaların çoğu

(3) bu hoş duygunun tekrarı için adeta yalancıkdan ağrılar icat ederler. Hekimden yüz bulamazlarsa başka çarelere başvururlar. Ecza depolarından, eczanelerden kutu ile morfin ve şırınga satın alır ve kendi kendilerine şırınga etmeye başlarlar. Her gün iki şırınga tayinleri olur. Bir müddet sonra bu miktar ilk duyguyu vermeye kifayet etmez, iki üç misli arttırır, günden güne zehre alışır. Artık on kişiyi diyar-ı ademe göndermeye kâfi bir miktar bile onu doyurmaz olur. İlk günkü neşe ve zindeyi değil biraz adamlığını bulabilmek için morfinden

istimdat eder. O olmayınca ne yer ne uyur ne çalışır ne istirahat edebilir. İki kişi ile yarım saat konuşuyorken vücudun morfin ihtiyacı her dakika beynini tırmalar. Def-i hâcet kastıyla sıvışarak bir şırınga yaptıktan sonra biraz daha canlı ve kuvvetli avdet eder. Utanmaya lüzum görmeksizin bir cemiyet içinde bacağını kaşır gibi eğilerek baldırına, hatta çorap ve don üstünden yapanlar bile pek çoktur. İlk zamanlar şırınganın temiz olmasına itina eden hasta bir müddet sonra bu merakı da kaldırarak şırıngayı, iğneyi

(9-3. VARAK)

Cild:1 Numara:9	Hilâl-i Ahdar	Sahife:66

kaynatmasını ihmal eder. Biraz ispiro ile silmekle iktifa eder. Daha sonraları ona lüzum görmez. Bu yüzden birçok mikroplara aşılır. Her şırınga yerinde bir çıban çıkar, cerahatlenir, açılır. Ne hanımlar bilirim ki, vücutlarından akan cerahatlerin kokusundan yanlarına varılmaz. Vaktiyle gül gibi zarif renkler solmuş, adeta bir toprak rengi almış, balık et vücutları kadit haline gelmiş, güzellikler bitmiş, gözler çukura batmış, o müstekreh itiyadın pençesinde her gün izzet-i nefinden ve nesviyetinden fedakârlık etmiş. Morfin bulabilmek için yüz suyu dökmediği dükkân kalmamış. Evdeki hizmetçilerine varıncaya kadar borçlanmış... Nihayet yataktan çıkamaz bir hale gelmiş, sarhoşlukla baygınlık arasında uyuşuk bir halde yerinden kımıldanamıyor. Ara sıra canlanırsa öf ağrıların, şırıngamı getiriniz diye yeniden morfin istemek içindir. Böyle bir safihayı gördükten sonra insan hekimlerin morfinden niçin korktuklarını anlar. Mesanesinde seretan olur. Ölüm muhakkakken bile hekim morfini ihtiyât-kârane kullanır. Çünkü menhus ilaca biçare çabuk alışır, artık miktar-ı tıbbide ıstıraplarına kâfi gelmez. Diğer taraftan hastanın iştihasını, kuvvetini büsbütün keser. Ufak vesilelerle hastasına morfin yapan hekim insanîyet önünde mesuldür. Bir kum sancısı, bir siyatik veya uykusuzluk için morfin alan bir hastanın o ilk şırınga hayatında büyük bir tebeddül yapar. O dakikadan itibaren o büsbütün başka bir adamdır. İradesini, zekâsını, istiklalini, iştihasını, kuvvetini, hüsnünü her şeyini yavaş yavaş kaybeder.

(2) Ne eskisi gibi çalışabilir ne de azimkâr ve kadir olabilir. Bir evde morfin tiryakisi olursa felaket ferde münhasır kalmaz, zeytin yağı lekesi gibi günden güne yayılır. Yavaş yavaş evin içindekiler birer birer morfine alışır. İlaç kastıyla zevcinden birisi morfine alışır bir müddet sonra da diğeri de iğfale kurban olur. Bu zehirden ne buluyorsak, niçin yapıyorsak diye her saat tenkit eden bir eşten kurtulmak için onu da kendine benzetmek en muvafıktır. İş onu bir şırıngaya razı etmektir. Ondan sonra oda yalvarmaya başlar. Artık baş başa kapalı bir odada morfin sarhoşluğu içinde yaşarlar. Fevkalade vazife düşkün, istikbali parlak aile babalarının

her şeyden vazgeçerek evine kapandığı, munis ve şatır zevcenin cemiyet-giriz ve bitik, tanılamayacak bir hale geldiğini pek çok gördük. Öyle evlere tesadüf olunur ki morfinden yakasını sıyıran hemen kimse kalmamıştır. Mesela bir valide kum sancısı için morfin şırıngası yemiş, morfine alışmış, o günden beri tiryakisi olmuş, iğne batmasından hazzetmediği için fitil suretinde makattan kullanıyor. Bir müddet sonra kızı alışmış ve şırınga suretinde miktarı tıbbın beş altı misline kadar çıkmış. Oğlu da morfinman... Fakat ara sıra bir yere kapanıyor, bırakmaya muvaffak oluyor, çok zaman geçmeden yine başlıyor. Gelin Hanım morfin ve içki bilmeyen bir ailenin kızıdır. Kayınvalide ve görümcesinin bu iptilasını çirkin buluyor, zevcini bile kurtarmaya çalışıyor, zevcinin bırakıp tekrar başlamasını verâsete ve zayıf iradeye atfediyor.

(3) Bu perhizkârlığı ancak bir sene idame ettirebiliyor. Bugün hepsinden fazla tiryakidir. Hatta şiddetli iptilasından kurtarmayı zevci ve kayınvalidesi bile arzu ediyor. Eline para verilmemiştir. Gizlice birer birer mücevherlerini sattırarak morfin almıştır. Gelin Hanıma morfin satın aldığı için bahçıvanlar ve uşaklar kovulmuştur. Hanım kâh bahçıvandandan, kâh seyisten bir iki lira istikraz ile morfin satın almış, bilahare mücevherini satarak yerine beş on lira vermiş. Evdekiler hizmetçilerden yüz bulamayınca can sıkıntısı için gittiği sinemada satıcılardan birini eczaneye gönderir ve birkaç kutu morfin tedarik edermiş. Böyle aile efradından birini tedavi etmek müspet bir netice vermez. Diğer içenleri de biraz tedavi etmelidir. Yani hepsinin ciddi bir sanatoryuma kapamak icap eder. (Mazhar Osman)

Gençlik Aşısı: Fen her şeyde akla hayret verecek kadar harikalar yaratırken hayatın temdidi içinde çareler düşünülmektedir. Fakat gençleşme hakkında yapılan işler daima müspet elde edilen neticeler daha şayanı memnuniyettir. Halihazır da gençlik aşısını tatbik ettirmek her şahsa nasip olamayacaktır. Çünkü pek pahalıdır. Tahribata her gün yorulmaz bir saiy ile devam edildiğinden ümit ederiz ki, pek yakın bir ati de herkesin maliyesine uygun bir usul keşfetmek kabil olabilecektir. Her fert seyyanen bu kıymetli usulden istifade edebilecektir.

Cild:1 Numara:9

Hilâl-i Ahdar

Sahife:67

Gençlik hayatın en tatlı, sıcak, rüyalı ve hülyakâr ümitlerle yaşatılan saatleridir. Yaş ilerledikten sonra her şahsın en büyük emeli ve arzusu geriye dönmek, gençliğin pür-ümit zamanlarına kavuşmaktır. Dinç, sıhhatte, neşeli, şuh olmayı kim istemez. Gençlik bize daima neşide-i saadet terennüm eden hayatın bahar mevsimidir. Onun vecdâver ve bir halecân zevklerine hepimiz teşneyiz, gençlik damarlara seyyal ve ılık bir hararet verir. Gözlerin kuvveti fazladır. Kulakların ince ve karışık sesleri ayıracak kadar hassastır. Tabiatın bütün ânât-ı mahasini kucaklamak istersiniz. Her şey muattar bir bahar havasıyla muhattır.

Gölürsünüz, eğlenirsiniz, ayağınız, bacaklarınız zinde ve kavidir. Kalbiniz ufacık bir çarpıntı hissetmez, nefesiniz daralmaz, biraz hiddet ve şiddet asabınızı bir elektrik pili altında titretmez. Çünkü sinirleriniz yorulmamıştır. Çünkü kalbiniz daha zehirlenmemiştir. Çünkü adalâtınız daha taze ve yorgun değildir. Ciğerleriniz pürüzsüzdür. Dimağınız zedelenmemiştir. Bu böbrekleriniz vazifesini muntazam surette icra etmektedir. Her şeyden pürneşe bir hararet duyarsınız. Sıcak ve soğuktan o kadar müteessir olmazsınız. Nebatat arasından fışkıran bayıltıcı kokular size neşe bahşeder. İhtiyarlık hatırınıza gelmez, hissiyatınızın daima bu suretle imrar edeceğine kanisiniz. Gençlik alevleri damarlarınızı kudurtucu hislerle sarsar. Fakat günler geçtikçe, kalbinizdeki kızıl alevlerin vücudunuzdaki elik zindeliğinin zail olmakta olduğunu görürsünüz. Eski hatıralar

(2) bir sinema şeridi kadar bile vazıh olmayan, gölgeli ve donuk bir şekilde yorgun dimağınızın içerisine resm-i geçit yapar. Eskiden gülerek, oynayarak, vecd içerisinde renklere, bürünmüş gümüş mehtaplı gecelerde, amlıkların oyalı ve yeşil gölgelikleri arasında geçirdiğiniz mesut dakikalar hatırınıza gelir. Bazen onları yâd etmek için oralara kadar zahmet edersiniz. Fakat görürsünüz ki uzviyetinizde eski kızıl gençlik ateşi yoktur. Her gece sabahlara kadar dolaşırken erken evinize, istirahatinize, ocağınıza, yuvanıza dönmek ve istirahat etmek sizin için en büyük saadettir. Kendi benliğinize isyan ettiğiniz dakikalar olur. Gençliği yâd ederek neşelenmeye çalışırsınız. Eski tuhfe sevimli, çılgın hatıralarınızı başkalarına bilhassa gençlere naklederken tekrar o saatleri yaşıyormuşsunuz gibi memnun ve bahtiyar olursunuz. Başınızı kollarınızın arasına alarak uzun uzun geçirdiğiniz dakikaları düşünürsünüz. Önünüzde istikbal esrarlı ve muammalı çehresiyle karanlıktır. Orada sizin için nur ve ziya yoktur. Her geçen dakika saat sizi mezara daha çok yakınlaştırır. Etrafınızda sevdikleriniz var. Onları zinde görünce siz teellüm içerisinde kıvranırsınız. Artık bu teellüm ile kıvranmayacaksınız. Fen bize gençliğin billur menbâından altmış yaşından sonra ihtiyarlığımızda doya doya, kana kana içmek salahiyet ve kuvvetini veriyor. O ilahi menbâların sairleri şimdi yalnız zenginler olacak. O sudan, o şifa-bahş

(3) zemzemden onlar müstefit olabilecek. Pek yakın bir istikbal bütün muzdarip beşere bu hediye yi verecek. Basit ve kolay vesaiti keşfedecektir. Bundan emin olabilirsiniz. İnsanlar sermedi bir hayata mazhar olmak arzu ve havasındadırlar. Ölümü düşünmezler. Onun karanlık ve barid çehresinde titreyen haşyetâver hissi görmek istemezler. Hayatın ebedi devam olacağına kanidirler. Gençlik her ferdin arzu ettiği baharlı ve iekli devre-i hayattır. Onun neşelerini, heyecanlarını, elemelerini katre katre içmek mukavemetsiz bir emeldir. Sermedi isteyen beşer ihtiyarlığı da istemez. İhtiyarlık uzuvların yavaş yavaş sertleşme hadisesidir. Vücudun her uzvunda tedrici bir surette husule gelen bu hadise-i hayatın sebebi ikidir. Biri

dahili vücutta teşkil eden zehirler, diğerleri hariçten alınan zehirlerdir. Vücut-ı beşerî teşkil eden her bir uzvu başlı başına geniş ve mufassal bir laboratuvardır. Bu laboratuvarda çalışan ve saati bol kimyagerler, hücrelerdir. Bunların bir kısmı zehirli diğer kısmı sümûmiyi ta'dil edecek panzehirleri imal etmekle mükelleftir. Uzuvarın hareketi tenbihini faaliyetini tenkis ve tezyit eden maddeleri ihzar ve istihbar eden bu mikroskobik da'rül-istihzarlardır. Bunların imal ettikleri sümûmun birçoğu vücudu tedrici tesmim eder ve bu sümûmlar muhtelif hayatı idarelerin üzerinde mütemadi bir tahriş yapar. Fazla ve daima tahrişler nesc-i munzamin tezayüdüne mucib olur. Bu suretle neşvünemâyı, tagaddiyi devranı tazyik husule getiren uzuvlarda sertleşme yapar.

(9-4. VARAK)

Cild:1 Numara:9	Hilâl-i Ahdar	Sahife:68

Bunların ifrazat yapan hücreleri nesc-i munzaminin sert ve kavi kolları arasında ve zayıf fizyolojilerini hakkıyla ifa edemezler ve saha faaliyetleri gittikçe daralır. Hali tabî de kana bir miligramın onda dokuzu kadar adrenalin ifraz eden muhafaza-i fevkaliliğin ifrazı 50 yaşında onda sekiz, 60 yaşında onda beş ve 70 yaşında onda üçe iner. Husyelerin kan dahilinde devran-ı dem'e bıraktığı hormonların husyelerin tasallübü ve parankiması nescin azalması ve dolayısıyla azaldıkça azalır. Ve hayatın dizginleri olan gıda ifrazlarının tenakus, ihtiyarlamayı tevli eder. Bu hadisat gerek vücudun bizzat imal-i kerdesi olan mevâd-ı semîye ve gerek hariçten vücuda ithal edilen mevâd-ı semîye ile husul olur. Sertleşme hadisesini husule getiren sebeplerin başında alkol zehrini kaydetmek lazımdır. Alkol vücut-ı beşer için müthiş bir zehirdir. Alkol vücuttaki hücerat arasında iğtiday-ı mübadeleyi azaltır ve hüceratı zehirler. Hüceratta ihtiraki hassasi zail olur. Hüceranın dahilinde yağ zerrecikleri tavsîatı görülür. Alkol isti'mâl edenler vaktinden evvel ihtiyar olurlar. Alkolikler fizyolojinin ve patolojinin ihtiyarlarıdır. Alkol en büyük tahribatı borularla husiyatı menîide yapar. Gerek fare ve gerek kobaylarda yapılan müteaddid tecrübeler göstermiştir ki, alkol ile zehirlenen hayvanatın meni(döl) keseciklerini örten epitelyum hücreleri tamamıyla kaybolmuştur.

(2) Alkoliklerin yüzde 60'nda "azosperma" var. Yapılan tetkikat göstermiştir ki, alkol kullananların yüzde 80'lerinde tagayyürat mevcuttur. Alkoliklerde istihale pek erken başlar. Şehmi vecibe istihale dolayısıyla husyelerin vazifesi tamamen muattal kalıyor. Şahıs vaktinden evvel bunak ve ihtiyar oluyor. Bu hadisat bugün değil fakat asırlarca evvel insanların nazarı dikkatini celp etmiştir. Kartacalılar da münasebeti cinsiye ve vazife-i cinsiye esnasında müskirat kullanmak men' edilmiştir. Eski Yunanlılar da izdivaçtan evvel 3 gün istirahat mutlaka şart idi. Bu müddet zarfında ve tehhül ettikten sonra iyi bir müddet

müskirat kullanmak ve herhangi bir keyif verecek meşrubat almak şiddetli surette memnu' idi. Alkolün te'siri yalnız şahsın kendine ait değildir. Maal teessüf bir günah olan evladı ebediyen muavemattan kötürüm olur. Burada size bunu gayet vazıhen ispat eden bir hikâye anlatacağım. Pek hünerkâr ve zeki bir adam evlendikten sonra kendisini mutadiyenin hilafına üç-dört hafta ayş ve neşe veriyor. Fakat maal teessüf valide pek gürbüz, pek kutlu halde mütereddît büyük kafalı bir çocukları oluyor. Müracaat ettikleri doktor bu halin sebebini anlamak istiyor. Ve perhizkar zatın kendisini ayş ve neşe verdiğini öğreniyor. Sebebini ona atfediyor. Bundan pek müteessir olan bu zat ondan sonra alkol zehrinden damla bile ağzına koymuyor. Ondan sonra tevellüt eden çocukları gürbüz, neşeli, dinç ve hastalıksız doğuyor. Bütün bu dahili ve harici zehirler,

(3) tasallübü husule getirir. Zehirlerin sertleşme husule getirmesinden sebep kalsiyum imlahının uzuvlardaki teressübüdür. Uzuvlarda kireç teressübâtı hayvani makinanın cerrahlarını bozar. Taharrükibat kaybolur. Kalp motoru paslanır, damarlar kireçlenen yere kanı sevk etmekte çok güçlük çeker. Ve kuvveti sarf ede ede tükenmeye başlar. Bu yüke tahammül edemeyen devran-ı merkezi en nihayet iflas eder. Bütün bunlara yardım eden gıdaların ifraziyede kireçlenme neticesi azaldığından ihtiyarlığın abus çehresi donma olur. (Doktor İsmail Kenan)

Kokain Tehlikesi -3

Kokain Tezahürat-ı Rûhîyesi: Mütalaa edilen bu hadisatın yani sıra kokainin basit bir sinir nöbetinden işgali hususiye arz eden tagayyürat-ı rûhîye kadar muhtelif şekilleri vardır. Her gün yeni yeni müşahedelerle zenginleyen bu bahsi bir veçhi atiyi tasnif edebiliriz.

Tezâuf-ı Şahsiyet: Bir şahsın iyileşmesi yekdiğerinden tamamen farklı hatta yekdiğerinden zıt iki şahsiyete haiz olmasına denir. Bazı hastalıklarda bu ikilik ayrı ayrı zamanlara mahsustur. Sara da böyledir. Saralının nöbetten evvel bir şahsiyeti vardır. Bir de nöbet içinde bir şahsiyeti vardır ki, bu iki şahsiyet birbirinden tamamen bi-haberdir. Şahıs birinde başka bir adam suretinde yaşar, diğesinde de ayrı adam şeklini yaşar. Biri diğersinden bi-haber olarak hayatını geçirir.

Cild:1 Numara:9

Hilâl-i Ahdar

Sahife:69

Misal romancılarından Jaul Kaleratin'in "Ben ve Diğeri" namındaki eserin kahramanı bunun misalidir. Şarkının meşhur bir müşahedesi daha var. Bunda bir adam sara nöbeti esnasında Fransa'dan kalkar. Bu seyahat esnasında tamamen başka bir adamdır. Birinci şahsiyete rücu ettiği vakit ikincide yaptıklarından bi-haberdir.

Kokainde ise aynı zamanda şahsın mevcudiyetinde ayrı ayrı düşünen iki şahsiyet vardır. Ekseri bu iki şahsiyet birbirine zıt düşünen yekdiğerinden mücadele eden iki şahıs suretinde tecelli eder. Kokainmanlardan doktor “S” diyor ki: Kokain ile sarhoş olduğum vakit daima iki his te’sîrinin esiriyim. Biri bana mütemadiyen kaybolan saadet ve sıhhatimi söyleyen halime lanet ettiren bir şahıs aynı zamanda bu hislerle alay eden kalender şuh-meşrep yalnız eğlenmek gülmek isteyen ikinci bir şahıs. Bu bazen o kadar büyük bir mücadeleye mucip olurdu ki, birçok defalar ikisini de öldürecek olan intizarı düşündüm. Ve kokainden vazgeçtikten sonra bu halin zail olduğunu söylüyor. Bazı vukualar da bu tezâifte şahsiyetler, yalnız hissiyle yalnız mücadeleye kalmamışlar faale geçmişler. Birçokları bu yüzden intizar etmişlerdir.

Kokainin Umûmî Tezahürat-ı Rûhîyesi

Az miktarda umûmî olarak görülen bir teheyüç-i rûhîve iptidalarında bilhassa şehvedir. Bu şehvette az çok bir hususiyet vardır. Kirli, pis bir şehvet, gençlerin pek ihtiyarlara ihtiyarların pek gençlere olan

(2) inhimaki gibi bir hususiyeti bütün müşahedeler kaydediyorlar. Bazılarında ise ilk başlarında cinnet-i cima denilen bir hale kadar gittiğini kitaplar kaydediyorlar.

Hayalât: Keyif veren zehirlerden en çok hayalâta mucip olan sırasıyla kokain, alkol, eter, esrar ve morfin gelir. Morfinde hayalât pek nadirdir. Esrarda tahayyül şeklinde, eterde rüya olarak görülür. Morfin nadir olarak kaydedilen hayalât daha ziyade hayal hissi şeklinde tesadüf edilir. Hayalâtın envaı vardır. Hayalât-ı hissiye ile galat his arasında fark vardır. Birincisi mevcut olmayan bir şeyi görmek veya işitmeye derler. Galat his ise görülen veya işitilen bir şeyin başka bir şekilde hissetmeye derler. Kokainde ilk önce galat hisler başlar. Sonra hayalât-ı hissiyeler peyda olur. Galat hislerde basit, müteharrik karışık olmak üzere muhtelif şekilleri vardır. Mesela: Bir sandalye üzerine bırakılan elbiseleri bir adam gibi görmek basit bir galat hissidir. Onu hareket ediyor görmek müteharriktir. O adamın kalkıp yürüdüğünü, ses çıkardığını görmek karışık bir hayaldir.

Hayalât-ı Hissiyet: Olmayan bir şeyi duymaktır. Duvardan ses geldiğini, burnuna laşe kokusu kokladıklarını, vücudunda kurtların gezdiğini, karnında hayvanların dolaştığını iddia etmek gibi. Bu haller alkolde, kokain, morfin veya sair keyif zehirleriyle karıştıranlarda görülür. En çok görülen şekli göz iledir. İlk önce duvarda veya tavanda sinema

(3) gibi hayalât görülür. Bidayette nadiren hoş olmak üzere ekseriya korkunç hayallerdir. Bunlar sarhoş hareketlerle, şekillerle tehdit ederler. Kokainde görülen hususi bir şekil daha vardır ki bu Edgar Poe’nin örümceği diye meşhur. Sarhoş ufak bir örümcek görür. Bu yavaş

yavaş büyür. Odayı kaplayacak kadar büyür, hücum eder, sesler çıkarır. Kokaine has olan bir cins daha vardır ki oda şehvi diye maruftur. Sarhoş, baktığı bütün insanları çıplak görmek veyahut azalarından birini çıplak görmek Breger'in bir müşahedesin de bir genç sarhoş olduğu vakit halasını başkalarıyla münasebet-i cinsiye halinde görüyormuş.

Hayalât-ı Semiyye: Kokainde i'tisafî fikirler çoktur. Akrabasının, arkadaşlarının kendisine düşmanlık ettiklerinden tutunuz da hayatlarına kasta kadar giden iddiaları vardır. Bir hanım hikâyesinde kokain kokluyor ve sarhoş oluyor. İçimde garip bir his beni takip ediyorlarmış gibi geliyordu. Pencereimin önüne oturdum. Sokağa bakıyor, sokakta bir adam peyda oldu. Mütemediyen bana bakıyor, gözleriyle beni işaret ediyor, tehdit ediyordu” diyor. Bazen korktukları adamın seslerini de işitirler. Küfürleriyle tehditleri bizar olurlar. Ve bunun neticesi olarak birçok cürümler meydana çıkabilir. Bazen tehdit yerine ana ve babalarının inkisarlarını duyarlar. Bir kadın musluktan akan suda birinin sesi işittiğini iddia ediyor. Bazen de vazih bir şeyi işitmeseler, olan bir şeye mana verirler. Bir saatin tik takına, bir ayak gürültüsüne veya herhangi başka bir sese mana verirler ve bundan kendileri

(9-5. VARAK)

Cild:1 Numara:9	Hilâl-i Ahdar	Sahife:70

için tehdit ve tahkir manası çıkarırlar. Lezzet ve koku hayalâtı da vardır. En sık görülen aldıkları kokainin lezzetinin değiştiğidir. Koku için daima fena kokuları duymalarıdır. Pioul'un bir hastası komşusunun duvar deliğinden kloriform ile kendisini zehirlediğini iddia ediyordu. Sayılan bütün bu hayalâtın teker teker duyulduğu gibi hepsinin aynı zamanda hissedildiği de vakidir. Mesela bir hasta bir yılan görüyor. Bunun yerlere sürünmesinden mütevellit hışıltıyı işitiyor. Bunun vücuduna sarıldığını zannediyor. Bizim bir hastamız İzmir-İstanbul seyahatinde saatinin kapağında düşmanlarının resmini görüyor. Ve bunun kendisine tehdit işaretleri yaptığını görüyor. Kurtulmak için saatini denize atıyor. Bir diğer vakada silahlı bir adam görüyor, patladığını işitiyor ve çıkan dumanı görüyor. Tagayyürat-ı hissiye bazen başka mahiyettedir ki buna hissiyat-ı dahiliye tagayyüratı derler. En ziyade erken bunama denilen maraz-ı akliyede görülür. Nadir olmak üzere kokainde mevcuttur. Yalnız biraz sonra söyleyeceğim kokain kurdu kokaine mahsus bir arazdır. Hissiyat-ı dahiliyedeki tagayyür bunlarda boğazlarında kıllar bittiğini, küçük dillerinin sukutunu iddiaları bu da bir sebep tahtındadır. Buruna çekilen kokain boğaza gider. Orada hissiyat-ı sathiyeyi iptal eder. Bir soğukluk bir yanma hissi tevlit eder. Ve hasta bunu kıl bittiğine hamleder. Aynı anesteziden boğazında bir boşluk hisseder ve bunu küçük dilinin sukutu ile izah eder.

(2) Kokain Kurdu: Hastaların aza-i vücudunda, bilhassa dillerinde sath-ı ciltlerinde gezen birtakım kurtların mevcudiyetini iddialarıdır. Bunları ayıklamak için tırnaklarla iğnelerle dillerini, ciltlerini delik deşik ederler. Bu kurtların bazıları bit, tahtakurusu gibi ciltlerinin içine sokularak hareket ettiklerini söylerler, yerlerini tarif ederler. Bununda sebebi kokainin cildin kan damarlarında mucip olduğu daralmadan kanın suhulet ile cevelan edememesi bu hissin esasını teşkil eder. Kokainin mucip olduğu bir delilik vardır ki cümle-i asabiye ve rûhîyedeki ihtilatının son merhalesidir. Bu da kokainden mütevellit teşevvüş-i aklidir. Bir sarhoşluğa müteakip başlar. Hasta etrafını, bulunduğu yeri, unuttur. İsmi unuttur. Sözlerinde zapturapt yoktur. Gözleri nim-küşade, cildi soğumuş, mütemadi bir ihtilaç ve teheyyüç içinde kıvrılır ve ekseriya derin bir kudretsizlik içinde hastayı ölüme sürükler. Daha hafif şeklinde ve hasta iyi bir nezaret-i tıbbiye altında bulunursa günlerce ihtimamdan sonra yavaş yavaş açılır. Ve bazen bir sarhoşluk içinde hatta bir nöbet tarzında gelir ve geçer ki böyle bir vakıayı hastanemize getirmişlerdi. Bu bir Fransız artistiydi. Sarhoş olmuş birdenbire sokağa fırlamış üstünü başını yırtmış, anadan doğma müesseseye polisler tarafından getirilmişti. İşte buruna çekilen manzarası itibarıyla bir şey söylemeyen en hakiki şahsiyeti bozan, irsîyeti ile kendisinden sonra gelenleri ebediyen ve ruhen malul bırakan, şahsıda mucip olduğu teredd-i ahlakı ile ayakta gezer bir mikrop gibi

(3) cemiyeti ifsat eden yalnız ve yalnız fenalığa sevk eden tozun yaptıkları!..

Çocuk Hıfz-üs-sıhhasından:

Boğmaca Öksürüğü: Boğmaca öksürüğü uzun sürmesi ve öksürük nöbetlerinin fevkalade mizaç bulması hesabıyla çocukları pek ziyade rahatsız eden, yoran, zayıflatan bir maraz-ı sârîdir. İntandan sekiz gün sonra çocuk öksürmeye başlar. Alelade bir soğuk algınlığı zannedilir. Çok defa aksırıktadır, burnu da akar. Gün geçtikçe öksürük artar. Bir iltihab-ı kasibat zannedilecek dereceyi bulur. Hararete yavaş yavaş 37-37,5 dereceye çıkar. Bir hafta kadar böyle adi bir nezle gibi sırttıktan sonra kendine mahsus öksürük nöbetleri meydana çıkar ve bu vakit boğmaca öksürüğü olduğu anlaşılabilir. Bu öksürük nöbetlerinde öksürük pek gürültülüdür, horoz ötmesine benzer. (Tıbbi ıstılahı da oradan gelir) İhtilaçlı bir öksürüktür. Çocuk ağzından koyu sular çıkarır. Hatta çok kere kusar, yüzü kızarır, dudakları morarır, şah damarları gerilir. Boğazdaki küçük damarlarından birinin kopması neticesi olarak kanlı köpükler kusabilir. Burnu da kanayabilir. Çocuk adeta boğuluyor gibi olur ki, Türkçe ismi işte bu halden almıştır. Nöbetler arasında çocuk neşesini ve sıhhatini muhafaza eder. Öksürük başlar başlamaz aynı araz görülür. İnsan adeta bu hastanın

ızdırıp ve ihtilacına tahammül edemeyecek derecede feci vaziyetlere sebebiyet verir. Nöbet esnasında çocuğa yardım etmek, başını bir küvette tutmak kendisini tadil ve teskin edecek çareler aramak, ağzından, burnundan gelen şeyleri toplamak ve temizlemek iktiza eder. Nöbet aralarında kendisini yormamak ve çabuk hazım olunacak mayi gıdalar vermek lazımdır. Boğmaca öksürüğü en ziyade ilk nezle ve öksürük devrinde sârîdir. Binaenaleyh bu zaman çocuğu evden dışarı çıkarmamak sirayete mâni olmak itibariyle zaruridir. Keza hastalık esnasında öksürük nöbetleri kendisini pek fazla hırpalayacağı için bu vakitlerde kendisini bir yatak hastası gibi evden çıkarmamak muvafıktır. Eğer nöbetler azalmış ise açık havada gezdirmek kuvvetini ve iştihasını artırır. Lakin unutmamalıdır ki boğmaca öksürüğünü çocuklarda “Bronkopnömoni” çok görülür. Rüzgârlı, bulutlu havalarda asla harice çıkarmaya gelmez. Tebdil-i havanın boğmaca öksürüğünü tahfif ve hatta çok defa birdenbire tevkif etmek hususunda pek büyük hissin te’sîri vardır.

Korunma: Boğmaca öksürüğü-kızamık gibi- ilk devrelerde daha ziyade sârî olduk ve bu esnada teşhis-i maraz mümkün olamadığı cihetle ikinci sirayette mâni olmak hemen kabil oluyor, bhusus bazı hastalar hafif bir tarzda hastalıklarını geçirmekte olduklarından daim surette mekteplerine, işlerine devam ederek etrafa hastalığı saçarlar. Lakin etrafta boğmaca öksürüğü mevcutsa her nezleyi

(2) (RESİM: Hilâl-i Ahdar merkeziyesinden Kimyager Nuri Rıfat Bey) ve öksürüğü çocuğu şüpheli addetmek doğrudur. Bu şüphelilerin filhakika boğmaca öksürüğüne tutulmuş olup olmadıklarını anlamak için basit iki muayene vardır: Birinci usul baş parmakla hançere ve şıryan-ı şezenin vech-i hariciyyesi delk edilir. İkinci usul çocuğun ağzı açtırılarak şehadet parmağıyla birden bire lehât gıdıklanır. Ve parmak yine birdenbire çekilir. Eğer bu iki usul muayeneyi müteakip çocuk öksürür ve bilhassa keskin öksürüğü andırır bir halde öksürük nöbetine tutulursa bu hastalığa musap olduğuna hükmedilebilir, lakin kati değildir. Boğmaca öksürüğünde başlangıç devresi iki, üç günden on iki güne kadar sürebilir. Âlel ekser, yukarıda söylemiş olduğumuz vecih ile intandan sekiz gün sonra hastalık baş gösterir ve hastalığın iptidasından itibaren hasta çocuğu üç hafta müddetle salimlerle temas ettirmemek sirayete mümanaat noktasından elzemdir. (C.M.)

(3) Halk Hıfz-üs-sıhhasından:

Bozuk ve Yorgun Sinirler-1: Her çalışan uzuv yorgunluğa mahkumdur. Bilhassa bu çalışma bir kaide ve intizam dahilinde cereyan etmez. Teraziye tahammül edemeyeceği sıklet yüklenilecek olursa bu yorgunluk daha şiddetli ve devamlı olur. Son senelerin mütemadi

dağdağlarıyla bütün dünyada sinirlerin yorulmuş olduğu birçok en lüzumsuz sebeplerden yekdiğerine dargın gezdikleri aile rabitalarının her gün mahkeme salonlarında görüldüğünü, değersiz münakaşaların gayri kabil tamir kavgalarla neticelendiğini görüyoruz. Bunların hepsi sinir yorgunluğunun birer canlı alametidir. Vücudumuzda sinirin mevki ve vazifesi diğer uzuvlara faiktir. Tabiat ona tepemizde mevki vermiştir. Beyin sayesinde kendimizi ve mahiyetimizi alıyorum. Meserretimizi, kederimizi ancak o makinanın nazik ve metin telgraf telleriyle ilan ediyoruz. Beynin teşkilatı bütün vücudumuzun hareketine hâkim merkezleri havidir. Kolumuzu, ayağımızı, lisanımızı hareket ettiren bizi konuşturan merkezler beynimizin üstündedir. Damarları genişlettirip, daralttıran, etlerimizi oynatan küçük ve büyük tıbbi ihtiyaçlarımızı idare eden hep sinirlerimizdir. Başta beyin sırtımızda murdar ilik ve etrafında nakil sinirler olmak üzere baştan başa bedenimizi saran bu cihaz nazik olduğu derecede mukavvimdir. Bu sinir cümlesinin yapısı herkeste muhteliftir.

(9-6. VARAK)

Cild:1 Numara:9

Hilâl-i Ahdar

Sahife:72

Bazılarında sinirlerin vazifelerini tabi olarak yapamadığına şahit oluruz. Bu gibi adamların sinirleri doğarken bozuktur. Verâset-i maraziyyenin en ziyade tahribat yaptığı saha sinirlerdir. Sinirli bir baba veya annenin çocuğunun sinirleri ya bozuktur yahut bozulmaya müsaittir. Bu gibi anadan doğma olan sinir bozuklukları henüz çocuk beşikte iken nazar-ı dikkati celp eder. Mütemadiyen ağlamaları vakitli vakitsiz meme istemeleri, uykusuzlukları ile kendilerini gösterirler. Bazılarında aptallık da vardır. Onu ayrı bir bahsimize bırakalım. Bu viladi sinirlilerde anne ve babanın sinirli olmasını, küül buharı ile ebeveynin sermest oluşunu, validenin esna-i hamilde rûhî sarsıntılar veya hastalıklar geçirmesini sebep olarak zikrediyorlar. Bu çocukların zihni melekeleri neşvünema bulmuştur, zekidirler. Ta ilk yaşlarında çeşit çeşit musahharlıklar yaparak etrafının tahsin ve takdirini celp eder, maşallahlarını kazanırlar. Fakat yaş ilerledikçe her gün yeni bir sinirlilik nüvesi inkişaf eder. Mektepte arkadaşlarıyla geçimsizlik ibraz ederler. Derslerine lakayttırlar. Derslerin hiç ehemmiyeti olmadığını imtihana yakın bir okuyuşta hepsini becereceğini söyleyerek güvenlerini hayali ve esassız şeylerle öldürürler. Ciddi ve devamlı surette çalışmak bunlar için kabil değildir. Dershanede hoca ders anlatırken onlar ya bilmece halleder yahut sineğe çöp takıp hocanın masasına uçurur, daha olmazsa aksırık tozuyla bütün dershanenin huzur ve sükûnunu ihlal ederler. Resme, şiire, yazıya, oyuna düşkündürler. İçlerinde tümen tümen şairler muharriirler vardır.

(2) Riyaziyat ve tabîiyattan kaçarlar. Tarihe bayılırlar. Hitabet meraklısıdırlar. Faaliyetleri bir nevi yaldızlamadır. Çalışır görünmek, göz boyamak ile vakitlerini geçirir, zekâlarıyla bu sebatsızlıklarını örtmek isterler. Fakat foyaları çabuk meydana çıkar. Haylazlık, huysuzluk, dikkatsizlik çok sürmeden sırttır. Bu bedbahtlar umûmîyetle pek seriü't teessürdürler. En ufak şeyden müteessir olurlar. Hatta konuşmaları bile değişir. Çabucak kekeme olurlar. Bozuk sinirliler arasında bu gibi kekemelere sık sık rast geliriz. Bazıları anadan doğma kekemedir. Bazıları ise her şeyi taklide müstait olduklarından mektepte veya komşudaki çocuğu taklit ederek kekeme olurlar!..Te'sîriyetlerinin bu kadar çabuk oluşu yüzünden hayatlarında pek çok arkadaşlarının hatırını kırarlar ve aynı zamanda kendileri de bedbaht olurlar. Bir ihtar-ı amik surette inhitat-ı rûhîyeye mucip olur, saatlerce ağlarlar. Hatta intihara teşebbüs edenler görülür. Her şeye başlarken derin bir heves ve zevk hissederler. Hayal kuvvet ve kudretleri vasi olduğu için pek çabuk İspanyol şatoları kurarlar. Fakat bu heves ve zevk devamsızdır. Bir müddet sonra sarf edilen emek ve kudreti hiç de nazar-ı itibara almadan işi yarıda bıraktıkları görülüyor, pek çabuk yorulurlar. Tevettüriyet-i asabiyeleri zayıftır. İsteksizlik, neşesizlik her vakit kendilerini tehdit eder. Sebebini bilmedikleri bir sıkıntıdan şikâyet ederler. Hadiseler muvacehesinde verdikleri teamül ölçüsüzdür. En ufak bir habbeyi kubbe yapmasını severler. Pek ziyade kabil-i taharrüşdür. Bir hiç için kızdıklarına, birdenbire benzin gibi iştiâl edip

(3) parladıklarına şahit olursunuz. Fakat çok geçmeden bu ateşleri söner, ondan sonra da bir nedamet ve pişmanlık devresi başlar. Hülâsa bozuk sinirlilerin hayatları bu suretle muvazene ve ahenkten mahrum, mütemadi sallanan bozuk bir saat rakkası gibidir. (Doktor Fahrettin Kerim)

Sıhî ve İctimâî Şuûn:

Terbiye-i Etfâl Kongresi: Geçen nüshamızda in'akad edeceğini haber verdiğimiz çocuk terbiyesi kongresi üç ictimâî akdetti. Bu pek faydalı olan kongrede gazetemizi tecrübe hayat-ı mütehassıs dolayısıyla ayrıca bir alakaya mahsus başmuharririmiz Fahrettin Kerim Bey med'üven temsil etti. Kongrenin ilk içtimainın ruznamesini mektep haricinde çocukların terbiye-i ahlakiyesine te'sîr eden avamil teşkil ediyordu. İlk sözü Fahrettin Kerim Bey almış mektep haricinde çocuğun terbiyesi meselesinin ehemmiyetini teşrih ettikten sonra çocukları zekâ ve seciyelerine göre tasnif ederek sinirli çocuklar üzerinde sinema ve açık neşriyanın ibka ettiği tahribkâr te'sîratı tecrübelerine istinaden izah etmiştir. Bu mevzu üzerinde Müderris Haydar, Muallim Cevat, Sabri Ethem, Nurullah, Enver Beyler söz alarak uzun uzadıya münakaşa edildikten sonra çocukların daima kontrol altında bulundurulmalarının ve kendilerine verilen harçlığın mahal sarfının ebeveyni tarafından sorulmasının, çocuklar için tarihi ve tıbbi filmler getirilmesinin, yedi yaşına kadar olan çocukların sinemalara gitmesine

müsaade olunmamasının, çocukları okşayacak mecmualar ve risaleler neşrinin maarif vekaletinden temennisine karar verilmiştir. İkinci ictimâî mektep dahilinde çocukların terbiyesine ait idi. İlk mevzu gıda alamayan çocukları teşkil ediyordu. Evvela Doktor Fahrettin Kerim Bey memleketimizde büyükler kadar çocuklarda gıdasını muntazaman almadıklarını

Cild:1 Numara:9

Hilâl-i Ahdar

Sahife:73

bilhassa sabah kahvaltısı ile öğle yemeğine hiç dikkat edilmediğini Avrupa'da çocukların gıdasının en mühim mesele olduğunu izah ettikten sonra açlığın cümle-i asabiyeyi yordugunu ve say-i kabiliyetini tefliç ettiğini, mektebin çocuğun nemayı umûmîyesi üzerindeki te'sîratını mebzul ve mugaddi yemeklerle muaraza ettirmek icap ettirdiğini, fakir çocuklar için şehir emanetinden yardım talep edilmesini, mezbaha sakatatından istifade edilmesini teklif etti. Ve bilhassa çocuk velilerinin sinirli ve histerik çocukların iştahsızlıklarıyla mücadele etmesini icap ettiğini devam karnelerine çocukların bünyevi vaziyetlerinin kaydı lazım geldiğini izah etti. Müderris Doktor Besim, Ömer Paşa, Fahrettin Bey'in beyanatına iştirak ettikten sonra Viyana Himaye-i Etfâl kongresindeki mesaisini ve çocuk vefayatına karşı mücadelenin memleketin istikbali demek olduğunu anlattı. Çocukların gıdası meselesini tetkik etmek üzere Besim Ömer Paşa'nın riyaseti altında, Fahrettin Kerim, İbrahim Alâeddin, Muallim Nurullah, Doktor Şükrü, Muallim Fevzi Beylerden mürekkep bir komisyon intihap edildi. Muallim Cevdet Bey leyli mekteplerin iktisada riayet edilmesini, artık yemeklerin fakir talebelere tevzini, evkaftan hisse ayrılmasını teklif etti. Bu temenniyatı Müderris Haydar Bey telhis ederek maariften temenni edilmeye karar verildi. Kongre umûmîyet itibarıyla samimi geçmiştir. Fakat bazı lüzumsuz münakaşalar söylenilen şeylerin tekrar edilmesini ve bazı hatiplerin ders verir gibi malum olan şeyleri söylemesi ufak münakaşalara mucip olduysa da ameli ve müfit neticeler elde edilmiştir. Müteşebbislerini tebrik ederken Maarif Vekâletinden de bu teminatın husulünde teveccühlerini esirgememesini rica ederiz.

Amerika'da İçki Kaçakçılık Şirketi: Şikago'da içki kaçakçılığı yapmakla maruf olan büyük bir şirketin merkez-i idaresi keşfedilmiştir. Zabıta evvela kaçakçılıkla meşgul ve çete halinde icra-yı faaliyette bulunan kimselerin elde edildiğini zannetmiş ise de bilahare gayet

(2) muntazam bir ticarethane karşısında bulunduğunu anlamıştır. Bu şirketin bütün muamelatı muntazam bir surette tedvir edilmiş ve defterleri mütehassıs memurlar tarafından tutulmuştur. Defterler tetkik edilince şirkete muamelede bulunan bütün içki satanların isimleri elde edilmiş, hatta bankalarında bunlarla münasebette bulunduğu anlaşılmıştır. Şirket defterlerinde mevcut hesabata nazaran mart ayı zarfında şirket on beş bin İngiliz lirası hasılat temin etmiştir.

Antalya’da münteşir Akdeniz refikimizden Hilâl-i Ahdar’a müjde: Tedrisatı iptidaiye vergisini tarh eden komisyon azalarından bir kısmının içki içen ve satanlara fazla tedrisat vergisi tarhına taraftar olduklarını ve bazen tarh ettiklerini de öğrendik. Komisyon azaları Hilâl-i Ahdar’a mukayyet iseler şehrimizde de bu hayırlı cemiyetin bir şubesini açmasını tavsiye ederiz.

Amerika’da Tütün Sarfiyatı: Washington’da tütün tüccarı tarafından büyük bir ziyafet verilmiş ve burada resmi bir memur tarafından bir nutuk irat edilmiştir. Memur nutkunda Amerika’da son sene zarfında üç milyar sigara imal edildiğini ve bu sigaralar uç uca getirildiği takdirde hatt-ı istivayı (ekvator) 126 defa ihata edebileceğini söylemiştir.

Tıp Kongresine Hazırlık: Eylül’ün birinden üçüne kadar devam etmek üzere Ankara’da inikat edecek olan tıp kongresine iptidai hazırlıklarına şimdiden başlanmıştır. Bunun için Gülhane Hastanesi asistanlarından Ekrem Bey birkaç gün mevcut istatistikleri tasnif etmek üzere Ankara’ya gitmiştir. Geçen salıda Tevfik Salim Bey’le diğer bir zat şehrimizi terk etmişlerdir. Aldığımız malumata göre üç gün devam edecek olan kongrenin ruznamesi şudur: 1-Sıtma Mücadelesi, 2-Memleketimizde tıbbi cerrahinin vaziyeti, 3-Çocuk hastalıkları. İstihsal edilen malumata göre kongrede

(3) söz almak isteyen doktorların listesi daha şimdiden hazırlanmakta olup bunların arasında bir tasnif yapılacak ve en salahiyyetkar olanlar beyan-ı mütalaaaya davet edileceklerdir. Kat’i bir karar mevcut olmamakla beraber kongrede beyan-ı mütalaa edecek olan doktorlar arasında Tevfik Salim Bey’in sıtma, Operatör Kemal Bey’in fenn-i cerrahi, meselelerini teşrih etmeleri muhakkak addolunmaktadır. Etfâl hastalıkları bahsinde ise Besim Ömer, Kadri Raşit Paşalarla Münîr Refik Beylerin beyan-ı mütalaa etmelerine intizar olunmaktadır.

Hilâl-i Ahdar Takvimi:

30 Mayıs: Zilzurna sarhoş oldular: Şehri eminde Uzun Yusuf Mahallesinde, Raif Paşa Sokağında mukim, sabıkalı güruhundan İzzet, aynı mahalle sakinlerinden Rauf isminde birini kolundan cerh eylemiştir. İzzet zilzurna sarhoş olduğu halde Rauf’a rast gelmiş ve birlikte içkiye devam etmelerini teklif eylemişlerdir. Rauf bu teklife ret ile muamele ederek: “Ben senin gibi herifle gidip içki mi içerim?” demesi üzerine bu sözü izzeti nefesine indirilmiş bir darbe olarak telakki eden İzzet bıçağını çektiği gibi arkadaşının bacağına saplamıştır. Cârih derdest olunarak hakkında takibata tevsil edilmiştir.

*Bundan birkaç gün evvel Şişli ilerisinde Arap Mehmet’in gazinosunda Kasap İbrahim ve diğer iki refik tarafından sarhoşlukla cerh edilen Hüseyin, taht-ı tedaviye alındığı Şişli Zekur hastanesinde vefat eylemiştir. Katil Kasap İbrahim ve refikleri yapılan takibata rağmen henüz ele geçirilememişlerdir. Vakıa jandarma mıntıkası dahilinde cereyan ettiğinden faillerin beha-

mahal derdesti lüzumu İstanbul jandarmalığı tarafından icap edenlere emredilmiştir. Merhumların İstanbul'dan firar edememeleri için tertibat alınmıştır.

(9-7. VARAK)

Gazetemize Gelen Eserler:

Ameli Arıcılık: Çiftçi Mehmet Akif Bey tarafından neşredilen bu eser Eskişehir Ziraat Müdürü Ferit Bey tarafından pek derin bir tecrübe üzerine basılmıştır. Arıcılık son senelerde memleketimizde bilhassa münîrler arasında taammüm eylemektedir. Neşr ve sahip eseri böyle açık bir haberi hediye ettiklerinden dolayı tebrik eder, kârî'lerimize tavsiye ederiz.

*** : Tıp fakültesinden talebe cemiyeti tarafından neşredilmiş olan Tıp Adli Reisi Muallim Halit Beyefendinin bu eserini hekim kârî'lerimize tavsiye ederiz.

*** **Hastalıkları:** Tıp fakültesi emraz-ı hariciye muallimi Ahmet Kemal Beyefendinin cerrahî yol üzerine yazdığı bu eserde tıp fakültesi talebe cemiyeti tarafından mevki-i intişar vaz' edilmiştir. Genç arkadaşlarımız noksan olan kütüphane-i tıbbımızı tezyin hususunda ibraz ettikleri faaliyetten dolayı tebrik ederiz.

Teşekkür: Samsun'da münteşir ahali, Bafra refiklerimizin gazetemiz ve cemiyetimiz hakkında gösterdikleri pek samimi alâkadarlığa her türlü gaze ve fesattan ari sırf ictimâî ve insani gaye ile açtığımız içki düşmanlığı mücadelesinde ibraz ettikleri bu meslektaşlarımıza samimi teşekkürlerimizi takdim ederiz.

Tayyare Cemiyeti: Memleketini seven her vatandaş bu hayırlı cemiyete aza olmalı ve piyangosuna teşrik etmelidir.

Â'sâr-ı Nisvân Mecmuası: Milli aile mecmuasının son nüshası intişar etmiştir. Mündericâtı arasında takip ettiği gaye milli kadınlığın ve ailenin yükselmesidir. Bu mecmuayı kârî'lerimize ve bütün ailelere tavsiye ederiz.

Kiserna Maden Suyu: Memleketimizde tebe'an eden bu maden suyu Avrupa sularından daha faydalı ve şifalıdır. Gümrükler sebebiyle Avrupa suları pek pahalandığı ve tazesini bulmak güçlendiği için taze ve latif Kiserna suyu fevkalade rağbet kazanmıştır. Kibar sofralarda su, limonata, meşrubat yerine Kiserna suyu içmek moda olmuştur. Kiserna suyuyla en ağır yemekler çabuk hazım olur. Kum sancıları, romatizma ne nekroz ağrıları kalmaz. Yarım baş ağrıları ile şişmanlığın ve şeker hastalığının en iyi ilacıdır.

Terikalsın: En kuvvetli, en fenni, en mükemmel mukavva. Uzviyette mevadd-ı külliye tevzi'î temin eden en emin çaredir. Reia *** neşvünema – çocukların diş çıkarırken en iyi bir ilaçtır. Tuzu ilaç halinde müstameldir. İçinde nasıl kullanılacağını gösteren tarifnamesi vardır.

Yolcu konağı: Eskişehir. Sahibi: Hacı Müctemizade Kadri. Telgraf idaresi: Eskişehir yolcu Eskişehir'in temiz ve mutena otelidir. Genç sahibi yolcuların istirahatıyla bizzat alakadar olur. Yatak ücretleri mutedildir.

Tevfik Şitadlehülber: Merkez: İstanbul Katırcıoğlu Han, numara 40, telefon İstanbul 1381. Almanya'nın Layhiç, Lenç, Şimiç, Öhler, Lebruht gibi muhtelif meşhur fabrikalarının vekili umûmîsi olan bu müessese, bilumum tesisatı fenniye fabrika tesisatını... İla ahir, deruhte eder. Ciddi fen adamlarından mürekkep olan bu müessese az zamanda çok rağbet kazanmıştır.

Oksimentol (Pervidon): En iyi ağız mezad-ı taazzuvudur. Nezle mevsiminde herkese tavsiye olunur.

3. 10. Sayı 10

HİLÂL-İ AHDAR

Pazartesi	Sıhhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete	15 Haziran 1341
Cild:1		Numara:10

(RESİM)

(Teşkilatı ve yapılışı muntazam müesseselerden Zeynep Kâmil Hastanesi)

(Morfinman ve alkolikler ancak böyle bir müessesede kurtarılabilirler)

MÜNDERİCAT

Morfine Alışanlar: Morfin iptilas. *Nasıl buluyorlar? *Sanatoryum tedavisi (Mazhar Osman)

Gençlik Aşısı: Koyunların husyeleri üzerinde yapılan aşılardan alınan neticeler (İsmail Kenan)

Saçların Hıfz-üs-sıhhası: Çocukların başlarını nasıl yıkamalıdır. *Kepeklere mâni olmak. *Saçların dökülmesi (M.C.)

Bozuk ve Yorgun Sinirliler: Hiddetli ve vesveseliler (Fahrettin Kerim)

Sıhhî ve İctimâî Şuûn: Viyana Hıfz-üs-sıhha sergisi. *Her rast gelenin kan almaması hakkında şehremanetinin müspet bir kararı. *Hasta bakıcı mektebi. *Çocukları gıdası komisyonu. *Viyana'da çocuğunu boğan bir kadının mahkemesi. *Almanya'da beynelmilel küül aleyhtarları teşkilatı kongresi. *Orman mektebinde konferans. *Yeni emin ve yeni reis. *Şarko namına yapılan merasim. *Yeni eserler. *Posta müdürüne name.

Hilâl-i Ahdar Takvimi: Sarhoş şoför neler yapar? *İki gencin felaketi ile neticelenen bulanık kafa ile sandal gezintisi. *Yakalanan sarhoşlar.

Hilâl-i Ahdar Takvimi

7 Haziran: Sarhoş şoför: Kadıköy'ünde Kuşdili'nde Talat Paşa Sokağında oturan Şoför İbrahim dün sarhoş olduğu halde otomobile atlayarak Üsküdar tarafına geçmiş ve sarhoşluk tesiriyle otomobilini idare edemeyerek Karacaahmet civarında Kalıpçı Süleyman'ın dükkânından içeriye girmişti. Dükkânın camekânları, dest-gâhları ve her yeri kırılmıştır. Beşiktaş'ta Rum kilisesi karşısında oturan Doğramacı Mihail dün gece gayrikabil-i setr-ü hafa bir halde sarhoş olarak dolaştığı görülmüş ve derdest edilmiştir.

*Evvelki gece Kadırga'da Arabacı Cemil isminde biri sarhoşlukla havaya silah atmaya başlamış ve tabanca sesini işiten memurlar yetişinceye kadar merhum firar eylemiştir. Arabacı Cemil taharri edilmektedir.

*İki gencin feci akıbeti: Evvelki gece bir sandalın parçalanıp batması ve iki gencinde feci bir surette ölümleriyle neticelenen bir kaza olmuştur. Rivayetler muhtelif ise de son icra edilen tahkikata göre Çengelköy'ünde mezkûr iki genç bir sandal kiralayıp geze geze Bebek'e gelmişlerdi. Bebek Gazinosu'nda bu vaziyetlerini düşünmeden içmişler ve tekrar sandala binerek küreklere sarılmışlardır. Arnavut Koyu önlerine geldikleri zaman denizin sakin olmaması, kayıkta dümen bulunmaması ve gençlerinde saika-i sekerle iradelerine malik olamamaları neticesi olarak evvela birbirini müteakip kürekleri kırılmış ve sandal bu suretle suların cereyanına kapılmıştır. Zavallılar tam o sırada yanlarından geçen bir Yunan gemisinden, ellerinden geldiği kadar istimdat etmişlerse de kulak asan olmamıştır. Bir tesadüf eseri olarak cereyan kayığı doğruca geminin işlemekte olan pervanesinin üzerine sürüklemiş ve kayık pervaneye çarpar çarpmaz parçalanarak gençler denize düşmüşlerdir. Bu aralık zavallılar canlarını kurtarmak için kayığın parçalarına sarılmak isterlerken onlarda kendilerini pervaneye kaptırmışlar ve derhal parçalanıp feci bir surette ölmüşlerdir. O sırada oradan geçen Şirket-i Hayriye'nin bir

(2) vapuru durmuş ve denizde taharrüyyat icra edilmişse de zavallıların cesetleri bulunamamıştır.

10 Haziran: Sarhoş Bekçi: Beyoğlu'nda Bekçi Hristostomas isminde bir Rum evvelki gün son derecede sarhoş olduğu halde tramvaya binmiş ve sarhoşluk saikasıyla tramvayın camlarını kırmıştır. Merhum derdest olunmuş ve karakola sevk edilerek üzeri aranmış ve bir revolver çıkmıştır.

Anadolu'da Sarhoşluk Vukuatı Samsun'da; 28 Mayıs: Dün gece alaturka saat dörtte Çarşı karakolu civarında saika-i sekerle gürültülü el-fazda bulunan bir sarhoş o sırada orada bulunan Çarşı komiseri Salih Bey tarafından karakola sevk edilmiştir. (Ahali)

İzmir’de; 7 Haziran: Dün gece saat on bir buçuk raddelerinde Keçeciler’de Lale sinemasında sarhoş oldukları halde kadınlara harfendazlık eden ve memurin-i zabıtaya hakarete bulunan Bedrioğlu Salih ile Giritli Kazımoğlu Zeki derdest edilmişlerdir.

*Dün zevali saat dört raddelerinde Dolaplı Kuyu Mahallesi’nde Yusuf Dede Caddesi’nde Ali Ağa’nın kahvesi önünde sarhoş oldukları halde beyinlerinde tahaddüs eden münazaa neticesine Yazmacı Niyazi, Takımcı Şaban’ı bıçakla arkasının üç yerinden cerh ederek firar etmiş ve yapılan takibat neticesinde derdest edilmiştir. (Ahenk)

Cezasını Bulmuş: Kasrı Mahallesinden ve sabıkalı güruhundan Ahmetoğlu Kara Memik, Kozanlı Mahallesinden sarhoş olarak sağa sola çatmak ve herkesi izaç etmek üzere iken polisler tarafından derdest edilmiş ve yolda merkur polis Kazım Efendiye kama teşhiri ile firar ederken cezasını bulmuştur. Polis Kazım Efendi merkuma üç defa “dur!” diye emir verdik de merkur emre itaat etmeyerek firar ettiğinden Kazım Efendi tarafından atılan bir kurşunla bacağından yaralanmıştır. Yarası hafiftir. (Gazi Sancak)

(3) Saika-i Sekerle Cerh: Eblehan Mahallesinde Şamşeyhi oğullarından Mustafa oğlu Ahmet, Cabii Mahallesinden Muhsin ve Kazım nam merkumun cuma günü şehre bir saat mesafede bulunan Mazlum’un bahçesi kurbunda işret isti’mâlinden sonra bunlardan Muhsin saika-i sekerle arkadaşı Ahmet’i bıçakla cerh eylemiştir. Cârih polisler tarafından derdest ile adliye teslim edilmiştir. (Gazi Sancak)

*Bursa’nın Elvan Bey Mahallesinde mukim Mustafa oğlu Ahmet ve Bahadır Ağa Mahallesinden Nuri oğlu Korucu Süleyman rakip oldukları arabada nara atarak gittiklerinden merkuma celp edilerek üzerleri tahrif edildikten sonra Ahmet’in üzerinde bıçak ve rakı diğerinde de tabanca zuhur eylemekle cihet-i adliye teslim edilmişlerdir.

*Bursa’nın Karaağaç Mahallesinden Mahmut oğlu Tahsin ve Almalık Mahallesinden Mehmet Osman, Muradiye Mahallesinden Hacı Hakkı Efendi mahdumu İsmail Hakkı Efendi, Veledi Kurt Mahallesinden Eyüp oğlu Arabacı Halil, Kuru Çeşme Mahallesinde sakin Mösyö Mison oğlu Meyveci Yako muhtelif mahalatta sarhoş olarak dolaşmakta oldukları görülmekle derdest ile adliye tevdi edilmişlerdir. (Yeşilyurt)

*Bursa’nın Kasap Hüseyin Mahallesinde mukim Hüseyin oğlu Bıçakçı Ahmet Çavuşun, Ağaççılar nam mahallesinde son derece sarhoş olarak yattığı görülmekle tanzim kalınan zabt varakasıyla adliye tevdi edilmişlerdir.

Bir Sarhoşun Yaptıkları: İskilip’in Çavuş Sokağı Mahallesinden Hacı Osmanzade Deli Mehmet kafayı tütsüledikten sonra kaza telgrafhanesine gelerek vazifesi başında meşgul olan telgraf müdürü Refik Efendiye hücumla darp ve tahkir eder. Deli Mehmet telgrafhanede bu kahramanlığı (!) ifadan sonra sokakta giden iki kadına tecavüzle darp ve cerh eyler! Şuursuz

sarhoşun bu taşkın hareketine mâni olmak isteyen jandarmalara da Deli Mehmet'in hücum ve tahkirine maruz kaldığı gibi serseri ve şuursuz sarhoş iktifa etmeyerek kanuna, hükümete tecavüz lisanında bulunmuştur. Birkaç kadeh rakının verdiği ceraat ve küstahlıkla kendisini bir kahraman addeden bu serseri derdestle adliyyeye sevk edilmiştir. (Cürüm)

HİLAL-İ AHDAR

Başmuharrir	On beş günde bir neşr olunur.	Müessis
Doktor Fahreddin Kerim	Sıhhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete	Doktor Mazhar Osman
Cild:1	15 Haziran 1341	Pazartesi
	24 Zilkade 1343	Numara:10

Morfine Alışanlar-2: Morfin iptilasından kurtulmak pek güçtür. Evlerinde morfinden kurtulanlar parmakla sayılır. Hekimi men' ededursun hizmetçileriyle tedarik eder. Onlardan her kutuyu büyük bahşişlerle satın alır. Evde daha şiddetli bir inzibat altına alınsa gürültü patırtıya kalkar, herkesin kendine müdahalesini protesto eder. Hekimi de etrafındakileri de tahkir eder, cam kırar, intihara kalkar. Tabibi bu rezalet sahnesinden överken aile marazi meylini tatmine müsaade eder. Karşısındakileri yıldırıdıkça tiryakinin de morfinden kurtulmak ihtimali yoktur. Morfinden cidden kurtulmak isteyenler bir hastaneye kapanırlar. Orada bile hasta bakıcıları, gelen ziyaretçileri aldatmaktan fariğ olamazlar. Sanatoryumdan girerken eşyasının arasına, aynasının veya bir fotoğrafının arkasına, elbise fırçasına sıkıştırabildiği kadar morfin bataryası ile günlerce keyfini yapar ve morfinden kurtulmak için ciddi uğraşan hekimin arkasından eğlenir. Bahşiş ile müessesenin

(2) hizmetçilerini hatta eczacısını iğfal edenleri bilirim. Bazı hususi sanatoryumlarda müşterileri yıldırmak için edilen müsamaha yüzünden hastaların büsbütün morfini terk ettikleri nadirdir. Günde üç beş şırınga yapmasına ağmaz-ı ayn ederler. Bu suretle aylarca müessesede kaldıktan, bir dereceye kadar az morfin kullanarak büsbütün harabiden kutulduktan sonra yine eski hayatlarına dönerler. Bazı müesseselerde birdenbire morfin kesmekten zarar vaki olacağı mütalaasıyla her gün yarımşar, birer santigram tenzil eder, tam kati için aylarca zaman geçirirler. Hâlbuki bunların hepsi saçmadır. Zehrin önü ne kadar çabuk alınırsa iyidir. Bizim kliniklerimizde morfinman ilk haftasında mutlak morfini bırakır. Ondan sonra günden güne vücudunu kazanır, şişmanlaşır, rengi yerine gelir, adama döner. Müessesede ne kadar çok kalırsa yeniden başlamak ihtimali o kadar azalır. İtiyat öyle bir beladır ki hastaya su şırınga ettiğimizi morfini çoktan bıraktığımızı söylediğimiz halde su da olsa şırınga edilmesini rica eder. Morfin iptilası iktisaden de bir afettir. On ampüllük kutulardan günde sekiz on tane

(3) kullananlara pek çok tesadüf ediyoruz. Yevmi sekiz on lira morfine vermek her kесenin harcı değildir. Morfine alışan fakirler adeta dilenci haline girer, şişe ellerinde eczanelerden ucuz morfin dilenirler. Tiryakilerin rivayetine göre morfin reçetelerini hastalarına satacak kadar ahlak düşkün, vicdansız hekimler varmış. Buna pek büyük kayd-ı itiyatla inanmalıdır. Çünkü morfinmanlar çok yalancıdır. Fakat depo ve eczanelerden hükümetin memnu'iyetine rağmen kolaylıkla tedarik ediyorlar. Müşterisini darıltmamak için eczacıların pek çoğu veriyor, bir kısmı verirken nasihat etmeyi de unutmuyor, birtakımı da fazla morfin koyacağına su koymakla müşterisinin sıhhatine hizmet ettiğine kani oluyor. O mahlûlün içinde sipariş ettiği kadar morfin olduğunu zanneden hasta yevmi tayinini bu defa da başka bir yerden tedarik edip birdenbire şırınga ediniyor. Bu defa ciddi ölüm tehditleri geçiriyor. Şişli hastanesinde morfin iptilasından kurtardığım bir hekim memleketine avdetinden bir müddet sonra yine şırıngalara başlamış. Doğurtmak için gittiği hastanede ayrı bir oda da miadı beklerken fazlaca morfin şırınga ederek ölmüş...

(10-3. VARAK)

Cild:1 Numara:9	Hilâl-i Ahdar	Sahife:74

Senelerce tahsil iyi bir ailenin verdiği terbiye, gençlik, istikbal, hayat hepsi pis bir keyif uğruna heba olup gidiyor. Sinirlilerde zehre karşı önüne geçilmez bir iptila görülüyor. Bir müddet morfine düşkün oluyorlar. Onun önüne geçilse eter, esrar ve içki, kokain, daha da kloral ve ronal, triyonal gibi uyku ilaçları tiryakiliği başlıyor. Kafeine hatta aspirine alışmış sinirliler bilirim. Muhayyel ağrılarını kesmek için morfinden ve ronalden senelerce mücadeleden sonra güya kurtarıla bilen bir hasta kadın her gün yalancıkdan baş ağrılarıyla bizden aspirin ister, başka bir ilaç versek küserdi. Aspirin yutunca adeta afyon yutmuş gibi keyiflenirdi. Tımarhanelerde mecânîni uyutmak için hekimlerin verdiği kloralleri, triyonalleri, komodinlerden çalan ve onunla keyif çatan morfinmanlara ve alkoliklere pek çok rast geldim. Hele klorali fazla kaçırarak ölüm tehlikesine düşmüş ve kurtuluncaya kadar bizi saatlerce uğraştırmış münasebetsiz sinirliler daima hatırımdadır. Küul men' edildiği takdirde daha tehlikeli zehirlere alışılacağını söyleyenlerin hakkı vardır. Bu adamlarda zehre karşı öyle iptila vardır ki önlerine geçmek kabil olamaz. Bimarhanelerde bile alkoliklerin kamineto ispiertosu, kolonya suyu, teşrih piyasaları saklanan pis ispiertoları, lambalardan gaz yağı içtiğine şahit oluyoruz. Fakat insanlar hamdolsun hep bu seviyesizlerden ibaret değildir. Bunlar esasen içkinin ve zehrin kurbanı, irsen

(2) kurtarılması hemen muhal biçarelerdir. Asıl diğer tarafta yaşayan pek büyük bir ekseriyeti kurtarmak, gençlere görenek olmamak için mükeyyifatı men' etmek ve memnuiyet meselesinde şiddetli davranmak icap eder. Avrupa'da içkiyi daha ziyade amele ve aşağı

tabaka kullanır. Kibarlar arasında alkolik olanlar pek nadirdir. Oranın kibarları daha ziyade morfin tiryakisi oluyor. Hele avukatlarda, doktorlarda, diplomatlar arasında morfinmanlar pek çoktur. Bizde en çok yukarı tabaka kadınlarında, bilhassa prenseslerde, paşazadelerde, mirasyedilerde, doktorlarda, ediplerde görülüyor. Aşağı tabakadan ancak on-on iki kişiye tesadüf ettim. Herhalde Avrupa derecesinde değilse bile memleketimizde hususi müesseselere ihtiyaç gösterecek kadar morfinman vardır. (Mazhar Osman)

Gençlik Aşısı-2

Kurbanların Üzerinde Hûsye Aşıları: Beşeriyet senelerden beri gençleşmek çarelerini aramakta idi. Beş altı sene zarfındaki tecrübeler pek şayanı memnuniyet neticeler vermiştir. Viyana'da ıstaynah Paris'te kolej Franz'ın Tecrübe-i Cerrahi İstasyonu müdürü Doktor Serj Vornof nam zevat bu meseleyi kısmen halletmiştir. Vornof ilk tecrübelerini hayvanat üzerinde yapmıştır. Genç hayvanatın husyesi yaşlı bir hayvana aşılanmış, yaşlı hayvanda gençlik alametinin belirdiğini müşahade etmiştir. Sakin ve muti

(3) olan hayvan kavgacı olmaktadır. Tüyleri düşmek üzere bulunan hayvanın çıkmakta olduğunu faali tenasülü ifa etmek arzularının tezahür ettiğini kaydetmiştir.

*İlk tecrübeleri, 8 Haziran 1917 tarihinde başlar. Üç aylık bir kuzunun arkasındaki cildi altına sekiz günlük yeni doğmuş bir kuzunun husyesini dikmiş ve bu surette aşılamıştır. Görmüştür ki, husye altı ay zarfında tamamen imtisas etmiştir.

*8 Şubat 1918 tarihinde küçük beş aylık bir koçtan aldığı husye parçacıkları bir ihtiyar koyunun periton dahiline dikmiş ve aşılamıştır. Periton dahiline aşı vaz'ı edilen koyun 18 Şubat 1919 ve 1920 senesi şubatın da iki kuzu dünyaya getirmiştir. Yalnız dünyaya getirdiği kuzuda hayvanın boynuzlarında şayanı ehemmiyet bir şey görülmemiştir. Fakat aynı cinsten hayvanattan boyu 6 cm. kadar daha kısadır. Husye aşısının yapılan bu tecrübeden anlaşıldığı evzanında(ölçü) bacak kemiklerinin neşvünemâsında büyük dahil ve tesiri vardır. İğdiş ameliyesi (hayvanatta husyeleri çıkarmak ameliyesine denir) nasıl kemiklerin tetâvül etmesine mucip olursa husye aşıları hayvanların irtifak-ı gazurufilerinde ta'zim hadisesinin vaktinden evvel başlamasını ve bu suretle hayvanın ayaklarının kısa olmasına mucip oluyor. Husyeleri çıkarılan hayvanlardaki kemiklerin uzunluğunda bilakis irtifak-ı gazurufilerin hizasında ta'zim hadisesinin geç başlamasıyla husule gelir.

*Üçüncü tecrübe 23 Haziran 1917 tarihinde başlamıştır. Buradaki, şayan-ı kaydolan ise hayvana husye aşısı yapılmazdan

evvel koyunun iki tarafındaki yumurta altları tamamen haz' edilmesidir. Menbâlar tamamen çıkarıldıktan sonra husye aşısı taalluk edilmiştir. Tatbik edilen hayvan 6 aylık beyaz bir keçidir. Bu menbâları haz' edilen keçi tamamen erkekleşmiştir. 28 Nisan 1921 tarihine kadar bu hali muhafaza etmiştir. Hayvanın boyu küçük olarak kalmıştır. Bacakların kısılması nazarı dikkate celp edecek kadar vazıhtır. Hali tabiiideki keçilerin boynuzlarına nispetle daha kalındır. Bu muhtelif ameliyelerden alınan netice aynı şerait dahilinde yapıldığı zaman daima aynı cevabı vermiştir.

İğdiş Edilmiş Koçlar Üzerinde Husye Aşıları: Bu tecrübeden maksat a'ya'ları çıkarılan hayvanatta (a'ya aşısının) aynı tesiri yapıp yapmadığını tetkik meselesidir. Muhtelif hayvanın üzerinde yapılan ameliyatlarda bu cihetlerde iyice uzun tetkik edilmiş guddevi faaliyetini tekrar iktisab edip etmediği meselesi hala çalışılmıştır.

Birinci hayvan: Hayvanın numarası-15, yaşı-6 aylık, rengi-beyaz üzerine siyah lekeler, boynuzları uzunluğu-7 santimetredir.

İkinci hayvan: Hayvanın numarası-16, yaşı-3 aylık, rengi-beyaz.

Birinci 15 numaralı hayvanın sol husyesi çıkarıldı ve mukim bir gaz üzerine konuldu.

(2) Birinci hayvanın iki a'ya ölüsü de sağ husyesi bir tekeye aşılandığından oradaki cof boştu. Orası da teslih edildi ve aşılandı. İkinci, 16 numaralı hayvanın sağ ve sol husyeleri usulü dairesinde açılarak mukim bir bez içerisine alındı. Birinci hayvanın sol husyesi ikinci hayvanın sol cofuna ve ikinci hayvanın sağ husyesi birinci hayvanın sağ cofuna vazı edilerek hayaları dikildi. Husyeler portakal dilimleri şeklinde kesilerek o suretle vazı edildi.

Husyeleri bir sene sonra cof husuyevi açılarak çıkarıldı. Husyenin şekli küçülmüştü ve etrafı bir şapka ile muhat olduğu ve mahiyetindeki ensac fevkalade kuvvetli bir surette merbut olduğu görüldü. Çıkarılmak istenirken mütemadiyen kanıyordu. Bunların muayene edilmesi için Paris Tıp Fakültesi insac laboratuvarın da Profesör Roter'e gönderildi.

(3) (RESİM: Zeynep Kâmil Hastanesi istirahat salonu) Husyeleri çıkarılan hayvanlarda nazarı dikkate çarpan hadisat şu suretle telhis edilebilir. Küçük yaşta husyeleri çıkarılan hayvanın boynuzları neşvünema bulmaz. Cildi altına yağ toplanır. Hayvanın kuvva-î tenasülüyelerini kaybeder. Kuvvet ve kudreti bahiyesi azalır. Husyeleri çıkarılan bir hayvana husyeleri iğdiş edilir edilmez herhangi diğer bir hayvanın husyeleri aşılanacak olursa bu karide ta'dad ettiğimiz hayati hadiseler görülmez. Hayvanın boynuzları büyür, teşhim hadisesi

görülmez. Kuvvetini kaybetmez. Husyelerin kan dahiline verdiği (hormon madde-i müfreze)leri diğer bir hayvanın husyesi tarafından verilebilmektedir. (Doktor İsmail Kenan)

Çocuk Hıfz-üs-sıhhasından:

Saçların Temizliği ve Bakımı: Doğuştan her çocuğun saçı muhtelif evsafıdır. Bazılarının bizzat bilhassa esmer olanların saçları birkaç santimetre uzundur ve bukleler teşkil etmiştir.

(10-4. VARAK)

Cild:1 Numara:9	Hilâl-i Ahdar	Sahife:76

Bazılarının bilhassa sarıların saçları hemen hemen yoktur. Başlarında ince tüyler vardır. Ancak birkaç ay sonra asıl saçları çıkar. Saçların dibini yağlı bir madde ifraz eder, buralara toz konar, korur ve başta “konak” tabir ettikleri kabuklar hâsıl olur. Bu kabuklar impetiko ve tedavisi gayet müşkül olan saçlı deri ekzamasının (tuzlubalgam) husulüne bais olurlar. Binaenaleyh bazılarının bu kabuklara dokunmamak hususundaki adetleri çok zararlıdır. Konağı yumuşatmak için saç diplerine bir yumurta sarısı veya (gold-krem) sürülür, iki üç saat bırakılır, bade sabunlu su ile yıkanılır ve iyice kurulanır. Konaklar tamamen düşünceye kadar bu tedbiri birkaç gün tatbik etmelidir. Eğer konak pek kalın ise şu tertip kullanılır: Mutedil gliserola ve amidon, 45gram mayi katran, 5gram Panama hülasa-i seyyalesi soya olmasına kifayet edecek miktarda eğer doğumdan itibaren her sabah saçların temizliğine riayet edilecek olursa bu konağın teşkiline ve neksine mümanaat edilmiş olur. Saçın tuvaleti için ılık suya batırılmış idrofil pamuk kullanılır. Eğer saçlar uzun ise sağa, sola yatırarak iyice dibi temizlenmelidir. Aynı zamanda her gün diplerinden uçlarına doğru yumuşak bir fırça ile fırçalamak lazımdır. Eğer çocuğun saçları 18-24 aylık iken enseye kadar uzamış ise, yalnız erkek çocukların değil kız çocuklarında saçlarını kesmelidir.

(2) Bu suretle saçlar inceliğini kaybetmeksizin kuvvetlenir. Dört, beş yaşındaki erkek çocukların saçlarını gayet kısa olarak kesmeli, yandan önden birkaç santimetre kadar uzun bırakmalı; 6-7 yaşından itibaren çocuklara kendi saçlarını bizzat kurcalamayayı öğretmelidir. Kız çocuklarının saçları uzayıp da omuz başlarını geçince örgü örmelidir ve bu lazımdır. Çünkü arkaya salınan saç çabuk tozlanır, kirlenir, dolaşır. Şu da unutulmamalıdır ki gayet sıkı örülen saçlar kuvvetini kaybeder, dökülmeye başlar. Bir kız çocuğunun saçları bir sebeb-i umûmî olmaksızın dökülmeye başlarsa günde birkaç saat örgülerini çözerek arkasına doğru serbest bırakmalıdır. Buluğdan sonra saçlar örülü bir halde arkadan başa kaldırılır yahut örmeksizin demet demet kaldırılarak “baş-şinyon” yapılır. Bu baş (topuz) gayet gevşek olmalı, başın tam tepesine gelmediği gibi enseye doğrudan sarkmamalıdır. Her iki vaziyet

saçların kırılmasını ve bazılarında görüldüğü üzere bir nevi baş ağrısına tevhit eder. En muvafık saçı ikiye bölerek yanlardan kaldırmaktır. Zeki bir anne kızına nasıl bir baş yakışacağını tahmin ve icrada hiçbir müşkülata uğramaz, yalnız dediğimiz noktaları hesaba katmalıdır. “Şinyo”lardaki mahzur başlıklarda da vardır; şimdiki büyük başlıklar rüzgârdan vesairenden uçmaması için uzun iğnelerle saçla tutturuluyor, rüzgâr başlığı zorladıkça saçlar çatır çatır kırılır.

(3) Geceleri yatarken bazı hanımlar saçlarını mukavva borular üzerine sıkıca sarıyorlar, bu da saçları kırar. Kızgın saç maşaları saçları yakar, kurutur. Boyalar ve bilhassa yağlı kozmetikler saçların dibinin teneffüsüne mâni olur, işte hep bunları daima göz önünde bulundurmalıdır. Saçların Hıfz-üs-sıhhası pek basittir. Üç dört günde bir baş sabunlamak, her gün saç diplerine kolonya ile fireksiyonlar yapmak, her gün taramak ve fırçalamak işte o kadar. Uzun saçlı kız çocuklar ve genç kızlar saçlarını koparmayacak seyrek dişli taraklar kullanmalıdır. Sık dişli taraklar artık isti'mâl edilmemelidir. Bu husus uzun saçlar için büsbütün muzırdır. Buluğda başta kepekler ve kabuklar başlar. Zira gadidatı dehaniyenin faaliyeti guded-i tenasülünün faaliyetiyle alakadar olduğu malumdur. Binaenaleyh buluğdan sonra baş sabunlamayı sıklaştırmalıdır. Baş sabunlamak, ılık adi sabunlu su ile yapılır. Yahut baş derisi pek nazik olanlarda Panama ağacı menku ile (bir litre suya 85 gram hesabıyla) sabunlanır. Bide bol bol ılık su ile yıkanır. Sonra kolonya veya 60 derecelik ispiro ile fireksiyon yapılır. Erkek çocuklar kısa saçlı olacakları için sık sık başlarını sabunlamaları kolay ise de genç kızların saçları uzun olduğundan tatbik ve icrası iyice meşakkatlidir. Onun için eğer baş sabunlamak kepek ve kabuğun azalması noktasında yapılacak ise de saçlar ıslatmaksızın yalnız baş derisiyle saçların köklerini temizlemek kafidir.

Cild:1 Numara:10

Hilâl-i Ahdar

Sahife:77

Bunun içinde saçlar diplerinden on beş santimetre uzunluğundan itibaren dört beş örgü örülür. Uçları sarılır ve sabuna sürülmüş bir fırça ile baş derisi on dakika fırçalanır. Sonra bilhassa bu hususta müstamel olan küçük tulumba ile ve ılık su ile yıkanır. İkinci defa icap ederse bir daha yıkanır, kolonya sürülür. Bu esnada saç örgülerinin ıslanmamasına ve ıslanırsa sıcak bir havlu ile kurutulmasına dikkat edilir. Saçlarının yağını gidermek için petrol eteri, aseton, alkol vesairede kullanılabilir ise de bunların isti'mâli tehlikelidir. En iyisi baş sabunlanmadığı günlerde saçların arasını kolonyaya batırılmış pamukla silmek hafif fireksiyonlar yapmaktır. (M.C.)

Halk Hıfz-üs-sıhhasından

Bozuk ve Yorgun Sinirler-2: Hiddetli vesveseliler: Geçen nüshada anadan doğma çarpık sinirlilerin halet-i rûhîyelerini kuş bakışı tavsif etmiştim. Umûmî hayatta bu gibi bozuk sinirlilere sık tesadüf ederiz. Delilik ile akıllılık arasındaki hudut mıntıkasında dolaşan bu zavallılar Hıfz-üs-sıhha-i dimağîye riayet etmedikleri takdirde pek kolaylıkla deli olabilirler. Bozuk sinirlilerin muhtelif şekilleri vardır. Bu makalede bu gibi adamlarda en çok görülen arıza-i rûhîyelerden bazılarını izah etmek istiyorum. Sinirlide irade zayıftır. İşte bu zayıf irade sebebiyledir ki; hayatı mütemadi sarsıntılar içerisinde yıpranır. Hayatın neşe ve şetaretiyle kendilerini tevzin edemezler.

(2) Akla gelmez sıkıntılar içerisinde yaşar, dünyaya lanet ederler. Muhit harici kendilerini sıkar. Bundan dolayı bir kısmı cemiyet-i beşeriye ve aheng-i ictimâîye düşmandırlar. Hayat hisleri faaldir. Muhakemeleri, fikri kudretleri hissin zebunudur. Her su-i tesadüf kendileri için hazırlanmış bir tuzağın başlangıcıdır. Bundan dolayı muhitlerinden, hatta en yakın arkadaşlarından bile şüphe ederler. Kalpleri şüphe çerçevesi içerisinde sıkışmış, nazarları da tevehhüm ve vesvese dumanları arasında bulanmıştır. Hiddetli olurlar. Tehevvür esnasında cinayetler ika ederler. Hapishaneleri dolduranların kısmi azamini bu nevi bozuk sinirliler teşkil eder. Celalli diye tarif ettiğimiz bunlar biraz rakı içince çileden çıkar ve akla gelmedik münasebetsizlikler yaparlar. Bütün bozuk sinirlilerin semiyata meyil ve hevesleri fazladır. Küulperestler, kokain keşler, morfin müptelaları, emraz dalgacıları hep bu zümre arasında yetişir. Birçok böyle celalli baba ve analar vardır ki lüzumsuz sebepten dolayı çocuklarını öldürünceye kadar döverler. Genç kızlar arasında yapılan istatistiklerde 15-20 yaş arasında çok görülmüştür. Sanat itibarıyla Avrupa'da bilhassa hizmetçiler arasında fazladır. Lüzumsuz yere bütün matbahı alt üst eden, huysuzlanan hizmetçilerin muayenesinde bozuk şüpheli mütereddi olduğu müşahade edilmiş ve sebebi araştırıldığı zaman %15 baba ve ananın küulperest ve %47 de yine baba ananın sinirli olduğu meydana çıkmıştır. Ayyaş ailelerin kızlarında bu tarz sinirlilik pek yoktur. Geçen hafta Viyana'da çocuğunu boğan bir kadının mazisi tetkike dildiği zaman Çekoslovakyalı ayyaş bir aileye mensup olduğu huzur-ı hâkimde zikredilmişti. Bunun gibi misaller pek çoktur. Bozuk sinirliler arasında sık görülenlerden biri de vesveselilerdir. Hekim dilinde (obsede) diye yâd edilen vesveseye hayat-ı haricide çok tesadüf olunur. Vesvese kelimesi halk arasında tanınmıştır. Bu adam vesveseli ve kuruntuludur diye söylerler. Vesvese ve kuruntu hayat için bedbahtlıktır. Bir vesveselide gönül rahatı olamaz, devamlı bir sıkıntının esiridir. Bu yüzden kendi kendini hapsedip halkla temastan çekinenler bile vardır. Bazı emraz-ı dâhiliye hekimleri vesveseyi durdura gelen cinnet nöbeti olarak kabul ediyorlar.

(3) Gerçi bu gibi hastalara bizde tesadüf ettik. Fakat benim istediğim sağlam geçinen adamlar arasında görülen ve hayatı müddetince devam edenlerdir. Henüz mektep talebesi iken vesvese izleri görülür. Bunda hiçbir kelimeyi kaçırmaksızın ezberlemeye mecbur etmek usulünün dahli ve tesiri vardır. Acaba unuttu mu sualiyle çok vesvese olmakla başlar. Sonra kadınlarda şartlanma denilen temizlik sık görülen vesveselerdendir. Günde yüz defa elini yıkayan abdesthaneye gittiği zaman iki ibrik su yetismeyen, ev temizlenmemiştir diye üç defa süpüren, kocası evine mikrop getirmiştir diyerek her akşam kapı önünde çıırılçılak soyarak kış yaz banyo ettiren vesveseliler hayatın tahammül edilmez arkadaşlarıdır. Obsesyonun böyle başkaları için zararlı şekillerinden maada hafif nevileri vardır. Herhangi bir yazı yazdıktan sonra acaba doğrumu, kimseye dokunur diye uzun uzadıya hesap ederler. Bundan dolayı vesveseliler mütereddit ve kararsız olurlar. Bir kelime düşünüp bulamayınca bütün huzur fikirlerini, uykularını kaybedenler vardır. Bazılarında her şeyi öğrenmek hevesi vardır. Ortalıkta yeni bir hadise var. Hiç kendisini alakadar etmediği halde öğrenmeden rahat etmezler. Bazıları da felaket beklerler. Kayığa binince muhakkak fırtına çıkıp boğulacağını, vapurun batacağını düşünerek ömrünü karada geçiren biçareler vardır. Vesvese yüzünden sanatını icra edemeyen artistler mevcuttur. Tam sahneye çıktığı zamanda kızaran, sesi kısılan muganniler yalnız başına mükemmel teganni ettikleri halde herkesin yanında teganni edemezler. Bunun gibi acaba abdestim sahih mi, yoksa ufak bir yere su temas etmedi mi diye düşünen, yeni baştan abdest alan vesveseliler, yolda giderken otomobil, tramvay çarpar diye sokağa çıkamayan korkaklar hep yarım akıllılar kadrosunun vesveseliler zümresine dâhildir. Müziç olan vesveselerden biri de sayı vesvesesidir. Sokaktan geçen otomobillerin, arabaların numarasını öğrenmek, merdiven çıkınca kaç basamak olduğunu yahut oturduğu odanın tavan tahtalarını sayıp defterine kaydeden obsedeler her vakit görülür. Vesveselilerin bir de korku nevi vardır ki onu gelecek nüshamızda yazarız. (Fahrettin Kerim)

(10-5. VARAK)

Cild:1 Numara:10

Hilâl-i Ahdar

Sahife:78

Sıhhî ve İctimâî Şuûn:

Viyana Hıfz-üs-sıhha Sergisi: Viyana’da bir defa devri için tam (17) kilometrelik mesafe kat’i icap eden ve öyle bir iki günde kolaylıkla seyrü temaşası mümkün olamayacak derecede büyük olan bir Hıfz-üs-sıhha sergisi açıldı. Bu sergiyi seyretmemek ve (Vakit)’te buna dair bir şey yazmamak mümkün değildir. Avrupa denilince bu kelimenin manası tamamıyla sözünde tecessüm ettirmek lazım gelir. Avrupa cidden terekkiyatı beşerin bir meşheri bir mehdidir. Bu halkın çalışkanlığı insanı hayrette bırakıyor. Çünkü bu sergide bu a’sâr-ı sâinin

ancak milyonda bir cüz'ü toplanmış göz önüne konmuş olduğu halde bu asar-ı terakki ve temeddüni görüp de bunu hayret ve takdir ile seyretmemek insanın elinden gelmiyor. Bu adamlar ne kadar çok çalışmışlar ve ne kadarda şeyler a'la etmişler! Serginin hemen herhangi kısmına bakılsa orada zihn-i beşerin namütenahi kuvve-i ihtiraatının pek çok harikalar meydana getirmiş olduğu görülüyor. Bu Hıfz-üs-sıhha sergisinde insanın bilcümle azası türlü türlü müressesem ve mücesssem eşkâl ile temsil edilmiş, zairin gözü önüne konmuştur. Hıfz-üs-sıhhanın bir lazım-ı gayrı müfarıkı olan evvel matbah kısımları bir itina ile mahsus ile gösterilmiştir. Rahat ve binaenaleyh sağ ve sağlam yaşamak için bir evde ne lazımsa bunları son derece tekmile getirerek bu sergide göz önüne koymuşlar. Bu sergide gaz ve elektrik vasıtalarıyla bir surat-ı fevkalade ile ısıtılarak hazırlanan temiz banyo odaları,

(2) en son sistem yataklarla döşeli yatak odaları, matbahlar, sonra yine Hıfz-üs-sıhhanın bir mütemmem gayr-ı mufarıkı olan her türlü jimnastik alât ve edevatı, hasta bakıcılığa mahsus edviye ve alat ve edavat-ı mükemmel, Hıfz-üs-sıhhaya ait namütenahi yazılmış resimli resimsiz türlü türlü kitaplar, ne suretle temiz yemek pişirmek lazım geldiğini gösteren numune tabahyatı, türlü türlü pastalar, süt, yoğurt fabrikaları numuneleri vardır. İnsanların yedikleri muhtelif gıdaların hangilerinin vücuda en ziyade nafi olduklarına derece-i nefilerine dair türlü türlü cetveller her tarafa asılmıştı ve bunların hepsi de kemal-i dikkatle ve herkesin anlayacağı bir surette yazılmıştır. Sergiler bence sai-i beşer göz önünde teksif edilmiş bu surette mücessemen gösteren bir meşher faaliyetidir. Burada insanların ne kadar çalışmış oldukları takdir ile görülüyor. Avrupa'da her şey ve hatta canlı düşünen insanlar bile serapa makine olmuştur. Bu asar-ı terakkiden ne görülüyorsa hepsini makineler yapıyor. İnsanların asıl büyüklüğü de bu makineleri icat, a'mal ve isti'mâllerinde görülüyor. Viyana'da bir tarafta bu Hıfz-üs-sıhha sergisi gösterilirken maalesef söylemek lazım geliyor ki Viyana sokaklarında da tıpkı bizim İstanbul'umuzun Yeni Cami avlularında olduğu gibi birçok satıcılar açık tablalar üzerinde mesela yıkanması mümkün olamayan ve yenilmeye mahsus olan birtakım pastalar ve hatta her türlü tozu belli eden bizim ceviz helvası, çikolata gibi şeyler açık saçık toza maruz bir surette satılıyor ve Viyana Belediyesi de hıfz-üs-sıhhaya ve temizliğe mugayir olan bu gibi yenecek şeylerin açık satılmasına mâni olamıyor. Halk ve çocuklar bu gibi

(3) tozla dolu mazarras-sıhha şeyleri alıp yiyorlar. Viyana Belediyesi çok çalışkan bir belediye olacağı halde maalesef halkı mazarras-sıhha olan şeyleri yemekten kurtaramamıştır.

(Vakit-Raşit Galip)

Viyana’da Çocuğunun Boğan Bir Kadın:

Cumhuriyet refikimizin muharriri Viyana köylerinden birinde mukim Madam Marya namında bir kadının aşk mahsulü olduğunu söylediği üç yaşında bir çocuğunu iâşe edemeyecek sefil bir vaziyete düşmesi üzerine boğazını havlu ile sıkmak suretiyle boğduğu ve çocuğun bu esnada; “anneciğim yapma yapma” demesine rağmen bayıla bayıla cinayeti yaptıktan sonra polise müracaat ve teslim-i nefis ettiğini mahkeme huzurunda cinayetini itiraf ettikten sonra jüri tarafından beraatine karar verildiğini yazıyor. Bu karar karşısında kadın, “Beni neden idam etmediniz? Beraat etmek için mi size itiraf-ı cürüm ettim? Evladımı öldürdükten sonra ben nasıl yaşayabilirim?” demiştir. Niçin bu cinayeti işlediği sualine; “3 yaşındaki kızımı yabancı ellerde bırakmaya kendi günahımın mahsulü olan bu masumun akıbeti meçhul ve uçurumlu bir hayata atmaya kıyamadım. Onu bu halde bırakmaktan ise dünyayı anlamadan ve hayat itilmeden yok etmeyi daha insaflica buldum.” cevabını vermiştir. Bizce meselenin ehemmiyetli noktası bu kadının ayyaş bir ailenin çocuğu olduğu ve asabi ihtilaflar geçirdiğidir.

*Yine refikimizde Bosna-Hersek’te bir kadının Muhittin ismindeki oğlunu diğer oğluyla ittifak ederek zehirleyerek öldürdüğünü yazıyor. Bu ana ve oğulun deli olduğu muayene ile anlaşıldığı yazıyor.

Cild:1 Numara:9

Hilâl-i Ahdar

Sahife:79

Şehremanetin Müseyyeb Bir Kararı: Şehremaneti gazetelere verdiği bir tamimde natırlar, berberler sair mutatabbipler tarafından hamamlarda, berber dükkânlarında kan almak, hacamat yapmak, soluk tutmak ameliyesinin men’ edildiği veya yapmaya teşebbüs edenlerin şiddetle tecziye edileceği bildiriliyor. Biz bu kararı bütün kalbimizle alkışlıyoruz. Yalnız şehremanetinden temenni ettiğimiz bu kararların şiddetle tatbikidir. Tiyatro ve sinemalarda, tünelde sigara içilmemesi, yerlere tükürülmemesi hakkında mukaddema verilen kararların bazı yerlerde ihmal edildiğini teessüfle görüyoruz. Muhterem meslektaşımız Emin Beyefendinin bu husustaki himmetlerine muntazırız.

Çocukların Gıdası Komisyonu: Gayrı kâfi gıda alan çocukların ahvalini tahkik için Terbiye-i Etfâl Kongresi tarafından intihap edilen komisyon ilk içtimasını İbrahim Alâeddin Beyin taht-ı riyasetinde akdetmiştir. Bu içtimada Besim Ömer Paşa, Maarif Müdürü Nail Reşit Beyle Doktor Safiye Ali Hanım, Fahrettin Kerim, Müfettiş Nurullah, Muallim Fevzi Beyler hazır bulunmuştur. Bir hafta zarfında mekteplerde az gıda alan, öğle yemeği yiyemeyen çocukların istatistikleri ihzar edildikten sonra komisyon mesai programını tespit edecektir.

Hasta Bakıcı Mektebi: Bizim memlekette ehemmiyet verilmeyen şeylerden biri de hasta bakıcılığıdır. Hastanelerimize hastabakıcı bulamıyoruz. Bu ihtiyacı nazar-ı dikkate alan Hilâl-i Ahmer Cemiyeti bu hafta zarfında bir hasta bakıcı mektebi açmıştır. Evvelce olduğu gibi kapanmadan yürüyor. Bir vakitler tıp fakültesinde de böyle bir mektep açılarak talebeler yetiştirilmişti. Nedense devam etmedi.

(2) Yeni Emir ve Yeni Reis: Tıp Fakültesi İstanbul surlarından eski yuvasına döndü. Hastasızlıktan şikâyet edenleri tekzip edecek surette fakültemizin hasta hücumuna maruz olduğunu müşahade ediyoruz. Müracaat edenler hafta ile sıra bekliyorlar. Şu hal de bazı hocalarımızın bir zatürre bile gösteremiyoruz, vaka bulamıyoruz iddiasının varit olmadığını bilfiil tahkik etmiş bulunuyor. Tıp Fakültesi Reisi Nurettin Bey emanet mevkiine intihap edildi. Hayatını laboratuvarına vakfeden Nurettin Bey hocamızı bu şerefli mevkiinde tebrik ederken muvaffakiyetini de temenni ederiz. Nurettin Bey'in emanete geçmesiyle münhal kalan tıp fakültesi riyasetine de Neşet Ömer Bey hocamız geçti. İyi bir seririyatçı(klinik) olan Neşet Bey ilm-i emrazda nasıl teşhis-i müdekkikanesiyle kendisini tanıtmış ise medrese-i tıbbiyemizin müzmin hastalığının esbabinca teşhiste de inşallah aynı ispatı göstererek gençliğin ve bilhassa bizim gibi fakülte haricinde mesleğin samimi evlatlarının cezri ıslahat temennilerini tatbik eder.

Sıhhîyedeki Kadrolar: Sıhhîye vekâleti üç yüz kırk bir senesi faaliyetine başlamıştır. Bu cümleden olarak yeni kadroda çocuk vefeyatı, sıtma, verem mücadelesi için oldukça tahsisat konulmuş ve Ankara, Atina, Manisa mıntıkalarında faaliyete başlanmıştır. Müessese kadrolarında zamanın müsaadesi nispetinde tevsiat ve zammiyyat icra edilmiştir. Numune hastanelerine emraz-ı asabiye mütehassıslığı ilave edilmiş

(3) Manisa, Harput'ta iki Bimarhane açılması tekerrür etmiştir. Memurin-i sıhhîye kadrosunda müfettişlerin raporları üzerine tebdilat yapılmıştır. İstanbul Sıhhîye Müdüriyetine Burhanettin Bey, Etfâl Hastanesi Asabiye Mütehassıslığına Doktor İsmail Ziya Bey tayin edilmiştir. Bimarhaneye yeni bir şef doktor kliniklik ilave edilmiştir. Burhanettin Bey İstanbul'un vaziyet-i sıhhîyesini bihakkın kavramış muktedir erkân-ı sıhhîyemizdendir. İsmail Ziya Bey Bimarhane asistanlığında bulunmuş, Berlin'de çalışmış meslekten yetişme kıymetli arkadaşlarımızdandır. Yeni vazifelerini tebrik, muvaffakiyetlerini dileriz.

Orman Mektebinde Konferans: Talebe Cemiyeti tarafından izhar edilen arzu üzerine Başmuharririmiz Doktor Fahrettin Kerim Bey tarafından Orman Mektebinde içki tahribatı üzerine bir müsahebe yapılmış, serbest münakaşa edilerek küül mücadelesinde gençliğin vazifesi konuşulmuştur. Orman mektebi Müdür-i muhteremi heyet-i ta'limiye ve talebesinin hemen kâffesi içki düşmanlığı mücadelesine pek samimi bir alaka göstermişlerdir.

Almanya İçki Düşmanları Kongresi: Haziran'ın birinden dördüne kadar devam etmek üzere Almanya'da Düsseldorf şehrinde inikat eden kongreye Türkiye mümessili olarak Başmuharririmiz Fahrettin Kerim Bey davet edilmiştir. İştirak mümkün olmadığından Türkiye içki düşmanları namına kongreye muvaffakiyet temenni ederek mektup gönderilmiştir. Kongrede konuşulan mevzuları gelecek nüshamızda neşredeceğiz.

Şarko Namına Yapılan Merasim: Paris'te asabiye üstatlarından Şarko'nun yüzüncü senesini anmak için yapılan merasime bilumum devletlerden murahhaslar istenildi. Türkiye namına tıp fakültesi asabiye muallimi iştirak etmiş, kendisine davetiye gönderilen Tababet-i Akliye ve Asabiye Cemiyeti Reisi Mazhar Osman Bey telgrafla Türkiye Emraz-ı Asabiye mütehassıslarının hürmetkâr selamlarını iblağ etmiştir.

(10-6. VARAK)

Cild:1 Numara:10

Hilâl-i Ahdar

Sahife:80

Hemşire Yatağında:

Feci bir tesadüf, bir kardeşi umumhanedeki hemşiresinin yatağına sevk eder. Bazen öyle feci inanılmaz vakıalar oluyor ki, en korkunç ve dehşetli roman mevzuları bile bu hakiki vakıalar yanında ehemmiyetini kaybediyor. Bu vakılardan bir tanesini Selanik'te münteşir Fransızca Terki Gazetesi nakletmektedir.

Bir Rum delikanlısı zaruret içinde bulunan ailesini geçindirmek için memleketi terk ederek Avrupa'ya gider. Uzun müddet Fransa'da çalışıp hayli servet sahibi olduktan sonra sevinç içinde bir ümit ocağına döner. Eve döndüğü zaman evde annesinden başka kimseyi bulamaz. Delikanlı kız kardeşi güzel Maria'ya ne olduğunu sorar. İhtiyar kadın Maria'nın bir kasap çırağı ile kaçtığının bir daha evlerine avdet etmediğini, izlerini bulmaya muvaffak olamadığını oğluna anlatır. Delikanlı çok sevdiği kız kardeşini bulabilmek sevdasıyla günlerce dolaşır fakat bulamaz. Bu aralık kendisine hemşiresine dair imalı izzeti nefisini rencide edecek sözler söylediğini işitir. Bundan dolayı memleketi ilelebet terke karar verir. Kim bilir hangi ve nasıl tesadüf delikanlıyı Selanik'e atar. Bir akşam başından geçen acı vakıaların sevgiyle bir meyhaneye uğrar, içtikten sonra geceyi geçirmek üzere bir umumhaneye gider.

(2) Kendisine güzel bir kadın gösterilir. O kadının yatağına düşer. Gece yarısından sonra gözünü açtığı zaman kollarının arasında yatan kadının boynunda Fransa'da küçük hemşiresi Maria'ya gönderdiği madalyonu görür. Merak ve hissettiği dehşetin sevgiyle kadını uyandırır. Kendisinin ve ailesinin kim olduğunu sorar. Bu sualinden aldığı cevap şüphesini ve meselenin fecaatini tespit eder. Bu bedbaht delikanlı ne yaptığını ve ne yapacağını bilemeyerek genç ve güzel fahişe hemşirenin bu müthiş yatağının içinden doğrulur dizlerini kızın göğsüne dayar ve

er kuvvetiyle boğazını sıkarak. Hemşiresinin öldüğünü zannederek delikanlı elbiselerini giyerek bu günah ve şenaat dolu odayı terk eder. Maria bir müddet sonra kendine gelir ve vakıayı etrafındakilere anlatır. Mütecaviz adam her ne kadar aranır da bulunamaz. Maria'nın kardeşinin nereye gittiği hala anlaşılamamıştır. Herkes ve zabıta delikanlının bu vakıadan sonra intihar ettiğini zannediyorlarmış. (Antalya-Türk Sözü)

Yaz Hıfz-üs-sıhhası: Yaz geldi. Henüz havalar soğuk gitmemekle beraber yazın güzelliklerini artık konuşmamız yaklaşmıştır. Her gün pazar yerlerine yeni meyveler, sebzeler çıkıyor. Yalnız bu mevsimin bütün letafet ve güzelliğine rağmen kendine mahsus hastalıkları vardır. Sivrisineklerle mücadele etmeliyiz.

(3) Geçen nüshalarımızda sivrisineklerin sıtma yaptığını yazmış idik. Binaenaleyh bahçelerde su birikintileri kurutulmalı, havuzlara katran ve petrol dökmeliyiz. Akşamdan sonra odaların pencerelerini iyi kapatmalı, cibinlik kullanılmalıdır. Sıtmalı yerlerde her sabah kalkınca 25 santigram kinin almak icap eder. Sıtmadan sonra sakınmamız icap eden hastalıklardan biri de ishaldir. Bilhassa çocuklarda yeşil ishal yazın görülür. Emzikli anneler hıyar, kiraz ve dut gibi şeyleri fazla yememelidir. Alelumum yeşil meyve ve sebzeleri yıkamadan yememelidir. Zararlarını gelecek nüshamızda yazarız. İshale yakalanınca derhal perhiz yapmalıdır. Çocukları güneşin sıcak zamanında oda da serin yerde muhafaza etmelidir. Kuvvetli güneşte çocuklarda ishal ve kırgınlıklar yapar.

Dâr'ül-fünunlular Anadolu'da: Maarif vekili Abdullah Suphi Beyin dâr'ül-fünun içtimasında muallim ve talebeden mürekkep grupların Anadolu'da tetkik ve irşat seyahati yapmaları hakkındaki teklif dâr'ül-fünunlular tarafından meserretle karşılanmıştır. Biz bu seyahatte bilhassa tıbbiyelilerin pek çok iş göreceklərini ümit ediyoruz. Gençlik memleketi tanımalı ve irfan hazinelerinden halka dağıtılmalıdır. Ta Avrupa ve Amerika'dan dâr'ül-fünun gençleri memleketimize koşarken bizim münir gençlerimiz ana yurdumuzu tanımaması hiç de doğru değildir. Bu teşebbüsü bütün samimi kalbimizle alkışlarız.

Cild:1 Numara:10

Hilâl-i Ahdar

Sahife:81

Bu Sene İktisat Mükafatı Kime Verilecek? Hilâl-i Ahdar heyeti merkeziyesi son aylık içtimasında bilhassa iktisat mükafatı mevzuatı müzakere edilmiştir. Geçen sene bu mevzunun genişliği refiklerimiz tarafından tenkit edilmişti. Bu tenkiti nazarı dikkate alan heyeti merkeziye bu seneki mükafatın mümkün olduğu kadar muayyen mevzu-u inhisarını temin için sarfı mesai etmiştir. Uzun uzadıya vukua bulan muzakkeratı müteakip mükafat için bir vechi ati iki mevzuu kabul edilmiştir.

1-En çok çocuk sahibi ailedir. Hangi aile en çok çocuğa malik ise o mükafata hak kazanacaktır. Talebeler arasında aynı şeraate haiz olanların bazı tercih noktaları temin

edilmiştir. Onları gazetemizle neşredeceğiz. İkinci teklif; bizzat mükafat sahibi Ali Mahir Beyin evde ufak mukayesede fazla kıymeti olmayan eşya mukabilinde halka terhinatta bulunacak belediye terhin eşyasında ve kileri tesisidir. Gelecek seneye kadar hangi belediye böyle bir sandık yaparsa halka nâfia yardımlarda bulunursa o mükafatı kazanacaktır. Gelecek sene toplanacak olan mükafat heyeti bu iki mevzuu etrafından müracaat edenlerden hangisi nâfia bulursa mükafatı ona verecektir.

Kuduz Çoğalır mı? Gün geçmiyor ki gazetelerde kuduz köpek tarafından ısırılmış vukualar okumayalım. Tedaviye koşan koşana!

(2) Yalnız bazıları tedaviye geç geliyorlar. Bu yüzden geçenlerde Nevşehirli on dört yaşında Ali oğlu Hüseyin imindeki çocuk kudurmuştur. Binaenaleyh küçüklerin başıboş sokaklarda dolaşmasına her şehrin belediyesi mâni olmalıdır. Köpek tarafından ısırılanlar gün geçmeden doktora koşmalıdır. Vakit geçince tedaviden fayda görülmez.

Saime Hanım, Saim Bey Oldu: Antalya kız mektebi muallimelerinden Saime Hanım erkekliğini resmen tespit ettirmek üzere sıhhiye müdürüne müracaat etmiş: İcra edilen muayenesinde azayı tenasülüyesiyle vaziyeti hariciyesi ve husyelerinin teşkil etmiş bulunması kendisinin müracaatından haklı olduğunu göstermiş ve Kadırga veladet hanesine ameliye yapılmak üzere gönderilmiştir. Saim Bey, Vatan refikimizin muharrirlerinden birine beyanatta bulunarak; “Ben daha çocukluğumdan beri kadın olduğumdan şüphe ederdim. Erkeğe benzemiyordum. Fakat husyemin ve ne de azayı tenasülüyemin garabeti itibariyle kadına da benzemiyordum. Ancak bunu kimseye söylememiştim. Kadınlardan hoşlanmazdım, erkelerle arkadaşlıktan hoşlanırdım. Antalya’da iki senedir bulunuyorum. Çocukluğumda da erkek çocuklarla oynamaktan zevk duyardım. Antalya’da yavaş yavaş sakal ve bıyıklarım çıkmaya başladı. Tıraş eder, pudra sürerdim. Rüyam dahi değişmişti. Bu haller üzerine erkek olduğumu anladım. İstanbul’a geldim, bundan sonra ismim Saim’dir. Askerde olacağım.” demiştir. Fende bu gibi vakalara tesadüf edilir.

(3) **Uyku Hastalığının Ahlaka Tesiri:** İngiltere’de Birmingham şehri maarif doktoru Ahizen bir konferans vermiştir. İngiliz doktor konferansta uyku hastalığına müptela olan kimselerin bilahare ahlaken sükût ettiklerini beyan etmiş ve misal olarak da sirkat faalinden dolayı muhakeme icra edilmekte olan bir genci zikretmiştir.

Keşiş Dağı Seyahati: Coğrafya encümeni tarafından bir keşiş seyahatinin tertip olduğu haber alınmıştır. Bu seyahate herkes iştirak edebilecek ve encümen keşişte tetkikatta bulunacaktır. (Bursa- Yeni Fikir)

Abonelerimize: Hilâl-i Ahdara her içki düşmanı abone olmalıdır. Gazetemizde sıhhatinizi alakadar eden yazıları memleketin mütehassıs et-tıbbası deruhte etmiştir. Yalnız gazetemizin

yaşaması için namlarına gazete yolladığımız zatların ve taşra da abone ve satış bedellerini göndermek lütfunda bulunmalarını ehemmiyetle rica ederiz.

*Posta müdüründen ehemmiyetli bir iştiram. Bazı abonelerimiz gazeteleriniz almadıklarını şikâyet ediyorlar. Bu hususta nazarı dikkat alilerine celp ile şikayetlere meydan verilmemesini istirham ediyoruz.

Gazetemizin Satış Merkezi: Cemiyet kütüphanesidir. Mezkûr kütüphanede son neşredilen bilcümle eserler haftalık, aylık mecmualar satılır.

Adres: Babıali Caddesinde, numara; 91, Cemiyet Kütüphanesi.

(10-7. VARAK)

Gazetemize Gelen Eserler:

Rehber-i Ameliyat: Fakülte nisaiye baş asistanlarından Zekai Tahir Bey arkadaşımızın bu veciz ve müfit eseri bilhassa et-tıbbayı umûmîye için kıymetli bir müracaatgâh olur. Tevlit usulleri resimlerle izah edilmektedir. Hekim kâri'lerimize tavsiye ederiz.

Malarya Hakkında Kimler Ne Bilmeli? Çanakkale sıhhiye müdürü Milaslı İsmail Hakkı Bey tarafından neşredilen bu küçük risalede sıtma mücadelesine dair amil-i fikirler, sıtmaya yakalanmamak için faydalı tavsiyeler var. Kâri'lerimize tavsiye ederiz.

Hakikat-i İslam: Anglikan Kilisesinin muallerine Milaslı İsmail Hakkı Bey tarafından verilen cevaplar kendi tarafından bu name ile neşredilmiştir. Akli ve nakli adliye-i havi bu eseri de bilumum kâri'lerimize tavsiye ederiz.

Teşekkür: Hakkımızda ibraz tevci eden İçtihat ve Toprak refiklerimiz teşekkür ederiz.

Meslek: Herkesi alakadar edecek makaleler münfit intişar etmekte olan Meslek refikimizi ciddi mevzulara müstenid yazılır. Okumak isteyen kâri'lerimize tavsiye ederiz.

Maddiyat: Türk gençliğinde herat-ı fennin inkişafına hizmet emeliyle intişar etmekte olan Maddiyat refikimizin Haziran nüshasını kâri'lerimize ve bilhassa orta mektep talebelerine tavsiye ederiz.

Tayyare Cemiyeti: Memleketini seven her vatandaş bu hayırlı cemiyete aza olmalı ve piyangosuna iştirak etmelidir.

Kiserna Maden Suyu: Memleketimizde tebe'an eden bu maden suyu Avrupa sularından daha faydalı ve şifalıdır. Gümrükler sebebiyle Avrupa suları pek pahalandığı ve tazesini bulmak güçlendiği için taze ve latif Kiserna suyu fevkalade rağbet kazanmıştır. Kibar sofralarda su, limonata, meşrubat yerine Kiserna suyu içmek moda olmuştur. Kiserna suyuyla en ağır yemekler çabuk hazım olur. Kum sancıları, romatizma ne nekroz ağrıları kalmaz. Yarım baş ağrıları ile şişmanlığın ve şeker hastalığının en iyi ilacıdır.

Terikalsın: En kuvvetli, en fenni, en mükemmel mukavva. Uzviyette mevadd-ı külliye tevzi'î temin eden en emin çaredir. Reia *** neşvünema – çocukların diş çıkarırken en iyi bir ilaçtır. Tuzu ilaç halinde müstameldir. İçinde nasıl kullanılacağını gösteren tarifnamesi vardır.

Yolcu konağı: Eskişehir. Sahibi: Hacı Müctemizade Kadri. Telgraf idaresi: Eskişehir yolcu Eskişehir'in temiz ve mutena otelidir. Genç sahibi yolcuların istirahatıyla bizzat alakadar olur. Yatak ücretleri mutedildir.

Tevfik Şitadlehülber: Merkez: İstanbul Katırcıoğlu Han, numara 40, telefon İstanbul 1381. Almanya'nın Layhiç, Lenç, Şimiç, Öhler, Lebruht gibi muhtelif meşhur fabrikalarının vekili umûmîsi olan bu müessese, bilumum tesisatı fenniye fabrika tesisatını... İla ahir, deruhte eder. Ciddi fen adamlarından mürekkep olan bu müessese az zamanda çok rağbet kazanmıştır.

Oksimentol (Pervidon): En iyi ağız mezad-ı taazzuvudur. Nezle mevsiminde herkese tavsiye olunur.

3. 11. Sayı 11 ve 12

HİLÂL-İ AHDAR

Pazartesi	Sıhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete	13 Temmuz 1341
Cild:1		Numara:11-12

(RESİM)

(Azar azar iştah için alınan içki, yavaş yavaş bütün beyni yorar, deli yapar. Aile ocaklarını mahveder)

MÜNDERİCAT

Türk Tıp Kongresi (Fahrettin Kerim)

Alkol ve Verâset (Hüseyin Kenan)

Esrar Deliliği (Rıza Remzi)

Gençlik Aşısı (İsmail Kenan)

Çocuk Hıfz-üs-sıhhası (Hamit Osman)

Güneş Vurması ve Tedavisi (M.C.)

Hilâl-i Ahdar Takvimi

Resimler

Yeni Neşriyat

Geçen Ayın Tarihi

(Kâri'lerimize: Bazı noksanlarımızı ikmâl edinceye kadar gazetemiz geniş hacimde olarak ayda bir intişar edilecektir. Abone şeraatı eskisi gibidir.)

Hilâl-i Ahdar Takvimi: Geçen ay nasıl geçti?

Yazın sıcakları gelir gelmez alkol isti'mâlatı da artıyor. Serin bir mesirede buzlu bira içerek susuzluğunu dinlendirmek isterken içtiği dublelerin tesiriyle yarı mecnun çıkanlara sık sık tesadüf ediyoruz. Hele yeni açılan park gazinosu Taksim, Bomanti, Kadıköy mesireleri Bomanti hesabına harıl harıl işlemekte devam ediyor. İstanbul tarafında geniş ve tarihi seyrangâhı da ağzı bira kokanlara cevelângâh oldu. Polisimiz alenen sarhoşluk yaparak istirahat-ı umûmîyeyi selb edenlere karşı kanunu ihmalsiz tatbik ediyor. Bayramın dördüncü günü Sirkeci civarında bedbaht bir gence şahit oldum. Elbisesi toz toprak içinde kalmış, pantolonu edep yerlerinden yırtılmıştı. Polis efendi, bu şuursuz genci nezaket ile karakola sevk etmek istiyordu. O ise mütemadiyen sağa, sola yalpa yapıyor, arkasından genç, ihtiyar bir seyirci kâfilesini kendisini takip ediyordu. Ara sıra polisin kolundan kurtulunca kaçmak teşebbüsünde bulunan bu biçare bir defasında kendini süratle gelen tramvayın önüne fırlattı. Feci bir kazaya ramak kalmış iken polisin cevvaliyeti ve vatmanın sürati ile kurtuldu. Cumhuriyet refikimiz bayramda vukua gelen cinayetlerin hepsinin sarhoşluktan olduğunu kaydediyor. Anadolu refikamızda da alkol yüzünden zuhur eden facialara rast ediyoruz. Konya ve Anadolu havalisinde seyahat eden İzmit'te münteşir Hür Fikir refikimizin sermuharri Kılıçzade Hakkı Bey, Konya'da işretin tahribat yaptığını ehemmiyetle işaret ediyor. Balıkesir'de münteşir Zafer-i Milli refikimiz de içki beliyesinden sonra bir de esrar afetinin tevessü ettiğini zikrederek hükümetin nazar-ı dikkatini celp ediyor.

İzmir'de Sefahat ve İçki: İzmir'de seyahat eden Spor Âlemi sahibi Sait Tevfik Bey Akşam refikimize gönderdiği mektuplarda İzmir barlarındaki hayatı, orada bir gece içerisinde zehirli içkilerle sarf ve israf edilen yüzler ve binlerce liraları

(2) bilhassa gençlerin kuvvetli içkilerden maada kokain istilasını altında kaldıklarını teessür ve telehhüflerle teşrih ediyor. İzmir'imizin iktisadi vaziyetinin geniş ve müsait olduğunu göğsümüz kabarak gelenlerden dinliyoruz. Fakat İzmirli eğlenmenin yolunu bilmez, kazandıklarını sefahat uğrunda sarf ve helak edip bitirirlerse bu refahı sefaletin takip edeceğini, bilhassa bozuk bir nesil yetişmek felaketi karşısında yarınarda tehlikelerle muhata olacağını düşünmelidirler. Zabıta bu gibi sefahat ocaklarını sıkı bir tarzda kontrol ederek gençliği ve halkı mahveden kokain ve ağır içkileri şiddetle menetmelidir. Bu temennimizin Hükümeti Cumhuriyetimizin kıymettar valisi tarafından şiddetle tatbik edileceğine eminiz.

Bergama'da Bir Cinayet: 18 Haziran geçen perşembe gecesi Bergama'da eşraftan Sırrı, Hulusi, tüccardan Kayserili Mehmet Reji ziraat memuru Abdullah Efendiler gazoz fabrikasında işret etmekte iken aralarında tütün meselesinden dolayı bir ihtilaf zuhur etmiştir. Sırrı Bey Abdullah Efendi'ye tabancasını tevcih etmiş ise de ateş almamıştır.

Abdullah Efendi fırsattan bilistifade kaçmış ise de Sırrı Bey “Siz, Abdullah’ı kaçırdınız” diyerek diğer arkadaşları Kayserili Mehmet, eşraftan Hulusi Beyler üzerine iki el endaht etmeye muvaffak olmuş ve her ikisini öldürmüştür. Sırrı Bey evinde tevkif edilmiştir.

*Aleksan Vesileviç isminde bir Rus gece saat sekiz buçuğa kadar Beyoğlu’nun karışık sokaklarına girip çıkararak bir hayli votka ve rakı içtikten sonra Galatasaray önüne gelmiş ve orada tamamen kendinden geçmiş bir halde cebinden beş ateşli tabancasını çıkararak kalbi hizasına tevcih ve derhal bir el endaht etmiştir. Çıkan kurşun, kalbine nüfuz ederek Aleksan’ın bir an gayr-ı münkasım da mevtini intaç eylemiştir. Aleksan Vesileviç, Rusya’da emlak sahibi bir zenginken Bolşevikliğin ilanı üzerine memleketini terke mecbur olmuş ve İstanbul’a iltica eylemiştir. Aleksan burada bir iki sene zarfından akd-i mevcudiyetini sarf ve elde kalan kıymetli eşyasını satıp savdıktan sonra,

(3) açlığın ve işsizliğin tehdidine maruz kalmış ve nihayet işi gazete müvezziliğine dökmeye mecbur olmuştur. Merhum, eski vaziyeti ile şimdiki arasındaki farkı düşündükçe, tesiri ziyadeleşmiş ve içine düştüğü sefaletten kurtulmak için muhtelif çarelere baş vurmuşsa da hiçbir teşebbüste muvaffak olmamıştır. Aleksan’ın cesedi ba’del muayene, düçar-ı sefalet olması neticesinde intihar ettiği anlaşılarak defnine ruhsat verilmiştir.

19 Haziran: Ödemiş’te Kanlı Bir Velime Cemiyeti: Ödemiş’in Kaymakçı Cafer karyesinde mukim İbrahim Paşa oğlu Mustafa’nın velime cemiyeti münasebetiyle bir eğlence tertip olunmuş ve bu eğlenceye karye halkının hemen hepsi davet edilmişti. Eğlencenin bir meclisinde işret isti’mâl ederek keyif çatmak isteyen med’uvvinden; Haliloğlu Mehmet, Aydınli İbrahim Çavuş, Baliyeli İsmail, Çobanoğlu Deli Halil, Mustafaoğlu Ahmet bir arada işret isti’mâl eylemekteler iken Mustafaoğlu Ahmet ile Çobanoğlu Deli Halil arasında bir münazaa çıkmıştır. Münazaa mecliste hazır bulunan ağalar tarafından bastırılmak üzere iken kavgacılarından her ikisi birden tabancalarını teşhir ve endaht etmişlerdir. Çobanoğlu Deli Halil’in tabancasından çıkan mermilerden biri orada bulunan ve hiçbir kabahat ve taksiri bulunmayan Baliyeli İsmail Ağaya isabet eylemiş ve vefatına sebebiyet vermiştir. Katil Çobanoğlu Deli Halil derdest edilmiştir.

20 Haziran: Kumkapı’da sakin sabıkalı Kel Niko, sarhoş olarak sokaklarda nara attığından dolayı zabıtaca derdest olunmuştur.

21 Haziran: Anafor Ahmet isminde biri, evvelki gün Yağkapanı’nda gelen Rusumat, kulübesi önünde Anafor’dan içtiği rakının tesiri ile zilzurna sarhoş olduğu halde geçerken havaya silah boşaltmaya başlamış ve çıkan serseri kurşunlardan biri, Rusumat muhafaza memuru Şeref Efendinin ayağına isabetle yaralamıştır. Sarhoş Ahmet, cürmü meşhut halinde derdest edilerek hakkında takibata tevessül edilmiştir.

22 Haziran: Yine Sarhoşluk Yüzünden Bir Cinayet: Galata'da Birahane Sokağında bir şahsın ağır surette mecrûhiyeti ile neticelenen bir cerh vakıası olmuştur.

(1) Olimpiyatlı sakinlerinden polislikten muttarit İbrahim, seyr-ü sefain idaresinin Akdeniz vapuru tayfalarından Hulusi Efendi ile birlikte Birahane Sokağına gitmiş ve orada Tuba namında bir sermaye ile kapının önünde görüşmeye başlamışlardır. Aradan bir müddet geçince muhasebeye dalan bu iki arkadaş müthiş bir sarhoşluk narasıyla kendilerine gelmiş ve Laz Salih ile ismi anlaşılmayan diğer bir şahsı karşılarında bulmuşlar. Laz Salih doğrudan doğruya İbrahim Efendi'ye hitap ederek Tuba'nın yanından çekilmesini tehditkâr bir lisanla ihtar etmiş ve buna hiddetlenen İbrahim Efendi ile aralarından şedid bir münakaşa başlamıştır. Bu münakaşaya biraz sonra münazaaya terk-i mevki etmiş ve Laz Salih sustalı çakı ile İbrahim Efendi'yi sol omuzundan ağır surette cerh etmesiyle neticelenmiştir. İbrahim Efendi kanlar içinde yere serilmiş fakat bu sırada can havliyle cerh, Laz Salih'e birkaç şiddetli tekme indirmeye muvafık olmuştur. Salih'in refiki de bu hadiseye la' kayıt kalmayarak çakısını çıkarmış ve Hulusi'ye saplamak istemişse de merkumun onu bir hareketiyle havale ettiği darbı boşa gitmiştir. Salih derdest edilmiş ve meçhul refiki bu esnada firara muvafık olmuştur.

25 Haziran: Kebikep Mahallesinde Tis Ali oğlu Bekir ve Tarlayı Atik Mahallesinden Küşür Abdülhamit oğlu Hamit alenen sarhoş olarak derdest edilmiş ve evrakları mahkemeye verilmiştir. (Gazi Sancak)

26 Haziran: Galata'da Madam Sultana kahvesinde alenen müskirat fûrûht etmekte olduğundan cürmü meşhut halinde derdest edilmiştir.

1 Temmuz: Alenen rakı içenler; Göztepe'de İsmail, Osman ve Kemal Efendiler alenen rakı içtiklerinden dolayı zabıtaca derdest edilerek haklarında takibata tevsil olunmuştur.

*Tramvaya asılmak isterken; Eyüp sakinlerinden Şemsettin, kafası tütsülü bir halde Bebeğe giden tramvay arabasına asılmak istemişse de muvazenesini kaybederek yere düşmüş ve başından mecruh olmuştur.

*Bahçede nara atan sarhoş: Dün gece Tuhafiyeci Mehmet Emin

(2) sarhoş olduğu halde Göztepe'de Sadık Bey bahçesinde nara atarak istirahat-ı umûmîyeyi selb ettiğinden derdest edilmiştir.

2 Temmuz: Bayram günleri ve zabıta: Polis istihbarat memurluğundan verilen malumata nazaran bayramın birinci günü akşamdan üçüncü günü akşama kadar şehrimizin muhtelif mahallerinde 3 cinayet, 3 cerh, 2 gark, 5 kaza, 2 yangın, 2 intihar, 1 darp vakıası olmuştur. Kısmı mahsusumuzda halastan derç edilen bu vakıaların azlığına rağmen yalnız yeni bahçedeki Gureba-yı Müslimin Hastanesine bayramın birinci günü akşamı 7 mecruh

getirilmiş birisi vefat etmiştir. İkinci günü akşamı 3, üçüncü günü akşamı ise yine 3 mecruh getirilmiştir. Mecruhların ekseriyeti sarhoştur. (Cumhuriyet)

5 Temmuz: Dün gece Galata'da Arap Camii Sokağında Sandalcı Ahmet oğlu Mustafa bir kaim-makam nezaretinde hizmetçi olan Mehmet tarafından bıçakla ağır surette cerh ve katledilmiştir. Zabıtaca yapılan tahkikata göre katil Mehmet, Sandalcı Mustafa'nın akrabasından Gülsüm isminde bir kıza sarkıntılıktaki bulunmuş ve bu yüzden aralarında şedid bir nefret hasıl olmuştur. Maktül Sandalcı Mustafa dün gece sarhoş bir halde Amûdiye Caddesinde Hacı Mehmet'in kahvesine girerek Mehmet aleyhinde atıp tutmaya ve "ben ona gösteririm" tarzında tehditte bulunmuş. Her nasılsa Mehmet'in kulağına kadar gelen bu sözler merhumun hayatını fena halde tahrip ettiğinden Sandalcı Mustafa'nın kahvehaneden çıktığını görünce bir müddet arkasını takip etmiş ve Alaca Mescit Sokağında, "İşte burada kozumuzu pay edelim!" diyerek önüne çıkmıştır. Sandalcı Mustafa Mehmet'in elindeki bıçağı görünce bir akıbeti maruz kalacağını anlamış ve kaçmak istemişse de Mehmet arkasından yetişerek vücudunun birkaç yerini delik deşik etmiştir. Sandalcı Mustafa ağzından kan ve köpük gelerek bi-ruh yere yıkıldığı sırada katilde firar etmiştir. Mehmet şiddetle taharri edilmektedir.

(3) 6 Temmuz: Cenudiye Mahallesinde Kuşçu Ali oğlu Osman alenen sarhoş olarak umumhaneye girip elindeki ustura ile kadınları tehdide cüret ettiğinden derdest edilerek evrakı tanzim mahkemeye verilmiştir. (Eskişehir-İskala)

8 Temmuz: Üsküdar'da Kuşçu Kudret'in dükkânına gelen 25 yaşlarında Halil son derece sarhoş olduktan sonra her nedense aklına eserek dükkânın camekanlarını aşağı indirmiştir. Bu sırada kolundan mecruh olmuştur. Halil tedavi edilmek üzere tıp fakültesine sevk olunmuştur. *Bayram vukuatsız geçmiştir. Bayram günlerinde her sene pek çok vukuat olmakta idi. Bu bayram hiçbir vukuat olmadığı gibi diğer bazı uygunsuzluklarda olmamıştır. Ayam sair de bundan çok vukua olduğuna göre bu bayram vukuatsız geçmesi şayanı iftihadır. (Eskişehir-İstiklal)

Bursa'da Bayram: Akşam refikimizin Bursa muhabiri zabitanın tetkikatı sayesinde bu sene bayramın sarhoşsuz olarak geçirildiğini ehemmiyetle kaydediyor.

*Şehri halin 5.gecesi saat birde karantinada sarhoş olduğu halde nara atmakla beraber memurin zabıtaya hakarete bulunan Aydın demiryolu müstahdeminden muallim Salih oğlu Nuri derdest edilmiştir. (İzmir-Ahnen)

*Temmuz'un 3. Günü Haham Eyaşı Sokağında Afyonlu İhsan sarhoş olarak Kel Ali'nin parasını ihza ve zabt ettikten sonra derdest edilmiştir. (İzmir-Ahnen)

7 Temmuz: Temmuz'un 3.günü saat dört buçuk raddelerinde Kömür karakolu arasındaki çadırlarda mukim, kıbtî taifesinden Yusuf bin Demir ile İslam bin Tahir sarhoş oldukları

halde oyun oynamak meselesinden beyinlerinde zuhur eden münazaa neticesinde Yusuf hamil bulunduğu kasatura ile İslam'ın sol memesi altından ve İslam'da bilmukabele bıçakla Yusuf'u sol böğründen ağıri surette cerh etmişler ve her ikisi de bir ay tedaviye hastaneye yatırılmışlardır. Bunlardan Yusuf aldığı ceriheden müteshiren vefat etmiştir. (İzmir-Ahnen)

(11-12 / 3. VARAK)

23 Haziran: Dün gece İngiliz kavaslarından Keritli Rıfat Efendi sarhoş olarak Ankara sinemasına gitmiş ve orada bulunan Dumacı Refik Efendiye sarkıntılık ettiğinden derdest edilmiştir. (İzmir-Ahnen)

22 Haziran: İhsaniye Mahallesinden Mehdi oğlu Hüseyin ve Refik Tahir oğlu İsa ve Mustafa Kemal Paşa Mahallesinden Abdurrahman oğlu Süleyman ve Yeni Mahallesinden Hüseyin oğlu Ali nam şahıslar alenen işret isti'mâl ederek sarhoş dolaşmakta olduklarından derdest ve ciheti adliyyeye verilmişlerdir. (Eskişehir-İstiklal)

29 Haziran: Bursa'nın Beledi Rum Mahallesinden Tahsildar Zihni Efendi mahdumu Vehbi, Refik Kadri seker halinde oldukları halde Ahmet Vefik Paşa Hastanesinde tahtı tedavide bulunan alüftelerin (fahişe) yanına girmek için hastane kapıcısı Ali ve Mehmet Ağalar üzerine hücum ile bir takım ahval-i nalâyika mücaseret ettiklerinden ikisi de derdest edilmiştir. (Bursa-Yeşilyurt)

Teşekkür: Kilis'te Kilis refikimizin Hilâl-i Ahdar cemiyeti mecmuası hakkında ibraz etmiş oldukları teveccühe teşekkürler ederiz.

(2) İkinci Alman İçki Aleyhtarları Konferansında Neler Konuşuldu?

Almanya'nın muhtelif küül aleyhtarları cemiyeti murahhas ile ecnebi delegelerinden terkip edilen bu kongre Duseldorf şehrinde in'ikad etmiştir. Bu kongreye kilise mümessilleri kadın ve gençlik ittihatları alemleri ve ictimâî cemiyetleri murahhasları da iştirak etmiştir.

*İlk gün merasim-i muhtelifiye ile murahhaslar yekdiğerine takdim edilmiştir.

*İkinci gün öğleden sonra esaslı içtimalar başlamıştır.

1-Reis Doktor Ruchter ve Doktor Viehman tarafından nutku iftidah

2-Almanya'nın hal-i hazır ve istikbali için alkolün tehlikeleri.

a) Direktion Aşafenborg tarafından Almanya'nın tekâmülü sıhhiyesi.

b) Doktor Rucburh tarafından Almanya'nın iktisadi tekamülü.

c) Doktor Ştrasse tarafından Almanya'nın ahlaki tekamülü.

d) Reis Krankenhaus tarafından beynelmilel münasebet.

Aynı gün akşam Reis tarafından muhasebe cemiyetleri Katolik ve Protestan kiliseleri, kadın ve gençlik ittihatları tarafından nutuklar.

*Üçüncü gün öğleden evvel alkolle mücadele için Meclis-i Mebusan da talep edilen kanuna karşı ne gibi mütalabat teklif edelim?

(3)

a) Dava vekili Vical, idarenin fikirleri hakkında Veihman ve Doktor Lopoba.

b) Meclisin nokta-ı nazarına dair, Profesör Şetratman Sulman.

c) Gençlik nokta-i nazarına dair, Taoğlası.

d) Cemiyet-i Hayriye ve Aile Teşkilatı nokta-i nazarına dair, Madam Krokambrağ.

Öğleden sonra Amerika'daki mücadelenin mahiyeti hakkında Doktor Herkod tarafından konferans. Akşam hayvanat bahçesinde musikili eğlenceler, kısa hasbihaller.

*Dördüncü gün alkol mücadelesine ait konferanslar. Öğleden evvel;

a) Esas ve idari yollardan alkol mücadelesi Profesör Roğvensar.

b) Kabil şifa ve gayri kabil şifa alkolden mütevellit hastalıklar Doktor Dalibrog.

c) Mükeyyifeye karşı yeni yollardan mücadele usulleri Doktor Falağ.

Öğleden sonra alkol mücadelesini musavver ve nazarı dikkate celp tablolar Berlin, Bavyera, Rain, Vuvans, Vörtember, Baden, Vastfelya, Hamburg mümessilleri tarafından akşam:

Büyük Kadınlar Konferansı, Madam Balohr, Madam Vahber, Madam Keratrod gibi Almanya'nın yüksek kadınları tarafından konferanslar. Aynı akşam:

Umumu Halk İçtimai Doktor Solman, Konerman, Şetretman tarafından konferanslar.

Kongreye gelenler için ibadete ve iâşe mesaili temin edilmiştir. Arzu edenler ailelerinizden de misafir olmak suretiyle günlerini pek samimi geçirmişlerdir.

HİLÂL-İ AHDAR

Başmuharrir	On beş günde bir neşr olunur.	Müessis
Doktor Fahreddin Kerim	Sıhhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete.	Doktor Mazhar Osman
Cild:1	13 Temmuz 1341	Pazartesi 22 Zilhicce 1343 Numara:11-12

Türk Tıp Kongresi

Hurafelerle Mücadele-Küul Düşmanlığı Kongre Tertibatı ve Mevzular: Yaz sıcaklarının son günlerine doğru merkezi hükümetin tarihi binası; Türk hekimlerinin toplanmasına sahne olacaktır. Türk Cumhuriyetinin kutsi istiklal ve hayat mücahedelerine makar ve şahit olan bu hatıralar yurdunun şan ve şeref halesiyle tetevvüç etmiş tarihi binasında yeni Türkiye'nin misak-ı tabisi akdedilecek; sıhhî halas ve itilamızın temelleri atılacaktır. Üç gün devam

edecek olan bu kongreyi memleket nam ve hesabına pek müfit buluyoruz. Farzımuhal olarak bir an için hiçbir fayda çıkmayacağını düşünsük, yalnız Türk hekimlerinin bir arada toplaşıp dertleşmesi az kâr mıdır? Yeni inkılap yollarında metin ve azimkâr adımlarla ilerlemeye azmeden memleket evlatlarının sıhhat mürşit ve rehberlerini bir mefkûre etrafında tecemmunu temin edenleri yürekten kopan bir samimiyetle alkışlamayı vazife biliriz. Geçende İzmit'te münteşir "Hür Fikir" refikimize

(2) Bahriye Vekili İhsan Bey'in beyanatı meyanında dediği gibi halkımız irfan ve sıhhat itibarıyla geridir. Her şeyin esası sıhhat olduğuna göre terakki yolunda biz doktorların uhdemize terettüp eden vazife pek mühim ve hayatidir. Şurasını da pek samimi olarak kaydetmek isterim ki, başta Sıhhiye vekâletinin müdebbir ve müdir elleri olduğu halde Türk hekimleri vatana karşı borcunu imkânın müsaade ettiği nispette ifaya ceht etmektedir. Bilhassa son iki sene içerisinde hizmet-i mecburiye vesilesiyle Şarki Anadolu'nun irfan ve hayattan mahrum izbe kasabalarında sırf Cumhuriyetin inkılapçı kanunları ve memleket aşkı ile hizmet eden genç meslektaşlarımız bulundukları muhitte yalnız sıhatsızlıkla mücadele etmiyorlar, orada cehil ve taassubun kökleşmiş hurafeleriyle de boğuşmak mecburiyetinde kalıyor. Maalesef bu gibi hurafelere yalnız Şarki Anadolu'da değil; en müterakki şehirlerimizde bile rast ediyoruz, hele bu tarzda üfürükle, fallâ, suya cinler toplamakla hastalıklar keşif ve tedavi eden sihirbazların ilanlarını en layık gazetelerimizde bile görmek felaketine gözlerimiz sık sık maruz kalıyor. Bugün kati olarak iddia ediyorum ki; birçok hastalıkların tevsiinde batıl itikatların,

(3) dar ve mütefessih fikirlerin büyük rolü vardır. Mikroba inanılmamasını, ondan avuçla yuttuğu halde Allah'ın izniyle hiçbir şey olmayacağını söyleyerek halkı izlâl ve ifsat eden cahil kafalar dinin ve peygamberin bulaşık hastalıklar hakkında ikazını bile fen ve ilme karşı besledikleri garaza kurban ediyorlar. Geçen sene bir mecmuada "Veremle Mücadele" ser nameli bir makalede, iddia ettiğim gibi sıhhi hûlasamız namına yapılacak ilk cezri hareket bu gibi müfsitleri kanunun pençesine teslim etmek olmalı ve kanunumuzda bunlar için şiddetli maddeler konulmalıdır. Kongrede verilmesi icap eden kararlardan biri de mütetayyirlere karşı mücadele etmek hususu olmalıdır. Cahil ve cani mütetayyirler yüzünden ne kadar canların havaya gittiğini nasıl anlatayım. Bu adamlar, mikrop saçan nefeslerinde her hastalığa keramet olduğunu zannederler. Ruhi tedaviyi kabul ederim. Bir hastanın maneviyatını takviye etmek tedavi-i ruhi nokta-i nazarlarından kıymettardır. Fakat bugün fennin müspet hakikatlerine isyan etmek isteyen ham beyinli cahiliye karşı söyleyeceğim kısa cevap şarlatan ve sahtekâr kelimelerinden başka bir şey olamaz. Bu adamların çoğu meczuptur. Geçen sene bir akşam üstü asır dide,

(11-12 / 4. VARAK)

Cild:1 Numara:11-12**Hilâl-i Ahdar****Sahife:82**

Bimarhanenin bahçesinde oturuyordum. Üsküdar'da peygamberliğini iddia ettiği için mütareke senelerinde bir aralık tımarhaneye girip çıkan soluk benizli, uzun ve sarı bıyıklı, fesli bir şeyh efendinin bir aile tarafından hastasını okutmak üzere getirdiklerini haber verdiler. Bu hasta frengi cinnetiyle malul idi. Ölüm pek az bir zamanda bu biçare için mukarrer bir hükm-i tabiiyet idi. Sesimi çıkarmadım. Şeyh Efendi'yle görüştim. Hasta hakkında ne düşündüklerini sordum; her halde şifa bulacağını, nefesinin keskin ve kuvvetli olduğunu, kendisinin riyâzet ile meşgul olup yakın zamanda peygamberliğini ilan edeceğini, küçük yaşta iken mucizeleri olduğunu binaenaleyh bu hastanın iyi olacağına da batını bir vukufu olduğunu gözlerini kırpmaksızın söyleyen Şeyh Efendi'nin بیمارhanedekilerden farkı yoktu. Sabrettim. Kendisine bu gibi şeylerin esassız olduğunu hastanın da muhakkak öleceğini söyledim. Sözlerim ona hiç tesir etmedi. Hasta ailesinden aldığı lirayı cebine yerleştirmiş olmaktan mütevellit keyifle belki benimle alay ederek veda etti. Bunun gibi daha ne kadar çok hekim taslakları tanıyoruz. Soğulcan yutturarak veremi iyi ettiği bilek bağlayarak sıtma, alnı çizerek sarılık geçirdiğini, kurşun dökerek, bez yakarak felç tedavi ettiğini iddia edip hastaları tedavi edeceğim diye her gün ölümün kapısına yaklaşkıranlar ne kadar çoktur. Hele o suya baktırarak hastalığı keşif ve tedavi edenlerin şarlatanlıklarının lâik gazetelerimizde yer bulmasını bir türlü affedemiyorum. Kongrenin çocuk vefayâtı mevzuu başlı başına hurafe cidalidir. Bizde çocuk ailenin

(2) günahları için kefarete olarak tanınmış birer kurbandır. Ölen çocuklarının yarın mahşer gününde günahları için bir kefarete teşekkül edeceğini düşünerek çocuğun ölümüne karşı esef etmeyen ne kadar hodbinlere tesadüf ederiz. İşte bundan dolayı ki, Tıp Kongresinde en esaslı feryadımız hurafelere karşı olmalıdır. Bütün memleket mütefekkirleri ve gazeteler de bu hususta kongreye muzâheret etmelidir.

*Sıhhî ve ictimâî bünyemizi tahrip eden işret beliyesine karşı da kongre lakayt kalmamalıdır. Neslimizi çürüten, medeni ve fikri neşvünemamızı felce uğratan küule karşı açılan mücadeleye kongre alâkadarlık göstermeli; Anadolu'nun muhtelif merkezlerinde alkol düşmanlığının taammümünde hekimlerimiz pişvâ olmalıdırlar. Küulün zararlarını fenni müspet delillerle halka anlatmak doktorlar ve mektep hocaları için bu asırda en esaslı bir vazifedir.

*Kongre programını tetkik ettiğimiz zaman mevki-i münakaşaya konulan mevzuları memleket namı hesabına pek enteresan buluyoruz. Kongreye iştirak edenlere karşı ibraz edilecek teshilat gelecek senelerde herkesin şevk ile koşması için pek mühimdir. İş başında

bulunanların Avrupai bir yoldan yürüdüğünü memnuniyetle müşahade ediyoruz. Tek tük aksamalara göz yummak, menfi tenkitlerle heves kırmak doğru değildir. Binaenaleyh memleketimizde ilk defa olarak yapılan böyle umûmî bir toplanma karşısında müteşebbisleri tebrik ederken tekrar iştirak edeceklerin bilhassa maddi istirahatlarını

(3) temin etmeyi, Avrupa’da olduğu misillü akşamları parası herkesin cebinden olmak üzere samimi, musikili toplanmalar yapılmasını, lezzeti dimağdan çıkmayacak hatıralarla ayrılmayı temin edecek vesileler ihdasını heyet-i müteşebbiseden temenni ederiz. Bin dokuz yüz yirmi iki senesinde Leipzig’inde büyük bir kongre inikat edilmişti, bütün Alman hekim ve tabîyyunun iştirak ettiği bu mü’temer-i ilmi akşamları böyle latif ziyafetlerle tesit edilirdi. Hatta bir akşam merhum İştrompel ve emsali gibi namdar yaşlı, genç profesörlerin teşkil ettiği musiki orkestrası meslektaşlara tatlı bir ziyafet-i musikiye çekmişti. Bize ilmi ziyafet çekecek üstatlarımızdan işin bedii cihetlerini de ihmal etmemelerini istersek şemme-i insaftan çıkmış addedilmiyor değil mi? (Doktor Fahrettin Kerim)

İçki ve Verâset: İnsanları tarih icadından beri meşgul eden alkol beliyesi bizde de istisgar edilecek bir felaket olduğundan teşekkül eden Hilâl-i Ahdar az zamanda çok iş gördü. Dünkü kollarını sallayarak herkesi iz’aç ederek gezen sarhoşları biraz merhamet ve biraz da istikrah ile seyrettiren nazarlarda bu cemiyetin mesaisinin mühim bir hissesi vardır. Sırf ictimâî ve fenni yollardan yürüyerek gayesine doğru ilerleyen cemiyet kazandığı istiklalini ictimâî yollarda göstereceği muvaffakiyetle pek yakın bir atide Türk varlığını yeni yeni ufuklara açacağına emindir. Hilâl-i Ahdar’ın istihdaf ettiği gaye alkolün pek kabiliyetli olan ırkımızı bir boyunduruktan kurtarmaktan fazla ona inkişafına mâni olan

Cild:1 Numara:11-12

Hilâl-i Ahdar

Sahife:83

engelleri göstermek onunla mücadele etmek; yarına, kudretli, kuvvetli bir nesil yetiştirmek, her türlü sanat ve mesleklerde layık olduğu mevki vermektir. Biz alkolün ictimâîyatta yalnız uzva bir zaaf verdiğini ve bütün fenalığın yalnız bundan ibaret olduğunu zannetse idik bu mücadeleye lüzum görmezdik. Fakat alkol zaafı yani bunun doğurduğu zaaf bir ferdi değil, bütün bir cemiyeti alakadar eder. Bir kanserlinin nihâyetü’n-nihâye bütün fenalığı yalnız kendinedir. Hatta sıtmadan mutazarrır olan yalnız şahıs ve onun varisleridir. Ve hiç şüphe yok bir sıtma verâseti ile bir alkol verâseti birbirine benzemez, bir sıtmanın evladı olsa olsa cılız doğar ve pek çok ölü doğuş vardır. Alkolik ise zahiren sağlam, hakikatte tepesinden tırnağına kadar hasta bir ucube yaratır. Alkol öyle bir beliyyedir ki bünye-i ictimâîyi her gün tereddiye uğratır. Tesir-i katilini bilhassa memleketin sayine müftekir olduğu illerde gösterir. Hiçbir hastalık ne verem ne frengi alkolün başlı başına yapamadığını yapar. İrsî ile aileyi, sarhoşluğu ile aileleri berbat eder. Bünyeyi vaktinden evvel yorar, ihtiyarlatır. Irkın hükmi güzelliğinin

tahribinde büyük hissesini bütün kitaplar söylüyorlar ve bunun içindir ki en mütemeddin milletlerden en iptidai akvama kadar bütün beşer son zamanlarda bununla mücadele etmişlerdir. Bunun içindir ki onun katrelerinde ilhamlar arayan ediplerin, şairlerin ona ithaf ettikleri neşideler, mersiyeler artık –elhamdülillah- işitilmez oldu. Alkol, tabiatta inhilâl ve tefessühün vaki olduğu yerlerde vardır. Burnunuzu tıkayarak geçtiğiniz müzahrefatı, alkol almakla midenize getirmiş olursunuz.

(2) Ve piyasada satılan alkol kirli paçavralardan tutunuz da hayvan laşelerine kadar olan şeylerden çekilip satılır. Uzviyette yaptığı tağyirler iki şekilde görülür: 1-Alkol sarhoşluğu. 2-Alkol itiyadı. Birinci ikincinin mukaddimesi olduğu kadar başlı başına mütalaaya şayan bir halettir. En hafif derecesi bile cinnetin hususi bir şeklini teşkil eder. Mütalaasının her safhasında cinnetin ârazına sadıktır. Unutmayalım ki: Vücuda dâhil olan her zerre bir tesir yapar. Vücuda dâhil olup harbiden, mideden geçerken onun gîşa-i muhatisi tarafından emilip kana karışarak kara ve akciğerlerden, böbreklerden geçerken gittiği geçtiği yerleri bir alev gibi dalar yakar ve yıkar ve en sevdiği uzvu olan cümle asabiye-i merkeziye de yani dimağda ve husyelerde ve kadının yumurtalarında tahribatını ayan olarak gösterir.

Mesela az miktarda midenin gîşa-i muhatisini tahriş eder. Bu ilk kamçı; ifrazatı arttırır. Pek az sonra ifrazat yavaşlar ve durur. İlk kadehlerde fazla iştiha ile, ortalara doğru bulantılar bunun neticesidir. Tevakkuf kusma suretinde tecelli eder. Bununla kalmaz. Mide kusma ile boşaldıktan sonra da karında yanma ve şişkinlik hissediliyor. Ertesi gün dil kirli sarı bir kirle örtülüdür. Bu hal günlerce devam eder. Karaciğerden geçerken onu hususi surette müteessir eder. Onu sertleştirir. Vücudumuzda safrasıyla bağırsakları temizlemeye, yağları halletmeye, vücudumuza ihtiyat şeker ve yağları depo etmeye ki müekkil olan bu uzuv süratle ihtiyaçlar. Safra koyulaşır ve azalır. Vazifesini layıkıyla göremez. Onun için bin türlü intanat vücutta kolaylıkla inkişaf eder.

(3) Vaktinden evvel yıpranan vücutta daima bir dermansızlık, bir neşesizlik vardır. Deri soluk bir yaprak gibi sarı, göz kapakları şiş damarlar şişmiş ve sertleşmiş yüzde hususi bir maske vardır. Böbrekler aynı suretle katılaşıp. Yara şeklinde olursa mütemadiyen dolup boşalmadan midede tevsii, kalpte zaafa alamet olan yağlanma hâsıl olur. Kan damarları sertleşir. Bu gibilerde 40-45 yaşlarında görülen inmelerin %90'ın beyin kan damarlarının sertleşmesinden beyin damarının patlaması neticesidir. Aza-yı tenasülüye, husyeler ve mebizler hususi surette müteessir olurlar. Husye, kadının yumurtasından daha çabuk ve çok müteessir olur. Çünkü erkek yumurtasının mahsulü olan huveyn-i menevi kadının mahsulü olan yumurtacıktan bünyece üç yüz bin defa daha küçüktür. Kadının yumurtası albüminli bir muhafaza içindedir. Erkek ise çıplaktır. Bunun içindir ki baba verâseti ana verâsetinden daha çok görülür. Eskiden

beri nazarı dikkate celp etmiş, yapılan son laboratuvar tecrübeleri bunu teyit etmiştir. Binaenaleyh alkoliklerde kadın olsun erkek olsun faaliyet-i tenasülüye azalır ve nüfusun kemiyet yani adet itibarıyla azalmasına mucip olması davası bundan mütevellittir. Fakat asıl feci olan nüfusa kemiyet itibarıyla değil keyfiyet itibarıyla tesiridir. Bu da dimağa olan tesirinin gerek doğrudan doğruya gerek bilvasıta tesiri neticesidir. Sarhoşluk demek cümle asabiye-i merkeziyenin alkol taht-ı tesirinde tenebbüh veya inhitatı demek. Bizce sarhoşlukta ağlamasıyla gülmesi arasında bir fark yoktur. Biri tenebbühün misali diğeri inhitatın en müzecedir.

(11-12 / 5. VARAK)

Cild:1 Numara:11-12	Hilâl-i Ahdar	Sahife:84

Her iki halde hal-i tabiidan uzaklığı gösterir. Umûmîyetle dimağa vasıl olan alkol zerrelere hucurât-ı merkeziye-i dimağımızı tenebbüh ederler. Bütün melekât-ı akliyyenin makarrı bu hücreler olduğunu unutmamak lazımdır. Hücredeki faaliyet bütün melekât-ı zahiri bir faaliyet suretinde tecelli eder. Zahiridir dedim. Çünkü bugünkü dakik tecrübi-i ruhiyat tecrübeleri, mikyasları gösteriyor ki; pek az alkol alan bir şahısta görülen tetye yanı sıra melekâtın hal-i tabiide ölçülen miktarlarından mühim bir miktarın eksildiği görülür. Mesela alkolden evvel görülen hafıza dikkat, teşkil-i fikir, çalışma, maharet kabiliyetlerinde alkolü müteakip esaslı tagayyürleri her an bugünkü vesaitimizle gösterebiliriz. (***) Fazla miktar alanlarda yani tam sarhoşlarda hayâ hissi, ahlak duyguları, etrafına hürmet hissi zayıflar. Yani bizim benliğimizde bütün hareketimizi kontrol eden sansür zayıflar. Mütediyyin, nazik, terbiyeli bir adamın onun ne düşüncesi ne de mevkii ile mütenasip olmayan birçok fena hareketlerini her gün görüyoruz. Gerek kadın ve gerek erkekte tenasülü olan tezahürler bilhassa nazarı dikkati celp eder. Zaten muhakeme ile fena şeylere karşı olan zayıf his bir nispet teşkil eder. Daha doğrusu inhimak-ı tenasülü ile muhakeme daim bir muvazenet halindedir. Birinin fazlaşması diğeri zayıf düşürür ve muhakemenin zaafı tenasülü ıztırlara yol açar. Alkol ise evveliyatla muhakemeyi azalttığından diğeri faaliyetini arttırır. Fazla olarak şehvetin çokluğunu onun tenevvüne, dalaletine mucip olur.

****Melakat-ı Ruhiye ve Alkol, Fahrettin Kerim.**

(2) Forol'a göre alkol sarhoşluğunda görülen, sadizm, mazohizm, fetişizm gibi delalet-i tenasülüyeler mebzuldür. Mumaileyh ayıklıklarında tabi olan pek çok kimselerin sarhoşluklarında bu tezahürat-ı ruhiye-yi gösterdiklerini müşahedelerle göstermiştir. Tenasül cihetinden en umûmî tezahürü ilk kadehlerde sarhoşun yalnız şehvetini düşünmesidir. Sarhoşluktan mütevellit birçok vakayı da -cinayetlere kadar- esasın bu olduğunu her gün görmüyor muyuz? Bunu düşünürsek ne kadar zavallıların sebep-i felaketi olmuştur. Genç kız

istikbalini, saadetini; genç erkek bütün haysiyet ve namusunu böylelikle kaybetmiştir. Forol'un iddiasına göre Avrupa salonlarında görülen muanakaların en mühim sebebi çaylarla alınan likörlerle suvarlarda içilen şampanyalardır. Langorso'nun dediği alkolikler sermaye-i hayatlarını -gerek maddi ve gerek manevi- yemekle vakit geçiren birer oburdurlar. Verâsetleriyle ahfadını berbat ettikleri gibi kendi vücutlarını da her gün biraz daha yıpratırlar. Elli yaşında olan bir alkolik size 70 yaşında bir adamın simasını gösterir. Hayatlarının üçte birini küûl katreleriyle eritmişlerdir. Sarhoşları bekleyen iki akıbet vardır. Ya şuurlarını kaybederek tımarhaneye girmek veya elinden çıkan bir kaza ile hapishaneyi boylamak. Alkol ve emraz-ı akliye başlı başına bir bahistir. Kendine mahsus hadde tahte'l-had, fevka'l-had, müzmin olan muayyen eşkâli vardır. Bunların da vazife ve teşrihi tagayyurat ile muttasıf olan eşkâli muayyendir.

(3) Alkolik vazifevi ihtilatlarından en başta hezeyan-ı küul-i had denilen şekli gelir. Bunda bazen bir kadeh içki ile hastalığa yakalanan vardır. Hastalık korku ve şüphe ile başlar, hayaller görür. Kendisinin hayatına kastettiklerini zanneder. Bu halde intihar edenler de vardır. Hastanemize getirilen bir Fransız neferi bu halde boğazını boydan boya ustura ile kestiğini görmüştük, bazen bu korku bir iki şahıs üzerinde temerküz eder. Bir şahsın mütemadiyen kendini takip ettiğini zanneder ve o adamdan kurtulmak için öldürdükleri vakidir. Aynı Fransız neferi tedavi olup Fransa'ya gitmişti. Biz hastalığının esbabını kendisine uzun uzadıya izah etmiş ve nazarı dikkati celp etmiştik. Fakat adamcağız pek çabuk unutup tekrar içmeye başlıyor ve bir gün hezeyanlar birdenbire başlıyor ve arkadaşını öldürüyor. Sen Mahkemesi bu hususta hastanemizin sertabibine müracaat ederek izahat talep etmişti. Bundan sonra alkolün müzmin eşkâli vardır. Cümle asabiyei muhitiye de polinoret denilen, gözde kollarda ayaklarda ağrılarla müterafık olan felçler müzmin sair ihtilata mucip olur. Dimağ da onun has olan yani bir defa mahvolduktan sonra yenisi yerine gelmeyen hücrelerini maddi olarak tagayyür neticesinde husule gelen ve ateh şeklinde tecelli eden eşkâli mevcuttur. Sarhoşluk bazen de bu vaka-yı adiyenin ekseriyet-i azimesini teşkil eder. Sarhoş bir cünha veya cinayet ile doğrudan doğruya hapishaneye yollar. Logren Hapishaneler Cemiyetinde gösterdiği (3000) vakalık istatistiğinde mücrimlerin %80'inin alkolü

Cild:1 Numara:11-12

Hilâl-i Ahdar

Sahife:85

fazla kullanan şimal, cenup ve garp eyaletleri sakinlerinden olduğunu alkolü mutavassıt kullanan cenupluların mevcut tenasüpten % 20 doldurduklarını göstermiştir. Alkolün zabıta vakayın da ikinci bir tesiri de yankesicilik, hırsızlık ve kumarbazlık gibi cürümlerle yakalanan kimselerde çok görülmesidir. Alkoliklerin ictimâî zümreleri kendileriyle münakaşa ve

mücadeleye sevk eden asıl mühim zümresi alkoliklerin verâseten yaptığı tesirdir. Alkolün sarhoşluğuyla yaptığı fenalık ile verâseten yaptığı arasında 10/1 nispetinde farklardır. Yani onda bir nispetinde sarhoşluk neticesi bir münasebetsizlik yaparsa mutlaka her gün manen ahfadına zarar verir demektir. Alkolik aldığı zehrin taht-ı tesirinde her gün biraz daha yıpranır, bir mirasyedi gibi evladına hatta evladının evladına yaptığı tesirler seneler hatta asırlar devam eder. Bunun içindir ki hastaneye giren veyahut muayenemize müracaat eden hastaların babalarının büyük babalarının bir marazla bir zehirle hele bilhassa alkol ile alûde olup olmadığını ararız. Kanuni verâsette biz insanlar Mendellik tetkikatı göstermiştir ki iyilikten ziyade fenalığı tevarüs ederiz. Ve yine aynı müellif göstermiştir ki 6'ncı, 7'nci, 8'inci, 9'uncu büyükbabanın bir marazı bir zaafı torunlarına geçebilir. Cemiyetin delaletinde, sukutunda, zaafında bu zehrin büyük bir hissesini buluyorlar. Ve diyor ki: On dokuzuncu asrın felaketlerinin menşei on altıncı asırdır. Bu asırda alkol zehir mahiyetini almış keyif zehri olmuş neşe vasıtası olmuştur diyor. Alkolün tesir-i katilini biz hayalen iddia etmiyoruz. Hesaplara istinaden ediyoruz.

(3) 508 muztar kalındığı ve başkaca müsekkkin bir madde bulunamadığı bir zamanda ancak yevmiye 10-20 santigram (ki bir dirhem yirmi otuzda biri) kadar verilebilir. Buna mukabil müptelaları üç, beş gramını bir defada teneffüs etmek veya herhangi bir şekilde almak suretiyle kullanırlar. Kısmen müştehi bir tesiri var ise de mazarratı ziyadedir. Esrar, Mısır, Suriye ve Anadolu'da bol bol sarf edilen ve müptelalarını bunak yapıp sefil, perişan bırakan şark mükeyyifatından biridir. Avrupa'da esrarın şekli ve tesirini münevverler bile pek az bilir ve tanırlar. Hâlbuki; memleketimizde esrarın tesiri hakkında herkesin az çok bir fikri ve malumatı vardır. Memleketimizin kenevir ekilen mıntıkalarından, bilhassa Afyonkarahisar, Hüdavendigar, Bursa, Balıkesir, İzmir havalisinde on, on iki yaşındaki çocuklardan altmış, yetmiş yaşındaki ihtiyarlara varıncaya kadar herkes esrar dumanını tatmıştır. Esrar yukarıda saydığım vilayetlerde gizli olarak ekiliyor ve yine gizli olarak toplanıyor. O tarzda hasat zamanı kenevir mahsulü olan şahsın arkadaş veya komşularından birisi, sanki gizli bir şeyi haber veriyormuş gibi hükümete bu gizli mahsulü bildirirmiş. Kanun bu gibi memnu mahsulatın oraklanması, biçilmesini emrettiği için tabii oraklanırmış. Ondan sonra, mahsul sahibi tam zamanında bed-heva biçtirdiği mahsulü toplar ve kullanırmış. Toplanan kenevir başlarından hususi usullerle ayrılan esrar tozlarını küçük torbalar ve yuvarlak tahta kutular içinde saklarlar ve saha-i ticarete bu şekilde sevk ederler.

(2) Esrar Müptelâları: Keyif uğrunda ölenler öldürülenler malul kalanlar bilhassa asrımızın pek kesir(bol) görülen vukuatındandır. Kibar ve zenginler arasında yüksek içkiler, zehirli ilaçlar (morfin, kokain, afyon) harabet saçarken ekmeğini kazanmaktan aciz zavallılarda pis

rakılarla esrarın pençesinde sürünüyorlar. **(RESİM: Maktül baba ile katil esrarkeş İlhami. Esrar yüzünden deliren bu genç el-yevm tımarhanededir.)** Esrar (kenevir-katana pis endika) denilen nebatın bedenini ihata eden bir tuzdur. Yeşilimtırak bir rengi vardır. Parmaklar arasında sıkılıp biraz ısıtılmakla yağ verir. Camcı macunu gibi bir hal alır, madde-i müessiri haşıştır. Haşış, tababette pek nadir ve kaide, itiyat köleliği aileden gelen çocuğun 106'sında melankoli görülmüş Mortin 1697 çocuğun 48'nde ilk yaşlarda hemelat-ı seraviye(saldırı) görülmüş. Loğran takip ettiği 215 aileden gelen çocuklardan 174 çocuğun ölü doğduklarını görmüştür. (Doktor Hüseyin Kenan)

(11-12 / 6. VARAK)

Cild:1 Numara:11-12	Hilâl-i Ahdar	Sahife:86

Esrar ticareti memnudur. Fakat buna rağmen gizli olarak Mısır, İskenderiye, Suriye ve bir kısım da İtalya ve Yunanistan'a sevk edilmektedir. İzmir, Bursa, Afyonkarahisar'ında bütün tüccarlarından bazıları bu ticareti de yapmakta iseler de Afyon ve Bursa vilayetlerinde haşış ticaretiyle zengin olan taayyüş eden pek çok kimseler vardır. Haşış ticareti yapanlar, mallarını muayyen bazı şahıslara toz halinde satarlar. Piyasası 40-80 liraya kadar mütehavvildir. Bunları alanlar, ya aynen İskenderiye piyasasına daha yüksek fiyatlarla gönderirler veyahut da İstanbul, İzmir gibi fazla isti'mâl olunan şehirler perakendecilerine satarlar. Her tüccarın perakendeci daim müşterileri vardır. Perakendeciler bu tozu ısıtarak asıl herkesçe malum olan esrarın şeklini verirler. Bu şekli vermek için esrar bir bez içinde ya sıcakça bir küle gömmek veyahut bir tava içerisinde bir müddet ısıtmak icap eder. Bundan sonra macun haline gelen esrarı ya parça halinde dirhemle satarlar veyahut muayyen (lokum) şeklinde keserek dirhemini (20-40) kuruşa kadar satarlar.

Esrar, [ihvan] denilen esrarkeşlere veyahut esrarkeşlerin tavsiye ettikleri şahıslara hususi esrar kahvehanelerinden verirler. Esrar kahveleri, polisın gözünden uzak yerlerde, baskın vukuunda firar yolları tanzim edilmiş adi işçi kahveleridir. İki kısımdan ibarettirler. Birinci kısımda alelumum müşteriler oturur, kahve, çay içerler. İkinci oda da ise esrarkeşler keyif sürer, dalgalarını yaşatırlar. Bu ikinci kısmın ortasında tencere

(2) şeklinde ve kabak denilen ve muhtelif tarzda yapılan esrar nargilesi vardır. İçmek isteyenlere miktar-ı kâfi konur ve çektilir. Sonra etrafta ot minderler, tahta kerevetler vardır. Dalgaya düşenler onların üzerine uzanır ve tesemmüm devirlerini geçirir. İstanbul ve İzmir'de bu gibi kahveler pek çoktur. Bütün takayyüt ve takibe rağmen, gizli teşkilatları sayesinde, yaşar. Her kapatılana mukabil **(RESİM: Her gün 3-4 dirhem esrar almak yüzünden benliğini kaybeden bir hasta)** birkaç tane daha içebilmektedir. Hele son senelerde halkın sefahate olan inhimak düşkünlüğü bu zehrin isti'mâlini de ziyadeleştirmiştir. Esrar düşkünleri

daha ziyade Galata, Tophane, Çeşme Meydanı, Boğazkesen, Taksim Yeniçarşı, Balıkpazarları civarı, Tahtakale, Sirkeci, Kasımpaşa, Eyüp civarında bulunur, oralarda kahvehaneleri de mevcuttur. Esrar içenlere en ziyade bahriyeliler,

(3) şoförler, deniz amelesi, işsizler, külhanbeyleri arasında tesadüf edilmektedir. Şehrimiz şoförlerinden esrar kullanmayanlar pek azdır. Şoförlerin sebebiyet verdikleri otomobil kazalarından kısm-ı azamına rakıdan ziyade esrar sarhoşluğu sebep olmaktadır. Polis ve hastaneler istatistiklerinde de bu haller nazara çarpılmaktadır. Fakat bu sanatlarda bulunanlar arasında esrar isti'mâl edenlerle bunlardan resmi istatistiklere geçenlerin yekûnu arasında müthiş bir tezat vardır. Bilhassa İstanbul ve İzmir'de bir adam şoför olsun da esrar kullanmasın, bir gemici bahriyeli olsun da esrar dumanının lezzetini tatmasın katiyen imkânsızdır. Bunlardan maada, hapishane, kışla gibi daim kapalı bir hayat geçirilen yerlerde de çok kullanılır. Son derece de dikkatli bir taharriye rağmen esrar, hapishanelerin daim bir gıdasıdır. Esrar içmeden hapishaneye girmiş bir genç muhakkak esrarkeş olarak çıkar. Bu mesele çok şayan-ı dikkattir. İzmir, Bursa, Afyonkarahisar ahalisinden birçokları tütün gibi esrara da alışıkırlar. Oralardan gelen hastalar üzerinde yapılan ihşa-i tetkikattan yekûnu yüzde on beşi mütecavizdir. Akliye ve asabiye müessesesine fevkalade hadd-i vakayi getirildiği nazarı dikkate alınır o havalide esrar isti'mâlinin vüsatı hakkında kısmen bir fikir çıkarılabilir. Üsküdar akliye ve asabiye müessesesinin [339-40] senesi istatistiklerinde saf esrar kısmı ile gelen hastaların yekûnu yüzde (3-5)'i bulmaktadır. Bundan dolayıdır ki Hilâl-i Ahdar Cemiyeti mensubiyeti ve taraftarları, bizim memleketimizde, içki kadar esrarla da mücadele etmek mecburiyetindedirler.

Cild:1 Numara:11-12

Hilâl-i Ahdar

Sahife:87

Esrar, muhtelif şekillerde kullanılır. Başlıcaları; kabak, sigara, macundur. Kabak; Hindistan civarının içi oyulup yapılan bir nevi nargile taslağıdır. Bulunmayan yerlerde marpuçsuz nargile dahi aynı işi görür. Sigara; tek, çift kâğıtlı diye yâd olunan ve bir iki ve muhtelif adet de sigara kâğıdıyla yapıp ince esrar parçaları istif edilen ve ağız tarafına zıvana konulan büyükçe tütün sigaralarıdır. Bir kâğıtlısı daha ziyade hafif keyif için, dört kâğıtlıları umûmî esrar meclislerinde yapılır. Macun; koyulmuş şekeri su içine esrar tozu ve bir miktar da tütün koyarak yapılan mahlûttur. Esrarının kuvvetine ve lüzumiyetine göre ya tatlı kaşıkla yenir veyahut ufak haplar halinde yutulur. Bir de kahveye karıştırılarak alınır da pek müstâmel değildir. Bunlardan birinci ve ikinci şekiller aşağı yukarı yekdiğerinin aynı olup esrar teneffüs tarikiyle uzviyete idhal olunur. Üçüncüsünde ise doğrudan doğruya mide tarikiyledir. Herhangi şekilde olursa olsun, esrar kullanılınca; vücut yavaş yavaş umûmî bir gevşeklik, yorgunluk, betaet hareket çöker. Başta bir ağırlık vardır. Sükûnete bir ihtiyaç görülür, bütün

düşünceler birbirlerine karışır, silinir. Şahıs muhitinden uzaklaşmıştır. Etrafında olan bitenden katiyen haberdar değildir. Bakar, olan ve yapılan şeyleri aynen göremez. Dinler, söylenen şeyleri aynen işitip anlayamaz. İştihası açılmıştır.

(2) Hayvani bir iştihâ ile bulduğunu yemek ister. Zihninde takarrür eden bir düşünce yavaş yavaş genişlemeye, birbiri üzerine yıkılan imkânsız hayallerle süslenerek yükselmeye başlar. İşte bu esnada hasta dalgaya düşmüş, hayal âlemine dalmıştır. Şahıs bütün bu tahayyülât esnasında kendisini görür. Büyük adam olmuş saraylara, kâşanelere, binlerce cariyeye, milyonlarla metbûa maliktir. Dünyanın en büyük kumandanı, en meşhur dâhisi kendisidir. Bazıları, fakat diğer şekildekilere nispetle daha nadir olarak, büyük cinayetlerin müsebbipleridir. Adam öldürmüşler, siyasi cinayetlere iştirak etmişlerdir. Bazıları; imkânsız bir işi yapmak için uğraşırlar, şerhler, birçok mânialara tesadüf eder, uğraşır, didinir. Hâlbuki; bütün bu roman yapılacak derecede geniş mevzuları, hasta, oturduğu iskemlenin üzerinde, aynı kırık masanın başında yaşar. Eğer esrar anı ve şiddetli tesir etmişse, hastada baş ağrıları, baş dönmesi, kusmak isteme, sudan korkmak, boğulma hissi, vücudunda hayvanlar görmek gibi halat görülür. Bimarhanelerde tesadüf edilen esrar müptelaları daha ziyade bu halde iken getirilenlerdir. (Doktor Rıza Remzi)

(3) Gençlik Aşısı

Yaşlı Hayvanata Yapılan Husye Aşıları: Voronof'un bu husustaki tecaribi 7 Mayıs 1918 senesinden başlar.

1- 12 ve 14 numaralarını taşımakta olan 10-12 yaşlarında sal dide iki adet koç.
2- 6 aylık körpe genç iki teke. 12 numaralı koçun boynuzlarını iki defa tedeVVürlü, 14 numaralı koçun boynuzları üç defa tedeVVürlü. İkisi de korkak çehreli, zayıf vücutlu, titrek yürüyüşlü müteessir bakışlı bir halde idiler. 12 numaraya hamil olan koç son saatlerini yaşayan, bitik, yıpranmış, ezilmiş bir vaziyette idi. Ayakları üzerinde duramıyor, titriyor. İdrarını mütemadiyen bırakıyordu. (Bir selisü'l-bevl-i daim) mevcut. Mesanenin kapıcığı olan masaraların felcinden ileri gelen bu hal ihtiyatlığın en müterakki devirlerinde görülmektedir. Koçları satan çobanlar bu hayvanların iki seneden beri tenasül kabiliyetlerinin madum olduğunu söylüyorlardı.

Ameliyatın birinci kısmı: Genç tekeler üzerinde yapılmıştır. Hayvanların ayaları çıkarılmış ve muakkam gazlı bezler dâhiline sarılmıştır.

Ameliyatın ikinci kısmı: 1- 14 numaralı koç alınarak (cevf-i husyesi) açılmıştır. Ve genç tekenin husyeleri altı müsavi kısma taksim edilerek koçun husyelerine hıyata ile raptedilmiştir. 2- 12 numaralıda kamis has bisturi ile kanatılmış ve genç tekenin husyesi müsavi dilime taksim edilerek, koçun husyesi üzerine iyice dikilmiştir.

Aşılanan ayalardan birer paça hıfzedilerek taharriyat-ı nescide bulunmak üzere Paris Tıp Fakültesinde Profesör Retor'a gönderilmiştir

(11-12 / 7. VARAK)

Cild:1 Numara:11-12	Hilâl-i Ahdar	Sahife:88

Mösyö Retor tarafından icra kılınan muayene nesciye-i hurdebinde (doku mikroskop) görülmüştür ki, husyedeki hücerat devre-i kurbül müvevvibe de bulunmakta idiler. *** örten *** hüceratta teşkil etmiş. Spermatit ve spermatozoit hücerattan eser yoktu. 12 numaralı koça aşılanan husye aşısı 14 ay sonra heza edilmiştir. **(RESİM: Mösyö L. 74 yaşında aşı esnasında alınan resmi)** Bu çıkarılan husyenin beşinci muayenesinde görülmüştür ki, ilk zamanlarda muayene nesciye hurdebinde görülen spermatit ve spermatozoit denilen meni hücreciklerinin reislerine tesadüf edilmiştir. Bu reisleri telvin eden mevat ile kabil telvin olduğu görülmüştür. Bundan anlaşılıyor ki, husye misafir olduğu yabancı cof husyevi dahilinden tedrici surette hayatı neşvünemasına devam edebilmektedir. Hali hazırda bu tecrübeden çıkan netice şudur: Telkih edilen husye aşıları bir seneyi mütecaviz bir müddet bir hayat oldukları gibi kışırında tıbbi bir neşvüema ile spermatit hücerat teşkil edebilmektedir.

(2) Husye aşılarının tatbikinden sonra hayvanatta görülen hadisat:

Aşıların tatbikinden iki ay sonra hayvanın ahvali umûmîsinde büyük bir tahavvül göze çarpmaktadır. Düşük olan hayvanda bir zindelik, dinçlik uyanmakta ve mütehevvir bir hal almaktadırlar. Aydan aya hayvandaki kabiliyetinin tezayüd yünlerin parlak ve uzun olması, nazarlarının canlı bulunması, dişi koyunlara bir ateş-i şehvetle saldırması gençlik alametinin başlıca tezahürleridir. 12 numaralı hayvanda görülen haller tamamen zail ve mündefi olmuştur. Her iki hayvan (12-14 numaralı) ayrı ayrı ağıllara vazı edilerek yanlarına bir dişi koyun bırakılmıştır. Bu surette ikisine müşterek hayat yaşayan bu çiftlerden 12 numaralı kuzunun 14 numaralı hayvanda iki kuzunun babası olmuşlardır ve 10-12 yaşlarında bulunan bu koçlarda sıhhatlerinde ufacık bir tahavvül ve tebdil görülmemiştir. Sıhhatleri pek tıbbi olarak devam etmiştir.

Tazelenen Aşıların Tesiri Nedir? Aşılanan bir hayvanda 14 ay sonra aşı dilimleri kaldırılmıştır. Aşı kaldırılmasına rağmen hayvan bir müddet gençlik halini muhafaza edebilmiştir.

(3) Bir müddet sonra iştahı azalmıştır. Eski şedit ve kuvvetini zayi etmiştir. Gözlerindeki parlaklık yerine döküklük kaim olmuştur. Başı ayakları arasına düşmüştür. Hayvanda tamamıyla şifayab olan selisü'l bevl hali tekrarlamıştır. Bunun üzerine bu hayvana ikinci bir husye aşısı tatbik edilmiştir. Fakat bu defa ki aşının tesiri birinci aşı kadar süratle ve az bir

zaman zarfında icrayı tesir edememiştir! **(RESİM: 75 buçuk yaşında aşidan on sekiz ay sonra aynı adam)** Eski birinci aşıda olduğu gibi hayvandaki zindelik hali onu tecelli etmedi. Hayvan bedbaht bir surette yıpranmış ihtiyar manzarasını kaybetti. Kuvvetli canlı bir hal aldı. *Aşıları tazelemekle hayvanatta tekrar enerjinin tezahürü kabildir. Bu izahattan müstaben olduğu üzere ha-i şeyhuheteye karşı husye aşılıyla cidale girişebiliriz. Bunun sayesinde ihtiyarlığın

Cild:1 Numara:11-12

Hilâl-i Ahdar

Sahife:89

(RESİM: İki adet koç: 14 numaralı koç aşidan evvel, 14 numaralı koç aşidan sonra) en harap devresinde hücreler yeni bir faaliyete cemediyor, canlanıyor. Hayvanat üzerinde icra edilen tecrübe ile elde edilen parlak neticeler insanlar üzerinde de tatbik fikirlerini canlandırmıştır. (Doktor İsmail Kenan)

Çocuk Hıfz-üs-sıhhasından

Çocuklarda Tarz-ı Hayat: Çocuklara hareketlerinde tam bir serbesti vermekten terbiyeyi nokta-i nazarından edilecek istifade sarf ettikleri kuvvet ile meydana gelen iş arasındaki nispeti tanıttırmaktır. Bu suretle çocuğun yapabileceği iş ölçülmüş olur ve çocuğun hoşuna giden şeyleri yavaş yavaş muvaffak olanlara tahvil edilir. Fakat katiyen unutmamalıdır ki, çocukta taze ruhunun tezahüratı hariciyesini ifade ihtiyacı pek şiddetlidir. Ve bu ihtiyacın hududunu tabiatı yorgunluk şeklinde tahdid eder. Bütün günü kemali serbesti ve hayatı zevklerini tatmin ile geçiren çocuk akşam olunca kendiliğinden uyur. Neşvünemanın şiddetli devrelerinde, boy atma zamanlarında ve zayıf çocuklarda

(2) gündüz vakti de istirahat ihtiyacı vardır. Bu ihtiyacın sureti tatmini vakıya göre değişir. Çocuklar için dik oturmak yorgunluktur. Çocuğun amûd fakiresi ne kadar zayıf ise bu yorgunluğu o kadar fazla hisseder. Bu sebepten çocuğun uzun müddet oturmasına mâni olunmalı ve yatmak suretiyle istirahata sevk etmelidir. Mektepler için bu mesele mühimdir. Amerika'da birçok mekteplerde ders esnasında çocukların yatarak istirahat etmeleri için fasıllar veriliyor. Uyku esnasında çocuk tamamıyla ufki vaziyette yatmalı yalnız baş altına ufak bir yastık konmalıdır. Ancak bu surette beden amûd fikri istirahat tam haline geçer. Dördüncü yaş nihayetine kadar asgari 14 saat (iki saati gündüz için)dir.

(3) Mamafih 5-7 yaşlarında yani boyu atma devresinde de 12 saat devam etmelidir. Çabuk büyüyen çocuklarda öğleden sonra istirahat be-mahal lazımdır. Bu istirahat zamanında çocuk uyumasa dahi elbisesini çıkarır ve sırt üstü sakın bir vaziyette yatar. 7 yaşından sonra gece uykusu yavaş yavaş çocuğun kuvvetiyle mütenasip bir tarzda on saate indirilir. Çocuğun bütün neşvünema devresinde on saat olarak kalacaktır. Daha aşağı indirmek doğru değildir. Yatmadan evvel tekmil günlük pencereleri sıkıca kapamak adeti vardır. Sonra tamamıyla aksi

olarak yaz ve kış tekmi1 pencere1eri a1ık bırakmak adeti 1ıktı. Bunların her ikisi de yanlıştır. Gündüzün 1ocuk mümkün olduğu kadar a1ık havada fazla müddet ve gezintilere muntazaman devam etmelidir.

(11-12 / 8. VARAK)

Bu müddet zarfında yatak odası güzelce havalandırılır. Fakat geceleri yalnız pek sıcak akşamlarda pencere1eri a1malıdır. Her halde 1ocuk cereyan havadan muhafaza edilmelidir. Buda ancak mutedil ve harareti 1ok olmayan iklimlerde tatbik olunabilir. Zira kuvvetli bir hararet 1ocukta tehlikeli hastalıklara tev1it eder. Muntazam sıhhî bir hayat ge1iren 1ocukların adalât ve cihazı devranisi kesb-i kuvvet eder. Onu bir tarzı tagaddi bağırsak için ne ise temiz bir hava için şiddetli harekât-ı uzuvlar ve kalp için aynı şeydir. 1ocuk dikkatli bir müşahede altında bulundurulursa kuvveti ve sıhhati muvaffak hareketin nevi anlaşır ve ona göre tanzim edilir.

Nezafeti Bedeniye: Gıdası, elbisesi, tarz-ı hayatı sıhhî olan 1ocuklarda bakımın mühim bir kısmı temin edilmiş diğer hazmı yolunda ise elbise tazyikiyle vücudun biçimi bozulmamış ise ağır ve kalın elbiselerle faaliyeti cildiye men olunmamış ise geniş adalâlar kuvvetli, kalp sağılam ise bunların tesirâtı hasenesi umum vücutta görölür. Bu bahiste bilhassa nezafeti bedeniye ve cilt bakımını tetkik edeceğız. Bedende cildin vazifesi pek büyüktür. Bir kere güzel bir vücut bedenın ziynetidir. Vücudun mazarâtı tesirâtı hariciyeden vaka eder ve havadan müvellidöl humuza olarak sıhhati hali umûminin salahına yardım eder. Büyü cildi sathiyelerin yanıklarda olduğu gibi zayı-i mev1i ihtiya1 ettiğı malumdur.

(2) Bu vazai1 ifa eden cildin mesameti aralıkları layıkıyla temizlenmeyip muzır mevad ile tıkanır1a tıbbi bir1ok muzıratlara sebep olur. Cilde ne kadar güzel bakılırsa insanın manzarası rengi o kadar güzelleşir ve bütün vücutta zindelik hasıl olur. Gündüzün vücudun ifragâtı ter, yağ mütefellisi beşere, havayı nesimedeki tuzlar ve diğer mülevvesat ile cildin sathı kirlenir. Bu kir tabakası su ile daha iyisi sabunla defedilir. Sabun yağlı aksamı hal ve tuzları da küçük arasına hapsederek cildi temizler. Her gün ki temizlik için su ile sabun başlıca ihtiya1ı teşkil eder. Fakat temizliğin ne ile olacağını bilmek kâfi değıldir. Nasıl olacağını da bilmelidir. Temizlik iki surette olur, yıkama ve banyo. Her gün sabahları yıkanılır ve haftada bir gün yatarken tam bir banyo alınır. Yıkanmalar ve banyo 5 dakikadan fazla sürmemeli ve oda harareti 10-15 arasında olmalıdır. Suyun harareti 30'dan aşağı olmamalıdır. Her halde gerek oda gerek suyun hararetinde 1ocuğun hissiyatına göre hareket etmeli ve daha ziyade azıcık sıcak olmasına dikkat edilmelidir. 1ocuk kendi kendisine yürüyüp gezinmeye başlaınca süt 1ocuğu banyosu yerine yıkanmalar ve banyo tam kaim olur. 1ocuğu su içinde sakin bir halde bırakmamalı mütemadiyen hareket ettirerek faaliyeti bedeniye yükseltilmelidir.

(3) Bu surette çocuk üşümekten de korunmuş olur. Yıkanma ve banyoda çocuk kendi kendine yardım etmesini de öğrenir. Fakat on beş yaşına kadar çocukların çoğu yıkanmadan hoşlanmazlar ve pek sathi olarak temizlenirler. Yine yıkanmalar esnasında çocuğun vücudundaki noksanlar fark edilerek mümkün olduğu kadar erken tashihi çaresine tevessül edilir. Çocuk tahta çinko veya kauçuk mamul kabillerde yıkanır. Bu kabın yanında bir sıcak biri soğuk su ile iki dolu iki tas sabun ve kauçuk sünger (cildi zedelemeksizin sabunlamak için) bir tane de bez hazır bulundurulmalıdır. Bez tek mil göğsü kaplayacak kadar büyük olmalıdır. Su hazır olunca çocuk diz çöker oturur veya ayakta durur ve zayıfça süngeri önden göğsüne doğru ve arkadan sırtına doğru sıkarak. Su sıcak ve soğuk ise ona göre icabet eden ilaveler yapılabilir. Sonra bütün vücuda güzelce su dökülür ve sünger iyice sıkılarak vücut ovulur. Bu surette vücut kısmen kurutulmuş olur ve havlulara sarılırken çocuk nahoş ıslak kalmaz. Kurunurken iki ucundan iki elle tutulan bezle evvela göğüs ve karın sonra sırt ve etraf cildi tamamıyla kuru oluncaya kadar süratle ovunur. Harekatın seri ve şiddetli olmasından dolayı katıyen soğuk algınlığı almaz ve bu tarzda yıkanmadan sonra hararet ve zindelikten mürekkep latif bir his hasıl olur. Bitmedi... (Doktor Mazhar Osman)

(1) Güneş Çalması-Güneş Vurması: Geniş kenarlı mavi veya yeşil astarlı bir başlık giydirilmedikçe çocuğun yazın dışarı çıkarılmaması en mühim tavsiyelerimizdendir. Güneşin doğrudan doğruya hassas ve nazik olan cilde tesiri orasını yakar. Ağrılı kızartılar hasıl olur. Bunlar kavlar ve bazen su heybeleri bile husule gelir. Bu hale (güneş yakması veya güneş çalması) denir. Tedavisi için nişastalı gold krem sürülür.

Lanolin 20 gram, kel suyu 10 gram, amidon 5 gram. Mevzii güneş tesirinde olarak çocukların deniz kenarında oynarken çocukların çıplak bacaklarını güneş yakar bunu tuzlu sudaki in'ikasta tahrişi inzimam eder. Tesiri daha fazla olur. Tedavisi diğer güneş yakkaları gibidir. Güneş vurmasına gelince bu ehemmiyetli bir hadisedir. Sıcak ve rüzgârsız havalarda güneşin tesiriyle cildin ve damağın harareti yükselir ve çocuk bayılır, düşer ve kimseyi tanımaz. Yüzü kızarır, teneffüsü süratlenir ve nabızı duyulmaz bir hale gelir. Buna güneş vurması/düşmesi derler. Bu hale uğrayanların derhal elbiseleri çıkarılır. Göğsü açılır, göğsüne serin su (buzlu olmamalı) ile ovuşturma yapılır. Kendisine serin su içirilir ve çocuk yatağında hiç olmazsa 24 saat istirahate terk edilir. (M.C.)

Vatan refikimizden;

Keyif Veren Zehirler: Türkiye muhitinde içki ve emsali zehirlere karşı en faal mücadelede bulunan zat hiç şüphesiz Doktor Mazhar Osman Beydir. (Keyif veren zehirler) ser levhasıyla intişar eden son eseri bu mücadelenin bir vasıtası adledilmekle beraber hiçbir surette bir propaganda kitabı diye telakki olunamaz. Mazhar Osman Bey sadece fennin dediğini ve

hayatın bir kenara attığı deliller arasında her gün gördüğü şeyleri yazmakla iktifa etmiştir. Keyid gayesiyle kendi kendilerini zehirlemek itiyadında bulunan insanlar bu kitabı okurlarsa gözlerinin açılmamasına ihtimal yoktur. İçki ve kokain mücadelesini kendi hususi muhitlerinde veya memleket muhitinde icara etmek isteyenler bu eserde pek müsekkit deliller bulabileceklerdir. Umûmîyetle herkes Mazhar Osman Bey'in yeni eserini heyecanlı bir roman gibi zevk ve merakla okuyabileceklerdir.

Daim-î Bahar: Bahar çiçeklerinin kokularını daima koklamak isteyenler Hamidiye Türbesi civarından geçsinler. (Evliyazade Nurettin Bey'in) mağazasından mevcut mütenevvi ve mebzul esanslar baharı daima hatırlatan çiçeklerdir. Esanscılık da bu kadar ileri giden Nurettin Bey tıbbi alet ve edevat ve laboratuvar icrası hususunda hekimlere pek çok suhulet ibraz eden bir mağazadır.

(3) Sinirlerinden Muzdarip Olanlar: Asabiyet mütehassıslarından kesretle tavsiye ettiği ilaç fevaidebenin “valerubirumin”dir. Asabi baş ağrılarında, sinir bayılmalarında, bulantılarda hekimin tertibi üzerine bu ilaç kullanıldığı zaman tesiri derhal görülmektedir. Meslektaşlarımız, bu mustehziri Avrupa düşünmeden tercih edebiliyor. Mahal imali Şişli’de Ali Fuat Bey eczanesidir. “Sanatorium Rekavinkel” Viyana civarında latif ve sık ormanlar içerisinde havadar bir mevkii de inşa edilen bu sanatoryum hafif ve ağır sinirliler için en münasip bir tedavi ve istirahat evidir. Her türlü şeraiti medeniye ve nazik heyeti tıbbiye havi bu müesseseyi Viyana’ya gidenlere tavsiye ederiz.

Amasya’da İçki: Amasya’dan yazılıyor: İçkinin men’i hakkında Hükümet-i Cumhuriyetimizin musib tedbiri hürmetle karşılandı. Ve her tarafta içki aleyhinde Hilâl-i Ahdar şubesi teşkil ettiği gayri-kabil setr ve ahva derecede sarhoş gezenler zabıta tarafından derdest edilerek kanunun pençe-i adaletine teslim edildiği halde Amasya gibi bir vilayet bundan mahrum kalıyor. Her gün, her gece maalesef sarhoşların müstehrek(iğrenç) sadalarını işitiyoruz. Müskirat meyhaneleri çoğalıyor. Hatta bazı kahvelerde bile rakı içiliyor. Bu hususta nazarı dikkate celp etmenizi rica ederiz.

(11-12 / 9. VARAK)

Abonelerimize:

Sıhhatini sevenler, şişmanlamak isteyenler: Muktedir ve tecrübe-dide eczacılarımızdan Ekrem Necib Bey tarafından suret-i hususiye de İstanbul’da imal edilen gliserinli ve fosfatlı şark-ı millet hülasası zayıf bünyelerle, hastalıktan yeni kurtulanlar için emsaline faik bir devadır. Yemeklerden evvel alındığı takdirde iştaha üzerinde menbaî tesiri görülür. Temiz ve muntazam bir tarzda imal edilen ilacı kâri’lerimize tavsiye ederiz. Bilumum ecza depolarıyla eczanelerde bulunur.

Keyif veren zehirler: Yakında intişar edeceğini evvelki nüshamızda tebşir ettiğimiz Mazhar Osman Bey'in bu pek kıymettar eseri saha-î intişara vaz' edilmiştir. Pek tatlı ve edebi bir üslupla yazılan bu eseri herkes okumalıdır. Ayrıca resimlerle süslenen "Keyif veren zehirler" ibarete bir kitap şimdiye kadar neşredilememiştir. Fazla olarak hasılat safiyesi Hilâl-i Ahdar menfaatine tahsis edilmiştir. Üstadın bu eseri hakkında tebcil ve tekrirden başka yazılacak bir kelime yoktur. İdarehanemizde belli başlı kitapçılarda bulunur. Bilhassa Hilâl-i Ahdarcılar bu kitab-ı sıhhat vadeden birer tane edinmelidir. Fiyatı yüz kuruştur.

Kiserna Maden Suyu: Memleketimizde tebe'an eden bu maden suyu Avrupa sularından daha faydalı ve şifalıdır. Gümrükler sebebiyle Avrupa suları pek pahalandığı ve tazesini bulmak güçlendiği için taze ve latif Kiserna suyu fevkalade rağbet kazanmıştır. Kibar sofralarda su, limonata, meşrubat yerine Kiserna suyu içmek moda olmuştur. Kiserna suyuyla en ağır yemekler çabuk hazım olur. Kum sancıları, romatizma ne nekroz ağrıları kalmaz. Yarım baş ağrıları ile şişmanlığın ve şeker hastalığının en iyi ilacıdır.

Terikalsın: En kuvvetli, en fenni, en mükemmel mukavva. Uzviyette mevadd-ı külliye tevzi'î temin eden en emin çaredir. Reia *** neşvünema – çocukların diş çıkarırken en iyi bir ilaçtır. Tuzu ilaç halinde müstameldir. İçinde nasıl kullanılacağını gösteren tarifnamesi vardır.

Yolcu konağı: Eskişehir. Sahibi: Hacı Müctemizade Kadri. Telgraf idaresi: Eskişehir yolcu Eskişehir'in temiz ve mutena otelidir. Genç sahibi yolcuların istirahatıyla bizzat alakadar olur. Yatak ücretleri mutedildir.

Tevfik Şitadlehülber: Merkez: İstanbul Katırcıoğlu Han, numara 40, telefon İstanbul 1381. Almanya'nın Layhiç, Lenç, Şimiç, Öhler, Lebruht gibi muhtelif meşhur fabrikalarının vekili umûmîsi olan bu müessese, bilumum tesisatı fenniye fabrika tesisatını... İla ahir, deruhte eder. Ciddi fen adamlarından mürekkep olan bu müessese az zamanda çok rağbet kazanmıştır.

Oksimentol (Pervidon): En iyi ağız mezd-ı taazzuvudur. Nezle mevsiminde herkese tavsiye olunur.

3. 12. Sayı 13

HİLÂL-İ AHDAR

Cumartesi	Sıhhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete	15 Ağustos 1341
Cild:1		Numara:13

(RESİM)

(İlk Milli Türk Tıp Kongresine himayeleriyle şeref bahş olan Muhterem Reis-i
Cumhuriyemiz)

MÜNDERİCAT

Keyif Veren Zehirlerden Tütün (Mazhar Osman)

Gençlik ve İçki Düşmanlığı (Fahrettin Kerim)

İnsanlarda Gençlik Aşısı (İsmail Kenan)

Hilâl-i Ahdar Takvimi

Hasankale'de Hilâl-i Ahdar

Alkol ve Verâset (Hüseyin Kenan)

Göz Hıfz-üs-sıhhası (Nuri Fehmi)

Sıhhî ve İctimâî Şuûn

Maarif Vekili Bey İçki Düşmanı

Sıhhî Reisi İçki Düşmanı

Türk Lisesi Müsameresi

Milas Hilâl-i Ahdar Reisinin Beyanatı

(Hilâl-i Ahdar 1 Eylül'de Ankara'da in'ikad edecek ilk Milli Tıp Kongresini hürmetle
selamlarken bu nüshasını kongreye tahsis etmekle mübahidir.)

Hilâl-i Ahdar Takvimi

Geçen ay nasıl geçti? Bu ay anlaşılan yazın sıcakları da sarhoş kafaların bulanıklığını artırmış olmalı ki; müteaddit şayan-ı teessüf vukuatın tahaddüsüne şahit olduk. Takvimimizde ber-veçhe tafsil-i teşrih edeceğimiz üzere içki yüzünden birçok kanlı cinayetler ika edilmiştir. Aleni rakı memnuiyeti kararnamesinin ihmal edildiğini zanneden bazı meyhanecilerin müşterilerine gizli gizli rakılar verdiği hakkında geçen nüshamızda polis müdüriyetinin nazarı dikkatini celp etmiş idik. Pek muktedir polis Müdürümüz Ekrem Bey ve onun kıymetli arkadaşlarından Üçüncü Şube Müdürü Hasan Reşit Beylerin himmetiyle bu gibi sahtekârlığa teşebbüs eden lokantacılar zabıtamız tarafından şiddetli takibata maruz bırakılmış onu mütecaviz gazino ve lokanta sedd edilmiştir. Şoförler meselesi hakkındaki müteaddit temennilerimiz alakadar makamat tarafından ehemmiyetle nazarı dikkate alınmıştır. Sarhoş olarak ve vesikasız çalışan şoförler vazifelerinden çıkarılmış ve haklarında takibat yapılmak üzere mahkemeye teslim edilmişlerdir. Gerek İstanbul ve gerekse vilayette aleni sarhoşluk ve rakı içmeyi meneden kanunu kemal-i ciddiyetle tatbik eden zabıtalarımızı tebrik ile alkol felaketlerini canlı olarak tasvir eden ber-veç-i ati vakayı kâri'lerimizin ibret nazarlarına vuzû ediyoruz. Evvelki gece, bir zabıta belediye memuru, zilzurna sarhoş olduğu halde Bayezid Meydanına doğru yürümüş ve ileride bekleyen otomobillerden birinin şoförüne işaret ederek: Hey...Bana baksana...Şimdi beni Bebek'e götüreceksin, orada bir saat kadar bekledikten sonra yine alıp geleceksin anladın mı diye seslenmiştir. Şoför Memduh Efendi, gözlerini ovuşturarak bu sesin geldiği tarafa teveccüh etmiş ve karşısında mehip ve müşkül bir zabıta-i belediye memuru görmüştür. Memduh Efendi, pişkin bir adam olduğundan zabıta-i belediye memuru Şadan Efendi'nin ismini ve hüviyetini sormuş ve: Afedersiniz ama...Anafor kalktı.

(2) Cevabını vererek başını çevirmiştir. Hâlbuki Şadan Efendi, o gece, behemehâl Bebek'e gitmeye mecbur olduğundan Şoförün bu tarzda mukabelesine fena halde hiddet eylemiş ve: Beni galiba tanımadın. Bera-yı vazife gidiyorum. Belediye memurunu bad-î heva taşımaya mecbursun! Demiştir. Şoför Memduh Efendi, zabıta-i belediye nizamnamesinde memurların bila-ücret arzu ettiği her otomobile binebileceği hakkında bir kayıt mevcut olmadığına rana vakıf olduğu için Şadan Efendi'nin hiddetine, hiç de aldırış etmemiştir. Zabıta-i belediye memuru artık bu lakaydiye fazla tahammül edemediğinden şoförün üzerine hücum etmiş ve o sırada bıçağını çekmiş olduğundan vaziyet, nazik bir devreye girmiştir. Memduh Efendi, bıçaklı memurdan kaçınmak üzere otomobilin arka tarafına iltica ettiği bir sırada diğer şoförler mahalli vakaya koşmuş ve içlerinden Yusuf Ziya Efendi, memur efendiye hitaben: Tecavüze salahiyetiniz yoktur! Demek istemişse de bu sözü daha büyük bir hakaret telakki

eden Şadan Efendi, Memduh'u bırakıp Yusuf Ziya'nın üzerine hücum ve zavallıyı şiddetle darp eylemiştir. Artık kargaşalık büyümüş ve civar kahvelerden koşan ahali, otomobilin etrafını almıştır. Nihayet bir müddet sonra polis memurlar da yetişerek şoförleri, mütecaviz memurun elinden kurtarmışlardır. Vazifesini suiisti'mâl eden Şadan Efendi hakkında tanzim edilen evrak-ı tahkikiye ile birlikte müddei umûmîliğe tevdi edilmiştir.

Gece sokakta evine dönen genç bir kızı yolda önüne çıkan bir sarhoş yaraladı: Evvelki gece komşusu Mehmet Çavuş'un düğününden avdet etmekte olan Beyoğlu'nda Karabaş'ta Tulumba Sokağı'nda sakin Hacı Bekir Efendi'nin yirmi yaşlarındaki kızı, Hikmet Hanım yolda feci bir taarruza maruz kalmış ve vaka biçarenin tehlikeli surette yaralanmasıyla neticelenmiştir. Hikmet Hanım, komşusu Mehmet Çavuş'un düğününde hayli müddet kalmış ve nihayet vaktin

(3) geçtiğini anlayarak evine gitmek üzere sokağa fırlamıştır. Geç vakit yalnız başına evine gitmekte olan bu genç kadın esasen korkmakta iken birdenbire önüne bir sarhoş çıkarak sarkıntılığa başlamış. Hikmet Hanım sarhoşun elinden kaçmak istemiş ise de kurtulamamış. Küstah adam Hikmet Hanım'ın zaafını görerek ellerinden tutmaya ve kıza fiilen taarruza kalkmış. Bunun üzerine işin vahametini hisseden zavallı kadın feryada başlamış. Teşebbüsünün akamete uğramakta olduğunu gören bedmest-i şerir hamil olduğu kamayı çekerek kudurmuş bir hayvan gibi Hikmet Hanım'a saldırmış ve karnından yaralamıştır. Aldığı yaranın tesiriyle yere düşerek feryada başlayan biçarenin halinden ürken şerir olanca kuvvetiyle kaçmıştır. Biraz sonra bekçi ve polis memurları mahal vakaya gelerek Hikmet Hanım'ı hastaneye kaldırmışlardır. Kadının yarası tehlikelidir. Meçhul haydut şiddetle aranmaktadır.

Hendeğe yuvarlanan sarhoş şoför: Evvelki gün, Ayastefanos civarında bir otomobil kazası olmuştur. Florya'ya gitmek üzere büyük bir otomobile binen birkaç Rus madamı, plajlara vaktiyle yetişebilmek için, şoföre süratle ilerlemesi için emir vermişlerdir. Zaten sarhoş olan şoför bu emre itaatle yokuş aşağı tarlalar arasında otomobili sevke başlamış ve Tayyare Mektebi civarındaki İncirli çiftliğine yaklaştığı bir sırada, direksiyonu idare edilmeyen otomobil, büyükçe bir hendek içine yuvarlanmıştır. İçinde beş kadar Rus madamı bulunan otomobil bu sükût neticesinde mühim surette hasara uğramışsa da madamlar cüzice zedelenmekle kazadan kurtulmuşlardır. Ancak, içlerinden birkaçının korkudan bayıldıkları görülmüştür. O sırada hasta otomobili ile Ayastefanos'a avdet eden Belediye Tabibi Osman Sadi Bey, kazazedelere tesadüf etmiş ve cümlesini kendi otomobiline alarak Makarrı köy hastanesine nakletmiştir.

Bir sarhoş neler yapmaz? Dolapdere’de mukim Heranat sarhoş olarak Lodori’nin aşçı dükkanına girmiş ve rakı istemiş.

(1) Aşçı, dükkânında rakı satılmadığını söyleyince buna hiddetlenen Heranat, yumrukla camları, çerçeveleri yere indirmiştir. Sarhoş Heranat derdest edilmiştir.

İtizar: Bu nüshamızın kesret münderecatına mebni takvimimizi tamamen derç edemedik. Gelecek nüshamızda hepsini koyacağız.

Anadolu’da Hilâl-i Ahdar

Hasankale Şubesi: Honaz’ın gayur ve genç müdürü mefkûre arkadaşımız Sabit Şevki Bey terfien tayin kılındığı Hasankale Kaymakamlığı’nda da içki düşmanı münevverlerle temas etmiş ve kendilerine küül aleyhtarlığını telkin etmiştir. Bu gençler aralarında Yeşilay’ı canlandırmışlar ve ber-veçh-i ati zevatı heyet-i idareye intihap ederek faaliyete başlamışlardır. Reis-i Fahri Müftü Kamil Efendi, Reis-i Dava Vekili Pertev, Reis-i Sani Belediye Reisi Fethullah, Reis-i Sani Muallim Hafız Abdullah, Katib-i Umûmî Hasan Ağazade Rıza, Veznedar Tahsin, Azalıklara; Akif, Ahmet Derviş, Muallim Hasan Tahsin, Muallim Maksut Beylerle, Karabeyin Osman Ağa, Yusuf Çavuş, Abdürrezzak, Zakir Fehim, Mütেকaidinden Remzi, Meclis-i İdareden Mustafa, Hasan, Doktor Rüstem, Jandarma Kumandanı Salih, Kağızmanlı Refet, Hüseyin Ahmet, Muhasebeci Rasih Beyleri intihap eylemişlerdir. Gayur Kaymakam Sabit Bey’le Hasankalelileri tebrik ve muvaffakiyetlerini temenni ederiz.

Kokain, Esrar!

Zabıta bu iki beliiyyeye karşı şedit bir mücadele açtı. Zabıta, son günlerde kokain ve esrar aleyhinde şedit bir mücadeleye girişmiş bulunmaktadır. Bu iki muzır maddenin şehrimize hangi vasıtalarla evhal edildiği anlaşılmış ve bilhassa kokainin süratle intişarını temin eden amiller ve gizli eller tamamen meydana çıkarılmıştır. Evvelki gün Beyoğlu’nda bir Rus kadını derdest edilmiştir. Bu kadının, yüksek mahafil ile temasa gelerek, tedarik ettiği kokaini fahiş fiyatlarla rağbet-kârlarına sattığı anlaşılmıştır. Diğer taraftan esrar isti’mâl edilen bazı

(2) mahallerde taharriyat icra olunmuş ve esrarkeşler, cürmümeşhut halinde yakalanmışlardır. Beyoğlu’nun gizli birtakım evlerinde kokainmanların haftanın muayyen bir gününde içtima ederek ayinler tertip ettikleri de haber alınmış ve “kokain tekyeleri” ittihaz olunan bu gibi mahaller, zabıtaca tespit edilmeye başlanmıştır. Kokainin şehrimize Batum tarikiyle Beyaz Ruslar tarafından ithal edildiği anlaşılmakla beraber bu tehlikeli teşebbüse önyak olanlar yalnız Ruslardan ibaret değildir. Kokain alışverişinin kârına tama eden bazı kimselerde; bu işle uğraşmaktadırlar.

Kadehle Rakı Satan Lokantalar: Polis Üçüncü Şube Müdürü refakatindeki memurlarla Beyoğlu ve Galata’daki lokantalardan bazılarını teftiş eylemiştir. Hilaf-ı memnuiyet kadehle

rakı isti'mâl ettiren lokantaların son zamanlarda çoğalması hasebiyle bu gibiler hakkında takibat yapılması tekerrür etmiştir.

Milas Halkının Şayan-ı Şükran Faaliyeti

Milas Kazası Hilâl-i Ahdar Şubesi Reis-i Evveli Dok-tor Feyzullah Hasip Bey hastanelerde bazı tettebbuat-ı cedide-i fenniyei tetkik için İstanbul'a gelmişlerdir. Bu vesile ile geçenlerde idarehanemizi ziyaret ederek mecmuamız için Milas halkının Hilâl-ı Ahdar ve Tayyare cemiyetleri hususundaki gayretleri hakkında beyanatta bulunarak demişlerdir ki: Milas Hilâl-i Ahdar Şubesinin teşekkülünden evvelki vaziyet ile teşekkülünden sonra yapılan mukayesede büyük bir fark görülür. Şimdi halkın yüzde ellisi hemen alkolün bütün mevcudiyetiyle aleyhindedir. Milas halkı bu hususta kemal-i keremi ile mücadele ediyor ve yakın zamanda ümit ederim ki alkol tamamıyla refedilecektir. Milas malarik bir memleket olduğu için güya az miktarda alkol isti'mâl edilirse sıtmaya yakalanmıyor, diye halkın bir kısmında

(3) mevcut kanaatin boş olduğu ispat edilmektedir. Pekâlâ, malumdur ki alkolün yegâne marifeti tahripten ibarettir. Alkol vasıtasıyla tahrip edilmiş olan vücudun kuvve-i mukavemesi gittikçe azalır ve hayatta yavaş yavaş söner. Biz Milas'ta daima içkinin tahribatı hakkında halkı tenvir etmekteyiz. Bu mücadelemizde çok fayda gördük. Ümit ederim ki teşebbüsât tevsi edecek ve matlup olan dereceyi bulacaktır. Şimdiye kadar muntazam bir daire ve teşkilatımız yoktu. Şimdi ise Türk Ocak'ında bir daire-i mahsusa tefrik edildi. Gerek cemiyet ve gerek ahali büyük gayretle çalışıyor ve çalışacaktır. Zaten dai'l- külden kurtulmak, cemiyetin mesaisi ve vasıta-i neşr-i efkârı olan Hilâl-i Ahdar gazetesini herkesin muntazaman okuması ile kabil olacaktır. Bunun için Milas ve yüzü mütecaviz kurrası birer ikişer abone edileceği muhakkaktır. Mücadele hususunda hükümet-i mahalliye de tamamıyla zahir olmaktadır. Kaymakam kazanın da yakın bir zamanda düğünlerde davul, zurnaları ve sair ifrata varılan hususâtı menetmiştir. Lehül hamd şimdilik vukuat da azalmıştır. Mücadelede kemal-i azim ile devam edilirse vukuatın büsbütün mündefi olacağı da görülecektir. Esasen ahalisi münevver olan ve minel-kadim memlekete büyük adamlar yetiştirmiş bulunan Milas Kazasında yakında Hilâl-i Ahdar'ın kadınlar şubesinin de küşadı mutasavverdir. Milas halkı aynı zamanda tayyareye yardım ve iane hususunda da büyük bir gayret ve hamiyet eseri göstermiştir. Daha ilk zamanlarda Tayyare Cemiyetine beş bini mütecaviz lira cem olunmuştur.

(13-3. VARAK)

(1) Lazistan Mebusu Ekrem Beyle mülakatımız: Biradan maada içkilerin memnuiyeti hakkında meclisin son günlerinde bir takrir veren Lazistan Mebusu Ekrem Beyle geçen ay başında teşrifimiz esnasında teklifleri hakkında muhterem mebus ber veçhi-ati izahatı

lütffetmiştir. Devre-i ictimâîyenin son günü olduğu için teklifim heyeti umûmîye sevk edilemedi. Fakat encümenler tarafından kabul edilmiştir. Meclis heyeti umûmîsine de kabul edileceğini kuvvetle tahmin ve ümit ediyorum. Sıhhiye encümeni müskiratın tamamıyla men'ini müdafaa etti. Fakat bugün için bu mümkün değildir. Aleni sarhoşluğun men'i malumunuzdur. Rakıyı büsbütün menedeceğiz. Birayı da hükümet inhisar yaparak ağır resim koyarsak herkes içemez. Bu surette zararda mümkün mertebe tehdit edilmiş olur. Bira içmekle de sarhoş yapılabileceği hususunda Almanya'dan misal getirilerek müskiratın tamamen men'i fikrinin müdafaasını mebus-u muhteremen rica ettik. Ekrem Beyefendi pahalı olunca herkesin bira içemeyeceğini bugün için bu kadarla iktifa edilmesini cevaben ifade buyurdular. Tamamıyla tecdit-perver efkarla temyiz eden muhterem Ekrem Beyin alkol mücadelesine iştirakini meserretle karşılıyoruz. Mecliste diğer kıymettar arkadaşlarla birlikte önümüzdeki devreyi teşri'a da rakıyı büsbütün men' ettirmeleri hususunda muvaffakiyetlerini şimdiden temenni ederiz.

Üfürükçülerin Tespiti: Üfürükçüler hakkında geçen nüshamızda baş makale yazmıştık. Şehrimizde icrayı sanat eden üfürükçülerden şeyh ve hoca kıyafetli birçok

(2) kimselerin, saf mahalle kadınları arasındaki mevhum şöhretlerine istinaden halkı iğfal eylemlerine mâni olmaktır. Bu gibilerin meşum faaliyetlerine sureti katiye de nihayet verilecektir. Alenen icrayı sanat edenlere gelince bunlar hakkında ihbar veya şikâyet vuku bulundukça şimdilik kendilerine dokunulmayacak ancak pek sık bir surette taht-ı nezarete bulundurulacaklardır. Yapılan tasnife göre İstanbul'da üç kısım bakıcı olduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan ekseriyetini teşkil edenler hiçbir istinat etmeksizin büyü, tılsım gibi şarlatanlıklarla halktan para koparmaktadırlar. Diğerleri de nefesi keskin bir takım şeyh ve hocalardır ki, bunlarda herhangi bir hastalığı bir nefeste tedavi edeceklerini iddia suretiyle cahil ahalinin sıhhati ile oynamaktadırlar. Üçüncü kısımda manyetizm ve fakirtizm tecrübelerle yapanlar teşkil etmektedir. Yukarıdaki bir ve ikinci kısım bakıcıların adedi mahalle aralarında gizlice icrayı sanat edenler müstesna olmak üzere yüz mütecavizdir. Manyetizm ve fakirtizm gibi tecrübelerle iştigal eden üçüncü kısım bakıcılara gelince; bunlar bir nihayet iki kelleyi mütecaviz değildir. Zabıta bilhassa şeyh ve hoca kıyafetindeki üfürükçülerin hareketini taht-ı nezarete bulundurmaktadır. Bunlardan bazıları şimdiden her ihtimale karşı tebdil kıyafet eylemişleridir.

Hilâl-i Ahdar Azaları: (Sekizinci nüshadan maabad...)

(813-844)

Arz-ı ve Teşekkür: Maksut neşriyatı içki düşmanlığı olan mecmuamızın intişarını muntazaman ilan etmekte bulunan İstanbul ve taşra refiklerimize gösterdikleri samimi teveccühler dolayısıyla teşekkürlerimizi arz ederiz.

Kâri'lerimizden Çorum'da Hüseyin Eşref Beye göndermekte olduğunuz gazeteler muntazaman gelmektedir. Lütfunuza teşekkürler ederiz.

HİLÂL-İ AHDAR

Başmuharrir	On beş günde bir neşr olunur.	Müessis
Doktor Fahreddin Kerim	Sıhhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete.	Doktor Mazhar Osman
Cild:1	15 Ağustos 1341	Cumartesi
	26 Muharrem 1343	Numara:13

Keyif Veren Zehirlerden

Tütün: Tütün şüphesiz keyif veren zehirlerden biridir. Fakat Hilâl-i Ahdar faaliyetini bu semme kadar teşmil etmiyor. Mazarratından ahar müteessir olmadığı için şahsın hürriyetine tecavüz etmek istemiyor. Küule düşmanlığı biliriz ki içene yaptığı fenalıktan ziyade içmeyenlerin zarar görmesindendir. Bir alkoliğin ailesi ve çocukları içkinin felaketini çekiyor. Bir sarhoş birçok masumların huzur-ı istirahatlarını selp ediyor, mevcudiyetlerini tehlikeye koyuyor. Tütünde böyle bir fenalık görülmediği için Hilâl-i Ahdar lakayt kalıyor.

Şüphesiz bu yüzden daha fazla taraftar kazanıyor. Çünkü tütün o derece kök salmış bir itiyattır ki Hilâl-i Ahdar bununla da uğraşsa faaliyeti akamete mahkûm olacak ve asıl içki mücadelesinde yalnız kalacaktır. Fakat bir fen adamı sıfatıyla tütünün mahiyetini olduğu gibi tanıtmak borcumuzdur. Tütünden bahsetmesek bu kitap eksik kalırdı. Bahusus ben küûlün şuurlu bir düşmanıyım, fakat tütünden hilkaten müteneffirim. Belki buna karşı nefretim, ötekine husumetten kat kat fazladır. Mamafih tütüne düşkün

(2) (RESİM: Cumhuriyetimizin tıp tarihinde cezri inkılaplar yapan Anadolu'yu adım adım teftiş eden muhterem ve halkçı Sıhhîye Vekilimiz Refik Bey) pek çok hekimlerin de bu manasız itiyada karşı benim kadar muhasım ve asi olduklarını görüyorum. İnsanın semlere meyline ve itiyada karşı zaafına benim kadar teessüf ediyorlar. Mesela meşhur Charles Richet Sersem Adam ünvanlı eserinde diyor ki: İçki kadar münteşir, o derece behimi bir zehir daha olduğunu unutmayınız: Tütün... Acayip bir iptila,

(3) abes bir delalet!... Ben de hatırı sayılır bu tütün tiryakisi olduğum için tokça söylemekten çekinmem. Niçin içiyorum...Kâinatın uğradığı cinnetten ben de yakamı sıyıramadım demekten başka mazeret bulamıyorum. Ben de sebepsiz bu itiyatla yoğuruldu, behimi bir zincirle bağlandım. Onu kıracak kadar cesaretim yok. Beşerin gayr-i kabil-i tashih bir

münasebetsizliği daha... Kendi sersemliğini takdir ettiğim halde böyle bir sersemliğe esir oluşum, hele hatamı bile bile yapışım.”

Tütün yaprakları bu asrın en muteber banknotu... Hükümetleri, bankaları, tacirleri zengin ediyor. Herkes iaşesinden evvel tütün vergisini düşünüyor, yemiyor, içmiyor iptida tütün parası biriktirmeye çalışıyor. Eskiden beri küçük nispette kazanç sahipleri ekmek parası için çalıştıklarını söylerler. Hakikatte ekmekten evvel tütün için çalıştıklarına şüphe yok. Tütün ne ilaç ne gıdadır. Yalnız sersemleten, adamın ağzını acı yapan, başını döndüren, nefesine bir pis koku veren, parmaklarını kirli sarıya boyayan bir dumandır. İçinde bulunan nikotin zehri morfinlerden, kokainlerden hiç aşağı kalmaz.

(13-4. VARAK)

Cild:1 Numara:13	Hilâl-i Ahdar	Sahife:90

Diğerleri gibi hemen ve mebzulen ve kana karışmadığı için tesiri meşum değildir. Fakat verdiği keyfi bir tesemmüm alameti değil mi! İlk alışanlarda görülen gönül bulantısı, baş dönmesi ve hatta kay bir zehirlenme levhasından başka bir şey midir? Tütün iptilas bütünü küre-i arzı kaplamıştır. Medenisi vahşisi, beyazı zencisi, sarısı kırmızısı, erkeği kadını, akıllısı budalas buraları hepsi içiyor. Günden güne sahası genişliyor. Son zamanlara kadar çocuklarla kadınlar bu zehirden uzak yaşıyorlardı. Yirminci asırda onlar da tiryaki oldular, on beş yirmi sene evvel bir Avrupalı kadının elinde sigara görmek işitilmemiş şeydi. Bazı şark kadınları sigara içtikleri için takbih edilir ve Avrupa mahfilinde hayretle bahis olunurdu. Şimdi her müstekreh şey gibi bu da moda oldu. Salonlarda kadınların parmakları arasında sigara düşmüyor. Madamların hatta matmazellerin gümüş tabakları, uzun ağızlıkları, benzinli çakmakları var: Çocuklar bile kırk yıllık tiryaki gibi sigaralarının dumanını püfür püfür savuruyor, saçlı sakallı adamlardan sigarasına ateş istiyor. Moda ve taklit bu en sakil ve müstekreh iptilaya zarif ve süslü kadınları da sevk etti. Parmak arasına sigarayı alıp ağza sokup çıkarmak, ağızdan bir yudum duman savurmak işte tiryakiliği doğuran iptilanın menşei, psikolojisi. Tütün ne tadı ne keyfi ne de diğer bir meziyeti için alışılmaz. İptidaları parmak arasında tutup dudağa bir jestle götürmek sonra uzaklaştırarak dumanını

(2) savurmak bütün zevkini teşkil eder. Bu esnada baş ağrısı, bulantı hisleri de müptediye ayrıca ıstırap verir. Çoğu bu rahatsızlıklara dayanmayı göze aldırılmaz, ilk nefesten sonra tiksiniyor sarfınazar eder. Fakat birkaç dakika bu arızaya katlandıktan sonra ondan bir zevk duymaya başlar. Dudaklarının arasında **(RESİM: Fotoğraf alt yazısı: Sıhhiye-yi askeriyemizde yenilikler yapan Muhterem Sıhhiye Reisi Süleyman Emin Paşa)** bir cisim, bir kokulu duman yavaş yavaş varlığının lazım-ı gayr-ı müfarık olur. İşsizlikte hemen ona sarılır, iş arasında elinden düşürmez, sigarasının son nefesini çekmeksizin yatağa yatmaz,

geceleyin uyansa bir bardak suya değil, sigara paketine elini uzatır, sabahleyin gözünü açınca dünyada ilk aradığı şey tütündür. Onu içmedikten sonra ne mahmurluğu, sersemliği gider ne de ciddi bir saye muktedir olur. Her geçen gün tiryakiyi tütüne daha merbut kılar. İtiyatların en hafifini bile insan güç bırakır. Fakat tütüne karşı olan müstekreh iptila hepsinden kuvvetlidir. Hayatını kaybetmek derecesinde hastalanan

(3) birçok kimselere artık yaşayabilmek için itiyatların hepsinden feragati tavsiye ettiğimiz vakit kahveyi de çayı da içkiyi de bırakabilirim; fakat tütünü nasıl bırakırım diye hüngür hüngür ağladıklarını çok görmüşüzdür. Bir tarafta mezar kokusu, diğer tarafta tütün dumanı teneffüs etmek zevki arasında mütereddit saatlerce ağladıktan sonra çarnaçar bu yâr-ı kadimden feragata mecbur olanların hali ne elimdir. Böyle bir mecburiyet-i sıhhiye ile tütünü bırakmış, aradan aylar geçmiş nicelerini bilirim ki, “Sizin nefret ettiğiniz o pis koku yok mu dünyada yegâne aradığım, hiçbir çiçekte, meyvede bulamadığım bir rayihadır; o hatırıma geldikçe içim titriyor, doya doya bir sigara içsem başka bir şey istemem” derlerdi.

Bir vakit Sultan Murat-ı rabiin idam cezasına, papaların aforozlarına rağmen dünyaya yayılan bu sevimsiz iptila hıfz-üs-sıhhanın daha ciddi tehditlerine de kulak asmıyor, muttasıl tevessü ediyor. Bakalım ne zamana kadar bu manasız itiyada insanlar esir olacak. Âlimi içiyor, cahili içiyor. Sofusu müptelası, sefihi düşkün... İçenler o kadar çok ki şüphesiz içmeyenler asgaride kalıyor. İçmemek tabi olduğu halde içenlerin hodbinliğine esir olmaktan kurtulamıyor. Tütün adet etmeyenler için ne müstekreh bir şeydir. Dünyada insana huzur verecek neresi varsa bu pis itiyat oralarını teshir ettiği için içmeyenler hiçbir yerde rahat edemez. İçenler kendi keyifleri yüzünden biçare içmeyenlerin nelere katlandıklarını bilmezler, tahmin bile edemezler, ihtar olursa küstahane köpürürler. Tütünün zevkinden tagafül edenleri hakir-i şayan tezyif görürler.

Cild:1 Numara:13

Hilâl-i Ahdar

Sahife:91

Oh... Sigara içenler ne hodbindir. Çoluğun çocuğun nafakasını bu derece müstekreh bir âdetini tatmin için ihlal eyleyen tiryaki zaten bu itiyat ile hodbinliğini gösteriyor. Vapur kamaralarında, tramvaylarda, sinemalarda, tünel vagonlarında, şimendiferlerde, salonlarda, gazinolarda ortalığı tütün dumanına boğanlar keyiflerini yaparken herkesi ne kadar izaç ettiklerini düşünürler mi? Böyle umûmî ve kapalı yerlerde sigara içmenin nezaketsizlik ve saygısızlık olduğunu takdir ederek kendiliklerinden içmemeleri lazım gelirken hükümetin yasağına bile karşı gelenleri, kondüktörlerin ihtarlarına rağmen sigaralarını söndürmeyenleri her gün görmüyor muyuz? Sigara dumanından boğulduğu için kondüktöre tramvay penceresini açtıran bir hanımı soğuk geliyor, rahatsız oluyoruz diye tekdire kalkan tiryaki kapalı vagona kendi keyfi için savurduğu dumanla herkesin rahatsız olduğunu düşünür mü?

Soğuktan veya cereyan-ı havadan zayıf insan belki nezle olabilir. Fakat sigara dumanından da alışmayan boğulur, başı boğazı, göğsü rahatsız olur. Vapur ve tünellerden girer çıkarken itişen, kucak kucağa halkın arasında hala sigarasını söndürmeksizin cereyanla sürüklenenler ne terbiyesiz heriflerdir. Küllerini önündekinin ensesine düşürür, yanan ucunu başkasının elbisesine dokundurur. İhtar edilse yandıktan sonra söyleyebilirsiniz diye saygısızlığına diğer bir küstahlık daha zammeder.

(2) Ah, sigara içenler!.. Kendinizi zehirliyorsunuz, ona karışmıyoruz. Fakat bizi ne kadar rahatsız ediyor ne kadar iğrendiriyorsunuz bilmezsiniz. Her yere balgam saçarsınız, saygısızca öksürür, tükürüklerinizi üstümüze başımıza serpersiniz. Bir lokantaya girsek iptida masa üzerindeki tablada sizin tükürükleriniz üzerinde duran dünyanın en müstekreh şeyi,

(RESİM: Tıp Kongresinde Türkiye’de sıtma coğrafyası hakkında tebligatta bulunacak olan sıhhiyemizin rükn-i mekini Müsteşar Ahmet Fikri Bey) sigara izmaritleri gözümüze çarpar, iştahımız kapanır. Bir salona girsek sigara dumanlarınızın öğürtücü bayat kokusunu perdelerine varıncaya kadar sinmiş hissederiz. Bir masada muhallebi yerken cebinizden tabakanızı çıkardığınızı görür görmez kalbimizde bir helecan başlar, sigarayı yakıp dumanını suretimize savurmadan kaçmanın çaresine bakarız ki, canım muhallebi öğürtü ile geri gelmesin. Sizin yüzünüzden insan yüzü görmeye hasret kalırız, merdümگیرiz yaşarız. İyi bir tiyatro kumpanyası gelse biz bir defa bile görmekten mahrum kalırız. Tiyatrolarda belediyenin memnuiyet levhalarına rağmen sizin saygısızca bizi rahatsız edeceğinizden eminiz.

(3) Sarhoşun bir vakt-i tahrimi vardır biliriz fakat siz her zaman sigaranızı tütürürsünüz. Nihayet tahammül edemeyip bir tiyatroya, konsere gitsek korktuğumuza uğrarız. Ne musiki nağmesinden ne sanatkârların marifetlerinden bir şey anlarız, sigaranızın dumanlarından o kadar boğuluruz ki tiyatronun zevki burnumuzdan gelir. Bir daha ayak basmamaya yemin ederek çıkarız. Bu tasvirlerim katiyen mübalağalı değildir. Tütünden nefret eden bir adamın vicdanına cidden makestir. İçmeyenlerin bu türlü hissiyatına vakıf oldukları halde içenler asla hürmet etmezler. Hele karı kocadan biri sigara dumanından nefret ederken diğerinin onu kullanması kadar hissiyat-ı zevciyatı elim bir hale sokan pek az şey bulunur. Nefeste müstekreh bir rayiha, parmaklarda kir, bıyıklar dumanla sararmış bir erkeğin koynunda sigara içmeyen hatta tiksinen bir zevcenin hali ne tahammülsüzdür. Yahut dudaklarına yaklaştıkça sarımsak rayahasından müziç bir tütün kokusu his olunan, beyaz parmaklarının arasında sapsarı tütün yaprakları lekesi olan bir hanım dünya güzeli de olsa çekilir mi?.. Kaç erkek bilirim ki nişanlılarından sırf sigara içtiklerini duydukları için vaz geçmişler, fakat bu itiyadın umûmî oluşundan itirafı gülünç bularak başka bir sebebi bahane göstermişlerdir. Sakız

çiğneyen, parmakları kınalı gelinler nasıl bu günkü delikanlılarımızın hoşuna gitmiyorsa ağzından sigara dumanı çıkan hanımlardan da birçok delikanlılar katiyen hazzetmezler... Nice erkekler biliriz ki pudra, sürme, lavanta sevmedikleri halde yavaş yavaş alışmışlar, hatta kesik ve alagarson saçları da hoş görmüşlerdir. Fakat hanımların sigara içişine asla. (Mazhar Osman)

(13-5. VARAK)

Cild:1 Numara:13

Hilâl-i Ahdar

Sahife:92

Gençlik ve İçki Düşmanlığı

Tatil devresinin ortasındayız; imtihanların korkulu rüyalarından kurtulan gençler ailelerinin şefkatli kucağında, memleketlerinin saf havası, geniş yaylalarında tatillerini geçiriyor. Gençlik halet-i rûhîyesi nikbini ile tev'emdir. İşte yaz güzelliği, tatilin yorgun zihinler üzerindeki sükûnet bahş tesirâtı bu nikbiniyi artırır. Bir genç kendini her şeye kadir zanneder. O hiçbir mânia tanımaz. Uzun uzadıya düşünmek, enine boyuna hesap etmek gençlik halet-i rûhîyesiyle taban tabana zıttır. Gençliğin lekelenmemiş hissiyatı mefkûresini cidale sevk eder. Gençliğin cidali hissiyatı ki saf ve nezihtir. Arsızdır. Binaenaleyh onun cidalini tebci etmek, gençliğin saf ve temiz dimağından mefkûre savaşında istifade etmek lazımdır. Çanakkale'de, Sakarya'da, Dumlupınar'da pek sevdiği vatani için ilahi bir aşkla kanını pervasız akıtan gençlerimiz milli istiklalini kurtardıktan sonra artık ictimâî sahada serbest bir tarzda mücadelesine devam edecektir. Biz ictimâî sahanın ilk düşmanını içki olarak tanıyoruz. İçki cemiyet-i beşeriye içerisinde en ziyade gençliği tahrip eder. Onun masumiyetini, bekâretini, safvet-i ahlakiyesini, fazilet-i ictimâîye ve insaniyesini itlaf eden belalar anası içkiye karşı mücadele etmek Türk gençliği için kutsi bir ideal olmalıdır. Eski edebiyat gençlikle mey ve mali hülya terennüm ediyordu. Bugünün hayat kanunları ise spor, zindegi, ciyadet-i rûhiye telkin ediyor. Bu telkini kazanabilmek ancak içki düşmanlığı ile mümkün olur.

(2) İçkiye alışan bir genci bekleyen felaketler bir değil bindir. Gençliği zehirleyen hastalıklar ancak bir sarhoşa musallat olur. Bu zehirler bazen o kadar acı; o kadar elimdir ki tesirâtı yaşadığı müddetçe devamlı olur. Alkolik bir genç metin olamaz. O yeis ve elem buhranları içerisinde çırpınır; inziva arar. Münzevilik ayyaşlık derecesini arttırır. Dinlediği gazel, işittiği ud sesi, rakı kadehlerinin adını tezyit etmekten başka bir şeye yaramaz. O genç; artık ailesi ve mensubu olduğu **(RESİM: Tıp kongresinin ilk müteşebbisi merhum Süleyman Numan Paşa)** heyet-i ictimâîye için kaybolmuştur. İçkiyi kumar takip eder; kumarı intihar!.. En hafifi hapishanelerin rutubetli duvarları arasında ömrünü geçirmeye mahkûm olur. Parlamaya namzet olan zekâsı genç yaşta solar. Beyin damarları sertleşir, düşüncesi bozulur. Sinirlerinin tahammül kudreti azalır. En ufak bir mesele karşısında hiddetlenir; pire için yorgan yakacak

kadar sinirli olurlar. Gençlikte içkinin tahribatı yalnız seciyeye inhisar etmez. Neşvünemaya koşan bünyesini bozar. Güzellliğini ihlal eder. Yüzünde vakitsiz damarlar teressüm eder, gözü kan çanağına benzer. Midesi harap olmuştur. Her sabah uyandığı zaman dilini bir karış pas kaplamıştır. Ayyaşlığa alışan genç

(3) sanatında da yükselemez. Bilhassa gençlikle beraber giden sporculuğun ayyaşlığa tahammülü yoktur. İyi sporcu olabilmek için ağzına bir damla içki koymamak lazımdır. Küül isti'mâl eden sporcular çabuk yorulur ve müsabakayı kolaylıkla kaybederler Bundan dolayıdır ki birkaç seneden beri spor kulüpleri dünyanın her yerinde Yeşilay teşkilatı ile pek sıkı bir dostluk tesis etmektedirler. Her sporcu Yeşilay teşkilatına dâhil olmaktadır. Hilâl-i Ahdar konferansçıları en ziyade gençlere hitap etmekte ve bilhassa sporcularla fazla meşgul olmaktadır. Almanya, İsviçre, Rusya, Avusturya, Amerika, İsveç ve Norveç'te Hilâl-i Ahdar teşkilatına merbut genç küül düşmanları cemiyetleri yapılmaktadır. Bizde de darulmualliminlerle Orman Mektebi bu hususta ön safi işgal etmişlerdir. Gençlerimiz arasında alkol düşmanlarının çoğaldığını hele rakı içmeyi büyük bir kabahat ve ayıp olarak bilenlerin ehemmiyetli bir yekûn teşkil ettiğini memnuniyetle görüyoruz. Tatil esnasında memleketine giden gençler orada tıpkı bir misyoner gibi içki düşmanlığı fikrini tamim ediyorlar. Memleketimizde gençliğin en ziyade mütekâsif bulunduğu Türk Ocakları son zamanda teşekkül eden Kadınlar Birliği alkol aleyhindeki mücadeleye pek esaslı bir alaka ibraz etmiştir. Bütün bu hayırlı alametler bize yarın için pek kuvvetli ümitler veriyor. Gençliği yükseltmek için onu küûlden uzaklaştırmalıyız. (Doktor Fahrettin Kerim)

Cild:1 Numara:13

Hilâl-i Ahdar

Sahife:93

İnsanlar Üzerinde Tatbik Edilen Gençlik Aşları ve Alınan Neticeler

Vornuf'un husye aşılarını insanlar üzerine tatbike başladığı tarih 12 Haziran 1920 senesindedir. Maal teessüf bazı esbab dolayısıyla birinci müşahade âdem-i muvaffakiyete müncer olmuştur. Fakat Vornof yorulmaz bir sayı ile müteaddid tecrübeler yapmış ve sonunda muvaffakta olmuştur. Bu tecrübeleri sırasıyla arz ediyoruz:

Müşahade-1: 45 yaşında bir adam tedren husyevi (aya veremi) dolayısıyla 23 sene **(RESİM: Ansetalit letarjik hakkında tebligatta bulunacak olan muallim Mazhar Osman Bey)** evvelde sağ husyeyi ve 26 sene evvelde sol husyesi çıkarılmıştır. Bu sebepten bu uzuvlardan tamamıyla mahrumdur. Manzarası, hadım ağası manzarasındadır. Sakalsız, bıyiksız, yanakları düşük, buruşuk ve sarkık, yumuşak elastikiyeti kaybetmiş, şişman memeler büyük. (Sinosafali) Bir maymunun dört parçaya taksim edilmiş husyesinin iki parçasını sağ cof husyeviye ve iki parçasını da sol cof husyeviye ithal edilerek kapatılmıştır.

(2) Altıncı günü sol cof husyeviye de cerahat başlandığından cofu açmak mecburiyetinde kalmışlardır. Üçüncü aya doğrudan sağ cof husyevi mayi ile dolmaya başlamış olduğundan ve orada da ufunet baş gösterdiğinden o tarafı da açmak mecburiyeti hissedilmiştir. Cerahetlenen aşılar olmuşsa da bazı aksamı husyenin usûlü tabakasına kuvvetli yapışmış bulunduğundan onlar orada terk edildi. Yalnız husyede şayanı kayıt hadise nazarı dikkate celp etmiştir. Senelerden beri kılları ve eş'arları neşvünema bulmayan bu zat tıraş olmak mecburiyetinden kalmıştır. Acaba aşıların tutmamasının sebebi nedir? Bunu neye atfetmek icap ediyor? Bu meseleyi ispat eden ikinci ikinci bir vakıa daha olmuştur. Sol ayasında tedrin olan ve tedren dolayısıyla husyeyi çıkarılan diğer bir zata aşı yapılmıştır. Bu aşıda diğeri gibi cerehatlanmıştır ve âdem-i muvaffakiyete müncer olmuştur.

Bu iki vakıayı şu suretle izah etmek kabildir. Eskiden mevcut olan ve nesc dahilinde gizli kalan basil dokular (verem mikrobu) yeni misafire karşı şiddetli bir aksüamel getiriyorlar ve cerehat başlıyor. İkinci aşı tatbik edilen zevat husyesi on beş sene evvel çıkarıldığı an en ufak ufunette mevcut bulunmuyordu. Aşının tutması verem mikroplarının gayri kabil halden faal hale geçmelerinden ve takayyüh husule getirmelerinden ileri geliyor. Ve bunlarda aşıların muvakkit bir zaman kalması kılların tekrardan neşvü nema bulmasını temin ediyor.

(3) **Müşahade-2:** 59 yaşında bir şahsa yapılan husye aşısı. Ahvali sabıka: Bel soğukluğu geçirmiştir. 7-8 defa kadar nakis etmiştir. Sebebi şikâyeti: Kuvva-i hafızasının günden güne tenakusundan sai dimağı kabiliyetinin azalmakta olduğundan umûmî dermansızlık ve kesaletten müşteki sekiz seneden beri faaliyeti tenasülüyesi tamamıyla madum. Tedavi: Ba'del ameliye maymunun iki husyesi çıkarılmıştır. Sol husye iki müsavi kısma taksim edilerek hastanın sol husyesinin bir kısmı nihayet kademiyesine **(RESİM: Sıtma tedavisinden bahsedecek olan Muallim Tefik Salim Bey)** ve bir kısmı nihayet halefiyesine katkı ile dikilmiştir. Maymundan alınan sağ husyede dört müsavi kısma taksim edilerek bu dilimler Bala'daki şahsın sağ husyesinin dört muhtelif kısmına dikilerek kapatılmıştır. Sağ tarafa dikilen aşılar bir ay sonra vücut tarafından ıtrah edildiğinden bu tarafın aşısı tutmamıştır. Bunun sebebi dikilen parçaların yekdiğerinden pek uzak olmayarak hayyat-ı rabt edilmiş olmasıdır. Dikilecek olan parçalar için kâmis has iyi bir surette açılıp temizlendikten sonra...

(13-6. VARAK)

Aşı hayyata rabt edilerek bu usûle riayet edilerek yapılan aşılar muvaffakiyet fazladır. Muvaffakiyet amelilerinden en bir necis kan tarafından aşının iyi bir surette beslenebilmesi lazımdır. Aşılardan sonra hastanın ahvali umûmîyesinde göze çarpacak derecede bir salah-ı hal görülmüştür. Hastanın ifadesine nazaran senelerden beri bu kuvvetli ve dinç bir hale girmemiştir. Her kış soğuklardan pek müteessir olduğunu en ufak bir soğuk algınlığından günlerce evde kapanmak mecburiyetinde kaldığı hiçbir zaman bronşitten, nezleden, gripten kurtulmadığını fakat aşının tatbikinden sonra **(RESİM: Doğum esnasında çocuk vefatından bahsedecek olan Besim Ömer Paşa)** bu hallerin tamamen zail olmuş bulunduğunu gördüğünden dolayı kendisini dünyanın en bahtiyar adamı addetmektedir. Kendisini en fazla memnun eden kuvva-i dimağisindeki çalışma kabiliyetinin artması sai fikri mukavemesinin tezaidi ruhunun küşayış bulunması idi. Kabiliyeti tenasülüyede uzak bir eser salah görülmemiştir. Ananet devam etmektedir. (Bunu burada kaydetmekten maksadımız bir noktada kâri'lerimizin nazarı dikkatlerini celp etmek içindir.) Aşılar kabiliyeti tenasülüyeyi tazyid ettiği halde

(2) burada en ufak bir tesir yapmaması echize-i tenasiliyesinin senelerden beri bel soğukluğu mikrobi olan kötü kokular tarafından tahribatından ileri gelmekte olduğu zannını vermektedir.

Müşahade-4: 16 yaşında bir zata yapılan husye aşısı. Memleketi, Fransa. Mesleği, tiyatro muharriri. Sinin, 61. Ahvali umûmîye ve haziresi, yanaklar porsuk, çehre buruşuk ve çizikli, vücut inhinalı, gözler fersiz, tabakayı karniye etrafından hala şeyhuhet mevcut. Bütün cismânî çalışması fevkalade zahmetli, yürüyüşü sürüklenir gibi. Ahvali sabıka, birkaç defa sıtma nöbetleri geçirmiş. Sebebi şikâyeti, iştahı yok, büyük bir kesalet mevcut. En ufak bir tebdil havadan müteessir ve mağmum. Düşüncelerinde bataet, en ufak bir cümleyi bulmak için büyük bir saiy sarf ediyor. Dimağında büyük bir yorgunluk ve boşluk hissi mevcut. 15 seneden beri akamet ve ananet mevcuttur. Tedavi; (sinosefali) maymunlardan birisinin husyesi çıkarılarak usûlü dairesinde sekiz dilime ayırdıktan sonra muharririn husyesine dikilmiştir. Yirmi üç gün sonra intiatın husûle geldiğini pek beşuş bir surette haber verdi. Bu zatta on beş senden beri en ufak bir kabiliyeti tenasülüye görülmüyormuş. Üzerinden iki sene geçtiği halde erkekliğini muhafaza etmektedir. Harici münazarasında hayret verecek

(3) bir tahavvül husule gelmiştir. Vücut düzeldi ve doğruldu. Vech-i azulatı toplandı. Buruşuklukları kısmen azami zail oldu, gözlerdeki fersizlik yerine bir canlılık kaim oldu. Beyaz saçlı bir genç manzarası aldı. Eski hayatına avdet etmiştir. Ayakla geziyor, tiyatrolara gidiyor, eğleniyor ve yazı yazmaya başlıyor. Onu en çok mesut eden neşelendiren tefekkürde

çektığı zail olmamıştır. Saatlerce çalıştığı halde yorgunluk hissetmiyor. **(RESİM: Kongreye mulajlarıyla iştirak edecek olan Hikmet Hamdi Bey)**

Müşahade-5: Sinn: 33. Mesleği: Kâtip. Memleketi: Amerika. Sebebi şikâyeti: 23 yaşından beri bah-i (cinsel güç) kötü gittikçe azalmaktadır. Son üç sene zarfında bu hal nazarı dikkati şiddetle celp edecek kudret terakki etmektedir. Kendisinden ihtiyarlarda görülen akamet ve ananet, melankolin, güçsüz dermansız çabuk yorulur. Mide kaynaması, bağırsaklarında hareket mevcut değil. Kabız, baş ağrıları, baş dönmeleri, intihar fikirleri, hissizlik ve la-kaydilikde var.

Cild:1 Numara:13	Hilâl-i Ahdar	Sahife:95

New York'ta kendisine tatbik edilen usare husyeve şırıngalarından kaide gördüğünden ve kabız haliyle baş ağrılarının geçtiğinden bahsediyor. Bunun üzerine bu genç ihtiyar olan zata husye aşısı yapılmaya karar verilmiştir. Çünkü usare-i husyeveye aşlarıyla görülen salah hal enjeksiyonları bırakır bırakmaz baş göstermiştir. Operatörün verdiği muvakkat muvaffakiyet bu zata husye aşılarının yapılması hakkındaki kanaatleri daha fazla takviye etmiştir. (sinosefali) maymunlardan birinin husyesi iki müsavi kısma taksim edilerek hastanın husyesine raptedilmiştir. Hasta üç ay sonra bağırsaklarında büyük bir tahavvül görmüştür. (Doktor İsmail Kenan)

Alkol ve Verâset

Laboratuvar tecrübeleri: Elimizde istatistik malumatından başka bir de laboratuvarın gösterdiği tecrübeler vardır ki, bunu herkes istediği yerde yapabiliyor. Bu tecrübeler ilk defa Doktor Farah tarafından tavuk yumurtalarında yapmıştır. Kuluçkaya konulacak yumurtaları evvela alkol buharına maruz bırakmış ve bunları kuluçkaya koymuş vaktinden evvel bi'l-iltizam açtığı vakit civcivlerin mühim bir kısmının ucubevi takayyüdat ve tezahürat gösterdiğini görmüştür. Bu tecrübeler bilahire Ms. Farak ve Şetokand tarafından yaban domuzu yani kobaylardan muntazam bir seri ile uzun uzadıya tetkik edilmiş neticeleri bir veçhi atidir. Erkek ve dişi kobaylara haftada bir defa alkol koklatmışlar hayvanlarda bunu sersemlik başlatıncaya kadar devam etmişler.

(2) Bunlardan 24 erkeği alkol almayan dişilerle çiftleştirmişler. Bu hayvandan yani erkeklerin 14'nde akamet görülmüş diğer 10'ndan 5 tanesinin sekiz yavruları ölü doğmuş ki, diğer beşinin sağ 12 yavrusu olmuş iki tanesi pek az yaşamış 5 tanesi ölmüş. **(RESİM: Kongrenin tertibinde büyük himmeti görülen Niyazi İsmet Bey)**

1- 6 hafta arasında olmuş hepsi ihtilacat-ı saraviye göstermiş. Beş tanesi yaşamış bunların boyları hali tabiiden küçük imiş. **(RESİM-1: Doğmadan evvel ve doğum esnasında çocuk zayıyatından bahsedecek olan Refik Münir Bey, RESİM-2: Türkiye’de sıtma coğrafyasından bahsedecek olan Muallim Abdulkadir Bey)**

2. aynı tecrübe, dört tane alkol almış, dişi alkol alkolsüz erkekle çiftleştirilmiştir. Bunlardan birinde akamet görülmüş, bir tanesinde yavruları vaktinden evvel ölü doğmuşlar. İki diğeri birer yavru doğurmuşlar.

(3) 3. tecrübe, erkek ve dişileri alkol almış. 14 çiftte 10 tanesinde akamet, 3 tanesinin yavruları ölü doğmuş. Ancak bir tanesi, bir yavru olmak üzere diri yavru yapmış ve bu altıncı halkada hamelat saraviye göstermiş bu hayvanlar öldürülerek otopsileri yapılmış ne azayı dahiliyelerinde ne de tenasülüyelerinde şayanı dikkat bir tagayyür görülmemiştir.

Mütemmim istatistiklerin vasıl olduğu neticelerde insanlarda bu nispet bir veçhe atidir. Babanın alkolünde %58’de akamet, %22’de ölü doğum, %20’de tabii doğum. Bunların ekseriyeti azimesini zayıf ve saralı çocuklar teşkil eder. Ananın alkolünde %25’ de akamet, %25’ de ölü doğum, %50’de tabii doğumdur. Bunlarda sara ve zaifiyet diğerinden daha az görülüyor. Bütün bu tecrübe ve neticeler Doktor Oskal ile Bori’nin beyaz farelerde yaptıkları tetkikat ile aynen teyit etmiştir. Burada şayanı dikkat olan noktalar evvela babanın alkolündeki her yerde alkolizm bilhassa erkeklerde daha mebzuldür. Verâset hususunda bu kadına nispeten daha vehim netice veriyor. Babanın uzviyetinde hattı azayı tenasülüyesinde mikroskobik olsun bir fark görülmese dahi evlatlar müteessir oluyor. Akamet %58 gibi feci bir rakamı gösteriyor. Bunun yarısı ölü doğum kalanlar ise sonradan cemiyeti ifsat(bozma) edecek olan dejenerelerden ibaret oluyor. Memleketimiz gibi nüfus siyasetini büyük bir dikkat ile ıslaha azmeden bir yerde bu çok baliğ bir hakikattir. Bu hususta daha fazla tafsilat almak isteyen muhterem kâri’lere ve *** ve Milson gibi alemlerin tetkikatlarını karıştırmayı tavsiye ederiz.

(13-7. VARAK)

Cild:1 Numara:13

Hilâl-i Ahdar

Sahife:96

İtiyat Küulu, İrsi Tezâhürat-ı Rûhîyesi

Alkoliğin evlat ve ahfadı zehirden muntazam bir nispet ve kaide dahilinde müteessir olurlar. Birinci nesilde daha ziyade ahlaki tagayyürler görülür. **(RESİM: Hilâl-i Ahdara pek kıymettar müzaharetleri görülen Hasankal’a kaymakamı Sabit Şevki Bey)** Cinnetin

muhtelif nev'alarından olan arızaları müellifler ikinci ve üçüncü nesilde görüldüğünü iddia ediyorlar. Fenni ifadesiyle psikopat dediğimiz yarım akıllılar **(RESİM: Erkan-ı muharririmizden Ayniye Mütéhassısı Nuri Fehmi Bey)** dalalet-i tenasülûye mücrim zade şarlatanlarda birinci nesilde aptal, saralı kadimlere ikinci ve üçüncü nesilde tesadüf edilir. Aptallığın küul ile olan münasebetini 1900'de İsviçre tahrir nüfusu gayet bariz olarak ispat etmiştir. Bu senede İsviçre'de 9000

(2) aptal ve kadim kaydedilmiştir. Bunların tarihini veladetleriyle muntasıp olan ilkah(dölleme) tarihlerinin yani rahme madre düşmelerinin alkolün en çok kullanıldığı iki tarihe tesadüf ediyor ki, biri bağ bozumu ikincisi karnavaldır. Logara'nın mahdud(sınırlı) olmakla beraber bunun kadri baliğ bir istatistiği vardır ki, bu senenin diğer zamanlarındaki tarihini aramış ve bu çocukların rahmi madre düşmelerinin cumartesine tesadüf ettiğini görmüştür. Avrupa'da cumartesi demek neşe ve içki günü demektir. O günde yevmiyeler alınır, o günün akşamı ertesi gün pazar olduğu için bol bol içilir. İsviçre istatistiğinde ikinci mühim bir nokta alkolik olan aile evlatlarının hükmü kusurlarından kamet azlığından göze çarpmasıdır. Fransız askeri et-tıbbasından Doktor Heri Kont: 1913 senesi efradı 1914 daha gürbüz daha yakışıklı ise bunu vücutlarına giren alkolün bir sene daha az girmesinde aramalıdır diyor.

Alkolizmanın Esbabı: Gerek alkol ve gerek morfin, esrar, kokain gibi keyif veren zehirler hakkında esbabı ararken bir noktaya takılmak doğru değildir. Muhtelif sebeplerden hiçbirisi başlı başına bir sebep teşkil etmezler. Her şahıs için ayrı bir sebep vardır. Bir şahısta esbap ararken en evvel onun haleti rûhîyesini tetkik etmek en doğrusudur. Fakat umûmî sebepler hakkında müelliflerin çıkardıkları neticeler bir veçhi atidir. 1- Alkol istihsalatının fazla ve akla her gelen şeyden alkol istihsalinin mümkün olması patates, üzümünden ta kirli çamaşır parçaları hayvan leşlerine kadar. 2- Köylerden ve şehirlerden insanlar boş vakitlerini dolduracak eğlence vasıtalarının azlığı veyahut fakdanı

(3) Bu nokta memleketimizde bilhassa şayanı dikkattir. İnsan çalışmak kadar eğlenceye de muhtaçtır. Günlük kederlerini, yorgunluklarını unutturacak onun mahrum ve meysus dakikalarına biraz teselli serpecek **(RESİM: Huysuz ve aptal çocukların terbiyesi hakkında tebligat yapacak olan ser muharririmiz Fahrettin Kerim Bey)** vasıtalara ihtiyaç vardır. Cehalet bizde oyunu bir lazıma-i hayattan ziyade bir dalalet temaşalı telakki ettirmiştir. Ve oyun gelmesinden **(RESİM: Süt çocuklarında vefayattan bahsedecek olan Erkan-ı Tahririyemizden Hamit Osman Bey)** bunu anlamıştır. Halbuki oyun ve eğlence ne kumardır

ve ne de gayri ahlaki olan sair şeylerdir. Oyun ve nezahat birbirinin gayri mufarrikidir. Oyun olmak için neziya olmalıdır. Tiyatro gibi sinema gibi spor gibi şeyler

(1) neziya ve ahlaki olmadıkça bir vasfı olmadıkça esasen oyun mahiyetini kaybedip dalalet kadrosuna girerler. Alkolle açılan ilk mücadelede mücadele vasıtası olarak oyunun tekamülü düşünülmüş ve muvafık olunan memleketlerde bununla muvafık olunmuştur. Esbab bahsinde Turman, serbest ticaret ile alkol istihsal ve istilalarının tekamülünü buluyor. Karivoya göre zehirlenmiş olan zehirlerin artmasını bilhassa ameli sınıfının kullandığı içkilerin mağşuş bulunmasını daha küçüklerde telkinin taklidin günden güne ittisa'a meydan verdiğini bar gibi fahiş ve zehir yataklarının her köşe başına kadar intişarlarını asbab-ı mühime bahsinde zikrediliyor.

Mücadele: Fen alemi mücadele şerefi İsveçliler kadar 1830 tarihinde İsveç veliahdı bulunan kral, kral olur olmaz ilk teklif kanunisi alkolün tehdit ve tahribatı yolunda meclise bir lâhiya teklif etmiştir. Aynı tarihte Götenborglu Zorsal ilk mücadele cemiyetini açmıştır. Ve ondan sonra İsveç'te alkole karşı mücadele cemiyeti Zorsalın makat-ı riyasetine izafe olarak Götenborg Cemiyeti unvanını almış ve o ismiyle senelerce çalışmıştır. Cemiyet bir taraftan matbuat ve diğer taraftan konferanslar ve hükümete verdikleri lâhiyalarla kalmayarak alkolün asbabı ittisai muhtelif zehirlerde tetkik etmiştir. Bir taraftan bunu kendilerine spor payitahtı unvanını kazandıran mesailerine mebd-i olmuşlar. Amelelere kahveler açmışlar, halka mahsus içkisiz eğlenceler tertip etmişler, bunları tamim etmişler. Cemiyet hesabına içkisiz lokantalar, kahvehaneler açmışlardır.

(2) Hükümette 1850 tarihinde neşredilen bir kanuni ithalat ve ihracatını tahdit etti. 1854-1855 kanunlar bu müsaadeleri daha ziyade tenakus ederek ancak iki ayında ihracata müsaade edildi. Likörler, kuvvetli içkiler men' edildi. Bira içinde %2-2.5 alkolü geçmemek kaydıyla müsaade edildi. Cemiyet 1919 senesinde İsveç hükümetini kuru veya yaş raiy amane icbar etti. Fakat bundan evvel hükümet istikholm sistemi diye bir sistem kabulüne mecbur oldu. Bu sistem şeraati; evvela sistemin kuvvayı tatbikiyesi cemiyet olacaktır. Ve cemiyetin kontrolü her hususta cari olacaktır. Bir ceniha veya cinayet ile hüküm olmuş veya doktoru tarafından men' edilmiş bir adam hiçbir vecihle alkol tedarik edemez. Herkesin elinde alkol vesikası vardır. Bunların içinde meşrubat-ı küuliyenin müsaade edilenlerinin kuponları vardır. Bu kuponları vererek alkol tedarik ediliyor. Kuponu olamayana lokantada veya sair yerlerde alkol verilmez. Cemiyet bunun için her türlü teşkilata malikdir. Depoları memurları vardır. Hasılatından masraftan başkasını hükümete tevdi mecburdur. Cemiyet bu sistemi 1922'ye kadar idame ediyordu ve bu tarihi alkolün ilgası için münasip görerek raiy amm için tekrar müracaat etti.

Netice mecmu-ı nüfusun yarıdan fazlası mevcut sistemin ilgası için raiy verdiklerinden sistem ibka edildi. Fakat alkolün fenalıklarını gören ondan mütenebbih olan diğer milletlerden tamamen ilgaya muvafık olan 1919'da Amerika ile Finlandiya ve Hükümeti Cumhuriyemiz de 1921'de

(3) bu şeref ve zaferi kazandı. Bilahare yeni bir kanun bunu tadil etti. Fakat sonradan bu tadilat-ı selamet yolunda tekrar tadil edildi. Bu tamamen ilga için bir mübdai olmak itibariyle bizim için büyük bir tesellidir. Çünkü ilga bizim gibi alkolden hemen hiç kazancı olmayan bir memleket için değil servetinde mühim bir kısmını ona medyun olan Fransa gibi İsviçre gibi İtalya gibi memleketleri bile çalıştıran afetdar ve şüphe etmiyoruz ki, bu cemiyet katli er geç layık olduğu cezayı bulacaktır. (Doktor Hüseyin Kenan)

Göz Hıfz-üs-sıhhası

Çocukların Gözlerinin Temizliği-1: Göz Tabibi: Doktor Nuri Fehmi.

Göz gibi kıymetli ve nazık bir uzvumuzu birçok hastalıklardan hıfz ve vaka etmek için evvel ona iyi bakmayı bilmeliyiz. Bu bilgiyi bize öğretecek şey göz hıfz-üs-sıhhasıdır. Umûmî hıfz-üs-sıhha kavaidinin tamamen gözde şumuli olmakla beraber tarz-ı teşkilindeki ehemmiyet ve incelik gözün kendisine mahsus ayrı bir hıfz-üs-sıhhasının olmasını icabet ettirmiştir. Eskiden yani fennin henüz bir derece ileri gitmediği zamanlarda göz hıfz-üs-sıhhası layıkıyla bilinmediği için beşeriyet o devrelerde fazla kurbanlar veriyordu. Şimdi ise göz hastalıklarının birçoğuna sebebiyet veren amiller temin ettiği cihetle bunlardan korunmak ve sakınmak meselesi de anlaşılmış ve bil-netice eskisine nispetle zaiyatımız pek ziyade azalmıştır. Göz hıfz-üs-sıhhasının ehemmiyetinden uzun uzadıya bahsedecek değiliz. Yalnız herhangi bir gerek hayatı medeniye ve ictimâîye de işgal ettiği atılı ve bedbaht vaziyeti göz önüne getirsek uzvu basirden mahrumiyetin ne elim bir felaket olduğunu anlar ve bu uzva yapılması lazım gelen ihtimam ve itinanın vecibesini daha iyi takdim ederiz.

(13-8. VARAK)

Göz hıfz-üs-sıhhası hayatın her safhasında aynı derece-i dikkatle tatbik edilmesi icap etmekle beraber her devreye göre az çok bir hususiyet arz eder. Binaenaleyh yapılacak tedbir-i tahaffuziye edvar-ı hayata taksim ederek mütalaa etmek hemen adet-i hükmüne girmiştir. Bizde bu tastiki takip edeceğiz.

1-Yeni doğan çocuklarda yapılacak tetkikatı sıhhîye

2-İlk şebabet devresinde devresindekilere yapılacak tetkikatı sıhhîye

3-Kahillerin takip etmesi lazım olan tetkikatı sıhhiye

4-İhtiyarların riayet etmesi icap eden tetkikatı sıhhiye.

Yeni doğan çocuklarda göz hastalığına çok tesadüf edilir. Ve bu şüphe yoktur ki nevezada evinden intikal eder hastalığa musa olan çocuklar bazen veladetin hemen akabinde bazen de veladetten iki üç gün sonra gözleri kanlanır, göz kapakları şişer ve kızarır ve ekseriye cerahat ifraz etmeye başlar. Biz bu hastalığa lisanı fende ramedî nevezat deriz. Ve sebebi ale'l-kesir bel soğukluğu mikrobudur. Tarz-ı saraitine gelince: Çocuk rahm-i madei terk ederken validesinin bu mikrobuyla melus olan mehbiliyle temas edeceğinden gözleri bulaşır ve hastalık er geç teessüs tesis eder. Çocuklar için bu hastalık pek tehlikeli ve avakıbı pek vahimdir. Zamanında hekime müracaat etmeyip de kocakarı ilaçlarıyla vakit geçirilecek olursa çocuğun kör olması muhakkaktır. Ve işte bu sebepten dolayı bu hastalığın ictimâî nokta-i nazardan fenalığı şayan ihmal olmayacak derecede büyüktür. Filhakika tutulan istatistiklerden anlaşılmıştır ki, Fransa'da umum körlüğün yüzde 9-13'ü bu hastalıktan ileri gelir. Keza Almanya'da ve Avusturya'da göz hastalıklarındaki körlerin hemen sülüsü bu illetten gözlerini kaybetmektedirler. Hastalığın bizim memleketteki derece-i tahribatını gösterecek maal teessüf muntazam bir istatistiğe malik olmamakla beraber bu nispetin %30'dan aşağı olmadığını tahmin edebiliyoruz. Bugün bu hastalığın önüne hayliden hayliye geçebilmek imkânı hasıl olmuştur. Ve bu da herkesin yapılması şart olan basit bir usûl sayesinde şöyle ki:

(2) Yeni doğan her çocuk banyo ettikten sonra gözlerini ayrı kaynamış su veya pamuk ile evvela temizlemeli bu da her iki göze %2 nispetinde yapılmış (azvotit feza=nitrat darjan) mahlulünden ikişer damla damlatmak lazımdır. İşte bu usûl sayesinde dünyadaki körlüklerin yüzde onuna sebebiyet veren bu müthiş ve mahluk marazın önüne pek defalar geçmek kabil olur. Bu mühim kaidesinden dolayı karada usûlü bugün medeni memleketlerin hemen kafesinde resmen kabul edilmiş ve tatbik için hususi kanunlar vazı edilmiştir. Bizde ise hala mektep görmemiş cahil ellerle kocakarıların elinde çocuklarımızın gözleri harap olmakta bir devamdır. Nevzadlarda görülen bu mühim araziye karşı yapılacak tedbiri kaydettikten sonra sıra üç dört çocuklara gelir. Bunlarında hemen her gün yüzleri temizlenirken gözlerinin netafetine de itina etmek ve biraz daha büyüyünce ellerini gözlerine sürdürmemek ve çocuğun eline çatal, bıçak, kalem ucu ve buna benzer alet kat'a vermemeye dikkat etmek icap eder. Bundan başka çocuğun elleriyle üst başını daima temiz tutmaya ve çocuğa hidmet eden ve süt veren kadınlarında temiz ve hastalıksız olmasına dikkat etmelidir. Memedeki çocuklarda sık görülen bir hastalık daha vardır ki, o da şaşılıktır. Ve bu umûmîyetle yanlış

ta'vil ve yanlış itikada sebebiyet vermiştir. Filhakika halkın çoğu çocuğun şaşısı olmasını çocuk beşikte iken fena bir vaziyette ve pek yakından bir şaşısı bakmasına hamil eder. Halbuki dediğimiz gibi bu zan ve telakki tamamen yanlıştır. Çocuk ne tarafa ve ne suretle bakarsa baksın tarz-ı nazarın şaşılığa hiçbir tesiri yoktur. Çocukta şaşılığı yani fenni tabirle göz azalarındaki hareketi muvazenetsizliği yapan amil verâsettir. Ve bu da gözün inkisar faalinde bir bozukluk tevhid etmek suretiyle tecelli eder. Yani açık bir tabirle gözün şaşısı olması ba'del veledde çocuğun ortaya biriye bakmasından ileri gelir. Bu gibi hastalıklara yapılacak tedbir biraz büyüdükten sonra çocuğu mütehassıs bir hekime baktırmaktan ibarettir.

(3) İşte on veladetten iki üç yaşında bir çocuklara yapılması lazım gelen tetkikat bunlardan ibarettir.

Sıhhî ve İctimâî Şuûn:

Maarif vekaleti içki düşmanı: İnkılabımızın pek kıymetli mürşitlerinden Türk Ocağının muhteremi müessisi ve yüksek hatibi Hamidullah Suphi Bey arkadaşımızı İstanbul Türk Ocağında ziyaret ettiğimiz zaman içki düşmanlığı mücadelesi hakkındaki fikirlerini sorduk. Müteaddit ziyaretçilere dert anlatmakla meşgul olan kıymetli vekilimiz bizi de bizzat: “İçki düşmanıyım; gençliğe içkinin damlasına bile aleyhtar olmalarını telkin ediyorum. Mekteplerimize Hilâl-i Ahdar neşriyatını takip etmelerini temim ederim. Muvaffakiyetinizi temenni ederim” iltifatıyla tesrir eylemiştir. Hilâl-i Ahdar irfan ordumuzun kudretli vekiline teşekkürü borç bilir.

Sıhhîye-i askeriye reisi muhteremi içki düşmanı: Sıhhîye-i askeriye'nin mütevazı reisi Süleyman Emin Paşa geçen ay içerisinde İstanbul'a teşrif buyurdular. Müteaddid hasbihalleriyle şereflendiğimiz muhterem paşamızdan birçok sualler sorduk. Umumu alakadar eden mevzular İkdâm refikimizde intişar etti. Bursa'da askerlerimiz için yapılacak asabiye nekâhathanesi, verem sanatoryumu etıbbanın terfihi hakkındaki suallerimizde Paşa Hazretlerinin vermiş oldukları cevaplar efkarı umûmîye de pek hoş intibaalar husule getirdi. Bu sütunda da içki düşmanlığı sualimize lütfetmiş oldukları mukabeleye iftiharla derç ediyoruz.

Mektepten biri içki düşmanıyım; arkadaşlarım arasında son zamanda alkol aleyhtarlığının

(1) tevessünü görmekle mübahirim. Neşriyatınızı samimi olarak takip ediyorum. Her halde muvaffak olacağız. Bilhassa fenni ve ilmi yoldan mücahade etmeniz herkes tarafından takdir edilmektedir. Muvaffakiyetinizi temenni eylerim. Almanya'da tettebbuat için bulundukları

zamanda bile küül düşmanlığında sebat gösteren paşamızın tevcihleri bizim için pek kıymettardır. Sıhhî askeriyemizi gıpta över tarzda tanzim eden ve bilhassa etıbbayı askeriye arasında tesanüd alemi ve meslekiye-i canlandıran cumhuriyetimizin ilk sıhhîye reisini Hilâl-i Ahdar hürmetle selamlar.

İrfan müesseselerimizden Türk Lisesinde bir müsamere: Şişlinin müstesna bir mevkiinde bazı münir arkadaşlarımız tarafından küşat edilen Türk Lisesinin geçen ay başında vermiş olduğu pek samimi ve latif bir müsamereyi bu sütunlarda takdirle hatırlayacağız. İctimâî hayatımızı tahlil eden Peri Kızı ünvanlı bir piyeste köylüleri hakir gören bir şehirli kızın züppelikleri Dişçi Ruhi ve Amak Bey biraderimizin sempatik ve zeki kerimesi Celile Hanımla arkadaşları tarafından pek kuvvetli bir tarzda temsil edildi. Piyetin ana rolünü deruhte eden Celile Hanım maraz bir şehirli kızını pek canlı bir tarzda temsil etti. Mini mini yuva talebelerinin dansları sürünmeleri müsamereyi canlandırdı. Memleketimizin pek çok tanınmış simalarının davetli olarak bulunduğu bu seziye müsamereyi tertip eden Türk Lisesinin başında bulunan kıymetli arkadaşların ekseriyesi Hilâl-i Ahdar'a manen merbuttarlar. Talebelerine ufak yaşta içki düşmanlığı fikrini telkin ediyorlar.

(2) Süleyman Numan Paşa

Geçen ay Süleyman Numan Paşayı kaybettik. Tıp aleminde büyük inkılaplar yaratmış, talebeler yetiştirmiş bu kıymetli üstad-ı tıbbın zayi-i yalnız meslektaşlarını değil memleketin bütün münirlerini müteessir etmiştir. Bu cümleden olarak Hilâl-i Ahdar cemiyeti muhasib mesulü mahami Celaleddin Feyyaz Bey bize bir veçhi ati tesir satırlarını gönderdi. Üç yüz otuz senesi martında rahatsız bulunan refikimin hastalığının uzun müddet devamı üzerine o zaman sıhhîye reisi bulunan Süleyman Numan Paşaya, İsmail Hurşit Beyin tavsiyesiyle müracaat etmiş idim. Bizi pek centilmence kabul eden paşa refikamı uzun uzadıya muayeneden sonra hiçbir vakit hatıramdan çıkmayacak olan bir veçhi ati sözleri söyledi: Ben dahiliye mütehassısıyım. Bu şiş bir haraç-ı barittir. Bu şişin muayenesinde Orhan Bey'in parmakları benim kulaklarımdan daha iyi işitir. İşte bu sözünü her yerde yad ederim. Onun bu ilmi ve mesleki kadirşinaslığı benim ve hastamın üzerinde fevkalade hüsnü tesir etmişti. Merhum müşarül-ileyh rahmetle yad ederken bu sözü tekrar ederim. (Celalettin Feyyaz)

İstanbul Müessesat Sahnesi ve Tıp Kongresi

Eylül bidayetinde Ankara'da inikat edilecek muazzam Milli Tıp Kongresine bütün memleket etıbbası iştirak için derin bir şevk ibraz etmektedir. İstanbul'daki müesseselerimizden

Gülhane heyeti talimiye ve asistanları tamamen tıp fakültesi müderrisleri ve muavinleri Toptaşı müessesesinden Mazhar Osman, Fahreddin Kerim, İhsan Şükrü Beyler

(3) Haydarpaşa hastanesinden Sertabip Haşim, Müderris Hamdi Saadet, Asabiye Mütahassısı Atıf, bölge mütahassısı İhsan Arif Beyler, Bakteriyoloji hane Müdürü ile şube şeflerinden bazıları Gureba ve Etfâl Hastaneleri ve Hıfz-üs-sıhha Müzesi Müdürü Hikmet Hamdi Bey on sandık çocuk hastalıklarına ait molajlarla yirmi adet levha ile iştirak edecektir. Şimdiye kadar yüz elli yakın etibbımız icabet edip hüviyet rikası almıştır. Konferansın muntazam bir surette inikadı için Niyazi İsmet Bey ve refikâsından mürekkep heyeti tertibiye fevkalade sarf-ı mesai etmektedir. Muvaffakiyetler temenni eyleriz.

***Sinirlerinden muzdarip olanlara:** Asabiye mütahassıslarının kısıretle tavsiye ettiği ilaç (valerobirumin) dir. Asabiye baş ağrılarında, sinir bayılmalarında, bulantılarda hekimin tertibi üzerine bu ilaç kullanıldığı zaman tesiri derhal görülmektedir. Meslektaşlarımız bu müstehsiri Avrupanınkilere düşünmeden tercih edebiliyorlar. Mahal a'mali Şişli'de Ali Fuat Bey eczanesidir.

***Senatorium Rekavinkel:** Viyana civarında latif ve sık ormanlar içerisinde havadar bir mevkide inşa edilen bu sanatoryum hafif ve ağır sinirliler için en münasip bir tedavi ve istirahat evidir. Her türlü şerait-i medeniye-i ve nazik heyeti tıbbiye-i havi bu müesseseyi Viyana'ya gidenlere tavsiye ederiz.

(13-9. VARAK)

Sıhhatini sevenler, şişmanlamak isteyenler: Muktedir ve tecrübe-dide eczacılarımızdan Ekrem Necib Bey tarafından suret-i hususiye de İstanbul'da imal edilen gliserinli ve fosfatlı şark-ı millet hûlasası zayıf bünyelerle, hastalıktan yeni kurtulanlar için emsaline faik bir devadır. Yemeklerden evvel alındığı takdirde iştaha üzerinde menbaî tesiri görülür. Temiz ve muntazam bir tarzda imal edilen ilacı kâri'lerimize tavsiye ederiz. Bilumum ecza depolarıyla eczanelerde bulunur.

Keyif veren zehirler: Yakında intişar edeceğini evvelki nüshamızda tebşir ettiğimiz Mazhar Osman Bey'in bu pek kıymettar eseri saha-î intişara vaz' edilmiştir. Pek tatlı ve edebi bir üslupla yazılan bu eseri herkes okumalıdır. Ayrıca resimlerle süslenen "Keyif veren zehirler" ibarete bir kitap şimdiye kadar neşredilememiştir. Fazla olarak hasılat safiyesi Hilâl-i Ahdar menfaatine tahsis edilmiştir. Üstadın bu eseri hakkında tebcil ve tekrirden başka yazılacak bir

kelime yoktur. İdarehanemizde belli başlı kitapçılarda bulunur. Bilhassa Hilâl-i Ahdarcılar bu kitab-ı sıhhat vadeden birer tane edinmelidir. Fiyatı yüz kuruştur.

Aklî hastalıklar: Sermuharririmiz Bimarhane tecrübe ve hayat laboratuvarı şefi Fahrettin Kerim tarafından hükümet tabipleri, pratisyen ve askeri et-tıbbâ ile talebe için yazılan bu eserde aklın bütün hastalıkları pek açık bir lisanla yazılmıştır. İdarehanemizde satılır. Fiyatı altmış kuruştur.

Terikalsın: En kuvvetli, en fenni, en mükemmel mukavva. Uzviyette mevadd-ı külliye tevzi'î temin eden en emin çaredir. Reia *** neşvünema – çocukların diş çıkarırken en iyi bir ilaçtır. Tuzu ilaç halinde müstameldir. İçinde nasıl kullanılacağını gösteren tarifnamesi vardır.

Yolcu konağı: Eskişehir. Sahibi: Hacı Müctemizade Kadri. Telgraf idaresi: Eskişehir yolcu Eskişehir'in temiz ve mutena otelidir. Genç sahibi yolcuların istirahatıyla bizzat alakadar olur. Yatak ücretleri mutedildir.

Tevfik Şitadlehülber: Merkez: İstanbul Katırcıoğlu Han, numara 40, telefon İstanbul 1381. Almanya'nın Layhiç, Lenç, Şimiç, Öhler, Lebruht gibi muhtelif meşhur fabrikalarının vekili umûmîsi olan bu müessese, bilumum tesisatı fenniye fabrika tesisatını... İla ahir, deruhte eder. Ciddi fen adamlarından mürekkep olan bu müessese az zamanda çok rağbet kazanmıştır.

Oksimentol (Pervidon): En iyi ağız mezad-ı taazzuvudur. Nezle mevsiminde herkese tavsiye olunur.

3. 13. Sayı 14

HİLÂL-İ AHDAR

Başmuharrir	Sıhhî ve İctimâî İçki Düşmanı	Müessis
Doktor Fahreddin Kerim	Gazete	Doktor Mazhar Osman
Cild:1	15 Eylül 1341-Salı	Numara:14

(2-RESİM)

(Milli Tıp Kongresinin iki celsesine teşrifıyla müzekkerâtı ehemmiyetle takip eden ve a'zâyı ayrı ayrı kabul ederek kongreye ibraz-ı tevcih bulunan

Muhterem Reis-i Cumhuriyetimiz)

(Kongrenin resmi küşatın da irâd ettiği nutku iftidahında ictimâî inkılâpta hekimlerin rollerini izah eden

Muhterem Başvekilimiz)

MÜNDERİCAT

Tütünün Zararları: Tütün içen adamların dimağları. *Şairleri ne diyorlar? *Dünya tütün sarfıyatı. (Mazhar Osman)

Sinirli Hanımlar: Aile hayatında sinirli kadın. *Histerik kadınların vazifeleri. *Futbol müsabakalarında bayılanlar. (Fahrettin Kerim)

Göz Hıfz-üs-sıhhası: Buluğ yaşına kadar çocukların gözlerini yormak. *Uzaktan görmeyenler. (Nuri Fehim)

Çocuk Hıfz-üs-sıhhası: Çocuk ve su. *Temizlik usulleri. (Mazhar Osman)

Gençlik Aşısı: Gençleşen adamların müşahedeleri. (İsmail Kenan)

Hilâl-i Ahdar Postası: Kâri'lerimizin temennileri. *A'zâya rozet lazımdır. (H. Kabzı)

Sıhhî ve İctimâî Şuûn

Hilâl-i Ahdar Takvimi

Resimler, Karikatürler

Hilâl-i Ahdar Takvimi:

15 Temmuz: Sarhoş düğünü ne hale getirir? Evvelki gece Beşiktaş'ta bir Ermeni düğününde işin içine karışan içkini esiri olarak herkes safa yerine cefasını çekmiştir. Ermeni muhacirlerinden bir gencin düğünü yapıliyormuş. Bütün gece bol bol içilen içkilerin tesiriyle davetlilerden Yordan isminde sarhoş bir kahraman kemancıdan bir hava çalmasını emretmiş. Kemancı yorgunluğunu ileri sürerek çalmayacağını bildirmiş. Yordan, şecaatini göstermek için evvela ağız dolusu küfür ve bilahare kemancıya hücum ederek bıçağını çekmiş ve kemancının sağ bacağına saplamıştır. Bu arada araya sair sarhoşlarda karışmış güya o kafa ile kavga edenleri ayıralım derken orasını öyle bir hale getirmişler ki, kadınlarla ihtiyarların bir kısmı bayılmış ve bayılmayanlarda canını kurtaracak delik aramışlar. Nihayet zabıta yetişmiş ve vukuatın kahramanlarını birer birer ele geçirmiştir. Bu kanlı hadisede yaralanan mecruhların hepsi hastaneye kaldırılmış ve bahtsız gelininde zıfafa tehir edilmiştir. Hakiki şu ki, oradaki bazı ihtiyarların gözleri işretin yaptığı rezaleti görmemişlerde bu vakıayı bir gün evvelki baykuş konmasına hamil etmişler.

8 Ağustos: Evvelki gece Kadıköy'ünde Anadolu Otelinde mukim Acem Kerim sarhoşlukla Cemal Bey isminde birini bıçakla kolundan yaralamıştır. Zabıta tahkikatına nazaran vakıa şu suretle cereyan etmiştir: Acem Kerim otelde kendini kaybedecek derecede sarhoş olduğu halde otelciyi yanına davet etmek istemiştir. Acem Kerim otelcinin davetine icabet etmekte tereddi ettiğini görünce: "Ulan buraya gelsene" diye bağırması ve biraz sonra gelen otelciye; "bana şimdi Seniha'yı bulacaksın!" emrini vermiştir. Otelci bu çılgın sarhoşa meramını anlatmanın müşkül olduğunu takdir ettiği için merkumu bir müddet, "geliyor, gelecek" diye aldatmak istemişse de Acem Kerim bıçağını çıkararak evvelki teklifini tekrar etmiş ve:

(2) "Seniha şimdi gelmeli!" diye bağırmasıdır. O sırada müşteriler yüksek sesle söylenen bu sözlerden rahatsız olarak birer birer salondan çıkmaya başlamışlar. O sırada bunlardan Cemal Bey isminde biri ileri atılarak otelciye hitaben: "bu herifi hala söyletiyor musunuz? Atın dışarı!" diye bağırmasıdır. Bu söze de fena halde hiddetlenen Acem Kerim bıçağını çıkararak Cemal Bey'in üzerine atılmış ve mumaileyh kolundan yaralamıştır. Acem Kerim firara teşebbüs etmişse de pek çabuk yakalanmış ve hakkında tahkikata başlanmıştır.

19 Ağustos: Kartal'da, Tuzla kariyesinde mukim Kalkış muhacirlerinden Fırıncı Hüseyin sarhoş olmuş ve elinde bıçakla birine tesadüf ettiği Mümin oğlu Mahmut'a hücum etmiştir. Merkumu derdeste jandarmalar gitmişlerse de Hüseyin evine girerek jandarmaların üzerine yedi el silah endahet etmiş ve sabahleyin derdest edilmiştir.

*Samatya’da Abdullah Efendi’nin hanesindeki nişan merasimi esnasında içkiyi içen şehremini sakinlerinden Hafız Kemal Efendi ile Mümin Efendi Üsküdarlı Kalkış şarkı söyletmek istemişler. Kalkış bu teklife karşı: “şarkı söylersem evvela silsilenizden başlarım” demiş ve bundan mağrur olan el-Hac Hafız Kemal Efendi, Mümin Efendi ile müştereken Kalkış yakasından yakalayıp sustalı çakıyı merkurumun bacağına saplamışlardır. Bilahare Hafız Efendi aldığı alkolün tesiriyle ne yapacağını bilmeden bu seferde Mümin’e: “Ulan bu gavuru vurdun?” diye çatmış. Bu suretle Mümin Efendi ile aralarında münakaşa büyümüş ve neticede Hafız büyük bir hiddetle evvelce 000 sapladığı bıçağı bu seferde Mümin Efendiye saplayıp bir kolayını bularak kaçmıştır. Zabıta Hafız Efendiye aramaktadır.

20 Ağustos: Feshane’de dokumacılık eden Hayri Efendi dün gece esrar ile birlikte rakı içerek karısını ve çocuklarını dövmüş.

(3) İstimdat üzerine gelen komşularından Mehmet Efendi’nin zevcesi Hanife Hanım’ında üzerine atılarak boğazına sarılmıştır. Bu hadiseye meydan verilmeden Hayri derdest edilmiştir.

*Beyoğlu’nda, Bursa Sokağında mestane pehlivanın 32 numaralı evinde kumar oynandığı haber alınmış ve derhal tertibat-ı lüzuma ihza ederek 28 kumarbaz bakara alet edevatı mühim miktarda para elde edilmiştir.

9 Eylül: Üsküdar da karpuz nakleden Zafer Milli Motoru Kaptanı Şevket ile Bandırmalı Hüseyin dün akşam sarhoş oldukları halde Üsküdar’da Ahmediye Caddesinde geçmekte iken ellerindeki balıkçı dinamitlerini yere atarak patlatmışlar ve halkı korkutmuşlardır. Zabıta memurları sarhoşları derdest ederek karakola götürmüşlerdir.

Heybeliada’sını bir sarhoş yaktı: İstanbul’un deniz seyfiye adası olan Heybeliada Yani namında bir sarhoşun kafasını tütsüleyip yattıktan sonra ışığı devirmesi üzerine yanmıştır. Elli dirhem alkol Heybeliada’da altmış evi ve yirmiyi mütecaviz dükkânın yanmasına sebep olmuştur. İçki aleyhinde bulunmamızda haklı değil miyiz? Bu canlı vakıalar bizi maalesef acı bir tarzda teyit ediyor.

Bin kişi birden tütünü terk etti: “Belgast’dan, Daily ekspres” gazetesine iş’ar olduğuna göre 24 Ağustos’ta Belgast’ta tütün aleyhine tertip olunan bir içtimada hazırûndan bin kişi tütüne tövbe etmiş. Ve üzerlerindeki altın ve gümüş tabakaları, pipoları, tütünleri, sigaraları bir emri habere sarf edilmek üzere teberru eylemişlerdir. İctimâînin akd olunduğunu salonun ortasında bir masaya yığılan bu işbâ’ adeta bir tepe teşkil etmiştir. İçtimada meşhur rahibelerden

“Nikolson” gayet selis bir lisanla asr-ı hazırın seyyiat-ı ahlâkiyesinden bahsederek tütün isti’ mâlini şiddetle takbih etmiş ve nutkuna şu sözlerle hatime vermiştir: “ey sahib-i idrak adamlar, aziz ve kıymettar vücutlarınızı murdar bir duman bacası haline ifrağ etmeyiniz.” İçtimada hazır bulunan en ihtiyar tiryakiler bile tütünü bırakmışlardır.

Cild:1 Numara:14

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 97

Keyif Veren Zehirler

Tütünün zararları: Tütünün en hafif şekli yine sigaradır. Ya ağız da çiğneyenler veya romanlarda latif Havana sigarası diye tasvir edilen puro dedikleri zıkkımı kullananlar etrafındakileri ne kadar izaç eder. Pis kokusu da bunlardan aşağı kalmaz. Ne sigara ne de sair şekillerin isti’ mâlinde hiçbir saik yoktur. Yalnız taklit... Ağza götürülüp dumanı burundan çıkarılan sigaranın jestleri bir küçük çocuğun pek hoşuna gider. İptida kurşun kalemi ve saire ile sigara içmeyi taklit eder. Sonra gizliden tütün tedarikine başlar. Bir iki tecrübeden sonra müptelası olur. Her ne pahasına olursa olsun içer. Artık ne nasihat ne tekdir kâr eder. O halde sigara içmek manasız bir taklittir.

İnsan niçin dans eder, niçin kravat takar, niçin pantolonunu kâh genişletir, kâh daraltır. Hepsi taklit, hepsi moda... Bazen kendi kendini aldatır. Yaptığı işte sıhhi iktisadi menfaatler arar, bulursa taklitteki mazeretini tekrar eder durur. Bıyık kesmek modasında her sabah pomadlamak, taramak, maşalamaktan kurtulmak için denildi. Bıyık tıraş edilirken temizlik için yapıldı ya yarın bıyık sakal uzatılırsa natürel güzellik, ağız burunu mikrop-lardan korumak için denilecek. Tütün tiryakilerinin “mikrop öldürür, dişleri temiz tutar, gamı dağıtır, sinirlere gevşeklik verir” diye sigaraya bin meziyet isnat ettiklerini görürsünüz.

(2) Fakat hepsi boş... Avrupalılar Amerika’yı keşfettikleri vakit ilk iptida tütün yapraklarını öğrendiler. Halk mabetlerde yaktıkları bu nebatın kokusuyla ayinler tertip ediyorlar, sekr-i duhân ile mest-i acip ve lahuti saatler yaşıyorlardı. Oradan Avrupa’ya geçti ve Montenyi’nin dediği gibi tütün eski dünyayı öldürmek için yeni dünyadan geldi. Kristof Kolomb Amerika’yı keşfettiği vakit duman çıkan bir nebatın halkın ağzından düşmediğini gördü. Yerliler “Tabako” dedikleri uzun bir çubuk ile bazı nebatatı yakarak dumanını savuruyorlardı. İspanya ve Portekiz de bu kıymetli nebatı zer etti. Ve ilk zamanları efendilerinin ağzından duman çıktığını görünce yanmakta olduğunu sanıp olarak kovalarla su döken uşaklar vardı. Şimdi içmeyen ne efendi ne uşağı kalmıştır. Tütünü Fransa’ya sokan Portekiz Konsolosu Niko’dur, Nikotin ismi de bundan ileri geliyor. Pek az zamanda bu tütün dünyaya yayıldı. Hiçbir millet bu semdar nebata karantina koyamamış, memleketine sokmadığı için övünememiştir. Her memleket asırlardan beri milyarlarını pis bir duman için sarf ettiği halde

buna itiraz etmemiş hatta reji ve bandrol kabilinden hazinelerine alabildikleri birkaç milyonlar, halkın cebinden milyarlar dumana gittikten sonra kalan külüyle bütçe açıklarını kapadıkları için memnun bile olmuştur. Bugün küre-i arz üzerinde hiçbir millet; hiçbir hükümet tütünü kaldırmayı, menetmeyi hatırına bile getirmiyor. Bilakis tütün vergisi hükümetin her günlük ihtiyaçlarını ödemeye yaradığı

(3) gibi ahval fevkalade de adeta hükümetleri inkırazdan kurtarıyor. 1870 muharebesini müteakip Fransızlar beş milyar borçlarını tütüne fazla rüsum tarh etmekle ödemişlerdi. Bugün tütün zehrinden hazinemiz iktisadi pek büyük menafî muntazırdır. Avrupa'ya ve Amerika'ya ihracatımızın esasını tütün teşkil edecektir. Erbab-ı vukufun takdirine göre birkaç sene içinde memleketimiz tütün ihracatı yüzünden borçlarını tamamen ödedikten başka zengin olabilir. Mademki isti'mâli zaruridir. Bu kadar refah ve servet vadeden bir nebatın zehrine taraftar olmak en büyük vatanperverlik sayılır. Bağlar, buğday tarlaları yerine tütün ekilmeye başlandı. Küre-i arzın her yerinde hararetli talibi olan bu yaprakların parasıyla en iyi buğday unlarını satın alabiliriz, sofralarımızda hiç tatlı eksik olmaz. Binaenaleyh ferdi olarak hekim sıfatıyla tütün isti'mâline ne derece hasım isem millet ve hükümet hesabına zehrine de o kadar taraftarım. Tütün yüzünden harpten evvel İngiltere Hükümeti 70 milyon, İtalya 73 milyon, İspanya otuz iki milyon, Almanya yedi milyon, Rusya yedi milyon frank varidat temin etmekte idi. Dünyanın her yerinde tütün sarfiyatı cesim bir yekûne balığ oluyor, Fransa'da 1920 senesinde tütün sarfiyatı bir milyar kırk dört milyon frank imiş. Paris'te otuz sene zarfında yüzde altmış fazla sarfiyat artmış. Asya 190 milyon kilo, Avrupa 140 milyon kilo, Amerika 124 milyon kilo, Afrika 12milyon kilo, Avusturalya yarım milyon kilo tütün yetiştirmektedir.

(14-3. VARAK)

Cild:1 Numara:14

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 98

Amerika'da en ziyade tütün zer' eden Brezilya hükümetidir. En iyi cinsi Türklerin Kavala ve İskeçe tütünleri idi. Anadolu'da bıraktığımız bu toprakların tütünleriyle rekabet edecek derecede iyi cins yetiştireceğini yeni gelen muhacirler söylüyor. Küre-i arzın üzerinde tütün ekilen arazinin mesaha-i sathîyesi on bin kilometre murabbai imiş. Sade Fransa'da yüz elli kilometre arazi ancak tütün yetiştiriyor ve otuz beş bin çiftçi de zer' ile meşgul oluyormuş. Denis namında bir zat yaptığı istatistikte tütün yerine buğday ekildiği takdirde bir milyon iki yüz bin metre mikâbî buğday daha hasat edileceğini mesela bütün İsviçre halkı bu kadar arazinin buğday ile besleneceğini hesap ediyor. Yine aynı müellif tütün yerine buğday ekilse açlıktan sararan solan, hatta ölen halk bu kahttan kurtulur ve vasati olarak senevi dokuz milyon kilo faydasız bir ot ekilmesi yüzünden dumanlarıyla sıhhatleri muhtel olan halk

açlıktan kurtularak canlanır diyor. Fakat taçları kıran, müstebitlere boyun eğmeyen, hür yaşamak için can veren bu asrın adamları bu esaretten kurtulamıyor. Tütün dumanına vurgun insanlar maşukasının visalini fazlalaştırarak olsun açlıktan ölenlere imdat edecek kudret ve iradeyi gösteremiyor. Benden sonra dünya yıkılsın dercesine içiyor, keyifli keyifli dumanını savuruyor. Herkes sıhhate muzır dumana yevmi masraf ettiği para ile ebna nevinden bir kişiyi o gün açlıktan kurtarabilir. En fakiri bile her gün bir paket tütüne verdiği para ile elli senede evlatlarına en aşağı üç bin liralık bir

(2) irat bırakır. Hâlbuki egoist tiryakilerin hangisi evlatlarının bir aylık yiyeceğini temin ederek gözünü kapıyor. Üç asırda tütün isti'mâli bu inkılabı buldu, bu dereceye geldi. Artık tütün hayati ihtiyaçlardan oldu. Bu manasız itiyadın önüne geçmeye mürebbilerden, bazı doktorlardan başka çalışan yok. Onların sesleri ise dolu yağarken bir damla suyun gürültüsünden fazla değil ne işiten ne işitmek isteyen var.

Tütün sıhhate muzır mı? Her keyif veren madde dimağa tesir ettiği için bu uzuv neşelendiği gibi mürur-ı zamanla ıstırabını da en çok o çeker. Tütünün zehri dimağa gidinceye kadar boğazı, teneffüs yollarını nihayet kan damarlarını dolaşacağı için bir ağızlık içinde bile pis kurum bırakırken bu yollarda hiçbir şey yapmaksızın masumane dolaşacağına kani olmak fazla safdillik olur. O halde tütün içenin sıhhatine mutlak dokunur. Ne kadar çok ve ne kadar uzun müddet kullanılırsa o kadar mazarratı fazladır. Fakat hıfz-ı sıhhat kitaplarında ehemmiyetli zararlar ehemmiyetsizlerin aynı derecede gösterildiğini ve belki de gaye-i âliyeyi elde etmek ve telkini kuvvetli yapmak için biraz mübalağalı tasvir edildiğini biliriz. Daha doğrusu bu gibi bahisleri yazan zatların çoğu mütehassıs ve hatta hekim olmadığı için derme çatma bilgi ile telkinlerini müessir yapmak isterler. Biz bu kusurdan uzak kalmak arzusundayız. Hakikatin olduğu gibi kopyasını almak daha iyi ikna eder. Tütüne düşmanlığımız eşhasın sıhhatine sui tesirine münhasır değildir demiştik. Tütüne düşmanız, çünkü abes ve manasız

(3) bir iptila diye telakki ediyoruz. İnsan gibi dimaen bu kadar mütekâmil bir mahlûkun bu kadar pis bir itiyada azat kabul etmez tarzda esir oluşunu, en ciddi adamın ağzında dumanı çıkan bir kuru yaprak parçasını taşıyışını çirkin buluyoruz. Tütüne düşmanız, çünkü estetik namına hiçbir zarafet görmüyoruz. Nefesini kokuttuğu, parmakları kirlettiği bir tabla içinde külüyle tükürüklü izmaritlerinin duruşu insanı iğrendirdiği, abdesthaneye bile necasetten ağır bir koku sindirdiği, hülasa içmeyenleri her yerde izaç ettiği için nefret ediyoruz. Tütüne düşmanız, çünkü çoluğunu çocuğunu birçok şeylerden mahrum ederek böyle bir iptila uğruna israf edişi, ebna nevi ekmeksiz ölürken dumana para verişi fazla hodbinlik buluyoruz. Fakat tütünün şahsın sıhhati uğruna olan sui tesiri bu kusurlarından hiç az değildir. Sözlerimizde

cüzi mübalağaya tesadüf eden sigara kullanan hekim arkadaşlarımızın ihtarlarını hüsnü telakki edeceğimizden emin olsunlar. Bakınız tütünden sıhhatimiz neler kaybediyor? Tütün içenlerde iştiha o kadar iyi değildir, tütünün iştiha kapadığını her tiryaki muteriftir. Yemek iştahsız ve az yenilince vücudun her noktası az çok müteessir olur. Sigara dumanı boğaza dokun dokuna “tütün içenlere mahsus zatul-belum” denilen müzmin boğaz hastalığını yapar. Tiryakiler hafif bir öksürükle içinde inci danesi gibi katılık olan balgam tükürür. Ağızlarını açtırıp boğazlarına baksanız kıpkırmızı görürsünüz. Bu boğaz iltihabı daha aşağıya nefes borularına da iner. Daima bir göğüs

Cild:1 Numara:14

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 99

nezlesi vardır, öksürürler. Öksürünce balgam çıkarırlar. Senelerce devam eden bu müzmin nezleden yavaş yavaş ciğer elastikiyetini kaybeder. Amfizem dediğimiz tık nefes olur. İptida yokuş yukarı çıkarken, daha sonra da düz yerde hızlı yürürken soluk soluğa kalır. Yaşlandıkça soluganlık istirahat zamanında da uyurken his olunur. Fincanlar dolusu balgam boşaltmadıkça göğüs rahat etmez. Ciğerlerin nefes alıp vermesi güçleştikçe kalp de kolaylıkla kan gönderemez, kalp genişlemeye başlar. Tütün içenlerde kalp hastalıklarının her çeşidi görülür. Mesela hunnak-ı sadır dediğimiz ani gelen, vapurlarda tramvaylarda adamı füceten öldüren hastalığın sebepleri arasında tütünde vardır. Tütün yüzünden kalbi besleyen damar tasallüb-i şerâine uğrayarak hakiki hunnak-ı sadır görüldüğü gibi zehrin tesiriyle asabi ve teşennüci yalancı hunnak-ı sadır da olur. Damar sertliği denilen hastalık ihtiyarlarda damar sertleştikçe elastikiyetini kaybeder, kolaylıkla kırılabilir. Beyindeki hasta damarlardan biri hiddetle veya ıkınma ile çatlayınca kan beyne dökülür, beyin tazyik altında kalır ve bundan “inme” veya “Selamın kavle” denilen felç olur. Bir eli bir ayağı tutmaz, sağ taraf felçlerinde hastanın dili de tutulur. Hâlbuki tütün ve içki kullananlarda veya frengililerde damarlar pek genç sertleşebilir ve çatlar. Kırkına varmadan inmeli kalır. Damarlarda sertliği görür görmez her hekim -hatta hasta karşısında sigarasını tütüren bile- hemen sigarayı meneder. Şakaya gelmez, dumanın keyfini aziz canıyla öder. Şüphesiz tütünün vücutta yaptığı en

(2) büyük fenalık budur. Şarkta ispirtolu meşrubat kullananlar az olduğu, et pek az yendiği halde tasallüb-i şerâin dediğimiz bu hastalığın Avrupa’dan hiç aşağı olmayışı tütündendir. Yine damarların tıkanması ve zehrin yaptığı teşennüc bu yüzden “mütekattı topallama” denilen müziç arıza şahsın yürürken birdenbire mihlanmış gibi kalmasına sebep olan hastalık sırf tütüne mahsustur. Baş ve yüz ağrıları, baş dönmeleri, göğüs ağrıları erkeklikte zaaf tütün içenlerde eksik olmayan arızalardır. Tütünün zekâ üzerine inhitat-aver tesiri hakkında birçok müellifler yazılar yazmışlardır.

Talebe arasında sigara içenler ekseriya dalgacı, unutkan, dikkatsiz oluyor. Sınıfın ileri mevkilerini işgal edemiyormuş. Meşahirin hayatı tetkik edilmiş, zekâyâ tesiri hususunda tütünün aleyhine hüküm verilmiştir. Mesela Fransa edebiyatının dört büyük mektebinin piri: Viktor Hugo, Balzak, Mişle, Duma Peder katiyen tütün kullanmazlarmış. Keza Almanlardan meşhur şair Göte ile Heine son derece tütün düşmanı imiş. Balzak asarında der ki: “Tütün mühlik bir zehirdir. Garbın haşhaşı denilse mübalağalı değildir. Vakıa bu zatlar tütün içmediği halde diğer taraftan Bayron, Alfrd de Musset, Jorj San, Merime Ponsar da tütün içerlerdi. Bununla beraber hiçbir vakit aptal değillerdi. Fakat Lort Bayron pek büyük şair olmakla beraber daima bedbin, fevkalade azimsiz nevmi hayatta pek kolaylıkla mağlup olur bir insandı. Alfred de Musset de tütün içerdi. Onun için zekâsının ilk yaşlardaki parlaklığına rağmen zaferyab

(3) olmaksızın uful etti. Hâlbuki ben hayatta üç şeyden korkarım, birincisi tütündür diyen Göte’nin parlak zekâsına nazır olur mu? Ne kadar iradesi kavi hâkim, yüksek!.. Ne kadar neşeli bir hayat ve ne şuurlu asar !.. Werter nevmidinin bir levhasıdır. Göte ümitsizliği bile o kadar kederli tasvir eden bir açık fikirli müşahittir ki daima mahlûkunun fevkinde, sefalet-i beşerin üzerinde yaşamıştır. Henri Hayne’de asla tütün içmezdi. Ne zarif ve nafız bir şairdi. “Duma Pere” tütün içmiyordu. Onun için gayet mahsuldar ve bereketli bir romancı idi, bitmez tükenmez hikâyeler ihtira ederdi. Mişle’de tütün içmezdi ne kadar dehası taşmış ne layemut eserler telif etmişti. Hele Fransa’nın en büyük şairi Wiktor Hugo evinde bile sigara içilmesine müsaade etmezdi. Sigara kullanan ediplerden misaller mi istersiniz? Jorj San ağzında sigara olmadıkça yazısını yazamayacak derecede hasta ve mütereddi bir kadındır. Merime’nin üslubundaki ekşiliği, tehevürü sigara iptilasına atfederler. Göte pek kıymetli bir zat olmakla beraber hayatından bıkmış, nevmi, uyuştu. Bu da sigara tiryakiliğindenmiş. Bodler asarının bidayetinden nihayetine kadar ümitsizliğe her şeyin hiçliğini, cinnetlerin hatta suni cinnetlerin bile bir kezb-i ebedi olduklarını tasvir eden şair çok tütün kullanırdı. Madam Bovari müellif-i azamı Gustav Flubert’in ne kadar ağır çalıştığını herkes bilir. Bir küçük roman yazmak için senelerce uğraşırdı. Birçok hekimler bunu irade hastalığına atfetmek, hatta saranın bir arzı gibi telakki eylemek istemişlerdir.

(14-4. VARAK)

Cild:1 Numara:14

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 100

(RESİM: Gazi Paşa konferansa teşrif ederlerken) Hâlbuki bu tesemmüm nikotininin araz-ı mutâdesinden biridir. Bir vakit Fransa’da tütün aleyhine cemiyeti şuara-yı muasırının hepsine tütün hakkındaki fikirlerini söylemişti. Sade Emil Zola, Fransuva Kope, Andre Toriye sıhhate muzır olmakla beraber zekâyâ ve şairlere lüzumu olan hayale sui tesir edeceğine kani

olmadıklarını yazarak az çok tütün taraftarlığı etmişlerdir. Hâlbuki diğer muharrirlerin şairlerin hepsi tütünü itham etmişlerdir. Bilhassa Aleksandr Dumafis, Oktav Föyye, Wojiye tütünün fevkalade aleyhinde bulunmuşlardır. Oktav Föyye: Ben çok sigara içtim ve hissettiğim asabiliği tütüne atfetmek istemezdim. Lakin son senelerde ızdıraplarım arttı, hususiyle devvarimidi dediğimiz baş dönmeleri daha çok ve daha gayr-i kabil-i tahammül oldu. Tütünü bırakmakla iyileştim. Tamamen kanaat getirdim ki tütün bilhassa asabilere pek muzırdır. Fikrin melekelerini kötüleştirir iradeyi yorar ve aşındırır. Hekimlerin nokta-i nazarına gelince mazarratını tütünün miktarına ve şahsın istidadına

(2) birçok zekâlara az miktarda olduğu halde hiçbir muzır tesiri olmaz. Diğer taraftan sinirlilerin, nevrasteniliklerin halini daha ağırlaştırır. Joli tütün yüzünden delirenlerden bahseder. Filhakika tütün hafıza ve iradeyi zayıflattığı gibi kudret-i tenasülüyeyi de çok düşürür. Erkekliğin fevkalade zaafından şikâyetle müracaat eden pek kavi bünyeli adamlar görülüyor ki tütün isti'mâlinden başka itham olunacak bir sebep bulunamıyor. Asabi adamlar tütünü fazla içtikçe mide rahatsızlıkları ve çarpıntı duyarlar, bu halde onları büsbütün rahatsız etmeye ve yüzlerini ekşitmeye sebep olur. Şimdiki insanların bu kadar bedbin ve hodperest olmalarında acaba tütünün rolü yok mu? Birçok hükema tasdikle cevap veriyor. Hatta nikotin ile alûde bu nesilden dünyaya gelecek çocukların daha muzlim daha ruhsuz olmalarını bile pek muhtemel görüyor. Tütünün tıpkı içki gibi şahsa göre tesiri değişir. Zaten sinirli yaratılanlardır ki tütüne müfritane meyleder. (Mazhar Osman)

(3) Sıhî Musahabe Sinirli Hanımlar

Yeni evlenmiş, henüz bal aylarını yaşayan bir arkadaşım hazin hazin anlatıyordu: “Doktor evlilik hayatı pek hoş, hayatım intizama girdi, ailemden memnunum fakat beni en az ziyade titizlendiren bal ayını zehir yapan nedir biliyor musun? Her akşam karanlık olduktan sonra aileye bir korku basar, oda kapısından dışarı çıkmak istemez, ufak bir çıtırtıdan ürker, bunu yapmamasını rica ettiğim zaman elinde olmadığını söyleyerek ağlamaya başlar...” Arkadaş şikâyetinde haklı idi. Bunun gibi aile hayatı zehirlenen pek çok misallerimiz var. Açık söyleyelim; erkekler tab'an fazla egoisttirler. Memleketimizde yaşama şeraitinin de bu hususta dahli olduğunu zannediyorum. Sabahtan akşama kadar yuvasının saadeti için zahmet ve meşakkatler içerisinde çırpınan bir erkek evine döndüğü zaman güler bir yüzle karşılanmak ister. Mamafih aynı gaye kadınlarımız için de mevcuttur. Onlar da çalışmanın alın teriyle kazanıp aile geçindirmenin verdiği ruhi zevk ve neşe içerisinde evine dönen zevcelerini mütebessim bir sima ile karşılamaktan haz duyarlar. Fakat menhus bir kuvvet onların bu hazzını çalar! İşte bu kuvvet sinirdir. Sinir insan kelimesiyle müteradiftir. Sinirsiz insan

olamaz. Te'sirat-ı hariciye karşısında lakayt olan insanlar da hoşumuza gitmez; derhal ne soğuk adam deriz. Beri tarafta gülen şakalaşan, mütebessim ve mültefit nazarlarla sizi okşayan bir sima karşısında bütün elem

Cild:1 Numara:14

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 101

ve kederlerinizi unutursunuz. Sinirlilerin bu derecesi tıbbidir. Hayatın baharı müşabehesindedir. Tuzsuz bir yemek ne kadar nahoş ise bir kadında o nispette çekilmez bir mahluktur. Demek sinirin efrat ve tefriti ne muaşereti ictimâîye nokta-i nazırından tahammül edilmiyor. Sinirliliğin envaı vardır. Kadınlarda en çok tesadüf ettiğimiz sinirlilik histeri denilen arada ve seciye de zaaf ile kendini gösteren sinirin küşa gelenidir. Bununla beraber histerik yalnız kadınlara mahsus değildir. Hekimlikte pek çok hastalıklara verilen yanlış isimler gibi bu da haksız olarak ihtinak-ı rahmin lisanımıza nakledilmiştir. Kadınlar kadar değilse de erkekler arasında da mühim bir nispette histeri müptelalarına tesadüf ederiz. Bu hastalık beşeriyetin tarihi kadar eski bir maziye maliktir. Her devre de kendine mahsus tezahürler ibraz eden ihtinak-ı rahmin hafif derecesine tahmil edilebilir. Fakat fazlası hiç çekilmez. Histerikler hayatta ifrat ve tefrit zirvelerinde raks eden ma'lül ruhlulardır. Habbat kanunları kendilerini sıkır, onlar harici müşirler karşısında ölçüsüz teamüller verirler. Ufak bir ihtar muvacehesinde bütün ev başlarına geçmiştir. Ortalığı velveleye boğar, sabahlara kadar ağlama buhranları içerisinde çırpınırlar. Hiç gülünmeyecek bir vukua karşısında kakhahalarını salıverirler. Ölçüsüz hareketler hareketler histerikler için en mümeyyiz vasıftır. Pireye kızıp yorgan yakan darb-ı misliye histerik mizaçlara mahsustur. Histerik mütehakkimdir. Fakat bu tahkimi şuur ve iradesinin mahsulü olmayıp hüsnün icadıdır. Etrafını teshir için

(2) her şeyden istiane eder. Bire bin ilave ederek mübalağalar yapmak yalanlar icat etmek histeriklerin en büyük zevklerini teşkil eder. Histerik o derece egoisttir. Onun maraz-ı hüsnünün tatmini bütün bir aile halkının saadet ve keyfine bedel olursa yine kendisinin tezcih edilmesini ister. **(RESİM: Kongrenin muvaffakiyetle inikadını temin eden ve inkılabımızda hekimlerin hissiyatına tercüman olan Muhterem Sıhhiye Vekilimiz)** Elbisesini terzi yanlış dikmiş yahut ütüsü bozulmuş, baş örtüsünün rengi elbisesine muvaffak gelmemiş yahut pazarda tesadüf edipte mübaye bir şişi tedarik edememesi histerik çıldırtır. O akşam yemek beğenmez yalancıkdan hastalıklar icat eder, yüzü gülmez çocuğu varsa ona karşı bile lakayt kalır. Bağır çağır sandığındaki diğer eşyasını yırtmaya kalkar. Bayılma nöbetleri geçirir fakat bütün

(3) bunlar kuru gürültüdür. Histerik yaygarasından başka bir şey değildir. Tabi ki o mizaçta erkeklerde vardır. Böyleleri mektep sıralarından itibaren kendilerini gösterir. Her gün cicili bicili elbiseler, süslü iskarpinlerle mektebe devam eden manyekürle sürmeli gençler bir histeri numunesi var. Mektep talebeliğine mahsus sade ve bayat kıyafetini onlar beğenmezler arkadaşlarına gösteriş yapmak, tiyatral ve vaziyetlerle sözler söylemek, arkadaşları kıskanmak hocanın hafif ihtarına günlerce kızmak ve ağlamak, arkadaşlarının daima kendisiyle meşgul olup pohpohlamasını ilerde hayata atıldıkları zaman herkesin kendisine hürmet etmesini eve geldikleri vakit küçük beyin etrafında bütün aile erkanının lavantalar kolonyalarla pervane gibi dolaşmalarını talep etmek bir histeri tezahüründen ibarettir. Histeri beşeriyetin her devrinde hususi şekillerde görülen bir hastalıktır demiştim. Fakat bütün bu şekillerinde müşterek olan bir noktaya tesadüf ederiz. O da histeri karakteridir. Fransız asabiye üstadı Şarko, zamanında görülen histeri bayılma tarzında imiş. Şarko'nun der sahnesi tabi ki bir opera salonu gibi dolar. Üstat o yapılan çeşit çeşit vaziyetler kavisler yapan histerik kadınların hamleleri ile derslerini şanlandırır. Fakat bugün bu tarzda yapılan histerikleri çok görmüyoruz. Yalnız bazı köylü kadınlarda tesadüf edebiliyoruz. Bayılma modası geçmiştir. Bir histerik o kadar kurnazdır ki, bayılma esnasında düşüp de hiçbir yerinin acımamasına varıncaya kadar dikkat eder. Fakat bir saralı

(14-5. VARAK)

Cild:1 Numara:14	Hilâl-i Ahdar	Sahife: 102

(RESİM: Sıtma mücadelesine karşı pek kıymetli rapor hazırlayan fakültenin reisi ve müderrisi muhteremi) yaptığı zaman etraftan haberdar değildir. Taş, kaya, ateş, demir olduğu yere kendini bırakıyor. Acaba histeriklerde bu teamülleri husule getiren amiller nelerdir? Her şeyden evvel şurasını kaydedelim ki, histerik karakterlerde zayıf irade vardır. Telkin gerek harici ve gerek nefsi olsun histeride en mühim rolü oynar. Telkin sayesinde histerik istenilen tarzda idare edilebilir. Hafif bir rahatsızlığı i'zam eder, yatak hastası olurlar. Kendisinin nefsi telkinine hariçten birkaç dost fikride ilave edilince hastalık ayrıca sürur telkinin yanı başında “emüsyon” heyecanlarda histerinin hayat ve hissiyatı üzerinde azim ve tesirler ika eder.

(2) Ufak bir felaket hatta biraz kan karşısında çarpıntısı tutan ağlamaya başlayan küçük bir mevce-i bu suretle vasi teamülat ibraz eden histeriklerde heyecan pek kuvvetli intibalar bırakır. Üstat futbol müsabakaları esnasında en ziyade gürültü edenler ağlayıp bayılanlar müfrit kulüpçüler çeşit kokartlarla süslenenlerin kısmı izamını histerikler teşrik eder. Kulüpler

arasındaki rekabeti kamçılayanlar ancak histerik karakterli isimlerdir. Muhitin ve kendisinin telkinatı altında en ehemmiyetsiz şeyleri izam etmekten ve işleri karıştırmaktan zevk duyarlar. Histeriklerde görülen kabiliyet-i telkiniye fazlalığından dolayı ihtinak rahmi telkin ile husule gelen ikna ile zail olan hastalıktır diyor. Hakikaten telkin histeriklerde birçok hastalıklarda falcılar kekemelikler görüyoruz. Bunların hiçbirisi uzvi olarak vücud-u beşerde tağyiri ihtiva etmediği için kuvvetli bir tedaviyi ruhi ile şifayab olurlar. Acaba bu gibi ruhi tezahürlerin inkişafında ne gibi sebepler rol oynar? Onu da ayrı bir musahabemizde mütalaa ederiz. (Doktor Fahrettin Kerim)

Göz Hıfz-üs-sıhhasından

2 yaş ile buluş zamanı arasında gözlere nasıl bakmalıyız? Bu ikinci devreye üç yaşından buluşa kadar olan çocukları ithal ediyoruz. Bu devre göz Hıfz-üs-sıhhası nokta-i nazarından büyük bir ehemmiyete haizdir.

(3) (RESİM: Anadolu'nun mükemmel bir sıtma coğrafyasını ihzar eden muhterem sıhhiye müsteşarı) Zira çocukların en çok bu zamanda umûmî rahatsızlıklara sirayete sadme ve cerihelere maruz oldukları gibi bu devre çocukların mektep ve tahsil zamanlarına tesadüf etmesi hususiyle ayrıca mühim bazı tedbir ve takayyüdatı istilzam eder ve bundan dolayıdır ki, göz Hıfz-üs-sıhhasının bu kısmı (mektep Hıfz-üs-sıhhası) namıyla başlı başına bir bahis teşkil eder. Çocukların bu devrenin başlangıcında en ziyade maruz olacakları hastalıklar çiçek, kızıl, kızamık ve tifo gibi hamali ve indifai rahatsızlıklardır. Bütün bu emraz gözde muhtelif şekil ve nispette ihtilata da sebebiyet verirler. Bunlara karşı yapılacak tedbirler umûmî mahiyette yani gözde birkaç kapakları ve gözün ifrazadatı mezad-ı teaffün bir mahlül

Cild:1 Numara:14

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 103

(misal asit borikli su veyahut dört binde bir nispetindeki süblime mahlulü) silip temizlemek ve ara sıra göze sıcak basmanlar tatbik etmektir. İhtiladat daha ciddi olursa derhal hekime müracaat etmelidir. Yukarıdaki rahatsızlıklardan başka bu yaştaki çocuklarda bir de kansızlık, saç kıran ve buna mümessil bir sürü hastalılar olur ki bunların ekseri gözde dahi mazarat yapar. Bu gibi halette vakit geçirmeden hastayı hekime götürmelidir. Şimdi mektep çağına gelmiş çocuklarda görülecek göz hastalıklarıyla bunlardan korunma çarelerine geliyoruz. Mektepte çocuklar ekseri şu üç nevi hastalığa maruz ve musap olurlar:

1-Kasrû'l-basri uzaktan görememek. 2-Sarı hastalıklar. 3-Kazalardan mütevellit arızalar. Bunlardan birincisi yani kasr'ül-basri mektep çocukları mektep çocukları için ehemmiyetli ve tetkike değer bir meseledir. Birçok göz hekimleri tarafından yapılan tetkikatla anlaşılmıştır ki,

kasr'ül-basri denilen hastalık bilhassa hayat-ı tahsiliye esnasında artarak ve tahsil müddetinin uzunluk ve şiddetiyle mütenasip bir surette fazlalaşır. Fransa'da tutulan istatistikler bu hastalığın mekteb-i iptidaiye ve taliye de (yüzde 12-13) raddesinde olduğunu gösteriyor. Almanya'da yapılan tetkikat dahi buna yakın neticeler vermiştir. Mektep çocukları için ve daha doğrusu gençler için bu derece ehemmiyeti haiz olan bu hastalık hakkında muhtasar(özet) ve açık bir surette biraz malumat vermeyi lüzumlu addediyorum.

(2) kasr'ül-basri veya fenni tabirlerle (miyop) tesmiye edilen bu hastalık isminden de anlaşılacağı vecihle gözün uzaktan iyi görememesi demektir. Bunun ne suretle vaki olduğunu anlayabilmek için evvela sağlam ve tabii bir gözün nasıl gördüğünü tetkik edelim. Tabii bir göz beş metreden yukarı herhangi bir mesafede bulunan ecsam ve eşyayı hiçbir vakit sarf etmeden görür veya görmesi icap eder. Yani mezkûr ecsam ve eşyanın hayali gözün gören kısmını yani tabaka-i şebeke üzerine vazıhan(açıkça) teressüm eder. Bu evsafa göre göze göze fen lisanında "Emetrope=nematrop" yani ayarlı göz derler ve böyle bir gözün uzunluğu yani kutr=kadamı halefisi aşağı yukarı 22-22,5 milimetre arasındadır. Ve evsat kaseresi yani ziyanın geçeceği yerler ve yollar tabii ve şeffaftır. Halbuki miyop yani kasr'ül-basri olan bir gözde kutr adamı halefi -uzunluk- hali tabiiden fazladır. Misal 23-24 milimetre gibi. Şimdi böyle bir göz evsat kasresini tabii farz ettiğimize nazaran beş metreden yukarı mesafelerde bulunan tabii bir göz tarafından bila-cihet görülen eşya ve ecsamı hiçbir zaman göremez. Çünkü bu ecsamın hayali gözün fazla uzunluğu hesabıyla tabaka-i şebekeye vasıl olamaz. Bilakis bu tabakanın ön tarafında bir perde toplanır. Ve tabiidir ki, hayali tabaka-i şebeke üzerine teressüm etmeyen ecsamı göz göremez. Bu esnada böyle bir gözün önüne mik'arü'l- tarafeyn bir gözlük camı konursa ki şuaat ziyaiye-yi teb'id etmek hasesini haizdir. Hayali biraz daha geriye uzaklaşır ve misal

(3) tabaka-i şebeke üzerine düşerek gözle görülmesi kabil olur. Demek oluyor ki kasr'ül-basri hastalığı gözün ekseri hali tabiiden fazla uzun olmasından ileri gelir. Ekseri dedim, çünkü gözün kasiresinin yani ziyaya geçit veren şeffaf aksamın bozukluğundan ileri miyoplularda vardır fakat evvelkiler kadar çok değildir. Kasr'ül-basrinin nasıl olduğunu az çok anladık şimdi neden oluyor? Daha doğrusu göz hangi sebepten dolayı böyle uzuyor, şimdi onu anlayalım. Her çocuk doğarken diğer azası gibi göz hali tabiiden küçük olarak doğar. Çocuk büyüdükçe a'zâyı sairesi gözü de neşvü-nema bulur diyor. Bu neşvü-nema keyfiyeti bir hadde kadardır. Neşvü-neması bu hadde tevfiik eden göz tabii ismini ve yukarıda arz ettiğimiz (ayarlı göz) vasfını alır. Neşvü-neması haddi tabiide durmayıp da ilerleyen göz miyop olmaya namzettir. Bir de aksine olarak neşvü-nema derecesi haddi tabiiye vasıl olmayan gözlerde

vardır. Bu gibilere (medid-i basri) yahut fen tabiriyle (Hipermetrop) derler ve böyle gözler miyobun aksine olarak uzağı iyi görürlerde yakından görmekte zahmet çekerler. (Doktor Nuri Fehmi) Mabadı var.

(14-6. VARAK)

Cild:1 Numara:14

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 104

Çocuk Hıfz-üs-sıhhası:

Çocuk ve Su: Yüzler, dişler, kulak ve burunun temizlenme usulleri.

Şeffaf ve cildi hassas çocuklarda sabunsuz olarak yalnız temiz su ile yıkamak kafidir. Tam banyoların her gün ki yıkanmadan farkı tam banyolarda sabunla temizlenmenin daha esaslı bir surette yapılmasıdır. Banyoda dahi çocuk sakın bir surette oturmamalı daim bir surette hareket etmelidir. Sert ve yağsız ciltler banyodan sonra temiz bir yağ sürülür (vazelin, lanolin) cilt çok yağlı yahut elastikiyeti az ise şarabı ile ve aynı zamanda cilt ince ise serka ile ovulur. Hassas ve kolaylıkla tahriş edilen ciltler için hiç olmazsa bu yün koltuk altları kasıkları çocuk pudrası ile pudralamak pek muvafıktır. Şeffaf ve şişmanlığa müsteid çocuklarda cildin elastikiyetini yükseltmek için banyodan sonra hafif alkolle ovma vasi mukayesede tatbik edilir. Sağlam ve tabii çocuklarda bu gibi vesait muavine de ihtiyaç yoktur.

Birazda soğuk sular ve soğuk hava ile sertleşmeden bahsedelim: Uzun müddet devam eden soğuk bir banyo ve soğuk havada uzun müddet ikamet gibi çocuktan fazla miktarda hararet alır ve çocuğu mukavemeti bu suretle azalarak soğuklamalara karşı daha hassas olur. Her halde müteaddid müşahedeler esbap ediyor ki “sertleşmiş” denilen çocuklar sertleşmemiş çocuklara nispetle daha ziyade ziyade tutuluyorlar ve hal-i umûmîlerde fazla teşevvüşat görülür. Zira malum olduğu üzere çocuklarda satih beden daha vasidir. Bunun neticesi fazla hararet olur ve vücut bu ziyayı tanzim için fazla hararet tevlit etmek gibi ağır bir vazife ifa eder. Bununla beraber

(2) bazı kuvvetli çocuklarda vardır ki, **(RESİM: İçki mücadelemizi büyük bir meserretle takip eden İstanbul muhakimi asliye muhterem medâi umûmîsi Asar Bey)** bunlarda hareketi artırmak ve fazla gıda ithali suretiyle tazmin edilmek şartıyla ziya-ı hararete pek güzel tahammül edebilirler fakat bu nevi istisnalar umum çocuklar için vahid-i kıyası ittihaz etmek doğru değildir. Doğrusu ve fenni sertleştirme mutedil ve kısa devamlı soğuk menbailarla yapılır ki, bundan maksat muvafık bir elbise ile cildi havaya alıştırmaktır. Yani hava ile sertleştirmedir. Bu da bir sinema gibi yapılmayacak çocuğun beniyesi hali umûmîsi

nazarı itibar alınarak ferde göre değiştirilecektir. Hava ile sertleştirme sayesinde çocukların mukavemetinin yavaş yavaş arttığı ve ciltlerinin çelikleştiği görülür. Dikkat edilecek nokta çocuğun kuvveti ve mukavemeti derecesine tecavüz ettirmemektir. Bu dereceyi temin için bizzat çocuğun hasiyeti derece-i mukavemetidir.

(3) Her gün banyolarla beraber bil’ada zikrolunan şerait dairesinde hava banyosu yapılarak vücut sertleştirilir. Elbise bilhassa vücudun yukarı kısmı için hafif ve aralıklı olmalı çocuk bu elbise içinde ne üşümeli ve ne de terlemelidir. Taze hava haricinde çocuk saatlerce bırakılmalı ve buna fena havalarda dahi devam edilmelidir. Yağmur veya kar yağmasıyla ıslanan çoraplar ve ayak kabiller değiştirilmek şartıyla hiçbir mazarrat ika etmez. Yüzü temizlemek için hususi bir yüz süngeri ve temiz su ile silmek kifayet eder. Herhalde sabunun gözlere ve kulak deliklerine temas etmemesine itina lazımdır. Zira küçük gayet ince olan gışa-ı muhati sabunla tahriş eder ve sabun köpüğü kuruyarak kulak deliğini tıkar. Gözler hariçten köşeye doğru yavaş olmakla temizlenir. Kulaklar için temizlik yalnız harici yapılmakla iktifa olunur. Kulak deliğine bir şeyi sokmak ve temizlemekte sakıncalıdır. Zira gışa-ı muhati çok hassastır ve kolaylıkla cerihadar olabilir. Burun deliklerini temizlemek için su ile ıslatılmış ufak pamuk parçacıkları konulur ve konulan pamuklar temiz çıkıncaya kadar tatbiki devam olunur. Saçlar, dişleri geniş bir tarakla taranır ve yumuşak bir fırça ile fırçalanır. Saçları ıslatmak doğru değildir. Kafa cildinin çok veya az yağlı olduğuna göre 14 günde veya 4 haftada kahiller (koyun derisi hastalığı) gibi ya sabunla güzelce yıkanır.

Cild:1 Numara:14

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 105

Dişler, diş fırçası aylık su ve diş tuzu ile sabah akşam güzelce temizlenir. Ayak tırnakları ve el tırnakları fırça ile güzelce ovulur ve muntazaman kesilir. Fakat bunu çocuğa bırakmamalıdır. Çocuklarda ayakların nezafeti ve bakımını hususi bir ehemmiyet atfetmek lazımdır. Bu hususta gösterilecek ihmaller tırnakların içeri girmesine parmakların bükülmesine ve nasırların husulüne sebep olarak bütün hayatınca çocuğu bi-huzur bırakır ve tazip eder. Her halde haftada bir defa çocuğun ayaklarına bakarak tazyike duçar olmuş yerler mevcut olup olmadığını derinin sertleşip sertleşmediğini ve tırnaklarda bir sui şekil olup olmadığını araştırmalıdır. Ayaklarda bu gibi mazarratları husule getiren birinci birinci derecede ayakkabılardır. Muvafık bir şekle ifrağ edilirse bu mazarratlar da kendiliğinden mündefi olur. Çocuğun elleri de sık sık yıkanmalıdır zira akşama kadar her türlü eşya ile temas halindedir. Çocuklar ellerini yıkamaktan ve parlak tırnaklardan o kadar hoşlanmazlar. Hepimiz hatırlarız ki, mekteplerde mürekkepli tırnaklarla gezer ve bunu çok yazı yazmaktan mütevellit diye evde herkese gurur ile gösterirdik. Her halde terbiye ile çocuğun gururunu ve zevki selimini

okşayarak doğru yolu ve temizliği göstermeye gayret etmelidir. Çocuk büyüdükçe hava banyosu için mukteza-i tertibatı giyinip soyunmayı suyu karıştırmayı ve kurunmayı kendi kendine yapar ve bu suretle gayri şuur-i bir tarzda mütenevvi sıhhî hareket-i bedeniye icra ederek gayet tabii bir jimnastik yapmış olur.

(2) Bunlardan maada her akşam muntazaman diğer bir hareketi bedeniye yapılmalıdır: Derin nefes alma çocuk giyimli olarak açık bir pencere önüne durur ve ağzı kapalı olduğu halde mümkün olduğu kadar derin ve ağır ağır 6 ile 8 defa nefes alır ve aynı tarzda ağır ağır nefes verir. Bu suretle akşamları ciğerlerin havalanması kanı temizler, ciğerleri genişletir ve ciddi bir surette muntazaman tatbik edildiği takdirde akciğer hastalıklarına karşı en basit ve müessir bir korunma vasıtasıdır. Çocuklara daha küçükten a'zâyı tenasülüyenin aksam ve hariciyesini temizlemekte öğretmelidir. İhtiyacı tabii izale edildikten sonra hususi bir bezle silmelidir. İhmal edilirse pis kokular, iltihaplar, hastalık mikroplarının yuva yapması ve solucanlar husulü gibi mazarratlar tevlit eder ki, gayet rakik ve nazik olan gışa-i muhatinin bu suretle tahrişi kaşınmalar tevlit ederek hiç arzu etmediğimiz bir halin (a'zâyı tenasülüyeye sık sık temas edilmesi) tevlidine bahis olunur. (Hamit Osman)

Aşı ile Gençleşenlerin Hayatlarındaki Tahâvüller

6. Müşahade: 76 yaşında bir şahsa yapılan husye aşısı. Memleketi: Fransa. Sini: 66. Mesleği: Tüccar. Sebeb-i şikâyeti: Sekiz aydan beri karha-i midevi muzdarip, kesalet var.

Ahvali umûmîye ve ahvali hazıra:

(3) Pek ziyade bariz hal şeyhuhi arz eden bir ihtiyar siması, buruşuk porsuk yanaklar inhinalı bir vücut.

Tedavi: (Sinosefal) bir maymunun husyesi ikiye taksim edilerek ihtiyarın husyesindeki kamis-i hassa hayyat edilerek tatbik edilmiştir. Netice: Üç hafta sonra intiaz görülmüştür. Ruhi ve maddi olarak vücudunda büyük bir tahvilat göstermiştir. İhtilat: 22 ay sonra hastanın midesindeki karhanın tekrar açılması dolayısıyla yeni bir buhrandan muzdarip olarak fevkalade zayıf düşmüştür.

7. Müşahade: 76 yaşında bir şahsa yapılan husye aşısı. Memleketi: Londra. Sini: 76. Milliyeti: İngiliz. En büyük muvaffakiyeti gösteren vukua budur. Cerrahi tıbbi kongresinde Vornof, bu vukuayı haziruna arz ve takdim etmiştir. Kongreye gelen Mösyö Ravol pek centilmen bir zattır. Hal ve tavrına bakılırsa 50-55 yaşlarında bir adam manzarasındadır. Hali hazırda sini 76'dır. Ameliyattan evvel ve ameliyattan sonra alınan fotoğraflarına baktığınız

zaman bu tahvilatı vazihan göreceğiz. Ameliyattan evvel: Bu inhinalı şişman, nazarı fersiz, vücut eğri, tamamıyla ezilmiş bir ihtiyar manzarasında bastona dayanarak fevkalade müşkilat ve zahmetli yürüyordu. Hayatının otuz senesini hadisatında iklimin âdem-i mesa'adesine rağmen faalane bir sai ile geçirmiştir. Ahval-i sabıka: Suçiçeği geçirmiş,

(14-7. VARAK)

Cild:1 Numara:14	Hilâl-i Ahdar	Sahife: 106

peritonit sebebiyle ameliyat olmuş, devri nekahatta zatülcenb ile ihtilat eden bir zat ellerine geçirmiştir. 12 senden beri tamamıyla akimedir. 2 Şubat 1921 tarihinde (sinosefali) bir maymunun muhtelif husye parçaları mu'tad olan usulü vecihle peritona rabt ve tespit edilmiştir. Cerrahi ameliye arızasız kesb-i iltibas ve tentib etmiştir. Hasta ameliyeden on iki gün sonra Paris'i terk etmiştir. Kendisini sekiz ay sonra gören Dornof ve muavinleri hayret içinde kalmışlardır. Şişmanlığı zail olmuştur. Çehresi tamamıyla bir genç manzarasında, buruşuklukları zail olmuş, nazarları parlak, canlı adalatı kavi ve sert vücut dik bir manzara almış ve ilk nazarda tam sıhhatte bir adam hali vardır. Nazarı dikkate celbeden mühim arızalardan birisi de başın tamamıyla saçtan mearic olan kısmında ayva tüyü denilen işar ile müstur olması idi. Spora eskisi gibi başlamıştır. Çünkü bu adam hakikaten on beş yaş gerilemiştir.

8. Müşahade: Memleketi: Fransa. Sini: 40. Milliyeti: Fransız. Sebebi şikâyeti: 1918 senesinin başlangıcından beri ahvali ruhiye ve cisminde derin bir düşüklük mevcut intizarlar gayet siren olmakta ve kuvayı bahiyesi günden güne azalmaktadır. Huveynat-ı menviye pek az mevcut. Son zamanlarda tamamıyla akim bir vaziyete girmiştir.

(2) Ahvali sabıka: 25 yaşında kabakulak geçirmiş. Bunu müteakip iki taraflı bir iltihap husyevi tedren duçar olmuştur. Hastalığı müteakip meninin muayenesinde elde edilen netice şudur. Hayvanatı menviyedeki hareketi kudreti tenakus etmiştir. Hasta 1918 senesinin başlangıca kadar ahvali umûmîsinde büyük bir tahavvül görmemiş. İşte 1918 senesinden beri fevkalade ızdırap çekmiştir. İştihatsız mütemadiyen yorgunluk hissetmiştir.

Tedavi: Aşı tatbik edilmiştir. Hasta 25 Şubat 1918 tarihine doğru (yani 25 gün sonra) ahvali umûmîsinde büyük bir eser-i ıslah göstermeye başlamıştır.

Netice: İştihası iyi çabuk yorgunluk hissetmiştir. Lakin bahi kuvvetinde büyük bir fark görülemiyorsa da 14 Mart'a doğru intiazaların biraz uzun ve aynı zamanda daha kuvvetli husule geldiğinden memnun görünmektedir. Hasta seyahate çıktığından takip

edilememesinden neticeyi yazmamasından neticeden fevkalade mümkün kalmadığını gösteriyor. Bu vakıadan istihraç edilen netice şudur: Kabakulak neticesi husule gelen iltihap husyevi muvaffakiyet pek o kadar parlak olmasa gerektir. Son zamanlara kadar (sinosefali) maymunların husyelerinden istifade edilerek aşı yapılmakta idi. Şempanzelerin insanlara daha yakın olmaları dolayısıyla şempanzeler kullanılmaktadır. Cezayir’de maymun yetiştirmeye mahsus müesseseler tesis edilmiştir. Bu müesseselerde insanlara gıpta verecek bir surette maymunların her türlü huzur ve istirahatları temin edilmekte ve pek iyi surette tagaddiye edilmektedirler.

(3) Husye aşıları ne zaman yapılmalıdır?

Husye aşıları ihtiyarlamış eşhas da pek iyi neticeler verir. Fakat bazı hastalıklar geçiren eşhas da husye aşısı büyük bir fayda temin etmemektedir. 1- Tedren husyeviye duçar olanlar. 2- Kabakulak neticesi muza’af ve husye iltihabına duçar olanlar. Bu gibi eşhasa aşının tatbikinden büyük bir netice elde edilememektedir.

Şunu itiraf etmek lazımdır ki, gadidat tenasülüne ile sinin arasında büyük ve sıkı bir münasebet vardır. Bu münasebeti husye vazife-i izah edeceğim için burada bahsetmeyeceğim. Husye aşısı enerji menbainı zenginleştiriyor. Vücudun mukavemeti kollarını arttırıyor. Birçok diğer gudde vazifelerini tanzim ediyor.

Aşılar vücudun hangi nahiyyelerine vaz’ı edilmelidir?

Aşılar taht’el cilt, taht’el adale dahil periton, fevkal periton, dahil ve taht’el kamis, hass-ı taht husyevi ve dahili husyevi olarak muhtelif nevahe vaz’ı edilerek muhtelif tecrübeler yapılmıştır. Şunu söylemek isterim ki, aşılar ilk günleri fevkalade buhranlı devre geçirmektedir. Ve birçok vaz’ı irtibatı muhitindeki ensac ile temin edemediğinden aşı nescinin tagaddisi kabil olamaz ve nekroz olması ihtimali dahilindedir.

Cild:1 Numara:14

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 107

Bu esnalarda tagaddisinin başka bir tarzda temin edilmesi icap etmektedir. ** olmaktan ziyade imtisasi bir surette olmalıdır. Bu imtisas kifayeti lenfati teşkilatın azlığı sebebiyle cilt altında ve izale dahilinde güçtür. Fakat ecvaf tabiinin cidarını misli gişalarının şerabını dolayısıyla daha kolaylıkla peritovan kamis hasda imtisas keyfiyeti pek sehildir. Aşının husule getirdiği tahriş dolayısıyla misli bir irtişah husule gelir. Bu irtişa hattı aşının hayatını temine yardım etmekle beraber ** teşkilin tesisine kadar yeni nescin eski nesc tarafından tagaddisi başlayıncaya kadar nekrozu meneder. Küçük eviyelerin teşkili aşığı ** ihatası

yaşamasını temin içindir. Bazı mücerrebler muvafık olduğu halde bazılarının ademi muvaffakiyeti aşılardan gayri müsait yerlere telkih edildiklerinden ileri gelir. Muhit-i müsait bulan aşı iyi netice vermektedir. Misal: Periton dahilinde cof husyevi dahilindeki aşılardan gibi. Aşıların çok yaşaması için bulundukları muhitten aldıkları kudreti hayatiyesinin kâfi miktarda olması lazımdır. Cilt altına, adale altına en iyi şerait dahilinde raptedilen aşılardan bile hayati kısmı olmak şartıyla pek az bir zamana münhasır kalmaktadır. Alel-ekser o ayanın kışır-ı kısmı besleye bilmesi dolayısıyla harici aksam hayati kudretleri muhafaza edebilmektedir. Fakat merkezi aksamından kangren nekroz daima korunmaktadır. Muhiti kısmı da pek az bir müddet zarfında men olunmaktadır. Kapalı bir cof dahilinde veyahut *** bir gışa ve gışayı yanından bulunan aşılardan nasıl irtisahi tahsil eden mevkide uzun müddet yaşar ve nekroz husule gelir. (Bitti.) (Doktor İsmail Kenan)

(2) Hilâl-i Ahdar Postası: Kâri'lerimizin Temennileri.

İçki içmeyenler için, “Hilâl-i Ahdar” rozeti lazımdır: Merakız-ı medeniyeden birinde bulundum. İki arkadaşım vardı. Biri alkolik, birisi buldukça ve icap ettikçe içenlerden idi. Ben hayatta bira dahi isti'mâl etmemiş olduğum için yemek salonlarında hususi ve resmi ziyafetlerde arkadaşlarımın arasında nazar-ı dikkati celp ediyordum. Ve ifa-i hususi ve resmi ziyafetlerde mümkün olduğu kadar sezdirmeden şerefe maadan suyu içmekle iştirak edişimde ilk zamanlarda ekseriya, rahatsızlığınız kalbinizden men suallerine maruz kalıyordum. Halbuki eski zamanlarda orada içki içmenin alkol dokunan hastalıklardan birine müptela hükmüne varırmış! Sonraları arkadaşlarımdan anladım ki, ben içmemek yüzünden bir hayli zaman kalp, böbrek hastalığına yahut marazı-ı tenasülüye müptela adam zannedilmişim. Eğer benim Hilâl-i Ahdar işaretli bir rozetim olsaydı bu zan altında kalmazdım. Mevki-i ictimâîyesi yüksek alim bir zat, bir gün bir ziyafette her taraftan vaki tekliflere ve bunları hüsn-ü suretiyle idare etmekliğime rağmen içki içmediğim üzerinde oynamış. Ziyafeti müteakip dedi ki: Sizde hiç rahatsızlık hissetmiyorum. Esasen Türkler içmezler. Sizde içmeyen Türklerden olmalısınız. Sizden ahval ve adetinize dair birçok şeyler öğreneceğim dedi. Ve buna asil milletimizin güzel adetleri hakkında pek çok söz söylemek fırsatını bahşetmişti.

Bir gün birahane birinde yine mevki-i ictimâîyesi yüksek ecnebi zevat ile oturuluyordu. Bu zevat arkadaşlarımdan içip benim bira dahi içmediğime hayret ettiler. Bir müteaddit rahatsızlığımıza hamil etmiş olacaklar ki içinden bazıları biranın kalp, böbrek vesair emraza dokunmayacağını ve kendilerine iştirak etmemi söylediler. Ben burada da içmedim. Bulduğumuz yer resmi ziyafet salonu olduğu için bu ecnebi arkadaşlarıma anlatabiliyordum. Suret-i münasebette hiçbir hastalığım olmadığını fakat şimdiye kadar

isti'mâl arzu ve ihtiyacını hüsn etmemiş olduğumdan içtiğim takdirde rahatsız olacağım ve âdem-i emniyet yüzünden belki de meclisin şerefini ihlal edeceğim endişesinde bulunduğumu söyledim. İçenlerden birkaçı tam Türk dediler. Türk arkadaşlarım beni fazla sevdikleri için gururu millilerini okşayan bu takdirkar iltifatlardan mahzuzat olup tasdik etmişlerdi.

Yine o memlekette arkadaşlarımla bir ev ziyafetindeyiz. Ben yine bir mutad içmeyip işi maden suyu ile idare etmeye başladım. Ev sahibesi içmemekliğim için oldukça ısrar etti. Artık hasta hükmü altında kalamayacaktım. Şimdiye kadar bir damla bira dahi kullanmadığımı ve içki içmeyenler cemiyetinin

(14-8. VARAK)

Cild:1 Numara:14	Hilâl-i Ahdar	Sahife: 108
aza-yı tabi'yyesinden bulunduğumu söyledim. Kadın memnun oldu. Zaten Türkler içki içmezler bilirdim, demek ki siz o halis Türklere mensupsınız dedi. Ve birçok iltifat ve ikramda bulundu. Bu yaşlı kadın bilahare beni ayrıca içkisiz tertip ettiği bir yemek ziyafetine davet etmiş ve büyük bir alakadarlıkla Türk adet ve ictimâiyetine dair birçok şeyler sormuş ve öğrenmiş idi. Bana o memlekette mevki-i ictimâiyesi yüksek ecnebi arkadaşlardan birine evine yemeğe davetli idim. Benim içki içmediğimi ve içki içmeyenler cemiyetine aza-yı tabi'yyesinden bulunduğumu bildiği için hazırlanmış sofrada yalnız maden suyu bulundurmıştı. Burada yemekte ve yemekten sonra kadınlar kemali merakla Türk anane, adeti ve ictimâiyeti hakkında sualler sormuş ve bahisler olmuştu. Bugün bir vedayı ziyafetinde idik. Kendince tam Türk olduğum hükmünü vermiş olan samimi bir ecnebi muhibbim ziyafette şampanyadan birer yudum içmek suretiyle kendilerine ve meclislerine iştirak etmemi söyledi. Söz arasında senin takdis ettiğinin kuvveti bizde takdis ediyoruz. O, bu kusuru affeder dedi. Oralarda din ve mezhep bahis olunmazdı. Muhibbimin dindar bir katolik olduğuna hükmettim. Çünkü kalorifal bir ruhla söz söylemiş idim. Kendisine içki içmeyenler cemiyetinin aza-yı tabi'yyesinden olduğumu söylemiş ve lisan-ı münasiple içkinin cemiyet-i beşeriyeye ibraz ettiği maddi manevi zararlardan bahsetmiştim. Mumaileyh sözlerimden içki içmemeyi iradeyi malikiyet suretinde kabul ile ihzar-ı takdirat eylemişti.		

(2) Aziz vatanımızda içki içmeyenler, içenlerden çoktur. Ve garpta olduğu gibi şerefte şampanya kadehiyle ölçülüyor. Memleketimizde şimdiye kadar içenler meclislerinde içmeyenlerin mazhar-ı hürmet ve takdirat evvela geldiğine şahit oldum. Yazdığım vakıalarla garp telakki ve ahvali ruhiyesinden içkiye ait tesadüflerimi ortaya koymuş oluyorum. Temenni ederim ki, Hilâl-i Ahdar cemiyeti muhteremesi memleketin dahili ve haricinde

kemal-i fahr ile taalluk edecek zarif bir rozet imal ettirsin beynelmilel mevcudiyetini şu suretle de tanıtsın. Ve içkinin bundan başka ayrıca maddi manevi mazaratı hakkında veciz cümlelerle çerçevelemiş durub-u emsal (atasözü) sırasına geçecek serilerde meydana getirsin.

Hilâl-i Ahdar fahriyesinden, Hafız.

Sıhhî ve İctimâî Şuûn: Hilâl-i Ahdar Tıp Kongresinde: Geçen nüshada in'ikad edeceğini teşrin ettiğimiz ilk Milli Tıp Kongresi Cumhuriyetimizin tarihi merkezinde ve Büyük Millet Meclisi salonunda in'ikad etti. Gazi halaskarımız kongreyi himayelerine almak, müzakerat-ı lütfa saatlerce dinlemek, kongre azasını ayrı ayrı huzurlarına kabul ederek ellerini sıkmak suretiyle lütuf buyurdular. Muhterem İsmet Paşa ilk celseyi küşat ettiler. Biz hekimlerle samimi bir hasbihal yaptılar.

(3) Kongrenin in'ikadında pek kıymetli himmetleri mesbuk olan muhterem sıhhîye vekilimiz hekimlerin ve zayıf tıbbiye ve ictimâîyelerini telhis ederler. Kongre tebligatı arasında sıra ile Müderris Kadri Raşit Paşa, Müderris Raşit Tahsin, Muallim Mazhar Osman, Fahrettin Kerim Beyler neslimiz üzerinde alkol tahribatından bahsettiler. Gerek kongre ve gerekse seyahatimiz esnasında Sıhhîye vekili bey ve Müsteşar Ahmet Fikri Bey, Mebus Hakkı Şinasi Paşa, Asaf Derviş Paşa, Matbuat Müdür-ü Umûmîsi Safvet, Hakimiyet-i Milliye Umur-u Tahriri Reis Ziya Beyler mücadelemize her suretle müzaheret edeceklerini vaat buyurdular. Kongremizden pek samimi hislerle ayrıldık. Gayemize doğru her gün yaklaştığımızı gelecek sene içinde alkol beliyesiden halas bulacağımız ümidini kuvvetle besliyoruz.

Terakki Yolunda Metin Adımlar: Türkiye Cumhuriyeti inkılab-ı ictimâî yollarında geçen ay içerisinde fazla adımlar attı. Evvelki nüshalarımızda hareketle mücadele ser nameli makalemizdeki temennimiz Hey'et-i Vekili kararnameleleri şeklinde kemal, azim ve metanetle tatbik edildi. Türkiye'miz yeni yollarda hiçbir ma'ni tanımaksızın yürüyecektir. Bundan sonra Türkü ancak ilim ve fen ocağında göreceğiz. Meskenet yolları ebediyen tehir edilmiştir.

Simav Hilâl-i Ahdar Şubesi: 7 Ağustos 1341 Cuma günü Simav Türk Ocağı münevverinden yirmi beş kişiden mürekkep bir heyet-i içtima ederek Hilâl-i Ahdar Cemiyeti Simav şubesini teşkil eylemişlerdir. Bu ulvi teşebbüslerinde kendilerine muvaffakiyetler diler ve samimi teşekkürlerimizi arz ederiz.

(1). Heyet-i idare ve azaların esamisini maal-iftihar aşağıya derç ediyoruz.

(845-866)

Bir Ayyaş ve Esrarkeşin Akıbeti

30 Ağustos: Dün gece sabaha karşı Taksim’de Feridiye de Umumhaneci Hikmet’in evinde bir facia olmuş. Facia şudur: cumartesi gecesi saat ikiden sonra Umumhaneci Hikmet’in kapısı şiddetli bir surette vurulur. İçeriden ses çıkmayınca bu sefer hiç durmadan zil çalınmıştır. Yatağından fırlayan umumhaneci bu vakitsiz misafirin kim olduğunu anlamak için pencereye koşar ve aralarında epey muhavere cereyan ettikten sonra Umumhaneci Hikmet misafirin eski müşterilerinden ayyaş ve esrarkeş Pazar köylü Rıza olduğunu anlar ve kapıyı açmaya mecbur olur. Rıza’nın yanında bir de arkadaşı varmış. Bunlar içeriye girince umumhaneci ile hoş beşten sonra Rıza maksat-ı ziyaretlerini söyler ve anlaşılan içtiği rakının, çektiği esrarın, sıkıdığı morfinin tesirinden kudurmuş bir hale gelmiş olacak ki, mutlaka umumhaneciden nefsinin tatmin

(2) edecek ateşini söndürecek bir sermaye talep etmiş. Halbuki o zaman bunun sermayeler komple yani meşgul olduklarından Umumhaneci Hikmet bu vakitte birisi tedarik edemeyeceğini söylemiş. Fakat Rıza’nın azgınlıkla daha ağır teklifleri karşısında kalınca kendisine Muazzez isminde bir yatak arkadaşı bulmuş. Her ne ise Rıza küçük bir odaya çekilip biraz vakit geçirdikten sonra evsatına birdenbire fenalık gelmiş. Esasen o akşam Taksim’de bol bol rakı içen Rıza sigaralarına da esrar koymuş ve doktorun zannına göre morfinde isti’mâl etmiştir. Şimdi şehvet yatağında koca vücudunu iyice yorduğu için sermayenin yanında yerinden oynayamaz bir hale gelmiştir. Sermaye Muazzez bu hali görünce sapsarı olarak dışarı fırlamış o esnada Rıza’nın da kalbi durmuş ve bu suretle dünyaya gözlerini ebediyen kapamıştır. Gelen zabıta doktoru Rıza’nın öldüğünü anlamıştır.

11 Eylül: Kadı köyünde Moda Caddesinde sakin Terzi Agop’un dükkânına dün akşam hüviyeti meçhul bir sarhoş gelerek Agop’dan kırk lira istemiş fakat alamayınca dükkânın camını çerçevesini aşağı indirmiştir. O sırada mahal vakıya yetişen polis memurları bu kabadayı yakalayıp karakola götürmüşlerdir.

Bir Kumarhanenin Seddi

Dün gece bir de Beyoğlu’nda Bostanbaşı’nda Karabaş Mahallesinde Suficiler Caddesinde 12-14 numaralı Hamûlecî Hanında oturan Hüseyin bin Hacı Dervişin odasında kumar oynandığı zabıtaca haber alınmıştır. Beyoğlu merkeziyesine mensup zabıta memurları Hamûlecî Hanını bir iki gün tarassud altında bulundurmuşlar ve bir cürüm-ü meşhud beklemişlerdir. Dün gece Hüseyin’in odasına birçok şahsın toplandığını gören memurlar derhal tedabir-i lazıma ittihaz etmişler ve kumarın başlamışına intizar etmişlerdir. Aradan bir müddet geçtikten sonra

kumarın en hararetli bir safhasında zabıta memurları birdenbire odaya girmişlerdir. Neye uğradıklarına şaşırarak kumarcılar alık alık etraflarına bakınırken bütün kumar alet ve edevatı iki plaka, iskambil kağıtları, zarlar müsadere edilmiş ve kumarbazlar polis merkezine sevk edilmiştir. Derdest edilen kumarbazlar şunlardır:

(3) Yorgi veledi Pedos, Hüzhü bin Hüseyin, Abdah bin Ömer, Salamon veledi Rafail, Vasil veledi İstavri, Hafız Cemal bin Ahmet, İsmail Hakkı bin Muzaffer, İbrahim bin Ömer. Merhumlar hakkında takibat-ı kanuniye yapılacaktır.

Yeni Neşriyat

Adrenalin: Genç ve kıymetli meslektaşlarımızdan fakülte fizyoloji asistanı Doktor Sadi Nazım Bey adrenalin ünvanlı müfit bir eser neşretmiştir. Tıbbın ve bilhassa tedavi-i tecrübenin henüz yeni mütalaa ettiği bu mühim madde-i hayatiye hakkında laboratuvarında müderris-i muhterem Kemal Cenab Beyefendinin tetkikatiyle Avrupa edebiyat-ı tıbbiyesindeki neşriyata kendi mesaisini ilave suretiyle neşrettiği bu güzel Travaydın dolayı Sadi Nazım Beyi tebrik ederiz. Bizde ilmi yollarda çalışanlar az olduğu için bu gibi laboratuvar mahsullerini gördükçe derin bir zevk hissediyoruz.

Sinirlerinden muzdarip olanlar: Asabiye mütehassıslarının kesretle tavsiye ettiği ilaç valerobirumin'dir. Asabi baş ağrılarında sinir bayılmalarında bulantılarda hekimin tertibi üzerine bu ilaç kullanıldığı zaman tesiri derhal görülmektedir. Meslektaşlarımız bu müstahzırı Avrupa pankeklere düşünmeden tercih edebiliyorlar. Mahal imali şişelerde Ali Fuat Bey eczanesidir.

Senatorium Rekavinkel: Viyana civarında latif ve sık ormanlar içerisinde havadar bir mevkide inşa edilen bu sanatoryum hafif ve ağır sinirliler için en münasip bir tedavi ve istirahat evidir. Her türlü şerait-i medeniye-yi ve nazik heyet-i tıbbiye-ye havi bu müesseseyi Viyana'ya gidenlere tavsiye ederiz.

(14-9. VARAK)

Sıhhatini sevenler, şişmanlamak isteyenler: Muktedir ve tecrübe-dide eczacılarımızdan Ekrem Necib Bey tarafından suret-i hususiye de İstanbul'da imal edilen gliserinli ve fosfatlı şark-ı millet hülasesi zayıf bünyelerle, hastalıktan yeni kurtulanlar için emsaline faik bir devadır. Yemeklerden evvel alındığı takdirde iştaha üzerinde menbaî tesiri görülür. Temiz ve muntazam bir tarzda imal edilen ilacı kâri'lerimize tavsiye ederiz. Bilumum ecza depolarıyla eczanelerde bulunur.

Keyif veren zehirler: Yakında intişar edeceğini evvelki nüshamızda tebşir ettiğimiz Mazhar Osman Bey'in bu pek kıymettar eseri saha-î intişara vaz' edilmiştir. Pek tatlı ve edebi bir üslupla yazılan bu eseri herkes okumalıdır. Ayrıca resimlerle süslenen "Keyif veren zehirler" ibarete bir kitap şimdiye kadar neşredilememiştir. Fazla olarak hasılat safiyesi Hilâl-i Ahdar menfaatine tahsis edilmiştir. Üstadın bu eseri hakkında tebcil ve tekrirden başka yazılacak bir kelime yoktur. İdarehanemizde belli başlı kitapçılarda bulunur. Bilhassa Hilâl-i Ahdarcılar bu kitab-ı sıhhat vadeden birer tane edinmelidir. Fiyatı yüz kuruştur.

Aklî hastalıklar: Sermuharririmiz Bimarhane tecrübe ve hayat laboratuvarı şefi Fahrettin Kerim tarafından hükümet tabipleri, pratisyen ve askeri et-tıbbâ ile talebe için yazılan bu eserde aklın bütün hastalıkları pek açık bir lisanla yazılmıştır. İdarehanemizde satılır. Fiyatı altmış kuruştur.

Terikalsın: En kuvvetli, en fenni, en mükemmel mukavva. Uzviyette mevadd-ı külliye tevzi'î temin eden en emin çaredir. Reia *** neşvünema – çocukların dış çıkarırken en iyi bir ilaçtır. Tuzu ilaç halinde müstameldir. İçinde nasıl kullanılacağını gösteren tarifnamesi vardır.

Yolcu konağı: Eskişehir. Sahibi: Hacı Müctemizade Kadri. Telgraf idaresi: Eskişehir yolcu Eskişehir'in temiz ve mutena otelidir. Genç sahibi yolcuların istirahatıyla bizzat alakadar olur. Yatak ücretleri mutedildir.

Tevfik Şitadlehülber: Merkez: İstanbul Katırcıoğlu Han, numara 40, telefon İstanbul 1381. Almanya'nın Layhiç, Lenç, Şimiç, Öhler, Lebruht gibi muhtelif meşhur fabrikalarının vekili umûmîsi olan bu müessese, bilumum tesisatı fenniye fabrika tesisatını... İla ahir, deruhte eder. Ciddi fen adamlarından mürekkep olan bu müessese az zamanda çok rağbet kazanmıştır

Oksimentol (Pervidon): En iyi ağız mezad-ı taazzuvudur. Nezle mevsiminde herkese tavsiye olunur.

3. 14. Sayı 15

HİLÂL-İ AHDAR

Başmuharrir	Sıhhî ve İctimâî İçki Düşmanı	Müessis
Doktor Fahreddin Kerim	Gazete	Doktor Mazhar Osman
Cild:15 Teşrin-i Evvel (Ekim) 1341		Numara:15

(RESİM)

(Bakırköy Emrâz-ı Akliye müessesesinde in'ikâd eden Tababet-i Asabiye Cemiyeti Kongre

A'zâları)

(Cumhuriyet tarih-i tıbbi Toptaşı'nın kasvet-engiz bodrumlarını ebediyen kapamaya karar verdi.)

MÜNDERİCAT

İctimâî Musahabe: Meclis açılırken. (Fahrettin Kerim)

Fena Adetlerimizden: Kan aldirmek. (İsmail Kenan)

Göz Hıfz-üs-sıhhası: (Nuri Fehmi)

Çocuklarda Bulûğ Hıfz-üs-sıhhasısı: (Osman Midhat)

Anadolu'da Rakı: (Necmettin Sadık)

Tekâmül-ı İctimâî: (Celalettin Feyyaz)

Aşk ve Sinir: (Fahrettin Kerim)

Amerika'da İçki Düşmanlığı: (Pakize Ahmed)

İctimâî Musahabe

Meclis Açılırken: Muhterem mebuslara. Bir hafta sonra meclis açılıyor. Daire-i intihabiyelerinde müntehiblerinin dertlerini yakından gören ve dinleyen muhterem vekillerimize cumhuriyet vatandaşı saffetiyle dileklerimizi arz etmeyi bir borç bildik. Neslin ve huzur-u ictimâînin add ve ekberi olan alkol beliyesine karşı açtığımız cidal-i ilmi bütün memleket efkâr-ı umûmîsi tarafından büyük samimiyet ve meserretle karşılandı. Bilhassa münîrlar cidalimize daha yakından alakadar oldular. Genç mektepliler yek diğeriyle rekabet edercesine yeşil ayın gayesine merbutiyet ibraz ettiler. Halkın içki düşmanlığına karşı bu merbutiyet ve teveccühü pek esaslı sebeplere istinat ediliyordu. Vukuat yevmiye zabıta istatistikleri veraset kanunları hekim müşahedeleri küülün hadsiz, hesapsız mazarratlarını hakikat-i riyaziye şeklinde nazarlara vaz' ediyorlardı. Rakının aleni isti'mâlinin tahdid olunduğunu şu altı ay zarfında bile gerek İstanbul ve gerekse taşrada o habisin yüzünden zuhur eden cinayi ve vakia tüyleri ürpertecek kadar feci acıklı idi. Babayı evlat, evladı katili yapan bu ab-ı zehirnak Heybeli Adasını bir gecede göle çevirmişti. Daha bunun gibi vakia sayısız derecede çoktu. İşte bu hal karşısında feryat eden mütefekkir zehre artık alkolik külliye değilse bile rakı gibi kuvvetli olanlarının büsbütün menfi zamanının gelip geçmekte olduğuna kanidir.

(2) Bu kanaatimize muhterem vekillerimizden birçoklarının iştirak ettiklerini memnuniyetle müşahade ediyoruz. Alkolün hazine-i milliye hiçbir varidat temin etmediğini ve bilakis nüfus-u umûmîmizi bir taraftan tereddiye sevk ederken diğer taraftan da muhtelif cürümlerle mahbusiyeti istilzam ettirerek birçok çalışan kolları tefliç ettiğini görüyoruz. Hapishane-i umûmî istatistiklerini tetkik ettiğimizde 1338 senesinde dahil olan 2600 kişiden 1226'sının keza, 1339 senesinden 2575 kişiden 1125'nin, 1340 senesinde 3025 kişinin 1326'sının alkolik olduğunu gördük. Bu müspet rakamlar devamızı ispata kâfidir. Bir adam için hükümet asgari yevmiye 30 kuruş sarf ederse 1316 alkolik için 142128 lira sarf ediyoruz. Bu yalnız İstanbul hapishanesinindir. Diğer vilayet merkezi hapishaneleri alkoliklerini de nazarı itibara alırsak bu yekunun milyonlar hanesini aşacağı basit bir hesapla tahakkuk eder. Bizim küül düşmanlığında yalnız bir istinatgahımız vardır. O da fen! Ancak fennin kat'i ve sarsılmaz düşmanları bizi içki beliyesine hücum hakkı veriyor. Fazileti temsil eden layık cumhuriyetimizin mefkûreci ve inkılapçı evlatları faziletin düşmanı olan alkole karşı hücum ederlerken ilhamlarını laboratuvarların kuvvetli adeselerinden görerek alıyorlar. İşte bu ilim

dürbünleri mücadelemizde yolumuzu tenvir ediyor. Geçen hafta seyahate çıkan İstiklal mahkemesi bir zabıtamızın harim-i ismetine sarhoşluk saikasıyla tecavüzde bulunan bir

(3) genci mahkûm ederken ne kadar ibret-i a'miz bir surette alkolün ahlak-ı ictimâî üzerindeki tahribatını tasvir etti. Hülâsa tahribat-ı fena-yı ve hadisat-ı ictimâîden aldığımız cesaretle memleketi alkol belasından kurtarmalarını muhterem vekillerimizden bekliyoruz. (Fahrettin Kerim)

Fena Adetlerimizden:

Kan Almak Modası: Bütün münîrlar ictimâî bünyemizi kemiren taassubun cahillik beni-i iman düşmanıdır. Senelerden beri memleketimizin münîr ve gayr-i münîr tabakalarında hekim sömüren tehlikeli ve fena adetlerimizi kökünden koparıp atmak için bütün kuvvet ve kudret dimağımızla mücadele edeceğiz. İlmin ve fennin ışığını en karanlık ve mütereddi hasta dimağların derinliklerine kadar nüfuz ettirmeye çalışacağız. Memleketi bataklık hurafetin çırngan ve mel'un tırnaklarından kurtaracağız. Bugün ki gençliğin en mukaddes vazifesinden biri de budur. Şimdiki Türk nesli atide gelecek müstakbel nesle çiçekli bir şan ve şeref hurafatsız, efsanesiz temiz bir saha bırakmalıdır. Ve bırakacaktır... Batıl düşünceler neticesinde nüfusun tenakusuna her suretle men' olacağız. Bu sütunumuzda memlekette hüküm süren fena adetlerimizin tahribatını kaydedeceğiz. Gençliği gerek maddi ve gerek manevi uçurumların kayalıklarına çarparak hurdahaş olmasına mâni olacağız. Kabil olan her şeyi yapacağız. Bu suretle bir adamı ziyana bile razı olmayacağız. Her fazla adam bir fazla kuvvet demektir. Binlerce kilometre murabba araziye malik olan vasi ve mümbit yurdumuzda kilometre başına 12

Cild:1 Numara:15

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 111

(RESİM: Tababet-i Akliye kongresi a'zâlarından bir grup: Süleyman Nazif, Cenap Şehabettin, Servet Yesari, Habim Mum, Ç. Sami Beylerle Reis Mazhar Osman Bey) adam düşüyor. Diğer hükümetlerde kilometre başına düşen miktarla bizim miktarımızı mukayese edecek olursak insan zayi etmemeye dört el ile sarılmamız icap edecektir. Aziz vatanımızın her tarafını gelişen haline ifrağ etmek, mamureler yaratmak, medeni şehirler inşa etmek için kollara ve dimağlara muhtacız. Sağlam ve demirden kollar ve sağlam ve çelikten dimağlarla nevi işleri başarabileceğiz. Halkın ruhunda senelerden beri dal budak salan öyle fena ve memleket için tehlikeli adetlerimiz vardır ki, bununla mücadele etmek her vatanını seven şahsın vazifesidir. Muallimler mekteplerde, hatipler kulüplerde ve cemiyetlerde, vaizler

camilerde bu fikirleri ezmek için ve kazımak için mücadele etmelidirler. Bu mücadele ictimâî harbi kazanmamıza sebep olacaktır. Asker nasıl harpte vazifesini yapmak

(2) için en mukaddes hayatını feda ettiyse bütün münîr kitle geceli gündüzlü çalışarak rahat ve istirahat düşünmeyerek mütereddi ve mutaassıp dimağlara hakikati anlatmalıdır. Halkın istediğini değil fakat ilmin ve fennin gösterdiği yolu takip edeceğiz. İlim ve fen tecrübelerin doğurduğu gözleri kamaştıran bir tür ziyadır. Hakikatin ise yegâne menbâî tecrübedir. Tecrübe müspet ve amelidir. Halka tecrübelerle müşahedelerle müspet olarak hakikatleri göstermelidir ki, onlarda yürüdükleri efsanevi yolun nihayetinde uçuruma münteha olduklarını anlamalı ve kendilerini felakete sürüklemekten vekaya etmelidir. Bazı adamlar kan almakla birçok hastalıkların şifayab olacaklarına kandırılır. Muhterem kâri'lerimiz, vücudumuzun bir damla kanı husule getirmek için ne büyük saiy sarf edeceğini düşünseniz bu gibi eşhasın memlekete ne kadar muzır olduklarını anlayacaksınız.

(3) Bir damla kanın ameli için binlerce ve milyonlarca hatta milyarlarca hücreler yorulmadan dinlenmeden mütemadiyen çalışıyor. Dalak, kemik ilikleri, karaciğer her birisi kanın ameli için lazım olan mevad-ı ihzar ve istihzar ediyor. Kan icabet-i fenniye lüzum gösterirse bir gram değil 300-400 gramda alırız. Fakat bu bir hayatı kurtarmak içindir. Diğer vücudun ifnasıdır. Hayatını kurtarmak için kanın zehirlediği evram-ı vakai de ve kan hücumunda ve diğer tesemmümat da kan almak bir halas-ı bedeniye-i te'min içindir. Zehirler altında muattıl kalan vücudun cerihlerini tanzim etmek için isti'mâl edilir fakat herhangi bir şahsın tabir-i af buyurulsun bir kara cahilin, "kan aldır ağrıların geçer, kan aldır vücudun sağlamlaşır, öksürüğün azalır" diye verdikleri öğütler bir felaketin zuhuruna sebep olur. Fazla söylemekten ise birkaç müşahedemi söyleyerek bu mesele hakkında sözlerimi tenvir etmek isterim. Anlaşılsın ki, cahilin gösterdiği yolun nihayeti felakete münteha olur. Fakat ilmin ve fennin gösterdiği yol tecrübe yolu olduğu için saadete münteha olur.

Müşahede-1: Mesleği: Kahveci. İsmi: M. Efendi. Sene: 32. Milleti: Türk. Memleketi: İstanbul. Mahallesi: Şişli, Meşrutiyet. Sebeb-i şikâyeti: M. Efendi, beş altı aydan beri iki küreği arasında arada sırada gelen ağrılardan müşteki, bazen ateşte geliyor. Vücudunda dermansızlık, kesalet mevcut yürüyünce çabuk yoruluyor.

(15-3. VARAK)

Cild:1 Numara:15

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 112

Gözleri kararıyor, çarpıntısı da var. Fakat bu haller bazen tamamıyla zail olsa bile iki küreğinde mevcut ağrılar zail olmamaktadır. Herkes bir ilaç öğretiyor. Fakat hastalık yine

çoğalıyor, ne de tamamıyla geçiyor. Bazen tahaffüf ediyor. Bu hal beş ay kadar devam ediyor. Kahvesine gelen müşterilerden biri kan almanın muhsinatından bahsediyor. Kendisinden de öyle arkasında ağırlar olduğunu kan almakla tamamıyla zail olduğunu söylüyor. Kahveci buna tamamıyla kanaat getiriyor. Berberin birisine giderek tahminen 300 grama yakın kan aldırıyor. Ma'al-teessüf ağırlar azalmadığından başka yavaş yavaş akşamları da ateş gelmeye başlıyor. Gittikçe zayıflıyor, bazen boğazı da gıcıklanıyor gibi bir his oluyor. Çalışmıyor çabuk yoruluyor ve biraz çalışsa bit'tab halde bir sandalyeye yıkılıyor. Beş on günden beri kuru ve kısa bir öksürüğü var. Fakat balgam çıkaramıyor. Öteden beriden öğretilen ilaçlardan fayda göremeyince arkadaşlarından birinin tavsiyesiyle bana geliyor. Hastanın muayenesinde sağ akciğerinde veremin ikinci devre ağrazı gösteren hükmü tezahüratı buldum. Ve hasta teverrüm(şişme) etmişti. Şimdi müsaadenizle bu vakıayı açık bir surette izah edeceğim ta ki, kan almanın ne büyük bir felakete tevhit ettiğini anlayabilesiniz. Fil vakıa bu şahısta verem bir günde husule gelmemiştir. Senelerden beri sinsi sinsi vücudunda saklanıyor ve hal-i sükunda bulunuyordu. Vücudun lökosit denilen kahraman hücreleri onun isyanına müsaade

(2) etmiyorlar taraf taraf çıkardıkları isyanı tamamıyla imha ediyorlardı. Hastanın arkasında iki küreğinin ortasındaki ağırlar ve sızılar verem mikroplarının ifraz ettikleri zehirlerin arkadaki sinirlerde yaptıkları hücum hareketlerinden ileri geliyordu. Fakat ihtiyat kuvvetleriyle kâfi miktarda mücehhez olan devran-ı cihaz onun isyan çıkardığı mıntikalarda kafasını eziyorlardı. Fakat lökositlerin kahramana müdafaasından mağlup olarak müsait bulunduğu mevki intihap ediyor orada saklanıyordu. Saklandığı lenf addelerinin etrafında beyaz hücreler karakol teşkil ediyorlar. Onun ufacık bir hürûc-ı cerh verem mikroplarını kahr ve tedmir etmek için tertibat alıyorlardı. Fil vakıa bu hal aylarca devam etti. Bir gün zalim bir kuvvet bu ihtiyat-ı tertibatını aldı. Vücudundan alınan o üç yüz gram kanda milyonlarla fedakâr ve kahraman lökositler vardı. O lökositler ki, senelerden beri verem mikrobuna alışmış, onun zehriyle ünsiyet peyda etmiş, ona karşı kendi protoplazmasından muaf cisimler teşkil etmiştir. Onlar sahadan çekilmişti şimdi mağlubiyet mukadderdi. Lenf yollarında lenf gıdalarında tahakkuk eden düşman kendisine muhit-i müsaid buldu dışarı fırladı. Pek sevdiği akciğerde tertibatını aldı. En kuvvetli mevki zabt etti. Çünkü akciğere zirveden en az kan giriyor ve az hava alıyordu. Müvellidü'l-humuza (oksijen) azdı. Lökositler yoktu. O şimdi muhitinde sağa sola saldırarak ufacık ve büyük kan damarlarının cidarlarını kopararak ilerliyor yaptığı mevzii andartaritleri (iltihab-ı şerayine) damarları çatlatıyor. Asab-ı reuvi

(3) midevi uçlarını baumi lisan-ı nihayetlerini tenbihiye etmekle öksürüyor. Artık hastayı bu hale getiren bir şahsın telkiniyle doktora müracaat etmeden yaptığı harekettir. Maal-teessüf bu hareketler neticesi pek vahim netice vermiştir. (Doktor İsmail Kenan)

Göz Hıfz-üs-sıhhasından:

3 yaş ile bulûğ zamanı arasında gözlere nasıl bakmalıyız?

Demek oluyor ki, miyop sebebi fart-ı nema ile muttasıf bir galat-ı teşkildir. Ve bu ekseriya veledi ve irsîdir. Fil hakika eriyetin bu radde oynadığı rol pek mühimdir. Tetkik edilirse miyopların çoğunun ailelerinde bu hastalığa daima tesadüf edilir. İşte böyle bir istidatta irsî ile doğan bir çocuğun mektebe başladığını farz edelim: Mektepte bu çocuğun göreceği iş, okuma yazma el işi vesaire hepsinde bakmayı icap ettiren bir takım iştigalattır. Bu işleri bu çocuk esasen uzaktan görmek kabilinden mahrum olan gözleriyle yapmaya kalkışırsa tabiidir ki, gözlerini bu sütun yakın mesafeden görmeye alıştıracak ve bil netice hastalığın artmasına sebep olacaktır. Çünkü bu hastalar (dediğimiz gibi) zaten yakından iyi görürler fakat uzağı göremezler. Binaen aleyh bunlarda daima uzağa bakmayı ve uzaktan görmeyi tavsiye ve temin etmemiz lazım iken aksine olarak yakından yapılacak işlerle meşgul edersek hastalıklarını teshil etmiş oluruz.

Cild:1 Numara:15

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 113

Şu hal de böyle çocukları mektebe yollamayalım mı? Hayır. Biraz aşağıda izah edeceğimiz vecihle bunları evvela mütehasıs bir tabibe baktırıp derece-i rûîyetlerini anlamalı ve bir kusur varsa buna mahsus ademat (yani gözlükler) aynasıyla düzelttikten sonra ileride tavsiye edeceğimiz şerait ve kuvva-i sıhhiyye tevfiğ hareket ettirmek şartıyla tahsillerini idameye müsaade edilir. Mekteplerde kesretle görülen miyop meselesi medeni memleketlerde büyük bir alaka ile nazar-ı dikkat ve ehemmiyete alınmış ve buna karşı bu memleketlerin pek çoğunda muntazam teşkilat yapılmıştır. Bizim memleketlerimizde tıbbi teşkilat mevcut olmakla beraber talebenin gözlerinin ekseriya ihmal edildiğini teessüfle görüyoruz. Bu hal şüphe yok ki, memleket hesabına bir zarardır. Zira vehameti bilhassa talebenin tahsil zamanına tesadüf eden miyop (vaktiyle önüne geçilmezse) gözün zayıfına mucip olacak derecede şifa götürmez bir hastalıktır. Binaen aleyh maarif idarelerinin bu ciheti nazar-ı dikkate alarak sair memleketlerde olduğu gibi mektepleri hiç olmazsa senede iki üç kere teftiş ve talebenin gözlerini ciddi surette muayene edecek mütehasıslardan bir an evvel istifade etmesini temenni ederiz. Hastalıktan korunmak için pek çok kavâid-i sıhhiyye vaz'î ve tedvin

edilmiş ve hatta bunlardan bir kısmı birçok memleketlerde bir şekli kanunuyla iktisap etmiştir. Bu tedabir-i sıhhiyenin belli başlı olanları şunlardır:

1-Ziya meselesi: Bir kere kaide-i umûmîye olarak talebeye yakından çalışmayı

(2) men' etmeli ve çalışırken tabii veya elektrik ziyası altında iş gördürülmelidir. Mektep binası şimal-i şarki veya cenub-u şarkiye müteveccih ve ziyaya yukardan veyahut sol taraftan gelecek surette olmalıdır. Pencereleer ziyadesiyle geniş mürtefi duvarlar açık kurşuni renkte boyanmış olmalıdır.

2-Eşya: Bu meyanda talebenin işgal edeceği sıralar birinci dereceyi işgal eder. Sıralar her bir talebenin kendi başına müstakil ve doğru bir vaziyette (30) santim mesafeden okuyup yazabilecek bir şekilde ve talebenin böyle mütenasip bir surette olacaktır.

3-Karain-i keyfiyeti: Talebenin (30) santimetre mesafeden rahatça okumalıdır. Bunun için ziya kâfi olmalı harfler mutavassıt büyüklükte ve birbirinden ayrı ve okunaklı olması kâğıdın beyaz ve sahifelerin ne çok uzun ne çok kısa olması lazımdır. Bu saydığımız şeraitin faal-i rûiyet üzerine pek mühim tesiri olduğu muhtelif müelliflerin tecrübeleri ile sabit olmuş ve hatta bu yüzden Almanya'da Gotik harfler bugün isti'malden ıskat edilmiştir.

4-Yazı: Yazmak faali dahi çocuğun vaziyet-i nokta-i nazarından mühimdir. Yazı yazarken çocuğun eğilmesine mâni olmalı. Bunun için: (Düzgün vücutla, düzgün bir kâğıt üzerine düzgün bir yazı yazmak) cümlesi bir kaide hükmüne girmiştir. Her halde çocuğa eğri yazı yazdırmamalıdır. Bazı müellifler çocuklara uzun uzadıya yazı yazdırmanın aleyhindedirler. Bunlara göre ya Amerika'da yapıldığı gibi çocukların yazı ihtiyacını yazı makinalarıyla temin etmeli

(3) veyahut uzun boylu yazı vazifeleri vermemelidir. Şu muhakkaktır ki, talebe hocalarının takrirlerini baştan aşağı not etmekle faydalı bir iş görmemiş olurlar. Bunun yerine hocayı iyice dinlemek şüphesiz ki, daha müreccih ve daha sahihtir. İcap ederse dersin mühim taraflarını birkaç kelime ile not edebilirler.

5-Ders programları: Talebeye her iki ders arasında mutlaka bir istirahat fazlası bırakmak ve her bir ders zamanını üç çeyrek ve nihayet bir saatten fazla uzatmamak suretiyle tanzim etmelidir. İşte bu şerait-i sıhhiyeyi temin eden mektep müdürleri talebelerini pek mühlik göz arızalarından vakıa etmiş olurlar. Buna bir de biraz evvel arz ettiğim teftiş ve muayene keyfiyeti inzıam ederse evlat vatanın bir çocuğu muhakkak bir körlükten kurtarmaya imkân hasıl olur. (Doktor Nuri Fehmi)

Mektep Hıfz-üs-sıhhasısından:

Bulûğ yaşına gelen çocukların hıfz-üs-sıhhasısı: Bu yaşta çocuğun uzviyeti daima surette tebdil edip yeni bir şekle yeni bir hayata girerken bu devrede oldukça sabit ve yeni vezaif-i ifaya kadardır. İşte neşvünemanın bu devri adeta bir hastalığın nekâhat devri gibidir. Bulûğ tesmiye edilir. Bu devre kızlarda 12'den 15'e, erkeklerde 15' den 18 yaşına kadar devam eder. Bu rakamlar vasati olmakla beraber bizim memleketimizde cari olan yaştır.

(15- 4. VARAK)

Cild:1 Numara:15	Hilâl-i Ahdar	Sahife: 114

Bu zamanda birçok safhalara tefrik edilir. Birinci safha devr-i ihbardır. Umûmîyetle kızlarda 9-10, erkeklerde 11-12 yaşlarındadır. **(RESİM: Emrâz-ı akliye kongresinde tebligatta bulunan İhsan Şükrü, Hüseyin Kenan, Fahrettin Kerim Beylerle ziyaretçilerden bir grup)** Bu devrede uzviyet nisbi olarak bir tevkife duçar olur. Bu bir yavaşlama safhasıdır. Bu safhada büyük sıklet muhiti sadırın adalâtı asgari neşvüneması ve fizyolojik mübadelelerin azaldığı görülür. Bu devirden sonra çocuk seri neşvünema bulan diğer bir devre-i dahil olur. Bu da bulûğun buhranlı safhasıdır. Sıklet-i bedeniye fazlalaşır adalât neşvünema olur. Dinamometre ile ölçülen kuvva-ı adale fazlalaşır. Dahili ifraz bezleri azami faaliyeti ihza eder. Ahşâ-i kâhil manzara eder.

(2) Havsala genişler, torba ve müte'allikatının hücumu büyür. Aynı zamanda memelerin hücumu tezayüd eder, meme başları tezayüd eder. İşte bu zaman (adet görme) husule gelir ki, en aşikâr alamettir. Bu devrede kızın sıhhatine tagaddisine çok ehemmiyet vermek lazımdır. İyi bir bünye güzel bir ikametgâh ve tagaddi ilk adetleri kolaylaştırır. İlk adetten evvel ekseriya baş, bel ağrıları, burun kanamaları mehbilin (rahim yolu) misli ifrazıyla müterafiktir. Daha sonra ne nahiye-i hasiliyede tazyik ile ağrı hasıl olur. Memeler şişer, kusma

(3) devam eder. Bu fizyolojik hadisat kızın yeni bir hayata gireceğini yani anne olabileceğini ihbar eder.

Erkeklerde: Hiss-i tenasülüyenin uyanması bir parça geçtir. 14-16 yaşlarında husule gelir. Tenasül-ı nahiyesinde neşvünema görülür. Gece ihtilamları ve bu surette olur fakat ifrazatta huveynat-ı menviye yoktur. Erkeklerde kadınlarda olduğu gibi memelerde bir tezayüd mevcuttur. Birkaç gün kaşınır hatta bırak birkaç damlamaya gelir. Bilahare mahiyeti isimsiz bir renk ihza eder.

Bulûğ uzviyetteki ihtilafları: Husulüye her iki cinste amik-i ihtilalat baş gösterir. Bu hadisat ifrazat-ı dahiliye adidat-ı ve cümle sempatiye vasıtasıyla olur. Kıllar sertleşir ve fazlalaşır, koltuk altlarında erkeklerde göğüslerde sadr'ın kısmı kat'isinde etrafın leng (tenasül organı) kılları baş gösterir. 17 yaşında üst dudak üzerinde gölgelenir ve sonra sakal sertliği meydana çıkar. Hususiyle hançeredeki tagayyürat şayan-ı dikkattir. Ses değişir, erkeklerde hançerenin müsteariz kutru fazlalaşır. Alt ses telleri kalınlaşır o zaman ses tebdil eder. Bir oktavdan sert olur ve kat'i şekli alıncaya kadar bir müddet mütehavvil kalır. Kadınlarda bu hadise bütün aksi olarak husule gelir. Burada hançerenin tul-ü fazlalaşır ses daha yüksek olur. Bulûğun uyanması aynı zamanda mübadelat-ı uzviye üzerinde tesir eder. Bulûğdan bir gün evvel bu hadisat azami dereceyi bulur. Asıl bulûğdan sonra karaciğer hacmini küçültür ve vazifesi azalır. İdrar fosfat, asidorik süre mecmu' oldukça azalır. Bahusus kadınlarda her adetten sonra bunlarda bir tenakus görülür. Koklama hissi şayan-ı dikkat bir surette bilhassa kadınlarda artık nihayet bulûğun bu uzvi buhranlarına rûhî bir buhran ilave olunur. Kızlarda hayalât ve hassasiyet fazlalaşır, erkeklerde tabii hislerde bir faaliyet görülür. Bu uzvi teşkilat bulûğda tedrici ve muntazam bir surette husule gelir. Bazen ani olarak husule gelir ve her şahısta ayrı tezahürata sebebiyet verir.

(2) Bazısı bulûğa boyunun büyümesi ile bazısı adalâtının bazısı tenasül azasının neşvüneması ile girer. Bu farklar verasetin ve mahiyetin taht-ı tesirindendir. Bu her nokta-i nazardan naziktir. **(RESİM: Eski zamanda deliler zincirler altında bulundurulurdu. Bugün ise diğer hastalar gibidir)** Uzvi ahenksizlik ve fizyolojik ahenksizlik esaslı zafiyet esbabını teşkil eder. Neşvünemanın fazla faaliyeti vazifevi sahada bir tevakkufu badi olur. Ondan sonra bulûğun üçüncü safhası başlar. Buda tekemmül safhasıdır. Bu kızlarda 15, erkeklerde 18 yaşındır. Uzvi neşv-ü nema tekemmül eder. Kadınlarda boy teressüm eder, göğüs teşkil eder, husule genişler, adetler intizam kesp eder. Gençlerde vücut kuvvetli ve ahenktar olur. İskelet muvazenesi temin eder ve vezaif-i tenasülüye faaliyete girer. Ses katılaşır, her iki cinste kendi kat'i şekline girer.

(3) Bu devrelerin kendine mahsus hıfz-üs-sıhhasısı vardır. Çocukları cismâni ve rûhî sadmelerinden korumak icap eder. (Doktor İsmail Midhat)

Anadolu'da Rakı: Bu sene hükümet meclise elindeki epeyce zengin bir kanun lâhiyaları dosyasıyla gelecektir. Bunların içinde kanun-u medeni gibi cumhuriyetin hukuki ve ictimâî esasatına ait kanunlar olduğu gibi yeni hayatın icap ettirdiği şerait-i hazırlayacak daha başka

birtakım kanunlarda bulunacaktır. Bu meyanda başka bir kanunun lüzumu hakkında hükümetin ve mebuslarımızın nazar-ı dikkatini celp etmek isteriz. Bu da kuvvetli müskiratı bilhassa rakıyı mutlak surette men' edecek bir kanundur.

Son zamanlarda Anadolu'nun bazı havalisi halkı en müreffeh ve en uyanık olan yerlerini gezip yakından tetkik eden bazı zevat, kasabalarda, köylerde sekiz yaşındaki çocuklara varıncaya kadar herkesin akşama kadar bardak bardak rakı içtiklerini hayret ve teessüfle görmüşlerdir. Asıl şayan-ı hayret olan cihet bu mahluk-u itiyadın birçok yerlerde yeni başlamış olmasıdır. Daha evvel men'i müskirat kanunu lağvedilinceye kadar Anadolu'nun bazı havalisinde rakı yine sarı itiyad halinde imiş. Fakat küçük kasabalarda ve bilhassa köylerde halk rakı içmeyi ahlaksızlık addettiği için bir

(15-5. VARAK)

Cild:1 Numara:15

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 116

dereceye kadar vicdan-ı amanın menfaatine maruz kalmış. Fakat müskiratı men' eden kanunun mecliste lağvedilmesi, diğer taraftan bu kanunun aleyhine matbuatının devamlı neşriyatı, bu cahil halk arasında rakı içenin adeta mubah hatta lüzumlu bir şey olduğu kanaati husule getirmiş. Men-i müskirat kanunu böyle velvele ve propaganda bir tarzda ortadan kalkınca bütün köylerde rakı istihsalatı başlamış ve bu içkiyi tedarik etmek için artık kasabalara ve şehirlere kadar gitmek zahmetinden de vareste kalan köylü kim bilir nasıl pis ve zehirli bir ispiro halinde istihsal edilen bu rakıyı hükümetim, meclisin, matbuatın tavsiye ettiği meşrubat addederek bol bol içmeye başlamış. Köylünün bu halet-i rûhîyesi şayan-ı dikkattir. Vakıa-i zevahire bakılınca memlekette men-i müskirat kanununa karşı vaki olan hücumlar basit düşünceli kafalar için nihayet el-emir bir nevi rakı taraftarlığına irca' edilebilir. Fakat bu meselenin tarihçesi tetkik edilirse görülür ki, men-i müskirat kanunu aleyhindeki neşriyat ve meclisin kararı büsbütün başka sebeplerden ileri geliyordu. Evvela men-i müskirat kanunu evvelki millet meclisinden milli mücadele esnasında bir harp zarureti olarak ilan edilmiştir. Bilahare mecliste bu kanunu müdafaa eden zümre sırf taassubtan mülhem olan mebuslardan mürekkepti. Münîr mebuslar ve liberal matbuat men-i müskirat kanununun idamesini mürtecilerin bir muvaffakiyeti ve arzusu şeklinde gördüğü için buna hücum etti. Diğer taraftan men-i müskirat kanunu bira, şarap, şampanya, likör gibi memleketimizde hiç tahribat

(2) yapmayan ve Türkler tarafından içilmeyen her türlü içkileri men' etmişti. Buna da lüzum yoktu. Nitekim rakının alenen isti'mâli men' edildiği günden beri büyük şehirlerde sarhoşluk

vakıaları kalmamıştır. Men-i müskirat kanunu aleyhindeki hareketin başka bir sebebi de bu kanuna rağmen memleketin her tarafında güya **(RESİM: Hilâl-i Ahdar'ın kıymetli azası fa'ulasından Asabiye Mütéhassısı Sezai Nafiz Bey)** gizli olarak her türlü müskirat satıldığı ve içildiği halde devlet hazinesinin bir kısım varidatından lüzumsuz yere mahrum kalmasıydı. Her nevi müskirat memnu'iyeti tatbik etmek imkansızdır, bu sabit olmuştur. Fakat bunlar içinde en tehlikelisi ve memlekette en ziyade revaç bulmuş olan rakı men' edilmelidir ve edilebilir. Binaenaleyh meclis bu sene rakının Türkiye dahilinde imal-i furûht ve isti'mâlini mutlak surette men' edecek ve hilafında hareket edenlere gayet ağır cezalar verecek bir kanunu derhal kabul ve neşretmelidir. Nasıl ki, Fransa'da (apsenat) men' edilmiştir. Halkın sıhhatiyle alakadar bulan ve köylünün menfaati mevzu bahis olunca hiçbir fedakarlıktan çekinmeyen cumhuriyet

(3) hükümeti ancak sıhhi ve ahlaki bir endişe ile bu mahluk içkiyi men' etmek mecburiyeti karşısında bulunuyor. Bundan biran tereddüt etmemelidir. (Akşam- Necmettin Sadık)

Hilâl-i Ahdar: Eski men-i müskirat kanunu aleyhindeki fikirlerine iştirak etmemekle beraber rakı hakkındaki neşriyatlarından dolayı Necmettin Sadık Beye teşekkürü bir borç biliriz.

Hayat-ı İctimâîyenin Tekâmülü

Tekâmül yalnız vücud-u beşeriyedeki neşv-ü nema taazzuvu değil, belki daha evvel zihniyetlerde aramak lazım gelir. Çünkü zihniyetler, telakkiler uzviyetin rehberi ve nazım-ı hareketidir. Hayat-ı ictimâîdeki tekâmül zihniyetlerdeki insani hüznun telakkilerdeki gayr-ı endiş temayülün mahsulü olmuştur. Binaenaleyh zihniyetleri vücuda getiren ictimâî imtizacının felsefi hür fakat müneffeh müstelzim nefret olan halinden münezzeh şuurlu hareketi tabiidir ki, aklı selimin mergubu zevk-i nezihin meclubudur. Gerçi taba-i beşeriye, efrâd-ı beşerinin adedince muhtelif ise de hayat-ı beşerin insani gayelere matuf imtizacını o taba-i muhtelifin müşterek hislerle ezvak-ı muvanese ve felsefi mülâhazalarla birleşmesi tabii bir düstur hükmündedir. Taba-i beşerde meknuz olan iki hassa fitrat vardır ki, bunlardan birisi hodperestlikten menfaatperestlikten mütevellit menfaat diğeri gayri endişelikten, şefkat perverlikten mütéhassıl semahattır. İşte tabiatta mevcut olan şu iki haslet-i cibiliye zihniyetler, telakkiler arasında mevki-i mahsuslarını bulamamışlarıdır. Bunun için aykırı telakkilerle efrâd-ı beşer arasındaki metafortu teşdid ettikten ma'ada beşeriyetin insani gayeler şuurlu düşünceler nezihe, ruh-nüvaz meslekler etrafında birleşerek yükselmesine mâni olmuşlardır. Gerçi akıllı için tarik birdir. Ancak taakkulatın yükselmesi tecrübe ve tekâmüle menuttur. Çünkü tecrübelerle hakikatlere vusul ve tekâmül

ile umumun kabul edebileceği umdelerin husul-u imkanı görülebiliyor. Her ne kadar her şeyden evvel hikmet-i hilkatin izahı lüzum gelir ise de ulum-u ictimâîyenin mevzu-ı haricinde olduğu için hikmet-i hilkati beşerden bahsetmeyeceğim. Fakat hayat-ı beşerin gayeleri yani vusulü için takip edilecek şehrah-ı ulüm ictimâîyat elde tutulacak mizan ise felsefe-i hayat olduğu cihetle bahsimiz bu iki esas üzerine itina edecektir. İctimaiyatta istihdaf edilecek gaye efrâd-ı beşerin maddi ve manevi temin-i saadetidir. Hayattaki bütün çalışmalar didişmeler gibi kame-i mücadele bu iki noktaya matuftur. İşte şu iki gayeye vusul için insanlar evvel emirde ferdi mevcudiyetlerinin yani kendi benliklerinin neden ibaret olduğunu iyi bilmek ve bi-hak idrak eylemek lüzum olduğu gibi takip edeceği tarik-i selamet ve tekâmül ve bunun esbab-ı mucibe ve felsefesini teşkil eden incelikleri pek iyi anlamış olmak icap eder ki, onda bulunan mütefekkir ve münîrllerimiz ikna edilecek bir eser bırakmış olsunlar. Yukarıda istihdaf edilen gayeyi beşer bir taksim-i istikra ile ikiye bit-tefrik bunlardan birine saadet-i maddiye ve diğerine saadet-i maneviye denmişti. Şu iki nevi saadeti yekdiğerinden tefrik etmezden ve aralarındaki farkları göstermezden mukaddem alel-talak saadetin ne demek olduğunu muhtasar ve müfid bir surette tarif eylemek icap eder. Saadet; alim, cahil her ferdin hayatı hususiyesinden handan-ı memnuniyettir. Çünkü mikyasa saadet hissi memnuniyettir. Saadet öyle zan olunduğu gibi servet ve saman ile temin edilemez. Binaenaleyh pek çok zengin kimseler vardır ki, saadet nedir bilmezler. Ve yine ne kadar fikirler vardır ki, hayatlarından pek çok hazz-ı saadet alırlar. Bunun için saadet-i maişet ve refah halde aramalı ve belki saadetin ne demek olduğunu idrakte aramalıdır ki, işte mes'udiyetin felsefesi de budur. Zira bu ince nokta-i müdrik bulunmayan bir kimse büyük bir vüs'at-ı maişet içerisinde bulunsa bile yine mesudum diyemez ve müteşekkir olamaz. Dimağı müşteki ve dimağı mütezzi bir hayat içerisinde gayrı memnun olarak kıvrılır kalır. Şu felsefe-i mes'udiyet hayat-ı ictimâîmizde zihniyet ve telakkilerimizin mihverini teşkil etmelidir.

(2) Yoksa lüks ve fantezi hayatla mes'udiyet hülyası peşinde koşmak tatmin-i haz uğrunda ifnamı servet ve saman eylemek ve bu suretle mesut ve kamuran oluyorum demek şüphe yoktur ki şuursuz hareketlerdir. Zira şu halat-ı muvakkat olduğundan daima nedametle neticelenmiş ve ekseriya felaketlere müncer olmuştur. Bazı efrâd-ı beşer de görülen şu fevzavi hayat sebükmağzlar (dangalak) için şekaver olsa bile devr-i endişe mütefekkir ve münîrlere için elbette ki teessüflerle karşılaşılır. Bir fert her şeyden evvel kendi mevcudiyet-i maddiye ve maneviyesini **(RESİM: Hilâl-i Ahdar muharrirlerinden ve faali a'zâlarımızdan Cemal Kadri Bey)** şahsiyet-i ahlakiyesini bizzat anlamak lazımdır. Mücadele hayat-ı ihtiyacat-ı

maddiyyeyi temin eder ise de manevi ihtiyacı temin edemez. Manevi ihtiyaç hür ve selim zihniyetler ile hod-pesentlikten, kibir ve gururdan azade gayrendiş telakkilerin vücudunu hissettirdiği benlik üzerinde ve vicdan denilen muhakemat-ı zatiyenin fevkindeki bi-taraf kudret-i takdirin bırakacağı hazzı zattır. Ki usul-u insanlığın tarif-i müsellimi de budur. Maddi mes'udiyet nasıl ki vüs'atı maişete mütevakkıf ise manevi mes'udiyette idrak-ı mes'udiyet ve selamet-i vicdaniyedir. Bu iki esas tabir diğerle taba-i beşerde meknuz iki hassanın da fitri tecelliyatını gösterir. Bunlardan birisi ihtiyacat-ı beşer tehevvrüne

(3) medar olan ve taba-i beşerin fitraten meyyal olduğu mal edinmek yani tahavvül ve istifade hiss-i hud ile merbut olmak ki perestiş etmek diğeri hemcinsine karşı şefkat ve diğer gamlık hissiyle muavenet şıtab ve ibraz-ı semahat hissi müşterekiyle merbut bulunmak ki bu da perestiş olunmaktadır. İşte bu iki hassanın birincisi nasuti ikincisi lahuti hassalarıdır. Güzellik tabi-i beşerdeki sevmekle sevebilmekte bunun gibi bir nazarını teşkil eder. Sevmek perestiş etmek nevi ameli ubudiyet arada meclubiyettir. Sevebilmek ise perestiş olunmak ve nevi ameli mabudiyet muvakkit raddedir. Tahassüs-ü beşerinin bu yüksek mücadelesi edebiyat-ı ictimâin mühim bir kısmını ihtiva ettiği gibi ulum-u ictimâ de büyük bir mevki olduğunu iddia eden (*Feminisme*)min istinatgâhıdır. Efrâd-ı beşer bu iki şakın birincisinden hazz-ı maddi ve diğerinden hazz-ı manevi dübar. Tabir-i diğerle birincisi afrad-ı beşerin ihtiyacı maddisini ve ikincisi de ihtiyacı manevisini temin eder. Hissetmeden idrak-ı mualla yükseldikçe beşerinin münîr ve zümre-i mefkuresini şu zevil-vechin mihver-i muallanın etrafında toplanacakları tabiidir. Ancak şu iki esasın ifrat ve tefritinden vakıasını ulum-u ictimâye-i temin edecektir. Çünkü efrâdın şu iki cihette ifratı müstelzim felaket ve tefriti mucip tereddi ve sefalet olur. Zira bir kimsenin tab'an meyyal bulunduğu mala lüzumundan fazla yani ifrat derecede meyyal bulunması kendisini haset gibi bir sıfat-ı mezmuma ile *** bir *** tenzil edeceği gibi hazz-ı maneviden izzet-i nefisten şayan-ı ihtiram olmaktan mahrum bırakarak tezlil eder. Tefrit dahi kendisini tabiri amiyanesiyle miras yedi sefihe denilen malını muhafazaya gayri miktar bir nevi şuursuz bir vaziyete düşürür ki, bittab bu da felaketi mucip olur. En muvaffaki ulum-u ictimâin yardımıyla muhafaza-i ihtidaldır. Zihniyetler, telakkiler üzerindeki tedrici tekâmülü işte bu suretle vücud-u pezir olabilir (mabadi -sonrası- var). İstanbul mehamilerinden. (Celalettin Feyyaz)

(15-6. VARAK)

Sıhhî Muhasebe:

Aşk ve Sinir: Geçen ki musahabemizde sinirli hanımlardan bahsederken kadınlar arasında en çok görülen sinir hastalığının histeri olduğunu izah etmiş, yalnız histerinin inkişaf-ı esbabını bu musahabeye terk etmiş idim. Histeriyi birçok müellifler başlı başına bir hastalık olarak kabul etmişler. Rûhîyat-ı maraziye ile uğraşan Alman müelliflerden “hoca” gibi bazı medreseler histerinin bir nevi karakter olduğunu ve histeriklerde görülen tezahürat-ı rûhîyenin muhitin ilcaatı olduğunu serd ve iddia ediyorlar. Burasını ilmin tetkikatına terk ederek karakter olsun başlı başına bir hastalık olarak telakki edilsin. Biz histeri tablosunu tavsif edelim. Emrâz-ı asabiye içerisinde en fantezik bir hastalık olan histeride esas nokta zayıf irade ve kabiliyet-i telkini-ye fazlalığıdır. Telkinin yani başında taklidi görürüz. Bir histerik insanlara ait bütün hastalıkları taklit edebilir. Bundan dolayı bir evde histeri nüvesini taşıyan adamlar her türlü hastalığa namzettirler. Umûmî mahfillerde kendilerine mahsus jestleri, tavırlarıyla muhitinin nazar-ı dikkatini üzerlerinde temerküz ettiren histerikler etrafını daima sık bir tecessüm hissiyle talip ederler. Bu gibi yerlerde biri esnemeye aksırmaya başlayınca diğerleri onu sıralar. Tarih de bir *** (***) istilasını mevcuttur ki, bu istilada hiç uzvi hastalıkları olmadığı halde bu gibi zayıf sinirlilerin hastalıklı arkadaşlarını taklit

(2) etmeleri yüzünden dersanelerin zıplayan el, bacak oynatanlarla dolduğu görülmüştür. Onun gibi bazı muharrirlerimizce asrımızın bir nevi afet-i ictimâîsi olarak tasvir edilen dansa ilk defa koşanlarda histeriklerdir. Ortaya yeni atılmış bir modanın tevessün de en mühim rolü histeriklerin taklit kudreti oynar. El verir ki histerikin hoşuna gitsin kendisini takip edecekleri çok bulunur. Taklit ve telkin yüzünden kendilerinde yüzlerce hastalık tasvir eden bedbaht histerikler kuvvetli iradelerin elinde bir oyuncaktan başka bir şey değildir. Bu kuvvetli irade histerinin bütün hissiyatını coşturmaya aynı zamanda tefelice muktedirdir. İspirtizmacılar medyumları yüzlerine şiş sokan tekke şeyhleri bizzat birer histeridirler. Rûhîyat sahasında meşhur poligonuyla tanılan Grasefan’ın önünde celb-i ervah namıyla yazdığı eseri bu nevi medyumların birer yalancı histerik kahramandan ibaret olduklarını pek güzel anlatıyor. Histeriklerde yalancı butlan hisler vardır. İğne batırılınca duymadığını söyler. Fakat hastanın komplikasına nüfuz ediniz, hastalığını tahlil ediniz, butlan hissinin sebebinin kolaylıkla meydana çıkarırsınız. Tıpkı bunun gibi asılsız apandisit ağrılarından bahseden ameliyat yaptırıp kör bağırsağını çıkarmadıkça rahat etmeyen hastalara tesadüf ederiz. Histerinin inkişafında mütehassıs olmayan et-tıbbinin de tesiri vardır. Tecessüm kudretindeki izdiyad-ı marazinin sevkiyle hekimin en ince hareketini fazla teftişinde bulunduran hasta ikinci bir doktora gittiği

(3) zaman evvelinde öğrendiklerini ve birkaç arz daha ilave ederek yeni tabib-i müdavisine nakleder.

Keza batıl itikatlara çok inanlar histeriklerdir. Tekke müdavimlerinin, şeyhlerin ekseri azimesinin histerikler teşkil eder. Bu adamlar evvela nefislerini telkin ederler sonra kendilerine mahsus histeriyanın azimetleriyle muhitlerindeki müritlerine saçmalarını dinletirler. Gece hayatlarından, perilerden, cinlerden bahseden onlara inanan akşam olduktan sonra oda kapısından dışarı çıkmaya cesaret edemeyen tavşan yürekli tipik birer histerikten ibarettir. Bunlar şemetlere inanır. Tekinsiz evlerden koylardan bahsederler. Meşhur heyet alim-i kâmil Falamariya'nın bu gibi evlere ait eseri herkesçe malumdur. Geçen sene üstadım Mazhar Osman da pek pek kıymetli bir müşahedelerini Sıhhî Sahifelerde neşretmişlerdi.

Üstadın bu vakıası pek mükemmel bir roman mevzusu olacak derecede zengin idi. Boğaziçi'nde oturan bir Ermeni ailenin evinde her gün bohça bohça çamaşırlar kaybolurmuş. Bu çamaşırların bazılarını komşuları deniz üzerinde görüp aileye verince evin cinler tarafından ihata edildiği düşünülerek deniz kenarından uzaklara göç edilmiş fakat bir müddet sonra bu yeni evde de biri sarık dadanmış. Sandıkları boşanmaya başlamış. Aile halkı havf ve merak içinde günlerini geçirirken bir sabah komşulardan biri koltuğunda bohça ile genç bir kızın evden çıkıp süprüntülüğe gittiğini görünce kendisi hırsız zannıyla takip etmiş fakat bohçanın oraya bırakıldığını kızın yine eve döndüğünü müşahade ederek aileye haber vermiş!

Cild:1 Numara:15

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 119

Bıraktığı bohçayı da getirip validesine teslim etmeyi unutmamış. Hekim muayenesi ile kızın histerisi ve onun tesiri ile yaptığı meydana çıkmıştır. Bir müddet tedaviden sonra bu hal zail olmuştur. O zaman bulûğ yaşında bulunan kız bilahare ailenin göz bebeği olacak derecede salah kazanır. Kızın bu hareketi bir nevi histerinin müdafaasıdır. Freud, başta olmak üzere bazı meşhur müderrisler bu müdafaanın esaslarını tenasülü kuvvette “*Libido*” da arıyorlar. Freud her şeyi bütün emrâz-ı rûhiyenin menşei tenasülü tehebbücat da arayan bir rûhiyatçıdır. Ona göre çocuğun valide memesi emmesi kundaktan çıktığı zaman gerinmeleri kız çocukların babalarını fazla sevmesi hiss-i tenasülünün ilk tezahüratlarından ibarettir. Bu müşahedelerde Freud ne derece haklı olduğunu bilmiyorum. Yalnız histerinin inkişafında tenasülü hadiselerin pek esaslı rol oynadığı hususundaki iddiası tamamen variddir.

Evet, histeride telkinin mühim rolü vardır. Keza heyecanlar rûhî sadmeler histeriyi meydana çıkarır. Fakat bütün bunların fevkinde sehhar bir kuvvet vardır ki, o da aşktır. Histerinin aşk ve şühut hamuruyla yoğrulmuştur. Onlardaki maraz-ı telkin kabiliyeti meşhut hislerini

kamçılar. Histerinin nazarları ile ilahi aşkı araştırır, çarpan kalbi mabud-ı aşkına kendisinin merbutiyetini gösterir! Ağlama ve gülmeleri şühut avının silahıdır. Fakat bu av histerikler için çok defa saadet getirmez. Hayatta histerik pek az güler. Onu takip eden felakettir. Fahiş evlerini dolduran bedbahtların ekseriyetini histerikler teşkil

(2) eder. Onları oraya sevk eden kudret yalnız hiss-i şühutları değildir. Emrâz-ı tecessüs kendini göstermek taklitte bu hususta yardımcıdır. İşte Profesör Freud, meşhur tahlil rûhîyesin de histeriyi tatmin olunmamış tenasül hislerin tezahürü olarak kabul ediyor. Kadının sevmediği kocasının ufak bir ihtarı karşısında bayılmalarını onun muhabbet-i kalbisinin zevalinde arayınız diyen Profesör Freud’a hak verdirecek müşahedelerimiz çoktur. Fakat bunlardan bir gazete sütununda ulu orta bahsetmek zülfü yâre dokunmaz mı? (Doktor Fahrettin Kerim)

Amerikalılar Hariçte de İçki Düşmanındırlar

Şikago “*Tribüne*” 5 Temmuz tarihli nüshası Paris, Amerika Jeneral Konsolu Mistır Sekinor’un Amerika sene-i devriyesi istiklali münasebetiyle Amerika Kadınları Kulübünde verilen ziyafette irad etmiş olduğu nutku kısmen derç ediyor ve Mistır Sekinor’un her iki tarafta da en iyi şaraplar olduğu halde su içerek med’uvvin mütehayyir bıraktığını söylüyor. Bu otuz kadar kulüp aza ve misafirlerine Sekinor atideki nutku irad etmiştir:

Bu gibi münasebetlerde Amerika’nın ilan-ı istiklal ve meşrutiyetini tes’id etmek eski ve pek mübeccel bir adettir. Fakat bir müddetten beri bu adet terk edilmiştir. Bugün içki kavaninimiz hakkındaki bütün dikkatimiz içki memnu’iyetine taalluk eden maddelere mahsus olmalıdır. Vatandaşlık 4 Temmuz da toplanıp ilan-ı şaad men’ etmek bir pasaport

(3) tedarik edip vergi vermeden ibaret değildir. Kanuna itaat ve memleketimizde bunu icra ile mükellef olanları teşci’ etmekte vazifemizdir. Kanunu âdem itaat hususunda erkeklerden aşağı kalmayan kadınlarımız bu kanunşikenlik ile göğüs göğüse mücadeleye karar verinceye kadar 149 sene evvelki ecdadımızın maruz olduklarından pek çok mühim ve hali pek müşkül mesail karşısında kalacağız. Bugün Amerika’nın dahili ve haricindeki Amerikalıların vatanın selameti için hiçbir mecburiyet kanunları olmadığı halde kendi keyif ve zevklerini feda etmeleri zamanı gelmiştir. Umûmî konsolos bu ziyafette şarap yerine su içerek memleketi haricinde yaşayan her bir vatandaş için şayan-ı gıpta bir misal olmuştur. Bu bizim içki içmemeyi ve alel-husus bir ziyafet veya arkadaş masasına serdetmeyi bir nakisa addeden gençlerimiz içinde numune-i emsal olmalıdır. Takdim olunan herhangi bir içkiyi reddetmek veya şarap bulunan ziyafetlerde su içmek bir terbiye noksanı değil bilakis en yüksek terbiye-i

medeniyedir. İçkiyi sevmediği ona vicdanen maruz olduğu halde sırf arkadaşlarının arada bir verecekleri bir kadehi reddetmek kendi hakkında ne gibi bir telakkiye sebebiyet vereceğini düşünerek Hilâl-i Ahdara dahil olmayan gençlerimiz bundan ibret almalıdırlar. Eskimiş bir moda kökleşmiş bir telakkiye körü körüne toplanıp cidden asri ve medeni cereyanlara lakayt kalan gençlerimizde bu intibahın hasıl olması en büyük amillerimizden biridir. (Pakize Ahmed)

(15-7. VARAK)

Cild:1 Numara:15

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 120

Tababet-i Akliye ve Asabiye Cemiyeti Kongresi

Cumhuriyet tarih-i Tıbbi Toptaşı'nın kasvet-engiz bodrumlarını ebediyen kapamaya karar verdi.

İstanbul'daki Türk asabiye mütehassısları beşinci kongrelerini Teşrin-i Evvel onuncu cuma günü Bakırköy Emrâz-ı Akliye müessesesi pavyonlarında akdettiler. Kongrede bulunan bir muharririmiz müşahadatını bervech-i ati nakletmektedir: Memleketimiz hekimlik âleminde ilmi ve metafizik bir tarzda çalışan, en acı senelerimizde bile ilme ve mesleğe karşı vazifesini tevazu ile ifa eden bir cemiyet vardır. O da Tababet-i Akliye ve Asabiye Cemiyeti. Her sene eylül sonunda senelik kongresini İstanbul'un bir ilim mahfilinde toplayan bu heyet her ay başında içtima ederek şubelerindeki terakkiyatı takip ve mevzular üzerinde müdavele-i efkârda bulunur. Yedi seneden beri hiçbir içtimainı hiçbir vesileyle ihmal etmeyen, naşir-i efkârı olan mecmuasını reisinin himmet-i fazılanesi ve genç arkadaşlarının yorulmaz sayileriyle her ay muntazaman neşreden kıymetli mütehassıslarımızın dünkü kongreleri de her seneki gibi parlak bir tarzda geçti. Bu seneki kongrenin Bakırköy'de yeni tesis edilmekte olan müessesede toplanması içtimaa ayrı bir kıymet bahşediyordu. İstibdadın esrarengiz mezalimine sahne olmuş Toptaşı'nın kasvetengiz bodrumlarını ebediyen kapamaya karar veren Cumhuriyet tarih-i tıbbın parlak ve insani inkılabını

(2) kongre vesilesiyle yakından görmek fırsatını kazanmış idik. Cihan harem de Bakırköy haricinde Türk eliyle kışla olarak inşa edilen pavyonlarda tesis edilecek melaz-ı şefkat Avrupa'nın bu tarzdaki müesseselerine nazire olacak, garptan gelen bir yolcu Ayastefanos istasyonundan sonra Bakırköy sırtlarına serpilmiş binaları görerek dimağ hastalarına verdiğimiz ehemmiyeti takdir edecektir. Müessese Bakırköy'ün en havadar bir mahallinde Ayastefanos şosesi kenarındadır. Dört tarafı çamlıklarla muhat olan bu yirmi pavyonun cephe binası ser-tababet, laboratuvarlarla idari teşkilata tahsis edilmiş ve yanlardaki pavyonlar da

kadın ve erkek tarafları ayrı ayrı olmak üzere, sakın, gürültülü, hasta meccanine tahsis edilmiştir. Meşum mütareke devrinde Fransızlar tarafından işgal edilen bu binaların döşeme tahtaları bile sökülüp yakılmış, külliyetli tahribat icra edilmiş! Dünyada en meşhur tımarhanelere malik Almanya'nın Bavyera kısmının merkezi hükümeti olan Münih şehri tımarhanelerinin planları esas ittihaz edilerek tesisat yapılacak olan bu müessesemizin bin iki yüz dönümü mütevaciz arsa olduğunu buralarda daim surette ömrünü tımarhanede geçirmeye mahkûm olacak hastaların çalıştırılarak tedavi edileceklerini muhterem mihmandarımız

(3) hastane şeflerinden Lütfi Bey nakletti. Mihmandarımız temiz ve muntazam bir tarzda tefriş edilmiş koridorlardan bizi konferans salonuna isal etti. Salonun en mutena cephesini Gazi Paşa'nın büyük kıtada bir fotoğrafını, diğer cepheleri müessesenin zengin kütüphanesiyle hastane mesaisine ait planlar tezyin ediyordu. Konferans salonu ittisalinde sertabip dairesi onun yanı başında Türkiye'de ilk defa olarak tesis edilen Fahrettin Kerim Bey'in Tecrübe-i Rûhîyat laboratuvarı karşısında da İhsan Şükrü Bey'in Teşrih-i Maraz laboratuvarı bulunuyordu, ucubevi çocukları muhtevi fanuslarıyla beşeriyetin yarınını ihtar ediyordu. Kongre tam saat ikide Reis Mazhar Osman Bey tarafından küşat edildi. Mazhar Osman Bey bir sene zarfında Tababet-i Rûhîye de vukua gelen yenilikleri izah etti. Toptaşı zindanını kapamakla Cumhuriyetin yapmış olduğu pek mühim inkılabı ve onun kudretli, mütefekkir amili Gazi Paşa ile Başvekil Paşa, Sıhhîye Vekili Refik Bey ile Müsteşar Fikri Beyi ve Sıhhîye Müdürü Beylerin isimlerini şükran ve minnetle yâd ettikten sonra müessesede yapılacak tesisatı izah etti. Avrupa

Tababet-i Rûhîye kongrelerinden bazı hastalıkların tedavilerindeki yeni usullerden, Avrupa'da keşfedilip henüz memleketimize gelemeyen ilaçlardan bahsettikten sonra geçen sene zarfında vefat eden meslektaşların isimlerini zikretti. Merhumların hatıralarına hürmeten kongre azası ayağa kalktı. Bilahare Doktor İhsan Şükrü Bey kuduzdan vefat eden hastaların beyinlerinde

Cild:1 Numara:15

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 121

yaptığı pek kıymetli tetkikat-ı teşrihiyeyi ve aldığı neticeleri nakletti. Doktor Hüseyin Kenan Bey psikopat terbiyesinden bahsetti. Fahrettin Kerim Bey saralılarda hamelat haricinde psikolojik tecrübeleri vesair usullerle yapılan teşhis vasıtalarını naklettikten sonra sarada lominal tedavisi ile elde edilen muvafık neticeleri terasüller ile nakletti. Laboratuvarındaki tecrübeleri gösterdi. Burhanettin Bey sarada cerrahi tedaviden bahsetti. Kongrede Süleyman Nazif, Cenap Şehabettin, Servet Yesari, Ali Kamil, darülfünun müderrislerinden Ali Haydar, Haydarpaşa sertabibi Haşim, Damü'l-kelb tedavi hanesi müdürü Hayyam Naum, Verem Sanatoryumu Müdürü Tefik, Gülhane muallimlerinden Refik Münîr, Hüseyin Kadri, Doktor İhsan Arif, Burhanettin Beylerle Erkek Muallim Mektebinden Cevat, Hilâl-i Ahdar muhasebe

mes'ulü Celalleddin Feyyaz, Rûhîyat muallimi Hüseyin Ali, Munip Beylerle diğer birçok et-tıbbi mütehasssısı muallim hanımlar hazır bulundular. Ziyaretçilere müessese bahçesinde ihzar edilen büfede limonata, pasta ikram edildikten sonra pavyonlar gezilmiş ve saat beş treniyle avdet edilmiştir. Pavyonlarda gördüğümüz hastalar hakikaten ciddi vasıf havadan istifade etmiş bulduk. Sekiz yüzü mütecaviz hastayı barındıran Toptaşı'nın biran evvel nakledilmesi cidden büyük inkılap olacaktır. (İkdam)

(2) Hasankalelilerin Teşekkürü: Hasan Kale kâri'lerimizden biri tarafından yazılıyor: Kaymakamımız Sait Şevki Beyin buraya tayin edilip teşrifinden sonra kaza ve hususiyle kasabamız dahilinde asar-ı umran müşahede edilmeye başlandı. Kaymakamımızın ilk faaliyetlerinden birisi de kasaba bir Hilâl-i Ahdar şubesi küşadı için ahaliyi teşvik ve hakiki irşatta bulunarak neticede şubenin teşekkülüne muvafık olmalarıdır. Evvelce ekseri geceler sarhoşların sabahlara kadar nara ve gürültülerle ihdas ettikleri vukuattan ahali cidden bizar olmuştu. Mumaileyh kaymakamımızın buraya teşrifinden ve Hilâl-i Ahdar şubesinin teşekkül ve faaliyetinden sonra aleni sarhoşluk büsbütün kalkmış be bugüne kadar çok şükür sarhoşluk yüzünden vukuat olmamıştır. Muvaffakiyet meşküresinden dolayı Sabit Şevki Beye içki düşmanları namına teşekkür etmek gazeteniz vasıtasıyla tebligatı istirham ile memleketin her köşesinde bu gibi kaymakamlar görmemizi temenni eyleriz.

Hilâl-i Ahdar Kongresi: Teşrin-i evvelin otuzuncu cuma günü saat ikide Cağaloğlu'nda Türk Ocağı binasında in'akad edecektir. Ruzname-i müzakerat reisi Mazhar Osman Bey tarafından Hilâl-i Ahdar mücadelesine ait nutuk iftinahı, Fahrettin Kerim Bey tarafından alkolün ictimâî ve sıhhî tahribatına ait konferans, İbrahim Zait Bey tarafından hapisshanedeki alkolik vakıası ve ceraim-i adliyyede küulün tesiratına dair musahabe Celalettin Feyyaz Bey tarafından da vaziyeti maliyeye dair izahat verilecektir. Aza ile içki düşmanlarının yevmi mezkure de teşrifleri ehemmiyetle rica olunur. Ayrıca davetiye gönderilmeyecektir.

Sarıkamış'ta Hilâl-i Ahdar: Pek yakında Sarıkamış'ta da Hilâl-i Ahdarın doğacağını Erzurum muhabirimiz bildiriyor. Müteşebbislerini samimiyetle tebrik ve muvaffakiyetlerini temenni ederiz.

Taşrada Hilâl-i Ahdar: Milas şubemiz son zamanda faaliyetini teşdid etmiştir. Bu hususta (3) kaymakam beyefendi ile jandarma kumandanı beyinde pek kıymettar himmet ve teveccühleri görülmektedir. Hilâl-i Ahdar bu iki muhterem idare adamının gayemize karşı gösterilen teveccühten dolayı müteşekkirdir.

Teşekkür: Sıhhîye vekaleti neşriyat şubesi müdürü muhterem Cevat Beyefendi ile maarif vekaleti muhterem Hamit Beyefendiye mecmuamız hakkında ibraz ettikleri teveccühten dolayı bilhassa arz-ı teşekkür ederiz.

Hilâl-i Ahdar Takvimi

Serseri satıcı sarhoşlukla annesini yaraladı: Üsküdar'da Debbağlar Mahallesinde müheyyiç bir cerh vakıası olmuştur. Mezkûr mahallede orta sokakta oturan seyyar satıcı otuz yaşlarında İbrahim, evvelki akşam kendisini kaybedecek kadar rakı içtikten sonra evine gelmiş ve validesi elli beş yaşlarında Havva Hanım'a bil'a sebep çatarak bağırmaya başlamıştır. Zavallı kadın senelerden beri o kadar kahrına maruz kaldığı evladının bu muamelesine çok müteessir olmuş ve göz yaşları içerisinde oğlunu doğru yola davet etmiştir. Validesinin nasihatlerine çok kızan İbrahim, bıçağını çekip mezbureyi bacağından cerh etmiştir. İbrahim zabıtaca derdest olunarak hakkında takibata tevessül edilmiş, mecruh kadın hastaneye nakledilmiştir.

Hamdi arkadaşı İbrahim'i bıçakla yaraladı: Dün gece saat beşte Şehr-i Emin'de Mecidiye de kain, kahvehanede oturan Hamdi, İbrahim ve Faik isminde üç kişi arasında bir iddia meselesinden münazaa zuhur etmiş, neticede Faik Hamdi ile İbrahim sırtından yaralanmıştır. Hadiseyi her üç kişinin fevkalade sarhoş olmaları dolayısıyla henüz mahiyeti anlaşılamayan bir iddia üzerinde anlaşılamamaları tevhit etmiştir. Münakaşa evvela hafif perdeden başlamış,

(15-8. VARAK)

Cild:1 Numara:15

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 122

fakat üç sarhoş yüksek ve hararetli bir surette konuşurlarken iş şiddetlenmiş ve iskemleler havada dönmeye başlamıştır. Kısa bir zaman zarfında ve hiç intizar edilmediği halde münakaşanın bu şekli alması kahve selefini şaşırtmış, Faik bu şaşkınlıktan istifade belindeki bıçağı kaptığı gibi muarızlarının üzerine hücum etmiş ve her ikisini arkalarından cerh etmiştir. İki maruz aldıkları ağır yaraların tesiriyle yuvarlanır yuvarlanmaz Faik fırsat bu fırsattır deyip kararı firara tebdil etmiş. Fakat verilen haber üzerine mahal hadiseye gelmekte olan polis memurları tarafından derdest olunmuştur. Mecruhlar hemen tedarik edilen sedyelerle Gureba-ı Müslimin hastanesine nakledilmişlerdir. Vukua hakkında tahkikat devam edilmektedir.

Sarhoş bir amele: Üsküdar'da Balaban İskelesinde, Tenakus Şirketi amelesinden Ali Mustafa dün fevkalade sarhoş olarak işbaşına gelmiş ve odadan biri kavgalı bulunduğu ameleden (Artin'e) çatmaya başlamıştır. Artin evvela ehemmiyet vermek istememişse de bilahare Ali Mustafa'nın küfürlerine ve tecavüzlerine karşı mukabele etmiştir. Artin'in bu vaziyetinden fevkalade muğber olan Ali Mustafa derhal belindeki bıçağı çekerek arkadaşı üzerine yürümüş ve Artin'i altına alarak birkaç yerinden yaralamıştır. Artin'in feryadı üzerine etraftan koşanlar içinde (Demir) isminde bir amele Ali Mustafa'nın kolunu tutmuştur. Fakat birdenbire geriye dönen Ali Mustafa elindeki kanlı bıçağı Demir'in muhtelif mahallerine saplamış ve firara teşebbüs etmiştir. Kapı önünde rast geldiği bahriye efrâdından Şevki

isminde birisi: “Katil var, tutun!” diye içerinden gelen sesler üzerine elinde kanlı bıçağı ile dışarı fırlamakta olan Ali Mustafa’yı görmüş, derhal kollarından yakalamıştır. Ali Mustafa, Şevkinin kuvvetli kolları arasında bir iki defa kıvranmışsa da kuvveti kesilen Şevkinin kendisini bırakması üzerine derhal elindeki bıçağı Şevkinin kalçasına doğru saplamıştır. Etraftan yetişen zabıta memurları Ali Mustafa’yı cürmü meşhut halinde yakalamışlardır. Mecruhlar hastaneye nakledilmiş olup yaraları vahim değildir.

(2) Üç sarhoş kadın tevkif edildi: Dün akşam Kadı köyünde pazar mahallinde üç müptezel fahişe yüzünden şayan-ı hayret bir hadise olmuş, pazar mahallindeki hamal çocukları üç kadının sarhoşluklarını yuhalamalarla bağırmaya başlayıp büyük bir gürültü husule getirmişlerdir. Mahut mahallesi sermayelerinden Amine, Hayriye, Fatma isminde üç kadın fevkalade sarhoş oldukları halde pazar mahalline gelmişler ve orada esnafılık eden Balıkçı Nizami’yi görüp merhum ile eğlenmeye başlamışlardır. Pazarda ahz ve i’ta ile meşgul olan Balıkçı Nizam’ı bu nazeninlerin işine mâni olduklarını görünce bunları başından kovmak istemiş. Fakat Balıkçı işini gürültüye boğmak istemişlerdir. Bu esnada civardaki hamal çocukları: “Yuha... Yuha sarhoşlara bak...” diye bağırarak sarhoş kadınlarla alay etmeye başlamışlar. Kadınlar mütecaviz çocuklara hücum etmişler. Pazar mahallinde bu gürültü ve kalabalık zabitanın nazarı dikkatini celp etmiş ve polisler bu üç kadını derdest etmişlerdir. Bunlar hakkındaki takibat-ı kanuni-ye tevessül edilmişlerdir.

Bir sarhoş kendi kendini yaraladı: Üsküdar’da Selami Ali Mahallesinde sakin Arap Osman dün kafayı tütsüledikten sonra hanesine gitmekte iken saika-ı sekerle hamil olduğu çakı ile kendisini kaba etinden cerh etmiştir.

Bir sarhoş tramvaydan düştü: Gülhane tramvay caddesinde Körgecebaşı Mahallesinde sakin Arap Şükrü

(3) sarhoş bir halde evine dönerken tramvaydan atlamış ve muvazenesini kaybettiği için yere yuvarlanarak gözünden alnından yaralanmış ve tedaviye Cerrahpaşa hastanesine gönderilmiştir.

Geçen ay neler oldu?

Bir ay içerisinde cereyan eden sıhhi ve ictimâî vakıayı kâri’lerimize muhtasaran naklediyoruz.

1-Verem mücadelesi: Veremin memleketimizde fazla tahribat yaptığı malumdur. Bu hususta herkesin çalışması icap eder. Bilhassa çocukluk ve mektep yaşlarında verem pek ziyade telefâtı ıka etmektedir. Bundaki en büyük sebebi bünyenin zayıf oluşudur. Çocuklarımız gayri kâfi gıda almaktadır. Baş muharririmiz kedd dahil bulunduğu bir komisyon İstanbul mekteplerinde yaptığı istatistikte hiç gıda almayan çocuklar dört bin ve gayri kâfi gıda

alanların altı bin olduğunu tespit etmiştir. Hilâl-i Ahmer murahhasları ve terbiyecilerin iştiraki ile Besim Ömer Paşa'nın riyaseti altında toplanan komisyon faaliyete başlamıştır. İkdâm refikimizin muhterem baş muharriiri Ahmed Cevat Bey verem meselesine dair cidden vakfane iki baş makale neşrettiler. Cevat Bey yağ, peynir, sütün memleketimizde pek az kullanıldığını ilaç ve hekim icraatının pahalılığını zikrediyor. Hekim icraatı memleketimizde bilakis pek ucuzdur. Bizce en mühim mesele iktisadi fikrimizdir. İktisaden yükselirsek verem vefayâtı da azalır. Mamafih halkımız korunma usullerine la-kayıt kalıp hastalığın şifanın kudret-i semaviye ye

Cild:1 Numara:15

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 123

ait işler olduğuna inandıkça verem olsun diğer başka hastalıklar olsun bizi daha çok hırpalar. Uyanalım, batıl itikatlara veda edelim. Veremin mikrobi vardır, ondan sakıyalım.

2-Kış geliyor: Acaba belediyelerimiz halka naf'i neler hazırladılar? Akşam refikimiz şoförler işine polis karıştıktan sonra kış diye pek nefis bir karikatür neşretti. Guyür şehreminimizin halkı düşüneceklerine eminiz.

Şoförlerin tecziyesi: Son haftalar içerisinde şoförler gemiyi azya alınmış, genç ihtiyar çiğneyip gidiyorlardı. Şehremini ve zabıtamız bu haddini bilmeyenleri iyice sıkıştırdı. İnşallah sıkı tedbirler devamlı olur. Yalnız bizim temennimiz daha cezridir. Bu adamlar sanata girmeden evvel rûhîyat laboratuvarında muayene edilmelidirler.

Sultan Mahallesinde mukim Karakulak İbrahim ile Hamal Bedevi oğlu Hüseyin arasında sarhoşluk yüzünden çıkan bir kavga neticesinde İbrahim merkumu bıçakla sağ kolundan yaralamıştır.

Faideli Mecmualar: İstanbul'da Yeni Kafkasya, Hilâl-i Ahmer, Asar-ı Nisvan, Kadın Yolu, Mahfil, Toprak, Milli Mecmua, İçtiha Ankara'da, Türk Yurdu, Konya'da Yeni Fikir, Afyon Karahisar'da nur-u refiklerimizi kâri'lerimize tavsiye ederiz.

(2) Veba hastalığını saklayanlardan üç bin lira ceza-i nakdi alınacak:

Bazı taraflarda veba hastalığının gizli tutularak hayvanat sahibi hastalık hakkında memurin-i baytarlar malumat vermemekte oldukları cihetle Baytar Müdüriyet-i Umûmîsinden alakadar ile yapılan tebligatta bu gibi hastalıkları saklayanlardan üç yüz bin lira ceza-i nakdi alınacağı bildirilmiş ve bu emrin tatbiki hakkında şiddetle tebligatta bulunulmuştur. Bilhassa bu tetkikat vilayet-i şarki de devam eden veba hastalığının men'-i sirayeti için ittihaz edilmiştir.

Sarhoş şoföre İngilizlerin verdiği ceza:

İngiliz adliyesi Fredrik Vilyım isminde bir otomobil şoförünün sarhoşluğundan dolayı 10 İngiliz lirası ceza-i nakdiye-ye, üç hafta hapisane ve 12 ay müddetle vesikasının elinden

alınmasına mahkûm etmiştir. Bu adam saatte 40 mil süratle giderken üç ağaç devirmiş, bir kayaya çarpmıştır.

Yolcu konağı: Eskişehir Muttalib Caddesi, Sahib-i Hacı Müctebizade Kadri telgraf idaresi: Eskişehir yolcu, Eskişehir'in temiz ve mu'tena otelidir. Genç sahibi yolcuların istirahatı ile bizzat alakadar olur. Yatak icraatı mutedildir.

(3) Biyolaktıl (Forniye): En kuvvetli bir ***. Mezaad-ı teaffün tesiri pek barizdir. 60 komprime (maden zarf içinde) yemeklerden evvel 3-4 komprime.

Biyojistik (Forniye): Safra halasasıdır. Safra ifraz veya ifrazındaki teşevvüşatında(bulanıklık) tesiri vardır. 60 gram (maden zarf içinde) yemeklerden sonra 2-2 adet.

(RESİM: Albayrak: Mustafa Nezih çayı, En nefis çay harmanıdır. Türkiye'de ve hariçte yalnız kutu ve paketlerde satılır. *, milyonlardan mütecavizdir. Siparişler derhal ifa edilir.)**

Sinirlerinden muzdarip olanlar: Asabiye mütehassısları kesretle tavsiye ettiği ilaç Fuat Beyin (valerobirumin)dır. Asabi baş ağrılarında, sinir bayılmalarında, bulantılarda hekimin tertibi üzerine bu ilaç kullanıldığı zaman tesiri derhal görülmektedir. Meslektaşlarımız bu müstahsırı Avrupalıların düşünmeden tercih edebiliyorlar. Mahal amali Şişli'de Ali Fuat Bey Eczanesidir.

(15-9. VARAK)

Sıhhatini sevenler, şişmanlamak isteyenler: Muktedir ve tecrübe-dide eczacılarımızdan Ekrem Necib Bey tarafından suret-i hususiye de İstanbul'da imal edilen gliserinli ve fosfatlı şark-ı millet hûlasası zayıf bünyelerle, hastalıktan yeni kurtulanlar için emsaline faik bir devadır. Yemeklerden evvel alındığı takdirde iştaha üzerinde menbaî tesiri görülür. Temiz ve muntazam bir tarzda imal edilen ilacı kâri'lerimize tavsiye ederiz. Bilumum ecza depolarıyla eczanelerde bulunur.

Keyif veren zehirler: Yakında intişar edeceğini evvelki nüshamızda tebşir ettiğimiz Mazhar Osman Bey'in bu pek kıymetli eseri saha-î intişara vaz' edilmiştir. Pek tatlı ve edebi bir üslupla yazılan bu eseri herkes okumalıdır. Ayrıca resimlerle süslenen "Keyif veren zehirler" ibarete bir kitap şimdiye kadar neşredilememiştir. Fazla olarak hasılat safiyesi Hilâl-i Ahdar menfaatine tahsis edilmiştir. Üstadın bu eseri hakkında tebcil ve tekrirden başka yazılacak bir kelime yoktur. İdarehanemizde belli başlı kitapçılarda bulunur. Bilhassa Hilâl-i Ahdarcılar bu kitab-ı sıhhat vadeden birer tane edinmelidir. Fiyatı yüz kuruştur.

Aklî hastalıklar: Sermuharririmiz Bimarhane tecrübe ve hayat laboratuvarı şefi Fahrettin Kerim tarafından hükümet tabipleri, pratisyen ve askeri et-tıbbı ile talebe için yazılan bu

eserde aklın bütün hastalıkları pek açık bir lisanla yazılmıştır. İdarehanemizde satılır. Fiyatı altmış kuruştur.

Terikalsın: En kuvvetli, en fenni, en mükemmel mukavva. Uzviyette mevadd-ı külliye tevzi'î temin eden en emin çaredir. Reia *** neşvünema – çocukların diş çıkarırken en iyi bir ilaçtır. Tuzu ilaç halinde müstameldir. İçinde nasıl kullanılacağını gösteren tarifnamesi vardır.

Senatorium Rekavinkel: Viyana civarında latif ve sık ormanlar içerisinde havadar bir mevkide inşa edilen bu sanatoryum hafif ve ağır sinirliler için en münasip bir tedavi ve istirahat evidir. Her türlü şerait-i medeniye-yi ve nazik heyet-i tıbbiye-ye havi bu müesseseyi Viyana'ya gidenlere tavsiye ederiz.

Tevfik Şitadlehülber: Merkez: İstanbul Katırcıoğlu Han, numara 40, telefon İstanbul 1381. Almanya'nın Layhiç, Lenç, Şimiç, Öhler, Lebruht gibi muhtelif meşhur fabrikalarının vekili umûmîsi olan bu müessese, bilumum tesisatı fenniye fabrika tesisatını... İla ahir, deruhte eder. Ciddi fen adamlarından mürekkep olan bu müessese az zamanda çok rağbet kazanmıştır.

Oksimentol (Pervidon): En iyi ağız mezad-ı taazzuvudur. Nezle mevsiminde herkese tavsiye olunur.

3. 15. Sayı 16

HİLÂL-İ AHDAR

Başmuharrir	Sıhhî ve İctimâî İçki Düşmanı	Müessis
Doktor Fahreddin Kerim	Gazete	Doktor Mazhar Osman
Cild:1 Pazar	15 Teşrin-i Sânî 1341	Numara:16

(RESİM: Hilâl-i Ahdar altıncı kongresine iştirak edenlerden bir grup)

MÜNDERİCAT

Hilâl-i Ahdar Kongresi ve Yeni Merkezi Umûmî A'zâları

Uyku ve Rüyalara (Hüseyin Kenan)

Fena Adetlerimizden: Sarılık kestirmek (İsmail Kenan)

Göz Hıfz-üs-sıhhasından: Trahom hastalığı (Nuri Fehmi)

Amerika Müttefiklerinin Memnu'iyet-i Kanun-i Lehindeki Cevapları (Pakize Ahmed)

Rûhî Etüdlerden: Layık Peygamber (Tıbbî Hikâye)

Tayyare Cemiyetine herkes aza olmalıdır.

(16-2. VARAK)

Cild:1 Numara:16**Hilâl-i Ahdar****Sahife: 126****Hilâl-i Ahdarın Senelik Kongresi:**

Hilâl-i Ahdar Cemiyeti altıncı senelik kongresini 1 Teşrin-i Sâni Pazar günü dört buçukta Türk Ocağı konferans salonunda topladı. İctimai içki düşmanı münirlerden pek çok bey ve hanımlar iştirak etmişlerdi. Meşhur içki düşmanı Mistır Conson, Babil havuz müdürü ve diğer ecnebilerde hazır bulunuyordu. Evvela Reis Mazhar Osman hazirûna beyan-ı hoş ümit ederek celseyi küşat etmiş ve sözü Katib-i Umûmî Fahrettin Beye terk etmiştir. Fahrettin Kerim Bey geçen bir sene zarfındaki faaliyeti icmal etmiştir. Geçen seneki kongre mukarreratının yeşil kitap namı altında toplanarak ayrı ayrı mebuslara gönderildiğini teşebbüsâtın müsamere neticesi olarak aleni surette rakı isti'mâlinin men' edildiğinin meclis azasından mühim bir kitlenin Hilâl-i Ahdara ihzar aza olduklarını Hilâl-i Ahdar namı altında muntazaman bir mecmua neşredilerek içki tahribatının salâhiyetkar kelimeler tarafından teşrih ve ayrıca sıhhi mütenevvi makalelerle halkın tenvir edildiğini bundan maada Mazhar Osman Bey tarafından (keyif veren zehirler) namıyla bir kitap ve diğer arkadaşlar tarafından da muhtelif risaleler neşr ve mektuplarda konferanslar verildiğini geçen ramazan ayında cumalarda içki aleyhinde vecizeleri havi mahyalar tertip edildiğini ve bu hususta müessesat-ı diniye müdürü Esad Beyin himmetini zikrettikten sonra İstanbul ve Anadolu'daki matbuatın içki aleyhindeki mesaisini şükranla yad etmiş Ali Mahir Beyin iktisadi mükafatının ilk defa

(2) olarak geçen sene verildiğini İstanbul'da Hilâl-i Ahdar a'zâlarının taşrada on üç şehirde şubeler küşat ve on altı şehirde daima muhabirlerin temin edildiğini nakletmiştir. Bundan maada Amerika, İsviçre, Almanya'daki beynelmilel cemiyetlerle münasebet tesis edildiğini Mistır Conson namındaki beynelmilel içki düşmanları murahhasının Amerika'daki Türkiye lehinde neşriyatta bulunduğu Tıp Kongresinde teşhir edilen sıhhi müze, levha ve molajlarının pek ziyade hüsn-ü tesiri görüldüğünü naklettikten sonra alkolün nesli tahrip ettiğini likörlülerin çocuklarının bedbaht olduklarını yahut mütereddi olduklarına dair Avrupa medreselerinin istatistiklerini zikretmiştir. Bilahare alkol yüzünden geçen sene tahaddüs eden vakıanın fenalıkları tasvir edilmiş İstanbul ve Newyork hapishanelerine girenlerin hemen nısfının alkolden mütevellit olduğuna dair istatistikler ve grafikler göstererek sözüne nihayet vermiştir. Ba'de Celalettin Feyyaz Bey söz alarak cemiyetin vaziyeti maliyesini, alkolün iktisadi zararlarının izah etmiştir. Bilahare Mistır Conson söz alarak dostlarını görmek için Türkiye'ye geldiğini Hilâl-i Ahdarın mesaisinden fevkalade mütehasıs memnun olduğunu

söyledikten sonra geçen sene beyanatta bulunduğu gibi Türklerin içki mücadelesinde Avrupa ve Amerika'ya rehber olduğunu söylemiş ve “Biz Amerika’da beşerinin halaskarı Hazreti Muhammed’in telkinini kabul ederek kanunlarımıza

(3) derç ederek Türklerin bilhassa şu üç senelik terakkiyâtını samimiyetle takip ediyoruz” demiştir. Bilahare Amerika’da da muvakkarası kanunlarının hâkim olduğunu milletin istemediği bir şeyin kabul edilemeyeceğini, Amerika milletin ise memnuniyetle bu kararı kabul ettiğini tabiatıyla her kanunun tatbikinde müşkülât olduğunu gazetelerde Amerika men’i müskirat kanunu aleyhindeki neşriyatın bazı şahsi menfaatleri halledar olanlar tarafından neşredildiğini serdederek, “gazetelere yazılan şeyler daima fevkalade ve gayri tabii olanlardır. Binaenaleyh böyle yazılar devede kulak kabilinden olan şeylerdir. Eğer men’i müskirat kanunu aleyhinde yazılanlar doğru olacak olsa kanun altı ay devam edemez. Ben bizzat cidalin aleyhinde bulunurum. Dünyanın her tarafında iyi insanlar vardır. İşte bunlar hep Hilâl-i Ahdar için yani a’lel-umum tahrip eden mükeyyifatın ortadan kalkması için çalışmaktadırlar. Muhtelif lisan ile konuşmalarına rağmen muhtelif milletler iyi hasletlerde birbirlerine benzerler. Aynı şeylerden aynı hissiyattan müteessir oluruz. Alkol işte müşterek düşmanımızdır. Ben uzaklardan size birçok samimi selamlar getiriyorum, vatandaşlarım namına sizi selamlıyorum.” Benden sonra Doktor Zati Bey söz alarak hapishanede bütün alkol içenleri topladığımızda mevcudun yüzde 90’nının içki müptelası olduğunu gördüğümüzü söylemiş, 1340 senesinde 3025 duhule mukabil çok rakı içenlerin 1326 olduğunu bu sene ise diğer senelere nispetle salah olduğunu beyan etmiştir. Tehevvüran katil faallerinin de yüzde 84 olduğunu zikretmiştir.

Cild:1 Numara:16

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 127

Bilhassa alkolik babaların mahsulü olan mütereddi çocukların hapishanede sübyan koğuşunu dolduklarını acı bir lisanla ifade etmiştir. Ba’de Reis Osman Bey memleketimizde iki üç senede pek büyük inkılaplar vukuu bulduğunu söylemiş ve gayr-i kabil tasvir olan şeyleri imkan dahiline sokan bu milletin yüksek kabiliyeti için rakıyı kaldırmasın diye hitabesine başlamış, “Rakı sultanlardan daha iyi mi?” diye pek yerinde bir sual sorduktan sonra tereddi ocağı olan tekkeleri kapadığımızı, şeyhleri, mütereddileri kaldırdıktan sonra rakının alenen aramızda icra-ı tahrip etmesinin tezat olduğunu inkılaplarımızın fikri olduğunu binaenaleyh bütün milletlerin inkılaplarından yüksek bulunduğunu söylemiş ve “şu halde rakının biran evvel kaldırılması niçin tehhür ediyor, rakının yaşaması inkılabımızı sarsmaz mı, akşamcılık insanları tereddiye sevk etmez mi?” diye sormuştur. Bugün ki gençliğin pek temiz olduğunu hürriyete rağmen şımaranların bulunduğunu fikri terkisi görüldüğü fakat buna mukabil

Anadolu'da köylere kadar aşiretin tevsii ettiğini teessüfle yad etmiştir. Bomonti fabrikasının yazdığı tekzip namenin manasız olduğu biranın şişmanlık için içildiği halde bilahare sarhoş olmak için isti'mâl edildiğini zikretmiştir. Bilhassa alkole alıştırmak için biranın en iyi vasıta olduğu Hilâl-i Ahdarca tamamen içkinin men'ini icap ettiğini söylemiştir. Müteakiben Doktor Nami Bey söz alarak alkolün nesli tahrip ettiğini ve frenginin tevessüünde de rol oynadığı Hilâl-i Ahdarın

(2) diğer simyatla da mücadele etmesinin millet meclisinden temenni edilmesini talep etmiştir. Doktor Hazım Beyde Anadolu'da bulunduğu müddet zarfında İzmit, Bursa'da içki tahribatı müşahedelerini nakletmiştir. Sakarya mıntıkasında sıtmanın ve buna munzam alkolün nesli tahrip ettiğini bir Türk cihana bedeldir diyen gazinin büyük sözünün **(RESİM: Rakı memnu'iyeti bira ihzarı için verdiği tahrir lâhiya encümeni tarafından hararetle kabul edilen mütefekkir mebuslarımızdan, Ekrem Bey)** ehemmiyetine binaenaleyh bu kıymetli fertlere ne kadar ehemmiyet vermemiz icap ettiğini anlatmıştır. Bilahare sıhhi müze müdürü Hikmet Hamdi ve mulaj mütehassısı Halit Beylerin hazırladıkları tabloları Mazhar Osman Bey izah etti. Mistır Consonun azayı fahriyeliğe kabulü teklif ve alkışlarla mütefikan kabul edildi. Müteakiben intihabat icra edilerek Riyasete Mazhar Osman, Reis-i Saniliklere Şükrü Hazım ve Ali Mahir Beyler, Katib-i Umûmîliğe Fahrettin Kerim Beyle Veznedarlığa

(3) Celalettin Feyyaz Bey, Azalıklara Doktor Lütfü Akif, Tevhit sermuharri Ebu'l-Ziyazade Velid, İkdam sermuharri Ahmet Cevat, Vatan sermuharri Ahmet Emin, Muallim Hafız Kemal, Katib-i Adli Servet Yesari, Muallim Salih Keramet, Doktor İbrahim Zati Beyler, Doktor Hacı Emin Paşa, Doktor Hikmet Hamdi, Muallim Rasim Şevket, Muallim Şefik, Müderris Refik, Muallim Doktor Hasan Kadri, Mulaj Mütehassısı Halit Beylerle Sefihe Hüseyin Hanım, ihtiyat-ı azalıklara Doktor Ahmet Süheyl, İbrahim Alaaddin, Muallim Ali Selahattin, Kimyager Nuri Rıfat, Muallim İsmail Şevket Beyler celse katipliklerine mecmuamızın müdürü Ali Rıza Beyle Orman Mekteb-i Alisinden Mehmet Ali, Salih Bey intihap edilmişlerdir.

Uyku ve Rüyalar: Muhtelif mesainin vasıl olduğu neticeler gösteriyorlar ki, uyku bir halet-i fizyolojiyi hayvaniyedir. Silsile-i hayvanatta hayvanın cinsine, yaşadığı muhite göre muhtelif surette tecelli eder. İnsanlarda hayatın her devresinde aynı değildir. Her yaşın her cinsin her şeraitin kendine mahsus uykusu ve rüyası vardır. Bu cihette laboratuvarında çalışan fen alimleri kadar nazariye düşkünün feylosoflar, psikologlar uğraşmıştır. Tecrübe-i rûhîyatçı olan arkadaşlar bu bahse kıymetli mesailer ilave etmişlerdir. Yani mesele bir hayat muadelesi bahsi olarak tayin edinceye kadar birçok rûhî hadiseler gibi metaforik, tasavvufi

(16-3. VARAK)

Cild:1 Numara:15**Hilâl-i Ahdar****Sahife: 128**

sahalardan toplaşarak en nihayet müspet alemin içine girmiş ve orada kalmıştır diyorum. Çünkü bu ana kadar yapılan mesai ne kadar vuzuh ile bu bahtı aydınlanmış olsa dahi nazariye sahasından tamamen çıkaramamış yani kati olarak bahtı bir noktaya rabt edememiş ve bir düstur hal edememiştir. Uyku için tarif değil tarifler vardır. Binaenaleyh bil-netice bu tariflerin ayrı ayrı merbut oldukları nazariyeler, farziyeler tecrübe-i el-mevcuttur. Uyku bir fizyoloji meselesi olduğu için ilk tetkik edenler betaeti fizyoloji ile hal ve izaha kalktılar. Uykunun esbabını kan ile izah ettiler. Bunlara göre uyku vücutta devran eden kanda zaman zaman vaki olan sürat ile betaetin neticesidir. Yani sürat zamanında insan uyanıktır. Betaet zamanında uykudadır. Bu hususta en çok çalışan Fransuva Frank Kusmeral, İngiliz filozlarından Makenzi, İtalyanlardan Fermantini, ittifak etmişlerdir. Uyku zamanında muntazam bir betaet ve bil-netice dimağda bir anemi mevcut olduğu zannediliyordu. Fakat müteakip tetkikat gösterdi ki uyku zamanında az kanlılık daim olarak mevcut değildir. Muntazam kan ölçüleri zaman zaman az kanlılık yanı sıra her anemiden sonra çok kanlılık gördüler. Muntazam bir uyku esnasında bu iki halin birbirini takip ettiğini gördü ve gösterdiler ve bu hususun yani itina ile hazırlanan nazarinin sükutuna mucip oldu.

İkinci nazariye: Kimyevi veya “*Bio ehimique*” nazariyedir. Bunun ismi de “*Toxique*” dir. Bunun taraftarları uykuya

(2) sebep olarak vücuda hasıl olan zehirleri sebep gösterirler. Bunlarca uyku vücuda giren onu besleyen maddeler vücuda müfit olabilmek için birçok tahavvüllere uğrarlar. Her tahavvüle uğramış inkisamın neticesidir. Bu inkisam da vücut için nâfia maddeler kadar zehirlerinde tahsiline mucip olup bir derecede bu zehirler bir taraftan azamımızdan bazıları tarafından süzülerek yakılarak imha edildiği gibi bazıları da kalır. Bu kalan zehirler dimağa gider onu zehirler ve bu zehirlenme dimağda bir uyuşukluk tevlit edilir ve bu da uyku şeklinde tecelli eder diyorlar. Rafael Dubva’ya göre bu zehirlerden en başlıcası asit karboniktir. Ona göre gündüz vücutta asit karbonik mütemadi faaliyet neticesi artar ve bir haddi azamiyi alır ve bu haddi merakız-ı dimağı felç eder ve felç-i uyku şeklinde tecelli eder. Dubva bu iddiasını köstebeklerde tecrübe olarak göstermiştir. Dubva’dan başka pethenkofir, feluker dimağın umûmî felcinden ziyade dimağda üçüncü batın dediğimiz yerde bir oynaklık merkezi vardır. Orası felce uğrar ve onun için uyku hasıl olur dediler. Bunlar daha mutedildir. Çünkü uykuda hiçbir vakit bütün vezaif-i dimağı-ye mefluç değildir. Birçok melakât muntazaman işler ve

dimağında oynaklık merkezi diye adeta kendi icat kerteleri olan bir merkezi iddia etmeleri de bunun içindir. Müellifler bütün iddialarını hayvanlar üzerinde yaptıkları tecrübelerle istinat ettirdiler. İnsan üzerinde bu davalarını ispat edemediler. Binaenaleyh bu nazariye na-tam kaldı. Çünkü! Her ne kadar insanlar gibi hayvanlarında kendilerine mahsus bir psikolojisi vardır.

(3) Misal beyaz arılar ve karıncalar gibi üzerinde ciltlerce kitap yazılmış birçok halet-i rûhiyeler pek iyi mütalaa edilmiş hayvanlar vardır. Zehr-i nazariyecilerin tecrübelerini muvaffakiyet ile süsleyen köstebek bu hayvanların yaşında psikoloji itibariyle pek ibtida-i kalır ve yine tetkikatı tecrübiye-i rûhiye gösteriyor ki, hayvanların psikolojisinde müşterekten ziyade gayri müşterek hasletler çoktur. Ve hayvan silsilesi yükseldikçe haslet farkları çoğalır. Çünkü çıkan neticeye göre her hayvanın yaşadığı muhite şerait-i hayatiye cinsine göre ayrı ayrı psikolojisi vardır. Bu bahiste pek tanınmış olan ve karıncalarda üç ciltlik psikoloji etüdü ile meşhur olan Alfred ile balıkların uykusu kitabı ile meşhur olan Beer'de, müşterek sevk-i tabiilerin vücudu inkâr edilememekle beraber hayvanın cinsine hatta familyasına mahsus hususiyetler vardır. O halde ibtidai hayvanatın psikolojisi âli olan insanlara tatbik etmek doğru değildir. Bundan başka insanlarla uyku esbabı bahsinde derece-i tali de olmakla beraber birçok avamlık daha tesiri vardır. Misal yorgunluk, karanlık telkinin bu bahiste mühim tesirleri vardır. Onun için uykuya yalnız kimyevi bir sebeple izah etmek mümkün değildir.

Kalaparad Nazariyesi: Uyku dimağın bir müdafaa-i hassasiyesidir ve bu itibarla cümle asabiye merkeziyesinin müspet olan vazifesidir. Tebevül ve tagut gibi bir merkezin taht-ı emrinde olan bir vazifedir. Nasıl bu vazifeler vücudun termimine, istirahatine ve bir kelime ile idamesine hadim iseler uykuda öyledir. Sair esbab asıl olmaktan ziyade talidir. İrade, dikkatin

Cild:1 Numara:16

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 129

var olması, karanlık ve bazılarının vücudunu iddia ettikleri ve geceleyin tahsil ettiğini zannettikleri bir maa'dadır ki, bazılarına göre belli başlı bir sebep teşkil eder. Bütün bu avâmil kalaparad nazariyesini kabul edenlerce derece-i taliye de haiz ehemmiyettir. Asıl sebep uykuya müvekkil olan bir merkezin faaliyeti ve mevcudiyetidir. Merkezin mevcudiyet-i iddiası uykunun asabi bir surette izahına yol açmasıdır. Sırf bunu ileri sürenler bu iddiayı tevsik etmekten ziyade mevcut tahayyiratın verdiği neticelere istinad ederek uykuyu tarif etmiş oldular. Bu bir tarif hududunu geçmediği için bu bahsin mütalaasını uyku nedir sualine verilecek cevaba bırakıyorum ve bu suale cevaba başlamadan evvel biraz mevcut nazariyeleri münakaşa edelim. Her birisinin hakkı vardır. Evet uyku esnasında uyanıklığa nispeten aşikâr

olarak kanın cevalanında (dolaşımı) bir fark görülür. Uykuda olan bir adamın dimağının kan damarlarında sürat aynı adamın uyanık iken alınan süratinden bir buçuk metre daha azdır. Ve sonra köstebeklerde asit karbonun fazlalığının uyku tevlit etmek hassasi hayvanlarda her vakit tecrübe edilebiliyor ve esasen biz az yanmış mangal etrafında pek az sonra gelen uyuşukluk ve uyku halinin ve hatta bunun zehirlenmede insanın uyku içinde olması da gösterir ki, asit karbonun uyku getirmekte mühim bir amelidir. Yalnız zehirlenme hadisesi uykuya sebep gösterenlerin iddialarında esaslardan birini vücut çok yorulunca moklamain, petomain denilen maddeler çoğalır. Bunlar uykuda mühim ameldir derler, bu o kadar değildir. Çünkü doğru olsa en çok harekette bulunan hayvanın en çok uyku uyuması lazımdır.

(2) Halbuki hiç de böyle değildir. Mütemadiyen hareket eden koşan kedi ve köpekler en az uyku uyuyan hayvanlardır. Bu bir sebab-i mühim olmaktan ziyade muavindir.

Kalaparad nazariyesinin zayıf ciheti ise bunun nazarisini sırf bir sevk-i tabii gibi izah edilişidir. O halde uykunun hiç şaşmamak üzere gayet muntazam olması lazım geliyordu. Halbuki böyle değildir. İşte dediğimiz vakit uykuyu defedebiliyoruz. Binaen aleyh irademiz uykumuza **(RESİM: Geçenlerde şehrimize teşrif eden ve kongremizde hazır bulunan Mistır Conson)** hadimdir. Merkez hususunda bugün bu ciheti daha iyi anlıyor ve biliyoruz ve bilhassa 1918 senesinden beri etrafa yayılan uyku hastalığı gösterdi ki, hudye-i hulukûye, sâk-ı mâhi dediğimiz mıntıkanın afetinde hastada daima uyku hali vardır. Ve bazı şekillerinde aynı mıntıkanın afetinde hastada uyku yerine daima uykusuzluk vardır. Bilhassa her uyku hastasının başlangıcında uykusuzluk görülür. (Doktor Hüseyin Kenan)

(3) Amerika’da İçki Düşmanlığı

Amerika Mütefekkirlerinin Memnu’iyet-i Kanun-i Lehindeki Cevapları:

“Amerikan ***” namındaki içki düşmanı gazete Baltimor’da neşredilen Amerika’nın en başlıca ticaret gazetesi olan ve bütün ticaret ve sanatkarların masaları üzerinde görülen “Manifakturer Rikord” memleketin en benam müdüratının içki memnu’iyeti ve netaici hakkındaki fikirlerini anlamak için yaptığı bir ankete gelen cevapların bir kısmını derç ediyoruz. Bizde cevapların bazılarından bir iki cümle naklediyoruz:

Şimdi bütün kuvvetle kani içki ticaretine karşı gelmek için memnu’iyet-i mutlak’a en munis bir yoldur. Dava vekili Artor J. Ranton, üç sene evvelkinden daha kuvvetli içki memnu’iyeti taraftarıyım. Kanunun tatbiki ile yaptığımız tecrübe-i efkarımı kuvvetlendirdi. J. Moll Ohiv şimendiferleri kumpanyası müdürü öyle zannediyorum ki, en zayıf düşünceli bir insan bile

eğer müstahdemine zehirli meşrubat isti'mâli müsaade edilir ise trenlerde birçok kazalar vaki olacağını bedihi bir şey gibi görür. Ricals Dotnals Pasiyn'in şimendiferleri kumpanyası müdürü memnu'iyetin hüsn-i netayic-i her tarafta görülüyor. Bu sayede milyonlar ile liralar çok faydalı yerlere sarf edildi. Fakat en şayan-ı memnuniyet-i cihet meyhaneleri bilmeyen bir neslin ve onların kuulün rengini tanımayan çocuklarının yetişeceği. Bu husustaki

(16-4. VARAK)

Cild:1 Numara:16	Hilâl-i Ahdar	Sahife: 130
perhizkarlık, milletin kuvveti ve faziletine çok şeyler ilave edecektir. "Rokvol" cenubu Kalifornia'da iktisat müdürü. Kuru kanunun tatbikinde güçlük görülse asla onu yarım bırakmak için sebep olmamalıdır. Eminim ki, daha azimkar tatbikine ve netayic-i kat'ie istihsaline saiy edilecektir. Robert. J. *** polide *** müdürü. Memleketin kanunlarına muhalefet ve isyan ile gizli içki alıp kullanan Amerikalı vatandaşlara gittikçe artan bir nefretim var. *** kâğıt kumpanyası müdürü. İçki memnu'iyeti kanunun tatbikindeki meşkalatı takdir ediyorum. Fakat zaman ile geçeceğine eminim. Mişyefan Darülfünunun da Psikopat Hastanesi müdürü, Barret. Hiçbir şeyi içki taraftarlarını bütün tatbikat ve polis müdahalesinin lağvı kadar memnun etmeyecektir. Bununla beraber memleketimizde efkâr-ı umûmî gittikçe memnu'iyet-i kat'ie taraftarı oluyor. Sandiye Darülfünunu müdürü Lohobiryan. Memleketin memnu'iyet meselesinde geriye gideceğini zannetmiyorum. Fakat zaman ile kanuna daha ziyade riayet edileceğini göreceğiz. Saçozette Buston sabık valisi., Kos Ojon. Her ne kadar memnu'iyete karşı gelmek için edilecekler şimdi evvelkilerden daha çok iseler de pek yakında içki ticareti değil yalnız bu memlekette fakat bütün medeni milletler arasında ilga edilecektir. Artor Jordan, İndiyana poliste fabrikacı. Kendileri ve milletler için bir şerait-i hayatına talep edenlerin memnu'iyet-i kanunun ufak		

(2) bir tadilini bile nasıl tecviz edebileceklerini anlayamıyorum. Opelika'da, Opelika Milli Bankası müdürü. M. Meckvol. Amerika'da memnu'iyet tatbikatı medeniyetin en ehemmiyetli hatvelerinden biri gibi telakki ediyorum. Makkalar mecmuası neşri. **(RESİM: Sarıkamış muhabirimiz aza'yı faalden Hüseyin Gayur Bey)** Mevki-i tatbika rıza edilmeden evvel memnu'iyet-i kanunun aleyhinde olanlar bugün şayan-ı hayret netayicini ve memnu'iyet sebebine hal ve hareketlerini ıslah edenleri görerek şiddetle taraftar oldular. J. Garand. "Amerikan Siyeshyo" iki buçuk büyük sayfasını dolduran ve daha birçok darülfünün ve kolej müdürleri muharrirleri, dava vekilleri, valiler ve muhtelif kumpanya müdürlerinin içki aleyhinde ve memnu'iyet lehinde fikirlerini ihtiva eden bu anketi daha fazla

(3) nakletmeye mecmuamızın sayfaları müsait değildir. Yalnız bu ispat ediyor ki, Amerika'nın en salahattar adamlarının mühim bir ekseriyeti içkinin aleyhinde ve kanunun tatbikinde taraftardır. Bütün kuvvetimizle ümit ve temenni ettiğimiz bizde de keşif bir mûnir kitlesinin fikren ve faalen içki düşmanı olmalarıdır. (Pakize Ahmed)

Geçen nüshamızdan mabad:

Mektep Çocuğunun Göz Hıfz-üs-sıhhası: Çocuğu mektepten men' edecek göz rahatsızlıkları ifrazat ile muttasıf-ı munzam hastalıkları ve bunlardan bilhassa trahom ile empatigodur. Trahom hastalığı gerek vehameti ve gerekse memleketimizdeki vesait-i intişarı hasibiyle uzun uzadıya tafsile değer bir hastalıktır. Dünyanın her tarafından münteşir olan bu hastalık en çok Mısır ve Arabistan'da ve en az İngiltere ve İsviçre'de hükmü fermanıdır. Bizde yani Türkiye'deki derece-i intişarı mucip dikkat ve ehemmiyet olacak radde de müthiştir. Buna dair resmi ve muntazam istatistiğimiz olmamakla beraber burada icra-yı tababet eden yerli ve ecnebi birçok arkadaşlar topladığı rakama bakılırsa bunun (%7-60) arasında tehalüf(uygunsuzluk) ettiği anlaşılır. Mevkii itibariyle Edirne ve mülhakâtında (%7-10), İstanbul'da (%13), Diyarbakır, Sivas, Ma'mur'el-Aziz, Bitlis ve Van gibi şark-i vilayetlerimiz de ise (%50-60) raddesindedir. Bu müthiş rakamlardan anlaşılıyor ki, bizde trahom hastalığı, sıtma, frengi ve veremden

Cild:1 Numara:16

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 131

daha az tahribat yapıyor. Trahom, göz hastalıkları içerisinde tedaviye karşı fevkalade muannit olmakla maruf pis, mahluk ve pek uzun süren bir hastalıktır. Saridir, vasita-i sirayette hastalıkların göz ifrazatıdır ki, bu da mendil, havlu ve çamaşır gibi müştereken kullanılan eşya ile bir hastadan ötekisine geçer. Bu hastalık en çok kışla, darüleytam ve leyli mektepler gibi halkın müctemi olduğu yerlerde ve temizliğe rağbet etmeyen fukarayı halkta görülür. Çocukların mektebe hin kabulünde bu hastalıkla malul olmamasına dikkat etmeli böyle dikkatsizlik neticesi mektebe girebilen trahomlu çocuk (bilhassa leyli mektepte olursa) arkadaşlarını bu illete tevlit etmekte gecikmez. Esnayı tahsilde talebeden birinde bir trahom vakıası zuhurunda hastayı derhal tecrit ve tedavi altına almalıdır. Aksi takdirde hastalık az zaman zarfında istila-i bir şekil alır. Trahomlu çocuk tamamen iyi oluncaya kadar mektebe alınmamalıdır. Ebeveynin bu husustaki vuku bulacak ısrar ve iz'açlarına tabii kulak asılmaz. Trahom kabil-i tedavidir. Fakat vakti zamanıyla edilmezse sahibini senelerce bizar ettikten sonra nihayet behemehal körlüğe mahkûm eder. Memleketimizde körlüğün büyük bir kısmına sebep bu hastalıktır. Son zamanlarda hükümet-i cumhuriyetimiz meşkur bir eser himmetle bu

hastalığa karşı mücadeleye kıyam etmiştir. Tespit edilen tarz-ı mücadele hastalığı tamamen imhaya kâfi geleceğini zannetmemekle beraber

(2) atılan bu ilk adımı daha muvaffakiyetli ve müessir adımların takip edeceğini ümit ediyoruz. Bu cümleden olarak bu işin mütehasşsılarını bir araya toplayarak fikirlerinden istiane etmek suretiyle Avrupa'daki tarz-ı cidale müşabih bir usul sayesinde halkımızı bu mahluk marazdan kurtaracağını görmek isteriz. Her halde şu muhakkaktır ki, tahribat-ı sıtmanınkinden aşağı olmayan bu devrede sıtma mücadelesine verilen ehemmiyet kadar ehemmiyet verilirse bugün ki en mühim noksanımız olan nüfus siyasetimize pek faydalı bir hizmet yapılmış olur. Sıtma nüfus menbâlarımızı kurutursa trahomda nüfusumuzu alil yaptıktan sonra bir de başımıza birer bela gibi atıyor. Bu berbat hastalıktan sakınmak ve korunmak yukarda vasıta-i sirayet diye işaret ettiğimiz hastalıklardan göz ifrazatından ve onu nakleden mendil, havlu vesaireden ictinab etmek ve bu hastalıklarla temas ettikten sonra elleri sabun ve mezadı taaffün bir mahlûl veya alkol ile yıkamalıdır. Mektep çocuklarında görülen diğer intinat trahom kadar mahluk ve mucip endişe olmamakla beraber her halde tabibe müracaat istilzam eder ve böyle çocuklar iyi oluncaya kadar mektebe gitmekten men' edilirler. Mektepte çocukların üçüncü olarak maruz olacağı göz tehlikeleri alel-umum kazalardan mütevellit cerhtir. Bunlardan en çok görülen kalem uçlarıyla vuku olan yaralardır. Sakınmak için çocuklara bunlarla şaka etmemeyi tembih etmelidir. Bir de mekteplerde kâti' ve vâhiz âlâtın satışını men' etmelidir. (Doktor Nuri Fehmi)

(3) Fena Adetlerimizden:

Sarılık Kesilir mi? Bu serlevhaya bakan kâri'lerim güleceklerdir. Bunu intihap edişim sevgili aziz yurdumuzda şiddetle hüküm süren battal ve efsanevi itikadın ictimâî bünyemizde açtığı derin yaraları kaydetmek içindir. Her şahsı dahili için başlı başına bir servettir. Bir adamın vefatı heyet-i ictimâîye arasında maddi ve manevi kıymetleri haiz bir servetin tenakusudur. Kıskanç bir hüsn-i milli ile servetimizin her suretle boş yere ziyana mâni olmak için bu mücadeleyi açtık. Elimizde nur-ı hidayet, dimağımızda şule-i hakikat ve tecrübe var. Yazdıklarımız tecrübe ve müşahadat üzerine olduğundan kâri'lerimiz canlı vakıa ile karşı karşıya geleceklerdir. Hülâsa sarılık nedir onu anlayalım! Sarılık bir hastalık değildir fakat muhtelif hastalıkların bir arzıdır. Cildin ve insicamın safra boyaları vasıtasıyla sarı renge boyanmasıdır. Sarılığın esbabı arasında bazıları ilk yaşa aittir... Buna nevzat sarılığı deniyor. Sabavetin diğer zamanlarda sarılık daha az müşahade edilmektedir. Nevzattaki sarılıklar daha fazladır. Sarılık neden husule gelir? Safra yollarının herhangi bir mâni ile kapanması ve safranın bağırsaklara akamayarak kana karışmasıdır. Safra yollarını kapayan sebepleri ikiye

taksim edebiliyoruz. Biri dahili, diğeri harici. Harici sebepler bir kansız veyahut bir frengi çıbanı bir akd-i derine safra yoluna tazyik eder ve bunu kapayabilir. Dahili sebepler; safra yollarının dahili kısmını örten ince zarın hücreleri şişer, safra akamaz. Safra yollarına solucan girebilir.

(16-5. VARAK)

Cild:1 Numara:16

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 132

Veya kolestrobin taşı yolu tıkar ve herhangi heyecan uzle-i melsâyı takallüs ettirerek bol daralır. Kâfi miktar ince bağırsağa akamaz bağırsak iltihabı kanat safra ve yağ vasıtasıyla gerek safra yolları ve gerek safra kesesini iltihaplandırır ve safranın akamaması ve kana karışması sarılık yapar. Karaciğer iltihabı safra taşları herhangi intani hastalıklar karaciğeri zehirleyebilir. Ve bu tesmim neticesi safra kese ve kanatlarından husule gelen iltihap, sarılığı doğurur. Hastalığın sebebine göre sarılık tedavisi de değişir. Bir taşın husule getirdiği müzmin sarılık ile herhangi bir bağırsak parçasında mevcut kol başlarının zehrinin artmasıyla husule gelen sarılık veyahut bir solucanın getirdiği sarılık tedavi itibariyle başka tarz-ı tedaviye muhtaçtırlar. Fakat maa-t-teessüf halkın pek akli başında zannettiğimiz zevatın ağzından da pek çok defa işitmek felaketine duçar olduğu sözleri burada kaydedeceğim. “Azizim siz doktorlar sarılıktan anlamazsınız, ondan anlayan sarılık kesen ve onu tamamıyla şifayab edenler var” derler. Bazen bu hitaba maruf kaldığımız cahillerini ikna ettiğimiz halde bazıları müstehzi bir omuz silkmesiyle bizim ile alay edecek kadar kendi şahıslarında kuvvet görürler.

Kâri’ler, ilmin, fennin yolu tecrübe yoludur. Tecrübe; hurafenin, efsanenin doğurduğu felaketleri örtüden kaldıracak en karanlık dimağları tenvir edecektir. Hafif ziyaları onların rutubetli izbelerini aydınlatacak ve onlara hakikati ve hidayeti ve müstakimi gösterecektir. Fazla söz söylemekten ise

(2) birkaç müşahede ile bu cahil şahısların ictimâî-yi bedeniye de açtıkları felaketi kayıt ve tezkar edeceğim ki, memleketimizi kemiren bu feci hallerden halkımızı sıyanet edelim. - Devam edecektir.- (Doktor İsmail Kenan)

Rûhî Etütler

Layık Peygamber: İyi bir ressam olduğu kadar mükemmel bir atlet olan Raziddin Bey Bimarhane’nin en havadar kısmında başlı başına bir oda işgal ediyordu. Gününü gazete mütalaası ve resim yapmakla geçiren genç sanatkâr mevzularını günün hadiselerinden kendi hayatından iktibas ederdi. Ruhen sakın bir gününde vizite zamanından ayrı saatte odasına

ziyarete gittiğim zaman beni neşe ve hürmetle karşıladı. Kâri'lerime takdim ettiğim o günü yapmış olduğu karikatürünü bana hediye ederken gazeteye koymamasını ve çektiği rûhî işkencelerin bu suretle intikamının alınmış olacağını ilave etmeyi unutmadı. Ben karikatürü izah etmesini bu suretle geçmiş hayatını nakletmesini rica ettim. Ricamı kabul etti. Temiz ve kibar bir aileye mensup olan Razi Bey sanatına fevkalade aşık temiz ve metin ahlak sahibi bir gençti. Vatan uğrunda genç yaşında zahmetli işlere atılmış karakterindeki mertliğin ve tok sözlülüğü yüzünden birçok defalar etrafındakilerin gazabını celp etmiş olan bu temiz yürekli vazifeşinas ressam muhitinin mütemadi haksızlıklarına tahammül edemeyerek bir zamanlar kendini alkole kaptırmış fakat gittiği yolun tehlikesini anlayarak işretten çabuk yakasını kurtarmıştı. Ressamlıktan maada makine işlerinde vukuu vardı. En muğlak makineleri bizzat tamir etmekten zevk alır, yaptığı işten kimseye övünmez garip bir tevazu gösterirdi. Hayatının bazı acı ve nahoş darbeleri bu kıymetli sanatkarın sinirlerini sarsmış yaşadığı muhitteki imtizaçsızlıkları kendisini muhakemelere kadar sürüklemiş bu esnada ibraz ettiği teheyyücat-ı rûhiye yüzünden Toptaşı Şifahanesine getirilmişti.

(3) Burada bulunduğu müddetçe hastane disiplinlerine fevkalade hürmetkar, doktorları güler yüzlü karşılar hüsn ettiği rûhî ızdırapları naklederken nezaket ve terbiyeden hiçbir suretle ayrılmazdı. Kendisine resmi izah etmesini rica edince derin bir ah çekti. Fahri Bey dedi: Siz beni dinlemek istiyorsunuz acaba muvaffak olacak mısınız; çünkü benim etrafımı kaplayan heva-yı şeytanat o kadar kuvvetli, sehhar-ı atmosferleri muhtevidir ki, korkarım bu şeytani zerreler sizi de benden uzaklaştıracak. Sizde bütün diğer akraba ve dostlarım gibi benim düşmanın olacaksınız. Beni her dakika takip ve ta'zib eden düşmanlarım bakınız sizin gözlerinizin nurunu bile çalmaya uykunuzu getirerek esnetmeye başladılar. Fakat zararı yok ben size hayatımı nakledeceğim. Çünkü bu suretle müteselli olacağımı ümit ediyorum. Bana hayatta hiçbir vakit gülmek nasip olmadı. Düşmanlarım babamdan kalan mülkümü bile kurnazlıkla elimden çıkarttı. Sattırarak elimden paramı aldılar. Şimdi bizi tehdit ediyor diye Daire-i Adalete müracaat ediyorlar. Büyük bir samimiyetle kurduğum aile yuvamın, iki yavrumun saadetini çalan bu adamlar davalarında muvaffak olmak için her türlü entrikaya müracaattan çekinmiyorlar. İşte resimde gördüğümüz, “davalı matlubat” bir kadın ve iki çocuğun istikbali bu hususi hayatımı ifade etmektedir. Razi Bey ailesine ve çocuklarına pek düşküdü. Matlubatı hakikaten mevcut idi. Fakat işlerinin sürünceme de kalması onun mariz ruhuna acı ve ağır tesir ediyordu. Hikayesine etti. Ben buraya geldikten sonra doktorlardan her vecihle hüsn-i muamele gördüm. Fakat düşmanlarım bir türlü yakamı bırakmıyorlar. Bu adamlar kalbimi sıkıyorlar, namusuma varıncaya kadar tecavüz ettikleri gibi tam ben resim

yaparken gizli biri benim en mahrem uzuvlarıma uzanıyor ve bana acı, şehvetengiz dakikalar yaşıyorlardı. Yemeklerde leş kokuları hissediyordum. Beynimde düşündüklerimi çalıyor ve gazetelere veriyorlar. Düşmanım olan... Bey, sol mememin altına girip oturuyor. Oradan çıkarken enseme yumruk attırıyor. Etrafımda kurulan şebeke-i zalimin ilk planı istihza, hakaret ikinci plan çıplak soyunmak, acıktırmak, üşütmek insanı düşürmek, ürkütmek verilen yemekleri

Cild:1 Numara:16

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 133

ister bâgirânî ister insan eti olsun yemeye mecbur etmek, peşime bir sürü hafife koyup beni mütemadiyen tecessüs ettirmek ne yatakta, ne kafeste, ne kenefte rahat bırakmamak sehhar medineli hırsız vasıtasıyla mürebbime orospu, İsa'ya veled-i zina Musa ve Süleyman Davud'a sihirbaz, bana da "hoş köpek" diye tahkirde bulundurmak her gün ki ziyafetleri idi. Yunan ve İngilizlerin mümessili olan o zamanki hükümet benim Anadolu'ya geçip sadrazam olacağımdan korktuğu için beni mahvetmeye bütün gayretiyle uğraşıyordu. Sıkıntım o günlerde pek fazla idi. Başıma toplanan şeytanları def için mütemadiyen ayet'el-kürsi ve aşr-ı şerifleri okutuyordum. İndallahe makbul ve masum bir adam olduğum halde mütemadiyen günah işlemekliğim, küfretmekliğim tavsiye ediliyordu.

Fakat ben bütün bu zalimlere karşı metanetle mukabele ediyor, hülasa zamanımı bekliyordum. Liyakatım gayri kabil red ve cerh iptal olduğundan düşmanlarım kadar ve menzilimi refet ve hasletmi tezellül için müfteriyat, tezvirat ve tadiyahette bulunurlardı. Mahiye-i aile-yi hakikim gayri kabil imha olduğundan er geç layık olduğum mevkii ayrışacağıma kanaatim kavi idi. Hasmin sitemini anlamamak hasma sitemdir fehvasınca düşmanlarım tarafından koridordan gelen sesleri, küfürleri işitmemezliğe gelir, ahlak-ı hamide ve bir güzide itibariyle Hazret-i İsa'ya zulümdidelik itibariyle Hazret Eba'Eyyüb'el hazretlerine takarrüb ediyordum. Anadolu'da Mustafa Kemal Paşa, İstanbul'da sizin mensup olduğunuz Mazhar Osman Mektebi benim için tımarhaneye girdiğim sıralarda doğmak üzere bulunan iki güneştiniz. İşte ben bu güneşin tuluğunu bekliyor, Muhiddin Arabi Hazretlerinden aldığım nasayih dairesinde hareket ediyordum. Delilerin yaptığı gibi ne kimse ile kavga ne de küfürde bulunuyordum. Her gün pencereimde seyrettiğim kabillerin cehennemi manzarası yeknesak hayat-ı benat-ı Karaca Ahmet'te medfun olan ölümler tarafından gelen "gel bizi kurtar" sesleri ayağımdan giren cereyan elektrik işittiğim küfürler suikaste her yerde her yerde maruf kalacaksın hissettiğin garip tadiller zehridir. Sana acımayacağız daha beter olacaksın gözlerini kör edeceğiz. Düşmanların daha kuvvetlidir gibi acı sözlere mukabil yukarıdan gelen murahhasa-yı unutma. Her inişin bir

(2) yokuşu vardır. İşkence iftira ve hakaretlere tahammül sayesinde kemale geliyorsun. Hülâsa kesb-i istihkak ediyorsan hamillerine itimat et gibi sözlerini teselli ediyordu. Bazı sabahları ümidi kendi baygın hissederdim. Gözlerime gelen kutlu bir şua'ı göğsümden geçen kutlu bir el beni hipnotizma ederdi. Bu halde iken ne gibi muamelelere maruz kaldığımı uyanınca anlıyordum. Muhiddin Arabi Hazretleri bazı geceleri çalışırken yanıma gelir, manevi kuvvetlerle harikalar yaratacağımı alem-i insaniye hizmet edeceğimi bana tebşir eder.

(RESİM: Layık peygamber Ressam Rıza Beyin hayatını tasviren yaptığı karikatür) ruhullah rütbesinden pek yüksek olduğumu o vaktin halifelerinin mevkiini benim yanımda kıymetsiz olduğunu söylediği gibi birçok sesler bana peygamberliğimi ilan etmekliğimi ta Şam'dan söylerlerdi. Muhiddin Arabi Hazretleri de bu sesleri tasdik ediyordu. Benim peygamberliğim bit-tabii tamamıyla zamane muvaffak olacaktı. Layık esaslara istinat edecekti. Kendimdeki bu fevkalade kuvveti hissetmiyor değildim. Düşündüğüm şeylerin ertesi gün millet meclisinde söylenmesi benim ruhumla o mecliste iştirakim damağında meknuz olan harikulade kudreti bana ihsas ediyordu. “Ben ne Allah’ım ne şahım ne emir. Bir kulum bir insanım bir asil” diyordum. Rıza bana mütemadiyen mazi sigası (geçmiş zaman kipi) kullanması nazar-ı dikkatimi celp ediyordu. Bugün de kendisinde bu tarzda hislerin mevcut olup olmadığını anlamak istedim. İçim kemiren bu konuda

(3) Rıza Bey derhal cevap verdi. Evet şimdi o zulümler, işkenceler tahfif etmiştir. Fakat yine büsbütün serbest değilim. Çünkü hala yakamı bırakmıyorlar uykumda yine sırtıma yumruk yiyorum. Gördüklerimden yine cereyan elektrik geçiyor. Abdesthaneye gidip rahat edersin diye ses işitiyorum. Fakat beyefendi bunlar ehemmiyetsizdir. Hangi peygamber yoktur bir zulme maruz kalmamıştır. Layık peygamberinde bu kadar çile çekmesi çok mudur? (Doktor Fahrettin Kerim)

Kâri’lerimizin Hasbihalleri

Bir Terreddi Numunesi: Muhterem Mazhar Osman Beyefendi, Erkan-ı Muallim Mektebinde ita buyurdukları konferanslarından ırkın terreddisine iki mühim amelden biri olarak içkiyi irade eylemişlerdi. Bilhassa Türk seciyesinin, Türk kanının tebdiline sebebiyet verecek kadar tehlikeli olan bu amelin tevlit ettiği yaralar bir kangren halini almaktadır. Topkapı’nın, idare kapının iç mahalinde elinde rakı şişeleriyle palavra atan

(16-6. VARAK)

küçük bed-mestleri gördükçe titrememek korkmamak mümkün değil. Bu yazıtta (Hilâl-i Ahdar) kârî'lerine bizzat şahit olduğu bir vakıayı anlatacağım. Bir gün umûmî eğlence mahallinden birinde bulunuyordum. Arkamda aynı mahalde ikamet etmekteğim münasebetiyle tanıdığım Kuleli Lisesi talebesinden iki üç kişi ile hiçbir işle meşgul olmayan serseri bir çocuk vardı. Konuşurken kulak misafiri oldum. Balıktan mezeden salatadan bahsediyorlardı. Biraz daha dikkat ettim ağızlarında bir rakı sözü çalkalanmaya başladı. Önce inanmadım fakat sohbetlerinin sonuna doğru meseleyi anlamıştım. Bu küçük serseriler Beykoz'da ufak mikyasta bir rakı alemini yapmak istiyorlar. Bunun fevkalade olması için türlü türlü mezeler tertip etmeye uğraşıyorlardı. O dakika adeta kendimden ve insanlığımdan utandım, sanki ben yapıyormuşum gibi derin bir hicap içinde kimsenin yüzüne bakamadım. İhtimal bu vakıayı “mevzii, mahduttur” diyeceksiniz. Hayır kârî'lerim, bu ve buna mümessil hadiseler çoğalmış, umûmî mesele ateş saçağı sarmıştır. Yarının gençleri mütereddi, hayalperest. Bu zevkin seçili olmasını istemiyorsak hazır vakit varken el birliği ile bu tehlikenin zevaline çalışalım. İçki düşmanı: Mehmet Ali Salih.

İtizar: Eski matbaamızın tahdidini ifa etmesi yüzünden bu nüshalarımız vaktinde çıkamamıştır. Muhterem kârî'lerimizden af dileriz.

(2) Kat'î memnu'iyet olmayacaksa behemehal içki inhisar altına alınmalıdır.

“Son Saat” refikimiz şayana takdir bir teklif ortaya atıyor. Ehemmiyetine binaen iktibas ediyoruz: Hükümetçe tanzim edilen ve Büyük Millet Meclisince tetkik ve müzakere edilecek olan yeni vergi ve inhisar kanun lâhiyaları neşredildi. Şeker ve petrol inhisarları şahsi vergi umûmî istihlakın vergisi, eğlence ve sefahat vergisi lâhiyaları gösteriyor ki, hükümetin maksadı yeni vergileri daha ziyade kasaba ve şehirler halkına tahmil etmektir. Bu suretle cumhuriyet idaresi zirai ve köylü sınıfını himaye etmekte, müstahsillerden ziyade müstehliklerden vergi almaya tensip eylemektedir. Filhakika şeker ve petrol ve elektrik sarfiyatı hiç şüphesiz köylere nispetle şehirlerde çok fazladır. Şahsi vergide de yine büyük şehirler halkı daha fazla vergi verecektir. Eğlence ve sefahat vergisi ise hemen hemen tamamen şehirlere münhasır addedilebilir. Hükümetimizin şimdiye kadar memleketin bar tekalifinden en ağır kısmını yüklenmiş olan köyler halkını sıyanet ve yeni vergileri kasaba ve şehirler halkına tahmil eden siyaset-i maliyesini bu suretle kaydettikten sonra bütün bu vergiler arasında (bira ve müskirat) bir kelime ile (içki) inhisarını göremediğimize müteessir ve müteessif olduğumuzu tekrar lüzum görüyoruz. Müskirat en ziyade şehirler halkı tarafından istihlak ve isti'mâl edildiğine göre içkiye inhisar vaz' hükümetimizin siyaset-i maliyesine de tevafuk ediyor, demektir. Biz bir müddetten beri bu sütunlarda bira

(3) ve müskirata inhisar vaz' lüzumunu müdafaa ediyoruz. Yeni varidat lâhiyalarını hazırlayan komisyon erkanından hiçbirisi şeker gibi bir madde-i gıda-iyeye inhisar vaz' edilirken bira ve diğer müskiratın neden unutulduğunu izaha lüzum görmedi. Alakadarların bu sükutu neşriyatımızın ne kadar haklı olduğunu ispat eden diğer bir delil değil midir? Şekerin kilosuna (27) kuruş inhisar resmi vaz' edilirken neden birayı, rakıyı, şarabı, viskiyi ve diğer bütün sıhhati muzır içkileri böyle bir vergiden muaf tutalım? Neden süt içen yavrularımızın en lüzumlu bir gıdası inhisara tabi tutulsun da zehirli bir rakı ile kafasını tutsüleyip insan öldüren veya şampanya ile safa süren bir zenginin içtikleri inhisar altına alınmasın? Şekerden aldığımız (28) kuruş resmin neden içkilerden bir, iki, üç ve hatta on mislini almayalım. Geçen gün bu sütunlarda yaptığımız bir hesap bira ve müskirattan senevi (9-10) milyon lira varidat istihsal kabil olduğunu gösteriyordu. Fakat biz bunun hatta sugrasını(küçük) aldık ve içki inhisarından muhakkak (5) milyon lira varidat temini kabil olduğunu söyledik. Senevi beş milyon lira az bir para değildir. Ve bilhassa bu para fakir halkın gıdasından değil, erbab-ı keyfin zevk ve sefa vasıtalarından alınacaktır. Eğer bu vergi halkı fazla içki içmekten men' ederse evde ayrıca sıhhati umûmîye, asayiş-i memleket, ahlak-ı milliye namına şayan şükran maddi ve manevi bir kazanç olur ki, her halde bunu kıymeti birkaç milyon liradan kat kat fazladır. Binaenaleyh içki bütün inhisarların başına geçirilmeli bilmukabele şeker inhisarından vaz geçilmelidir.

Cild:1 Numara:16

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 135

İçki inhisarının hazine-i millete getireceği (5 ile 10) milyon lira ile her sene demiryollarımızın bir kısmını yapmak kabil olacaktır. Bir kilometre demiryolu azami (120.000) liraya mal olduğuna göre (5) milyon ile senevi her (42) kilometre demiryolu yapmak kabil olur. Cumhuriyetimizin o müspet ve faal, o sağlam ve semeredar demir yolu siyaseti için içki inhisarının getireceği varidat ne iyi bir mesnet teşkil edecektir. Demiryolu siyasetimizi gittikçe artan bir gayret ve ehemmiyetle tahkik ettiren muhterem İsmet Paşamızdan demiryollarımız için mühim bir menba' varidat teşkil edecek olan içki inhisarı için lüzum gelen lâhiya-ı kanuni Büyük Millet Meclisine teklif ve takdim etmesinin rica ediyoruz. Bu suretle içki gibi bir şerden demiryolu gibi hayır doğmuş olacaktır.

Rize mebusu Ekrem Beyin bira inhisarına dair teklif-i kanunisi: Ankara'dan verilen haberler nazaran Rize mebusu Ekrem Bey, biranın imal ve satışının hükümet inhisarı altına alınmasına dair meclise bir teklifi-i kanuniye de bulunmuş ve lâhiya encümence kabul edilmiştir.

Tashih ve İtizar: Edilen bütün ihtimamlara rağmen maalesef bazen yazılar arasında tertip hatası görülmektedir. Ez-cümle on beşinci nüshamızdaki

(2) (Hayat-ı İçtimainin Tekamülü) ünvanlı makalede 118. sahifenin birinci sütununun 21.satırında (iktifa) gelmesinin (iktiza) şeklinde yine aynı sahifenin ikinci sütununun dokuzuncu satırında (reşkâver) terkinin (şekâver) şeklinde ve üçüncü sütunun ikinci satırında (temevvül) kelimesinin (tahavvül) şeklinde yanlış olarak tertip edildikleri görüldüğünden maal-itizar tashih olunur. Mezkûr makalenin mabadı bu seferki nüshamızın âdem isti'ab'ına mebni gelecek nüshamıza kalmıştır.

Hilâl-i Ahdar A'zâları: Erzurum ve Bursa a'zâlarını gelecek nüshamızda iftiharla derç edeceğiz. Zeki Beyle, Pakize Hanıma samimi teşekkürlerimizi alenen arz ederiz.

İlim sahasında bir üfûl daha: Geçenlerde bizi büyük bir tesire duçar eden bir hadise oldu. Bursalı Mehmet Tahir Beyin vefatı. Merhum Tahir Bey, sönmez bir aşk ve sebat ile memleketimizde ilim sahasında büyük bir varlık göstermişti. Hiçbir garaz peşinde koşmayan Tahir Beyin yegâne gayesi durmadan memlekette müfit eser yetiştirmek ve bu suretle millete hadim bir uzuv olmaktan ibaretti. Üfûlü memleketimizin ilim ve fazilet muhitinde büyük bir tesir uyandırdı.

Tayyare Cemiyeti: Vatanın müdafaasını düşünen her Türk bu hayırlı cemiyete aza kaydolmalı ve her fırsattan istifade ederek teberru ve yardımda bulunmalıdır. Devamlı silah cenge hazır bulunmakla kaimdir.

(3) **Biyolaktil (Kurniye):** En kuvvetli bir mahur lebenidir. Mazad-ı teaffünün tesiri pek barizdir. 60 komprime (maden zarf izinde) yemeklerden evvel 3-4 komprime.

Bilail (Forniye): Safra halasesidir. Safra ifraz veya ifrağındaki neşvuşattan seri tesiri vardır. (60) komprime (maden zarf içinde) yemeklerden sonra 2-3 adet.

(RESİM: Albayrak: Mustafa Nezih çayı, En nefis çay harmanıdır. Türkiye'de ve hariçte yalnız kutu ve paketlerde satılır. *, milyonlardan mütecavizdir. Siparişler derhal ifa edilir.)**

Sinirlerinden muzdarip olanlar: Asabiye mütehassısları kesretle tavsiye ettiği ilaç Fuat Beyin (valerobirumin)dır. Asabi baş ağrılarında, sinir bayılmalarında, bulantılarda hekimin tertibi üzerine bu ilaç kullanıldığı zaman tesiri derhal görülmektedir. Meslektaşlarımız bu müstahsırı Avrupalıların düşünmeden tercih edebiliyorlar. Mahal amali Şişli'de Ali Fuat Bey Eczanesidir.

(16-7. VARAK)

Mühim rica: Hilâl-i Ahdara her içki düşmanı abone olmalıdır. Gazetemizde sıhhatinizi alakadar eden yazıları memleketimizin mütehassıs et-tıbbası deruhte etmiştir. Yalnız gazetemizin yaşaması için namlarına gazete yolladığımız zatların ve taşra kâri'lerimizin abone satış bedellerini göndermek lütfunda bulunmalarını ehemmiyetle rica ederiz.

Sıhhatini sevenler, şişmanlamak isteyenler: Muktedir ve tecrübe-dide eczacılarımızdan Ekrem Necib Bey tarafından suret-i hususiye de İstanbul'da imal edilen gliserinli ve fosfatlı şark-ı millet hûlasası zayıf bünyelerle, hastalıktan yeni kurtulanlar için emsaline faik bir devadır. Yemeklerden evvel alındığı takdirde iştaha üzerinde menbaî tesiri görülür. Temiz ve muntazam bir tarzda imal edilen ilacı kâri'lerimize tavsiye ederiz. Bilumum ecza depolarıyla eczanelerde bulunur.

Keyif veren zehirler: Yakında intişar edeceğini evvelki nüshamızda tebşir ettiğimiz Mazhar Osman Bey'in bu pek kıymettar eseri saha-î intişara vaz' edilmiştir. Pek tatlı ve edebi bir üslupla yazılan bu eseri herkes okumalıdır. Ayrıca resimlerle süslenen "Keyif veren zehirler" ibarete bir kitap şimdiye kadar neşredilememiştir. Fazla olarak hasılat safiyesi Hilâl-i Ahdar menfaatine tahsis edilmiştir. Üstadın bu eseri hakkında tebcil ve tekrirden başka yazılacak bir kelime yoktur. İdarehanemizde belli başlı kitapçılarda bulunur. Bilhassa Hilâl-i Ahdarcılar bu kitab-ı sıhhat vadeden birer tane edinmelidir. Fiyatı yüz kuruştur.

Aklî hastalıklar: Sermuharririmiz Bimarhane tecrübe ve hayat laboratuvarı şefi Fahrettin Kerim tarafından hükümet tabipleri, pratisyen ve askeri et-tıbba ile talebe için yazılan bu eserde aklın bütün hastalıkları pek açık bir lisanla yazılmıştır. İdarehanemizde satılır. Fiyatı altmış kuruştur.

Terikalsın: En kuvvetli, en fenni, en mükemmel mukavva. Uzviyette mevadd-ı külliye tevzi'î temin eden en emin çaredir. Reia *** neşvünema – çocukların dış çıkarırken en iyi bir ilaçtır. Tuzu ilaç halinde müstameldir. İçinde nasıl kullanılacağını gösteren tarifnamesi vardır.

Senatorium Rekavinkel: Viyana civarında latif ve sık ormanlar içerisinde havadar bir mevkide inşa edilen bu sanatoryum hafif ve ağır sinirliler için en münasip bir tedavi ve istirahat evidir. Her türlü şerait-i medeniye-yi ve nazik heyet-i tıbbiye-ye havi bu müesseseyi Viyana'ya gidenlere tavsiye ederiz.

Tevfik Şitadlehülber: Merkez: İstanbul Katırcıoğlu Han, numara 40, telefon İstanbul 1381. Almanya'nın Layhiç, Lenç, Şimiç, Öhler, Lebruht gibi muhtelif meşhur fabrikalarının vekili

umûmîsi olan bu müessese, bilumum tesisatı fenniye fabrika tesisatını... İla ahir, deruhte eder. Ciddi fen adamlarından mürekkep olan bu müessese az zamanda çok rağbet kazanmıştır.

Oksimentol (Pervidon): En iyi ağız mezar-ı taazzuvudur. Nezle mevsiminde herkese tavsiye olunur.

3. 16. 17 Sayı

HİLÂL-İ AHDAR

Başmuharrir	Sıhhî ve İctimâî İçki Düşmanı	Müessis
Doktor Fahreddin Kerim	Gazete	Doktor Mazhar Osman
Cild:1 Salı 15 Kânûn-i Evvel 1341		Numara:17

RESİM

(Her akşam içilen bir kadeh rakı yavaş yavaş beyni bozar, kalbi çürütür.)

MÜNDERİCAT

İşsizlik ve Sinir Buhranları (Fahrettin Kerim)

Fena Adetlerimizden (İsmail Kenan)

Uyku ve Rüyalar (Hüseyin Kenan)

*

Yetişmiş Adamlarda Göz Hıfz-üs-sıhhası (Nuri Fehmi)

İctimâî Musahabe (Celalettin Feyyaz)

Beynelmilel İçki Mücadelesi Haberleri (Safiye Hüseyin)

Amerika Gençliği ve Küül Düşmanlığı (Pakize Ahmed)

Tayyare Cemiyetine herkes aza olmalıdır.

İşsizlik ve Sinir Buhranları [*]

Günün ictimâî hadisesini tetkik eden tababet-i ruhiye mütehassısı için zamanımız ne geniş bir saha-i tettebbudur. Her gün gazete sütunlarını dolduran sayısız geçimsizlik vakıasının hakiki ictimâî sebepleri ruhi menşeyini acaba layıkıyla tetkik ediliyor mu? Bu sebepler araştırılmadan her iki hadise karşısında müfit tedbirler almak kâfi midir? Bugün için mıntika-i olan vakıanın yarın başka bir şekilde nakıs etmesi kabil değil midir? İstifham işaretlerini teslis ettirmeksizin ben kendi suallerime hekim ve bilhassa ruhi hastalıkları mütehassısı saffetiyle cevap vermek istiyorum. Harbin korkunç kan ve duman bulutları dağılmadan birini maişet buhranının kesif sisi kapladı. Cidalden ibaret olan hayat kanunlarına mukavemet için cihat eden ademoğulları dünyanın değiştiğini sisin keşşafetini takdir edemediler. Harp senelerinin kuvvetli zincirlerinden halas bulduğunu tevehhüm eden milletler yeni hayatın icabetini anlamadan kendilerini sefahat ve zevkin avucuna terk edildiler. İktisat düsturlarını aile ocağında tatbik eden Almanlar bile bütün milli benliklerini unuttular. Alman şehirlerinde harpten evvel her gün yeni bir ilim ve fen yuvasının küşat ve ismini tes'id edilirken mütareke senelerinde yeni yeni bar ve kafe şantanlardaki cazibenin devamlı ahengi en münzevi mahallelerde yaşayanları bile

[*] 6 Kanun-i Evvel tarihli Halk Gazetesinde baş makale olarak intişar etmiştir.

(2) taciz etti. Fazla süsü israf telakki eden Alman kadınlığı varını yoğunu hatta aile saadet ve refahını keyfine sefahatine tahsis etti. Bu hastalık yalnız Avrupa'ya mahsus değildir. Bizde mütarekenin o ilk şaşkın senelerinde aynı sefahat yoluna girmiş idik. Fakat Avrupa'da çok sürmedi. Biraz geçte olsa onlar ayıldılar. Şimdi her millet uzun harbin açtığı iktisadi rahneyi kapamak için çalışıyor. Fakat ne kadar güç ve yorucu!

Anadolu, açtığı hayat ve istiklal mücahedesini sayesinde sefahat ve esaret senelerini pek az yaşadı. Sefahatin lazım gayr-ı mefarik olan alkolü bile men' eden milli hükümet yalnız mevcudiyet-i millimizi kurtarmakla kalmıyordu. Bize bugün ve yarın için en lüzumlu olan ictimâî bünyemizi de mütarekenin muzır ve ahlak bozucu mikrobundan sıyanet etmek istiyordu. Kurtulan ve korunan yalnız vatan değildi, aynı zamanda milli seciye idi. Bedbin dimağları kendine mal etmeyen Anadolu camiasında adi bir intihar vakıası bile görülüyordu. Buna mukabil İstanbul'da her gün bir Türk'ün hayatına masrafına teessüfle şahit oluyorduk ve hala olmaktayız! Bundan maada bilhassa mekteplerimizde ve aile hayatımızda bazı

inzibatsızlıklara da şahit oluyoruz. Acaba bu ictimâî perişanlığın sebepleri nedir? Bir tek sebep; hala biz aramızda mühim bir ekseriyet

(3) dünyanın değiştiğini idrak edemiyor. Bir çoklarımız eski Osmanlı İmparatorluğu devrindeki bolluğun avdet edeceğini zannederek hiç çalışmaksızın elinde ve avucundakini sarf edip bitirdikten maada bazılarımızda hala yeni hayatın iktisadi kanunlarını anlamıyor ve kendisini mahvediyor. Keza mekteplerimizde mürebbiyelerimiz, evlerde aile reislerimiz bunun ruhiyatını bugünün hayatını takdir edemiyorlar. İşte bütün ictimâî sefaletlerimizin menşei!

Almanca, bir darb-ı mesel vardır: “Çalışmak hayatı tatlandırır” derler. Bizde buna mukabil mesel, “İşleyen demir pas tutmaz” deriz. Filhakika hayata zevk veren ancak saiy ve onun mahsulüdür. Miskin ve âtlı geçen bir hayat için miktar olan şey ancak malihülya ve en hakiki hazal-ı asabi dediğimiz norastanidir. Her türlü kara fikirler ruhi ve ahlaki düşkünlükler ancak işsizlerde görülür. Muntazam çalışan bir adam ne kadar çok çalışırsa çalışsın onda sinir yorgunluğu görünmez. Gürültüsüz bir uyku onu bütün yorgunluklarını izaleye kafidir. O yediğini hazmeder. Hüceyrat-ı bedeninin kâfesinde temsil ve mezâd-ı temsil hadiseler, tabîî ve muntazam bir surette cereyan eder. Fakat işsiz bir adamın hücreleri de kendisi gibi tembeldir. Yediğini hazım ve yemek neticesinde vücudunda terâküm eden zehirleri bedenden tard ve defedemez. O zehirler dimağı istila eder. Ondaki uyuşukluğu artırır. Serveti olup da vaktini işsiz geçirenler irade ve seciye itibariyle düşüktürler. Hayat karşı bedbin olurlar. Gündüzün yorucu işinden avdet ederek evvela çorbasını

Cild:1 Numara:17

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 139

zevkle içen amele ile gününü meskenetle geçiren adamın sofrası başındaki ruhî vaziyetlerine kısa bir göz gezdirmek, çalışmanın üzerinde ne kıyas bir rol oynadığını görmeye kafidir. Bu zümreden olan zengin işsizlerin ziyade rağbet ettikleri suiisti'mâller kumar ve içki bu adamların cümle asabi ve tenasülüyelerini mahveder. Bunların çocukları çok defa mütereddi olur. Bir taraftan bedenen hizale duçar olurken diğer taraftan ruhen de maruz olduğu sükût ile ve sübutun iradeleri felce uğrayarak bedbin düşlere intihar edenlere ahlaki cürümlere irtikap edenlere gazetelerimizde sık sık tesadüf ediyoruz. Bu intihar edenleri itham ederken işsizlik sinirler üzerinde ne kadar acı tesirler yaptığını düşünmeliyiz. Her türlü iş hayat kudretini tenmiye eder. Hayatı kazanmak için yorulmak ömrü uzatır. Bedbinlik fertlere de milletlere de felaket ve izmihlal çıkırtkanıdır. Ondaki kurtulmak için her Türk işini sevmeli ve işe koşmalıdır. (Doktor Fahrettin Kerim)

Sarılık kestirmek yüzünden ne gibi felaketler tahaddüs eder?

Müşahade-1: H. Efendi. / Mesleği: Ticaret. / Memleketi: İstanbul. / Sini: 34. / Mahallesi: Feri Köy. On günden beri devam eden sarılık dolayısıyla vücudunda kesâlet, kaşıntı,

(2) (RESİM: Gayur şehreminimizin himmetiyle darülacezemizdeki çocuklar asrî bir tarzda yetiştiriliyorlar) dermansızlık, göz kapaklarının içi ve gözleri sarı safran ile boyanmış kadar sarı! Sarılık yavaş yavaş vücudunda gittikçe kesafet peyda ediyor. Diz kapakları ve kulaklarının mafsalları hizasında kırmızımtırak renkte kızamığa benzeyen ve kaşınan bir takım indifat-ı cildiye. Arkadaşlarından birisi doktorların sarılığı anlamadıklarını ve kestirmek lazım geldiğini söylüyor. Bu zat düşünüyor akı ve muhakemesi bir türlü bu işe yatmamakla beraber arkadaşının ibram ve ısrarı üzerine sarılığı kestiriyor. (Sarılıkçı) iki kaşının orta yerinden bir ustura ile çizer. Beş on geçer, o çizilen yer kapanmıyor ve etrafında kırmızımtırak bir hal husule gelmeye başlıyor. Günden güne yaranın manzarası şekli değişiyor. Sarılık kesen şahsa müracaat ediyorlar, ehemmiyetsiz bir ustura çizgisidir, bazen sarılık kuvvetli olursa böyle olur diye birtakım saçmalar

(3) yumurtluyor. Fakat gün geçtikçe kesik olan kaşın ortasındaki yara tuhaf bir manzara ve şekil alıyor. İstanbul tıp fakültesi polikliniğine müracaat ediyor. Fakat maal-teessüf yapılan her debin-i muayene ve ultra mikroskop ile frengi karhası olduğu tahkik ediliyor. Ve zavallı bedbaht basit bir sarılıktan kurtulayım derken frenginin pençeleri arasına bedenini kaptırıyor. Bunu yapan şahıs ustura ile çizen kara cahil ise pis ve aynı pis kanı tanımış olsa idi hiç olmazsa iyilik edemediği bu adama bu felaketi de getirmezdi. Bir pis ustura zavallı şahsın yalnız kendisini felakete sürüklemiyor memlekete de zarar ettiriyor. Onun ictimâî borcunu ödemesine manî oluyor. Çocukları alîl, sakat hastalıklı doğuyor. Koca bir nesli çürütüyor ve öldürüyor. Bu yalnız şahsa münhasır bir zarar husule

(17-3. VARAK)

Cild:1 Numara:17

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 140

getirmekle kalmıyor, ondan gelecek evlat ve ahfadın mefluç olmasına sebep oluyor. Bir usturanın yaptığı felaketi tespit ederken eminim ki, bu satırları okuyan sevgili ve aziz kâri'lerim, her bir batıl itikada karşı bir mücadeleci olacak memleketi felakete sürükleyen bu eş-şahsın bütün şiddet ve kuvvetleriyle mahalline ve icra-ı sanat etmelerine mâni olacaklardır.

Müşahade-2: M. S. Hanım. / Memleketi: Aşher. / Mahallesi: Akar Teller. / Semt: Beşiktaş. Aylardan beri devam eden bir sarılıktan müşteki. Uzun müddet doktorlara müracaat etmiyor.

Mahallesinde oturan bazı kadınların tavsiyesiyle her sabah sarı pirinçten bir hamam tasına su doldurup içiyor. Fakat aylar geçtiği halde sarılık geçmiyor ve sonra sarılıkçı tarafından kesiliyor. Ondan da hiçbir fayda görmeyince bana müracaat ediyorlar. Hasta yeşil sarı renkte koyu, mevâd-ı gaitası beyaz değil. Yalnız nazarı dikkatimi celbeden karaciğerinin gayet sert olması ve aynı zamanda hafa-i adlâ-ı dört parmak kadar tecavüz etmesi yapılan bütün kimyevi ve rutin muayenelerinden bir netice alınmayınca kan muayenesi yapılıyor. Ve bu dört zat müspet netice veriyor. Hastada gördüğümüz daha bazı arız dolayısıyla frengi olduğuna şüphe ettim. Filvaki yapılan kan muayenesi bu şüphemizin doğru olduğunu ispat etti. Uzun aylar tedavisiz kalan ve bir takım havai şeylerle geçiştirilmek istenilen hastalık gittikçe ilerlemiş bulunuyor. Filvaki hastalık frengi tedavisiyle tetkike uğraşılıyor ise de nescin harabını

(2) (frengi mikrobi) karaciğerin has nesci içerisinde husule getirdiği tahribat ve hasta son günlerde görülen felç-i nısf dolayısıyla hayatını kaybetmek üzeredir. Uzun zamanlar doktora âdem-i müracaatı perhize riayet etmemesi, sarı hamam tasları, boncuklarla hastalığı tedaviye kalkışması, sarılık okutmak ve üfletmek, sarılıkçının kesmesi hastalığın terfî'sine mucip olmuş senelerce büyük bir saiy ve ihmaliyle yetişen bir şahıs ihmalinin ve batıl itikadının neticesi olmak üzere en kıymetli hayatını kaybetmektedir. (Doktor İsmail Kenan)

Uyku ve Rüyalarda

Uyku nedir? Bir kelime ile uykuyu tarif icap etse uyku nöronların birbirinden ayrılmasının neticesidir demek lazım gelir. Mamafih nöronları birbirinden ayıran diğer bir diğer muhtelif sebepler vardır. Ve bütün bu esbap dimağın enmûzeci olan nöronların birbirinden ayırma ve bil-netice uykuyu tevlîd etmeye yarayan sebeplerdir. Bir nöron başlı başına bir cümledir. Bu da hareket ve his yollarıyla bir merkezden mürekkeptir. Misal bir eşyanın hayalini gözümüzün asabi dimağa götürür. Bu hayal dimağda *** tarafından keşfedilen merkezdir. Oradan his yolunun doyduğunu hareket yoluyla tekrar göze gelir ve körlemek vukua bulur. Ağrı, soğuk, sıcak, koku, işitmek, lezzet, duymak hep aynı surette vaki olur ve nöron dediğimizde

(3) bundan ibarettir. Uykunun husule gelmesi için bu nöronların birbirinden tamamen yekdiğerinden ayrılması lazımdır. Yalnız ve radde bir nokta var acaba nöronlar tamamen birbirinden ayrılıyor mu, bir kısım irtibata zayıf mı arız oluyor? Rüyada bunu izah edeceğiz. Belki bizim henüz tamamen tavzih etmediğimiz bazı işler hasıl oluyor. Fakat tattığımız, koku, his, temas, soğuk, sıcak, işitmek nöronları işlerler. Çünkü biz bunları tenbih ederek tecrübe yaptığımız vakit bu hislerin uyuyanlarda rüya şeklinde tecelli ettiğini yani duyma faaline rüya şeklinde vakıa olduğunu görüyoruz ki, bu da felcin tamam olmadığını gösterir. İşte bu

nöronların birbirinden ayrılmasına gerek karanlık gerek vücudun fazla yorulmasından mütevellit vücutta fazla zehirlerin terakümü ve irademizle dikkat sahasının daralması ve bil-netice nöron faaliyetinin tenakus ve nübadelat dediğimiz gazların mübadelelerinin azalması hepsi birbiriyle teraküm ederek uykuyu tevlit ederler. Bunların her biri için karışık tecrübeler yapılmıştır. Bunların bu radde-i tafsili uzun sürer. Hülâsa, uyku vücut-ı beşerin ve bilhassa dimağın yorgunluğunu almak için bir istirahat devresidir. Bu devrede vücutta bulunan zehirler harice ıtrah olunur ve vücuda vaki olan ufak tefek arızlar ki, biz onları anlayamayız ta'mim ve termîm olunur. Vücutun nazım hareketi olan dimağ ve onun emirlerini alan ve veren sinirler ertesi günün faaliyetine devam edebilmek için lazım olan huzuru bulurlar. Bil-cümle aza bu huzur ve sükûndan müstefid olur. Adale yorgunluklarına müceb olan lokomain

Cild:1 Numara:17

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 141

patomainlerden kurtulurlar. Bunun için der ki hıfz-üs-sihha, uyku adalenin hakkı olan bir gıdadır demişlerdir. Kalp sükûn içinde işler fakat uyanıklık faaliyeti yoktur. Kan damarlarındaki kan daha batî olarak hareket eder. Misal 6,5 metreden sürat 5,5 metreye (dakikada) nüzul eder. Teneffüs 18-20'den dakikada 15-16 hatta 14'e sükût eder. Bu suretle vücutta ihtirafat azalır. Vücudumuzun müzahferatı dışarı tereddiye bırakılır. Uyanıklıkta yaptıkları vazifenin yorgunluğu çıkarmak için yavaş yavaş çalışırlar. Bu yüzden idrar süzülmesi yavaşlar. Terde de aynı hal vardır. Yalnız maada son tetkikat gösteriyor ki, aynı şiddette çalışır. Bunun için birçok leyli mekteplerde çocuklar yemek yer yemez yatırılır ve alelumum çocukları yatırmakta mahzur yoktur. Uykuda melâkat-ı aklîmizden teşkil fikir mefluçtur. Hafıza-i dikkat, te'sirat batî olmakla beraber hal-i faaliyette der ki, bunlar başlı başına birer bahistir.

Şuur-ı mefluç: Taht-el şuur ile adîmetü's-şuur hadiseler şuur baskısının kalkmasından faaliyete gelir. Bunun içindir unutulmuş veya tamamen hatırdan çıkmış şeyler uykuda canlanır. Rüyaların bir manbaîni de bunlar teşkil ederler. Şuur diye her an hatırlayabildiğimiz şeylere diyoruz. Taht-el şuur hadiseler cebri nefisle hatırlanan veyahut da a'ya-i efkâr ile hatırlanan hadiselerdir. Adîmetü's-şuur ise ne tedâ-i efkâr ne de cebren hatırlanmayan hadiselerdir. Mevzudan hariç olmakla beraber bundan sonraki makalemizde izah edeceğimiz rüyaların menşeinden bahsedeceğimiz şuur ve taht-el şuuru bir iki kelime

(2) ile burada izah etmek itiyorum. Bunun için en kolayı tarif-i meşhur psikologlardan Maksivol'in tarifidir. Maksivol, diyor ki: Eşya ile dolu bir oda tasvir ediniz ve bu odanın karanlık olduğunu farz ediniz. Elinizde bir elektrik feneri ile bu odaya giriyorsunuz

fenerinizin aydınlattığı daire içinde eşyayı ayan beyan görürsünüz ve bu eşyayı istediğiniz vakit hatırlayabilirsiniz işte şuur budur. Bu parlak dairenin gölgesinde kalan eşya ise size tam zulmette görünür. Bu taht-el şuurdur bunları az görürsünüz ve bunları hakikat olarak zabt edersiniz ve güçlkle hatırlarsınız. Bunlarda taht-el şuur-i hadiselerdir. Buna da taht-el şuur diyelim. Fakat odayı dolduran diğer eşya vardır ki, onları hiç görmezsiniz, bilmezsiniz. Halbuki dimağımız onları bizim henüz temin etmediğimiz bazı vasıtalarıyla anlamıştır, görmüştür. Onları ne görürsünüz ne hatırlarsınız. Bunları adîmetü’ş-şuur hadiselerdir. Ve uykudaki, telepatik hadiseler bu suretle adîmetü’ş-şuur yoluyla izah ediliyor. Sair merakız-ı asabiyyeden Tabol ve Tagut, hareket merkezlerinin vaziyetini birçokları tadil ettiğini iddia ediyorlar. Uyku nasıl başlar ve ne suretle devam eder. Uyku ister dimağın merkezinin bir zehri taht tesirinde uyuşma, ister merkezleri birbirine rabt eden yolların felci yani nöron yolunun kapanması neticesi olsun uyku muntazam bir daireyi itmam eden bir hadisedir. İki safhada mütalaa edilebilir. Birinci safha: Bir ferd-i hassasiyet vardır ve bu bir tahriş ile tecelli eder. Misal

(3) esnemek. Ellerde ayaklarda kurumalar, göz kapaklarının ağırlaşması içlerinde yanma hisleri, yüzde dudaklarda elem hisleri bu tahrişatın bir ifadesidir ki, herkes de bir veya birkaçı bulunur. Bunu ikinci safha dediğimiz uykuya varma safhası takip eder ki bu da elyafın hissinde tağyir ile tezahür eder. Etler ağırlaşır, insan ellerini kollarını ayaklarını hareket ettirirken güçlük duyar. Bu elyafın cereyan-ı deminin neticesidir. Onun için kalbe süratini teneffüs ve saati tenakus eder. Ve birdenbire uyanınca hücumu demden ilk uyananlarda çarpıntı ve sık sık nefes almak bundan ileri gelir. Uykunun ikinci safhası ise ekseri şöyle başlar. Dikkat zayıflar dalgınlık başlar. Şahıs bir hatıradan diğerine geçer. O kadar ki burada “*association desides*” dediğimiz tedavi fikri bile birinci derecede değil üçüncü hatta dördüncü derece birbirleriyle alakadar olan fikirler karma karışık zihne gelir ve geçer. Bu adeta bir uyku hali gibi etrafta olan bitenden bi-haber bir müddet devam eder ve bunu müteakip tam manasıyla uyku tesis eder. Uykunun müddeti yeni doğmuş bir çocuk gözünü açmadan çok kısa fasılalar hesap edilirse yirmi üç saattir. Günler geçtikçe bu müddet azalmaya başlar. 13-18 yaş arasında bir çocuk dokuz saat 20-25-30 yaşındaki bir kâhile sekiz saat kâfidir. Ve bu yaştan sonra da yaşla beraber uyku azalır. Çocuk yorgun vücudunun sermayesi vaktinden evvel tükenmiş, ihtiyarlarda uyku uzundur. Fakat zinde olanlarda 4-5-6 kadar iner. Tabii olan azlığıdır.

(17-4. VARAK)

Çok uykuya çocuklar biraz gayr-i tabiidir. Bunlarda tembelliğe büyük bir istidat vardır. Böyle dediğimiz karatanlarda uyku uzundur. Hamlelerde keza uzundur. Çünkü onlarda haml(gebelik) neticesi vücutta hamil olan bir takım yeni maddeler veyahut yumurtalığın ifrazının çoğalması hal-i tıbbîde şirazesini bozar. Vücuttaki bu ferd-i faaliyetini hamle uyku ile muâvaza eder.

Şekli: Uyku yavaş yavaş başlar ve tembelleşir sonra tekrar yavaş yavaş sathileşir ve insan uyanır. Rüyalar daima başlangıç ile nihayetlere doğrudur veyahut uykunun derin olduğu zamanlarda görülen hatırlanmadan unutulur. Uyku eskilerin dediği gibi küçük ölüm değildir. Melekât-ı aklîyemizin birçokları uykuda bile devam eder. Fazla veya *** temin eden dikkat bile felç olmuş yalnız zayıflamıştır. Çünkü dikkat ölmüş olması idi. Rüyalarımızı hatırlamamız icap ederdi ve sonra uyanık iken dikkat ettiğimiz bir şeyin uyku ile silinmesi icap ederdi halbuki değil. En canlı misali şudur: Uykumuzdan evvel herhangi bir saatte kalkacağımızı kararlaştırdığımız ve uyuduğunuzda göreceksiniz ki, temin ettiğiniz saatte uyanacağız. Sizi uyandıran uykuda felç olmayan dikkatinizdir. Bunun bir hususiyeti de uyanırken daima temin ettiğiniz saatten 15-20 dakika evvel uyanacaksınız. Bir misal daha: Uyuyan bir adamın kulağına uyanmak şartıyla misal “yangın var” diye bağırınız, göreceksiniz o adam bir yangın görecektir. Bunun kulak sinirleri vasıtasıyla dikkatini tenbîh ettiniz. Onun canlanması dimağın kendisine

(2) mahsus olan ve otomatizm dediğimiz hadiseyi tevlit eder. Vezâif-i hayvaniyemizden olan uyku görülüyor ki, halihazırda basit değil mümezzil bir şeydir. Sebepten ziyade sebebin taht-ı tesirinden olan psikolojik olduğu kadar şimik bir hadisedir. Kâri'lere bir fikir vermek için ve hususta mevcut olan fikirleri tecrübelerle telhis ettik. Bunu onun bir tezahürü olan şimdiye kadar yalnız bir tezahür diye telakki edilen **(RESİM: Seyyar ve ucuz halk evlerini biz niçin Anadolu'da çoğaltmıyoruz?)** fakat son zamanlarda menşei emraz itibariyle hususi bir ehemmiyete atfedilen rüyalardan bahsedeceğiz. Yalnız bahsi tamamlamak için bir iki kelime hıfz-üs-sıhha mektebi itibariyle uykudan bir kelime söyleyelim. “Loke” der ki, çocukların neşv-ü nemasında en mühim amillerden biri de uykudur. Binaenaleyh ondan azami istifadeleri lazımdır. Çocukta uykuyu selâtü-selam değil gördüğü işe göre vücudunun

(3) kudreti ve kuvvetine göre uyumak lazımdır. Alelade bir mektepliye sekiz saat uyku hal-i taazzuv da faaliyeti içinde en muvafık olan miktardır. Yatma zamanını 8-9 arası ve uyanma zamanı 8'de tespit etmek en muvafık olanıdır. Almanlar bu müddeti daha uzatmışlardır.

Onlara göre bir çocuk on saat yatakta kalmalıdır. Mekteplerde birçok asrî mektepler umûmî yatakhanelerden küçük odalar şekline doğru gidiyor. Çünkü bu şekilde uyku daha rahattır ve daha kolay gelir. Umûmî olarak her çocuğa 40 metreküp hava isabet etmeli ve her şeyden evvel çocuğun yorgunluğu, vücudun kabiliyet-i ameliyesi ölçülmelidir. (Doktor Hüseyin Kenan)

Yetişmiş adamların göz hıfz-üs-sıhhası

Kâhillik devresindeki insanların riayet edeceği tedbir-i sıhhiyeye gelince; bunları iki kısma ayırmak lazımdır. Birincisi her kâhil insana tertip eden umûmî tedbirlerdir ki başlıca, mesai hayatını tanzim etmek, geceleri uykusuz kalmamak ve yatakta okumamak, tütün alkol vesair müşabihi kullanmamak, frengi, bel soğukluğu, romatizma ve buna müşabih hastalıktan sakınmak gibi şeylerdir. Diğer taraftan bu baştaki kadınlarında esnâi cümlede veya adetten kesildikten sonra birtakım göz hastalıklarına maruz kalmamak ihtimalini düşünüp ona göre tedbirleri almaları icap eder. İkinci kısım tedbirlere gelince bu da her sanat sahibinin hususi surette riayet edeceği tedbirlerdir ki, meslek hıfz-üs-sıhhasının mevzunu teşkil eder.

Cild:1 Numara:17

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 143

Misal terzi, matbaacı ve saatçi olacak adamın kuvve-i rûi mükemmel olmalıdır. Keza şimendifer olacak kimsenin renkleri güzelce tefrik etmesi lazım gelir. Bu gibi kimselerin gözlerinden ceza-i bir kusuru bu meslek ve sanatlara intisaplara mâni olur. Bundan başka birçok meslekler vardır ki, dediğimiz gibi hususi tetkikata istilzam eder. Bu cümleden olarak taşçı, tuğlacı, demirci, mermerci, marangoz, çiftçi, aşçı, tornacı gibi sanayi erbabıyla kömür, tütün, alkol, kükürt, kurşun, kireç ameleleri toz, toprak, ateş, duman ecsâm-ı ecnebiye kârbân ve mahruşata her zaman maruzdurlar. Bunlarda yapılacak en mühim tedbirler iş zamanında gözlerini bu gibi arızalardan korumaktır ki, bu da (muhafaza gözlüğü) taktırmakla temin edilebilir. Bu gözlüklerin Fransa, Almanya ve Amerika'da yapılmış muhtelif numuneleri vardır. Memleketimizde bunların isti'mâli henüz tamim etmediği için bu muadillere tesadüf edilemiyor. Her halde bu nevi gözlüklerde aranacak şart şu veya bu fabrikanın mamulâtı olması değil belki atideki evsafı, havi olmasındadır:

1-Gözlerin her tarafını muhafaza edebilmeli. 2-Nispeten hafif olmalı. 3-Çabuk kırılmamalı. 4-Suhuletle taşıyabilmeli. 5-Mümkün mertebe ucuz olmalı. 6-Camları sıhhati tehdit etmeyecek kadar geniş olmalı. 7-Gözlük camları buğulanmamak için gözlerden biraz uzak olmalı. 8-Çerçeve iş göremeye mâni olamayacak surette serbest olmalı.

(2) Birde herkesin yüzüne uyabilecek tarzda bulunmalıdır. Kâhiller de yapılacak tedbir-i sıhhiyeyi bitirmeden evvel göze olan alakası hasebiyle serpuş meselesinden de biraz bahsetmek isterim: Tabiat tuzları şiddet-i ziya, toz, toprak ve ecsâmı ecnebiye gibi müessir-i hariciyeye karşı hıfz-ı vukua etmek maksadıyla uzvi basar da hususi bir takım tertibat yapmıştır. **(RESİM: Hilâl-i Ahdarın genç yazı arkadaşlarından heyet-i merkeziye Celse Kâtibi Ali Rıza Bey)** Misal kaşların biraz öne çıkık olması ecsâm ve köşe kirpiklerin çokluğu fazla ziya ve toza karşı gözleri muhafaza için yardımlaşır. Fakat buna rağmen tabiatın bu tertibi maksadı temine kâfi değildir. Tabiatın noksan bıraktığı şeyleri yerde itmâm ve ikmal eden fen bu noktada dahi vazife-i tekâmülüyesini ifa etmiştir. Filhakika müessirat-ı hariciyenin göze olan muzır in'ikâslarını tahfif maksadıyla medeni memleketler halkı çeşit çeşit serpuşlar ihdas etmiş ve kullanagelmişlerdir.

(3) Bunların isti'mâlinde takip ettikleri en birinci gaye vücut ve sıhhate nâfi olmaktan ibarettir. Binaenaleyh ilim ve fenni rehber ittihat ederek tarik-i temeddün de ilerlemeye azmetmiş bir adam için fen ve tabiatın müştereken lüzum-ı isti'mâlini emrettiği bir şeyi yapmakta ısrar etmesi kadar manasız bir şey olamaz. Hususiyetle bizim gibi iklimi sıcak olan memleketler halkının yaz günlerinde güneş ve terden tahfif maksadıyla çeşit çeşit gözlük taktığı bir zamanda bu vazifeyi itmam ve ikmal eden şems siperli serpuş isti'mâlini fen ve hıfz-üs-sıhha nokta-ı nazarından daha faydalı değil hatta zaruri olur. Kahillerden sonra sıra ihtiyaçlara gelir. İhtiyarlar vücutça yıprandıkları için diğer a'zâları gibi gözleri de fazla ihtimama muhtaçtırlar. Bu sebepten dolayı öyle kimseler fazla yorgunluklardan ve bilhassa tenâsülü faaliyetlerden sakınmalıdırlar. İhtiyarlar gözlüğü ihmal etmemeli nezle vesair gibi ufak arızalara ehemmiyet verip tabibe müracaat etmelidirler. Zira bu arızalar bu gibi kimselerde mühim ihtilâtına sebebiyet verirler. Bu eşhastaksu (katarakt), karasu (glokom) ve sinir rahatsızlıkları çokça görüldüğü için bunları nazar-ı dikkatten uzak tutmamalıdır. Nihayet ihtiyarların itina etmeleri lazım gelen bir cihette gıda meselesidir. Fazla et konserve ve salamura gibi şeyler yemekten kabızlık çekmekten sakınmalıdır. -Divan yolu- (Doktor Nuri).

(14-5. VARAK)

Cild:1 Numara:17

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 144

Hayat-ı İctimâîyenin Tekâmülü:

15. nüshamızdan mabad. Kâmil-i ictimâî, temayül-ı ictimâî, tekâmül-ı ictimâî, ta'dil-i ictimâî, bil-tedriç tekâmül-ı ictimâî. Bundan evvelki makalemizde efrâd-ı beşerin ihtiyacını maddi ve ahlâkî olmak üzere iki kısma ayırmıştık. Maddi ihtiyaç esbab-ı mesaisi tedarikten ibaret ise de

saiy ekall ile temin ihtiyaç almak için ulûm-ı ictimâînin vazedildiği esastan mülhem olmak icap eder. “Socyabilite” kabiliyet-i ictimâîye hassasıyla meftûr olan beşeriyet daima hemcinsinin ekseriyet ve keşşafına doğru koşmak gibi şedit temayül-ı ictimâîden kendisini kurtaramaz ve o külfet ve izdihamı iktihâm eder. O izdiham içerisinde kendi hatt-ı hareketini temin ve tespit etmeye muzdar kalır. Zira efradı için yekdiğerinden ihtiyacını tedarik ve tehevvr eylemek imtizacını icabındandır. Refah ve saadet-i maddiye de ıskat edilmesi lazım gelen esas ve evamil nelerdir ve nereden başlar? Tabiat-ı içtima-i’yi taalluk hasebiyle bu cihetten bahsetmek isterim. Her fert evvela hemcinsine karşı bir hiss-i teavün ile mütehassıs ve âherin hukuk-ı harîsine riayetkâr olmayı bi-hak müdrik olmakla beraber ittihaz etmiş olduğu meslek hayatında gayet muntazam ve ciddi bir türle, hülâsa şuur-î tam ile mesai muînesine müdavim bulunmak gibi yüksek bir şuur edinmeyi unutmamalıdır. Çünkü derece-i intizam ve ciddiyet mikyas-ı saadet ve şâyeste-i takdir bir mazhariyettir. Her dürüst ve insani telkinlerle büyümüş ve sin mükafat ve usul ile aile teşkil etmiş bulunan zevç ile zevcenin vazife-i müteakiblerinin ayrı ayrı gösterilmesi daha münasip olur zannındayım. Zira maksadım gaye ve usul için takip edilmesi iktizâ eden şeh râh-ı refahı

(2) mühime imkân göstermektir. Saat-i mesaisini evkât-ı istirahatini tefrik ve tespit ve saatten aile esasına tamamen riayetkâr olarak nezafet ve nezahât dairesinde hüsn-î mesaisini tertip ile muntazam hayat yani insanca yaşamak daima hissiyat-ı beşeriye gıpta ettirir, emrindedir. Bilakis gayri muntazam hayat, hayvanat-ı ehliye derk’nde nezafet ve nezahetten baîd olarak yaşamak müstelzim tereddidi ve bad-ı felaket olduktan maada münîr-i efrâd-ı beşerî cidden nefret ettirir, iğrendirir. Bunun için ilkin evvela hayat-ı ictimâînin mebd-i ve esasını teşkil eden zevcenin vaziyet-i ictimâîsini tercihen izah etmeye başlıyorum. Zevc riyaseti deruhde etmiş olduğu ailenin ve hususiyle zevcesinin her suretle hamisi bütün ihtiyacını temin eden müşfik ve evvelince ve dâd-ı takdiriyle prestîşkâr olmalıdır. Zevcenin manzuru olan başka simalar başka hutut-ı veçhe -her ne hal ve vaziyette olursa olsun- presti de kalbi olan zevcesine müreccah görülmemelidir. Zira aile irtibatının mihverini ictimâî tertibi esasının menşei ve ahlak-ı dîde-i intibahı o günde bir numune emsalini teşkil eder. -maabadı var- (Celalettin Feyyaz)

Amerika’da ecnebi talebe içki düşmanıdır. Yarın memleketlerinde büyük mücadeleye girişmek için hazırlanıyorlar:

Maksad-ı tesisi bunun dünyada içki aleyhinde çalışanlara muavenet olan beynelmilel içki düşmanlığı cemiyeti Amerika’da Kollajo Darülfünunlarda tahsil eden ecnebi talebeler

(3) mühim bir ekseriyette gayesine teşrike muvafık olmuş. 4'ü muhtelif memleketten gelmiş bu guyûr gençler tahsillerine devam ederken diğer bir taraftan Amerika'nın ictimâî ve iktisadi vaziyetini içki memnu'iyeti programı ve tevlit ettiği meseleyi kemal-i dikkat ile tettebbu ediyorlar. 410 kadar genç "Beynelmilel İçki Düşmanlığı Cemiyeti" talebe şubesi olan cemiyet çıkardığı mecmuayı iştirak için müracaat etmişlerdir. O mecmua sahifelerinde Amerika memnu'iyeti veya memleketlerindeki içki vaziyeti ve içkiyi tard etmek için yapılacak mücadeleler hakkında efkâr ve hissiyatlarını yazıyorlar. Beynelmilel Talim ve Terbiye Cemiyeti Kahi Haris Varnor diyor ki: Amerika'da Kollajo Darülfünunu ikmâl ettikten sonra memleketlerine avdet ve orada terbiye ve tedris, idare ve siyaset ve sanayi sahasında yüksek ve salâhiyettar mevkiler işgal edecek gençler faaliyetlerinin mühim bir kısmını içki ticaret ve adetine karşı mücadeleye sarf edecekler ve buradaki tecrübeleri onlara azami faydalar temin edecektir. Buna şüphe mi var? İçki aleyhinde kanun ve terbiye sahasında yapılan mücahedelerin semeresi halde değil istikbaldedir. Azmettiği işte muvaffakiyet için hayat-ı saadetini fedadan çekinmeyen bu yılmaz, usanmaz millet elbette ki hak ve hakikati müdafaa ve beşeriyeti ihtirası süfliye ve hayvaniden kurtarmak, daha insanca yaşatmak, nezihe ve temiz bir gaye temin etmek için sarf ettiği gayretin mükafatını görecektir. Menfaat-i maddiyeler için hakka ve doğruluğa isyan eden ve son bir ümit verdiği gayret ile son kuvvetlerini sarf eden Amerika yaşları yakında

Cild:1 Numara:17

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 145

hezimet ve mağlubiyet-i kat'îye uğrayacaklardır. Teşrin-i Sani de Şikago'da inikat eden ve tafsilatını gelecek nüshada vereceğimiz gayesi son zamanlarda zahiren yalnız biranın satılması için müsaade almak suretiyle yavaş yavaş eski meyhaneleri ve içki hayatını idame etmek olan içki mürtecilerine son darbeleri vurmak ve Amerika'ya halisane vatandaşlık vazifesini göstermek alelhusus çocuk ve gençlerin terbiye-i medenileri ve hukuk vazifesini daha iyi bilir, anlar ve tatbik eder. Bir vatandaş olarak yetişmeleri için lazım olan programı tatbik etmek olan Şikago Konvansiyon Meclisi Amerika'nın layemut eserinin büyük ibdâ'larından biridir. En büyük şampiyonun -Conson'un- içki mücadelesinde prensiplerini İslam'dan ve Hz. Muhammet'in telkin-i irfanından aldığı ve kanunlarına derç ettiği müteaddid defalar maal-iftihar söylediği Amerika milletinin bu geniş zihniyetine malikiyetinden tebrik ederken bizim olan bu şule-i hakikate verdikleri asrî şekil ve usullerinden istifade etmeyi ve hala sarsılmaz, yıkılmaz azim ve sebatlarını bizim için ve bütün dünya için daima bir numune imtisal teşkil edeceğini asla unutmamalıyız. (Pakize Ahmed)

Sigara beliyesi hakkında Amerikan anketleri:

Fennin tütün hakkındaki beyanatı nedir? -Tütün fevkalade kuvvetli “narkotik” bir zehirdir. - Dünyada en müessir zehir olan yüzde 7 [nikotini] havidir. -Bu zehrin vücuda olan tesiri hakkında en meşhur et-tıbbinin mütalaası nedir? -Tütün kanı bozar; ağzın gışâ-ı

(2) muhâtısıyla kalbi, gözü, kulağı, beyni malûl eder. -İddia edilir ki, bir sigaradan istihsal edilen nikotin iki insanı öldürmeye kâfidir. -Tütün isti'mâlinde ne gibi hastalıklar tevlit eder? -Kalp hastalığı dilde ve dudakta kansızlık, nüzul, cinnet hastalıklarını tevlit eder. -Sigara diğer tütün isti'mâlinde daha az mı zararlıdır? -Sigara umûmîyette tütünün en maraz tozu ve toprak kısmından yapılır. Keyif vermek üzere içinde afyon gibi sair mevad vaz' olunur. Bu zehirlerden maada sigara kağıtlarının imalinde [sıçan otu] ve şap kullanılır. -Sigara iptilası daha ne gibi fenalıklara sebep olur. -Sigaraya alışan çocuklara ekseriyetle fena arkadaş muhitine dahil olur. Ve ekseriyetle ayyaş, küfürbaz ve kumarbaz olurlar. -Sigaranın cinayetle ne münasebeti vardır? -Afrika'da bulunan bir ıslahhane müdürü diyor ki; sigara genç ve çocukları hem tahrip ediyor hem de cinayete sevk ediyor.

Müteferrik Beynelmilel İçki Düşmanlığı Haberleri

Belçika Men'i Müskirata Cemiyeti memleketin her köşesine Fransızca ve Flamen lisanıyla aşağıdaki ilanı taalluk etmiştir:

Mühim bir ilan: Tren, tramvay, bisiklet, motosiklet, otomobil, araba, tayyare bilcümle merâkib-ı mecra idaresini deruhte eden herhangi bir şahsın dimağı kamilen alkolden maruz bulunmalıdır. (3) Amatörler, profesyoneller ve hususiyle tecrübesiz olan memurlar vazife başında alkolden imtina ediniz. İnsanların hayatı sizin alakanızla kânidir.

Men'i Müskiratta Çocuğun Refahı

Beynelmilel men'i müskirat risalesi muharriri (Gayi Hehayler) tarafından men'i müskirat hakkında İngiltere'de verilen konferansta Amerika'da müskirat çocuklar için cidden büyük bir ihsan olmuştur. Amerika mektep ve maarif müfettişlerinin ve muallimlerinin raporlarına nazaran men'i müskiratın tatbikinden beri çocuklara daha iyi bakılmakta ve giydirilmektedir. Mektep çocuklarının para biriktirmesinde mühim bir tezâyüd görülmüştür. Bu çocuklardan binlercesi büyük mekteplere, darülfünunlara dahil olmakta olup men'i müskirattan evvel bu ekseriyet ancak tahsil-i ittida-i edinebiliyorlardı deniliyor. Mistır Hehayler konferansta çocuklar men'i kuvvetinin ve hakiki manasının ne olduğunu öğrenmelidir, diyor. Doktor Salibi'de, gençler on beşten yirmi yaşına kadar gençlik çağında içkiden katiyen vakıa

edilmemelidir. Alkol yirmi bir yaşına kadar katiyen men' edilmelidir, diyor. İngiliz Meclis-i Mebusan'ın da 1925'te mebusun azasından içki aleyhinde bir grup teşkil etmiş ve men'i müskirat hakkında hemen faaline başlamışlardır. Flemenk'te içki aleyhtarı cemiyetlerden bir kısmı grip kutularının üstüne say'ın kazancını içkiyi iknâ eder. Alkolü içme ve kimseye verme kuvvetli içkiler zebun nesli husule getirir, diye ilanlar yapmıştır. O kirasını neye vermedi? Neden tatilden istifade edemedi? Teehhül edememesine ne sebep oldu? Fukaraya tesadüften onu ne mahrum etti? Ne sebeple birkaç para bir yere koyamadı? Bu halat-ı maaşının azlığından değil aldığı parayı içkiye sarfından ileri gelir. Finlandiya, Estonya, Litvanya Cumhur-ı Reisleri de içki düşmanı olup memleketlerinde tamamıyla içki aleyhine çalışmaktadırlar. Amerika içki kaçakçılığı yapanları vatandaşlık hakkından mahrum etmektedir.

(17-6. VARAK)

Cild:1 Numara:17

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 146

Meşhur hâkim (Nayoz) bu hususta cereyan eden üç davada şöyle söylemiştir: Fikrime göre içki kaçakçılığı yapan herhangi bir kimsenin memlekete karşı yaptığı sadakat bahsinin hiçbir kıymeti olamaz. Amerika'da meşhur (Bezlahom) çelik sandukası amelisinden 1400 kişi içki memnu'iyetinin tatbikinden beri on üç milyon dolar kıymetinde mesken sahibi olmuştur. Sahib-i mesken ameli daha iyi mesut ve metin oldukları cihetle fabrika ve memlekete daha nafi uzvu teşkil ettiklerini sanduka beyan etmektedir. Amerika'da yapılan tevsi'de Hâkim Sir Benag Milad'da viski fabrikasını işleten kampanya men'i müskirat kanunu hilafına hareket ettiği için mezkûr fabrika muhteviyatı olan altmış bin kalan içki malzemesi ve bilcümle alet ve edevatıyla ikna edilmek suretiyle imha edilmiştir.

Spor Kulüpleri ve Doktorlar: Şehremaneti ve belediye et-tıbbisinin mıntıkaları dahilindeki spor kulüplerine muavenet-i sıhhîyede bulunmaları idman kongresi temenniyatından olarak sıhhîye muavenet-ı ictimâîye vekaletince kabul edilmiş ve bilumum devre-i belediyeye tamim edilmiştir.

Maruz bir ayyaş sızarak öldü: Hurşit Baba isminde maruz bir ayyaş vardır. Şarapla leylünehâr olan bu zat evvelki gece su bardaklarıyla onlarca rakı içerek bir sokak başında sızmış ve daha ayılamamıştır. Sabahleyin Hurşit Babayı muayeneye gelenler öldüğünü anlamışlar ve cesedini morga nakletmişlerdir. Rakı kurbanı olan Hurşit'in sekte-i kalpten öldüğü muhtemel olmakla beraber cesedin bir defada tıbbi adliyece muayenesine lüzum görülmüştür. 22 Kânûn-i Evvel 1341- Cumhuriyet.

(2) Aleni içenler yakalanıyor: Hükümetin bütün kat'i emirlerine rağmen aleni rakı satan ve sarhoşluk yapanlar zabıta tarafından şiddetle takip edilmektedir.

Meyhane mıntıkları çoğalıyor: Likör ve emsali gibi zehirlerin satış mıntıkasının tevsi' edileceğine dair refiklerimizde manzur bir haberin usul ve esası olmadığı muhterem vali ve polis müdürümüzün bu tarzdaki müracaatları şiddetler reddettiklerini memnuniyetle haber aldık.

İktisat mükafatı kime verilecek? Ali Mahir Bey tarafından ihdas edilen bin liralık iktisat mükafatının en çok çocuk sahibi aileye veyahut belediye sandukalarına verileceğine dair bir karar henüz verilmemiştir. Böyle çocuk sahibi veliler tarafından şimdiye kadar merkez-i umûmîye on beş kişi müracaat etmiştir.

Hilâl-i Ahdar heyet-i merkeziye mukarreratı: Geçen hafta içerisindeki heyet-i merkeziye toplanmış ve şubeye kongre yapıp yeni heyet-i idare intihap etmeleri ve ictimâî sıhhî sahadan katiyen ayrılmamaları mücahidatın gösterdiği sarîh yolları esas tutmaları ve merkez-i umûmîye her altı ayda bir mesai hûlasası yollamaları ehemmiyetle tamim edilmeye karar verilmiş ve bu karar tatbik edilmelidir.

Anadolu'da Hilâl-i Ahdarcılar: Sıhhîye vekaletinin tatbik ettiği himmet-i mahbuba kanunu Şarkî Anadolu'ya 1341 mezunlarından altmış kadar genç hekim kazandırdı. Bu arkadaşlarımız gittikleri yere yalnız

(3) sanat değil, aynı zamanda nur ve hayat götürüyorlar. Bu zamire de olarak genç Hilâl-i Ahdarcılardan Feridun Nafız Bey, Mesudiye Ethem Ömer Bey, Necmettin Bey Kelkit, Rıza Derviş Bey Mardin'in, Şahap Bey Van Hükümet tababetinde temin edilmişlerdir. İçki düşmanı olan Yozgatlı meslektaşlarımız bulundukları şehirde halkı ve bilhassa münirleri alkol istilasından kurtarmak için mücadeleye başlamışlardır. Yürüdükleri samimi ve milli yolda kendilerine can ve gönülden muvaffakiyetler dileriz.

Hilâl-i Ahdar A'zâları: -On dördüncü nüshadan maada- (867-884)

Cild:1 Numara:17

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 147

(885-935)

(2) Kitabet: Amerika Terbiye Usûlleri: İctihadın sahibi fazlî kütüphane irfanımıza yeni ve pek kıymettar bir eser ilave ediyorlar. Bütün dünya ictimâî ve terbiye alimleri tarafından hararetle takdir edilen Amerika Âli Terbiye usullerinin dört büyük cildinden birincisinin tercümesini ikmal eden Doktor Abdullah Cevdet Bey bu eserle bize sönmez bir meşale-i irfan

hediye etmiş oldular. Fırsat düştükçe bu kitabenin herkesi alakadar eden kıymetli bahisleriyle mecmuamızı da ziynetlendirmek istiyoruz. Mütefekkirlerimizden bu gibi eserler lisanımıza nakletmelerini istersek haksızlık etmiş olmayız.

İstiklal Harbinin Sıhî Tarihçesi

Bir ferdin hayatına pek samimi ve vatani hisle alâkadarlık gösteren milli ordunun muhterem Sıhîye Reisi Süleyman Emin Paşa İstiklal Harbindeki sıhî muameleatı haritalarla kütüphane-i sıhîyemize hediye ettiler. Sıhîye askerinin bu pek nâfi teşebbüsünü takdirle karşılar ve hararetle tebriklerimizi takdim ederiz.

(3) Biyolaktıl (Forniya): En kuvvetli bir mahur lebenidir. Mazad-ı teaffünün tesiri pek barizdir. 60 komprime (maden zarf izinde) yemeklerden evvel 3-4 komprime.

Bilail (Forniye): Safra halasesidir. Safra ifraz veya ifrağındaki neşvuşattan seri tesiri vardır. (60) komprime (maden zarf içinde) yemeklerden sonra 2-3 adet.

(RESİM: Albayrak: Mustafa Nezih çayı, En nefis çay harmanıdır. Türkiye’de ve hariçte yalnız kutu ve paketlerde satılır. *, milyonlardan mütecavizdir. Siparişler derhal ifa edilir.)**

Sinirlerinden muzdarip olanlar: Asabiye mütehassısları kesretle tavsiye ettiği ilaç Fuat Beyin (valerobirumin)dır. Asabi baş ağrılarında, sinir bayılmalarında, bulantılarda hekimin tertibi üzerine bu ilaç kullanıldığı zaman tesiri derhal görülmektedir. Meslektaşlarımız bu müstahsırı Avrupanınkiler düşünmeden tercih edebiliyorlar. Mahal amali Şişli’de Ali Fuat Bey Eczanesidir.

(17-7. VARAK)

Mühim rica: Hilâl-i Ahdara her içki düşmanı abone olmalıdır. Gazetemizde sıhhatinizi alakadar eden yazıları memleketimizin mütehassıs et-tıbbası deruhte etmiştir. Yalnız gazetemizin yaşaması için namlarına gazete yolladığımız zatların ve taşra kâri’lerimizin abone satış bedellerini göndermek lütfunda bulunmalarını ehemmiyetle rica ederiz.

Sıhhatini sevenler, şişmanlamak isteyenler: Muktedir ve tecrübe-dide eczacılarımızdan Ekrem Necib Bey tarafından suret-i hususiye de İstanbul’da imal edilen gliserinli ve fosfatlı şark-ı millet hûlasası zayıf bünyelerle, hastalıktan yeni kurtulanlar için emsaline faik bir devadır. Yemeklerden evvel alındığı takdirde iştaha üzerinde menbaî tesiri görülür. Temiz ve

muntazam bir tarzda imal edilen ilacı kâri'lerimize tavsiye ederiz. Bilumum ecza depolarıyla eczanelerde bulunur.

Keyif veren zehirler: Yakında intişar edeceğini evvelki nüshamızda tebşir ettiğimiz Mazhar Osman Bey'in bu pek kıymettar eseri saha-î intişara vaz' edilmiştir. Pek tatlı ve edebi bir üslupla yazılan bu eseri herkes okumalıdır. Ayrıca resimlerle süslenen "Keyif veren zehirler" ibarete bir kitap şimdiye kadar neşredilememiştir. Fazla olarak hasılat safiyesi Hilâl-i Ahdar menfaatine tahsis edilmiştir. Üstadın bu eseri hakkında tebcil ve tekrirden başka yazılacak bir kelime yoktur. İdarehanemizde belli başlı kitapçılarda bulunur. Bilhassa Hilâl-i Ahdarcılar bu kitab-ı sıhhat vadeden birer tane edinmelidir. Fiyatı yüz kuruştur.

Aklî hastalıklar: Sermuharririmiz Bimarhane tecrübe ve hayat laboratuvarı şefi Fahrettin Kerim tarafından hükümet tabipleri, pratisyen ve askeri et-tıbbı ile talebe için yazılan bu eserde aklın bütün hastalıkları pek açık bir lisanla yazılmıştır. İdarehanemizde satılır. Fiyatı altmış kuruştur.

Terikalsın: En kuvvetli, en fenni, en mükemmel mukavva. Uzviyette mevadd-ı külliye tevzi'î temin eden en emin çaredir. Reia *** neşvünema – çocukların diş çıkarırken en iyi bir ilaçtır. Tuzu ilaç halinde müstameldir. İçinde nasıl kullanılacağını gösteren tarifnamesi vardır.

Senatorium Rekavinkel: Viyana civarında latif ve sık ormanlar içerisinde havadar bir mevkide inşa edilen bu sanatoryum hafif ve ağır sinirliler için en münasip bir tedavi ve istirahat evidir. Her türlü şerait-i medeniye-yi ve nazik heyet-i tıbbiye-ye havi bu müesseseyi Viyana'ya gidenlere tavsiye ederiz.

Tevfik Şitadlehülber: Merkez: İstanbul Katırcıoğlu Han, numara 40, telefon İstanbul 1381. Almanya'nın Layhiç, Lenç, Şimiç, Öhler, Lebruht gibi muhtelif meşhur fabrikalarının vekili umûmîsi olan bu müessese, bilumum tesisatı fenniye fabrika tesisatını... İla ahir, deruhte eder. Ciddi fen adamlarından mürekkep olan bu müessese az zamanda çok rağbet kazanmıştır.

Oksimentol (Pervidon): En iyi ağız mezad-ı taazzuvudur. Nezle mevsiminde herkese tavsiye olunur.

3. 17. Sayı 18

HİLÂL-İ AHDAR

Başmuharrir	Sıhhî ve İctimâî İçki Düşmanı	Müessis
Doktor Fahreddin Kerim	Gazete	Doktor Mazhar Osman
Cild:1 Pazartesi 1 Şubat 1926		Numara:18

MÜNDERİCAT

Hilâl-i Ahdar Bir Yaşında.

Ruhî Etütlerden- Cani Babalar. (Fahrettin Kerim)

Spor ve Sıhhât. (M. İhsan)

Maden Sularımız. (İsmail Kenan)

Beynelmilel İçki Mücadelesi Haberleri. (Hafız Hüseyin)

Ayyaşın Son Arzusu. (Hasan Guyûr)

*

Resimler- Halk Hıfz-üs-sıhhasısısından- Hilâl-i Ahdar Şuûnu- Şehir Emaneti ve Sıhhat-i Umûmîye.

Hilâl-i Ahdar Bir Yaşında

Bu nüsha ile Hilâl-i Ahdar bir yaşını ikmal ve abonelerine karşı taahhüdünü ifa etmiş oluyor. İlk nüshasında on beş günde bir intişar edeceğini ve senelik yirmi dört nüshadan ibaret olacağını ilan ettiğimiz gazetemizi altıncı aydan itibaren geniş hacimde ve resimli olarak ayda bir neşre başladık. Bu suretle seneyi on sekiz nüsha ile dolduruyoruz. Hilâl-i Ahdar ismini taşıdığı cemiyetin kıymetli müzaheret-i masnuatıyla yaşını doldururken kâri'lerinden gördüğü pek nezihe ve müsteşane tevcihi hürmetle hatırlar. Ancak ilim ve fennin gösterdiği müspet yollardan gayesine doğru ilerleyen Hilâl-i Ahdar cemiyetini bidayet tesisinden bugüne kadar yürüdüğü bu temiz yoldan bir dakika olsun inhiraf etmemiş ve bu sayede bütün memleket efkâr-ı umûmîsinin teveccüh ve muhabbetini kazanmıştır. Cemiyetin müteaddid irşat vasıtalarından biri olan gazetesi de bir senelik hayat-ı neşriyasında aynı gayeye aynı yoldan hizmet etmekle mübahidir. Gazetemiz sırf halkın sıhhi ve ictimâî nef'ine hadim ve Hilâl-i Ahdarın samimi gayesine matuf yazılarla sahifelerini süsledi. Memleketimiz halkının ve bilhassa gençlerinin böyle bir mecmuaya olan ihtiyacını takdir eden Hilâl-i Ahdar heyet-i tahriyesi on sekiz nüshasıyla kâri'lerine bir ciltlik halk hıfz-üs-sıhhasısı hediye etmiş oldu. Abonelerimize ilk nüshadan itibaren gazetelerini muntazaman gönderdik. Yalnız son yazılan birkaç karimizin koleksiyonları noksanıdır. Onları tamamlayacağız. Diğer abonelerimiz koleksiyonlarından noksan olanlar bize gönderecekleri bir kartla bu eksikliği tamamlayabiliriz.

(2) Yeni senemizin daha mütekamil ve nurlu olması ancak kâri'lerimizin devam tevcihiyle mümkün olacaktır. Bilhassa Anadolu'da şubemizin sarf edeceği mütezayit himmetlerden kuvvet ve cesaret alacağız. Memlekete ciddi gazetelerin yaşayamayacağına dair yerleşmiş olan kanaatin batıl olduğu bize yaşadığımız sene ispat etti. Münirlerimizde ilim ve sıhhate karşı pek samimi bir alaka uyanmıştır. Bu hakikati iftiharla ilan ederken şunu da kaydetmek isteriz ki, Hilâl-i Ahdar neşredenler sırf bir meslek ve vatan duygusuyla fahri olarak çalışıyorlar. Bu münasebetle bugüne kadar bize müzaheret eden kıymetli yazı arkadaşlarımızın her birine ayrı ayrı minnet ve şükranlarımızı alenen arz ederiz. (Hilâl-i Ahdar)

Rûhî Etütlerden

Canî Babalar: Türkçemizde ana ve babanın ettiğini evladı çeker diye tanınmış bir darb-ı mesel vardır. İncil'de de baba, ana koruk yemiş evlatlarının dişleri kamaşmış diye mukabele olan bu atalar sözünün hakiki hayatta her gün canlı bir misaline tesadüf ediyoruz. Geçen hafta

fırtınalı bir Kanunu Evvel sabahı uyandığım zaman elime alışkın olmadığım bir yazıyı taşıyan zarf tutuşturdular. Adres gayet muntazam yazılmış postaya verilmiş bir mektup idi. İçini açtığım vakit bir asr-ı cedid kâğıdının iki

(3) tarafının da itina ile doldurulduğunu hiçbir silinti olmamasına nazaran tebyizen (temize çekme) yazılmış olduğunu gördüm. İsim ve mahlasının ilk harflerini taşıyan imza vezirinde kısa bir tevkiften sonra mürselini pek çabuk anladığım bu mektubun ilk satırlarında hakkımda iltifat ve teşekkürler, arkasından da mukarrer bir felaketin an tahkikini ihbar eden kelimeler sıralanıyordu. Ben o satırları okuduğum sırada ihtimal mektup sahibinin arkasından da birkaç biçare gözyaşı döküyor ve yirmi beş senelik bir eminin ve üzüntünün kanlı kurbanı için ıstırap çekiyordu. Polise vakıayı ihbar ettiğim zaman gecenin sağır karanlığında bu namda bir gencin bilek damarlarını kesmek suretiyle intihara teşebbüs ettiğini fakat çabuk yetişilerek kurtulduğunu ve hastaneye nakledildiğini cevaben anladım. İntiharın bir cinnet veyahut tabii hadise olduğu hususunda rûhîyatçılar mütereddidir. Fakat ben beşer-i fevâid merhum gibi üç bin liram bitecek sonra aç kalacağım diye intihar edenler bile emraz-ı rûhîye kadrosuna ithal ediyorum. Şerefini kurtarmak vatan için aldığı vazifeyi ifa edemediğinden dolayı cihan-ı fenaya iradı olarak veda edenlerinde son dakikada şuur ve muvazenesi kışrîyelerinin mefluç olduğunu zannediyorum. İhtimal kanaatim yanlıştır fakat her halde intiharın tabii olanı yüzde itibariyle pek azdır. Her müntehir ruha mecnun değilse bile mütereddidir. Fakat onun cinnet veyahut tereddisinde kusur kimin? Hayat mücadelesinde iradelerinin zayıflarına kurban olan bu zavallı bedbahtları işledikleri ictimâî cinayetlerden dolayı yalnızca mesul etmek doğru mudur? Adi cinayetlerde fail-i müşterek arayan ceza kanunu

Cild:1 Numara:18

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 151

kendi eliyle binâ-ı tabiatı yıkan bu haksız gasplarda niçin sükût ediyor? Cenabın beşer-i fevaidin ölümünde sürdüğü gibi katli meçhul müdür? Hiçbir vakit onu meçhul bir kuvvet olarak tasvir etmiyor. Alenen ırsî istidat, fena terbiye, zayıf iradeleri aramızdan ayıran yegâne saiklerdir. İrsî tahriyâne iştigal eden alimler bir değil binlerce vukualar da aile şeceresindeki bozukluğun intiharlarda en mühim amil olduğunu katiyet-i riyaziye ile ispat ediyorlar. Nitekim makalemin mevzu olan vakıanın bugün yine tıbbın eliyle kurtarılan kahramanı da son dakikada yazdığı bir nevi vasiyetname demek olan mektubunda bu hakikati te'kid ediyor. Tababet-i rûhîye te'lifatını tetkik ettiğimizde intihar için “*Heredite Homochrone*” müteşabih irsiyetler mevcuttur. Bu nevi verasetlerde ailede bir intihar vakıası mevcut olduk da aynı yaşa geldiği zaman evlatta dahi intihar edenlere rast ediyoruz. Bu gibi ırsen mahmul çocuklarda en ufak ceza korkusu kendini iknâya sevk eder. Bunlar büyüdükleri zaman-ı inzivadan

hoşlanırlar ve küçük ruhî sarsıntılara hatta damü's-salaya bile tahammül edemeden intihar ederler. Fakat bundan maada bir de intiharlar için müsait zamanlar hazırlayan bir nevi veraset vardır ki, işte en çok tesadüf ettiğimiz şekil budur. Mütereddi dediğimiz yarım akıllıların bilhassa çabuk heyecana maruz kalanlardan “*Emotivite constitutionelle*” ehemmiyetsiz sebepler intiharlar için vesile teşkil eder. Nakledeceğim vukua da bu cinstendir. Mütereddi pederinin bütün emraz-ı terdi-î rûhîyesini

(2) yüklenen bu genç yirmi yaşına kadar hayatının ıstıraplarına katlandıktan ve kudret-i iradesini sarf edip bitirdikten sonra ölümün kapısını eliyle açmaya karar veriyor ve aynen naklettiğim şu satırlarda günahkâr babalara lanet okuyor! **(RESİM: Şehremanetinde halkın faydası için geceli gündüzlü çalışan ve Hilâl-i Ahdarın mesaisini takdir eden şehremanetimiz, Operatör Emin Bey)** “Acize gösterdiğiniz hüsn-ü kabul ve merhameti samimiyetle saklayacağım. Beni herhalde unutmamışınızdır. Fakat ben artık yaşamıyorum. Beni mecburi hodkâmane hissiyata kapıldığından zaafıma mağlup olduğum şu mektubumu zatıalilerine

(3) yazmamı nümâyışkârâne bir hal-i telakki etmemenizi rica ederim. Hakkımda lütuf buyurduğunuz telkin ve tesellilerin ümidiyle bir müddet daha yaşadım. Fakat maneviyatımı yeniden halk etmeye muktedir bir çareden mahrum olduğumu gördüğümünden ümit içinde ümitsizlik beni büsbütün çıldırttı. Ümit sizin gösterdiğiniz usul veca üzere devam etseydim iyi olmam kabildi. Fakat!.. Size mütehasıs bir doktor olmakla aynı zamanda Hilâl-i Ahdarın muharririsiniz. Bak doktor!.. İçki beşeriyetin en mahluk afeti ve en kavi düşmanıdır.

(18-3. VARAK)

Cild:1 Numara:18

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 152

İşte ben onun kurbanı oldum. Benim sebebi felaketim rakı ve babamdır. Henüz üç yaşında ve konuşabilecek bir çağda iken babam ayyaş ve zevkine meclup, anasını düşünmez, eşedd-i artık küfre hal arz diyeceğim artık çünkü benim ihtiyarımı o tasavvur etti. Bende icra etmekte muzdar kaldım. Kendisi devri Hamid'te rüsumat muhafazasında memurluğu esnasında hem meslektaş ve benim isimle müsemma pepeme bir şahıs varmış. Bu bi çare kekeledikçe pederimin harîs zevke giderek içer içer akşam evine gelir, evinde de içer ve beni karşısına alarak pepele... dedirterek feci akisler doğurtacak kahkahalarla bu tarz-ı tekellüme alıştırarak mevcudiyetten na-kabil bir belaya sardırarak bende her gûyâ seyyieyi tevlit ettirmiştir. Arada bir bizim valide her ne kadar onun bu iğrenç ifasına karşı yahu... yapma çocuğu alıştırıcaksın der ise de sarhoş sefihe yaptığını bilmez bir eğlence tarzıyla işlediği şenâatı idrak etmez idi.

Yedi yaşında iken alkolün saikasıyla hânümanını tarumar etmiş ve validemi tatlık ederek envai sefalet ve zaruretle 323 senesinde Yeni Bahçe Hastanesinde öldüğünü hatırlıyorum... İşte ben bugün ölüm ve cinnet takdiri altındayım. Çünkü insanlara en meyuşlara bile ümit ve cesaret telkin eyleyen bir mevhibenin mahrumuyum...” Maksudım bir münteharın sergüzeşt hayatını naklolmadığı için bütün mektebi kopya etmeyi fuzuli addederim. İmla ve sarfını bile değiştirmeksizin naklettığım bu satırlarla ifade ettiği acı mana ne kadar derin ve ne derece elim keder. Memleket için müfit olabilecek bu genç pederinin behîmî zevki uğruna kurban gidiyor. Her akşam zehirlendiği rakı yetişmiyormuş gibi

(2) mütereddi bir arkadaşının kekemeliğine nam taklit başında oğlunu benzetmeye çalışmak ve bu suretle o gencin bu yaşına kadar kekeme kalmasına sebebiyet vermek, bundan zevk duymak ne feci bir dalalet-i rûhîyedir. Bu babanın hayatını zayıf iradeli bir gencin ödemesi bu gençle beraber hayat-ı beşerinin yirmi beş senelik emkinenin mahvolması ne kadar acıklıdır. Hakikaten bu sarhoş babanın çocuğu rakının bütün seyyiatını tevrat etmiş idi. İradesi zayıf, kekemeliği kendinde deli olacağım korkusunun fikri sabit halinde dimağını kemirmesi kuûlün husule getirdiği tereddi alâmetleri idi. Tıpkı bunun gibi yine alkolik babanın yetişmiş bir kızını geçen hafta gazetemiz bir meslektaşım eliyle Bimarhane’ye ithal ediyordu. Bu zavallıların günahını yine zevali-î hayat-ı ictimâîye çıkıyor. Bu iki misale ilave edilecek müşahedeler edebiyat-ı tabiide pek çoktur. Hapishane ve Bimarhane kadroları tetkik edildikçe birçok mahrum ve mecâninin bağ bozumu, yılbaşı, karnaval gibi mebzul içki sarf edilen zamanlarda ana rahmine düştüğünü mudakkik müellifler meydana çıkarıyorlar. Fakat bir saatlik keyiflerini fena ve her şeyini tercih eden hodbin mütereddi babalar evlatlarını ve bin türlü dert içinde çırpınan aile-i beşeriye düşünülür mü? Müelliflerin tetkikatı onlar için nakış bir âb değil midir? (Doktor Fahrettin Kerim)

Spor ve Sıhhat

İdman inhimâkı ilk insanlarda kuvvetli olmak ihtiyacından doğmuştur. Filhakika edvar-ı ibtidai de dağlarda ve ormanlarda ve hûşi hayvanlarla boğuşarak idame-i hayata mahkûm olan insanlar

(3) ilk babalarımız yaşayabilmek için kuvvetli olmak mecburiyetinde idiler. Bilahare cemiyet hayatları başladı. Böyle cemi-î bir halde ve haşi hayvanlara karşı kâfi derecede emin olan insanlar bu sefer hemcinslerinin tecavüz ve tehlikesine karşı kuvvetli olmak lüzumunu duydular. İşte böylece spor boğazlaşmak ve birbirini öldürmek hususunda zafer temin ettiği içindir ki, kervan veli ve vasıtada büyük bir rağbete mazhar oldu. Bu devrelerde spor düşmanı

öldürmek gayesini istihdaf ediyor, nadiren hakiki Romalıların araba yarışları gibi sporlara da ayrıca ehemmiyet veriliyordu. Fakat ekseriyetle ölüm ve kan müsabakaların sonunu bekliyordu. Bir insanın bir tavuk kadar kıymet-i hayatiye malik olduğu bu devrelerde bir kabadayı “yan baktık!” diye kendinden biraz daha kudretsizi bila-insaf öldürüyor ve bundan değil bir vicdan azabı duymak ve mesul olmak, belki müftehir oluyor ve alkışları kazanıyordu. İşte bu halet-i rûhîye hakiki sporu kanla müterâdif görmeye alıştırmıştı. Ta asrîmize kadar sürüklenip gelen İspanya’daki boğa güreşleri ise bu kanlı idman halet-i rûhîyesinden bir miras-ı hodbindir. Ancak son asırlardaki idman bu iptidai şekillerden kurtulup temiz bir meşgale, medeni bir ihtiyaç halini aldı. Sporun böyle müfit ve şuurlu bir veçhe kazanmasında tababetin büyük rolü olmuştur. Tıp aleminin terkisi insanların bünye ve sıhhatlerine yapılması icap eden ihtimamı bütün dünyaya öğretti. Sporun bu husustaki mühim rolünü gösterdi. Bu suretlerdir ki, idmancılar halkın en nezihe ve en müfit unsurları haline getirdiler.

Cild:1 Numara:18

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 153

Ve spor bilhassa gençliği tasfiye eden bir meşgale halini aldı. Filhakika muayyen bir gaye peşinde muayyen muntazam usullerle koşan çalışan genç sefihe ve sefil amillerden uzak zinde ve doğru bir mefkure, kabiliyet sahibi oluyor. Muntazam bir cemiyet ve arkadaşlık hayatı içinde suiisti’mâllerden uzak, iyi gıdalarla ve vücudunu besleyerek tereddiden bünyesini kurtarıyor. Böylece spor genç ruhları inceden inceye işleyen, yükselten ideal sahibi kılan bir amel oluyor. İdeal sahibi diyorum. Çünkü bugün idealsiz hodbin bir gençlik mensup olduğu cemiyet-i beşerinin fesat ve infisâdına mucip olur. Bütün yeni terbiyeciler olanca gayretiyle gençleri mefkûreci kılmak hususuna matuf bir terbiye sistemi takip etmektedirler.

Tababet muvâcehesin de sporun kıymet ve ehemmiyetini tetkik ederken bu bahsi iki ayrı kısımda mütalaaya mecburuz: 1- İdmanı sırf meslek ve medar-ı maişet ittihaz edenler. 2- Vücudun tekamülü ve sıhhati için idman yapanlar.

Birinci şekildeki profesyonel idmancılığın dimağı faaliyetlere mana teşkil ettiği görülmüştür. Filhakika bu gibi profesyoneller ilmi ve ictimâî sahada mühim dimağı kabiliyetlerden zeki ve müsteid olsalar bile mahrum kalıyorlar. İşte size bir misal, meşhur Karpanti’ya pek zeki bir genç olduğu halde nihayet bütün zekasını bu tekniklerindeki bazı hususiyet ve inceliklere münhasır kalmıştır. Kim bilir başka bir sahada çalışan ve sporu ancak bir sıhhat ihtiyacı bir zevk şeklinde temsil etseydi belki daha

(2) müfit ictimâî neticeler elde edebilirdi. Aynı zamanda böyle profesyonellerin bir kısımları hayatlarını kazandıkları bir şubede ileri gitmek için sporun sıhî hudutlarını aşıyorlar ve fazla antrenman neticesi bilhassa kalp hastalıklarına müptela oluyorlar. Esasen bu nevi idmanlılar bizim bahsimizin hasbihalimizin hududu haricindedir. En ziyade meşgul olmak istediğimiz ikinci şekle yani sırf vücudun kabiliyet ve sıhhatini tersin için ihtiyar edilen sporlara gelince bu nevi idmanların ve idmanlılığın bünyelerimizde husule getirdiği kavaidi kadınları tetkik ile daha kolayca netice edebilir daha vazih misaller bulabiliriz. Filhakika köylerde tarlalarda çalışan, kocalarına yardım eden kadınlar fena şerait-i gıda ile sık sık ve bil-arza doğurdukları halde salon kadınlarının aldıkları mebzul gıdalara rağmen bir çocuk doğurmakla sarsılıyor, bozuluyor. İkinci bir veladette içtinap lüzum-ı sıhîsi husule gelir. Hakikaten Avrupa'da bir zamanlar korse cilt yumuşatmak banyolarla salonlarda vaktini geçiren genç kadınlara mukabil bugün ki idmanlı kadınların daha kolay ve daha çok doğurdukları gösterilmiştir. Hollanda müelliflerinden (Avfod Voris) çocuklarına süt veren kadınlardan açık havada serbest idman yapanların sütleri az gide aldıkları halde bol gıda alan fakat kapalı yaşayan yerde kadınların sütlerinden beşte bir defa daha kuvvetli olduğunu ispat etmiştir. Yine açık hava idmanlarıyla vücudunu kuvvetlendiren cersuma hücresi yani çocuk yapmaya mahsus hücresi idmansız kapalı köşelerde ömrünü geçiren idmansız

(3) kadınların hücrelerine nazaran gayri kabil mukayese bir sıhhate malik oluyor ve bu suretle o kadından husule gelen çocuklarda sağlam doğuyor. Esasen frengi ve verem gibi hastalıklar alkol kokain gibi zehirler böyle cersuma hücrelerini tesmim ederek nesli zevale sürüklerler. Irkların ıslahında bu suretle sporun mühim rolü olduğu görülür. Bunun misalini şimal memleketlerinde ve bahtsız İngilizlerde görüyoruz. Bu ırklar bilhassa fazla kemik hastalıklarına müptela olan İngilizler ancak spor terbiyesiyle nesillerini tereddiden kurtarabilmişler, bugün ki kemale erdirmişlerdir. Burada pek haklı itiraz ve irade olabilir. Şu izahata göre bütün köylü kadınlarının ayrı ayrı tam sıhî olmaları lazım geldiği halde birçoğu yine zayıf çelimsiz kansız oluyor. Bunu nasıl izah edeceğiz? Bu haklı itirafın izahı pek kolaydır. Bunlar kabiliyetleri fevkinde yorucu ağır işler altında vücutlarını yıprandırmış olanlardır. Aynı zamanda böyle meyhaneyi ve yeknesak ağır işlere koşarken vücutlarının umûmî faaliyetini tanzim ve terbiye edecek serbest idmanları ihmal etmişlerdir. Binaenaleyh serpilip inkişaf edecekleri bir de tabi ki bir fanus altında havasız kalmış bir kel gibi sunmuş ve solmuşlardır. Şu da gösterir ki, vücudun kemalini temin eden idman ancak bazı şartlar bazı şekillerle müfit olur. Aksi takdirde fayda yerine zarar muhakkaktır. Sporun endam güzelliğine veya antropolojiyi tesiri de çok mühimdir. Fenni istatistikler göstermiştir ki,

vücudun güzelliğini temin eden idman tarzları İsveç usulü jimnastik, yüzmek ve buzda kaymaktır.

(18-4. VARAK)

Cild:1 Numara:18

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 154

Bu idmanlarla meşgul olanlar en muntazam vücuda malik oluyorlar. Sebebi de pek güzel anlaşılır. Vücudun bütün adalelerinin serbestçe ve aynı şiddette idman yapmış olmasıdır. Bugün güzel bir vücuttan anladığımız şekli geniş omuzlar, ince bir bel, mütenasip ve kavi adalelerdir. Bu şekli ise ancak bu suretle muntazam ve serbest idamcılarda görülmektedir. Daima söylediğim gibi muayyen ve tıbbi hudutları geçerse o vakit şekli bozulduğu gibi sıhhati de bozulur. Buna son bir misal olarak kadınların idmancılık da erkeklerle boy ölçmeye kalmalarından husule gelen neticeleri gösterebiliriz. Bazı sporlarda erkelerle yarış eden kadınların vücutları bozulduğu gibi bilhassa kalpleri de yorulur. Kalp meselesi idmancılarda pek ziyade nazar-ı dikkate alınması icap eden bir noktadır. Filhakika muntazam bir antrenman kalbin saiy kabiliyetini artırıyor. Zayıf fakat idmanlı bir barkirinin kalbi kendisinin bir misli daha ayrı olan ağır yük barkirinin kalbinden bir kilo daha ağır gelmektedir. Yalnız kalbin idmanla fazla kabiliyet kazanması meselesi bir hadde kadardır. Bu hududu aşan saiyler ise kalbi yorar ve âdem-i intizamı mucip olur. *O. Huntmüller* turistlerde icra ettiği muayenelerde şu neticelere varmıştır:

18 yaşına kadar olan gençlerde %32,3 tesrî' kalbi %6,4 âdem-i intizam. 19-35 yaşında olan kahiller de %29,8 tesrî' kalbi. 36-45 yaşına kadar olan kahillerde %75 tesrî' kalbi. 45 yaşından fazla olanlarda %62 tesrî kalbi.

(2) Kalbi %12,5 âdem-i intizam. Kadınlarda %56 tesrî kalbi. Bu netice idmancılarda yaş meselesinin ehemmiyetine tesrî kalbi oldukça tesadüf edilmesine işaret ediyor. Tesrî kalbi asabilerde görülüyor fakat bir kere kalp ayrılışırsa artık âdem-i intizam husule gelir. Bu feci akıbetten idmancıları kurtaracak vasıta ise bir tabip tarafından daima kontrol edilmektir. Bütün bu söylediklerimizden bir netice çıkarmak istersek görürüz ki, idman bilhassa İsveç usulü idman bir şahsın kabiliyet-i hayatını artıran sıhhatini temin eden gıda gibi bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç yine tabii gıda gibi tabibin kontrolü altında ve muntazam bir şekilde temin edilmelidir. Ancak tabipler der ki, çocukların bünyelerini ve kadınların haml-ı temas gibi hallerini nazar-ı dikkatte bulunduracak asabi çocukları tefrik edecektir. Filhakika bu asabiler kavgacı, nizamşiken, sebatsız olurlar ve umûmî ahengi bozarlar. (Doktor M. İhsan)

Maden Sularımızı Tanımalıyız

Her maden suyunun kem'i ve keyfi olmak üzere bir hususiyeti mevcuttur. Muhtelif vilayetlerimizde bulunan maden sularımızın terkipleri de başka başkadır. Aynı mıntıkada fişkırın maden suları müşabebet-i kimyeviye ibraz ederlerse de tahlil neticesinde onların arasında vazıh derecede farklar olduğu muayene ile tezahür eder. Aynı nahiyemizde neb'an eden maden sularımızda bariz farklar ayandır.

(3) Maden sularındaki farkları anlamak için beş esasın kimyevi muayenesi meselenin tenvirini mucip olur. 1- Tayın-ı kulûbe (kısmi veya umûmî) 2- Toz imlâhının tayini. 3- Azvet-i imlahının tayini. 4- Mikyas-ı derecesinin tayini. 5- Girintilerin miktarının tayini.

Sular terkibat-ı kimyevisi itibariyle mide ve bağırsak, yürek, mesane, rahim ve bu hastalıklarından hiss-i tesirleri görülebilir. Bağırsakları örten ince gışâ-ı muhatı tamamıyla temizlemesi dolayısıyla bağırsakta yaşayan solucanlar, tenyaların yumurtalarının ıtrahına da yardım eder. Maden sularının bir mıntikadan diğer mıntıkaya nakli suların bozulması ve terkibi kimyevilerinin bazı tahammürat vasıtasıyla tahlili mucip olmakta olduğundan tabii suların terkiplerini taklit ederek sanayi maden suları ihzar edilmiştir. Bu suretledir ki, şifa hassaları tabii sular derecesinde değildir. Tabii sularda görülen fizyoloji ta'sirat-ı sanayi olarak imal edilen sularda görülemiyor. Tabii sulardaki anasır-ı madeniye-i tayin etmek kabil oluyorsa da bu anasır arasındaki nispet kitlece ve teşkili tamamıyla tayin etmek kabil olamamıştır. Bugün maden sularında tesaidat yapan radyomik mevcut olduğu tahakkuk etmiştir. Fakat bir kilo veya bin kilodaki radyom miktarı bir miligramın yüz milyarda biri kadar az olduğu için tayin etmek hemen hemen imkansızdır. Radyom ile neon, argon, helyum gazları da mevcuttur. Maden sularının terkibatındaki madeni anasır onlara bir hususiyet vermektedir.

Cild:1 Numara:18

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 155

Umûmî bir surette hekimi hassalarını tayin etmek pek güçtür. Kimyevi terkiplerinde karbonat imlâhıyla klor, kükürt, flor, iyot cisimlerine hamildirler. Ekseriyetle şeffaf kokusuz ma miktardan sıkleti daha fazla, az renkli, kükürt imlâhı fazlasıyla bulunurda hafif bir müvelled'ül mâ kibriti kokusu hissedilir. 20 derece hararet arz eden maden sularıyla 20 derecenin tahtında bulunan maden sularına soğuk maden suları 20 dereceden fazla harareti olan maden sularına da sıcak maden suları tesmiye edilir. Maden sularının kimyevi terkibi değişmez. Bazılarında gerek kimyevi ve gerek her veri olmak üzere mevsim ile tebdil göstermektedirler. Havanın kuru, ratib veya elektrikle fazla mahmul olması suların

terkiplerini de değıştirebilmektedir. Maden sularının muhafazası da pek mühimdir. Menbâdan harice çıkarıldıktan sonra muhtelif anasır-ı madeniye ve uzvu arasında pek batâetle sir eden ta'mil husule gelmekte ve meşhut olmaktadır. Gazlı sular pazar ticarete menbâlarındaki gazı havi değildir. Kiserna maden suyumuzu menbâından içenler fevkalade gazlı olduğunu müttefikan söylemektedirler. Burada ticarete kullanılan maden suyu daha az gazı havidir. Demir mürekkebatını ihtiva eden maden sularının dibinde zaman ile açık siyah renkte tertibat husule gelmektedir. (Hidrosülfür) olan kükürtlü suların zaman ile kokularının zayi olduğu görülür. Hafif kükürt kokusu duyulmaz zira taht-ı kibriti mürekkebatı

(2) teşkil etmiştir. Sülfatları ihtiva eden sularda zaman ile kokmuş yumurta kokusu tahsil eder. Bu (sülfür) denilen mahmurun kükürt üzerine yaptıkları kimyevi tesirden ileri gelmektedir. Ziya suları tahlil eder. Şişeler renkli olmalı ve şişeleri ufkî yatırılmalıdır. **(RESİM: Yazı arkadaşlarımızdan kıymetli meslektaşımız Doktor İsmail Kenan Bey)** Uzvî mevâddan suların dahilinde (*glairine*), (*baregin*) bulunmaktadır. Bundan maada reçineli mevad hülusaları madeni maddelerden iyot, brom, arsenik, letin, asit borik, kalay, kobalt, nikel, cıva bulunmaktadır. Hülasa maden sularında bulunan mevâd: 1- Helyum, argon, neon, müvelldü'l-humûza, hâميز karbon, hâميز kibrit, silisinin. 2- Karbonat, sülfat, arseniyat mürekkebiyatının imlahı: manganez, potas,

(3) kireç, manyezi, demir, bakır. 3- Pek az miktarda bulunan mevad-ı madeniye: klorat kalsiyum, fosfat, albümin. 4- Sülfür, klorür, iyot mürekkebatı (potasyum, sodyum, kalsiyum, magnezyum) imlahı. (İsmail Kenan)

Alkole Karşı Cihan İçki Mücadele İttihadının Hedefi

İttihadın gayesi dünyanın her tarafında her nevi içki ve alkolün vücud-ı beşere, dimağı ahlaka ve cemiyet-i beşere mazarratını irşat ve kanunlar vasıtasıyla kerih arzın yüzünden kemâlen imhasıdır. Bu ittihat hiçbir politika cemiyetiyle münasebette değildir. Olmamayı taahhüt eder. -Başlangıç, faaliyet ve program- Mademki, cihan-ı umûmîyi istila etmiş olan içki belası için umûmî bir muharebeye ihtiyaç vardır. O halde gayet tabiidir ki, bu asr-ı dide cemiyet-i beşerî düşmanı ile masâri etmek için cihan içki mücadele ittihadı vücuda getirilmiştir.

Teveessü: On iki muhtelif memlekette on beş milli içki aleyhdarı cemiyetle başlayan Cihan İçki Mücadele İttihadı faaliyetine teveessü ederek otuz beş memlekette kırk beş cemiyetle teşrik-i mesai etmekte idi. Bununla beraber 1922 senesinde Kanada'da Toranto şehrinde inikat eden ve üç senede bir toplanan konferansa da altmış altı memleketi temsil eden bin yüz on bir murahhas hazır bulunmuştur. Dünyanın her tarafında müteaddid temaslar bu resmi

mülhak cemiyetler ittiadı dünyanın her aksamının medeni kesimlerinde üç yüzü tecavüz ve içki mücadele cemiyetleriyle münasebettedir.

Beynelmilel Merâkiz: İttihadın beynelmilel merâkiz-i altı sene evvel Londra’da “*Fleet Street*’te” küşat edilmiştir.

(18-5. VARAK)

Cild:1 Numara:18	Hilâl-i Ahdar	Sahife: 156

Beynelmilel merkezlerde Lozan’da, Norveç’te, Oslo’da, Estonya’da, Meksika’da, Meksikositi’de, merkez-i umûmî müttehid Amerika Ohayo’da olup Doktor Nartist Carnikon mebd’inden beri katib-i umûmîdir. Lazım görüldüğü takdirde dünyanın diğer taraflarında merakız-ı küşat mutasavverdir. Cihan içki mücadele ittiadının son faaliyetlerinin birinde şayan-ı zikrolan Fiji adalarındaki teşkilatlarıdır.

Cihan Şümûl Mesai: Cihan içki mücadele ittiadı muhtelif zamanlarda ekseri memleketlere murahhas göndererek alkol ve içki ile mücadeleye ve Amerika’da men’i müskirat kanununa dair konferanslarda vermiş ve matbuat vasıtasıyla irşatta bulunmuştur. Aynı zamanda muhtelif memlekette içki mücadele cemiyetleriyle de temas ederek teâtî-i efkâr etmiştir. Bu faaliyetlere zamimeten cihan içki mücadele ittiadı milyonlarca risale, kitap, ilan, levhalar tabettirerek hükümet memurlarına içki mücadele cemiyetlerine kütüphanelere misyonerler ve el-hac dünyanın en izbe köşelerine göndermiştir. Bununla beraber binlerce hususu istiane mektuplarına ve hatta acil zamanlarda telgraf ile de cevap vermiştir.

A’zâ-yı Muâvin: İttihat şimdiye kadar tahsisat-ı seneviyesiyle teberruât-ı şubâttan almakta ve ittiadın nizamına ma-esasiye mucibince a’zâyı faali teşkilata inhisar etmekte idi. Nizamname ma-esasiye üçüncü maddesi mucibince a’zâyı muavineye dahil olacak eş-hasın senevi vereceği aidat bir İngiliz lirası veyahut bunun mikası olacaktır.

Cihan İçki Mücadele İttiadı Nizamnamesi

Madde 1: Cemiyetin ismi, Cihan İçki Mücadele İttiadıdır.

Madde 2: Bu cemiyetin hedefi irşat ve kanun vasıtasıyla dünyanın her tarafında alkolü ve sarhoşluğu kamilen imha etmektir. Alkol vücudu beşeriye, protoplazmayı, dimağı ahlakı ve cemiyeti beşeriye ifnâ eden zehirdir.

(2) Bu cemiyet herhangi bir siyasi cemiyetle teşrik-i mesai etmemeyi taahhüt eder. Doğrudan doğruya mevad-ı küül ile münasebeti olmayan bilcümle mesail-i ictimâîye karşı kat'i bir tarafını ikza eder.

Madde 3: Bu cemiyetin azalığı hedefiyle ahenktar olan bilcümle teşkilata karşı açık olup kendi milli gayesinden maada beynelmilel faaliyet-i mestlerim olan teşkilat ya bu cemiyetle teşrik-i mesai eder yahut cemiyetin vasıtasıyla çalışır. İttihadın nizamname-i esasını imza eden memur veya musaddak murahhaslar içki mücadele ittihadının faal azası addolunur. Şu kadar var ki, bu memur veya murahhaslar mensup olduğu teşkilatın tasdikname resmiyesine haiz olmak şarttır. Bunlara mümasil teşkilatlar zaman zaman meclis-i umûmînin dörtte üçü ekseriyet arasıyla veyahut beynelmilel heyet-i daim-i nizamname ahkâmına muvafık görürse azalığa intihap olunabilir. Beynelmilel heyet-i daim-i a'zâyı muavine-i intihabına salahiyettardır. Mamafih a'zâyı muavine ne meclis-i ictimâîye ve ne de beynelmilel heyet-i daimiye dahil olamaz.

Madde 4: Cemiyetin memurları şunlardır: Beş tane rüesâ-yı müttehîde, kendi memleketini temsil etmek üzere her memlekette bir tane reis vekili bir veznedar bir tane katib-i umûmî bunların her biri beynelmilel heyet-i daiminin teklifi ve meclis-i umûmîden tensip ile üç senede bir intihap olunurlar.

Madde 5: Meclis-i Umûmî: Meclis-i umûmîyi teşkil eden aza meyanına beynelmilel ittihada dahil teşkilatlar dahi dahil olup her teşkilat göndereceği a'zâyı intihab da muhtaridir. Yalnız adetlerinin bir veya daha ziyade olması meclis-i umûmînin tensibine mahuldur. Bunlardan başka meclis-i umûmîye dahil olan a'zâyı manzume meclis tarafından intihab olunur. Bu vecihle intihab edilen a'zâyı manzume ile teşkilatların göndereceği azaların adedi hiçbir zaman meclis a'zâyı umûmîsinin üçte birini tecavüz edemez.

(3) **Madde 6: Beynelmilel Heyet-i Daim-i:** Beynelmilel heyet daima ati'el zikr surette teşkil eder. 1-Memurin (*Officers*) 2-Cemiyete dahil olan teşkilatlar tarafından bir aza, her aza temsil ettiği teşkil tarafından üç sene için intihab ve Beynelmilel Heyet-i Daim-i tarafından tasdik olunur ve üç senenin hatimin de tayin olunacak yeni azanın intihabı beynelmilel heyet-i daim tarafından tasdik olunacağı kadar da makamını işgal eder. 3-Beynelmilel Heyet-i Daim tarafından intihab olunan a'zâyı tanzime hiçbir zaman heyet-i daim a'zâyı umûmîsinin üçte birini tecavüz edemez.

Madde 7: Heyet-i Faâl: Heyet-i faal reisler, veznedar ve katib-i umûmî ile adedi yediden az ve otuz beşten ziyade olmamak üzere Beynelmilel Heyet-i Daim tarafından her sene intihab olunan azalardan müteşekkildir.

Madde 8: Maliye: İçki mücadele ittihadı. Beynelmilel Heyet-i Daim ile ittihadın her bir azası arasında karargâr olan taahhüde istinad eder. Tahsisat fevkalade ihtiyaç görüldüğü surette Beynelmilel Heyet-i Daim tarik ve vesait-i muhtelif müracaat eder.

Madde 9: Kongre: Beynelmilel içki mücadele ittihadının kongresi üç senede akd olunur. Zaman ve mahal ictimâi Beynelmilel Heyet-i Daim tarafından on iki ay evvel tekrar ettirilir. Fevkalade içtimalara lüzum görülürse Beynelmilel Heyet-i Daim üçte iki ekseriyet arasıyla akd olunur.

Madde 10: Talimatname: Heyet-i faal içki mücadele ittihadının teshil-i muamelesi için ta'limata mâde-i mezbele ilavesine salahiyettardır.

Cild:1 Numara:18

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 157

Nizamnamede Tashisat: Nizamname esasının tadilatı Beynelmilel Heyet-i Daiminin üçte iki ekseriyet arasıyla vaki olan teklif üzere meclis-i umûminin içtimâinde raiy salahiyettar olan azanın keza üçte iki ekseriyet arasıyla icra edilen teklif vaki olmazsa meclis-i umûmî a'zâyı mevcudunun raiy salahiyettar dörtte üçü azanın ekseriyet arasıyla tadilat hakkında verilecek son re'ylar ol-babdaki teklifin dermiyanından altı saat mürur etmedikçe verilmesi caiz değildir.

Halk Hıfz-üs-sıhhasısından

Boğmaca Öksürüğü: Çocuklar arasında kesretle görülen salgınlardan biri de boğmaca öksürüğüdür. Bu öksürüğün sebebi henüz kat'i olarak anlaşılamamıştır. Bu öksürüğe yakalananların balgamı da mevcut bir basilin bu hastalığın intikalinde rol oynadığı bazı müelliflerce iddia edilmektedir. Boğmaca öksürüğünde sirayet doğrudan doğruya temasladır. Bilhassa nezle devresinde sirayet pek çoktur. Bu devrede hastalık kolaylıkla anlaşılmadığından boğmalılar etrafa mebzûlen hastalık saçarlar. İkinci devrede de sirayet tehlikesi devam ederse de sonlarına doğru biraz azalır. Bu öksürüğe en ziyade 2-5 yaşındaki çocuklar yakalanır, kızlarda daha çoktur. Sirayet vasıtaları tükürük ve balgam gibi ağız ve burun ifrazatıdır. Hastalar aksırır, tükürür konuşurken hastalıklarını dağıtırlar. Bir defa boğmacaya yakalanan bir daha tutulmaz. Bir yere gidince evdekilerin ekseriyetine sıralar.

(2) Soğuk ve rutubetli zamanlarda boğmaca salgını şiddetlidir. Bu hastalığı yapan basil bedene dahil olduktan bir hafta sonra ilk devre olarak nezle görülür. Bunun nezlesi ve öksürük ses kısıklığı, göz tabakasının kızarması, hafif baş ağrısı çocuğu rahatsız eder. 3-9 gün kadar devam eden bu devreyi öksürük takip eder. **(RESİM: Erzurum'da Hilâl-i Ahdarın yükselmesine çalışan Yüzbaşı Zeki Bey)** İşte bu öksürük boğmaca için mümeyyizdir. Nöbet geleceği zaman çocuk boğazından bir gıcıkkanma, göğsünde bir sıkıntı hisseder. Bilahare ısıklık gibi öten uzun bir nefes çekme ve bunu müteakipte teşennü(cı) (kasılma) tarzda 3-4 kısa nefes verme görülür. Bu esnada çocuğun rengi morarır bu öksürük 3-4 kere tekrar eder. Bazen ağız ve burundan kan geldiği, kustuğu bile vakidir. Bir nevi horoz ötüşü gibi ses çıkaran bu öksürük çocuğun neşe ve iştahını kaçıırır. Hele bazen günde 8-10 defa nöbet gelir. Şiddetli vakia da bu miktar daha fazladır. Bu devir bir hafta on gün kadar sürer. Ondan sonra şiddetini kaybeder.

(3) Bir müddette nezlevi öksürük kalır. Bu öksürüğü selim bir surette geçirmeyen çocuklarda zatlarına havale ve sara gibi korkunç ihtilatlar zuhur eder. Bundan dolayı boğmaca öksürüğüne tutulanları bir ay evde muhafaza ve tecrit etmek evin içindeki diğer çocukları da tutulsun tutulmasın hastalardan ayrı bir yerde evde yirmi gün kadar korumak lazımdır. Boğmaca da kalp zayıflığı neticesinde ölümde görülebilir. Boğmaca hastalığının hususi bir tedavisi yoktur. Kış ve fena havalarda evde muhafaza etmek ve odanın havasını sık sık değiştirmek, humma varsa yatakta bulundurmak, ormanlık yerlere tebdil havaya götürmek öksürük nöbeti geçer geçmez çocuğa kuru olmamak şartıyla kuvvetli yemekler vermek doktor olmayan yerde promoform denilen ilaçtan çocuklara beher yaş üzerine iki ilave ederek o miktar damladan üç defa vermek faydalıdır.

Korunma: Hastayı hususi odaya ayırmak, diğer evdeki çocukları da ayrı oda da tecrit etmek, mektep talebesi ise mektebe gitmesine mâni olmak, boğmacalının tükürük ve balgamını %3 lizol mahlûl ile dezenfekte etmek lazımdır. (-Halk- Lokman Hekim)

Ayyaşın son arzusu: Lütfi; hayatının birçok senelerini elem ve hicranla yaşamıştı. O, her iki sene sayısız meşakkatlere, yoksulluklara maruz kaldığı halde işretten vazgeçmemişti.

(18-6. VARAK)

Cild:1 Numara:18

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 158

Onun bütün arzusu, bütün didinmesi içmek, içmek sabahtan akşama kadar, akşamdan sabaha kadar içmektir. Müteehhil olan bir insanın bu kadar elem ve yoksulluklar karşısında hayatını istihkar edeceği zannedilir. Fakat hayır... O bilakis yaşamak lakin iki meyanı, meyanı kızı,

saf, nezihe zevcesi ve onların saadeti için değil kendi kendini zehirlemek, onların göz yaşları karşısında içmek için yaşamak istiyordu. Zavallı Neriman çocuklarının gözyaşlarını şefkatle çarpan kalbi üzerinde dindirmeye çalışıyor, rakısını günden güne tezyit eden kocasına hatta kendi hayatına bile lanet ediyordu. Neriman mesut değildi. O kocasının hiçbir saadetiyle gülmemişti ve gülemeyecekti. Niçin yaşadığını kaç karesinde kendisine sormuştu. Fakat bütün cevabı yaşamasının icabet ettiği gösteriyordu. Her şeyini ebeveynini eşyasını zayı ettiğini öyle ki, altında bit ot minderi kaldığı halde bile yaşamak gıdalarını bile temin etmeyen kocasının bütün fenalıklarına göğüs, gerek çocuklarını öksüz bırakmamak için yaşamak istiyordu. O, bütün saadeti mini mini kızlarının neşesinde buluyor ve onların yaşaması ihtiyacını hissediyordu. Çünkü o biliyordu. Kendisi ölürse kızları da ana şefkatinden mahrum, aç, çıplak olarak ayyaş babalarının bakmaması yüzünden ölecekti. Neriman'ın bütün saadeti ebeveyniyle beraber toprağa gömülmüştü. O, henüz yirmi sekiz yaşında genç bir kadın olduğu halde fersiz gözleri alınının hicranla derinleşen çizikleriyle

(2) ruhunun heyecansız mevcudiyetiyle ihtiyar bir kadın gibi görünüyordu. Onun bütün saadeti bütün neşesi bütün varlığı rakı ile söndürülmüş, bütün eşyası rakıya tebdil etmişti. Lütfü, hayır Nihat diyordu. Ne kadar söylesek nafi... Evet karım ve çocuklarım benim rakım yüzünden oldular. Fakat ne yaparım ben kendisine kaç defa başkasıyla izdivaç etmesini çocuklarımı da alıp gitmesini söyledim. Lakin kabul etmedi. Nihat gayri ihtiyari yaşanan gözleriyle; -Lütfü, dedi. Bilir misin karısını başkasıyla izdivaç etmeye davet bir erkek için ne kadar şayandır? Hem de cevher gibi bir kalbi kararttıktan sonra... Hazine-i saadet ve neşesini senelerce gerilettikten sonra ve rakı için... O, bugün cemiyet-i beşerin nazarında ihtiram ve takdise şayan bir şehidedir. Fakat sen; hayat-ı İctimâîmizin tefessüh etmiş bir hayatta insanın son arzusu ailesini mesut görmektir. Yoksa senin gibi onların ölümüyle neşelenmek, iftihar etmek değil. Sefil Lütfü, bu sözlerden hiddetlenmek değil müteessir bile olmamıştı. Çünkü o, bütün asabını ispiroto ile bozmuştu. Onun nazarında teessür rakısız geçen zamanlarda idi. Simsiyah rakıdan kararan iğrenç dişlerini göstererek, -Nihat dedi: Ben kimsenin ölmesiyle neşelenmedim. Çünkü onlarda herkes gibi alelade ölmüşlerdir. Fakat sen kendini beyhude yorma... Çünkü hayatta bütün neşem içmekledir ve şuna emin ol ki, ilk olduğu gibi son arzunda içmektir. (Erzurum- Hasan Guyûr)

(3) Şehremaneti ve Sıhhati Umûmîye

Emin Beyin istifasını okuduğum zaman mumailiyyhin yirmi aylık mesai-î umûmîsi içinde sıhhati umûmîmizi alakadar eden cezri kararların bir kısmı yüzünden bazı yevmi gazetelerin hücumuna bile maruz kalan Emin Bey yürüdüğü yolda irkilmeden programını tatbik etmiş ve

halkın sıhhatini her şeye tercih ettiğini bu suretle ispat etmiş idi. İşte kıymetli şehremanetimizin istifası münasebetiyle ben mumailayhin yalnız şehrin sıhhatine ait icraatını hülâsa etmek istiyorum. Birincisi sinema ve tiyatroların erken kapanması kararıdır ki, bu karar karşısında çok haksız hücumlar hala devam etmektedir. Bütün medeniyet dünyasında tiyatrolar saat on dokuzda başlayıp azami yirmi iki buçukta biterken bizde gece yarısından sonraya kadar devamını istemek bilmem ne derece muvafık sıhhat ve maslahattır. Bu kararın faydası sıhhi olduğu nispette iktisadidir. Biz iktisadi cidalde muvafık olmak ve diğer milletlerle rekabet edebilmek için çok çalışmak mecburiyetindeyiz. Gece saat ikide yatağa giren bir adam nasıl olurda ertesi sabah erkenden işine başlayabilir? Keza uyku yorgun vücut için en birinci gıdadır. Uykusuz adamın vezaif-i umûmîye-i bedeniyesi bozulur. Bu hakikatler meydanda iken hala birtakım sinemacılarımızın tâ'rizkâr hareketlerini hüsn-ü niyetle kabul-ı te'lif görüyorum. Dünyanın her yerinde barlar sabahlara kadar açıktır. Oraya her gece devam edenlerde öğleye kadar uyuyan mirasyedilerdir.

Cild:1 Numara:18

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 159

Medeni bir adamın eğlencesi saat yirmi iki buçukta biter. Bu musib karardan maada şehremanetinin yerlere tükürülmesi, tramvay, tünel, tiyatro ve sinemalarda sigara içilmemesi hakkındaki kat'i emirleri memleketin sıhhati için fevkalade şayan-ı takdirdir. Fena suları içmek yüzünden mutazarrır olan halka iyi sular getirmek satıcıları mezbuhayı muntazam ve asrî bir şekle ifrağ etmek, darülacezeyi ıslah etmek, çocuklarımızı gıdaları olan ahlaki ve fenni filmler getirilmesi için sinemacıları icbar etmek gibi sıhhat-i umûmîmize ait mesaileri her vakit hürmet ve takdirle anılacak olan Emin Bey başladığı işleri ikmal etmiş görmek isterdik. Emin Bey Hilâl-i Ahdar cemiyetinde manevi müzaheret vadetmişti. Kendisine yeni işlerinde muvaffakiyet dilerken halefleri Muhiddin Beyefendiye de muvaffakiyet dileriz.

İçki vukuatı ve cinayetleri yine çoğaldı: Son iki ayın Hilâl-i Ahdar takvimini hacmimizin âdem-i müsaidesine mebnâ maal-teessüf derç edemiyoruz. Fakat içki yüzünden gerek İstanbul ve gerekse Anadolu'da neşet eden cinayetler o kadar çok ve o derece can acıtıcı ki, nasıl olup da hala rakıyı zincire bağlayamayışımıza hayret ediyoruz. Polisimiz her gün aleni aleni rakı sattığından dolayı birkaç lokantayı tecziye ediyor. Buna rağmen yine uslanmıyorlar. Bazen aynı günde içki yüzünden

(2) iki üç cinayet oluyor ve ağlıyoruz. Binaenaleyh hükümet-i cumhuriyetimizden rakı ve emsali meşrubat-ı kuûl-ü biran evvel kaldırmasını memleketin selameti namına istirham

ediyoruz. Rakı olmayan yerlerde votka ve viski veriliyor. Bunlar rakıdan da şiddetli bir zehirdir. Zabıtamızın bu hususta da nazar-ı dikkatini celp ederiz.

Bulgaristan'da içki aleyhinde faaliyetler: İhbarın Sofya'da Bulgar men'i müskirat ittihadının senelik konferansı büyük bir kalabalık huzurunda muvaffakiyetle tes'id edildi. Kararlar meyanında bir hatve daha ileri gitmek için büyük bir cihed-i vasi ile halkın irşadı karargâr oldu. Ârâ-yı mahalliye ile mevzu men'i müskirat hakkındaki kanunun tatbikiyle otuz muhtelif mahalde meyhanelerin sed edildiği ihbar edildi. Tecrübe olmak üzere senelik kongrenin akd-i zamanında bir de men'i müskirat meşher-i vücuda getirilmişti. Bunun için iki büyük oda tefrik edilerek içkinin muzır-ı meş'ûr risaleler, resimler, grafiklerden maada alkolsüz meşrubat, yemişler, üzümler teşhir edilmişti. Bu meşrubat ve yemişler cemiyete hediye edilmişti. Bunlar kongrenin son günü cemiyetin menfaatine hasredildi.

Toprak refikimizden: Muhterem hıfz-üs-sıhhasısı muharririmiz Doktor Fahreddin Kerim Bey sanayi-î ziraimizden "meyve şaraplarını" tefrikaya başladığımız günden beri bize darıldı. Semtimize uğramaz oldu.

(3) Malum sevgili doktor içki düşmanı Hilâl-i Ahdar refikimizin sermuharriri ve içki aleyhdarlarının katib-i umûmîsidir. Fakat aziz doktor diyor ki, biz meyve şaraplarının içilmesini tavsiye değil suret-i âmâlini fıkır-i iktisadi ile neşrediyoruz.

Hilâl-i Ahdar: Toprak refikimizin iğneli iltifatına teşekkür ederiz. Toprak, sanayi-î ziraimize ait olarak bu gibi makaleler neşredebiliyor. Fakat Fahreddin Kerim Bey alkolü cemiyet-i beşer için afet bildiğinden bu tefrika devam ettiği müddetçe müşfik Toprak'ın refakatinden mahrum kalmak ıztırar-ı vicdaniyesindedir.

(RESİM: Albayrak: Mustafa Nezh çayı, En nefis çay harmanıdır. Türkiye'de ve hariçte yalnız kutu ve paketlerde satılır. *, milyonlardan mütecavizdir. Siparişler derhal ifa edilir.)**

(18-7. VARAK)

Cild:1 Numara:18

Hilâl-i Ahdar

Sahife: 160

Mühim Rica: Hilâl-i Ahdara her içki düşmanı abone olmalıdır. Gazetemizde sıhhatinizi alakadar eden yazıları mütehassıs et-tıbbisi deruhte etmiştir. Yalnız gazetemizin yaşaması için namlarına gazete yolladığımız zatların taşra abone ve satış bedellerini göndermek lütfunda bulunmalarını ehemmiyetle rica ederiz.

Sıhhatini sevenler, şişmanlamak isteyenler: Muktedir ve tecrübe-dide eczacılarımızdan Ekrem Necib Bey tarafından suret-i hususiye de İstanbul’da imal edilen gliserinli ve fosfatlı şark-ı millet hūlasası zayıf bünyelerle, hastalıktan yeni kurtulanlar için emsaline faik bir devadır. Yemeklerden evvel alındığı takdirde iştaha üzerinde menbaî tesiri görülür. Temiz ve muntazam bir tarzda imal edilen ilacı kâri’lerimize tavsiye ederiz. Bilumum ecza depolarıyla eczanelerde bulunur.

Keyif veren zehirler: Yakında intişar edeceğini evvelki nüshamızda tebşir ettiğimiz Mazhar Osman Bey’in bu pek kıymettar eseri saha-î intişara vaz’ edilmiştir. Pek tatlı ve edebi bir üslupla yazılan bu eseri herkes okumalıdır. Ayrıca resimlerle süslenen “Keyif veren zehirler” ibarete bir kitap şimdiye kadar neşredilememiştir. Fazla olarak hasılat safiyesi Hilâl-i Ahdar menfaatine tahsis edilmiştir. Üstadın bu eseri hakkında tebcil ve tekrirden başka yazılacak bir kelime yoktur. İdarehanemizde belli başlı kitapçılarda bulunur. Bilhassa Hilâl-i Ahdarcılar bu kitab-ı sıhhat vadeden birer tane edinmelidir. Fiyatı yüz kuruştur.

Aklî hastalıklar: Sermuharririmiz Bimarhane tecrübe ve hayat laboratuvarı şefi Fahrettin Kerim tarafından hükümet tabipleri, pratisyen ve askeri et-tıbbı ile talebe için yazılan bu eserde aklın bütün hastalıkları pek açık bir lisanla yazılmıştır. İdarehanemizde satılır. Fiyatı altmış kuruştur.

Terikalsın: En kuvvetli, en fenni, en mükemmel mukavva. Uzviyette mevadd-ı külliye tevzi’i temin eden en emin çaredir. Reia *** neşvünema – çocukların diş çıkarırken en iyi bir ilaçtır. Tuzu ilaç halinde müstameldir. İçinde nasıl kullanılacağını gösteren tarifnamesi vardır.

Biyolaktil (Forniya): En kuvvetli bir mahur lebenidir (boyun ağrısı). Mazad-ı teaffünün tesiri pek barizdir. 60 komprime (maden zarf izinde) yemeklerden evvel 3-4 komprime.

Bilail (Forniye): Safra halasesidir. Safra ifraz veya ifrağındaki neşvuşattan seri tesiri vardır. (60) komprime (maden zarf içinde) yemeklerden sonra 2-3 adet.

Anatorium Rekavinkel: Viyana civarında latif ve sık ormanlar içerisinde havadar bir mevkide inşa edilen bu sanatoryum hafif ve ağır sinirliler için en münasip bir tedavi ve istirahat evidir. Her türlü şerait-i medeniye-yi ve nazik heyet-i tıbbiye-ye havi bu müesseseyi Viyana’ya gidenlere tavsiye ederiz.

Sinirlerinden Muzdarip Olanlar: Asabiyet mütchassıslarından kesretle tavsiye ettiği ilaç fevaidebenin(fayda) “valerubirumin”dir. Asabi baş ağrılarında, sinir bayılmalarında, bulantılarda hekimin tertibi üzerine bu ilaç kullanıldığı zaman tesiri derhal görülmektedir.

Meslektaşlarımız, bu mustehziri Avrupa düşünmeden tercih edebiliyor. Mahal imali Şişli’de Ali Fuat Bey eczanesidir. “Sanatorium Rekavinkel” Viyana civarında latif ve sık ormanlar içerisinde havadar bir mevkii de inşa edilen bu sanatoryum hafif ve ağır sinirliler için en münasip bir tedavi ve istirahat evidir. Her türlü şeraiti medeniye ve nazik heyeti tıbbiye havi bu müesseseyi Viyana’ya gidenlere tavsiye ederiz.

Oksimentol (Pervidon): En iyi ağız mezad-ı taazzuvudur. Nezle mevsiminde herkese tavsiye olunur.

SONUÇ

İçkinin varlığı insanlık tarihi kadar eskidir. Sarhoş edici özelliği ile eğlence alemlerinin vazgeçilmezi haline gelmiştir. Genel mahiyette içki ilk zamanlarda şarap ve bira türleri olarak tüketilmiş, Türklerde ise buna kırmızı içeceği eklenmiştir. Türkler, İslam dinini kabul etmesiyle alkollü içeceklerle karşı mesafeli olmuşlar fakat gelenek-görenek ya da ekonomik kaygılar nedeniyle bunu pek başaramamışlardır. Bununla beraber toplumdaki sıhhi ve ictimâî gerekçeler gereği içkiye karşı tedbir ve yasaklardan da geri kalmamışlardır. Tatbik edilen yasaklar gayrimüslim halka uygulanmamış fakat Müslüman halka rahatsızlık verilmemesi için de birtakım uygulamalar hayata geçirilmiştir.

Tanzimat ilan edildikten sonra gerçekleşen batılılaşma hareketleri ile alkollü içeceklerle olan rağbet de artmıştır. Devletler zaman zaman ekonomik kaygılar nedeniyle içkiye karşı hafifletici politikalar uygulamıştır. İçkiye karşı mücadele 1909 yılında çıkarılan “Cemiyetler Kanunu” ile herhangi bir ekonomik kaygı gütmeyen sivil toplum kuruluşları, dernek ve cemiyetler tarafından inisiyatif alınarak bu mücadele başlatılmıştır. İçki ile mücadelede en büyük rolü bir sivil toplum kuruluşu olarak 1920 yılında kurulan Hilâl-i Ahdar Cemiyeti üstlenmiştir. Kuruluşundan çok kısa zaman sonra I. TBMM’de çıkarılan “Men’i Müskirat Kanunu” cemiyetin örgütlenmesinde oldukça motivasyon sağlamıştır. Anadolu’nun birçok şehrinde şubeler açarak içkiye karşı mücadeleyi güçlendirmiştir. İstanbul ve Anadolu’da konferanslar düzenlenmiştir. Gazete ve dergiler basılmış, özellikle Amerika ve Avrupa’da içkiye karşı yapılan mücadeleler anlatılarak, bu mücadelede ellerini güçlendirmişlerdir.

İçki ile mücadelede çıkarılan “Men’i Müskirat Kanunu” diğer yasaklar gibi çok uzun ömürlü olamamış, 22.03.1926 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır. Alkol ve diğer kötü alışkanlıklarla olan mücadelesini Hilâl-i Ahdar sürdürmeye devam etmiştir. Hilâl-i Ahdar Cemiyeti zamanla isim değişikliklerine uğramış olsa da ilk günkü hedefinden herhangi bir sapma göstermeyerek çağının yeniliklerine de ayak uydurmuştur. Cemiyet, faaliyetlerine bugünkü ismiyle “Yeşilay Derneği” olarak devam etmektedir.

Çalışmamız sırasında içki ve diğer sarhoşluk verici maddelerle alakalı literatür taraması yapıldığında Hilâl-i Ahdar gazetesine çok fazla müracaat edilmediği gözlemlenmiştir. Söz konusu bağımlılık içeren maddeler ve buna bağlı gelişmeler daha çok dönemin muhafazakâr gazeteleri olan “Tevhid-i Efkâr” ve “Sebilürreşad” tarafından

yayımlanan haberlerden oluşmaktadır. Bu çalışmamızla beraber konu ile alakalı çalışma yapacak olan araştırmacılara katkı da bulunulacağı düşünülmektedir.

“Hilâl-i Ahdar” gazetesinin yayımlandığı bütün sayılarında gazete kendini “Sıhhî ve İctimâî İçki Düşmanı Gazete” olarak tanımlamıştır. 1. cildin transkripsiyonu yapıldığında içerdiği konular bakımından bu tanımın gazeteye dar geldiği ve daha büyük bir donanıma sahip olduğu gözlemlenmiştir. Gazete sadece içki ve diğer bağımlılıklarla ilgili değil toplum sağlığını ilgilendiren bütün konularda eğitici bilgiler içerdiği, ulusal ve uluslararası gelişmeleri aktardığı gözlemlenmiştir. Bu anlamda incelenen gazete yalnız bağımlılıklarla mücadelede değil günümüzdeki toplum sağlığı dergileri gibi birçok konuda bilgiler vermiş olması nedeniyle Hilâl-i Ahdar gazetesinin bir toplum sağlığı dergisi gibi değerlendirilmesinin mümkün olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

1. Süreli Yayınlar

Hilâl-i Ahdar Gazetesi (Hakkı Tarık Us Dijital Kütüphanesi)

2. Tetkik Eserler

Açıkgenç, A. (2018), “SAİD NURSI”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 565-572.

Akben, F. (2010), *SAĞLIK ORDUSU The Medical Forces*, T.C. Sağlık Bakanlığı, Ankara.

Bozkurt, N. (2000), “İÇKİ”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 462-464.

Civelekler, İ.H. (2020), “Ord. Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay’ın Hayatı, Kişiliği ve Eserleri”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Çağdaş Düşünce Hayatı Dergisi*, C.3, S.4., 30-60.

Çatalbaş, R. (2014), “Hz. Milaşı Dr. İsmail Hakkı’nın Hayatı, Eserleri ve İslam ile İlgili Görüşleri”, *Artuklu Akademi*, 1/1, 99-129.

Erdal, S., Demirci, H. ve Sivri, P.M. (2019), *Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e Türkiye’de İçki ile Mücadele ve Hilâl-i Ahdar Cemiyeti (1908-1927)*, Kitabevi, İstanbul.

İnalcık, H. (2016), *Devlet-i ‘Aliyye IV, Ayanlar, Tanzimat, Meşrutiyet*, Türkiye İş Bankası, İstanbul.

İnalcık, H. (2021), *Has bağçede ‘ayş u tarab, Nedimler, Şâîrler, Mutribler*, Türkiye İş Bankası, İstanbul.

İpşirli, M. ve Beydilli, K. (2000), “İBRÂHİM EFENDİ, Hahdarîzâde”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 297-298.

Kafesoğlu, İ. (1991), “AT”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 32.

Kafesoğlu, İ. (1997), *Türk Milli Kültürü*, Ötüken, Ankara.

Mumyaz, H. (2020), “Yeşilay Cemiyeti ve Faaliyetleri: Bağımlılıkla Mücadele, Sağlıklı ve Ahlaklı Nesiller Yetistirme”, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, s.370.

Nizamü’l-Mülk, (2017), *Siyasetname*, (Çev. Ayar, M.T.), Türkiye İş Bankası, İstanbul.

Özcan, N. (2020), “IV. Murad”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 177-183.

Öztürk, S. ve Hacıosmanoğlu, A.M. (2012), “US, Hakkı, Tarık”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 188-189.

Öztürk Y. (2017), “XIX. Yüzyıl Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı Devleti’nde İçki Yasakları”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı*, Ordu.

Pala, İ. (2003), “Lale Devri”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 645-648

- Pamuk, Ş. (2005), *Osmnalı-Türkiye İktisadi Tarihi 1500-1914*, İletişim, İstanbul.
- Phillips, R. (2016), *Alkol Tarihi*, (Çev. Dilek Berilgen Cenkçiler), Maya, İstanbul.
- Sülker, K. (1985), *Osmanlıdan Günümüze İçki ve Toplum*, Süreç, İstanbul.
- Tamer, A. (2011), “Basın ve İktidar İlişkileri: Birinci Meclis’in Men-i Müskirat Kanunu Üzerine Tartışmalar, *Kebikeç*, S.31, s.209,
- Tanış, C. (2019), *Hilâl-i Ahdar Cemiyeti (Yeşilay) Kuruluşu, Gayesi ve Yayın Organı (1920-1929)*, Akademisyen, Ankara.
- Toprak, Z. (1985), “1909 Cemiyetler Kanunu”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, C.1., 205-208
- Üstün, Ç. (2009), “Eski Bir Türk İçeceği: Kımız (Koumiss)”, *Türklük Bilim Araştırma Dergisi*, S.26, s.248.
- Yıldırım, N. (2012), “USMAN, Mazhar Osman”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, s.189-191.

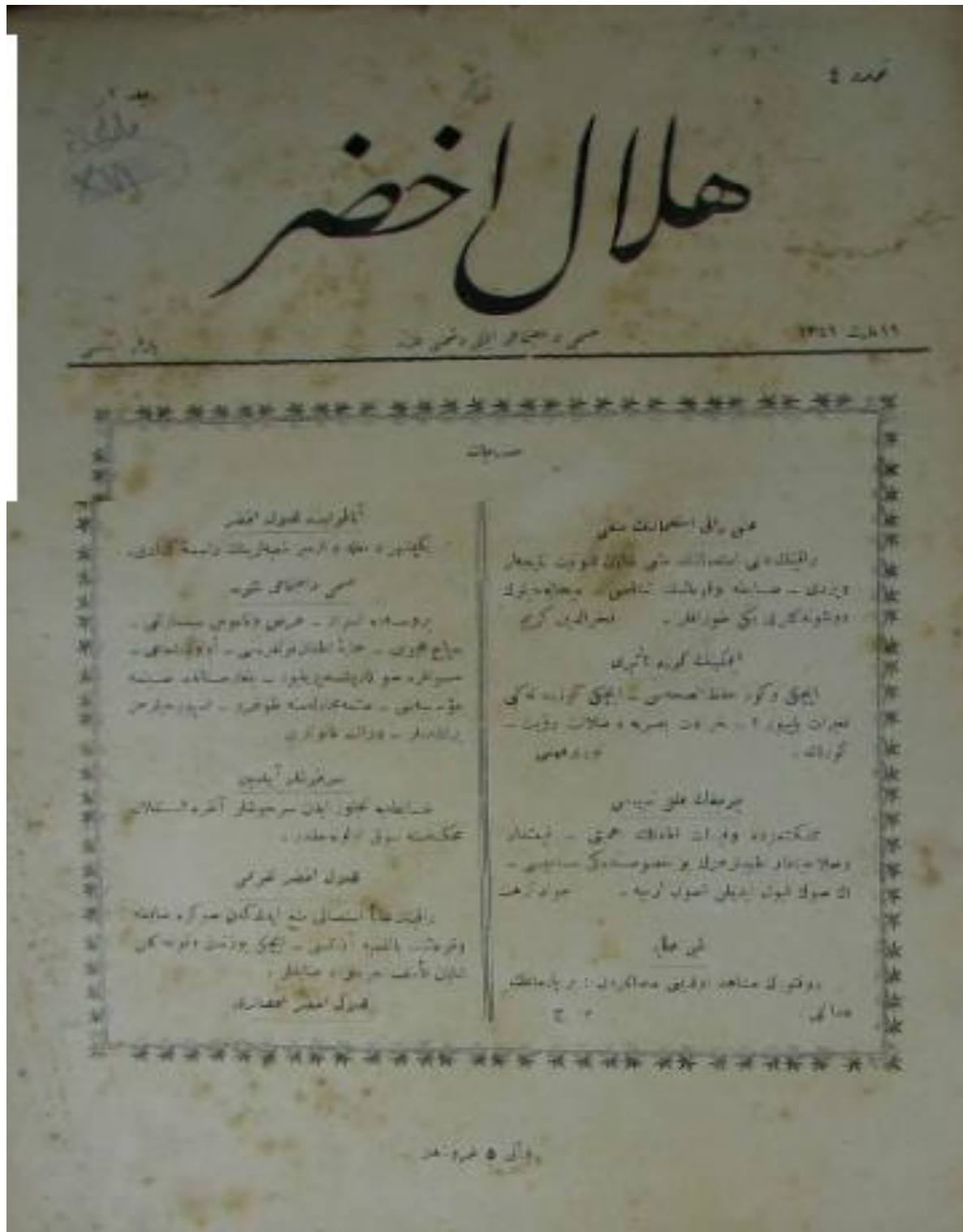
EKLER

EK-2: HİLÂL-İ AHDAR MECMUASI 2. SAYISININ İLK SAYFASI

“İçki yüzünden deliren bir adam” Fotoğrafi.

EK-4: HİLÂL-İ AHDAR MECMUASI 4. SAYISININ İLK SAYFASI

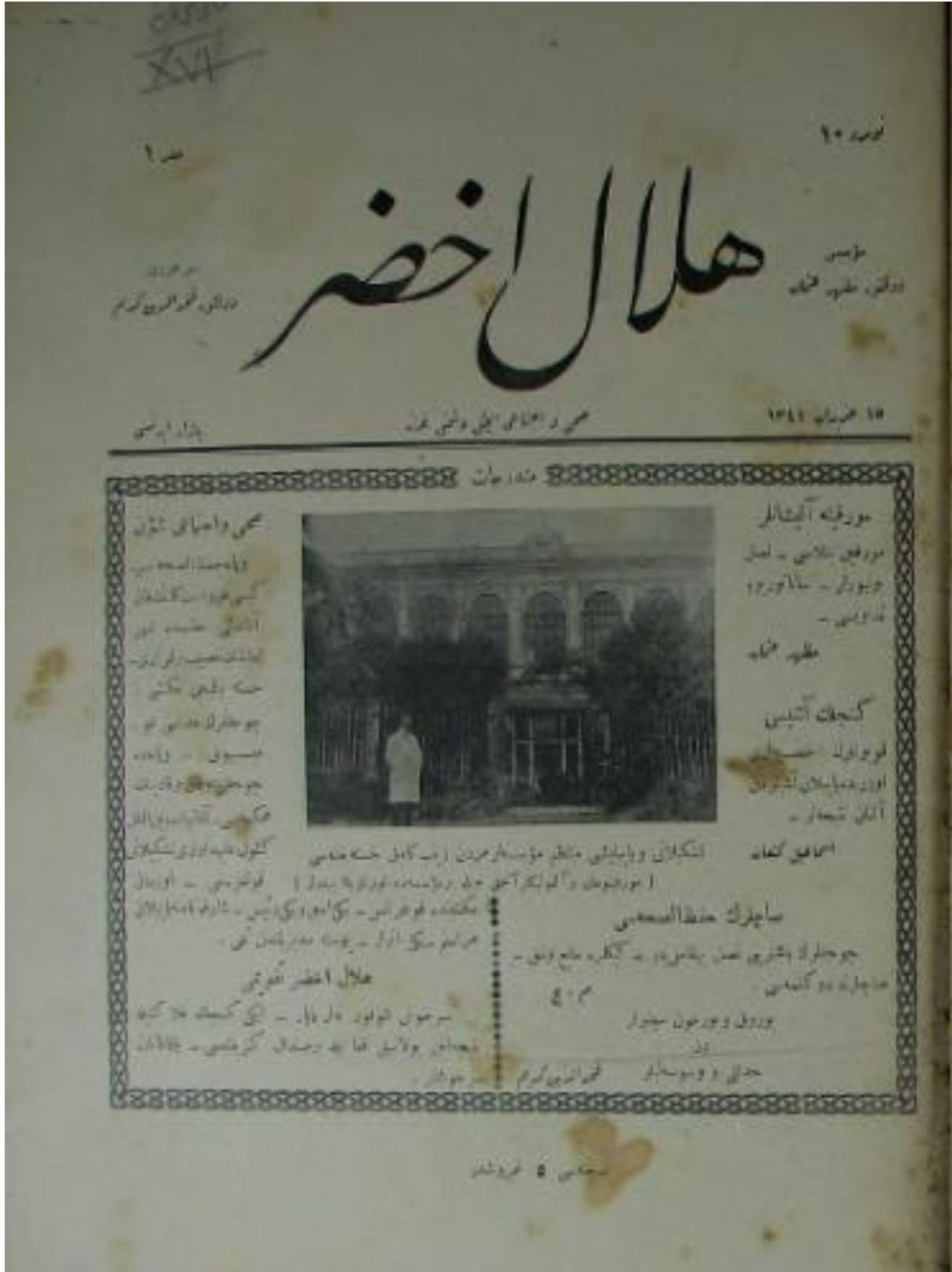
EK-9: HİLÂL-İ AHDAR MECMUASI 9. SAYISININ İLK SAYFASI

Morfın güzelliğın ve insanlığın düşmanındır.

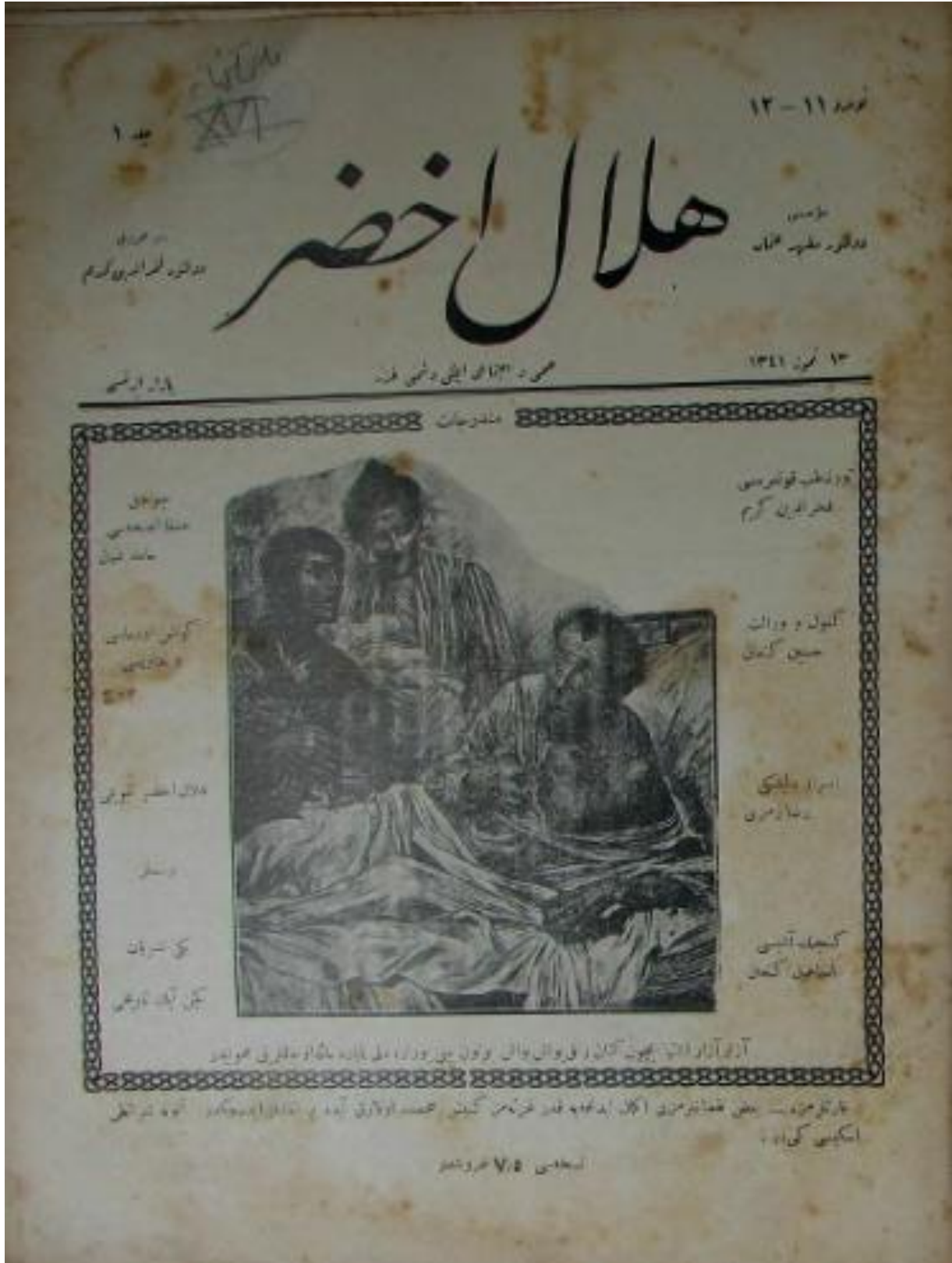
EK-10: HİLÂL-İ AHDAR MECMUASI 10. SAYISININ İLK SAYFASI

Teşkilatı ve yapılışı muntazam müesseselerden Zeynep Kâmil Hastanesi, Morfinman ve alkolikler ancak böyle bir müessesede kurtarılabilirler.

EK-11: HİLÂL-İ AHDAR MECMUASI 11-12. SAYISININ İLK SAYFASI

Azar azar iştah için alınan içki, yavaş yavaş bütün beyni yorar, deli yapar. Aile ocaklarını mahveder.

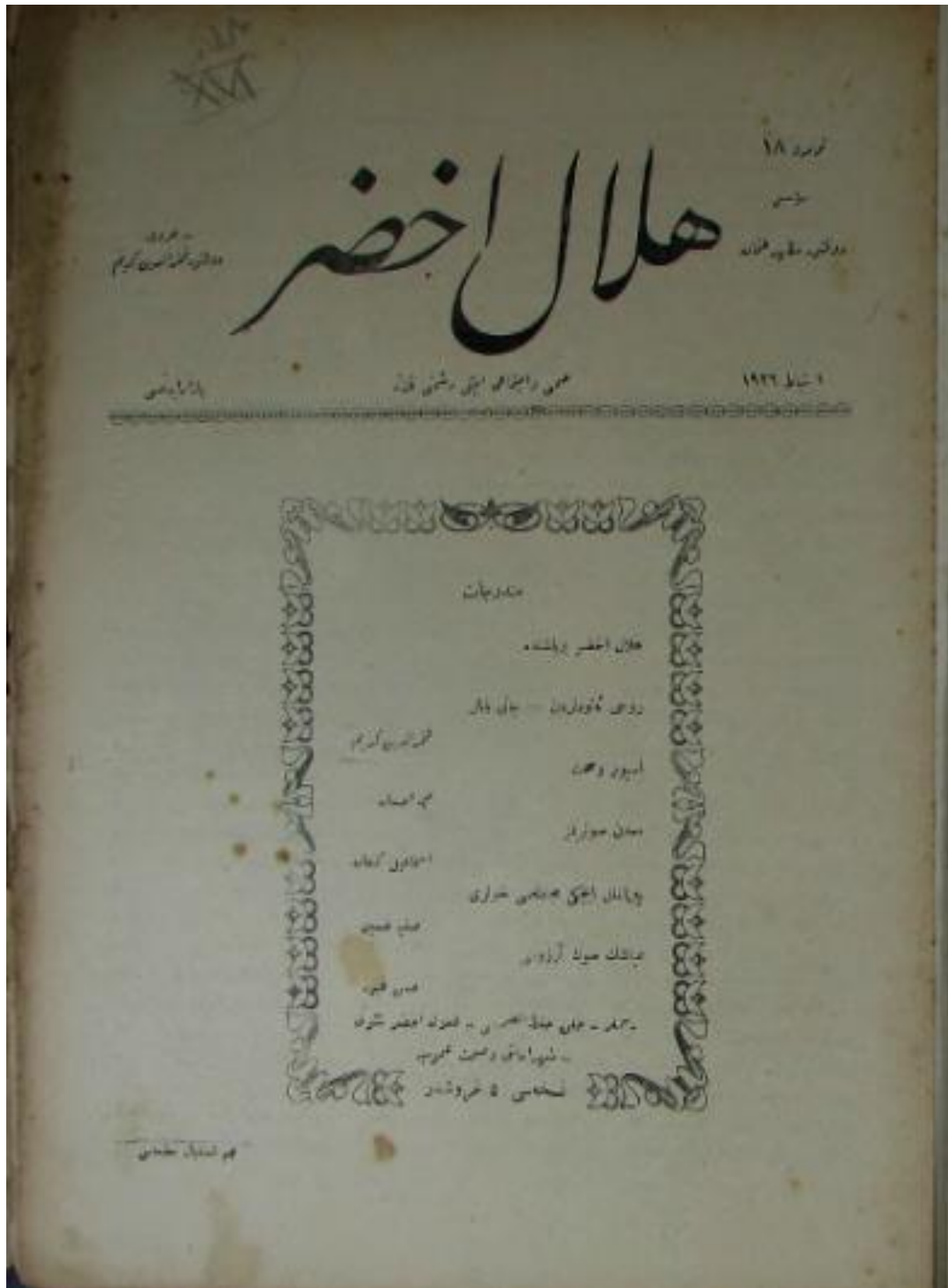

EK-12: HİLÂL-İ AHDAR MECMUASI 13. SAYISININ İLK SAYFASI

İlk Milli Türk Tıp Kongresine himayeleriyle şeref bahş olan Muhterem Reis-i Cumhuriyemiz.

EK-17: HİLÂL-İ AHDAR MECMUASI 18. SAYISININ İLK SAYFASI

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Ufuk GÜZEL

Doğum Yeri:

Doğum Tarihi:

EĞİTİM DURUMU

Önlisans: Anadolu Üniversitesi / Sağlık Kurumları İşletmeciliği (2011)

Lisans: Anadolu Üniversitesi / İşletme (2013)

İstanbul Üniversitesi / Acil Yardım ve Afet Yönetimi (2019)

Amasya Üniversitesi / Tarih Bölümü (2019)

Yüksek Lisans: Amasya Üniversitesi / Tarih Bölümü

İŞ DENEYİMİ

Rize / İyidere (2009/2011): 112 Acil Sağlık Hizmetleri İstasyonu.

Amasya (2011 / ...): 112 Acil Sağlık hizmetleri İstasyonu.